

H-6-95

~~HS~~

14568

Parthenice Mariana F. Baptiste Måtuani ab Iodoco
Badio Ascensio Familiariter explanata.
Eiusdemq; apologeticon & carmen Votitum ad diuam
virginem cum suis elucidatiunculis.

nº 18.461

Venidañ parisiis in Leone argenteo vici sc̄t̄ Iacobi: et i
Alino intercincto vulgo a Lasne raye: ad vicum cytharæ.
Item andegauis a la chaussee saint pierre.

D. Laurentio Burello Carmelite. Theologo. Narboneñ. priuiali.
regio cōfessori. Cistariceñ. epo splēdidissimo: & prēsidio suo dulcissi
mo: Iodocus Badius Ascēsius cū omni veneratione Salutem.

BAptistæ Mantuanæ seculi nostri gloriae carmeliq; secudū
te Laurēti pater: decoris: egregia quæ ad nos plāta sūt opa
audaci quadā iuuēta explanāda recepim⁹: quippe q; eum
solū habuerim⁹: quem persancte perq; diserte atq; vt christiansissimū
decet scripsisse censuero: ex quo vno iuuētus nostra cū bonis litteris
mores addiscat optimos. Neq; vero me deteruit eorum existimatio
q; viuentis opera explanāda non esse contendent: q; eius videlicet
sensa si nō ad amissim percepereis: temeritatis poenam dederis: defū
cti autem qualicunq; commento impune disquisiuersis. Nā cōtra: ma
lim a viuente dirigī q; a defuncto in errorib⁹ deserit. Quocirca cū hic
ille sit quem seculo octauiano tot vatibus superbo obiicere possum⁹
& quo mille ab hinc annos neminē aut pulchri⁹ aut dulcissim⁹ poema
scripsisse merito censueris: dabitur venia q; cādidis sed nondū satis
argutis animis ad eius lectionē viā aperuerim. Nā q; obiicent: eē cō
plures longe q; ego sim doctiores: nichil cum verissimum sit: infi
ciabimur: verum cum iam octodecim annos imbecillē pubē: atq;
minus litteratos adhuc canos clamitare audirem. Ecquis p̄dibit tan
dem mantuanī nostri cōmentarius? Nemon tam tersum: tā candidū
tam copiosum: tam disertum: tam deniq; gratiis oībus ornatū poe
tam nobis explanabit? Ergo semper ethnicos: nec semel christianū
legemus? Num poterim⁹ christiparæ virginitis parthenicen vel me
diocriter intelligere: atq; iuuentuti exponere? Cū eiusmodi iquā au
dirē: misertū ē fateor: victasq; pietate manus apposui. & supra q;dice
re ausim celeritate opus(vt nūc qdē videt) excurri. nullā facies do
ctoribus iuriā. Nō eteñ p̄fudissima theologorū sēsa: nō occultissima
astrologorū iudicia: non diuina poetarū figura: nō lepidos fales
non salso: lepores: nō aureā ingenii venā: non mellifluū carminis
fluorē: nō ingētē sententiarū grauitatē: nō honestū rerū verborumq;
decorū: nō aptissimarū similitudinū copiā: nō mille quashic preci
puas habet veneres explicare conat⁹ sū: siquidē quod nec si velim
forstian satis potuero: nec si possum voluero. Nō eteni studiosis iuē
ta sua prēripere: aut oscitantibus diuinis musas p̄stituere satis equū
visum est: At rūdibus ordinē cū explanatiūcula cōtexre: quæ tādē
inuidia est! In qua re si quid bene de studiosis merui excellentię tuę
Burelle dec⁹ nūm āplissim⁹: acceptū ferent. Oīa siquidē nostra iam
pridē p̄mitatitua debemus. Vale seculi nři columen. Ex gymnasio
Parrhisiensi. ad idus octobris. Anno M. CCCXCIX.

F. Baptiste Mantuanus Vita & opera

T quæ in explanandis autoribus perquiri solent paucis
explicem: poetæ vitam: operis titulum: carminis qualita
tem: autoris intentionem: et librorum numerum ante
ipsam explanationem percurram. Poetæ autem nostris vitam Domi
nus Iohannes Tritthemi⁹ prēuenend⁹ spanhemēni⁹ abbas: in eo
quem de ecclesiasticis scriptoribus conscripsit libro: ita nobis
edidit.

Baptista Mantuanus ordinis fratrum beatæ Mariæ s̄p vir
ginis demonte carmelo: vir in diuinis scripturis eruditissi
mus & in secularium lfarū scientia nulli secundus: sacra
theologie doctor: philosophus i signis: poeta & orator celeberrim⁹
ingenio excellens: sermone disertus: vita et cōuersatione p̄clarus:
latinę lingue decus: & grēcę clarus interpres: metro excellēs & pro
fa. Scriptis vtroq; stilo multa egregia volumia: quibus nomini suo
per vniuersum orbem christianum famam celebrem acquisiuit. E qui
bus subiecta feruntur quæ scripsit.

Ad patrē suū de vita beata:	lib. i.	F. Baptista: Petro sp.
Suburbanū Bucolicū. carmē.	lib. i.	Faustus adit segetes.
Parthenices. s. mariae vita.	lib. iii.	Sctā palestinæ repetēs.
Desancta catharina	lib. iii.	Costidis aggredi pugnā
De vita ludouici bononiē.	lib. i.	Maxime pōtificū tri.
Vita alber. carmeli. saphico	lib. i.	Mensis augusti re.
Decalamitate suorū tēporum	lib. i.	Cogimur isti⁹ mala tē.
Panegyricus Roberti	lib. i.	Semideūveteres insi.
Somniū de eodem	lib. i.	Maxime iustitiae cultor.
Ad falconē epigrāmata	lib. i.	Debeo sed cura p̄hibēt
Consolatio super mortis	lib. i.	Delitię sacri fontis.
Contra poetas turpiloquos	lib. i.	Quid mōeres fatūq; tēs
De expugnatione granatę	lib. iii.	Sunt quib⁹ eloqui
De patientia prosaice	lib. iii.	Quoniam oportunus.
De ortu religionum	lib. i.	
Apologia pro f. Petro	lib. iii.	
Introductorium subtilis scoti	lib. i.	
Orationes elegātissimæ	lib. i.	
Epistole multę ad diuersos. Diuersi generis carmina. Et alia cōplus ta. Vuit adhuc in italia celeberrima opinione vbiq; nominat⁹ & va ria consribit. Hec ille. Eorum aut̄ quorū ipse principia non ponit nec ipse nec nos hactenus vidiimus: certumq; est eum alia multa post illa conscripsisse.		

Insequens opus præambula:

Titul⁹ opis	<p>Titul⁹ operis est: Parthenice Mariana F. Baptiste Mātuani Carmelitæ theologi. Parthenice eis scribi hoc op⁹: eo q̄ devirgine quam græci τῷ αρθεῖ καὶ νοῦν vocat cōditū ē: vt auctor ip̄e i principio ep̄le suę cōmemorat. Mariana āt: qa de maria virginū nimirū principe. Qualitas vero carminis est hexametra heroica. Hexametra quidē a numero pedū qui sex sūt: hexa aut̄ sex dicitur: & metron mensura. Heroica vero vel q̄ heroidos vitā p̄scribūt: vel q̄ heroū naturā imitatur: Herois enī videt dicenda aut̄ virgo aut̄ mulier q̄ ob insignem virtutē aut̄ memorabile facinus æternā famā meruit: quales sūt quārum ep̄stolas Ouidius confinxit. Et cōsimiliter heros vir ob vitæ merita æternitate famæ donatus: morte tamē corporali absūpt⁹: aut̄ ex altero parente mortali ex altero immortali natus: sicut hercules. pollux. castor. æneas. achilles. romulus: alioq̄ cōplures singūtūr. & solus christus verus deus & hō: vereq; dei atq; hominis filius credidit. Diua aut̄ virgo ob id herois merito dicit̄: q̄ quia virgo deū genuit æternitatē meruit: Carmen ergo hoc merito heroicū est & quia de ea que vera herois: & quia heroū more dei hominūq; sermones cōtinet quāobrē vt decorū & legē carminis cōseruet poeta: multis exornati onibus: multisq; festiuitatibus ipsū decorauit: quas sciens volensq; sepe p̄terii: ne dum paucis arguta inquisitio placeat: multis morosa displiceat prolixitas: neu studiosorū vt dixi inuenta prostituā. Nā noui ad magnorū virorū imitationē plurima dicta: vt cū alia tum illud in primo huius: Garrula sub lucem modulos iterabat hirundo: ad hæsiodi imitationē: q̄ i ergis hirūdinē oροφονу ab oροφοσ quod est diluculū: & rōoσ quod est luctus eo q̄ matutino maxime tēpore canat & secundum fabulas filium ploret: atq; sexcenta id geniūs alia: quæ vt suis locis ita nunc quoq; ne quod dictum nolo dīxisse conuincar: prætero.</p>
Auctoris Intentio	<p>Auctoris intentionē ex ipsius verbis in apologetico sic de libro suo loquētis habeto. Nec erat ei⁹ aliud desideriū q̄ vt sanctissimae virginis laudes a pluribus legerentur: & parthenice nostra poeticō vēstita decore: de ecclesiastico prodiens gymnasio populi in se cōverte ret intuitū. Et paulo post. Cū adhuc adolescētulus essem & a studiis ecclesiasticis more illius etatis abhorreter forte in Nolani ep̄i poema ta incidi: & carminis suauitatem delectatus: aim ad res diuinās paulatī appuli: & illo tempore sacrarum litterarum studiosior fui: sic p̄cor accidat iis qui mea legent &c.</p>
Numerus librorū	<p>Numerus librorū ē hic & in secunda parthenice ternari⁹: quem superbro rum. quis gratū etiā ethnici p̄dicat: sed his contenti post indicē & apologeticō explanationē operis tandem aggrediemur.</p>

Tabula

Rerū & verborū in hui⁹ opis ex planatione cōtētorū Index.

A

Cheron	fo. xvii.
Acta	folio. ii.
Adamas	folio. lxvii.
Ad apud & penes	folio. vi.
Adytum	folio. lvi.
Aditus	folio eodem.
Ad vnguē facere	fo. xcvi.
Aegoceros	fo. lxxxv.
Agabus propheta	fo. lxxv
Aglaia gratiarū vna	fo. xxxix.
Ajax	fo. lviii.
Alcides	fo. xi. & xl.
Aliiquid & quiddam	fo. lxxi.
Amazones.	fo. xliv.
Amaracus	fo. lxxviii.
Amaranthus	fo. eodem.
Amalthea	fo. cxvii.
Ambrosia	fo. x.
Amphion	fo. lxxx.
Annæ sancte parentes	fo. liii.
Andromache	fo. cxxvi.
Andromede	fo. liii.
Annus	folio. l.
Anniculus	fo. xxx.
Apud & penes	folio. vi.
Apologus & apologeticō decla buntur post hunc indicem	
Arar	fo. cxii.
Arsaces & arsacide	fo. cxxix.
Ariadna	fo. cxxvi.
Aries	fo. xxv.
Arion & ei⁹ fabula.	fo. lxxx.
Asylum	fo. xxi.
Astrea	fo. xiii.
Aſſugere	fo. xix.
Athlantides	fo. lxxxv.
Auerkus	fo. xcix.

Alphabetica

Aulea	fo. xxvi.
Auspicia & auguria	fo. lxxii.
Augusti imperatores.	fo. cxxix

B

Baptistē matuani vita in ueniū an̄ idicē hūc: & an poeta sit cēsēd⁹ in huius operis cōpositione	fo. i.
Bellerophon	fo. xlvi.
Belides	fo. xlvi.
Byblis	fo. xlvi.
Bimus & bimulus	fo. xxx.

C

Amoenę	fo. iii.
Carmen.	folio. i.
Carmelus	fo. cxlii.
Carmelite	fo. lx.
Carnifices animorū.	fo. vi.
Canī	fo. vi.
Charites	fo. xxxix.
Carica	fo. cxiii.
Capra cælestis	fo. lxxxv. & cxiii.
Capulus	fo. vi.
Chalybes	fo. xv.
Catapulta	fo. ciiii.
Cælibes	fo. lxtii.
Cefares	fo. cxxix.
Cestus	fo. cxxiiii.
Cepheus	fo. cxxiii.
Ceres	fo. cxxvi.
Cecropidae	fo. cxxix.
Chiron	fo. xxii.
Cyclas	fo. xxxi.
Cydippe	fo. xlvi.
Cygnus	fo. cl.
Cyllenius	fo. lxxxiiii.
Cynerhas & cynera	fo. xlvi.
Circe	fo. xvii.
Cyrus	fo. cxxvi.
Cisseis	fo. cxxvi.

A iii

Tabula

Citrea mensa	fo. cix.
Clavius	fo. vi.
Clymene	fo. xlivi.
Chelia	fo. ciii.
Cocytus	fo. xvi.
Cœcus	fo. xvi.
Cœtus	fo. lxvi.
Choragus	fo. lxvii.
Xορφος choregus	fo. eodē
Collis euandri	fo. cxii.
Collegium	fo. lxvi.
Componere	fo. xxxiii.
Cōsobrin⁹	fo. cxlv.
Conceptio vetularum	fo. vi.
Confessus	fo. lxvi.
Concilium	ibidē.
Conuentus	fo. eodem.
Corybantes	fo. xxi.
Cōsolari	fo. lvii.
Crustum & crusta	fo. cix.
Cumea & cumana sibylla	fo. cxx.

D

Aane	fo. ciuii.
Dēdalus	fo. xlif.
Deprepositio	fo. lxi.
Delbora	fo. xcvi.
Delubrum	fo. xxii.
Delia	fo. lxv.
Delphica sibylla	fo. cxx.
Deus vnum habitus	fo. ii.
Diana	fo. lxv.
Dicaspolia	fo. xxxiiii.
Diuia	fo. iii.
Donides	fo. lxxxv.
Doulia seu dulia	fo. cxxxii.

E

Eliae	fo. iii.
Elpora	fo. xxxii.
Ελπις	fo. eodem
Eliades	ibidem.
Ελιαδες	fo. lxyi.

Alphabetica

Edipus quære	Oedipus	fo. xlivii.
Emonia		fo. xxxviii.
Emblema		cix.
Ennosgeus		fo. cxii.
Enipheus		fo. cxvi.
Epitheta		fo. ii.
Ephyra		fo. cvii.
Ereb⁹ vbi notatū eleuare.		fo. iii.
Eremus		fo. lxxiiii.
Erigone		fo. xxv.
Erichtonius		fo. cxx.
Erythrea sibylla		fo. cxx.
Eros Eρος & Ερωτ		fo. xxxii.
Ergo		fo. lxvi.
Euentus et euentum		fo. lxi.
Eurotas post padus		fo. cxvi.
Euphrosine		fo. xxxix
Explodere		fo. xviii.
Extispicia		fo. lxxiiii.

F

Atum	fo. xxvi.
H Fluuii infernales quinq; describuntur lati⁹	fo. xvii
Figurata interrogatio	fo. li.
Forma vnde dicatur	fo. x.

G

Aza	fo. liii.
Geomantia	fo. lxxiiii.
Gladius pisces	fo. xv.
Gordius	fo. xii.
Gratiæ seu charites	fo. xxxviii.
Græci mendaces	fo. cxii.
Gremiū & sinus	folio. vi.

H

Alcyones ques	fo. cxvi.
Halcyones	fo. cxxvi.
Haruspicia	fo. lxxiiii.
Hebtus	fo. cxvi.
Helle	fo. xxv. & xlvi.
Hellespontica sibylla	fo. cxx.
Heliades	fo. cxxvi.

Tabula

Helene	folio. xliii.
Herculis labors	fo. xliti.
Herebus & heremus; vide erebus. & eremus scribuntur eni sine h.	
Herodes	fo. cxxxv.
Hyades	fo. lxxxv.
Hydrophorus	fo. cxxxvii.
Hyemis descriptio	fo. cxiiii.
Hyle	fo. lxxxiiii.
Hymen & hymeneus	fo. ii.
Hymetus	fo. cxvi.
Hiperion	fo. xxv.
Hippolytus	fo. xliti.
Hippodromos	fo. clii.
Hippocrate	fo. xliti.
Hirudo fo. p̄cedēti tabulā in præambulis nostris.	
Hypante	fo. cxxvii.
Hyrgis fluuius	fo. cxvi
Honestum	fo. x.

I

Acobus	fo. liiiii.
Iani tēpli claudēdi & ape tiendi ratio	fo. cx.
Ieacius	fo. xliti.
Iecur	fo. xyi.
Ignatius	fo. cxlix.
Io	fo. cxxvi.
Inuocatio decora	fo. iii.
Infernales fluuii	fo. xvii.
Inuiso & cætera in fo.	fo. xxxvi.
Inuestis & vestio	fo. xxx.
Interrogatio figurata	fo. li.
Isis	fo. cxxvi.
Iuppiter profundus seu infernus quomodo pluto dicatur	fo. ii.
Iudea	fo. lliii.
Iugula	fo. lxxxv. & .xci.
De k sunt sola græca,	

L

Alphabetica

Abores herculis	fo. xl.
Labyrinthus	fo. viii.
Lamech	fo. xxvii.
Larix	fo. xi.
Latona	fo. xviii. & .xix.
Latria & latrea.	fo. cxxxii.
Laus virtutis	fo. ciuii.
Lemniades	fo. xliti.
Lepus celestis	fo. lxxxv.
Lerne	fo. xv.
Letum & letale.	fo. xv.
Lethe	fo. xvi.
Leucothea	fo. cvi.
Libyca sibylla	fo. cxx.
Lydius	fo. lxxxix.
Lituus	fo. cxii.
Lucina	fo. xix. & .lxv.
Luna	fo. lxv.

M

Agnus	fo. lxxxix.
Magnes f. xlviij. & .xlviij.	
Marcus regulus	fo. ciuii.
Maria virgo	fo. lvii.
Marius consul	fo. cxii.
Matrona	fo. xxx.
Matrone⁹ officium	fo. cx.
Medea	fo. cx.
Medica arbor	fo. cxxxii.
Mensa citrea	fo. cx.
Memini et mentio	fo. lxviij.
Metriotes	fo. xxxii.
Mi pronomen.	fo. xiiii.
Miles	fo. cxxvij.
Minotaurus	fo. xiij.
Mirha	fo. xlifi.
Marthina vase	fo. cix.
Myron plastes	fo. cxxix.
Mnemosine	fo. lxxxiii.
Murrani initalia	fo. cxxix.
Musæ et earū noīa	fo. xxxix.

A iiii

Tabula

	N	
N	Ardus	Fo.lxxviii.
	Nare	fo.lxxi.
	Nepa	Ixxxv.
Nepos		fo.xcv.
Neritos		fo.clix.
Nili incrementa		fo.cxxxiiii.
Nympha		folio.i.
Niobe		fo.cxxvi.
Noctiluca luna		fo.lxv.
Noiatius p ablativo.		fa.lxxxix.
Nuncius & nunciū		fo.lxiiii.
Numantia		fo.cvii.
O	Cium	folio.lxxiiii.
Oedipus		fo.xliii.
Olenos		fo.cxx.
Olysses & vlyxes		folio.xv.
Olympus		fo.cx.
Onager		fo.xxxviii.
Orchomenus		fo.eodem
Orchomenum		fo.cxlvi.
Orcus		fo.lvii.
Orestes		fo.xliii.
Orithyia		fo.xci.
Orion in fine.		fo.lxxx.
Orpheus		fo.ii.in pambulis.
P	Adus fluuius	fo.cxvi.
P	Pallas	folio.lxxvii.
	Palestina	fo.i.
Palma		fo.ciii.
Panompheus iuppiter		fo.xxxiiii.
Pandora		fo.ix.& v.
Paranymphus		fo.ii.
Parentes diuæ Annae		fo.liii.
Parius lapis		fo.xlviii.
Pasiphæ		fo.xii.
Paulus emilius		fo.cxi.

Alphabetica

Peculum	fo.cxxx.
Peonie artes	fo.xxi.
Pegasus	fo.xlii.
Penes & apud	fo.vi.
Persica sibylla	fo.cxx.
Perteius fa.sum.	fo.iiii.
Pharus	fo.cxxx.
Phasis	fo.lxxi.& cx.
Phocis regio	fo.iii.
Phorcis	folio.xliii.
Phlegeton	fo.xvi.
Phrenandrea	fo.xxxiiii.
Phillis	fo.xlii.
Philtra	fo.lxx.
Phrygia sibylla	fo.Cxx.
Phydias	fo.cxxix.
Philadelphia rex	fo.cxxxii.
Pierius et pierides	folio.iii.
Piaculum & pio	folio.xliii.
Pignora	fo.xcx.
Pimplea iuga	fo.xxxix.
Piplea	fo.eodem.
Pistis pro spe	folio.xxxii.
πιστος & πιστη	Ibidem
Pylades orestis amicus	fo.li.
Piomantia	fo.lxxiiii.
Pisces celestes	fo.lxxxv.
Pyramus & tylsbe	fo.xliii.
Pleades	fo.cxxxv.
Pompeius magnus	fo.cxi.
Poticius	fo.clix.
Praxiteles	fo.cxxix.
Profundum quid sit,	fo.ii.
Profundus iuppiter	Ibidem.
Proiecte conceptus	fo.vi.
Prometheus	fo.x.& xvi.
Promethes & prometheus	Item.
Prometheia	folio.xxxiiii.
Proteus	fo.lxvii.
Procyon	fo.lxxxxv.
pera	fo.ciii.

Tabula

Pronominū natura	Folio.cxi
Ptolemei egyptii	fo.cxxix
Pullus la.lum.	fo.xviii.
Pulchrum & honestum	fo.x
Q	
Vadrim⁹	Folio.xxx
Quēstus	fo.cxxxvii
Questus	fo.eodem
Quiddam & aliquid	fo.lxxi
Quum & quom	fo.ix.
R	
Egulus attilius & ei⁹ vir-	
tus	Fo.ci
Repetere	fo.i.
Reliq hui⁹ lq patebūt sequētibus	
S	
Amia sibylla	Fo.cxx
Saltem	fo.ccli.
Sanctū	fo.i.
Sæuola	fo.ciii.
Scilla	fo.xlii.
Scilicet	fo.xci.
Scipio aphricanus	fo.cxii.
Scipio numantinus	fo.cxii.
Sibylæ decem	fo.cxx.
Sic particula	fo.cxcix
Sidon ciuitas	fo.liii.
Siluui albanii reges	fo.cxxix
Sylua	fo.lxxxiii.
Simulacra lignea	fo.cxxii.
Sirenes	fo.xliii.
Sinus & gremiū	fo.vi.
Sobrinus	fo.clxv.
Solari & consolari	fo.lvii.
Solum & terra	fo.cxlvi.
Sophia	fo.lxxxiii.
Sortes	fo.lxxiiii.
Stemmata	fo.vi.
Styx infernalis	fo.xvi.
Stimphalides	fo.xlii.
Sub ppositio.	fo.lxi.

Alphabetica:

Superesse	fo.ccli.
T	
Halassius	Folio.ii.
Thalia	fo.xxxix.
Tarpeia	fo.xliii.
Tanais	fo.cxvi.
Tæda	fo.lii.
Thelephus	fo.cxviii.
Thelegonus	fo.xv.
Téplū iani cur claudatur	fo.cxi.
Terra & solum	fo.cxlvi.
Tiburtina sibylla	fo.cxx.
Thysbe & piramus	fo.xliii.
Tyrus	fo.liii.
Thysfus	fo.xxii.
Titonus	fo.cxxiii.
Torquis & torques	fol.xxx.
Tonans deus	fo.cxxxvi.
Toreuma	fo.cx.
Tragedia	fo.lxx.
Transtra	fo.xxi.
Trigon piscis	fo.xv.
Trimus	fo.xxx.
Triuia diana	fo.lxv.
Tubalcain	fo.xxvii.
Tueor & tuor	fo.xcix.
Turturis natura	fo.lvi.
V	
Enus	Folio.xvi.
Vesta & vesta	fo.lxv.
Vestis & iuestis	f.cxxx
Vlysses & olysses	fo.xv.
Vipera	fo.xiii.
Virtutis laus	fo.ciii.
X	
Antus fluui⁹	fo.xlvii.
Xenia qd p̄i naturā prima	
breui p̄fert f.xlvii.&cxi	
De y non funt.	z
zeno philosophus	fo.ciii.
¶ Finis Indicis alphabetici.	

Apologetici

Vocabulorū ē ep̄la auctoris & ei² apologetico in parthenicē non ex positorum cōpēdia declaratio.

A

Hapogeticā aut̄ (vt ab eo īcipia) dīcī pōt op̄ purgatiū seu defensiū: & ad obiecta respōsiū Nā & ὁλορια. i. apologetia dicitur defensio & excusatio & ὁλογνωμα. i. apologema: excusatio & ὁλορια. i. apologetio & ὁλορεουμα. i. apologetem: defendō: respōdeo: purgo vel excuso. Defendit aut̄ se poeta contra eos q̄ inīq̄ bonos poetas dānat & purgat ab eo qd̄ obiiciebat: q̄ avidebat cū xpian⁹ religios⁹ & theolog⁹ eēt nō deceret eū poetis vocabulū: aut̄ poema fingere. Affectū hic significat qd̄ vulgo affectionatū & passionatū vocat. A. gelli⁹ elegantiā eius alibi docet. Academia vic⁹ attic⁹ vbi plato docuit platonis ergo libris accipit in apologetico: & vulgo pro quo uis celebri gymnasio v̄surpat. Alcinous fili⁹ Naustithoi rex phœniciū iustissimus: diligēs hortorū cultor: a quo vlyxes pfugus honorifice suscep̄t ei errores suos ap̄d hominē enarrat: vñ donatus abit. Analysis dī resolutio & αγαλυνση resoluō sed analēpsis assumptio. Andromedā nigrā fuisse aut̄ saltē fuscā attestatur sappho ouidiana dicens. Andromede p̄rie fuscā colore suę Antidotū dicis ex cōtrario datum vt remediū contra venenum. Apolog⁹ sermo deuerbia lē oculis representans vt esopī fabulae.

Declaratio

Apostrophe ē sermonis a p̄sen tibus ad absentem conuersio. Ap̄l's v̄sus & testimoniis poetarū qd̄ Beroaldus sic approbat Quid mai⁹ loquor. Nōne ap̄l's paul⁹ vas electōnis poetas studiōse lectitasse videſ: q ad titū scribēs versiculum v̄surpat Epimenidis poete. Cretes sp̄ mēdaces malē bestiē: Vētres p̄lgrī. In alia quoq̄ ep̄la menātri carmē allegat Corruptū bonos mores cōfabulatōes pessimā. Et ap̄d athe nieñ. i. ariopago hoc ē martis curia disputans: aratum poetā testē citat Aura pp̄laris ē fauor & applausus Cammenta fatidica mater Euandri. Cadm⁹ thebarū rex historiæ v̄t dīcūt prim⁹ scriptor & p̄sa iuētor.

Critici dicūt iudices seueriores. Cynosura iterptatur canis cauda & ē vrsa minor sicut helice vrsa maior: male aut̄ elice scribīt vt scriptū inueni in plogo Parthenices. vbi exposui locum apologetici. Coenobiū: dī loc⁹ i quo i cōi viuēt nā κοινοσ, i. coenos dī cōis: & βιοσ. i. bios vita & virtus: & coenobi ta cōiter viuēs. ab epi. qd̄ est sub & coenos fit epicoenū qd̄ ē subcōe. Coemeteriū (qd̄ vulgo cimiteriū dī & a grācis kimitrion p̄fert, nā κοιμητηριον scribitur: vñ q̄a p̄ nos oe scribimus & p̄ hē lōgū: mesrito diceremus coemeteriū) dici pōt locus dormitionis & quietis. nam κοιμασθαι. i. coemaoīa diciſ dormio & κοιμησθαι dormitio. i. eo aut̄ mortui requiescūt. Cōsumo p̄rie qd̄ a sumā vēit gem̄ no m scribīt cōsumo tertię simplici Corona ciuica quā ciuis a cōciue

Tabula

seruatus ei dat ex gramine in loco vbi seruatus est collecto cōseritur. Daunus filius pilūni: q̄ ardē cōdīdise ferēt in apulia regnauit quo tēpore diomedes ad eū pfugiens libe raliter ab eo suscep̄tus est.

Dico primæ cōiugatōnis ē cōsecro p̄priū & sacrū facio ac vendico.

Elice dixi in cynosura scribendum helice.

Elegātia dī nimius aut̄ rerū aut̄ verborū cult⁹ vt docet. A. gellius. sed hic in bonum accipitūr.

Ethnic⁹ grēce εθνικος dī gētilis

Euāder arcas locū vbi nūc romā hitauit quo tpe æneas pfug⁹ ab eo hūanissime suscep̄tus dī viii. ænei. Eurotas fluuius ē laconiae ap̄d quē phœbus musicā dōcuit: vñ Maro i buco. Oia q̄ quōdā phœbo meditāte beatus audiit eurotas iussitq̄ edi scere lauros Ille canit &c.

Expeditiō dī festia militū eductio ad rē bellicā expedite gerendā.

Extare dī extra stare quasi supstite ēē dū cēta deciderint & iterierit: vñ extāt q̄ nōdū pierūt monumenta. Exuuiae dīr vestes qbus vīcti exiuntur a quibus si principis exercitus erant opima spolia offerebant.

Frigid⁹ sāguis circa p̄cordia tarditatē ingenii pere creditur: vnde est illud geor. ii. Sin has ne possim naturae accedere ptes Frigidus obstiterit circū p̄cordia sāguis. Et illud Iuuenialis sat. vii. Cura docētis Sci licet arguitur q̄ leua in parte mammili Nil salit arcadico iuueni.

Fuci sūt vespe maiores q̄ nō mellificāt sed mel apibus suffurrātur vñ ignauū pecus dicūt. ænei. i. Ignauū

Alphabetica:

uum fucus pecus a p̄sepib⁹ arcent. Genesis dicitur generatio aut natūritas & liber in quo de prima rerum productione agitur.

Gīas referim⁹ re quasi tātūdē ac accepim⁹ referētes. Habem⁹ aio repositas: agimus verbis & gestu. debemus v̄bī accepim⁹ nec rettulimus Hieronymus vt aduersariorum maledictis respondeat Ex prologis bī bliē constat.

Hesito. taceo. mussō. auxesis est. Nā hesitat q̄ dubitat an loquēdū sit: tacet cui decretū est non loqui: mussat qui loqui non audet.

Interdicti aqua & igni sic valla loquēdū docet: regit ēi loco acti verbi interdico ablatium: sed nō nūq̄ actū habere comperitur.

Idolū q̄a grēce ει Δωλοv̄ scribīt habet duas primas longas nam ei diphthongus in i lōgū vertitur. & w̄ corrip̄i nequit. Augustinus aut̄ docet quōdā hermes docuit deos fieri ab hoīe cū idola īgredētūr numina. Ab idolo autē & latrā fit idolo latrā non idolatria. quis ita passim legatur sicut kirleyson pro kirie eleysōn

Inficio. i. nego factum.

Iniens ætas. i. pueritia aut prima. sed de magnis rebus dicitur iniens. Indignitas est qualitas ēgre ferēda. Initiatus sacris est primum sacramentum adeptus vt baptizatus in nostris.

Impune dicitur passim vt fieri solet: quod sine punitione fit.

Lazar⁹ frater magdalenes quomo do xp̄m suscep̄t euāgeliū īdūt. Liuens dicitur liuore trahens. liuor

Apologetici

aūt ē macula plūbei coloris quē ex cōpſione aut collisione cōtrahim⁹ transumit autem ad inuidiam.

Luxuriare ē falacitate & abūdātiā ilibidie aut ornatu quouis offendere

Mastigophoridicū flagellū feri Nā mastix mastigos flagellū diciſ

Mei filii ad subſtātiā & mores re ferri ſolet mihi ſimiles ad externā qualitatē.

Metaphorē ſunt trāſlationes.

Mēnon filius aurorē nigri colo rī ſui ad troiam venit.

Metuo ne nō. i. vt qaei metuo ta citā negationē includit: dīci. pōt me tuo p̄ refiſcat & ne p̄ refiſcat.

Mithridatica ſinthesis ē cōpoſitio ſeu ātidotū cōtravenenū quāv'l qđ mithridates rex pōt cōtra venenū ſūpſit q̄ i extreā clade vt A. gelli⁹ ſcribit violentiſſima venena ſūpſit ſed cū nō. pſicerēt gladio ſe trāſfi xit hāc cōpoſitionē ſcriptā inuenit & pōpei⁹ in eius ſcrinio q̄ talis eſt. Iuglās vna: fici duæ: ſiccę potiſſi mū: rutę folia. xx. & ſalis granum in vnu contuſa & deuorata ieuno. quā quidā magnus irridet.

Mofes latine ab aliis moyses dī.

Neoterici dicūt nupi ſeu nouiti. Necessitudo ē affinitatis cōſaguita tis & amicitię: necessitas aliaꝝ reꝝ.

Numātini ciues numātię ciuitatiſ i hispania quā ſcipio deleuit.

Octauian⁹ a doctis dī octauiuſ.

Ouatio dī ab oue quā i miore & imperfecto triūpho mactabant.

Paraclet⁹ recte dī adiucat⁹ ſeu cō ſolator nō paclit⁹ nā grāce ſcribit ὥρακλητος.

Phocyllides dī nō phorillides.

Declaratio

Plaſtes dī formator ſtatuarium. Prafidiū dī vulgo guarniſon. Progne fili⁹ terei & toror philo melae in hirtudinē verſa dicitur.

Proſa oratio proſiſt ſoluta.

Proſopopei⁹ vbi perſone fi guntur figure quēdam ſatis noꝝ.

Phaleratum pōpoſum vtequus phaleris ornatus.

Phraſis ſecūdū Quintiliānū in x. dicit eloquentię corpus.

Psychomaciā. i. animorū pugnā cū viuſis deſcripſit prudēti⁹ ψυχή. i. psyche dicitur anima & μάχη. i. mache pugna

Religio dī q̄ mēte metu diuino potiſſimū filiali religat.

Receptu canere ē ad finē iſtituti tēdere vtmilites ſe recipiūt in loca tuta & p̄lio dum ita canitur.

Rhodio herclī ſacrificabat cū exē cratōb⁹ & maledicti⁹ vt alibi dixim⁹

Sarepta nota eſt ex libris regū. Seres populi ſunt idiq̄ horſum.

Schemata dicitur figure.

Somatopei⁹ ſūr figure qb⁹ in corporeis corporiū officiū datur.

Sinthesis dicitur compoſitio.

Tarqni⁹ ſupb⁹ vltim⁹ rex romāoꝝ pp̄ ſupbiā ſuā & filioꝝ luxuriam quoꝝ vñt. Sext⁹ aut ſcdm ſerui.

Arunt lucretiā ſtupravit exactus.

Tyara ē genus pilei ap̄ dī phry ges & dicit genere masculino: tyra aūt foemino: virg. & phrygia veſtitur bucca tyara

Trūphus erat ſumma victoria apud romanos olim gloriatio

Zoilus erat operum homeri in eptus censor & reprēhensor. τελοσ.

Epifola Pārthenices Marianæ cōmendatiua.

Ad Ludouicū Fuscariū & Ioānē Baptiſtā Refrigeriū Parthenices Marianæ ab auctore eius cōmendatio.

F. Baptiſta Mātuanus Carmelita Ludouico Fuscario ac Ludouicus Ioanni Baptiſtā Refrigerio: vīris integrīmis. S.P.D.

Ibelum meum cui q̄ Mariae virginis historiā cōtinet parthenice titulus eſt duorum annorum lu- Titul' opis cubrationem tibi & Ioanni Baptiſtā Refrigerio dicare & ſub vſtrorum nominum iſcriptiōibus edere cōſtitui. Et ne quis hoc ab re & temere factum eſtimet cauſā breuiter explicabo. Nuper in cōnobium noſtrum diræ peſtilentia imiſſo veneno toti vrbī cōperamus eſſe timori.

pellebamur non a colloquio tantum: verum & a conspectu hominū: & ab omni humano cōmercio tāq̄ basilici qui ſolo viſu noxii dicuntur longe prohibebamur. Attoniti eram⁹: lababant genua: nutabat animi. domi mors impabat: foris brumale frigus: quotidianaꝝ pluuiꝝ: ammonaꝝ caritas & publica fames. Hellorum ſtrepitus: hominū ſalutis ſuæ cōſulētium ſauera custodia: aqua & igni interdicti videbamur: vndiq̄ timor: vndiq̄ calamitatū confeſtiſſima acies aduentare nūciebantur. interclusi eramus: nec vlla videbatur euadendi vía: omnīa mortem intentabant: & erat vna ſal⁹ miſeris nullam ſperare ſalutem. Tu cū Refrigerio noſtro credo a deo miſiſus in atra densiſſimā noctiſ caligine cæcutiēti mihi tāq̄ cum aurora matutinus lucifer diē aperuiti. xenia miſiſti. in amplas ac magnificas ædes tuas hospitō me ſuſcepisti lautissime: elegantissime pauiſti. Nec quod magis miror videbaris hæc tāta pegrino & hospiti pſtare: ſed me parēti: ſed deo ipſi: nullū clemētiā: nullū miā: nullū libera litatis officiū ptermiſiſti: oīa oīm virtutū munera mihi rite pſoluisti. Erat meſcū Frater Petrus Neuolarius calamitatū mearū ſemper fidiflissimus comes: & Bernardinus Tridinus qui benefiſiorum vſtrorum magnitudinē admirantes ſaepi⁹ aiebant ſe (niſi oculis vidiffent) nūq̄ credituros in hoc cor.

Daunus rupto & pdito ſeculo tātu in quo q̄ ſuperelle virtutis. Vos Alcinous calamitatē meā i ſeſtit. Vos mihi qđ Dio Euander medi Daun⁹: qđ Olyſſi Alcinous: qđ Euader Aneæ: qđ pro Sarrepta genitori noſtro Heliæ ſuit ſarepta mulier: quod Xpo za zacheus cheus & Lazarus: Et pculdubio Ludouice mihi hāc oīa cō Lazarus.

Cōnobiuſ

Interdicti

Aenei. i.

Aenei. ii.

Elegantissi-

F

Baptistæ

Mantuani

sideranti verum videri posset: quod vulgo fertur tuā. s. gētē ex ātiquo illo romanæ virtutis robore p̄pagatā: & a fulso quodā: q̄ tū ærario p̄erat: cū romanoꝝ colonia bononiā misla est: nomē & gen̄ accepisse. Huic tā claræ origini cognomē astipulaſt̄: attestat̄ ātiquas tua & tuor̄ maior̄ dignitas respōdet tuor̄ & morū integritas & publica fauer opinio. q̄s enī nō credat tā claræ p̄stātisq̄ familiæ egregiū aliquod fuisse principiū! Facile igit̄ & ego i hāc sniam venire nī al teraverior tua gētis cōstaret origo. Nā p̄pli Bononiēſis annales & diaria plorutātibus euidens est tuā fuisse vna ex iis nobilib⁹ potētibusq̄ familiis (ſic enim illas appellant) quas postea miserabilē p̄tia tua stragē & deplorādā euerſionē: ad iſtaurādā vrbis decus Lotari⁹ ipator bononiā misit: sed hāc originē oīm victrix obscurauit antiquas. Dignissima p culdubio & venerādæ maiestatis fuit hāc origo gētis tuae ſed lōge maioris gl̄ia ſplēdorisq̄ ē tot p̄stātiū ciuiū (vt ſtēmata docēt) feracissimā fuisse: tot p̄clarā viroꝝ igenia tulisse: tot laude dignos nepotes pgenuiffe: quoꝝ qdā nō ad minutaꝝ ſordidaꝝ ve ſed maximaꝝ & reſpublicaꝝ valde utiū reꝝ negociationē ſe cōtulere: & ſūma fide. diligētia ſolertia. patrimoniū ſaplificātes: nouas ædes extruxerunt: extuctas expoliuerūt: au.xerūtq̄: fundos cōpararunt: diuītiis opibusq̄ lōge lateꝝ ſplēduerūt. quaꝝ p̄tē ſop̄ p̄tē tem plo p̄tē ſuis oportune ponētes optimor̄ ciuiū p̄iſſimorūq̄ xpianor̄ ſibi merito nomē acqſiuerūt. Quidā ſūma cū gl̄ia legū ſtudia ſequuti nō ſuo tñm veꝝ & futuro ſeculo mirū īmodū pſuerūt: qualis eḡydius fuſt cuius adhuc ī diui Dñi: cōemiterio marmoreū ſepulcrū magnis extuctū ipensis oñdiſ. fuerūt cōplures alii quoꝝ qui oportuit opa & confilio reſpublica vſa eſt: & q̄ ſūma pterate patriā cōplexires p̄claras prudēter fortiterq̄ gessere: quale pomeū phibent eq̄tē auratū & iure cōſultissimū reꝝ humanaꝝ diuinatūq̄ p̄iſſimū. de cui⁹ acri igenio: strenuitate: facūdia: & in omnipriuato publicoꝝ munere p̄stātia quorūdīe apud maiores natu cū admiratōe ſermo eſt: & oīm qđū nouetunt iudicio ſūmū patriæ decus fuſt & ornamētū. Extāt apud te Lodouīce cōmētarii cōplures oīonū diuersis ī legatōnib⁹ ab eo ſci te docte ſapiēterq̄ hītaꝝ: in qb⁹ disciplinare oīm ſacrātū p̄cipue ſcripturātū cognitio ingēs: dicēdīvēhemētia: & imē

Annales
Diaria

Cōemiteriū

Epistola Parthenices Marianæ cōmendatiua.

ſa p̄tia charitas elucescit. Ex tā claris igit̄ ſōrib⁹ non potie rūt niſi optima flumina deriuari. nec miꝝ ē te virtutū amatorē & cultorē eē pbitatis: q̄ tui generis radicib⁹ ūcocta ē. p̄ p̄trea nec p̄lōga tēpoꝝ ſpacia: nec per mala huiusce vitæ nīz cōtagia potuit eneruari. Eſt pfecto (vt videre videor) magnū virtutis adiūtūtū claris ortū ē parētib⁹. ſolēt enī ſuuenes q̄ aliquid indolis hīt ne degenerate videant maior̄ ſuor̄ dignitatē ſeſtulari: & ad p̄nag laudū aspirare felicitatē: ſic Philippi nomē alexādrū: ſic maioris aphrīcani gl̄ia minorē ſcipione. ſic cāſaris iulii fama octauianū excitauit. Sic deniq̄: pyrrh⁹ achilleides aiosus imagine p̄fis Te quoꝝ q̄ Lodouice q̄q̄ deo & natura ducēte tuisq̄ ānirētib⁹ ſtudiis virtutē amas: non paꝝ aīcessog tuor̄ te iuuare p̄nt imagines quoꝝ mores aq̄re vt arduū & difficile: ſic certe & pulchrū ē & laudabile. Te vero refrigeri ſilētio p̄terire nō poſsum: ne tuor̄ i me meritoꝝ: q̄ ppe iſinita ſunt oblit⁹. Videar ſcribā igit̄ q̄ & neceſſitudinis nīz fuerint exordia: & eius dē ppetuo cōſervandā ſint munimenta. Ex eo tpe quo priū Bononiā veni ſemp aīaduerti te moꝝ grauitatē: vitæq̄ honeſtatē cū optimis litterag ſtudiis ſic cōtuxiſſevt facile cōiicere poſſem te in optimū & p̄clarū vitrum breui euafūrū: quod & rei cōprobauit euēt⁹. Nā ad p̄fis nec meliorem nec eloquētōrē ciuē te habet feracissima p̄stātū ingenioꝝ Bononia. Tu Pompeianæ magnanimitatis: & Catonianæ integratitatis ſeſtulari ſtāto patriæ tuae factus es ornamēto vt de te dici poſſit illud Maronis nostri. Vitisv̄t arboribus decori eſt: vt vitib⁹ vuꝝ: Vt gregib⁹ tauri: ſegetes vt pin- guibus aruis. Tu decus oē tuis. Extāt enī plures ab ſte edi tæ orationes & epistolæ Ciceronianā maiestatē redolētes: ex quibus quātū ingenio & doctrina polleas facile dinosci pōt: vnde nec ſine magna animi voluptate ea legere ac p̄legere poſſim. extant & poemata tua: quāe tuſca līguā plūrima compoſuisti tanto ornatū: tanta venustate: tanta ſeſtitate cōdita: vt & mihi & oībus qb⁹ vſui ſint in miraculo habeantur. Taceo tuam in patriam pietatem: & in amicos fidem & constantiam Placuit mihi ſemper in primis tua ī deū optimū ſancta religio. ſep̄i qđē ſacra loca & cōnobia adiſ: dei bonos fuos colis & veneraris. Placuit itē p̄parētū pitifſimū oīm phisicū: q̄ Auicēnā & Hippocragem dum viueret publice interpretans medicinam floren-

Pareū imi-
tatio

Philippus
Octauian⁹

Necessitu-
do

In bucoliciſ

Tuscaligua

Religio

tissime docuit / incredibili quodam studio & pietate semp
obseruaueris. ptereo splēdidas affinitates: partos i patria
& extra honores: hæc enim quoniā fortunæ bona sunt: nec
quæq; meliore facit (licet secundū peripateticos ad huma-
næ felicitatis cōsummationē faciant) nūq; ad amadū quē-
piā me alicere potuerūt. Sed vt sermonis nostri principio
finis consentire videatur vnde digressi sumus reuertamur
Beneficia nuper a vobis in me collata recensem: vt non
leuem fuisse causam ostenderē quæ ad p̄fati libelli mei do-
nationem & ad hoc tenue gratitudinis munus me adhorta-
ta est: illorum nostra tendebat oratio. Solebant romani ve-
teres eum qui ciuem seruasset in bello corona quæ ciuica di-
cebatur insignire: q; si apud eos tantus honor erat qui aliū
seruasset quā ego ne ingratus sim te Refrigeriūq; facere
debeo: qui non concives meos & fratres tantū sed & meip-
sum deo mouēte viāq; monstrante seruasti. Decorari vos
oportet hac nostra: et si paupere corona tamen q; a genero
sa mente proueniat: digna quā lāta fronte & trāquillo vul-
tu accipiatis, quæ cælestis & veræ beatitudinis vobis sit p-
tagium: virtutum vestrarū monumentum: & amicitia no-
stræ pignus īmortale. Ab īneunte ætate cum sub paternæ
disciplinæ cura educarer: & postq; ad sancti montis Carmel-
li seueritatē me contuli: vbi īter viros qui heliā heliseūq;
pphetarum sanctissimos exprimere conantur: iā diu vixi:
semper accepi beneficiorum acceptorum nullo pacto dece-
re memoriam amittere: sed oportere de referēda gratia se-
per cogitare: & nunq; obligationem dissimulare. Quantas
igitur potero gratias referam: quas si referre negabit iopia
verbis agam: si agere nequiero saltem habeo. Ad p̄fes
ergo munusculo isto cōtēti eritis: quod vobis tota mētis in
tentione dico; facturus multo ampliora si possem. Valete,

Iniens etas
Carmeli se-
ueritas

Referre gra-
tias

Dico

Corona ci-
uica.

F. Baptistæ Mantuani Carmelita Theologiq; celebre-
rimi ad Lodouicū Fuscariū & Ioannē Baptista Refrigeriū:
ciues Bononiēses; Parthenice Marianæ feliciter incipit.

S Ancta palestinæ repetens exordia nymphæ:

Difficiles ortus: & formidata profundo

Incrementa ioui: mores: hymenea q; festa

Virginis: & sacri referam miracula partus:

Acta q; & acceptos mundi melioris honores.

Iodoci Badij A scensij Parthenices Marianæ: ab excellentissimo
vate fratre Baptistæ Mantuano: Carmelitarū & theologorum orna-
mento editæ facilis explanatio.

S Ancta palestinæ repetes exordia nymphæ. In hoc proce-
mio auctor ex instituto latinorū poetarū res arduas descri-
ptiōrū proponit rem quā descripturus est: statim in prin-
cipio: atq; inuocat ibi. Ergo tu mihi diua faue: propositū consecu-
turis illic. Anna diu steriles &c. In propositione aut: atq; id adeo in
primo verbo: rem de qua inter summos theologos diu multūq; dis-
quisitū est: de conceptu videlicet sacro sanctæ virginis: decidere vi-
detur dicens sancta eius exordia: q; si sancta sunt: sine originali culpa
haud dubie censem: In qua definitione quā nunc catholica præ-
dicat ecclesia: carmelitarū sacer ordo: diuae virginis vnde & titulum
habet semper obseruātissimus magnā sibi gloriā vēdicare iure opti-
mo potest. primi etenim aut certe præcipui eius approbatore fuisse
perhibetur. Sane quia verā historiam suo ordine prosequit. Videret
Seruio (si viueret quidē) poetarū numero cum Lucano excerpēdus:
verum qui ad diuinā inuentiō floridam exornationē vocabulorū
qui bus poētē vti solent: cōuenientissimā applicationē: mirum vbiq; artificiū: & summā tum rerum: tum verborū: tum personarū decori
obseruationē attenderit: poeticā gloriam illi non inuidenterit. Adde q;
p̄ceptū horatianū in arte poetica: de ordine venusto obseruat. Vt iā
nūc dicat iam nunc debēta dici. Pleraq; differat & praesens in tēpus
omittat. Nam de sterilitate parentū diuae virginis quæ in principio
secundi libri dicit: in principio primi mero historico dicēda forent.
Sic & alia multa: vt suis locis declarabo. Cæterū si (vt ipse auctor in
apologetico diffinit) carmē est oratio strictiore pedum lege coercita Carmen

Propositio.

Carmelitæ
assertio

An poeta
cenfendus

Facit lectores dociles
Attentos

Beniuolos

Sanctum

Palestina

Repetere

Nympha

& ornatissimum dicendi genus: nō ab re dixerimus ipsum in processio seruasse: q̄ oratoribus obseruāda Cicero libro primo ad herenniū docet. Fecisse videlicet auditores atq̄ lectores operis sui: dociles: attentos: & beniuolos. Dociles quidē rerū dicendarū summā breuiter expōnēdo: cū dicat se ab exordio totā diuā virginis vitā prosecuturū. Attentos aut̄ pollicēdo se de rebus magnis: nouis: inusitatīs verba facturum. Magnae siquidē res sunt sancta ex ordīo & difficiles ortus nymphae. Nouē: sacri miracula partus. Inusitatæ: accepti. mūdi melioris: honores. Beniuolos vero: officiū suū sine arrogātiā laudādo cū dicat allegoricos: fragilē rege per vada cœrula puppim. & rem de qua locuturus est: dignitatē atq̄ vtilitatē memorādo: qd̄ facit dicens Tu mihi diua faue cœlū cui militat orīne: & q̄ sequūtur: quoq; prius q̄ ordinē ex ponam: vocabuloq; & quorūdam significationē premitta. Sanctū igitur vocamus: quod ppter officiū aut naturā dignitatē: seu sanctiōis auctoritatē violatione munitū: veneratiōne dignum censem⁹. Sancta aut̄ sunt diuā virginis exordia: ab originali culpa per gratię p̄eptionē munita & ecclesiasticā sanctionē coelesti oraculo corroboratā nobis celebrāda. Palestina pars est syrie arabie cōtermina a metropoli sua quā palestin dicunt appellata: q̄ & iudea dicitur ab inhabitatib; eam iudeis. Repetere ppter alia significata accipi solet pro illo qd̄ est ad memorā reducere: seu recolere. Vñ cicero in prologo rhetorico & veterū. Cum aut̄ res a nostra memoria, ppter vetustatē remotas: ex litterarum monumētis: repetere instituo &c. Nympha hic nō ita accipit vt se accepturū in apologetico affirmat auctor: vt scilicet per nymphas aquas intelligat: verū scire debemus qd̄ aristoteles dicit sermones sūmā materiā subiectam esse expētēdos. Quocirca vbi de re phisica. i. naturali loqui⁹ poeta cōgruit per nymphas: aquas. i. fluuios ac nymbos: hoc est nubes intelligere. Nā nympha p̄otissimum fluuiatiles nereides dicunt. i. nerei per quē mare intel ligitur fili⁹. Nec absurde: cum fluuij fere ex mari saltē per nubes ortū habeat. Quando vero historiā narrat & vocabula metaphoricos accipit: attendenda est metaphorā. i. trāslationis seu transumptionis ratio. Quapropter nouerimus: priscā gentilitatē posuisse semideos & semideas: vt faunos satyros & nymphas: quorū non perpetua sed p̄elonga esset vita. Vnde Maro de ætatib; animaliū. Nymphæ & amadryades quartū lōgissima vita est. Nymphas ppter ave ocale: mulieres q̄ formositate p̄clara: aut inclito quo quis facinore immortale famam meruere: uno sūmō Perseū zenonis auditorē eos reputasse deos a quibus magna vtilitas ad vitā cultū esset inuēta. quia ergo specie & pulchritudine facti⁹ claritate omnes mortales yicit maria: posset nō

absurde ppter ea nympha dici. Verū ne cōplicemus ambages vbis fa ciliis est exitus. Nymphas prisci sponsas dixerūt. Quinetiam græce Paronymp̄u. Q̄ hoc est nymphae sponsa & nurus dicitur. vñ paranymphus phus p̄nubus & nuptiaq; auspex dicitur: qui iuxta nymphā. i. sposam est: quo vocabulo diuus augustinus alijsq; sancti gabrielē archāgelum: huius nymphæ. i. æterni patris sponsę pronubū nō semel appellat. Id aut̄ prolixius dico: ppter amusum genus hoīm qui poetā culpāt. Q̄ deā fecerit virginē: vocando nymphā cum & dea & diua recte dici posset: modo quo dictū docet christus Io. x. Q̄ uia ego dixi dīestis. Pulcher aut̄ ornatus est ex debita duos epithetorū: hoc est adiecti⁹. Epitheta uorū: locutione q̄ venuste pponi aliquo interiecto substatiū solēt: potissimum dum adiectiuorū in vno versu vtricq; suo fixo respōdeat: vthic: s̄tā exordia: palestinę nymphae. Difficiles ortus dicit: ppter sterilitatē matris aut ppter raritatē. rārum enī est ex traduce protho plasti sine originali culpa orīti: & incremēta. s. ḡiaq; & virtutū formi data Ioui p̄fundō. i. plutoni. Nam (vt in catharinaria dicturus sum) Iuppiter atiq; tribus ioui neptuno & plutoni trinas seu ternas potestates de p̄fundus aenei. iiiij. Sacra ioui stygio q̄ rite incepta paraui p̄ficere est animus, vbi seruius Ioui stygio. i. plutoni. Nam stoici dicūt vñ esse deū cui noīa variatur p̄actibus & officijs. Vnde etiā duplicitis sexus numina esse dicūt: vt in agēdo mares: in patiēdo feeming sint natura, vñ est. Cōiugis in gremium late descēdit. Ab actibus aut̄ vōcātur vt iupiter iuuās pater. Mercurius q̄ p̄est mercibus. Liber a libertate. Sic dido ioui stygiū dicit inferis sacrificatura. vt iunoni inferna stra potestas Officijs diuisa facit. Hęc seruius. Ad q̄ cōformiter dicit Plinius lib. ii. naturalis historiē de sole loquēs. Fragilis & laboriosa mortalitas in partes ista digessit infirmitatis suę memor: vt portio nibus coleret quisq; quo maxime indigeret. Itaq; noīa alia alijs genibus & numina in ijsdem innumerabilia reperimus. Volut autem Plinius solem esse solum deum: alij iouem: quem solum rerum p̄escium asserit Celeno tertio aeneidos dices. Quae phœbo pater omnīma pando. Vt cunḡ illi intellexerunt: auctor nosterum intelligit. De quo dicitur genesis tertio: secundum translationem hieronymi. Ipsa conteret caput tuum. Sunt ergo incrementa formidata profundi est procul a fundo vt cœlū: aut porro in fundo vt infernus. Alludit a ij

F. Baptiste Mantuanus

aūt ad id qđ de achille in fabulis est: in fatis. s. fuisse ex thetide filium
maiorē patre suo oriturū: qđ veritus iuppiter ab eius cōcubitu absti-
nuit. Vñ statius in p̄cipio achilleid. Magnanimū eacīdē formida-
tamq; tonanti progeniē: & patrio vetitā succedere coelo &c. Mores
scilicet ante nubiles ānos vt in templo seruierit. Hymeneaq; festa .i.
nuptialia cū ioseph. Sane hymene⁹ (auctore seruio ad illd. iiiij. ænei.
Pergama cū peteret incōcessosq; hymeneos) vir fuit atheniensis qui
inter bella seuissima virgines liberauit: pp̄tereaq; nomē eius in nup-
tijs inuocat̄ quasi liberatoris virginitatis: sicut thalassij apud romā-
nos. Nam cū plebeius in raptu sabinarū virginem pulchrā duceret:
ne ei auferretur ab alijs: thalassij eam ducis esse simulauit: cuius noīe
fuit puellæ tuta virginitas. hęc Ser. Sunt q; hymeneū veneris & bac-
chi filiū fuisse affirmēt: cuius officiū sit psallere in nuptijs: raptare ad
thalamos & limina fertis coronare. Vnde in epithalamījs. i. cantīcis
nuptialibus ſēpe ponit̄: vt apud Catullū videre eſt. Sane ſi ideo id
ſictū credideris: quia hymen hymenos grāce pellīcula ſeu mēbrana
dicitur: q; virginib; in hymeneis cantibus corrūpitur: nō talia fue-
rint hec hymenea festa. neq; vero ideo hymenea vocat: q; hymenei
noīs in eis fuerit inuocatio: ſed quod in apologeticō dicit: vt carmē
cōptius ſit cōcinniūsq; fluat: ethnicis appellationibus rem catholicā
exprimit. Per hymenea igitur festa: intelliguntur nuptiae legitimae.)
Actaq; potius fm vallā: acta dixeris: q; vt diuus Hieronymus apo-
ſtolog; inscripsit actus. Honores mūdi melioris: ſunt quia iam noua
p̄genies ccelo demittitur alto. ad quā illud quod poeta in eodē car-
mine ponit dici iustissime pōt. Aggredere o magnos aderit iam tem-
pus honores: Cara dēū ſoboles magnū ſouis incrementū &c. Ad q;
verba nimīrū hic aſpexit: videtur tñ paulo inferius ostendere poeta
cur incremēta dixerit: vbi dicet. Omne qđ excellens opus & ſublime
 futurū eſt: difficultes ortuſ habet: incrementaq; tarda. Ordo eſt. Ego
repetēs. i. nouis ſcriptis ad memorīa reducens: ſancta exordia. i. fan-
ctam origīnē: ortum aut. ppagationē ſeu productionē: nymphæ. i.
diuæ ſeu ſponsæ: paleſtinæ. i. iudeæ ex regione paleſtina: videlicet ſa-
croſanctæ virginis Mariæ: & repetēs ortus difficultes: quia ſine origi-
nali culpa: & incremēta. i. augmēta perfectionis humanę nature: for-
midata. i. formidini habita: ioui. pſundo. i. principi inferiorū: ego re-
ferā. i. recenſebo: mores virginis. i. Mariæ: quos gessit ante ānos nu-
biles: & festa hymenea. i. nuptialia: & miracula ſacri part⁹: quo viſgo
permanēs peperit dēū & hominē: mundiq; ſaluatorē. & referā acta. i.
ea q̄egit: & honores. i. ornatus: melioris mūdi. i. renouati per gratiā
ſaluatoris acceptos. i. a fidelib⁹: q; a quotquot receperūt eū dediit &c.

Mores
Hymeneus

Thalassius

Hymen

Acta

Parthenices Marianæ Fo. III

6 Sed neq; pierii fontis: neq; phocidis vndæ
7 Nunc vada ſunt tentanda mihi: maiore camœna:
8 Et maioris opus nunc eſt ope numinis: ergo
9 Tu mihi diua faue: coelum cui militat omne:
10 Quam trepidant erebi ſedes: cui terra fretumq;
11 Vota precesq; ferunt: noſtro tu ſola labori
12 Sis præſens: operiq; tuo largita futuro
13 Præſidium: noſtræ veniens illabere menti.
14 Tu licet a noſtro ſpacis ingentibus orbe
15 Disiungare: ſuos quantum polus eleuat ignes:
16 Non tamen humanos caſus oblita: tuumq;
17 Nil pertæſa genus: vigili mortalia cura
18 Suscipis: & lachrymæ tangunt tua pectora noſtræ.
19 Tu placidum terris ſidus: quod liberat omnes
20 A pelagi feruore rates: quod luce benigna:
21 Saturni: martisq; graues eliminat iras.
22 Tu nobis Elice: nobis Cynosura: per altum
23 Te duce vela damus portus habitura ſecundos:
24 Tu mare: tu ventos: ta fidera cuncta: deumq;
25 Concilias: tu tuta ſalus: tu pacis origo.
26 Tu commune bonum: generis tu gloria noſtri:
27 Huc ades: & cœptos præſenti numine cursus
28 Dirige: & infirmām rege per vada cœrula puppim.
¶ Sed neq; p. f. I nuocaturus auctor reticit gentiliū poetarū numina
virginisq; ſacrosanctæ implorat fauore: beniuolentiā eius artificio
ſe captans: p laudū accumulationē. Fōs pieſius: quia muſe pierides
a iij

Pierius
PieridesPhocis
CamœnæInuocatio
decora

Diua

Eleuare

dictè sūteo q̄ in pierio monte ex ioue & mnemosine natę quilius mu-
sis sacerdici potest. Verumtamen pieria dicitur v nus ex . xxxiiii.
thessalię montibus secundum perrottum patens domusq̄ musarum.
Strabo autem videtur thracie adiudicare secundum quem Pieria
olympus pimpla & lybethrum loca sunt thracie: ex quibus cum nō
nulli in boetię partem migrassent vbi est parnassus: loca eisdem no-
minibus dixerunt. Verba strabonis sunt lib. nono. Helicon phoci-
di est affinis ex aquilonis partibus & non procul a parnaso: illi emu-
lus est & altitudine & circuitu(vterq; enim niuib; pulsatur) Hoc
autem loco est consecrata musis ḥedes: fonsq; caballinus: & libethri-
dū spelunca nympharum Qua ex re suspicari licet eos qui & helico-
na & pieria & libethru & pimplian eisdem musis consecrarent thra-
ces extitisse: pieres autem vocabantur: quibus extinctis macedones
loca hęc nūc possidēt &c. loquitur ergo de fonte caballino aut casta-
lio aut libethro aut pireneo. Phocis autem parua regio est boetię
apud heliconē portum habens Camœnę sunt deę canentes amoene
hocest musę carminū inuentrices: ponuntur autem & musę & camœ-
nę ſepe pro ipsis carminibus: sicut hoc loco. Opus autem dicit ope
majoris numinis: quia neq; priscorū poetarū theologia: neq; muſa-
rū inuēta: ad virginēi partus mysteria faciūt: Ideoq; merito inuocat
numinis auxiliū: cū tamē ſecūdū flaccū: Nec deus interſit nīſi dign⁹
vindice nodus incidentit. Nodus enim ille & aliatum terum q̄ ex sum-
ma christianorū theologia hic decadentur: ſine deo vidice decidi nō
poſſet. Diua faue. diuos & diuas quidā ſic a dijs & deabus diſcernūt
vt illos ex hominibus procreatos: hos eternos dicant: vnde & diui
dicūt imperatores: & diui sancti. Cēlum cui militat omne: tāq; ipe-
ratrici: & id quidē zelo amoris: & timore filiali. Quam trepidant ere-
bi ſedes. id est ſpiritus tenebrarum ſeruili. Sane erebus ſine aspi-
ratione ſcribi debet: eſtq; tenebrarū deus aut locus inferni ab obſcu-
ritate dictus. Nā ερεβεννος obſcurus dicif. Elice dicitur vrla ma-
iora grecis. cynosura vrla minor: V traq; autem eſt ſidus ad polum
arcticū quod nauę obſeruāt: ſicut nos omnes in huius mundi mari
piclitantes ēa aspicere & inuocare debemus quā ſic ſalutate ecclēſia.
Aue maris ſtella dei mater alma &c. Dēūq; cōciliaſ. ſic primo ἐνει. Tu ſceptra iouēq; cōciliaſ. Tu cōmune bonū: aut quia omnibus au-
xiliatur. ſuperis ad augmentū glorię: in feris ad iminutionē pœnæ:
nobis ad inuentionē: & augumētū gratię. Aut quia omnes eius be-
neſicio gaudeamus. Gloria nostri generis: quia iter omnes humano
ſemine procreatos: ſola oī ſemper vocavit macula: ſupq; omnes an-
gelorum choros eſt exaltata. Præſenti numine: quia deū cōciliat: aut

numē pannutu & fauore accipitur. Ceṭera ex ordine patebunt q̄ ta-
lis eſt. **C**ed. i. tametsi: quia res arduas & humanas vires excedētes
deſcribere paro: mihi inuocandū eſt: tamē neq; yada. i. neq; numina
pieridū. i. muſarū q̄ vada pierii fontis celebrat aut colunt: neq; va-
da vndē phocidis. i. regionis illius a muſis iuxta heliconē & pnaſū
frequētate: ſunt tentanda. i. p̄cibus follicitanda & inuocāda: mihi. i.
a me. quia opus eſt mihi. i. indigeo maiore camœna. i. carminis ge-
nere aut inuētione: & opus eſt mihi ope. i. auxilio maioris numinis
q̄. i. pierides nō quidē habebāt ſed vel habere credebātur. q. d. res fu-
pra muſarū aut poetarū inuenta mihi ſcribendę ſunt. Et ergo: o tu
diua. i. diuina virgo & dei mater: cui oē celū. i. tota curia celeſtis: mi-
litat. i. obſequit & paret more militatiū: & quā ſedes erebi. i. loca te
nebrarū. hoc eſt accipiēdo p̄ cōtinente cōtentos: iſpi principes tene-
brarū: trepidat. i. formidat timore ſeruili: cui terra & fretū. i. oēs exi-
ſtētes in terra & mari: ſerūt. i. offerūt vota & p̄ces: tu inquā faue mi-
hi: & tu ſola ſis p̄ſens. i. fauorabilis & ſubita auxiliatrix noſtro labo-
ri. i. coeptis laboriosis. Atqui poēt ludere dicūt vnde in bucoli.
Ludere q̄ velle calamo pmisit agresti. V erū eſt qui res faciles deſcri-
būt vt amores & res paſtorales: de georgico tamē ope dicit idē Ma-
ro geor. ſecūdo ad macenatē. Tuq; ades iceptūq; vna decurre labo-
rē. & eiufdē. iii. In tenui labor: at tenuis nō gloria: & de armorū cā-
tu. Maius opus moueo) & tu largita. i. poſtq; largiter donasti opi fu-
turo tuo. i. quod tuū futurū eſt: hoc eſt huic operi quod in tuā laudē
occepim⁹: p̄ſi diū. i. p̄tectionē & tutamē: veniēs. i. descendēs ad nos
illabere noſtri menti. i. inſpira mihi & fac intelligā quę de te dictur⁹
sum (Sic. iii. ἐνει. Da pater auguriū atq; animis illabere noſtriſ) Tu
licet diſiungare. i. ſepareris a noſtro orbe. id ē globo terreno in quo
nos degimus: ſpacis ingentibus. i. valde magniſtantū ſup. quātū
pol⁹. i. axis celeſtis eleuat. id ē exaltat: ſuos ignes. i. ſidera & ſtellā
quas ſuſtinet: tamen tu non oblita humanos caſus. i. miſerias & fra-
gilites hominū: & nil. i. in nullo pteſa. i. fastidiēs aut parui faciens
tuum id eſt humanū genus: tu inquā ſuſcipis. i. ſurſum benigne
capis & trāctas: mortalia id eſt res mortalium: vigili cura. & noſtræ
lachrymę tangunt id eſt: afficiunt pietate: tua pectora (Sic primo
ἐνειdos. En priamus ſunt hic etiam ſua p̄emīa laudi. Sunt lachry-
mę rerū & mētē mortalia tangunt. Eſt autē contra epicurios: qui cu-
rare deū nolūt mortalia quēq;. Sane falſum eſt quod quidam aſſerūt
eleuare videlicet eſſe ſemper ſiminuere: nā neq; in illo quidem pſiano
quod maxime citant: nec ſi qđ turbida ſoma Eleuet accedas: eleua-
re diminuere ſignificat niſi ex cōſequenti & p̄ metaphorā: q̄a videlicet
a iiii.

trutina qđ eleuatur minoris iudicār̄ ponderis & valoris. Pertusa autē a tēdet deduxit: dans verbo impersonali: præteritū aut saltē partici-
pium verbī personalis: cum tamē vergilius v̄ sitatius dicat. iiii. ænei.
Si nō pertusum thalami thædeq; fuisse. Præterea volunt quidam in
bonis codicibus scriptum esse pectora nostri quasi sint lachrymæ de
nobis factæ: aut καταχρηστικως id est abusivæ dictum: lachrymæ
nostræ pro nostræ: primitiū pro deriuatio: verūtamē in fidelī codi-
ce a viro litterato ab hinc decenniū transcripto: nostre scriptū rep-
peri. Tu supple es fidus placidū. i. benignū terris: quod liberat om-
nes rates. i. oēs periclitantes: a feruore. i. elatione pelagi. i. maris: qđ
eliminat. i. extra limen agit: hoc est expellit & proscribit graues iras
id est malignitates aut nociuas influentias: saturni & martis. illorū
planetarū mortalibus inimicorum. Tu supple es nobis elice. i. vrſa
maior: & tu es nobis cynosura. i. vrſa minor: hoc est directrix ad sa-
lutem: sicut vrſe. i. stelle apud polum sitæ sunt nautis directrices ad
portū. Nos damus te duce. i. ducente vel freti tuo ductū: per altum
sup. mare: vela habitura secūdos id est prosperos portus. hoc ē tuo
præsidio freti per mundi huius bona téporalia transimus ad eterna
Tu concilias id est placas & temperas nobis: mare: & ventos: & cū-
cta sidera. i. totā naturā: & deū: auctore. s. nature. tu sup. es: salus tu-
ta. i. certa: tu es origo pacis id est principium reconciliationis inter
deum & hominem per mediatorem iesum christum filium tuū. tu es
bonum commune omnibus. i. vnde oēs accipiunt cōmodum. tu es
gloria nostri. i. humani generis: ades' ergo huc. i. auxilio sis nobis.
dirige numine id est nutu & fauore præsenti. i. fauorabilis & cito auxi-
lianre: cursus coepios. i. nauationem & operam incepiam. bene p-
stat in metaphora. dixerat enim te duce vela damus &c. & rege p va-
da cērula. i. cērulei coloris hoc est per fluctus marinos: puppim fra-
gilem. i. tenuē ingenium meum per immensum virtutum ac laudum
tuarū mare: & ita per modestiā vitæ suæ extenuat.

Pars execu-
tiua

²⁹ **A**nna diu vanos secum plorauerat v̄sus
³⁰ Connubii: sterilemq; thorū: tristēq; hymenæū
³¹ Propterea duplicesq; manus: frontemq; supinam
³² Attollens: humili superos ita voce precata est.
Anne oīo. ³³ Numina: quæ regitis cœlos: quæ voluitis astra
³⁴ Vos penes est genus omne boni: vos omnia rerum

³⁵ Semina seruatis: gremium telluris inane est:
³⁶ Et sine fruge solum nisi sumat ab æthere vires:
³⁷ Siue per astrorum cursus. radiosq; calentes
³⁸ Siue dei solo (qui temperat omnia) nutu:
³⁹ Venimus ad canos frigescere tempq; senectam:
⁴⁰ Et nostræ sine prole dies abierte iuuentæ.
⁴¹ Longa infelicis thalami consortia fine
⁴² Claudimus infausto: vir pluribus exultat annis
⁴³ Conspectus hominum fugiens: domus orba magistro
⁴⁴ Fluctuat: amissio ceu nauis in æquore clauo.
⁴⁵ Currimus in fatum: tacitisq; recedimus annis:
⁴⁶ Mortuag; ætatis pars est iam maxima nostræ.
⁴⁷ Pallida præteriti spaciū mors occupat æui:
⁴⁸ Quod superest expectat hians: iam plena meorum est
⁴⁹ Terra cadaveribus: consanguineosq; sepulchra
⁵⁰ Vix capiunt: soli steriles seruamur in omne
⁵¹ Dedeceus: & certe breuis est scelior æui
⁵² Conditio: primo deus indulisse parenti
⁵³ Creditur: & fragili bene consuluisse senectæ
⁵⁴ Quom vertuit primos iterum decerpere fructus:
⁵⁵ Et fruges gustare quibus produceret annos.
⁵⁶ Nam quid longa dies homini nisi longa dolorum
⁵⁷ Colluas: longi patientia carceris ætas
⁵⁸ Longior: est cursus vitæ labyrinthus: in ipsum
⁵⁹ Ex vtero ingredimur per limina mortis abimus.

- 60 Iam capulo instamus: nec adeſt: qui lumina claudat
 61 Oſſa ve componat tumulo: te pidisq; ſepulchrum
 62 Fletibus irroret: nobis cum it tota ſub vmbraſ
 63 Progenies: nec erit noſtriſ: qui marmora ſignet
 64 Nominibus: deſerta domus tabescet: & iſtaſ
 65 Longæui ſudoriſ opes: quas legimus ambo
 66 Pluribus obſequiis haeres ignotus habebit:
 67 Nobis cumq; cadent noſtri nonumenta laboriſ.
 68 Cernite communes amborum numina curaſ:
 69 Et ſeruate genus: cernant ſe in ſirpe parenteſ:
 70 Et ſua natorum videant in vultibuſ ora.
 71 Sint qui nos facie referant: geſtuq; nepteſ:
 72 Progeniemq; ſuam noſtro de nomine dicant.
 73 Sint qui nos proauos numerent: & ſtemma longo
 Lime deducant: iterataq; nomina ponant.
 74 Pignora longæuaꝝ concedite numina matri:
 75 Quæ celebreſ ad veſtra ferant altaria cultuſ.
 76 Pinguibus & priſcum doniſ imitentur Abelem.
 77 Saꝝ plus a vobis hoc exorasse precando
 78 Antiquas eſt fama nuruſ: & ſupplice voto
 79 Collapſum genus: atq; domos ſeruaffe cadenteſ.
 80 Sic alacer Sanſon: ſic & formoſuſ Iofeph.
 81 Sic puer Iſaacuſ ſatus eſt: & filiuſ Annae:
 82 Qui priuum liquido Regem perfudit oliuo.

Anna diu &c. Hęc eſt prima pars executiuă: in qua venerabilis matrona & diuæ virginis futura mater Anna: deum precta sterilitatem ſuam: & sterilitatis mala deplangit. Vanos viſus. non ab intentione: ſed ab euentu. Numina q̄ regit is coeſlos. Iuuenialis enim de iudeis dicit: q; nil preter nubes & coeli numero adorant Vos penes. apostrophe id eſt conuersio dictionum: pro eo quod eſt: penes vos. Sane Ad Apud & Penes ſic fere diſerunt: q; ad cum verbo aut particípio importāte motu cōſtrui vult. Apud ſine motu: & locum aut personam tam ad q̄ apud connotant. Penes potestatē. vt vado ad patrem: fui apud patrem: & ſum penes patre id eſt in potestate patris Aliquando tamen ad pro apud ponitur: vt Et formoſuſ ouies ad flumina pauit adonis. Ad flumina. i. apud flu. Gremium telluris. i. receptaculum ſeminis. vnde in muliere: gremiu inter femora eſt: Sinus inter brachia. Apte autem foecūditatem omnem a ſuperis dependere ostendit: q̄ eam ab eis implorat. vt probet facile factu eſſe quod petit. Cani per ſe. i. ſine ſubſtantiuo in plurali poſitum ſignificat capillos canescētes. Sed quæſtio oriri potest quā alibi quoq; mouebo: ſi ad ſenectam peruererunt & poſt natuuitatem diu virginis ambo plures annos ſuperuixerunt: quomodo Anna ex duobus alijs maritiſ: proleſ ſuſtulerit? Sed dicere poſſuimus de Anna quod diuus Auguſtinus lib. xvij. de ciuitate dei de Abraham dicit: Cuius verba ſunt. Porro ſi ſemina ita ſit prouectioris ætatis vteſi ſolita mulierum adhuc fluant: de iuuene parere potest: de ſeniore non potest: q̄ uis poſſit adhuc ille ſenior ſed de adoleſcētula gigne re: ſicut Abram poſt mortem Saru de Cetura genuit quia viuidā eius inuenitætatem &c. Fuerunt ergo prouectioris ætatis ambo: & ita non aliam prole: q̄ cœlitus datam & promiſſam genuerunt: cū tamen poſt mortem Ioaſhim ex iunioribus viriſ alias filias pepererit Anna. Vir pluribus exulat annis, hoc quoq; diuersimode narratur. Nam ſunt qui dicant tantummodo pluribus diebus aut mensibus abſuſe. Clauſus dicitur contus & gubernaculum nauis. Capulus autem feretrum eſt: vnde Plautus hominem grandemum: ſenem capularem appellaſt: eſt quoq; manubrium ſed ſic non accipitur hoc loco. Haeres ignotus habebit. Nobis cumq; cadent &c. hoc quoq; conuerterit abram geneſis. xv. dicens. Mihi autem non deſisti ſemen: & ecce vernaculaſ meus haeres meus erit. Cernant ſe in ſirpe parenteſ. Sic de pueriſ troianis aenei. v. Excipiunt plauſu patruſ gaudentq; tuenteſ dardanide: veterumq; agnoscunt ora parentum. Sit qui nos facie referat. Sic quartuſ aeneidos. Si quis mihi paruſ uala Luderet aeneas qui te tatum ore referret. Semmata longa.

Ad.
Apud
Penes.Gremium
Sinus

Cani

Prouectę
concepſio.Clanus
Capulus

Stemmata li. deducat. Stemmata dicuntur coronæ & ornamenta dicuntur etiam li-
neæ seu ramusculi quos in genere faciunt: quum gradus cognationū
partiūtur utputa ille filius. ille pater. ille auus. ille proauus. ille atau⁹
ille trirauus. Vnde Plinius in principio libri. xxxv. Alter (inquit)
apud maiores in atrijs hec erant quæ spectarentur non signa exterio-
rum artificum: nec æra aut marmora. Expressi cæra vultus singulis
disponebantur armarijs ut essent imagines quæ comitatentur genti-
litia funera: semperq; defuncto aliquo: totus aderat familiae eius qui
vnq; fuerat populus Stemmata vero lineis discurrebat ad imagines
pictas. tabulae vero codicibus implebantur & monumentis terum in
magistratu gestarum. Aliae in foribus & circa limina animorum igē-
tium imagines erant: afflisis hostium spolijs quæ nec emptori refrin-
gere liceret: quæ etiam dominis mutatis: domus ornamenta erant.
hec ille. Suntero stemmata ramusculi seu lineæ inter imagines aut
statuas recurrentes: quibus progeniem suam veteres agnoscebant:
quam rem iudei diligentissime hactenus obseruant: olimq; id prouid-
entia diuina fecerunt: vt de progenie saluatoris nostri qui de stirpe
dauid nasci debebat nihil dubitaretur. Ordo ne prolixior sim ta-
lis est. Anna plorauerat secum diu: vanos: id est inefficaces & men-
daces vsus connubij: quia operam liberis procreandis inanem dede-
rat: & thorum: id est lectum matrimoniale sterilem: & hymeneum
tristem: id est nuptias tristes. & propterea ipsa attollens: id est sursum
extendens: manus duplices: id est ambas aut complicatas: & fronte
supinam id est erectam suspicio coelum: precata est superos id ē
deum coelestem humili voce. ita: id est in hunc modum. O numina
(pluraliter dixit propter trinitatem aut numinis diuinū id est po-
testatis diuinæ multitudinem) quæ regitis celos: & quæ voluitis astra
omne genus boni est penes vos: id est in potestate vestra: vos serua-
tis: id est conseruatis: omnia semina rerum: gremium: id est recepta-
culum seminum telluris id est terræ: est inane: id est inutile sine fruge
& infructuosum: nisi sumat vires ab æthere: id est a virtute coelesti:
sumat dico: siue per cursus astrorum: siue per radios calentes scilicet
solis siue solo nutu dei qui temperat omnia. Aut ordo est. Nos veni-
mus: id est perducti sum⁹ ad canos: id est canicem capillorum & ad
senectam: id est senectutem vnde difficultas oritur quomodo postea
bis peperit quia addit frigescensem siue per cursus astrorum: quoru⁹
violentia nos quoq; ad interitum trahimur: siue per radios calentes
qui humidum radicale exiccat. siue solo nutu: id est sola voluntate
dei qui temperat id est moderatur oia. Et dies nostræ iuuæ abiere
sine prole. Nos claudimus ifausto. i. infelici fine: lōga. i. diurna:

consortia. i. cōmercia infelicitis thalami. i. nuptiarū infelicitū: vir. i.
maritus meus fugiens cōspectus hominū (propter ruborem scilicet
infecūditatis ob quā templo explosus fuerat) exulat. i. extra solum
suum ut proscriptus viuit: pluribus annis. & id fm opinione auto-
ris qui forte de lunaribus intelligit. Aut ostēdit affectionē loquētis
cui absentia mariti diuturna vīsa erat. & ita ex more pluralē pro sin-
gulari ponit. sicut primo ēnei. Nauibus infandum amissis. cum vna
tantū amissa esset. & in eunucho. Non possum perpeti meretricū cō-
tumelias: cū de vna tantū loqueretur. domus supple nostra: orba. i.
priuata: magistro. i. patrefamilias: fluctuat. i. nutat & vacillat: ceu. i.
sicuti nauis fluctuat supple in æquore: & hoc clauo. i. cōto & directo-
rio amissi. Nos currimus. i. celeriter tendimus: in fatum. i. mortē: &
recedimus scilicet a mundo: annis tacitis. i. tacite prætereuntibus: &
maxima pars nostræ ætatis est iam mortua. Mors pallida. i. pallorē
adducēs: occupat. i. obsidet spaciū præteriti æui: & ipsa hians: id est
auida ad deuorandū: expectat qđ supereft. i. reliquū est vīta nostræ.
Terra est iam plena cadaueribus meorū: scilicet æqualiū aut consan-
guineorum: & sepulchra vix capiunt cōsanguineos supple meos: &
nos soli steriles: seruamur in omne dedecus. i. ad omnē contumeliā:
& certe conditio breuis æui. i. parum viventiū: est felicit̄ (quia fm
Pliniū propter miseria svitæ humanae: quidā existimauerūt optimū
esse nō nasci: aut q; citissime aboleri) deus creditur indulisse. i. pie cō-
descendisse: primo parenti: scilicet adæ: & consuluisse bene. i. optime
prospexisse: fragili senectae: quum. i. quando vetuit decerpere: id est
vnguib⁹ carpēdo de ramis legere: primos fructus: scilicet ligni vīte:
& quum vetuit gustare fruges. f. paradisi: quibus produceret. i. extē
deret annos. (Id autē vetuisse legitur genesis. ii.) Nam quid longa
dies. i. longū tempus vītæ supple est homini: nisi longa colluviæ. i.
cōtaminatio & immūda cōmixtiō dolorū: quasi dicat nihil. quia lon-
gior ætas est patiētia longi carceris. (quoniā corpus ē anime quidā
carcer: vt in catharinaria dicemus. Cursus vītæ est labyrinthus id est
domus errorū & inextricabilis error: sicut erat labyrinthus quē Dē- Labyrinth⁹
dalus in creta fecerat. (Vnde virgili⁹ ēnei. v. Vt quondā creta fertur
labyrinthus in alta Parietibus textū cēcis iter: ancipitēq; Mille vijs
habuisse dolum: qua signa sequendi Falleret: indeprēsus & irremea-
bilis error. Erat ergo domus multis itinerib⁹ implicita: quā difficile
erat egredi: sicut hunc mundum mille laqueis intricatū. quot autem
labyrinthi fuerint: vide per landinū loco iam dicto. Demiserijs aut
lōgæ vītæ: lege Iuuenalē satyra decima.) nos ingredimur: in ipsum
scilicet labyrinthum: ex ytero scilicet materno: & abīmus: id est ēgre-
b

dimur per limina mortis. Nos instamus. i. vicini sumus iam capulo
id est feretro seu capse qua ad sepulchrum ferarunt: nec adest supple
nobis quisq; liberorū: qui claudat lumina. i. oculos defunctorū (hoc
quocq; tibullus cōqueritur) ve pro vel: qui supple cōponat tumulo. i.
sepeliat ossa: & qui iroret. i. riget sepulchrū: tepidis fletibus. i. lachry-
mis. Tota progenies supple nostra it nobiscū sub umbras: id est ad
lymbum patrū: hoc est extinguitur: nec erit supple quisq; de genere
nostro: qui signet marmora. i. sarcophagum: nostris nominibus. i.
inscriptionibus nostrorum nominū (hęc ex generalitate dicta sunt.
non enim talis cura tam sancta matrona quadrare videtur.) domus
supple nostra: deserta scilicet ab inhabitatoribꝫ: tabescet. i. squealbit
& cōsumetur situ & tabe. & heres ignotus (quia elizabeth cognata &
consobrina eius iam etiam prouectior liberos nondū habuit: habi-
tura diuum baptistā). i. extra cognitionē nostram accitus: habebit
istas opes. i. diuitias & facultates longeui sudoris: id est quas pepe-
rimus per sudore diuturnum: quas nos ambo legimus. i. collegimus
pluribus obsequijs: id est ministerijs & laboribus: & monumenta. i.
memorialia (si sic dicam) nostri laboris: eadēt id est extinguitur &
interibunt nobiscū. O numina cernite: id est respicite misericorditer
cōmunes curas amborū scilicet nostrum: & seruate. i. conferuate ge-
nus supplenostrum: cernant parentes se: id est similes sui: in stirpe. i.
propagatione filiorū. Ad hanc sentētiā dicitur ecclesiastici. xxx.
Mortuus est pater eius: & quasi nō est mortuus. Similē enim reliquit
sibi post se. Sed animaduertēdum est q; nouū esset stirpē pro nepo-
tibus seu succedētibus ponit. Ideoq; nō dicam vt cernant se in stirpe
sua: sed suorum nepotū: hoc est in liberis suis: qui suorum liberorū
stirps sunt. vnde subditur. & videant sua ora: id est vultū suorum
similitudinē in vultibus natorum: & sint nepotes qui referant: id est
repräsentent: nos facie: id est effigie faciei: & gestu: id est agitatione
corporis. (Vnde ænei. iiij. Omīhi sola mei super astyanactis imago
Sic oculos: sic ille manus: sic ora ferebat.) & sint qui dicant: id est ap-
pellent suam progeniē de nostro nomine: quia nepotes primi auo-
rum suorū nomina pleriq; habent. Sint supple pronepotes qui nu-
merent nos proauos: & qui deducat longo limite id est longo ductu-
linearū: stemmata id est maiorum suorū coordinationes per ramos:
sicut depingitur radix Iesse: & qui ponant nomina iterata id est mul-
tiplicata: vt scilicet nepotes nostri: sint aut suorum nepotū quibus
sua noīa dent. O numina concedite matri longeū: id est mihi iam
prouectior quae libenter mater sim: pignora id est liberos: quae sci-
licet pignora: ferant id est afferant ad yestra altaria celebres cultus. i.

ritus a patribus nostris celebratos. ea autē intentio procreandorum
liberū: cuilibet catholico esse deberet: & supple quae pignora imitent
pinguis donis: id est sacrificio & oblatione pinguis donorum. i.
vetustissimū abelem scilicet filium adae quem chayn occidit ex ini-
dia priscum. Discant iuuenes abelem vt michaem declinare. Fama
est antiquas nurus: id est sponsas & nuptas. (Nam nymphę sponsa
est & nurus. Nos tamen vulgo nurus accipimus pro correlatio so-
ceri: & socrus id est pro filiis nostri vxore) exorasse precādo: id est im-
petrasse per preces a vobis saepius hoc: id est propagationē generis
& seruasse voto supplice: genus collapsum: id est ad interitū tendēs:
& domos cadentes: id est labētes ad interitum. Sanson alacer: id est
strenuus est status: id est progenitus sic: id est per preces parentum:
vt tangitur iudicium. xiiij. vbi dicitur q; eratv ir quidam noīe Manue
habens vxorem sterile &c. Et formosus Ioseph: cuius forma capta
fuit vxor phutipharis in aegypto. fatus est sic. Vnde Genesis. xxx.
Recordatus dominus Rachelis exaudiuit eam: & aperuit vuluā eius
quaē concepit & peperit filium dicens. Abstulit deus opprobrium
meum: & vocavit nomen illius Ioseph. Sic puer Isaacus: id est qui
vulgo Iasa dicitur filius Abraham ex Sara fatus est. vt habetur Ge-
nesis. xxi. Et filius Annae vxoris scilicet Helchanę: hoc est Samuel
propheta: qui perfudit liquido oliuo: id est vnxit primum regem fi-
liorum israel supple: videlicet Saulem. fatus est sic. vt habetur primi
Regum primo. Quod ergo sape factū est: iterū posse fieri cōtendit.
Aduerant grāmatics imperiti: i cum vocali in prima syllaba so-
lere diuidi. vt Iason Iasius Iacobus Iesus Ioseph Iulus. Item a bar-
baris formari posse latina. vt ab Abraham abrahamus: & ab Isaac
isaacus: quo hic vñsus est.

- 8 Talibus orabat sterili s: gemituq; sonoro
8 Crebra dabat longos inter suspitia planctus.
8 Audīst omnipotens: animūq; in vota: precessq;
8 Fleuit: & infuso caluerunt viscera foetu.
8 Cœpit & humanos paulatim sumere vultus
8 Semen: & in nostram sensim transire figuram.
8 Ut quum vere nouo tepefacta rosaria multæ
8 Vestit frondis honor: primum durescit in orbem

Similitudo
delitiosissi-
ma ab rosa
sumpta

92 Folliculus: barbaq; comam producit acutæ
 93 Mox inflare sinus: tunicasq; implere virentes
 94 Incipit & concreta diu sub cortice proles
 95 Turget agens rimas tenues: & vertice summo
 96 Purpleas ostendit opes: rubicundaq; labra:
 97 Postremo quum pulchra suos aurora colores
 98 Explicat: & vitreum glomerant noua gramine rorem:
 99 Panditur omne decus: valuisq; emissus apertis
 100 Flos hyat: & læto arridet venientibus ore.
 101 Sic noua progenies vtero congesta parentis
 102 Emerxit non tota simul: sed singula certo
 103 Discreuit formans opifex deus ordine membra
 104 Cor prius: ex illo quoniam descendit in artus
 105 Vitalis calor a pleno ceu flumina fonte.
 106 Ilic prima domus vitæ: postrema per illud
 107 Discedens terris animus vestigia ponit.
 108 Tum superum pater illius procul ire caducas
 109 Iussit ab hospitio curas: habitacula dixit
 110 Spiritibus: dulcemq; mihi seruate recessum.
 111 Mox cerebri concreta domus: qua plena pudicis
 112 Creuit imaginibus: castoq; imbuta pudore.
 113 Os roseum sine labe dedit: frontiq; decorum
 114 Sidereum: & lætos formæ cœlestis honores.
 115 Ambrosiaq; comas tinxit: mox vbera pectus
 116 Protulit: in teretes humeri fluxere lacertos:

117 Ramosaq; manus: quas hac pater imbuuit arte
 118 Ut solos fierent habiles pietatis ad vsus.
 119 Hæc sunt membra quibus diuinæ mentis imago
 120 Cernitur humanis animis impressa: quibusq;
 121 Omne opus æthereo dignum tentamus olymbo.
 122 Inferiora magis pecudum seruare videntur
 123 Naturam/moresq; feros. tamen omnia semper
 124 Officiis habuit sanctis accommoda virgo.
 125 Non tam multiplici diuorum munere: non tot
 126 Deliciis: non tam grato pandora decore
 127 Claruit: ascrei cantu celebrata poetæ.
 128 Sic ope cœlesti q; quis humana negabat
 129 Materni soboles iniit tentoria ventris.
 130 Omne quod excellens opus: & sublime futurum est
 131 Difficiles ortu habet: iucremetaq; tarda. *lenta*
 132 Sic iuncu nemus alcidae: sic tardiore exit
 133 Populeis abies ramis. sic abierte pinus
 134 Sgnior: & pigno longe viuacior ilex
 135 Et robusta latix igni impenetrabile lignum.
 136 Nam magis opprimitur partu natura potentia
 137 Plusq; operæ impendit: grandi seu pondere pressa
 138 Plaustra gemunt magis. & magno sub vomere taurus
 139 Sudat: & oblectans vires labor haurit onustas:
 140 Sic opus in longum differt finiq; resistit.
 141 Ast ybi in naturæ diuum superaddita virtus

143 Adiuuat: ut remis lembus fugit actus & aura

144 Sicutuis ad metam prono patet orbita cursu.

Talibus orabat sterilis. Docet exaudita esse anna. modum tamen differt & p̄sens in tempus omittit videlicet in principium secundi libri. Hic autem formā generationis ostendit per similitudinē sūptā ex productione rose. Vocabula aperta sūt. **O**rdo est. Anna sup. sterilis orabat talibus sup. verbis: & dabant longos planctus iter cerebra suspitia sup. cum gemitu sonoro. **O**mnipotens. s. deus: audiuit: id est exaudiuit eā: & flexit animū in vota & preces sup. annę. hoc ē annuit votis eius (quomodo autē per angelum nunciauerit futurū: alibi dicetur, & viscera. i. receptacula feminis: caluerū foetu. i. semine paterno: infuso: & semē coepit sumere paulatim vultus humano's id est effigiem humanā: sed muliebrem (sicut Horatius in principio artis poetice: pro muliebri dicit. humano capiti &c.) coepit sup. trāsfire. i. trāsformari paulatim in nostram. i. humanā figuram. vt id est quēadmodū: quum. i. quando (olim scriebatur quom: quia duplex u non recipiebatur vnde dauos, seruos. coruos in recto casu: & voltis & quom reperimus: nunc autem per etiam illud quum temporis passim scribitur) honor. i. ornatus multe frondis: vestit id est cooptit & ornat rosaria. i. frutices rosatum: tepefacta nouovere. i. t̄pē verno per fauonii aut zephyri flatum: folliculus. i. gemma aut grossus: hoc est receptaculum vnde exit rosa: durescit id est solidatur: primum in orbem. i. spherulam & p̄ducit comam acutę barbę. Est tamen discri men vt plebei versiculi indicant Sunt fratres qui in sub eodem tempore nati. Sed duo barbati: totidē imberbes generati Ultim⁹ & quicq; non est barbatus vtrīc⁹ & sup. folliculus ic̄pit mox .i. paulo post) quia vt Virgilii de rola dicit q̄ longa vna dies: aetas tam longa rōsarium est: quas pubescentes iuncta senecta premitt: Quā modo na scentes rutilus conspexiteous Hanc rediens sero vespere vīdit anū inflare sinus. i. turgere per omnes angulos: & implere tunicas virentes (Nihil apt⁹ aut delitosius dici potest: nec quod magis naturam pingat folliculi atq; vteri p̄gnantis & proles id est flos ipse: concreta diu sub cortice (nisi enim hoc eset: non hinc flores illinc frondes exirent) turget id est inflatur: agens tenues rimas: id est findens folliculum: & ostendit summo vertice (illic enim est prima fissura) opes purpureas (Allusio ad merces turgentī sacco inclusas: quē seſe ostentant. Cur autem purpureæ sint rosae poetice docet Maro dicens ubi supra. Ambigere rapet ne rosas tunc aura ruborem: An daret &

flores tingeret orta dies. Ros vñus: color vñus: & vnum mane: duo rum Sideris & floris est domina vna venus. Forsan & vñus odos: sed celsior ille per auras Diffatur: spirat proximus iste magis. Communis paphiae dea sideris & dea floris Precipit vnius muricis esse habitum. id est vestitum purpureum: nam murex est purpura) & ostē dit labra rubicunda: id est extremitates foliorum floris: postremo quum id est quando aurora pulchra explicat id est expandit suos colores: & gramina noua id est recens nata: glomerat id est in glomis trahunt: rorem vitreum. i. pellucidum & vitrei coloris: omne dec⁹. i. ornamentum in folliculo prius occultatum: panditur. i. extendit & aperitur & flos emissus hiat. i. distendit valuis. i. clausuris: aperiatis: & arridet venientibus. i. obuiam se ferētibus lēto ore. Sic noua &c. Hec particula sic correspondet illivt quum vere nouo &c. Sic p̄ genies noua: congesta vtero parentis. i. matris futurę emerit: i. ad completam formam euasit: non tota simul: sed deus opifex. i. opus tale faciens ministerio nature: formans singula mēbra discrevit sup. ea certo ordine discrevit dico formans prius sup. q̄ cetera membra: ceu. i. veluti flumina. riui descendunt supple ex fonte pleno. i. abundante. Prima domus vītæ est sup. illuc. i. in corde (Hec autem omnia ex principiis medicinæ & medicorum principe decerpit sunt) & animus id est spiritus vitalis discedens terris: id est a terris: ponit per illud scilicet cor: id est per medium eius transiens: postrema: id est ultima vestigia, hoc est cor est primum & ultimum veniens. Tum id est deinde. postq̄ cor formatum est: pater superum: id est deus pater creator omnium iussit curas caducas: id est de rebus caducis: ire proficul ab hospitio illius scilicet cordis (Cura enim secundum Seruum dicitur q̄ cor vrat: illud autem cor sine caducis curis erat: nec placet vt dicas illius pro suo positum: quod tamen sequens verbum vī detur innuere.) & dixit spiritibus supple bonis (hoc est angelis custodibus hominum: quos gentilitas genios vocat) seruare mihi habitacula: & dulcem recessum scilicet ad quem vñigenitum suum missurus erat. Domus id est receptaculum aut cellula cerebri est concreta id est consolidata: mox: id est paulo post formationem cordis quæ scilicet domus crevit plena imaginibus. i. fatalinatis aut (fimauis fatas matrib⁹ seu imaginationibus & (vt dicūt) specieb⁹ pudicis: q̄ p̄ crevit ibuta. i. a principio tacta & instituta casto pudore Et sup. p̄i coelestis dedit sup. nouo foetu aut cerebrū dedit. i. pduxit os roſū. i. roſei coloris: sine labe: & dedit frōti decorē sidereū & lētos honores. i. pulchritudinem lēificantem: coelestis forma. (Pulchrum b iiiij

Honestum. & honestū cōuertuntur. vnde honestū pro pulchro: & ē diuerso paf-
sim inuenies vt satus hercule pulchro. i. honesto. & forma honesta:
id est pulchra. Sic honores pro pulchritudine ponūtur hic & ænei.

Forma primo. Lētos oculis afflarat honores. Forma autē a foruo. i. calido
secūdū dōnatū deducitureo q̄ calor formositatē nutrit) & tinxit. i.

imbuit comas. i. capillos aut radices capillorū: abrosia. i. odore am-
brosie: vt. i. ænei. de venere. Ambrosi: eq̄ comē diuinū vertice odo-

Ambrosia. rem Spirauere Sane ambrosia tātē suauitatis est: & fragratię vt deo-
rum cibis deputetur: sed nō vni herbę nec frutici ambrosię nomē in-
ditum attestatur Pli. Pectus protulit mox vbera. i. mamillas: & hu-
meri fluxere. i: protensi sūt in lacertos teretes. i. brachia oblonga cū
rotūditate: & in manus ramosas. i. quinos digitos: quasi ramos ha-
bentes: quas supple manus: pater. i. creator omniū deus: imbuīt. i. &
tinxit hac arte: vt fierent habiles. i. idoneę ad solos vſus pietatis. i.
vt nihil impiū operentur. Hēc. f. cor. pect̄. os. cerebrū. humeri bra-
chia. & manus. i. a corde oia ſurſū tendentia: sunt mēbra: quibus. i. &
quib̄: imago diuinę mētis cernitur: impressa animis humanis. i. ha-
bentia aīos humanos impressos: & infusos: & quibus tētarnus om̄e
opus dignū ethereo olympo. i. ſūmo ccelo. Inferiora sup. membra
q̄ ſcī/et ſub corde ſūt: videntur feruare magis naturā pecudū. i. ad
necessitatē naturae cui pecudes indulgent deputata: & ad mores fe-
ros. i. pecuinos ſeu beluinos: tñ virgo. f. icōparabilis maria: habuit
ſemper oia sup. mēbra ſua: accōmoda. i. accōmodata & applicita: ſā
ctis officiis. vnde ſubdit poeta: eam pulchriorē fuſſe & decentiora
habuiffe membra: q̄ Hēſiodus pādorā habuiffe fingat: eius verba
in libro Georgicon a Nicolao de valle ſic verfa ſit. Extēplo fingis
vulcane puellā virginis ora deaē ſimilē: quā glauca Minerua Cinxit
& ex omni fulgentem parte polūuit: Huic etiam charites: etiā celebre
rima pītho Aurea cādēti poſuere monilia collo Effusęq; comas orę
de flore coronam vernali tribuere deg: tñ attica pallas illā p̄cipuo
formae decorauit honore. Et ſuperum interpres victor cylleñtis argi
Fallacē attribuit mentē: & fallacia verba Sic pater altitonās diuino
iuſſerat ore. Quandoquidē dederat ſua munera quisq; deorū Mercurius
merito pandorā nomine dixit &c. Pandora enim ſonat omniū
dona: nam τῷ αὐτῷ dicitur omne & Δῷ περ δonum vel largitio Δῷ
ποπ etiam donum dicitur. Sed vt rē paucis aperiam: Cum Iuppiter
iratus mortalibus ignem furri pūiſſet: pmetheus iapeti filius reſtitue
re cogitās: ceteris remotis deuenit ad iouis ignem: quo diminuto &
in ferulā coniecto homines poſteav ſi ſūt: ſed iratus Iuppiter: vbi re-
ſciuit: pandorā avulcano vt ab Hēſiodo dictū eſt effictā: & a diis or

natam cum vase demisit in quo omne morborum genus in cluſum
erat: quod prometheus quia vir prouidus noluit recipere: fratriq;
recipiendum negauit: ſed dolo tā pulchre puelle illus⁹ epimetheus
frater eius: vas aperuit: aut pandora vt ab eo receptum eſt. Vnde
omne morborum genus exiliuit ſpēq; ſola mortalibus in fūdo mā
ſit. Longior eſt de promethei poenis fabula. Multi ad historiam re-
ferunt. Ad mores autem applicantes (ſicuti Hēſiodus voluisse vi-
detur dicunt primos mortales glandibus & frugibus ſponte naſcē
tibus ſine vlla decoctione vſci ſolitos: longęuos ſine morbo vi-
xisse: at vbi voluptati p variis decoctiones indulgere cōperunt:
cuius nimirū blandus eſt v pandorę aspectus: q̄ tegmen amouit
omne morborum genus exiliuit: vnde ſubdit Hēſiodus. Sed tegmē
ab vna dum pandora leuat: totū exiliere per orbē Curarum infe-
ſtę effigies Spes ſola remansit Intus: & elabris ima ſub parte reſe-
dit. &c. Sed ad ordinem redeo (Pandora. i. pulcherrima puella om-
nib⁹ charib⁹ . i. gratis & donis a diis ornata celebrata. i. celebris
effecta: cātu. i. carmine poetę aſcrei. i. hēſiodi cui⁹ patria aſcra fuit
iuxta heliconē vt ipſe dicit rus miserum: non claruit tam multipli-
cimunere. i. dono diuorum: non tot delitiis non tam grato decore:
vt ſup. virgo maria q̄ angelico ore gratię plena ſalutata eſt. Sic fo-
boles. i. proles maria inuit tentoria ventris materni prius. f. ſterilis:
& hoc ope cōleſti: q̄uis humana ſup. facultas negabat: Attēde qđ
Seruīus dicit multa eſſe in ſubauditione q̄ exprimi nō poſſunt. Nā
ops pro potētia aut facultate non reperitur in rectis: & tamen adie-
ctiūm eius hic ponitur videlicet humana. Argumentatur autem
poeta ex ſimilitudine rerum naturalium: productionem diuę vrgi-
nis ex proeuctioribus parentibus ſane diſſicilem: p̄ ſe tuliffe ma-
gnam proliſ excellentiam: eo q̄ omnia diſſicilem naſcentia robur
p̄ ceteris habeant. Ordo eſt. Omne opus quod futurū eſt exel-
lens & ſublime: habet diſſiciles ortus: & tarda incremēta. i. augmē-
ta: ſic nemus alcidę. i. populus arbor herculi cōſecrata (Vñ in buco.
Populus alcidę gratiſſima. &c. dicitur autē alcidē ab auo vel a for-
titudine q̄ grēce αλκή dicitur exiit. i. naſcitur ſup. tardius iuncō:
ideſt q̄ iuncus species herba ſine nodis: & abies species arboris q̄
in montibus crescit que vulgo ſapinus dicitur: nam paluſtris facile
naſcitur: exiit ſic tardior abiete. i. q̄ abies eſt autem in quinto pede p
celeuſmatic⁹ ſicut in ſecūdo ænei. Aedificant: ſectaq; intexūt abiete
costas.) & ilex. i. arbor grādifera: longe viuacior. i. diuturnioris vi-
tae: exiit ſegnior pino & larix (arbor duriflora ex qua tabulæ tegulis
affixæ flammam repellunt: neq; carbonem faciunt. Vnde hic dicit
Alcides

robusta) appositorie lignum, impenetrabile igni. i. ab igni sup. exit tardior ilice. Passim apud doctos viros larix non larex scriptum inuenies. V glorio tamen per e scribedum precepit: cui suffragatur penultima syllaba quae corripitur: vt apud Lucanum libro nono. Et latices: fumoq; grauem serpentibus v runt &c. Sed & mastix foemini generis peri scribitur & tamen contra alexandri dogma pe. corripit: vnde Setenus Masticis addentur fracte iam milia farra. Nam natura opprimitur magis potenti partu. i. pariendo rem potentem: & impedit plus opera. i. moliminis & laboris: ceu. i. sicuti plaustra. i. vehicula pressa. i. onerata grandi pondere. i. onere: gemunt magis q; sup. leuius onerata. Etyeluti taurus sudat sup. magis sub magnovo mere. i. accipiendo a parte totum: aratio. & labor obluctans. i. obnittens: haurit. i. absunt vires onustas. i. plus equo oneratas: sic natura supple differt opus in longum supple tempus: & resistit fini. i. no sinit faciliter peruenire ad finem: id est consummationem. Ast. i. sed vbi virtus diuum. i. diuorum aut poti? diuina. superaddita nature: adiuuat supple eam (sicut in generatione marie) vt id est quemadmodum: lembus: id est nauicula: actus: id est impulsu: remis qui artis sunt & aura: id est vento naturali: fugit: id est celeberrime currit: sic orbita id est via leuis: id est facilis transitu: patet ad metam id est terminum videlicet ad portum: prono: id est proclivi cursu: hoc est facili vt ad quem inclinata est. q. d. sicut leibus adiutus voto & remis cito peruenit ad portu: sic operatio naturae diuina adiutavit uirtute cito sortit effectu

- 145 Sed quia longeuanam fecit discordia litem
 146 Assimilemque iugi loris: quae Gordius olim
 147 Nexuit atque iouis phrygii suspendit ad aram
 148 Dædaleaque domus errori pasiphæo:
 149 Conceptus ne sacer fuerit: vel sorde paterna
 150 Illitus: antiqui referam certaminis orsum:
 151 Et sobolis nostræ infelix repetetur origo.
 152 Quom pater humentes redigens in corpora glebas
 153 Vitalem humanos auram spiraret in artus:
 154 Ut noua progenies pugna tuta iret in omnem
 155 Ultra animi claras dotes & corporis arma

- 156 Iustitiam cœleste decus superaddidit: vnde
 157 Et fati rigidas leges: & funera posset
 158 Vincere: & ambrofia vesci: summoq; potiri
 159 Aetheris hospitio: superumq; assuescere mensis:
 160 Sed postq; vetitas fruges: & noxia mala
 161 Vipereis decepta dolis admouit ad ora
 162 Mox astræa domos hominum pertesa: rediuit
 163 In regnum sublime patris. miratus olympi
 164 Tam celerem redditum dominus: quare (inquit) ad arces
 165 Sidereas mignta volas: terramq; relinquis?
 166 Illa: pater fallax hominem delusit imago:
 167 Dixit: & a tectis egressa rebellibus adsum.
 168 Tum genitor meditans resecare piacula tantæ
 169 Fraudis: ait. careant posthac custodibus istis.
 170 Blanda patrum segnes facit indulgentia natos.
 171 Iusticia nudis discant sudare: famemq;
 172 Et diurna pati ieunia: frigus: & imbræ
 173 Seruitium: & fati sortem experiantur amaram.
 174 Vexati sapient iocunda: & amabilis astas
 175 Post brumam: & ianos steriles: gelidosq; decembres
 176 Dulcior est: quid sint tranquillæ commoda pacis
 177 Ferrea bella docent: homini labor utile semper
 178 Calcar erit segni: pigros rubigine sensus
 179 Ocia corrodunt. sopitaq; pectora torpor
 180 Noxius obliquat. ferrum si transit in vlys.

Repperit
bi hominū
decepit ima
go

- 181 Affiduos splendore micat; vultuq; nitenti
 182 Audet ad argenti decus aspirare superbum.
 183 At si longa quies ierit fuscatur: & atram
 184 Vertitur in scabiem: celeriq; absumitur æuo.
 185 Inter multa hominum fata infelicia: damno
 186 Non erit hoc minimo: tristem sperata: superbum
 187 Iam præsens: amissa facit fortuna dolentem.

Gordius
Pasiphae
Minotaur.

Sed quia longæuam fecit discordia litem. Quia de conceptione diuæ virginis disseruit auctor: suborta est questio inter sumos theologos diu multumq; disputata: utrum videlicet ea sine originali peccato fuerit nec ne. Cuius quidem questionis nodum fere indissolubilis dicit: approbatur tamen mitiorem partem q; eius sanctitatem asserit: quam nunc catholica ecclesia celebrat & parrhisiensium scola incundanter predicat. dicit autem huius questionis nodum esse similem ei quem Gordius ex loris iugi sui ioui phrygio dedicauit: & errore pasiphaeo. Pro quo scies Gordium fuisse patrem midae opulè tissimi regis phrygu: qui quidem Gordius ex agricultura ad regnum peruenit: quo potitus gordiam ciuitatem iterasiā maiorem & minorem condidit & a se denominauit: & in ea templum ioui consecravit in quo posuit aratum quo aliquando vesus fuerat: & ex loris seu funibus quibus boues in iugo tenerat: nodum connexuit miro artificio vt neq; principium neq; exitus in eo deprehenderetur. eumq; ioui consecravit: donec qui eum soluat occurret. Pasiphae autem minois cretensis regis vxor: tauri inflammata concupiscentia: deali freta artificio se in ligneam vaccam includi fecerat: atq; ita etauro & paulo post eminoe minotaurum concepit monstrum biforme id est partim humana: partim taurina forma: ob quod occultandum Dædalus labyrinthum construxit: domum cecis erroribus multisq; viarum ambagibus implicitam: in quibus exitus inueniri non poterat: donec Theseus ab atheniensibus vt a minotauro deuoretur missus: consilio ariadnes regis filie filo in foribus annexo rexity vestigia. Sicut ergo nondi ex loris iugi gordiani finis: & labyrinthi exitus inueniri nequivit: ita nec questionis huius dissolutio. Cuius occasione originalis iusticie amissionem pulchre describit. Ordo est. Sed quia discordia. i. disceptatio & dissensio inter theologos: fecit longeuā. i. diuturnam litem. i. controversiam: & assimilem loris iugi. i. quibus

boues gordii ad aratum subiugati erant: que scilicet lora: gordius: rex ille phrygi ex agricola effectu nexuit. i. implicuit olim: & suspedit ad aram iouis phrygi: & assimile errori pasiphaeo. i. qui propter pasiphaen a dædalo extinctus erat: vnde addit: domus dedaleæ. i. qui fuit in domo a dædalo architecto atheniensi costructa: videlicet in labyrintho: vt in catharinaria latius dicam. Memineris lector quia pasiphae tetra syllabū est: & pasiphaeū pentasyllabū. Discordia dico ne pan: conceptus. s. pasilius diuē virginis (hoc est quo concepta ē ab Anna ex Iоachim vlt vulgatior ē opinio) fuerit sacer: vel pan (Abusus enim vel posuit: nam vt valla recte docet in huiusmodi dubitatione vel locum non habet: sed ne aut an. Certum enim est: quia conceptus fuerit sacer vel illitus peccato originali: sed dubium an sacer an illitus. Itaq; vel pro an κατεκριστικῶς posuit) an igitur fuerit illitus. id est contaminatus (ab illino rillineris) sorde paterna. i. cōtra & a ex originali peccato per traducē protoplasti. quia in qua discordia fecit longeuā līte: ego referam. i. recensabo orlum. id ē originem & primordia antiqui certaminis. & in foelix origo nostra. i. humanae sobolis. id est propagationis repetetur. Repetit autem dicens. Quū .i. quando pater scilicet coelestis redigens. i. confingens glebas humentes. id est limū terræ in agro damasceno: in corpora id est formā corporis humani: spirarer auram vitalem. id est spiraculum vītæ vt dicitur. Gen. ii. in artus humanos: iam scilicet ex limo terrē formatos: & vt noua progenies id est homo recens natus: iret tuta in omnem pugnam. i. contra omnia aduersa: deus sup. dedit ei vītra claras dotes animi & arma corporis decus coeleste. i. donum quoddam sup naturale: appositorie iustitiā. i. quæ iustitia originalis dicitur a theologis. vnde. i. per quā posset vincere: rigidas leges fati & pro. id ē funeralia. i. necessitatem moriendi quæ nunc nobis est: quia potuit homo non mori: & vesci ambrosia. i. coeli cibo: & potiri summo hospitio etheris. i. coeli. quia viuu transflatus fuisset in cœlos: & posset aſſueri cœmenis superum. i. cœlestium spirituum aggregari cōsortio. Sed postq; &c. docet quō amissa est iustitia originalis p̄ esum pomiveti: alludēs ad astreā quā poete p̄ iustitia accipiētes: dicunt ppter hominum iniqtatē cœlos repetisse. Quia vero plurimi textus aſcreā habent: multiq; ne aſtreā quidem noscunt: scies lector: quorūdam esse opinionem: eam virginem quā Hæsiodus iouis & themidis filiā dicit: aſcream appellatā esse ab aſcrea vbi tempore aurei ſeculi regnauerit: verūtamen maxima auctorum manus aſtreā ſcribit: etiā apud Hæsiodium: quā Aratus aſtrei & aurorē filiam dicit. Aſtreum autem

crius & euribie filium dicunt: ynūq; ex titanibus nōnulli prædicant. Cuius tēpore vt arat dicit: nōdū vesanos rabies nudauerat enses. Nec cōsanguineis fuerat discordia nata. Et ideo quia summa iustitia viguit: astrea filiā eius iustitiā appellabāt: quā accedēte inuidia & discordia cæcaq; auaricia in argenteo sēculo: in ccelū ascendisse dicunt vnde subdit Aratus. Et celi sortita locū: quē proximus illi Tardus in occasum sequitur sua plaustra bootes. Quia ergo poetae iustitiam sub nomine astreæ significat̄ propter iniquitates humanas: terras fugisse dicunt & ccelos petuisse inuitā quidē: quia fm Ouidiū Ultima cœlestū terras astrea reliquit. Ideo iucūde dicit poeta iustitiā origina lē protoplastis a deo datā: ad datorem post esum vetiti pomi rediisse dicens autē noxia mala: accipit secūdū quosdā specie pro specie: nā sunt qui sicū fuisse cōtendant: vnde poma dicere potuisset. Vipereis etiā dolis dicēdo specie pro genere accepisse volūt. Est autē vipera pniciosissimū serpētis gen: cui ne multipliceſ prouida natura: difficiles ortus dedit nam foemella ore concipit caput masculi delectatione capta abrodens: nec parit vt cætera animantia: sed instāte partu foetus vterum maternum détibus secant: & ideo quia vi parit vipera dicta est: cuius nati semper vtroq; parente orbātū anteq; nascātur. Verum ad ordinē redeo.) Sed postq; sup. noua progenies. i. natura humana: decepta dolis vipereis. i. serpētinis: admouit fruges veritas. i. prohibitas: & mala. i. poma noxia. i. nocitia & culpabilia: ad ora. id est postq; gustauit de ligno scientię boni & malii contra preceptū diuinum: astrea. i. iustitia scilicet originalis: pertesa. id est fastidiēs: domos hominū. i. consortia & mansiones (nōdū enim erant dom: iterūq; ponit pertesa: quasi a verbo personali deducatur) rediuit in sublime regnum patris scilicet cœlestis: dominus olympi. i. celi matus tam celerem reditum (parum enim temporis steterunt in paradiſo: quia nondum quicq; gustauerant de ligno vitæ) inquit om̄i gnatā. i. filia: quare volas ad arcē sydereas & relinquis terram? (Aduer-te grammaticē mi vocandi casum in omni genere quondam in vſu fuisse: sicut Ruth. ii. &. iii. filia mi ponitur. non enim datiuum dixeris: sed potius blandiendi particulam siue interiectionem siue adverbium voces: potuisset vt vtiq; dixisse mea gnatā &c.) Illa id est iustitia seu astrea/ & id per fictionem poeticam ponit) dixit id est respondit. o pater: fallax imago scilicet serpentis: delusif id est decepit hominē & ego egressa de tectis rebellibus id est domicilijs rebellium hominū adsum id est apud teſum (Dixi tecta: seu domus tectas nondū fuisse. Repperi in codice scripto: hominū decepit imago: vt sit imago hominū fallax: decepit supple me: quia cum homo sit ad imaginem.

dei creatus: pr̄ se fert iustitiam & omnem equitatem: ob quam astrea se illi sociam fecerat: quę hominis iniquitatem & transgressionem visdens se deceptam dicit) Tum id est tunc genitor. id est pater omnū deus: meditans: refecare id est amouere: piacula id est semina & exordia piatione digna: tantæ fraudis: quanta scilicet fuit in homine trasgressore in gratissimo. (Aduerte piaculum deduci averbo pio: quod est colo: vt apud plautum: vbi piem pietatem: si isto more morata: ti bi postulem placere? Est autem piaculum aliquādo sacrificium quo piantur id est coluntur superi: & expurgantur peccata: vt sexto ænei dos. Duc nigras pecudes: ea prima piacula sunt. Aliquando vero peccata expiatione digna: vt pro quibus purgandis sacrificandum sit: vt apud Ennium Palam mutire: homini plebeio piaculum est: & Virgilii in eodem. subigitq; fateri quæ quis apud superos: furto lætus inani distulit in seram commissa piacula mortem) ait inquam deus pater: careant supple tecta quę rebellia dicis. id est habitationes paradisiacæ: post hac id est post hoc tempus: istis id est huiusmodi vilibus & inquis: custodibus (causam addit cui similem fere poete fingunt: vbi dicunt Iouem saturni sœcula quibus omnia sponte nascebantur: in laboriosa commutasse. vnde dicitur Georg. primo. Pater ipse colendi haud facilem esse viam voluit: primusq; per artē Mō uit agros: curis acuens mortalia corda. Nec torpere graui passus sua regna veterno &c.) dicit ergo Blanda indulgentia id est facilis concessio omnium quæ volunt & vt Quintilianus dicit: mollis educationis: blandorum patrum: qui nimium lenes & faciles sunt: facit id est efficit: natos id est liberos suos segnes id est tardos & oscitabundos ipsi nudi id est nudati: iustitia id est dono iustitię originalis: discat sudare (quia adē dictum est: In sudore vultus tui vesceris pane tuo) & discant pati famē: & diuturna ieunia & frigus & imbræ: & seruitum: & experiantur amatā sortē fati id est mortis: ipsi vexati. i. afflitti laboribus & inedia: sapient id est gustabunt iocunda id est ea quæ iocunda videbuntur: & estas est amabilis: post brumam. i. frigus brumale: & estas est dulcior post ianuas. i. menses ianuarios a iano dictos steriles. i. nihil parturientes: & post decembres gelidos id ē in quib; gelare solet. Ferrea. i. durissima bella docent quid sint cōmoda tranquillæ pacis. Laborerit semper calcar id est stimulus: vtile homini segni id est pigro. Ocia corrundit id est exedūt: rubigine. i. squalore quo ferrū exeditur: sensus pigros id est torpentes. & torpor noxius id est nocivus: obliquat id ē incuruat & demissa facit: pectora sopita id ē dedita somno. ferrū micat splendore id est efficitur splendidum

Pio
Piaculum

& audet aspirare. i. anniti: vultu niteti. i. nitore superficiali ad superbum
i. magnificum: decus. i. ornametum: argenti: si transit in usus affiduos
i. si politur & atteritur assiduo usu: at. i. sed: si longa quies: ierit. i. per
 fluxerit ferro supple ipsum fuscatur & vertitur in atram scabiem. i. rubeum
 biginem: & absumitur: quo celeri. i. tempore edaci & cito consumenti.
 hoc: quod dicatum super. erit inter multa infelicia fata. i. multos aduersos
 casus hominum: non minimo: immo maximo danio: quod si fortuna super. p. spe-
 ra: sperata. i. cum adhuc sit in sola spe: quod de futuro bono est: facit super. ho-
 minem tristem (Ideoque longa inter doctos disputatio fuit: utrum malum plus
 an boni spes mortalibus afferat: sed ea non orta est de spe quam virtus
 temponimus) & fortuna iam presens facit superbium: & fortuna amissa
 facit dolentem: quia bona temporalia acquiruntur cum labore: posse
 sidentur cum timore: & amittuntur cum dolore.

- 188 Hæc pater: & mortem mox implacabile monstrum
 189 Hactenus obuinctam textis adamante catenis
 190 Carcere disclusit cæcoque dimisit ab antro:
 191 Cui terris regna ampla dedit: pelagiique per undas
 192 Atque per aerios tractus: raroque per ignes
 193 Quos phœbi germana sinu complectitur amplexu:
 194 Et quædam scythicis chalybum durata caminis
 195 Tela dedit: quædam lerneo infecta veneno.
 196 Nec satishæc: aliud telum letalius addit:
 197 Nam gladii rostrum: caudaque trigonis aquosum
 198 Qua quondam magno fatum intentauit vlysses
 199 Thelegonus circus suis fatalibus armis:
 200 Praefixit iaculis: stygiaque extinxit in unda.
 201 Mox iecur exemit monstro: præcordia biles
 202 Carulea infectit: celeresque innexuit alas.
 203 Hæc fugia iusticiae nostris mala cuncta diebus
 204 Intulit: hæc abiens nobis monumenta reliquit;

- 205 Quæ patres ab ausis: & nati a patribus omnes
 206 In seriem mittunt per saecula longa nepotum.
 207 Hoc vicium prima veniens ab origine sumpsit
 208 Fomitis & duri nomen crudele tyranni.
 209 Nam scelerum accendit flammæ: & colla superbis
 210 Imperiis humana premit: cocytidas undas
 211 Lætheosque amnes spargit: stygiisque venenum.
 212 Hos superum facit immemores: curasque nocentes
 213 Ingerit: his animos audacibus incitat ausis:
 214 His phlegethontreas iras inspirat olentem
 215 Cyprigenam: fraudum matrem: cui cuncta veneni
 216 Nota ministeria & phœbeæ carmina circæ
 217 Semper habet comitem: primæ hæc discrimina culpas
 218 Propterea magnum dixerat promethea vates
 219 Dum studet æthereis furari e nubibus ignem
 220 In nostras traxisse domos morbūque: nec cœque.
 221 Hæc pater. Graphice per effictionem poeticae describit mortem in hum-
 manum genus emissam e carcere ubi cotinebatur vincita: non egressura
 in hominem si non peccasset: Simile finxit Virgilius de furore bellico di-
 cens aenei. primo. diræ ferro & cōpagibus arctis Claudetur bellum por-
 tæ: furor impius intus Sæua sedens super arma: & certum vincere ahenis
 Post tergum nodis fremet horridus ore cruento. Phisice autem dicit
 mortem tenere oem regionem elementare in qua generabilia & corrupti-
 bilia degunt. Assignat autem morti tria tela quibus plurimos absunt:
 quorum prima sunt ex durissimo calybo ferro scythicis caminis indu-
 tata. Secunda veneno seuissimo infecta. Tertia autem incantationis
 aut crapulæ malo imbuta: quod ceteris letaliora dicit. Pro primis sciendis
 est Chalibes quidem esse populos hispanie finitimos calybi fluvio
 ferrum optimum temperantes eius fluui aqua: unde etiam ferrum ipsum Chalybs
 chalybs dicitur. unde Maro Vulnificusque chalybs. Et lucanus Cha-

lybē frenosq; momordit. Vnde Iustinus libro vltimo de hispania lo quens dicit q; Galatæ regio tum eris tum plumbi huberima: auro quoq; ditissima est: præcipuaq; est iis ferri materia: sed aqua ipsa ferro violentior: quippe temperamento eius acrius redditur ferrum. Nec vllum apud eos telum probatur quod non aut Bilbili fluvio aut chalybe tingatur vnde etiam chalybes fluuii huius finitimi appellatur. ferroq; pstante dicuntur. sic ille. Notum est ergo chalybes i hispania esse & ferrum optimum habere. Verumtamen quia hic dicit ea tela durata caminis scythicis qui ponto vicini sunt: videtur auctor lo qui de iis qui in ponto sunt apud quos (vt dicunt commentarii ad il ludi primi georgico. India mittit ebur: molles sua thura sabei. At chalybes nudi ferrum: virosaq; pontus Castorea) vel nobile ferrum est vel primum ibi repertum. Nec repugnat ferri illud genus etiam in ponto esse: vnde certum illuc quoq; chalybes habitare & verisimile est propter ferrum sic dictos: sicut Strabone teste libro. xi. Iberes iuxta caucasum eodem nomine vocantur quo occidentales ab auro quod apud vtroscq; inuenitur. Scythes autem bellicosi semper fuerūt & telis huiusmodi v si potissimum foanes qui venenum spiculis adhibent. Pro secundis sciens herculem post extinctam hydram tela sua sanguine eius venenoso infecisse: quibus etiam chiron extinctus dicitur: cum ea mirabundus tenens in pedem decidere permettere: Hydræ autem iuxta lernæ erat: vnde lerueum venenum hinc vocat Lerne vero argii & mycenei agri lacus est a lerno rege vt quidā purat cognominatus. Pro tertius notum est Gladiū esse pīscē pīgrā di rostro: quo secūdū I siderū naues mergit. Verū τρυγορ, hoc est trygon turtur dicitur genere foemirino sed poeta latinorum more: generem masculino protulit. sicut Plautus de pīscib; dixit obustos turtures V tergo pīscem significaret adiecit aquosi. Nam trigō olim erat in thermis locus trianguli figura: quam grēci τριγωρον vocant: in quo trigonali pīla ludebant. Ex rostro autem gladii & causa trigonis dicit auctor Thelegonū filium vlyxis ex circe filia solis. venefica & magicae artis peritissima (qui patrem incognitum occidisse fertur) edulium confecisse: per artem maternam: vnde patris mortem intentauit. Sane in pluribus codicibus non vlyxi sed olyssi scriptum repperit: idq; magis consonū est grēco να grēce οὐντεύσι. id odiseus dicitur vnde mutando Δ in Λ, id est d in l fieret olysseus & mutando eus in es olysses. vulgo tamen vlyxes dicitur. & ab antiquo nominatiuo scilicet vlyxeus reperitur in genitiuo vlyxei: & per sineresin vlyxi: sicut in textu nostro: nisi ordo sit intētāuit vlyxi factū &c. Letalius autē i. magis mortifēū (nam letū dicitur mors q; de-

Lerne

Gladius
TrygonThelegon⁹vlyxes
OlyssesLetale
Letum

let nos de medio viuentium) dicitur hic telū: quia min⁹ vitabile est: beneficiis eni & incātationibus difficillimū esset obuiare: vel potius attēdit q; (vt dicitur ecclesiastici. xxxvii.) ppter gulā multi obierūt imo plures q; quous telo. Gladius aut & turtur pīscib; sunt i pīscib; vero gulam potius q; in carnibus irritasse leguntur veteres. Credidē Lecurim tamen ad historiā potius referendum: sed ea varie recitatur. Nā alii dīcūt telegonū cum fūssu matris patrem quereret domūq; venisset & incognitus inde phibetur vlyxi q; prius in eū telū cōtorse: rat necē itūlīfē. Theodōtiū aut dīcit spina venenosa vlyxē a telegono casu tactū iteriſſe. Reuersus autē inde telegon⁹ in italiā tusculū cōdīdit. vñ Horati⁹ car. iii. lib. Telegoni iuga parricidē. Hic ergo Theodōtiū seq; vidēt & spinam trigonis fuisse afferere. Mox iecur exemit monstro scilicet morti: ne videlicet per pietatem aut amoreū cuius parcat: quia secundum phīsicos Splen ridere facit cogit amarē iecur. Precordia autem sunt tenues membranæ circa cor in quib; sunt affectiones & vt grāci dīcunt Ληθή. ea autem infecit bīlī cerulea. id est colera infecta & furoris excitatiua. Hēc fugā iusticię scilicet originalis: quis ad astream alludat. Mala autem consecuta fugam iusticię originalis: notissimum est. quod etiam Hēsiodus affirmat dīcens in hunc sensum. Si probus vllus erit quem contra insurget iniqua Vōe furens: factum affirmans: altrixq; malorum Inuidia incedat fatali turbida vultu Protinus humanas fēdes astrea relinquet Diua suos pariter tendet reuerentia cursus. Ad superos: initido velatae corpus amictū. Mille reedentes ille mortalib; ægris. Non cessant tamen rerum mala semina linquent &c. In seriem mittunt. Per vnum enim hominem peccatum in mundum intravit in quo omnes peccauerunt: Rō. vi. Cocytidas vndas. Quia de flūuiis infernales

Fluuii inferiales
Lethe
Phlegeton
Acheron
Cocytus

Quinq; a Macrobio in de somno scipionis & a Marone libro sexto ēneidos enumerantur apud inferos fluuii. Lethe. Phlegeton. Acheron. Cocytus. & Styx. Lethe autem est fluuius obliuionis. Ληθή enim est obliuio Phlegeton fluuius ardoris. Nam Φλέγω seu Φλέγεω idem est q; comburo. Acheron: sine laetitia. Nam & priuatiua est particula valens idem quod sine. & Χαρά laetitia: Cocytus est lachrymarum fluuius. Nam κωκυτος luctus est & ploratus seu v'lulatus: & declinatur του κωκυτον: latine lurius cocytii: sicut vi. ēnei. Cocytii stagna alta vides. hic vero deelinuit quasi a nominatiuo cocytishui⁹ cocytidos. & actō plurali has cocytidas. Styx ē inestitiae fluui⁹: dictus & τοτου στυγερου quod est moest⁹ & odi⁹ osus στυγερος etiā tristis dicit. Ordinē autē hoq; quidā sic ostendat

Cyprigena
Venus

Cyrce

Prometheo

Coecum

Nam primū iniquūt mali obliuiscitur honorū seu benefactorū: deinde rapiūt cōcupiscentia vetitorū (vnde augisti. in lib. de spiritu & littera: Nescio quo modo hoc ipsum quod cōcupiscitur fit iocūdius dū vetaf) tū lētitie expes ad lachrymandū cōpellūtur: & nouissimo loco cū tristitia sumā feros visunt. Cyprigena ven⁹ est in cypro genita: aut ad eā primū appulsa. vñ hesiodus Ast vbi cæsa p̄is adamā te virilia cæli Aequoreas ea saturnus piecit invndas. Iaq̄ diu frustra pelago sunt visa natura: Cādētes circūspumæ: quib⁹ inclyta tādem Virgo orit: primūq̄ sacrī natat orta cytheris fluctibus: argutā petit hinc venus aurea cypron. &c. Cyrce dicta est filia solis: aut propter herbarū pitiā quartū virtus a sole depēdet aut ppter vehemētem pulchritudinē: erat autē benefica & incātatrix sumā. q̄ quos volebat amatoris in varias feras vertebat. Fuit autē Ipse filia ex oete patruo cōcepta: q̄ in beneficiis a matre erudita: & sollertia naturę peritior effēcta: sarmatarū regē cui nupserat veneno absumpsit & deinde ppter seuitiā regno pulsā: in italiā venit & in promōtorio quod de suo nomine circē dixit diu refedit: ad quā vlyxes appulsus dicitur ppter ea magnum dixerat promethea vates. Reuera qui fabulā pmethē diligenter inspererit multa ad hanc rem conformia inuenērit. Nam si per promethea adam intellekeris: facile per hoc q̄ dicitūt promethea iouis ignē furatū: intelliges scientiā diuinā ab adā inuasam: nā pallida ex cerebro iouis: hoc est ex igne puriore natā sapientiā intelligūt. Per pādorā vero quis nō euā intellekerit qua suadēte: malū subortū est dicente hesiodo. Talis in humanis prius ab ioue sc̄emina rebus Est data: flagitiis hoīem quae lēdat iniquis. In fraude autē bouis sup. positi: iniquā chayn victimā facile agnouerit. Sed ne cōfūdā nequaq̄ sacra prophanis Rem paucis repetēs verbū nō amplius addam. Ordo igitur est. Hæc pater sup. cœlestis dixit & disclusit. i. emisit clausuris: mox. i. paulo post: mortem obuinctam. i. ligatā: hac tenus (pro illatenus: sicut posthac pro eo quod est post illavulgo ponūt) .i. ad eā vsc̄i tēpestatem cathenis textis. i. fabricatis: adamante. i. ex durissimo lapide (vis vt nulla virū nō ipsi exēcindere ferro Celicole valeant: vt dicitur enī. vi.) & emisit sup. eam antro cœco. i. tenebro so vbi videri nō poterat (quia Coecū est quod nō videt: vel quod nō videtur: vel quod non permittit videre: vt cœcū aīal: coecū antrum: & coecū vitium) existentē sup. monstrum implacabile. i. quod nullo modo placari potest. Cui. s. morti deus dedit ampla regna terris. i. i. ter oīa viuentia in terris: & per vndas pelagi. i. maris: hoc est p̄ oīa viuentia ī mari: & p̄ tractus aerios. i. regiones aeris ī quibus sūt volucres coeli: & p̄ ignes raros. i. elemētares: q̄ aere decuplo rariiores sunt

(in quibus si quod aīal viuit etiā extinguitur. vt titur etiā mors ignis sepe p̄ telo quo mortales interimuntur) ignes dico raros: quos germana phœbi. i. phœbe hoc est luna: cōplectitur. sinu amplo. i. cōcavitate sua capaci. Et sup. deus: dedit sup. morti: qdā tela. i. instrumēta quibus de longe inuadere potest: durata. i. consolidata & tēperata ad duriciem: caminis. i. fornacibus scythicis calybū. i. eorū qui in scythia tale genus ferri excudūt: quod ad differentiā hispanorum dicit. Et dedit quedā sup. tela infecta. i. venenata veneno lerneo. i. hydrino. vel quale erat hydrinū venenū quo hercules iterfecta hydra ī lerneo lacu sagittas suas infectit. Nec hēc sup. tela: satis sup. sunt adūdit. s. deus pater: aliud telum letalius. i. magis mortiferum Nā p̄fixit iaculis. i. telis quibusdā: & extinxit. i. penitus tinxit in vnda stygia id est infernali aut ea q̄ est in arcadia cuius aquē tam frigidē sunt: vt omnia vasa īmissa p̄tēr cornea frangant. P̄fixit inquā rostrū gladij. i. piscis rostrū ī instar gladij habentis: & caudam trigonis. i. turritis: aquosi. i. aquatilis hoc est in aqua versari soliti: quod dicit ad difterētiā turturis avis. qua. s. cauda: thelegonus filius. s. vlyxis & cires: v̄sus armis. i. instrumentis fatalibus. i. mortiferis (vel quibus vt ī fatis erat v̄sus est) circes. i. matris suę. i. quae a matre sua benefica īficere didicerat: intentauit. i. conatus est īferre: immo secūdū pluri- mos intulit quondam vlyxi magno: patri. s. suo. fatum. i. mortem. Et sup. pater coelestis exemit. i. extraxit mox: mōstro. s. morti quae fera dicitur. i. cur. i. amoris & pietatis sedem: & infecit p̄cordia: id ē affectionum eius sedes: bile cœrulea. i. colera atra & infecta: vnde fūtor nascitur: & innexuit sup. monstro. s. morti: alas celeres: vt. s. ad diuersa loca volaret. Hec fuga iusticię. s. originalis itulit nostris diebus. cuncta mala & hec. s. iusticia abiens. i. discedens a nobis: reliqt monimēta. i. memorialia. hoc est traducem & somitē originalis peccati: & rebellionē carnis contra spiritū: q̄. s. monimēta aut monimenta: patres nati ab auis & omnes natīa patribus mittunt per longa secula. i. longam propagationem multorum seculorum: ī seriē: id est coordinationē & progeniē nepotum. i. minorum a se descendentium. Nisi dicas q̄ patres mittūt ab auis. i. vt acceperunt ab auis & q̄ omnes nati. i. filij mittunt a patribus &c. Hoc vitium veniens a prima origine: sump̄ sit crudele nomē fomitis hoc est originalis peccati a somite. i. traduce p̄thoplasti ī oēs (diua virgine p̄ p̄uentē gratiē sancti spiritus recepta) sic descendentes trāseūtis. sump̄ sit nō men tyranni. i. peccati originalis aulā iusticię originalis occupantis vnde merito tyrannus: hoc est iniustus incubator dicitur: duri. id est inuincibilis virtute humana: vincitur autē per eum qui principem

huius mudi eicit foras: saluatorē dico ac dñm nostrū iesū xp̄m. Nā pro quia sup. peccatum fomitis. i. intrinsecus nutrimentum sumētis (fomes enī a fouendo deducitur) accedit flāmas. i. incitamenta scelerum & p̄mit colla humana supbis. i. infūtabilibus (ope vt dixi humana) imperiis: quia vt imperator olim romanus monarchiā tenuit ita peccati per vnius delictū in oēs homines in condēnationē dñatur. & sp̄git vndas cocytidas. i. infernaliū lachrymarū q̄ desperantium sūt occasiones: & ānes letheos. i. obliuionis iusticę: & venenū stygiū. i. tristicię infernalis. & facit hos. i. aliquos: in quos. s. letheos amnes sp̄git immemores superū. i. celestiū: & ingerit curas nocētes in eos. s. quos sp̄git vndis cocyti: hoc est auertit eos ab amore dei creatoris ad amore creature: & incitat his. i. aliquib⁹: vt i quos sp̄git venenū stygiū: aīos audacibus. i. temerariis: ausis quia s̄pē ex nimia tristicia hoīes in seipso manus intulerunt & sibi mortem consciuerunt p̄terea parati mori oīa audēt: vñ sepe vt dicis. ij. ænei. Vna faſus vičtis nullā sperare salutē. & iſpirat ſubaudi ſemp fomes aut originale peccati hiſ. i. aliquibus. iras phlegethōteas. i. ardentis ardore infernali: & habet ſemper comitę: cyprigenā. i. veneře. olenem. i. fetidā ppter libidinē: & matrē fraudū: quia propriū eſt veneřis p̄cetribus fraudē innectere: & cui nota ſūt minifertia. i. administrationes & cōfēctiōes veneni: & cui nota ſūt carmina. i. cātatiōes cīrces phoebeę. i. filię phoebi hoc eſt ſolis: q̄ amatoria cōdire & cātamēta cōdere adyngue nouit. hec diſcrimina. i. mala & picula ſūt ſup. primecul p̄ę. i. orta ſūt ex prima culpa & ppter ea vates. i. poetę vt Hesiodus & sequaces: dixere pmethea magnū. i. artificē & astrologū dum ſtudet. i. cona furari ignem et nubib⁹ æthereis: traxiſſe in nr̄as domos morib⁹ & necē. i. mortē. Vñ Horati⁹ primo carminū Audax Iapeti genus Ignē fraude mala gētib⁹ intulit. Post ignē etherea domo subductū: macies & noua febriū Terris iucubuit cohors Semotiq̄ pri⁹ tarda necessitas Leti corripuit gradū. Fuit ergo pmetheus filius Iapeti regis theſſalie qui in cauaco mōte religatus dicit: q̄ illic ſtudio cursus aſtrorū īdagādi diutius detētus ſit. Nec īmerito magn⁹ hic dicitur. Nā diuus Augustinus eū vīrū iſignē p̄dicat: quē lactatius ſcribit primū e terra ſimulachrū finxiſſe: & Plini⁹ primū e ſilice ignē excudiſſe & ferula ſeruandum docuiſſe vnde ortae ſunt fabulæ. Quo modo autem morbi ſecuti ſunt iam allegoricos expoſiuimus.

- 221 His igitur ne membra malis obnoxia sanctæ
- 222 Parthenices eſſent iſta pater obſtitit arte.
- 223 Ante tenera ſacra ſœtus q̄ viueret alio

224 Conceptus ne prima nouos exordia pullis
225 Induerent maculis: mens ne syncera: nitensq;
226 Communem imbiberet labem: ne pigra liquore
227 Pectora letheo fierent: quæ lactea magno
228 Pabula: & amplexus fuerant latura tonanti:
229 Semine confusas fordes: & virus inustum
230 Diffecuit ſcelici anima mox imbuīt artus.
231 Sunt tamen audentes: contra ſentire: nec illos
232 Incusamus: habent quo ſe tueantur: & olim
233 Iſta hominum cōmunis erat ſententia: verum
234 Iam ſenio exanguis frigens ſua robora ſenſim
235 Perdit. & amissa iam maiestate recedit
236 Sponte ſua: ceditq; nouo latonia phoebo.
237 At quoniam ſacræ legi de fontibus haufa
238 Creditur: ex omni nondum eſt exploſa theatro:
239 Iudicio necdum ſancti damnata ſenatus:
240 Qui vaticani Romana palacia ſaxi
241 Et pifcoſa regunt fulcantem cātula puppim:
242 Sed prior (vt nobis & quum ſentire videtur):
243 Dignior eſt: & grata magis nato atq; parenti.
244 Nam legi aſſurgens mariæ decus addit opusq;
245 Materna dignum attribuit pietate tonanti.
246 Adde q̄ & multis fert adiumenta fidemq;
247 Roborat infirmam: nam nec veniſſe ſub aluum:
248 Sorde laborantem tali ſublimia cœli.

- 249 Numina nonnulli ingenio præstante putarunt.
 250 Religio maior:pietas animosior:istam
 251 Consummata fides legumq; perfitia fecit.
 252 Altera verborum textum & fastigia tantum
 253 Summa videns,abstrusa dei mysteria nescit:
 254 Quod si fiderei tanto splendoris honore
 255 Fulget:vt æterno qui temperat ordine mundum
 256 Gestarit gremio;lactauerit vberē dulci:
 257 Strinxerit amplexu:summoq; vocarit olymbo:
 258 Quare illam in nostras opus est detrudere sordes
 259 Et turpi infestare luto:mortalibus æquas

260 Cui pater æthereas mentes subiecit & astra?

CHis igitur &c. Consentit pię fidei dicentium diuam virginem ab originali culpa p̄seruatam:modeste & clementer opposite opiniois assertores tractans quos dicit habere fūdamentū ex textu sacrę scripturę sed ut innuit nimis ad litteram intellecto. Quod vero dicit nō definiti esse p̄ cōciliū ecclesię:nec per sedē apostolicā:non placet ijs qui consiliū basiliense ratū habent:nec qui Sixti quarti pontificis maximi:definitionē adducūt. Vt cūq; autē ea res se habet:quia post auctam fidelib; pietatem:& multiplicē cum aliorū tum Parthiseñi. solidissimi gymnasij assertionē conciliū celebratū non est:non ē mirum si decilum ad extremū non sit. Verū sit hec aliorum inquisitio: nos nostro fungamur munere. Pullū dicitur nigrū & quasi pollutū: Virg. in geor. Reiice ne maculis infuscet vellera pullis. Parthenice vt dixi virgo est:sed attende q; alludit ad titulū op̄is sui:sicut Terētius in andria. vt annotauit donatus. verū gręci inter parthenicen virginē & nomen libri differentiā in accētu ponūt. Latonia.i. diana latone filia:p̄ quā luna significatur:cuius vt lumē minus est lumine solis:ita etus assertio obscurior approbatione nouę. Explodere cōtrariū ei⁹ est qđ est applaudere. Nā qui cū honore & gestu lētitię manus iactantū accipitur ei aplausus fit:qui vero cū irrisione efficitur is explodit. Theatru locus ē amplius ab inspectione dictus:in eo enim spectacula fiunt:hic vero accipitur p̄ schola theologorum. Sancti

Pullum.

Latonia.

Explodere.

senatus.i. concilii cardinalium. Nam in vaticano diuī petri aedes ē. Assurgere est reuerentiam p̄bere:sicut qui transeunti assurgunt facit ergo posterior assertio primū tria:assurgit legi:auget decus mariae. & attribuit deo pietatem in matrem. Sed q̄res quomodo legi assurgat:Nēpe q̄ eam sic datam p̄dīcat vt contra pietatem dantis nō sit q̄q; non alia via q̄ dei omnipotentis p̄uentione:vt dignum filii sui habitaculum in ea efficeret:ab originali macula p̄seruatam p̄dīcit Deinde corroborat imbecilles in fide:eos videlicet qui hæsident quo modo deus qui solus sanctus:ex ea q̄ aliquando non sancta fuerit dignatus sit nasci. Et ergo cōcludit magis p̄ia esse hāc assertionē q̄ dei & hominis matrem ab omni culpa vindicat:& ne id vltra dignitatē eius:quā tota ecclesia cantat omni laude dignissimā:dictū putemus cōcludit nō esse qui marię possit laudes æquare loquēdo:vt in sequēti lectione latius dicā. Ordo est. Igitur quia oīa mala ex amissione originalis iustitie secuta sūt:oēsq; per traducē originalis peccati macula trahimus)ne mēbra p̄thenices.i. virginis:sanctę.i. inuolatę & immaculatę:essent obnoxia.i. obligata:his malis:que ex originali fonte ceteros persequuntur pater scilicet celestis:obsttit,i. obstaculū fecit:& p̄uenit:ista arte.i. isto modo qui sequitur. Ipse dissecuit, id ē amputavit:abscidit:sordes confusas semine.i. maculā q̄ consequitur massam cōcretā ex semine virili:& virus.i. venenū peccati iūstū.i. si sic dicā cauterizatū:& ad notā cōfusionis oībus insitū:dissecuit dico ante.i. prius:q̄ foetus.i. vt dicūt:embrio:tener.i. nōdū aiatus saltem anima rationali:v̄iueret sup̄.in alio sacra.i. v̄tero matronæ sāctę:& hoc ne prima exordia:i. primordia generatois:induerēt nouos cōceptus:maculis pullis.i. nigris & ob id malis/malicia videlicet culpæ originalis)& ne mēs.i.aīa creāda & infūdēda:syncera.i. solida & incorrupta:& nitēs.i. resplēdēs:vt q̄ ad imaginē dei fieret:liberet,id est cōtraheret ex infusione i pollutā massam :cū qua vñū suppositū faceret:labē.i. maculā cōmūnē.s. cæteris oībus ex semine virili p̄p̄agatis.& ne pectora q̄ fuerāt latura.i. porrectura magno tonāti.i. eter ni patris filio:pabula.i. nutrīmēta:lactea.i. ex lacte vberū de quib⁹ dicit. Beat⁹ v̄eter qui te portauit:& vbera q̄ suxisti.& amplexus:ne i quā ea pectora:fierēt pigra.i. tarda & grauata:liquore letheo.i. infusione somnis originalis iustitie obliuionē iducētis. Dissecuit inquā maculā oēm:& ibuit.i. ip̄leuit & quasi infixit:art⁹.i. mēbra ī organi zata & ad receptionē aīe p̄disposita:aīa foelici.i. euſortunata:q̄ tale corp⁹ effet habitura. Tñ.i. tāeti ita p̄ie credit⁹:& potior pars ecclesię catholice sic credēdū p̄dicat:tñ sūt.i. reperiūtur aliq audētes cōtrāstire.i. cōtrariū sentire:imo etiā p̄dicare:nec nos incusam⁹ illos.i. nō d

dū audemus eos conuincere de hēresi: & hoc forte quo tpe hūc libri
cōposuit habent sup, aliquid argumenti quo tueātur. i. defendant se
.i. assertionē suā: & ista. f. q̄ cōtrarium sentit: erat oīm cōis sententia ī
scholis. f. theologorū verū. i. sed ipsa frigens ex angui senio. i. aboli-
ta per desuetudinē: cū per reuelationē & miracula inducti īā fere miti-
sentiant: perdit. i. amittit sensim. i. pceptibiliter ad sensum: sua robo-
ra. i. vires suas. & latonia. i. per allegoriam prior lux illorū theologo-
rū q̄ erat prior sed minor. cedit. i. locū dat nouo phœbo. i. maiori lu-
ci nouorū theologorū: sicut latonia. i. latonē filia diana: q̄ lunā signi-
ficat: dicitur nata ante phœbū. i. solē (quia matrī pariēti apollinē ob-
stetricis p̄buit ministeriū secūdū Seruū in tertū ēnei, ad illud hanc
pius arcitenens oras & littora circū Errātē &c. Et ideo diana q̄ & lu-
cina dicitur: quis ppeta sit virgo a parturiētib⁹ inuocatur. Est ergo
cōueniēs metaphorā. Dixi dianā etiā lucinā dici: vt in Bucolico Ca-
sta faue lucina tuus iam regnat apollo. Verū iuno etiā lucina appellā-
tur a comico in andria. Iuno lucina fer opē: ferua me obsecro: hēfio-
dus autem lucinā Iunonis filiā dicit. Sane lucina dicebatur dea q̄ p̄-
eset parientibus & in lucē producētibus nouos foetus) At. i. sed: qm̄ sup.
vetus sententia: creditur hausta de fontibus sacræ legis. i. fulcita
auctoritate sacræ scripture: imo nōdū est explosa. i. cum irrisione eie-
cta & proscripta: ex omni theatro. i. schola aut gymnasio publico.
necdū. i. & nō adhuc: & nō est adhuc dānata. i. reprobata: iudicio se-
natus sancti. i. cōcilii aut collegi cardinaliū: qui regūt romana palas-
tia vaticani faxi. i. tēpla diui petri in vaticano sepulti: & qui regunt
puppim. i. nauē diui petri: fulcantē. i. pertransfētē cærula. id ē maria
piscosa. i. piscibus plena. i. christianorū regionem vberimam. Sed
prior sup. sententia (nō q̄ pri⁹ erat. i. veterior: sed quā priorē posuit:
asserēte videlicet q̄ deus dissecuit oē virus peccati foetu nondū aia-
to) est (vt videtur nobis equū sentire) dignior & magis grata. i. acce-
pta: nato. i. filio: atq̄ parenti. f. diuae virginī. Nā ipsa affurgens. i. re-
uerentiā p̄bēs: legi (quā nō annihilatā: sed ab omnipotēte deo in hac
vna suspēsam dicit) addit mariae decus. i. ornamētū: & attribuit tonā-
ti. i. christo deo: opus dignū: pietate materna. i. quā in matrē habuīs
se decuit. Ade q̄ sup. pri⁹ dicta sentētia fert. i. affert multis adiumenta
ta. f. ad christi diuinitatē p̄dicandā nisi itelligas (quod verū est) mul-
tos per eā fidē cōtra varios morbos ac casus adiumenta inuenisse) &
roborat. i. corroborat fidē infirmā. Nā nōnulli. i. quidā philosophi:
præstante ingenio. id est habentes excellens & præstans ingenium/pu-
tauerunt. i. crediderunt: sublimia numina cœli. i. filium dei: patri co-
equalem & consubstantialem: nec, i. etiam non venisse sub aliū la-

borantē tali sorde. i. infectam peccato originali]. (Credebant enim
id deo indignum & ideo ne quid tale cogerentur credere: negabant
deū de virgine natum: quorū infirmitati prior sententia assérēt clau-
stra virginea a culpa p̄scrutata: succurrat) Religio. i. vt vulgo dicunt
deuotio maior & pietas. i. pius cultus in deū & matrē ei⁹: animosior
.i. feruētior: & fides cōsummata: & peritia legū fecit istā. i. prius dictā
prædicationē & assertionem. Altera. i. secunda opinio: videns. i. in-
telligens aut considerās tantū textū verborū. i. sensum litteralem: &
summa fastigia. i. superficiē eius: nescit mysteria. i. arca dei abstru-
fa. i. occultata. q̄ si. i. si damus: q̄ sup. maria fulget tāto honore. i. de
core: siderei. i. coelestis splendoris: vt gestarit progestauerit. i. gesta-
re meruerit: gremio. i. in vtero: etiā sup. videlicet deū: qui temperat. i.
moderatur & gubernat mundū æternō ordine. i. ab ēterno in mente
diuina concepto. & vt lactauerit. i. lacte cibauerit: etiā vbere. & vt stri-
xerit. i. concluserit eum dulci amplexu: & vt vocarit. i. excitauerit eū
sup. de summo olympo. i. ccelo. (Est enim olympos mons in thessal-
lia cuius vertex vsque adeo attollitur vt summa eius cœlū accolæ vo-
cent: propter quod poetæ cœlum olympon vocant. Dictus est au-
tem olympos quasi ολοσ θαυμωπ. i. totus fulgens: quia solem
clarum habet: nullisq̄ vñq̄ nubibus fuscatur. Lucanus. Nubes exce-
dit olympos. In eius cacumine aram fuisse cōmemorant Ioui dicatā
in qua siqua de extis remanebant: nec difflabātur ventosis spiritib⁹
nec pluuiis diluebantur. sed voluente anno talia reperiebātur: qua-
lia fuerant relicta & omni tempore ab aurarum corruptione vindica-
batur quicquid deo semel ibi consecratum fuisse. Litteræ quoq̄ in ci-
nere scriptæ: visq̄ sunt vsq̄ ad alterius anni ceremoniam incorruptæ
permanere. Hēc ex syponentino) q̄ si in q̄ hēc concedimus. quare op⁹
est id est expediens: detrudere id est deorsum trudere & immergere il-
lam: scilicet talem virginem: in nostras id est totius humani generis
sordes: & incestare id est contaminare & polluere eam turpi luto id ē
carnis que ex luto hoc est limo formata est infectione: æquas. i. equi
paras ne aut comparas mortalibus supple cæteris: eam supple cui
pater scilicet: coelestis: subiecit quo ad gratiam non quo ad naturam
mentes æthereas id est spirit⁹ coelestes: quia exaltata est maria supra
choros angelorum: & astra. id est cuncta sydera: quasi dicat id inde-
center fieri. Vnde subdit.

Scrutandum potius si quæ præconia iungas

Eius ad inuentas per plurima sœcula laudes:

263 Nulli adeo viuax animi solertia; nulli
 264 Tam fœlix aderit florētis gloria linguae;
 265 Ut maria posset laudes æquare loquendo;
 266 Quæ data sunt illi nunq̄ mortalibus ullis
 267 Antea concessit nec post concedet olympus;
 268 Q̄uis creta ioui chorybantia cymba' pulset
 269 Festaq̄ thyrsifero celebrarit græcia patri.
 270 Quot miseros pelagi nautas substraxit ab vndis?
 271 Cum iam præcipites fluctus aquilonis & austri
 272 Viribus aduersis cœlo æquarentur: & ipsa
 273 Transtra per effusi certissima fata tulissent?
 274 Quot traiecta graui seruauit pectora telo?
 275 Pectora: paonias que non valuerent per artes
 276 Restitui: nec opis nostræ poscentia quicq;
 277 Quotq; etiam tetro squalentes carcere fractis
 278 Ocius obicibus manicisq; resoluit ahenis?
 279 Quot famis exhaustos maciae vix ægra trahentes
 280 Membra: datis cælo dapibus miserata reduxit
 281 Robur in antiquum; viresq; refudit in artus?
 282 Nec minus ingenti viciorum more sepultos
 283 Infixosq; luto & toto tellure iacentes
 284 Corpore: diuini lustrauit numinis aura,
 285 Propterea totum surgentia tempa per orbem
 286 Illius immensam laudem regniq; perennis
 287 Perpetuos fasces & sine carentia iura

288 Innostrumq; genus summum testantur amorem
 289 Ipsa est aduersis commune in rebus asylum.
 290 Ante preces etiam necdum obsecrata fauorem
 291 Donat: & ad miseros maternas explicat vlnas.
 292 Quid niuis æstiuæ pluuias; quid moenia dicam
 293 Littore piceno impensis communibus orbis
 294 Condita & adriaco transueta cubicula ponto?
 295 Quidue fluentinas ædes. delubraq; donis
 296 Aucta peregrinis referam: sicuti q; sedentem
 297 Litoribus drepanimolem: qua maximus olim
 298 Cælicolum & legis custos Albertus auitos
 299 Aequauit patres: patriamq; accepit olympos
 300 Et custoditæ æternum pietatis honorem.
 301 Perpetuos igitur merito soluemuſ honores:
 302 Conceptusq; die venient ad tempa quotannis
 303 Orgia: & æterno Mariae primordia ritu
 304 Annuus ardentes cultus reuocabit ad aras.
 305 Tum pius hybernum chiron titana premebat:
 306 Cui comes in lucem nitidis argenteus alis
 307 Ibat olor: phœbosq; suos ce debat honores:
 308 Quom facunda sibi concepto semine mater
 309 Diuinum illabi coepit sétire fauorem.
 ¶ Scrutandū potius &c. Potius inquit q; diuā virginē deprimam
 scrutadū est an adiungere possim⁹ aliquid ad eius laudes. q.d. si pos
 simus oīno faciendū esse: quia nemo eā satis laudare vñq; potuit: q
 peculiaria nec cuius alii mortalium concessa a deo gratiatum do
 na obtinet. Occasione cuius recēset eius q; plurima in nos merita: &
 d iij.

Fluētia nūc
dī florētia.

Coryban
thes

Thyrsus

Transtra

Paeonię ar-
tes

Asylum.

loca in quibus eius intercessione plurima sunt miracula. Plurimi codices habent siquę p̄conia: sed verior lectio habet: siqua: non enim reperimus siquę in ijs locis in quibus siqua dici potest: nec obstat q̄ siqua posteriorē corripiat: quia positio leques in diuersis etiā dictio nibus s̄p̄cedentem breue p̄ducit. Corybanthia cymbala pulsat. Huius rei longe est fabula: quā alibi quoq; dicā: sed vt nunc paucis percurram ea talis est. Iuppiter ne a patre suo saturno deuoraret q̄ fecū dū Hesiodū eius loco lapidē deuorauit: in antro dicteo a matre occultatus: curetibus seu corybātibus (idem enī sunt) nutritus est: a quibus in atrū montis idē delatus est & ne vagitus deflētis audiret cymbala & tympana & clypeos atq; alia arma pulsauerunt: ad quorum sonitū conuenerūt apes: & infantis ori mella instillauere. Cuius beneficij gratia (vt in quarto georg. Virgilius auctor est) Iuppiter postq̄ regnū coeloz impetraverat: apibus dedit vt sine cōcubitu foarent. quod quātū ad naturā apū pertinet diuus. Augustinus libro ix. de genesi ad litterā comprobat. sed qđ ad institutum nostrū satis est: Mos pulsandi cymbalorū cretensibus in honorē iouis diu fuit: non tñ Iuppiter ille diuē virginī ac dominē nostræ comparandus. Thyrsifer autem pater bacch⁹ est qui thyrsū. i. hastā pāpinis hoc est foliis seu frondibus palmitū inuolutam pro insigni habet: eamq; bacchantes. i. bacchi sacra celebrantes circumferunt. Celebatur autē olim maxime in boetia in parnaso videlicet: & in thracia. creditusq; est idem esse qui & apollo & dionyfius. Transtra per effusii: an astro-
phe est qualis apud Virgilium. Transtra per & remos. Transtra autē sunt tabulata per q̄ nautę transeunt. Paeonię artes: sunt med: cinę in quibus p̄eon medicus deorum maxime claruit: qui secundū Seruū a doricis p̄ean dicitur: sunt etiā herbe paeonię dictę multum medicales: quarū creta ferax est vt auctor est idem. Seruū ad illud. vii. ēnei. Paeoniis reuocatū herbis & amore dianę. Aduersis cōmune in rebus Asylū. vt Liuius lib. i. & Strabo lib. v. aliq; multi scribunt. Romulus vt uoue rbi incolas alliceret locū quēdā asylū aperiu't quo ex finitimis populis turba omnis: sine discriminē liber an seru⁹ eset: auida nouarū rerū: & vt imunitatē obtineret confugit. Asylū enī dicitur ab a primitiua particula & συλλαγώ vel συλλεώ quod est prædor & diripio. Nullus enī illinc via lequa diripi poterat. fuit autem vt Tacitus innuit non longe a capitolio: & vt Strabo dicit inter collē & capitolium. Dicitur etiam Cadmus asylū instituisse cū ad thebas condendas multitudinē desideraret. Templū etiā ephesię dianę asylū priuilegiū habuit: sicut apud nos oia phana consecrata. Virgo ergo maria ad cuius p̄sidium configiunt peccatores omnes:

asylū munus habet. Niuis estiue pluuias. Nota est historia: nam & eccl̄ia festum mariae de Niue celebrat. Piceno in littore: templū marie de laureto secūdū quosdā intelligit. Fluentinę ædes sūt templā que fluentię habet. Delubra sunt tēpla consecrata: in quibus olim erant Delubra simulachra deorum delibrata. i. decorticata: quia lignea erāt. vt plu simulachra gruum putabant: aurū vero & argentum infecundæ terræ colores. Postea tñ etiam lapidea & aurea efficta sunt. Hic vero delubrum pro templo cōsecrato ponitur. Drepanū oppidū est sīciliæ in portu vbi Anchises mortuus est: vnde. iii. ænei. Hic drepani me portus habet & illētabilis ora. Illic autē colitur sanctus Albertus carmelita: vir sā citate & miraculis admodū insignis vbi etiam ingens diuæ virginis templum vifit. Orgia sunt nūc quæuis sacra seu festa. Primordia mariae. i. festa de conceptione. Chyron pius qui dicitur omnium Chyron centaurorum iustissimus: achillis nutritor & præceptor & medicina rum multarum inuentor: cum herculis sagittas lerneo veneno infestas incautius tractaret: & vna earum in pedē lapsa occisus esset post nonum diem in coelum translatus: sagittarium signum constituit: quod circa conceptionis diuē virginis festum oritur. Premebat titana. i. solem: quia tunc bruma. i. breuissima tēpestas diei est. Ordo est Scrutandum. i. inquirendum sup. est potius: si iungas. i. si adiunge re possis: qua. i. aliqua: præconia. i. cōmendationes & laudes nouas: ad laudes eius inuentas per plurima sēcula. i. conandum est potius eius laudes nouis p̄coniis accumulare: q̄ eā quoquis modo deprimere quia nōdū satis laudata est. vnde subdit. Nulli. i. non vlli: adeo vt uax solertia. i. industria & acrimonia animi: non aderit vlli: vt possit æquare. i. equiparare & assequi loquendo. i. per sermonem suum: laudes marie. est enim omni laude dignissima. Olympus. i. cœlum hoc est deus cœlestis nūq̄ censesit ante: nec cōcedet vñq̄ post (ea sup. peculiaris gratiæ dona) quæ data sunt illi. s. virginis incomparabili: quis creta pulsat ioui cymbala corybantia. i. in memoriam cymbalorum a corybanthibus pulsatorum: & quis græcia celebrarit p̄fī thyrsifer. i. baccho seu libero patri thyrsū ferenti: festa scilicet bacchanalia & orgia. hoc est quis cretenses olim iouem ad astra extollebāt & græci bacchum: non tamē laudem marie attigerunt: nec tot bona mortalibus contulerunt. Nam quot sup. putas) miseros nautas sup. maria: subtraxit ab vndis pelagi. q. d. innumeros. Cum. i. quādo fluctus præcipites id est præcipitantes. vel in præceps obruētes: æquarentur coelo. i. eleuaren̄ ad coelū vsq;: & id hypbolice: vribus aquilonis. i. venti septentrionalis: & australi. i. venti meridionalis: ad d. iiiij.

uersis. i. inter se contrariis & obuiantibus: & cum. i. quando tulissent id est passi fuissent: certissima fata. i. certissimam mortem: effusi: id est prostrati per ipsa transstra id est tabulata nauium. Quot pectora tra-
secta id est transfixa graui telo: seruauit supple ipsa: q. d. q̄ plurima.
Pectora inquam: q̄ non valuerunt id est q̄ nequissimū restitui. i. repa-
rari & sanari: per artes p̄eonias. i. medici optimi: aut herbe saluberri-
mæ: vnde Hip polytus invitam reuocatus dicitur. nec pro & non: &
non poscentia id ē exigentia quicq̄ opis nostræ. i. auxiliū humani.
quod inefficax ad ea sananda fuisset. q̄ pro &: quot etiam squalētes
in tetro carcere: resoluti id est eripuit & liberauit: & hoc obicibus. i.
repagulis & vectib⁹ ostiorum fractis ocyus id est celerius: & mani-
cis id est vinculis manuum. ahenis id est ex ære aut ferro factis: q. d.
plurimos (Ab ære vt alibi dicam fit æreus. æneus. ænus & per diere-
sim aenus: ad quam denotandam interponitur h & fit ahenus: vnde
iterum aheneus reperitur. Sane rem duram poetæ græci ſepe æream
dicūt: vt quam Maro ferream vocē appellat Homerus ȳream dixit)
Quot exhaustos macie famis. i. longe inedie: & vix trahentes ȳgra
membra: reduxit ipsa miserata. i. misericordia prosequēs in antiquū
robur id est pristinas vires: & refudit vires in artus id est membra &
hoc dapibus datis: cœlo. i. cœlitus hoc est de cœlo: q. d. etiam plu-
rimos. Nec minus id est & consimiliter ipsa lustrauit. i. purgauit au-
ra diuinī numinis. i. spiritus sancti dono a quo peccatorum est remis-
sio: sepultos id est obrutos & oppressos: ingenti mole. i. pondere vi-
tiorum: & infixos luto. s. carnalis concupiscentiae: & iacētes toto cor-
pore tellure. i. in terra: hoc est in abiectissima & sordissima vita. Pro-
pterea. i. & ideo tempa surgentia id est q̄ extruūtur ei: per totum or-
bem: testantur immensam laudem illius: & perpetuos fasces. i. æter-
nos honores: regni perennis. i. semper duraturi. & iura carentia fine
& summum amorem in. i. erga: nostrum id est humanum genus. Ipa
est asylum. i. tutum confugium & p̄sidium: commune sup. omnib⁹
in rebus aduersis. & ipsa donat ante p̄ces id est priusq̄ p̄cet: etiam
& nondum: obsecrata. i. p̄ sacra aliqua obtestata & rogata: fauorē: &
explicat. i. expādit ad miseros vlnas maternas. i. brachia affectione
maternali. Quid. i. ad quid dicā. q. d. id fruſtra referā cū notissimum
fit: pluuias estiuē niuis. i. q̄ Romē i. estate cecidit. quid dicā incenia
condita in littore piceno: communibus impensis orbis: propter fre-
quentiā peregrinorum ex omni parte illuc ad diuīe virginis templū
conuenientiū: ditati eius loci habitatores oppidū conſtruxerunt. &
quid dicam cubilia. i. tabernacula tranſuetā ponto adriaco. i. mari
ſupo a venetiis oris. quid referam delubra. i. tēpla aucta donis pegrī-

nis. i. externis & a peregrinantibus apportatis: & quid referā molē:
id est ingens tēplū: sedentē. i. ſitum & extrextū: in littoribus ſiculi. i.
ſiciliensib⁹: deprani: illius oppidi ſicilię: ſup. in ea parte: qua Alber-
tus. s. carmelita: maximus custos. i. obſeruator: cēlicolū. i. ſuperorū
& legis equauit. i. ad equalitatē imitatus eſt olim: patres auitos: id ē
maiores ſuos: carmelitas & prophetarū filios: & accepit patriā olym-
po. i. in cœlo: & ȳternū honorē: pietatis. i. pię religionis: cuſtoditæ.
Igitur: quia tot miraculis ſe dignā probat: nos ſoluemus merito p̄-
petuos honores: & orgia. i. ſolēnia ſacra: venient quotānis. i. ſingu-
lis annis die conceptus. i. conceptionis ſup. diuē virginis: ad tēpla
ſup. eius & annuus cultus. i. qui ſingulis annis fiet: reuocabit. i. redu-
cet: primordia. s. conceptionis marie: ad aras ardentes. i. reſplendē-
tes cereis oppositis: & hoc ritu ȳterno. vt aut̄ ſciamus quo tempore
id faciendum ſit dicit. Chiron: centaurus ille Saturni & phyllire fili⁹
pius. i. religiosus dei cultor (de quo aratus Hic erit ille pius Chiron:
iustissimus omnes Inter nubigenas & magni doctoṛ achillis) p̄me-
bat tum. i. tūc cum virgo cōciperetur. titana. i. ſolem hybernū: quia
in decembri celebratur: cui ſcilicet chironi: hoc eſt ſagittario in quē
chiron conuerſus dicitur: olor argenteus. i. albus & relucēs in cœlo:
quia etiā olor i. cœlū trāllat? dicit: ibat comes i. lucē. i. ſub radios ſo-
lis: alis nitidis. i. albis & reſplendentibus: & cedebat. i. cedēdo con-
tribuebat phœbo. i. ſoli: ſuos. i. proprios ipsius oloris honores: id ē
ſplendores: tū. i. tunc: cū. i. q̄n mater foecūda. i. foetans & p̄gnans ſe
mine cōcepto. i. per ſemen cōceptū coepit. i. i. coepit ſetire diuinū fa-
uorē illabiſi. i. cū p̄cipiebat cū quadā hilaritate: & p̄ſentis gr̄e ſi-
gnificatione: ſe foetū aiatū gestare in vtero.

E Tiam ſigniferum nouies luſtrauerat orbem
310 Lucida maturos ſoluens latonia partus.

311 Conuenere nurus cirkusus & q̄iacenti

312 Mite puerperium matri: dextroq̄ rogarabant

313 Sidere vitales foetum prodire ſub auras.

314 Lætior æoos proles hyperionis ardens

315 Alipedes iungebat equos: poſtremaq̄ sanctæ

316 Erigones iam regna legens vicina coronæ

317 Sidera: & alciden geminos qui interiacet angues

F. Baptiste Mantuanus

319 Ad superos nigro secum reuocabat ab orco.
 320 Portitor helleus: nitido cum gorgonis ore
 321 Stellatae dux noctis erat: cum pistrice longo
 322 Eridanus tractu claris lucebat in astris
 323 Quom noua progenies fœlicibus edita fatis
 324 Phœbeam primum lucem: mortaliaq; ora
 325 Videl & humanæ transmissio limine vitæ
 326 Decidit in patriam luctus regnumq; laborum.
 327 Candida nascentem mox ut videre puellam
 328 Omnia iocundo fulserunt fidera cœlo:
 329 Arrisere poli summoq; auditus ab axe
 330 Concentus proliq; nouæ pæana canorum:
 331 Argutumq; melos diui cecinere: paternas
 332 Velarunt aulea domos: pendebat in illis
 333 Longa patrum series: primiq; parentis origo
 334 Et colubri delusa dolis stringebat eburna
 335 Poma manu virgo: gladio paranymphus: & igni
 336 Exilio damnabat auos. adolebat ad aras
 337 Pinguia sacra puer flamma stridente: supinos
 338 Tollebat vultus & numina sancta colebat.
 339 Annosiq; senes stabant cum prole. columnas
 340 Vnam perpetui de marmore roboris: vnam
 341 Fictilibus muris plastes formabat: aquarum
 342 Flammarumq; minas contra: quia nouerat olim
 343 Ventura excidio terræ neptunia regna

Parthenices Marianæ Fo. XXI^m

344 Vulcaniq; graues æstus. puerile secutus
 345 Obsequium senior quernæ sub tegmine frondis
 346 Deplorabat auum: cœco quem fixerat arcu.
 347 Et faber incudem seriens & follibus actis
 348 Aera coquens: ferrum variis conflabat in usus.
 349 Sola mari in toto super alta cacumina puppis
 350 Nabat: & imbriferæ pascebant æquora nubes.
 351 Vitisatorq; pater miti delusus hiaccho
 352 Monstrabat nudum pueris ridentibus inguen.
 353 Primus hic vndosum sulcauit nauibus æquor.
 354 Quid prima ratis credatur Iasonis argo:
 355 Prim' hic effossa vitem supponere terra
 356 Cœpit: & apricis mites de collibus vuas.
 357 Tollere: dirceo licet hæc sit gloria baccho.
 358 Ardua terrigenæ voluebant saxa gigantes
 359 Conati molem superis æquare superbam.
 360 Lanigeras abraamus oues per littora pascens
 361 Sacra dabat saxoq; gemens pudibunda secabat.
 362 Lætior adducta medi remeabat ab orbe
 363 Cum conforte puer. cœliq; ex arce pluebat
 364 Sulphur: & æthereis ardabant ignibus vrbes.
 365 Bisseni patres longa cum stirpe nepotum
 366 Pabulaq; ægypto seruans præsagus Joseph
 367 Frigida defuncti refrebant ossa parentis.
 368 Regna nouis fugiens longe perterrita monstros

- 369 Trans mare purpureum' nili ducebat ab oris:
 370 Dux animo vultuq; pius magno agmine longum
 371 Vulgus: & erecti dirimebant æquora fluctus.
 372 Ipse dabant sacros ritus: arcamq; locabat
 Legiferam; lateq; aratum deserta peragrans:
 374 Iusq; ferens populo: sterili de marmore dulces
 375 Eliciebat aquas: optatos arida fontes
 376 Absorbebat humus: fugiensq; in gramina flumen
 377 Ibat & obliquo lambebat saxa recursu.
 378 Culmina pancheos tollebant ardua montes
 379 Turiferisq; iugis hærentia nubila supra
 380 Igne deus fumoq; latens in vertice summo
 381 Scribebat legis duplice noua foedera saxo.
 382 Inuisam superis gentem semineq; superbum
 383 Concaua terribili tellus sordebat hiatu:
 384 Clamabatq; ruens iam semisepultus abiron.
 385 Impia sublimes vitulos statuamq; bicornem
 386 Turba deum mentita: manus tollebat & ora.
 387 Strennuus indigenas populos abigebat Iesus
 388 Parta suis æquo pertensis limite regna:
 389 Inde senatorum turbam regesq; togatos:
 390 Atq; sacerdotum seriem: partosq; triumphos:
 391 Bellaq; & æthereo surgentia tempa tonanti.
 392 Et docti Salomonis opes: Roboamq; superbum
 393 Palladia textor filis intexerat arte.

- 394 Ezechiae illustres morbos solemp; reuersum
 395 Et phaetonteos versis temonibus axes:
 396 Ferre suos retro cursus iterūq; relabi
 397 Ostentabat opus longæua in sæcula ductum.
 398 Hinc Elecasarus diuina volumina regi
 399 Tradebat phario: senibus distincta magistris.
 400 Tecta voluptates varias: diuersaq; tempe:
 401 Multiplicesq; avium plumas: & carmen habebant.
 402 Captiuam totiens gentem nunc ire tyrannis
 403 Seruitum assyriis: iuga nunc ægyptia ferre:
 404 Clausaq; trans altos hominum tot milia montes:
 405 Et templi euersas solymæq; resurgere moles.
 406 Pendula monstrabant picto velamina textu.
 407 Quinq; triumphales currus: & prælia fratrum
 408 Diuifum populi regnum postrema tenebat
 409 Pars operis tanti. circu viuentia semper
 410 Brachia tortilibus ramis fundebat Achantis.
 411 Prima coronarunt redolentibus atria sertis:
 412 Graminibusq; fores & limina summa virebant:
 413 Perq; vias famulæ ramos sparsere comantes.
 414 Lata dies egit festos vicinia passim:
 415 Tora puellari resonarunt compita cantu.
 416 Ornabat roseo ridens cunabula vultu:
 417 Dulciaq; attollens in matrem lumina virgo.
 418 Quom traheret dulces lactanti a pectori succos

+¹⁹ Stringere complexu natam: ferre oscula fronti
 +²⁰ Non erat ausa parens: nec enim mortalis in illa
 +²¹ Humanus ve decor sed erat cælestis imago:
 +²² Aethereasq; vigor flamas & sidera vincens:
 +²³ Mira supercilii grauitas pondusq; venusta
 +²⁴ Frontis: & eximia fulgentes indole vultus
 +²⁵ Suspensa hominum mentes: atq; ora videntum
 +²⁶ Per longas immota moras retinere solebant,
 +²⁷ Non infesta fuit luctu: non ebria somno.
 +²⁸ Sed vigilans risuq; genas ornata modesto:
 +²⁹ Nunc matri arridebat ouans. nunc paruula tendens
 +³⁰ Brachia: vicino miscebat dulcia patris
 +³¹ Murmura: dixisse studio gestire loquendi.
 +³² Temporis innocui nondum discesserat aetas:
 +³³ Plenaq; iam docili formabat verba palato.

Hiperion

Erigone

Aries
Helle

HTiam signiferum &c. Postq; descripsit perq; diserte sancta diuæ virginis conceptionem: festiuam eius natuitatē desribit. Periphrasticos id est descriptiue seu circulocutiuē tempus natuitatis declarans quod ecclesia. vi. idus septembbris celebrat qui dies nouem mensibus p̄scise post festum conceptionis ei⁹ ē. Verum vt ornatius ac iucūdius id deseribat: ortum & occasū signorum commemorat: dicens arietem noctu apparuisse cum pistrice: & solem vltima regna erigones tenuisse cum virgo nasceretur. Hiperion autem erat pater solis: sed sœpe ponitur pro ipso sole. Et ita proles hyperionis est sol aut phaeton. Sancte erigones: quia iusticiæ cultrix fuit: aut quia castissima virorum confortia fugit: quæ in signum tralata dicitur: postq; propter mortem Icaris patris se suspenderat. Corona etiamquam a vulcano factam bacchus ariadne dederat in celum translata dicitur, sicut & hercules qui geminos angues continet vtraq; manu. Portitor hellenus id est aries aureum yellus habens q; hellen vexit: sed non peruerxit: quia in ponto submersa est: vt in catharina

ria latius dicam: phryxum autem fratrem eius i colchos perduxit: ad regem oetam vbi vellus illud ioui consecratum singitur: & aries in cœlum translatus vbi in æquinoctiali circulo constitutus caput ad exortum habet a primis pedibus oriens & caput pistricis pene contingens Eridani figura in cœlum translata dicitur propter quod quidā volūt dixisse V irgilium fluuiorum rex eridanus &c. Caput gorgonis hoc ē medusæ a perseo in cœlo tenetur. Nihil autem aliud dicit: q; in quo si gno fuerit sol tempore natalis virginis sacro sanctæ: quæ dicit fuille i vltima parte virginis & ad libram properasse: arietem autē dicit noctu apparuisse cum stellis vicinis: quod manifestum est cum eū i matto sol ingrediatur, a quo semiānus est in septembrē. Ordo est. Et latonia. i. vt dixi luna seu diana latona filia: lucida id est clara lustrauerat i. circuierat nouies (Male dicas nonies) orbem signiferum. i. zodiacū hoc est iam a conceptione erant nouē menses pacti: lustrauerat i quā soluens. i. relaxans ex vtero materno: partus maturos. i. prolē ad legitimū tēpus in vtero portatā: Nurus. i. matronę vicinæ & affines: cōuenere sup, ad parturientē annā: & ipse circūfusq; i. in circuitu stan tes: rogabant. i. precabantur matri iacenti: mite id est minus laborio sum & facile puerperiū. i. partū pueri: seu enixū: & rogabant: fcetum prodire. i. vt foetus p̄deat: sub auras vitales. i. regionē vnuētiū: q; au ra vescitur: sidere dextro. i. horoscopo fortunato: (Nā vt inqt iuuenialis. satyra. vii. distat enī q; Sidera te excipiāt modo primos incipiētē Edere vagitus & adhuc a matre rubentē. Et manlius lib. iii. Fata quoq; & vitas hoīum suspendit ab astris Sic foelix aut triste venit p̄ secula fatum. sed fideles matronas sic p̄catas prosperum sidus censem est vt non crediderint sidus necessitatē arbitrio: sed inclinati onem inferre) Proles hiperionis. i. sol filius hiperionis: aut, phaeton filius solis: letior id est. rutilantior solito: ardens id est: resplendens: sūgebat equos alipedes id est: pedes alatos id est velocissimos habentes: eos. i. orientales. Sunt autem secundum fabulas quattuor equi solis: Pyrous. æthō. phlegon & eous. & sol legens. i. paulatim p̄trāsiens: iam postrema regna id est vltimam regionem: erigones. i. virginis signi cœlestis: reuocabat secum ab orco nigro. i. ab inferis subterraneis: hoc est a tenebris nocturnis secum oriri fecit: sidera vicina corone: quæ etiam sidus est. & alcidē id est herculem in cœlum translatum: qui scilicet hercules: interiacet: id est situs est inter geminos angues sunt autem tres in cœlo vt Seruius attestatur. Portitor hel leus id est: aries qui hellen portauit: erat dux noctis stellaræ: quia erat oppositus soli: & ita cum esset circa equinoctium: sole occidente oriebatur. & econuerso. Ut igitur sol diei: ita aries erat dux stel

Fatum

latæ noctis: cum pulchro ore id est facie decora: gorgonis id est mes-
dusæ cuius caput a perseo amputatum in cœlum translatum singitur
Et eridanus id est: figura eridani inter astra collocata: lucebat cu pia-
strice id est sidere pistricis: longo tractu in claris astris: id est iam coe-
pit instare æquinoctium: libra dies noctisq; pares cum fecerit horas
Cum noua progenies scilicet diua virgo: edita felicibus fatis. i. bo-
nis influentiis cœli: aut fausto horoscopo: vidit primum. i. primo lo-
co: lucem phœbeam. i. solarem & mortalia ora id est facies mortalium
scilicet hominum & lumine vita humanæ transmissio. i. per eam tran-
sito: decidit. i. descendit in patriam luctus id est vallē lachrymarum:
& in regnū laborum: in quo scilicet homo nascitur ad laborem: sicut
auis ad volatū. Cādida nascētē &c. Recitat graphicē lætitia exortā
in nativitate diuae virginis: dicēs domū mirifice exornatā auleis: oc-
casione quorū plurima gesta veteris testamenti cōpendio senarrat: se-
quens in hoc Vīrgilium qui in clypeo a vulcano æneæ ad pœs vene-
ris fabricato gesta augusti paucis percurrit. Quia vero historiæ bī-
blię oibus notę sunt: satis erit eas in ordine tetigisse. Ordo autē est.
Omnia sidera candida (nisi potius dicas ipsa candida decidit in pa-
triā luctus &c.) vt. i. postq; videre. i. viderūt puellam nascētē: ful-
serūt. i. respanduerūt: in cœlo iucūdo. i. cōgratulabūdo: aut exulta-
re viso. & poli. i. axes aut cardines cœlestes: arrisere. i. fauorē suū: ar-
risu significauerunt: & concentus. i. melodiosus cantus: auditus sup-
ple est a summo axe scilicet cœli. & diui cecinere nouæ proli id est re-
cens natę: pæana id est canticum laudis: canorum. i. cantu sonorum
(Declinatur hic pæan pæanos pæani pæana vt ne hic prolixior sim
in catharinaria dicam) & cecinere melos. i. cāticū dulce. argutū. i. stri-
dile aut argute factū. Aulea. i. vt vulgo dicunt tapeta: quis tape-
ta proprie sternantur: & aulea suspendantur ad parietes: dicta aulea
quia in aula attalī regis primū reperta credūtur: aut certe quia in au-
lis regum suspensi solent: quasi sint aulearum ornamenta. Aulea igi-
tur velarunt. i. velauerunt domos paternas: & longa series patrū. i.
textura progeniem & gesta maiorum ex ordine continens: pēdebat
in illis scilicet auleis & origo id est creatio seu productio primi paren-
tis. f. ade sup. pēdebat in illis: & virgo. f. ena: delusa. i. decepta dolis
colubri. i. serpentinis stringebat. i. decorticabat aut decerpebat: ma-
nueburna. i. relucēte in morē eboris: poma scilicet vettita: paronym-
phus. i. angelus eius custodię addictus: dānabat auos scilicet proto-
plastos exilio. i. pscreibebat & expellebat: gladio & igne. i. gladio flā
meo & versatili: quē collocauit deus ante paradisum ad cultodiendā
viam ligni yit: vt dicitur Gen. iii. Et puer scilicet abel adolebat. i.

Aulea

incendebat & sacrificabat: ad aras: pīngua sacra: quia de primogeni-
tis gregis sui: & de adipībus eorum vt dicitur Gerit. iiii. & hoc flam-
ma stridente: vt fit dum res pinguis crematur. & ipse tollebat. i. eri-
gebat vultus supinos id est ad cœlum versos: & colebat sancta nu-
mina. i. deum verum qui solus sanctus est. & senes annos id est ple-
ni annorum: stabant cum prole: scilicet seth. & plastes id ē formator
& faber statuarius scilicet Tubalcain cum vxore noēmam vt statim
dicam: formabat colūnas scilicet duas: vñā de marmore perpetui ro-
boris. i. virtutis semper duraturæ: & vnam de muris fictilibus id ē la-
tere coctili: cōtra minas id est impetum aquarum & flāmarum: quia
nouerat regna neptunia id est inundationes aquarum: ventura exci-
dio. i. ad excidium & submersiōnem terre. & effus vulcani. i. fulgura
& ignes: sup. esse ventura excidio terra. i. mundū flagraturum igne.
Senior scilicet Lamech (vt videtur) secutus obsequiū puerile. i. mini-
steriū pueri ducētis: deplorabat autū scilicet Caym (secūdū quosdā)
sub tegmine frōdis querē: quē scilicet autū: fixerat. i. transfixerat &
occiderat: arcu a coeco directo. Vñ vt quidā recitant cum Caym cō-
fectus esset senio & inter fruteta aliquando federet a pniepote suo La-
mech qui senectutis vitio cæcus effectus dum venationi insisteret:
pueri ductoris suaſu credidit cāim feram esse: occisus est Lamech ve-
ro videns se proaum Caim interfecisse deprehendens puerū ira suc-
census interfecit. Hæc iacobus philippus bergomensis in supplemē-
to chronicarum: contra quem senire videtur diuus Augustinus lib.
i. questionū vete. & noui testamenti. q. vi. qui dicit q; iam in quinta
generatione natus erat lamech a cāim id est de mathusalem ab nepo-
te cāim: vnde concludit igitū cum lamech iuuenem se occidisse fate-
tur. & cāim vsq; ad hoc tempus peruenire non potuit: aut si peruenit
quod impossibile videtur: senior fuit: eum non occidit. hæc Augus-
tinus: qui ibidē bene exponit id quod lamech dicit Gen. iiii. Septu-
plum vltio dabitur de cāim: de lamech vero septuagies septies. often-
dens non intelligi de cāim occiso: sed occisore. Et licet secundū prio-
rem viam solui posset q; dicit se iuuenem occidisse: quia dicit se etiam
vitum occidisse: vt scilicet per virum intelligas cāim & per iuuenem
puerum ductorem: tamen impossibile videtur cāim ad eam vscq; eta-
tem vixisse: vt Augustin⁹ arguite disquirit. Et faber: aut Tubalcain
aut Noe. (Nam Tubalcain fil⁹ lamech: fortitudine cūctos excelluit
& propterea res bellicas exercuit & ferrariam artem primus inuenit:
habuitq; sororem multarum artium inuentricem. hi præudentes tu-
dicia vi aquæ & ignis ventura esse ne eorum inuenta ab hominibus
dilaberentur aut anteq; venirent ad cognitionem deperirent duas fe-

Lamech

Augustin⁹

Tubalcain

cerunt colūnas alterā ex latere coctili & alteram ex solido marmore: & in ambabus quæ inuenērāt conscripsere: vt si coctilis aqua obruatur: lapidea permaneret: & si lapidea igni rumpatur: coctilis superefset. quia ergo Tubalcain primus artem ferrariam inuenit de eo recte intelligitur: vt sequentia sint non de eodem sed de noe tantummodo dicta). Faber ergo Tubalcain feriens incudem: & coquens era follibus actis scilicet ad ventum excitandum: conflabat id est pictus est acu: aut intertextus in auleis illis similis conflanti: ferrum in. i. advarsos vsus. Puppis id est arca noe nabit sola in alto mari super alta circumina: scilicet montium (quia quindecim cubitis altior erat aqua super montes quos operuerat: scilicet vniuersos: vt dicitur Gen. vii.) & nubes imbriserē paciebant id est augebāt æqua: id est maria: qua facta est pluvia super terram quadraginta diebus & quadraginta noctibus: vt decitur ibidem. Et pater vitisator id est qui primus vitem plantauit scilicet noe. vt dicitur Gen. ix. delusus id est deceptus: iacob id est vīno. miti. i. suauit: monstrabat pueris id est filiis suis ride tibus: nudum inguen. i. verenda: vt dicitur ibidem seu virile membrum. Hic scilicet Noe sulcauit nauibus pro nauis id est transstretauit primus equor vndosum id est vnde plenum (quia est etiā equor terræ planicies) quis Argo iasonis id est nauis illa oblonga qua iason & ceteri argonautæ in colchos vecti sunt: eredatur scilicet a gētibus vt a plinio ceterisq: esse prima ratis id est nauis. Hic etiā scilicet noe coepit primus supponere vitam id est plantare vineam: terra effossa id est scrobibus factis: & cœpit primus tollere id est colligere vīnde niando: vuas mites id est maturas aut mite vinum continentis: de collibus apricis id est soli expositis: vnde virgi. Deniq: apricos Bacchus amat colles. licet id est quis hæc gloria: scilicet plantationis vīneæ: sit id est detur baccho dirceo id est thracensi: nato scilicet ex Semeli cadmī regis thebarum apud quas dirce fons est: filia. Gigantes terrigenæ id est de terra geniti: hoc est magnam molē terreni corporis habentes: voluebant saxa ardua id est in altum & arduum: hoc ē usq: ad nubes (lapides autem erant coctiles: vt dicitur Gene. xi.) conati id est dum conarentur: æquare id est equalē in facere: supervis id ē cœlestibus sup. molibus: hoc est cœlo molem id est magnitudinem turris babylonie: superbam id est magnifice extuctam. Habraamus id est habraā patriarcha pascens per littora: oues lanigeras dabant fascia. i. sacrificabat deo altissimo: & ipse gemens: secabat. i. circūcidebat pudibunda. i. verēda mēbra: saxo. i. cultro lapideo. gemēs autē dicuntur. quia cū non agintanouē annōrū esset (vt dicit Gen. xvii.) quādo circūcidebatur dolore magnū sensit. Puer. i. seru⁹ abrahæ existēs.

lētior remeabat ab orbe medo. i. a regione media: seu mesopotamia: cum con sorte id est vxore isaac adducta. i. quæ adducebatur scilicet rebecca. aut dicas puer abrahæ. s. isaac remeabat lētior cū cōsorte. id est vxore adducta per serū abrahæ ex orbe medo. nā isaac in occursum venerat. & sulfur pluebat. i. i morē pluuiæ cadebat scilicet super zodomā & gomorrā: iuivis autē dixisset pluebat fulsire: & vrbes. id est ciuitates quinq: ardebat ignibus æthereis: i. de coelo missis. Patres bisseni. i. duodecim patriarchæ filii iacob: & ioseph etiam fili⁹ ei⁹ plagus. i. p̄scius futurop̄ per prudētiā diuinis infusam: seruans. i. q: seruauerat egypto pabula. i. frumenta: referebat. s. in areā achaad trans iordanē: vt dicitur Gen. vltimo) cū longa stirpe nepotū: ossa frigida. i. demortua: parentis scilicet iacob: defuncti: Dux scilicet moyes aut (vt latini dicunt) moses pius animo & vultu fugiens longe: regna. s. egypti: vel per territa longe. i. multum: nouis monstris. i. plagi mōstrosis de quibus ad principium Exodimentio fit: ducebatur ab oris. i. regione extrema: nili. i. egypti quā Nilus perfluit: trās mare purpureum. i. rubrum: longum vulg⁹. i. filios israel valde multiplicatos & ideo addit: agmine magno. i. multitudo quæ duce agebatur. & fluctus scilicet maris: erecti. i. suspensi: dirimebāt. i. diuidebāt equora. Erat enim aqua quasi murus a dextra. & a leua transeuntium vthabetur Exodi. xiii. Ipse scilicet dux moses: dabat facros ritus id est ceremonias & leges: & locabat aream legiferam id est in qua erant tabule legales. & peragrans id est pertransiens late: deserta arabum in quibus populus israel quadraginta annis fuerat: & ferens ius id ē iustitiam aut iura diuina: eliciebat populo demarmore sterili id est de sile feū petra: dulces aquas: Humus arida absorbebat fôtes optatos a populo scilicet & flutius fugiens. i. dilabēs ibat in gramina & lambebat. i. molliter attingebat laxa: cursu obliquo: qualem fluenta ferre habent. Ardua culmina id est summitates: tollebant. i. extollebāt & demōstrabāt mōtes pachæos. i. panchæ regionis turiferē i arabia & nubila herētia iugis turiferis. i. tura feretib⁹: supra. i. superiore re gione. deus latens in igne & fumo. i. in igne fumoso: in sumo vertice. s. mōtis synē qui est mōs arabæ: scribebat duplice saxon. i. in duabus tabellis: aut quia priorib⁹ effractis iterū scribebat noua foedera legis id est prius non data cum secundū legem naturæ prius vixerint. Tellus. i. terra concava, dehiscens: terribili hiatu: sorbebat id est absorbebat deuorabat: gentem iniuram. i. odio habitam superis & semen superbum. i. rebelle scilicet chore, dathā. abiron. hon & ceteros cōplices de quib⁹ habetur Numeri. xvii. & abiron semisepultus. i. se mo brut⁹ & deuoratus a terra: clamabat ruēs. i. viſus ē clamare in ea. e. iii.

pictura iuter tuēdū. quia oīs israel qui stabat p gyru fugit a clamore
pereūtiū vt dicitur ibidē. Turba impia. i. irreligiosa & idololatra mē
tita. i. mēdaciter asserēs: vitulos sublimes. i. in sublime erectos: & sta
tuā bicornē. i. duo cornua habentē: deū. i. q̄ esset deus: tollebat. i. ele
uabat manus & ora. adorando scilicet vitulum illum aureum quem
absente moe adorauerunt plurimi filiorum israel. Iesu. s. filius na
ue: quem quidam iosue vocant: strennuus. i. vir acer & bellicosus abi
gebat. i. expellebat populos indigenas. i. inde hoc est ex terra pmis
sionis genitos: pmēsus. i. per mensuram diuidēs: q̄quo limite. i. iusta
ptitione q̄ per limitē dignoscitur: regna parta. i. acq̄sita: suis. s. subdi
tis: hoc est filiis israel. Inde. i. deinde textor intexerat filis arte pallia
dia. i. qua pallas plurimū valebat q̄ & arachnē vicit: intexet dico i
auleis: turbā seni: atorū. i. iudicū: & reges togatos: i. exornatos togis
more romanorum (Nā vt ille vn⁹ versiculus de romanis itelligat: q̄
togati dicūtur: vt. i. ænei. Romanos rerū dños gētēq̄ togatā: & ca
teri oēs de iudeis: nō vide cōgruere. qa in ordine bibliae quē sequit
post iesu nauē: seu iōsue seq̄t liber iudicū. Alludit ergo ad Roma
nos) atq̄ intexerat seriē sacerdotū. i. lineā sacerdotalē: & triūphos p
tos. i. acq̄sitos & obtētos. vt a dauid & aliis regib⁹: & bella sed prius
bella q̄ triūphos: & tēpla surgentia. i. erecta tonāti ethereo. i. deo cæ
lesti: quae salomon qđificauerat: & opes. i. diuitias: salomonis docti:
. i. sapientis. & roboā filium salomonis: superbū propter responsū
quod dedit. iii. Regum. xii. dicens pater meus cecidit vos flagellis:
ego autem cedam vos scorpionibus &c. Opus. s. tex toris: ductū. i.
extensum: in lōgæua sēcula. i. ad historiā multorum sēculorū pictu
ris exprimendā: ostentabat: morbos ezechiē regis scilicet illustres. i.
claros propter miraculum in eius sanatione factū: vnde addit: & so
lem reuersum: & axes phaetonteos id est solares quos phaeton rexif
se fingit: ferre cursus suos retro id est retrosum & relabi iterum &
hoc te monibus id est ligno oblongo per medium currus protenso
ad quod equi solis alligantur: versis id est obuersis. quia vt habetur
Esaie: xxxviii. Reuersus est sol decem lineis per gradus quos de
scenderat. Hinc id est in alia parte auleorum: Eleasarus: pontifex ille
iudeorum simonis iusti frater tradebat regi phario id est ægyptio. s.
ptolomeo philadelpho: diuinav olumina. s. legis diuinę disticta ma
gistris senibus id est. lxxii. interpretibus. Tecta. i. ea ornamēta quae
erant in circūferentia camere supra verticem habebant varias volu
ptates: & diuersa tempe id est amoenitates quales sunt apud tempe q̄
sunt in thessalia loca adeo amēna vt cetera de se tempe vocēt: & mul
tiplices plumas avium: & habebant carmen. i. lamentationes hie-

miae aut habebant in ore singula carmina descripta. Et velamina pē
dula. i. q̄ pendebat: monstrabant textu picto. i. textura acu depicta
aut filis diuersis in morē picturē intertextis gentē. s. iudeorū captiuā
totiens. s. ab ægyptis. babylonis. philistinis. &c. ire seruitū nunc. i.
aliq̄fi tyrānis assyriis. i. babylonis: & ferre. i. pati nunc. i. aliquando
iuga ægyptia. i. durissimā seruitutem in ægypto. & tot milia hominū
clausa trans altos montes. s. gog & magog atq̄ generationes eoru:
qui tēpore antichristi regressi sunt ut innuitur Apo. xx. Et sup. mō
strabant moles tēpli solymē. i. hierosolymitani: euerfas: resurgere. i.
ređificari: notē sunt ex biblia historię. Et mōstrabant currus trium
phales & plia quinq̄fratrum. s. machabeorū. Et pars postrema tāti
operis tenebat: regnū populi. s. israel diuisum. i. separatū ab eo & in
romanos translatū. achātus arbor illa fundebat ramis tortilibus. i.
contortis & cōplicatis: brachia. i. ramalia in morē brachiorum extē
sa circū. i. p circuitum: brachia dico: viuentia. i. viridia: semp. i. toto
anno hoc est pēniter. Prima atria. i. anteriora: coronātur sertis redō
lentibus. & fores & summa. i. extrema limina virebant graminibus:
id est strata sunt herbis virentibus. & famulæ. i. ministrae sparsere p
vias: ramos comantes. s. palmarū quibus longa est coma. vicinia le
ta. i. congregatio vicinorū letorum egit. i. celebrauit dies festos. to
ta cōpita. i. omnia cōuenticula hoīm resonarunt cantu puellarū id est
puellarū concinentiū: virgo. s. maria iam nata: ridens. i. lætitia præ
se ferens: & bonum omen parentibus: & attollēs. i. erigens in matrē
dulcia lumina. i. dulces & benignos oculos: ornabat. i. decorabat:
cunabula. i. cunas suas: vultu roseo. Et parens. i. mater. s. Anna: nō
erata ausa stringere complexu. i. amplecti: & ferre oscula frōti: cum. i.
quando ipsa trahereta pectore lactanti dulces succos: hoc est dū la
chteret & sugeret puella; non audebat mater eā deosculari. vnde dedi
ua quoq̄ virgine dicitur q̄ nunq̄ ausa est ori filii sui: quod impurus
iudas veritus non est: osculū dare quare autē mater ausa non sit: ad
dit causam dicens. Enī pro quī: quia mortalis ve pro vel human⁹
decor non erat in illa: sed imago coelestis erat in illa & vigor vincēs:
id est superans & excedens flamas æthereas. i. sidereas erat sup. in
illa: & mira grauitas suelili: & pondus venusté frontis: & vult⁹ ful
gentes eximia indole. i. excellenti ingenitę virtutis indicio: solebat
retinere. i. immorari per longas moras mentes hominū suspensas
(prius dicimentes q̄ ora: quia nemo in eam vlla vnq̄ motus est libi
dine. vñea admiratio casta fuit atq̄ tenebat ora videntū. i. inspicie
tiū: immota. i. infixa: & auerti nequeūta ob decus eximium. I psa
nō fuit infesta. i. molesta parētibus: luctu. i. per luctum & vagitū pa

clarem: & non fuit ebria. i. nimium indulgens somno: sed vigilans
& ornata genas. i. habens genas ornatas: modesto. i. temperato &
decenti risu: arridebat nunc. i. aliquando matris: ouās. i. mediocriter
gaudens: & tendens nunc. i. aliquando brachia parvula. i. tenella:
miscebat p̄i vicino dulcia murmura. i. puerilē susurrū & balbutitio
nem: dixisse. i. dicere potuisse si affusisse: eam sup. gestire. i. gestum
lētitiae facere: studio. i. desiderio loquēdi. etas inocui tēporis. i. inno-
centiae nondū discesserat. i. nondū peractū fuerat: & ipsa formabat
iam plena. i. perfecta verba: palato docili. i. doctrinę multum capaci
Et hec de natuitate diuē virginis.

- ¹³⁴ **O**s erat antiquis longum seruatus in ætuum
¹³⁵ Aede puellares annos includere sacra:
¹³⁶ Aetatemq; deo teneram: primumq; dicare
¹³⁷ Virgineæ florem vitæ: & generare pudoris
¹³⁸ Ingenui curam: sanctosq; inducere mores.
¹³⁹ Mox vbi vestitum prima lanugine tempus
¹⁴⁰ Venerat: in thalamos ibant hymeneaq; tecta:
¹⁴¹ Coniunctæq; viris proli indulgere solebant:
¹⁴² Propterea legum memores / & moris aucti
¹⁴³ Venturi solymam trima cum prole parentes
¹⁴⁴ Deseruere solum: galilæaqp; nazareth arua.
¹⁴⁵ Floribus intextis & odoro gramine cinctus
¹⁴⁶ Virginis ora parans: stellatae lumina frontis
¹⁴⁷ Herebant cœlo. teneroq; in pectore clausum
¹⁴⁸ Numen erat: niueo tunicae talaris amictu
¹⁴⁹ Albebant humeri: quam circuiter extus oliuae
¹⁵⁰ Laureus ambibat torques ad colla: per imas
¹⁵¹ In strophium flexis palma ibat frondibus oras.
¹⁵² Matris opus: molliq; sinus variauerat auro.

¹⁵³ Ventum erat ad magni remplum sublime tonantis:

¹⁵⁴ Quo ducunt ter quinq; gradus de marmore viuo:

¹⁵⁵ Et iam porrectis curuabat prona lacertis

¹⁵⁶ Serua manus sumnum ad limen latura puellam

¹⁵⁷ Quom mox virginico conceptum pectore numen

¹⁵⁸ Affuit: & retrahens promptæ sinuata ministræ

¹⁵⁹ Brachia: debilibus plantis animoq; vigorem

¹⁶⁰ Addidit: & supra ætatem fiducia creuit.

¹⁶¹ Protulit audaces sublata cyclade passus

¹⁶² In sublime volans virgo: turbamq; relinquens.

¹⁶³ Sicut vbi multæ volitant ad littora puppes.

¹⁶⁴ Ocyus illa subit portum: quæ mole minori

¹⁶⁵ Labitur: & melius velis & remige fertur.

¹⁶⁶ Vertice iam summo magni penes atria templi

¹⁶⁷ Stabat vbi ascensiū fessos solata parentes

¹⁶⁸ Risit: & æternum curuato poplite numen

¹⁶⁹ Cum nuribus venerata piis in claustra recessit

¹⁷⁰ Virgineæ secreta domus: fleuere parentes

¹⁷¹ Cognataq; nurus: gemitumq; dedere ministræ

¹⁷² Quando e conspectu vultus abitura nitentes.

¹⁷³ Vertit: & induxit sublatam in recta sacerdos.

Os erat antiquis &c. Hic prosequitur admirabile diuē vir-
ginis in templū præsentationem. Atq; ondo est. Mos erat
antiquis seruatus in longum equum. i. institutum erat apud
maiores iudeos per multa secula obseruatum: includere more græco
nam latine diceretur: mos includendi non includere eadem sacra: id est
templo sacrato: annos puellares. i. quibus foemelle adhuc puella

vocantur. & dicare. i. addicere & quodāmodo sacrare deo : tenerē etatem & primū florē virginę vitę: & generare. i. acquirere in sanctarū virginū couersatione: curā ingenui pudoris. i. qui ingenuos & ingenuas. i. ex liberis parentibus natos & natas & ob id liberali aio p̄ditos ac p̄ditas decet & inducere sanctos mores. Et sup. vbi. i. postq̄ tempus vestitū prima lanugine. i. pube: hoc est vbi annus pubertatis: venerat sup. virgines ibant mox. i. paulo post in thalamos. i. cameras nuptiales: q̄ pro. i. in tecta hymenea. i. nuptialia: & ipse cōuidat̄ per cōnubium seu matrimoniu: viris: solebant indulgere. i. dili- genter incubere: proli. i. ad propagandā prolē: q̄ inter bona matrimoniij est. Et quia ideo nubūt vt matres frant: ideo matronę vocat̄ sunt etiā nondū matres. Sane eleganter ad imitationē maronis dicit tempus vestitū lanugine. nā & barba vestiri dicimur: & qui iberbes ij inuestes vocantur. Propterea. i. & ideo parētes. s. virginis Iоachi & Anna memores legum & moris auiti. i. ab auis & ceteris maiorib⁹ obseruati: deseruere solū nazareth & arua galilea nazareth. i. locum habitationis suę: & prię diuę virginis venturi. i. vt veniret solymā id est hierlm ad tēplū salomonis: cū prole. s. maria trima. i. triēni: nā vnius anni puer anniculus dicitur: duorū bimbius: triū trimus: quatuor quadrimus: in iis autē animalib⁹ q̄ ea tēpestate adhuc parua sūt diminutiūs nō inueniuste utaris vt si dicas puellā bimulā aut trimulam: sed nomē anniculus a. ū. non est diminutiū: vñ & vinū vnius anni anniculū vocari potest. Parēs. s. anna: cinxit. i. redimuit. ora: id est faciē & potissimū frontē virginis. s. marię: floribus intextis. i. in fertū collectis: & gramīne odoro. i. herbis odoriferis. Lumiua id ē oculi virginis: frontis stellatae. i. q̄ erant in fronte stellis ornata hēre- bant. i. if gebātur celo: & numē erat clausū in tenero pectore. i. aut donū spūs sancti: aut cōtēplatio numinū coelestiū. Humeri albebant id est albat̄ erant: amictū niueo. i. candido: tunice talaris. i. ad talos vñq̄ defluentis: quā sup. tunicam talare: torques. i. circulus intortus (vnde Maro torquē describēs dicit aenei. v. Flexilis obtorti p̄ collū it circulus auri. Sane tam torques q̄ torquis dī. Vñ hiero. in parabo lis. vt addatur grā capitū tuo: & torques collo tuo: & tā foemini q̄ masculini generis reperiſ. testibus capro & Probo licet Priscian⁹ tā- tum masculini putarit. vñ tibullus. Torquis ab incisa decidit vnea gula. quia ergo hic ultima p̄ducitur legendū est torq̄s: & est quoddā genus monilis in foemina. Vegeti⁹ aūt lib. ij. dicit q̄ aliquibus tor- quis autorū solidus: virtutis p̄mī fuit: quē qui meruisset p̄ter laudē interdū duplas consequebāt annonas: sed de tali hic non loquitur.) torques ergolaure⁹. i. circulus intort⁹ ex lauri frōdibus & circūtext⁹

Matrona
Vestio
Inuestis

Anniculus
Bimus
Trimus.
Quadrim⁹.

Torques.
Torquis

oliuæ quę pacis & prudentiæ significatrix est: ambibat id est circum- ibat illam tunicam: ad colla: & palma id est ramus palmarū: ibat frondibus flexis (habet enī longas frondes quae deflectunt) in strophi- um id est cingulum id est ex palma frondibus constructum cingulū eo q̄ auri fulgorem imitantur: bat id est extēdebatur per imas oras id est extremitates inferiores vestis: hoc est per fimbrias. quod sup- ple est opus matris: & q̄ variauerat sinus id est pectora molli auro: quia intertextum erat ad pectus aurum quod alterius erat coloris q̄ vestis. Ventum erat scilicet a parentibus & virgine hoc est iam vene runt ad templum sublime id est magnifice extructum magni tonan- tis. i. summi dei: quo id est ad quod: ter quinq̄. i. quindecim gradus de marmore viuo. i. diutissime duraturo: ducunt. i. ascensum faciunt: & serua. i. ancilla: prona. i. inclinata ad virginem cuius statuta adhuc breuis erat: curuabat. i. incuruabat: manus sup. suas: & hoc lacertis. i. brachis porrectis. i. extensis ad recipiendam virginem: vnde sub ditur latura. i. vt ferat puellam ad summum limen: incuruabat dico iam: quum. i. quando: numen cōceptum virginē pectore. i. virt⁹ cæ- litus infusa: affuit. i. auxilio fuit mox. i. statim: & retrahens brachia sinuata. i. incuruata: minist̄ promptæ. i. paratae ad excipiendum: aut pronę. i. inclinat̄: Addidit plantis debilibus id est teneris & fra- gilibus per etatē: & animo sup. debili per naturam: vigorem. i. virtu- tem & potentiam. & fiducia. i. bona de virtute p̄senti opinio: crevit supra etatē. i. vltra eius ætatis exigentia. Nā virgo. i. maria vix tri- mula: protulit passus audaces. i. audacter factos: & hoc cyclade. i. ve- ste oblonga crura & pedes ambiēte sublata. i. sursum tracta. Est enī cyclas vestis rotunda & tenuis. Iuuenalis. satyra. vi. Hę sunt quæte- nis sudant in cyclade. Et proper. Quemodo per viles inspecta est publica noctes Hęc nunc aurata cycla de signat humū. Alexander autem imperator romanus auctore lampriō dicere solebat matro- nas regias contentas esse debere cyclade quę ex sex vnciis auri plus non haberet) protulit dico audaces passus: volās. i. celeriter ascēdēs in sublimē. i. altum limen templi: & relinquens turbā. s. parētū dome- sticorū & aliorum spectantium. Sicut vbi multa puppes volitāt ad littora: illa sup. puppis: subit. i. subintrat: oxyus. i. celerius: portum quę labitur. i. dulciter prouehitur minori pondere. i. eo q̄ habet mi- nus pondus: & quę fertur melius velis & remige. i. omni auxilio na- turali & artificiali. Sup. virgo: stabat iam in summo vertice: penes p̄ iuxta atria. i. primū ingressum magni templi: vbi. i. quo loco ipsa fo- lata parentes fessos ascensi. i. propter ascensum: risit. i. arrisit eis (nō enim congruit q̄ petulati eos derideret: nec q̄ in profusos cachinos

Cyclas

nos dissolutam dicat: in qua fuit ut ipse prius dixit Mira supciliis
utias) & ipsa venerata nume eternum. i. deum celestem: poplite sup. utroq;
hoc est genu: curuato. i. flexo: recessit cum piis nuribus. i. religiosis ma-
tronis: i. claustra (appositorie) secreta. i. arcana penetralia & adytia do-
mus virgininae. Parentes. s. Iоachim & Anna: & natus. i. matronae co-
gnatae fleuere & ministre dedere gemitum. i. ingenuere, quando ipsa
virgo abitura e conspectu: vertit. i. obuerit vultus nivetes: & quando
sacerdos. i. sumimus pontifex induxit ipsam sublatam. i. subtractam
a conspectu parentum: aut sursum latam: in testa. s. templi.

- +74 **R**es una comites habitant Eros: Elpora Pistis:
+75 **S**idereus fronti quibus est nitor: aurea primae.
+76 Vestis & ardentis pictum face pectus & igne:
+77 Ast aliam caeli vultus imitata serenos
+78 Lena tegit: quae corda manus intexta supinæ
+79 Tollentes sparsim variant: Toga pistis artus
+80 Candida & argenti nivœ splendore coruscans
+81 Nocturnæ fugans umbras caliginis ambit.
+82 Multa sinus & colla virens ornabat iaspis:
+83 Quæ nigros abigit lemures: vanus timorem.
+84 Prima patris summi stirps immortalis: & æuum
+85 Non metuens: annis aliae longaque senecta
+86 Interitum passuræ: olim quoque cardine fixo
+87 Per sua cessabit vestigia currere mundus..
+88 Parthenices istæ venturæ ad limina nymphæ
+89 Quattuor regalias secum duxere sorores:
+90 Pulchram Merrioten: phrenan dreæque potentem
+91 Viribus: atque graui lites componere doctam
+92 Voce dicas poliam: memoriaque futura videntem

- +93 Mente prometheam: summo genus æthere missum.
+94 Alta panomphæi subeuntes recta tonantis
+95 Ad mariae thalamos famulam misere Siopen:
+96 Quæ pregressa citos ut mouit ad ostia passus
+97 Clausaque per tenues vigilare cubicula rimas
+98 Vedit: heras nutu vocat: ingressumque ministrat.
+99 Iam nocturna quies operas: manuūque labores
+100 Clauerat & mollis per opaca cubilia somnus
+101 Miserat extinctis pallentes ignibus umbras.
+102 Ipsa diem tepidae reparabat lumine testæ
+103 Primæ uâque patrum genesim: mundique recentis
+104 Et noua monstriferæ repetens miracula virgæ:
+105 Noctis in occiduam prono iam vertice calpen
+106 Insomnes taciti ducebat tempore oris horas.
+107 Oscula post: & prima data: iam verba salutis
+108 Amplexusque pios: genus: antiquamque suorum
+109 Progeniem: & studiis quibus oblectentur: & arte
+110 Et varios mores: diuersaque nomina gentis
+111 Ut docuere suæ: nostri vigilantius oris
+112 Effigiem: dixeræ: alto sub pectore serua.
+113 Nam quædam hostiles nostris sub vultibus umbras
+114 Humanas ambire solent: & fallere mentes.
+115 Duxque ita multiplices dant: accipiuntque loquelas
+116 Clara per æuos fluctus aurora rubebat:
+117 Flammaque surgebat nivœ argentea bigis

F. Baptistæ Mantuanæ

518 Luciseri: gelidos spargens in gramina rores.

519 Et cupiens prolem: dulcesq; reuisere nidos

520 Garrula sub lucem modulos iterabat hirundo.

Eros
ερως

ερωτ

Elpora
ελπορη
ελπισ

Pistis
πιστισ
πιστοσ

Metriotes
μετριο-
τησ

Tres vna comites &c. Hactenus descripsit sancta exordia & difficiles ortus atq; ingressum templi diuq; virginis nuc mores eius descripturus dicit ad eam tris virtutes theologicas ingressas quas quatuor quae cardinales dicuntur: subsecutæ sunt. Eas autem ne vulgatis nominib; appellat: græcis vocat dicēs q; tres comites simul habitant quæ ad eam accesserunt quarum prima dicitur Eros. i. amor. hoc est charitas. Scribitur autem ερως cuius genitius est του ερου pero micron hoc est o paruum & significat amorem in bonam partem: hoc est charitatē: vt hoc loco vbi ultima corripitur: sed ερωτ τονερωτοσ per o mega. i. o longum & magnum: secundam producit & in malū accipitur. s. pro amoribus lascivis & pro deo amorum hoc est cupidine Charitatem autē dicit vestitam veste aurea & ardēti igne: quia amor ignis est. dicit esse filia sumi dei: quia de⁹ charitas ē & imortalē q; charitas nō excidit siue pphetiæ euacuabitur: siue ligue cessabūt: siue scientia destruet. i. Corin. i. Secunda autē dicit Elpora. i. spes: græce autē dicit ελπορη hoc est elpore: & ελπισ ελπισ: hoc autē dicitur vestitaveste cœlesti colore tincta: quia spes nostra de cœlestibus esse debet & sub cœlo non in cœlo: quia beati nō sperāt: habet enī quod & plus q; spe rauerāt. Nec dānati quibus eterna desperatio comes est. & ita dicite a longuā quia supuicturā vscq; ad cōsumationē sœculi saltē in aliqb; habet autē ea vestis corda intertexta q; eriguntur ad cœlū: quia spes facit vt sursum corda habeamus ad dñm. Tertia est Pistis. i. fides: græce πιστισ πιστοσ. hec pistis huius pistis: fed πιστοσ fidelis dicitur. fidei autē toga cädida ē ppter claritatē eius: q; su pstitutionē & heresim expellit: nō tñ imortalis ē: quia si fides facit credere q; nō vides: cū facie ad faciē visuri sum⁹ eū q; cūcta videt & quē semel vidisse ē cūcta didicisse: & cū cognoscem⁹ sicut & cognitum⁹ non erit fides: fed certa cognitio: Nūcaūt (inquit apostolus vbi supra) manēt fides. spes. charitas tria haec. Duxerūt autē iniquit poeta secum quattuor egregias sorores, quarū prima dicitur Metriotes. i. temperantia vel modestia quā pulchrā dicit: quia modus est pulcher tima virtus. græce autem scribitur μετριοτησ & declinatur ητησ μετριοτησ. vnde hic accusati⁹ fieret metrioteta. sed nouerim⁹ græca ines longū apud nos in accusatiuo & ablativo nunc cū excre

Parthenices Marianæ Fo. XXXIII.

mento proferri: nunc sine: vt darhes hunc darhen & dartheta apud Virgiliū in. v. sic chremes hermes & alia mulra. Secunda vocat Phre phrenadrea nandrea. i. fortitudo quā potentē dicitur tribus. Tertia Dicaspolia. i. Dicaspolia iustitia sic & græce Δικαστολια. quā dicit graui voce doctā cō ponere lites. Quarta vero dī Prometheia. i. prouidētia seu prudētia prometheia scribi autē debet p ei diphthongon: sed non pfertur nisi i sicut græce Prometheus τρομεθεια. verū tñ τρομεθεω est prouideo: & τρομεθησ Prometheus prouidens: vnde pmetheus appellatus. Panōpheus epithetū est io: Panōphe⁹. uis: quod Homerus illi attribuit iliadis θ. i. lib. vij. εγθα τραπομ φαιω &c. qd sic versu est Sacra panompheo danai de more litabāt Leta ioui. vnde Ouid⁹ in metamorphosi Ara panompheo vetus est sacrata tonanti: vbi mēdo se legif̄ panopao &c. Dictus est iuppiter τραπομφαιοσ panompheus q; ab omniliingua colat nā τραπ: τραπομ id est pan dicitur omne: & ομφη. i. omphē dicit vox: vel q; oim vo φαιοσ ces audiat: qd non gētliū ioui sed nostro deo recte attribuit. Siope autē dicitur silentiū græce σιωτη & σιωτω taceo. Hanc autē famulā pmittūt virtutes: quia sedendo & quiescēdo animus fit sc̄ies & prudens. vnde pythagoras quadrienalīa silentia suis auditorib; indixit. Sed ne longū faciam ordo est. Tres comites. s. tres virtutes theologicæ hic simul versantes: habitant vna. i. pariter. s. eros. i. charitas. elpora. i. spes. & pistis. i. fides quibus. s. comitibus ē fronti. i. i frōte nitor siderere. i. qualis est in sideribus aut cœlestis vestis prime scilicet τονερωτ. i. charitatis sup. erat aurea. & pectus erat pictū face ardentis & igne. Ast. i. sed: lena. i. chlamys seu toga muliebris imitata serenos vultus cœli. i. celesti colore fulgens: tegit. i. cooperit alia id est alterā hoc est secundā. i. elporā. quā. s. lenā manus supinę. i. erectę ad cœlū tollentes. i. sursum leuates corda intexta variat. i. diuersi fiant coloribus sparsim. i. vt res q; spargitur nō vbiq; sed passim iacet. Toga. i. vestis a tegendo dicta: candida & coruscans nudio splendore argenti: & fugans umbras nocturne caliginis. i. tenebrositatis (infidelii p allegoriā) ambit. i. circūdat art⁹. i. mēbra: pistis. i. fidei Iaspis. i. lapillus pretiosus virens multa. i. multum. vel ipsa iaspis multa. i. longa & ampla ornabat sinus & colla. i. dependebat a collo in sinum. q. Iaspis: abigit lemures. i. spiritus nocturnos: nigros. i. malos & noxiuos (quia boni dicebantura veteribus lates & penates intelligit autē pstitutionē: Vnde addit) q; p & abigit. i. expellit timorem vanum. i. pstitutionis: eorū qui trepidat vbi nō est timor. Fides enim luce sua heresim & pstitutionē expellit. (Si qras quomodo id fides efficiat per quā non scimus: sed credimus: audi qui dicit Credit & intelligetis.) Prima. s. dictarum comitū: est sup. stirps imortalis.

patris sumi: & non metuens. i. formidans eum. i. edacita tempestis (in qua exclamat Virg. qnei. iiij. dicens. Tantū qui mutare valet longa vetustas. hanc autem nō metuit: quia ut citauit apostolū Charitas nō excidit) aliq. s. duę spes & fides passus sunt iterum annis: id est per multitudinem annorum: & longa senecta. nec mirū quia mundus: id est cœlū varie ornatus: cessabit olim. i. aliqui videlicet in consummatione seculi: quoq. i. etiā (nedū spes & fides) currere per sua vestigia: id est motu circulari: & hoc cardine fixo. i. tēto immobiliter. Iste nymphae. s. tres comites venturę ad limina pthenices. i. virginis: deduxerunt secū quattuor egregias. i. excellentes & extra gregē aliarū virtutū positas (vnde cardinales dicuntur) forores. s. metriote. i. moderationē seu temperatiā aut modestiā pulchrā. i. decētē & plenād reā. i. fortitudinē: potentē. i. valentē tribus. atq; dicaspliā. i. iusticiā doctam id est peritā componere. i. finire lites & decidere. vñ se excusans palemon dicit. Non nrm intervos tantas cōponere lites. Et primo qnei. dicit idē Maro. Ante diē clauso cōponet vesper olympos. i. claudat & finiat: voce graui. matura & prudenti & pmethēa (grēcē tñ dicitur prometheia). i. prudentiā seu prudentiāvidē memor mēte futura appositorie genus missū sup. de sumo æthere: & sup. hæ comites cū fororibus subeūtes. i. intrātes tecta. i. tēpla tonatis. i. dei panophei: id est ab oī lingua colendi: aut oīmlinguarū piti: aut oīm linguarum donū cōferre potentis: misere ad thalamos. i. secreta cubicula mariae famulā suā. s. siopē. i. silētiū: q. s. famula: pgressa. i. ante iens: vt: id est postq; mouit citos passus ad ostia: & vidit per tenues rimas cubicula clausa vigilare p lumen lucernarū: vigilā illuc exītiū indicare: aut accipiendo locū plocato: ipsā virginē clausā in cubiculo vigilare: vocat nutu. i. signo capitīs (nō enī cōgruit silētio clamor heras. i. dñas suas: & ministrat ingressū. i. parat viā & pādit fores. Quies nocturna: clauerat: hoc est claudere fecerat: opas. i. opationes: & p. i. labores manū: & lōmus mollis. i. dulcis (q. d. qd dī. ii. qnei. Tempus erat cū prima quies mortalib⁹ ægris Incipit & dono diuū gratissima serpit) miserat p cubicula opaca. i. tenebrosa vmbreas pallentes. i. insōnia & fantasmatā: & hoc ignibus extinctis: sup. in oībus aliis cubiculis non enīloquī de cubiculo virginis qd vigilare iā dixerat & dictur⁹ est hoc est ergo: ceteri mortales idulgebāt sōno. Sic dī. iiiij. qnei. Cætera p terras aīalia sōnus habebat: ipa aut vīrgo sup. repabat. i. istauitabat. dī. i. claritatē diei: aut officiū diurnū lumine testē tepidē. i. lucernae in qua oleū ardebat: & ipsa repetēs primū genesim. i. generationē & pductionē patrū: hoc est lectitans libros genesios: & repetens genesim mūdi recētis. i. recēs creati: & nouamōstra vīrgem on-

Cōponere

striferē: quā. s. moyses in colubrū vetterat: ducēbat horas taciti t̄pis i. cōticinii ac noctis intēpestē. insōnes. i. sine sōno. & hoc vertice noctis existēte prono. i. iclinato in calpē. i. mōtē illū hispaniē: occiduā id est occidētalē: quia nox diē fugit: & tenebrelucē: p fantasiā poetiā dicit orituro sole: uocē ad calpē fugisse: & ibi caput abdere coepis se ne sole videret. dicit ergo virginē duxisse p sacrarū līarū lēctiōes noctē fere insōne. Et sup. comites ille earūq; sorores: vt. i. postq; docuerunt post oscula: & post prima verba salutis. i. saluationis date: & post pios amplexus: genus & antiquā pgeniē sororū: & qb; studiis oblectetur & arte sup. qua oblectent: & vt docuere varios motes & diuersa noīa sue gentis dixerit. s. ad virginē: serua. i. obserua & custodi vigilātius. i. diligēt⁹: effig iē. i. speciē & facturā nostri oris sub alto pectore. Nā quedā vmbre hostiles. i. qdā vitia solēt abire & fallere mētes humanas sub nīs vultibus. i. sub specie virtutū. qui avt dicit flaccus in arte. decipimur specie recti. & in sermonib⁹. In vitiū dicit vitiū fuga si caret arte. Qd in his virtutibus facile est démostra re: nā temerarius se fortē: sordide viuēs tēperatū: nimiū rigid⁹ iustū: vafer & astutus prudētē pdicat. supstitionē fidē: confidētia spē: carna- lis amor charitatē mentī. Et dū dicit virtutes dant. s. diuē virginis multiplices loqlas: & accipiūt sup. eas ab ea: aurora clara rubebat p fluctus eoos i. orientales: & flāma argentea. i. candida: luciferti. i. stellā matutinē. s. veneris: spargens gelidos rotes in gramine: surgebat bigis niueis. i. per bigas niueas in quib⁹ venus residere fingit habēs fidus lucifertū. plāpade p̄tūia. Et hīrūdo: auis illa: garrula: cupiēs re uisere prolem i. pullos suos: & dulces nidos iterabat. i. recinebat & multiplicabat: sub lucem. i. paulo ante ortum solis: modulos. i. cantus suos. Vnde eam Hesiodus orthogony ocat vt prius notaui. hoc est totam noctem vīrgo ſēpe cum virtutibus quibus studebat insōnem duxit. Cuius rāram atq; incomparabilem virtutē animaduertit pater celestis vt sequentia docent.

Vm pater omnipotens ita compellare coāuos
Aggressus comites: regni quibus vna potestas:
 Quos retum par cura tenet (nam nomina rebus
 Plura tribus: tamen vna subest essentia simplex)
 Numina quae æterno mecum regnatis olympos:
 Et quibus vnu honos: eademq; potentia mecum:

Principio informem grandi cum corpore massam
 Fecimus: & cœlum in latos sinuauimus orbes:
 Scitis ut a nobis animos & lumina vertens
 Inq suum conuersa decus: propriumq nitorem
 Contemplata graui sub pallida tartara casu
 Spirituum pars magna ruit: quam sulfuris ardor
 Sub nigris specubus tenet / aeternumq tenebit.
 Necdum phœbus erat, nec claro lucifer ore
 Ante diem surgens primo rutilabat ab ortu:
 Nondum mane rubens pulchros aurora colores
 Induerat: nec luna suos accenderat ignes:
 Cum modo facta cohors turpem meditata rapinam
 Imperium nostri sperare audebat olympi:
 Propterea immensum scelus: indebilis error
 Aeternum durat: nec enim mutabilis illa est.
 Naturæ sortita genus: quo lapsa receffit
 Fixa manet: quod mente semel complexa recepit
 Inconcussa tenet semper: nec amata relinquit.
 At neq nos illi vota ad meliora fauimus.
 Tunc hominem (meministis enim) qui flectere sese
 Posset: & a nobis animo verti: atq reuerti
 Condidimus: magni quo damna rependere casus
 Fas foret: & vacui complete sedilia cœli.
 Et iam magna cohors hominum: quibus ætheris arcem
 Annuimus moeret longas pertusa latebras:

Exiliisq roget finem: sed debita primo
 Poena vetat sceleri: vocat hinc amor: inde reclamat
 Iusticiæ leges: negat hæc: petit ille fauorem.
 Iudicium veros decet: & clementia reges.
 Sed neq mortali poterit satra sanguine proles
 Iusticiæ placare minas: & soluere nodos.
 Adde: q a vanis terra est reuocanda deorum
 Cultibus: atq deo iam seruitura triformi.
 Non opus humanis tractandum viribus istud.
 Hoc opis est tantum nostræ: qui condidit orbem
 Liberet. artificem qui fundamenta locauit
 Instaurare domum decet: & sarcire ruinam.
 Nata mei speculum vultus: & mentis imago
 Ars mea nata precor terras inuise iacentes:
 Atq tuis onus hoc humeris: hanc suscipe curam.
 Illa puellares inter pulcherrima turbas:
 Quæ nobis totiensq manus / totiensq supinam
 Attollit frontem: & tota suspiria nocte
 Ingeminat vigilans / terrenis libera curis
 Orta tibi est: illam non aspernabere matrem.
 Post ubi tempus erit lateri contermina nostro
 Fiet: & ingentes mundi tractabit habenas.
 Cernis ubi modico surgunt capitolia saxo
 Templa iouis falsi: medium qua diuidit urbem
 Thybris: & etruscos conuoluit in æquora fontes

Illa tu sedes regni: cum pulsa deorum
 Turba: tibi veteres aras: & templum relinquet:
 Telybie: asiae: colent latissima regna:
 Europa: magis arua: ramen: tibi Roma: latinæ
 Gentis apex: phœbum: videns hispana cadentem
 Doris: & algentem regio quæ sustinet arcton
 Seruiet: atque nouo tellus lustrabitur imbre.
 Tunc tua cum propriis iungent insignia reges:
 Et crux aerias signabit purpura turres:
 Me magis assyriæ gentes: indiq; arabesque:
 Atque palestinæ populi nouere: sed olim
 Forfitan & nostro lætabitur aphrica nexus:
 Templaque spiritui ponet celeberrima sancto:
 Talibus omnipotens nato mandata ferebat.
 Nota salutiferæ placuit sententia proli:
 Nam quia mens eadem tribus est: eademque voluntas:
 Semper idem sentire omnis & amare necesse est.

Dum pater omnipotens. Opportune post narrationem eximia rum virtutum diuinae virginis: ostendit auctor ea gratia inuenisse apud deum: qui sumus amator virtutum est. Ponit autem conditionem dei patris ad filium & spiritum sanctum: in qua persuasit filio ea sibi matrem deligeret, quod neque sic poeticum putem: ut factum negem: nam si filius venit: utique consenserit totius trinitatis venit: neque sic factum: ut vocali sermone fuisse affirmetur: sed quia vocaliter nobis exprimendus est: imitatus est eum locum in quo dicitur. Dixit quoque dominus deus. Non est bonum hominem esse solum: faciamus ei adiutorium simile sibi. quod nimis ad sibi coeteros dixit filium & spiritum sanctum. **O**rdo est. Pater omnipotens scilicet deus: agressus. i. orsus tuus. i. tunc quem virgo sic virtutibus studeat: compellare. i. alloqui: coequos. i. coeteros: quibus est una potestas regni: quia omnipotens pater: omnipotens filius: omnipotens spiritus sanctus &

quos par. i. consimilis & coequalis cura rerum tenet (id contra epicurios) nam noia sunt super tribus rebus. i. tribus personis realiter ut dicunt distinctis ita quod pater non sit filius aut spiritus sanctus: nec ecouerso &c. plura. i. cōplura. quia tria: & tria una simplex essentia subest. s. tribus nominibus: quia non tres omnipotentes sed unus omnipotens nec tres dei sed unus est deus &c. Aggressus est inquam ita. i. in hunc modum. O Numina quae regnatis mecum eterno olymbo. i. regno celestia ab aeterno in mente diuinam existente: & quibus est mecum unus honor. i. coequalis gloria: & eadem potentia. i. o filii & o spiritus sancte: vos scitis ut. i. qualiter quoniam. i. quoniam nos fecimus super in principio: massam grandi corpore. i. habentem magnum corpus: informem. i. primam materiam seu cahos sine forma: & quoniam sinuauimus. i. incurvauimus & conuexum fecimus: cœlum in latos orbes. i. spheras suas. vos inquam scitis ut. i. qualiter magna pars spirituum. i. celestium vertens a nobis. i. a contemplatione nostrâ animos. i. voluntatem & lumina. i. intelligentiam & oculos mentales: & cōuersa in suum. i. proprium decus: & contemplata propriei nitorum: (bona est hec periphrasis. i. descriptio peccati) ruvit graui: quia irreparabilis: causa sub tartara pallida. i. pallidos metu facientia: vel pallore aeternæ mortis horrifica: quoniam. i. partem ardor sulfuris tenet & tenebit eternum: id in perpetuum: sub nigris specubus. i. speluncis infernalibus. (Sic. v. enei. fedet eternumque sedebit in felix theseus.) Necdum. i. & non adhuc: & phœbus. i. sol: non erat adhuc: nec lucifer. i. sidus matutinus (græce Φωσφορος) noster lucifer angelus iam erat) surgens ait die claro ore. i. globo pellucido: & splendido: utilabat adhuc ab ortu primo. i. nondum semel ortus erat: & aurora tunc nondum induerat mane rubores super modo pulchros colores: nec luna accederat adhuc suos ignes. i. nondum pluxit nocti: cui. i. quoniam cohors. i. multitudo angelorum conspiratum facta modo. i. paulo ante meditata. i. cōcipiens turpe rapinam. Cōtra dicitur de christo Philip. iij. Qui cum in forma dei esset non rapinam arbitratum est esse se equalē deo) audebat sperare imperium nostri olympi. Lucifer enim dicebat in corde suo: ut habeas es. xiiij. Supra alstra dei exaltabo solium meum: & si sis ero altissimo) Propterea. i. & ideo scelus inmensus & error indebilis. i. qui non delebis. durat eternum. i. eternum: enim per quam illa. s. cohors angelorum non est sortita. i. non obtinuit sorte a nobis data: genere. i. modum naturæ mutabilis. i. quod post peccatum mutari posset: sed boni confirmati sunt in bono: & mali obdurati in malo: & ideo ipsa cohors malorum angelorum: manet fixa. i. firma supplellitic. hoc est in eo statu: quo id est ad quem statum ipsa lapsa id est dum labetur recessit: & hoc est natura angelica quae ex proprio malitia peccauit: talisque est ut immutari statu ordinatio diuina non possit: non est repabilis: sed ipsa incōcussa:

Id est imutabilis & firmiter heres tenet semp id sup. qd ipsa complexa: in est cōlectens mēte recepit semel (non dices tenet mente icōcussa: qd tūc nō posset vltimā corrīpere: eo qd eētablī casus: hic aut̄ corrīpis & ē noiatui caſ⁹) tenet inquā sp: nec reliq̄ tamata. i. res semel amatas. At. i. sed neq; nos fauem⁹. i. aspiram⁹ & auxiliamur: illi. s. cohorts lapsorū spirituū: ad meliora vota. i. ad mel⁹ optādū: quia pmane remittitur in ea puersa volūtate. Nos condidimus. i. creauim⁹ (qd sup. paucis dico eni p quia: vos meministis. i. memoria tenetis) tūc hoiem: qd posset flectere se & verti aīo. i. volūtate a nobis: & reuerti sup. ad nos (quia vt dī Ecclī. xv. Deus ab initio cōstituit hoiem: & reliquit eū in manu consilij sui. Ante hoiem vita & mors: bonum & malū. qd placuerit ei dabit illi) quo. i. p quē hoiem foret. i. effet fas. i. lictū: repēdere. i. reponere & reparare: dāna magni casus. i. iacturæ facte per casū angelorū. & cōplere sedilia coeli vacui. i. euacuati p lapsū spirituū. Et iā magna cohors. i. multitudihoim quib⁹ annuimus. i. addiximus & pdestinauimus arcē etheris. i. regnū cōlorum moeret. i. luget & in moerore ē: pteſa. i. tēdio psequens & detestās longas. i. diurnas latebras: quibus in lymbo ifernī latet: & in regione mortis habitat. & rogar. i. p̄catur finē exilii: vt. s. i. patriā redeat: sed poena debita primo sceleri vetat. i. negat ei reditū. amor. i. charitas & misericordia: vocathinc. i. ex vna parte: & leges iustitiae reclamat: id est cōtrariū clamant. inde. i. ex alia parte. Hec. s. i. iustitia negat fauorem: ille. s. amor petit fauorē. i. assensum nostrū ad reducēdū gen⁹ humanū: led innuit nentri cōcedendū esse: quia iudicū. i. iusta sententia & executio iudicī dat: & clementia decet veros reges. Non ergo sic iusticie fauebūt vt misericordiā penit⁹ excludat: nec sic misericordiē vt iusticiā proscriptant. Sed neq; proles sata. i. generata: sanguine mortali. i. semine hois ad mortē dānatī: poterit placare. i. sedare: mīnas iustitiae: & soluere nodos. i. obligationē & nexū quo homo astrīctus est. Addē. i. accedat ad dictā causāqua innuit cū homo reparati debeat: nec a se possit: si liū esse incarnandū) qd terra est reuocanda a vanis cultibus deorum. i. ab idololatria: qd nunc nulla est. & qd terra est seruitura deo triformi. i. trino in psonis. Istud opus non est tra etandū viribus humanis: sed hoc est tantū nostrē. i. diuinę opis: id est facultatis & potentiae. Is sup. qui condidit orbē: liberet sup. eum. hoc est creator mūdi sit redemptor eius. Nā decet artificem. i. architecūm: qui locauit. i. iecit fundamenta: sup. domus: instaurate. i. iſtar domus pfecte: hoc est perficere: domū: vel instaurare. i. iſtar prioris que perfecta erat facere: hoc est reparare domū post ruinam. vnde subdit & decet sup. eum sarcire. i. reficere & reparare tuinā. i. id

quod decidit. & deperditū est. O nate speculū mei vultus: & imago mentis sup. meq; & o nate. i. fili: mea ars. i. sapientia: quia per verbū facta sūt oīa p̄cor inuise. i. i. viſum pfecte: hoc est in habitatum (Nā in hoc loco auget: & ē verbū iperativi ab inuiso. viſo autem est viſu eo secundū vallā. Nā ea in so nō desiderium animi: sed actū corporis denotant:) inuise ergo terras iacentes. i. humiles & demissas: atq; suscipere hoc onus & hanc curam tuis humeris. i. in humeros tuos (vt. s. misericordia fiat homini sine lesionē iustitiae: quod per filii incarnati passionem factum est: per quē benedixisti dñe terrā tuā: auertisti captiuitatē iacob. Itē misericordia & veritas obuiauerunt sibi: iustitia & pax osculatæ sunt. veritas de terra orta est & iustitia de celo p̄spexit. vt in psalmo dicitur.) Illa scilicet virgo maria: pulcherrima inter turbas puellares: que attollit. i. erigit nobis id est: ad nos. vel in honorem nostrum: totiens. i. tā frequēter manus: & totiens: frontē supinam. i. erectā ad celos & quae vigilans ingeminat. i. multiplicat: suspiria tota nocte: existens libera terrenis curis. i. a sollicitudine rerum terrenatū: est orta tibi id est ad hoc vt tibi mater sit. & tu nō asp nabere: id est cōtēnes illam matrem & fiet post: id est tempore futuro vbi erit tempus. i. quando assumetur. cōtermina. i. collateralis assidēs nostro lateri: & tractabit ingētes habenas. i. valde magnā gubernationē mūdi: vnde sicut ab angelis edocti sum⁹ salutatur a nobis: regina cōlorū & domina angelorū. Cernis. i. vides ne: vbi. i. quo loco capitolia. i. sūma aedificia romæ a capite illic inuenio (vt quidam volunt) denominata: surgūt. i. erigūt. modico saxo. i. modica rupe: appositore tēpla. q. d. qd sūt tēpla: iouis falsi. i. nō vere iuuātis patris sed p errorē iuuare putati: qua sup. parte Thibris fluuius ille: diuidit vrbē mediā: & cōuoluit. i. secū voluit & trahit in equora. i. mate thyrrenū: fontes. i. hiuos ethruscos. i. in ethuria ortos. Illa erit sup. sedes tui regni (quia petrus illic sedē cōstituit) cū. i. quādo turba. i. multitudi cōfusa: deorū. s. gentiliū: pulsa relinquet tibi veteres aras & tēpla sup. vetera: vt pantheon romæ. Latissima regnalybies. i. aphricē: & alię colent te: quod tempore diui Augustini factū erat. tamē arua europæ. i. eius partis in qua christiani sumus: magis sup. colēt te qd cetera. Roma apex. i. caput gentis latinæ seruiet tibi. & doris hispana i. mare hispanicū: hoc est tota regio hispaniæ: videns phœbū. i. sole cadētē. i. occidētē: seruiet tibi: & regio qd sustinet arcton. i. polū arcticū hoc est regionē septētrionalē: algentē. i. frigidā: seruiet tibi: atq; p & tellus (cōtinēs p̄cōtēto). i. habitator eius regionis: lustrabif. i. purgabitur nouo imbre. s. lauaci baptismalis: & reges iūgent tunc tua insignia. i. crucē. cū p̄ptiis. quia vt Augustin⁹ dicit: crux qd fuerat

suppliciū reorū: ē nūcī frōtib⁹ iperatoꝝ: & crux purpura.i.purpurei coloris: signabit aerias.i.altas turreſ.i.tēplorū in quoꝝ vexillis & pinnaculis ponunt̄ crucēs: Gētes assyriæ: & indi & arabes.i.oēs desecta mahumetica: atq; pp̄l paleſtine ſup, regionis hoc ē iudei: nouere i.nouerūt magis me.i.deū patrē: qa oēs p̄dicāt vñū deū creatorē coeli & terræ: ſed aphrica letab̄it forſitā &.i. etiā:nřo nexu.i.spūſctō qui ab vtroq; pcedit: & ponet ſpirituiſctō tēpla celeberrima: q̄ iaphrica nimirū erēcta fuerūt. Sed q̄res: quō de⁹ p̄ forſitā dicat: āne & ip̄e dubitauit. Etego rufus q̄rā: anne tūc dubitarit cū dixit Gēti.iii. Ne forte mittat manū ſuā: & ſumatetiā de lignovitē? V̄ḡ dicem⁹ deū ſepe locutū more humano: aut illud dubii ad hoīem referēdū: i.cui⁹ liberō arbitrio de⁹ cōſtituit manū mittere & nō mittere: & tēplū erigere ac nō erigere. aut iō dubiū cēſeri qa licet tēpla erēcta ſint ſpirituiſctō: nō tñ vſquaq; fide pfecta). Oipotēs. l.p̄: cui oipotētia attribuif cū tñ etiā fili⁹ oipotē ſit: ſicut & spūſctū ſerebat nato.i.filio mādata tali bus ſup. verbiſ. Snia nota: qa cū ſit patris ſapiētia nihil patrnotū qđ nō & filio: placuit pli.i.filio: ſalutiferæ.i. ſalutarinō: vñū mādata nō erāt vhemētię ſed amoris: ideoq; pater dixerat: Ars mea Nata p̄ cor(vbi aia duertēdū q̄ nō dixit vñt ven⁹. i.aenei.ad cupidinem. Nata meq; vires mea magna potētia &c. qa potētia patri attribuif) Nā qa eadē mēs.i.rō & intellectus ē tribus. l. pſonis: & eadē volūtas: neceſſe eſt ois. l. tris qa de tribus dicim⁹ oēs: ſentire & amare idē. Vbi norit grāmaticus ois eſſe accusatiui casus: etiā more latino formati: quia quotiēs genitiuſ pluralis in iūm definiſt accusatiuſ legi time iis exit ſed olim ſcribebat omneis per ei diphthongon.

E St locus æmonia: macedūq; propinquior aruis
Orchomenū dixere: tenet modo vandala pubes:
Illiſ perſpicuo vitreſ ſub gurgite fontis
CVt perhibent olim dum dorica regna manebant
Tres charites habuere domos: dulcēq; recessum.
Hæ ſimul aſſumptis iuga quæ piplea colebant
Mnemosyne natis pŕimos liquere penates:
Ornaræq; comas hederis: & virgine lauro
Assyrios petiere lares. iordanis ad amnem:
Qui miſſus libano cyprium festinat in æquor:

Vt venere: vadis lauere nitentibus omnes
Quicquid labis erat: venerandaq; limina sanctæ
Parthenices ingressa cohors ad mutua primū
Oſcula: & ad dulces mox ſe vertere loquelas:
Et tandem dextrisq; datis: & foedere facto
Perpetuas illi ſe iurauere ſodales:
Et quocūq; iret comites dixere futuras.
Iamq; vigil primam virgo perceperat artem:
Atq; coloratas voceſ: linguaq; nitorem:
Mensuræ / numeriq; modos / cœliq; meatus:
Et quas luna vias / quas obſeruet apollo:
Et quos mercurius trahat: & venus aurea gyros:
Et varias cœli vires: & nomina norat.
Nam dum plebs iudea deo parebat olympi
Sciuit iter. pueris etiam fuit agnitus aether.
Affiduis veterum ſtudiis. oracula diuum.
Peruigiliq; legens cura: moſemq; piumq;
Elaiam: moestisq; virum qui verſibus urbem
Plorat. ab ingenio curas: a lumine ſomnos
Sedula pellebat: paruo ſua vota ſacello
Supplicibus palmis narrabat: & ore ſupino.
Ocia nulla die carpens: nulla ocia nocte.
Cura cibi: ſomniq; breuis quæ paſceret artus.
Pauperibus mensis geniū fraudabat: & ora:
Et caſtigato tolerans ieunia ventre

F. Baptista Mantuani

Carmina discebat: sancti p̄ poemata regis
Qui tetricis olim fidibus cantabat ad aras:
Sacra p̄ satidico psallebat ad orgia cantu.

Est locus emoniae. Describit satis audaci cōmento gratias cum musis ad diuam virginem accessisse: sed lotas innuens per hoc eas nihil imundicię ad tam sanctam virginem at- tulisse: ipsamq; tantę fuisse perfectionis atq; prudentiae vt lasciuiscula atq; amatoria carmina pudico corde atq; irretorto oculo lexitasse potuerit: Pluribus tamen etiam graibus viris non vero similem idetur: virginē tam anxie sanctam in sancto p̄sertim templo ethnoricū historias aut amores lexitasse: nam si (vt non contēnēdi auctores p̄dicant) apud hebreos obseruatum est ne quis adolescentulus cantum canticorum Salomonis in manib; teneret: ne quis puer illius lectione oblectaretur. q̄ ieo nisi mystice intelligatur merē sint amorum illeceb̄ae: quāto magis illinc virginēs arcebantur! Dicit quispiam: cur non etiam geneseos aut Regum libri virginib; prohibiti sint. Ego vero vt dubitē an ad talium lectorēs virginēs adhibendē sint multū interesse p̄tē quo stilo & quo modo res descripta sit: nam testrice ac seuere dicere dynā aut thamar violatā: nihil habet illeceb̄ae: at heroidū elegias ceterarūq; amatorios planctus: quis siccis oculis quis incōfusa mente leget: cum diuus augustin⁹ se didonis mortem defleuisse confiteatur! Legisset inquies diua virgo: id certe nō iſicias eo: tamen nec eam tantum de se sperasse nec pontificē nec sanctas forminas puellarū custodię deputatas: tam faciles fuisse: vt eam ad talium lectionem admisissent facile dixerō. verū nos auctore hūc interptandum non iudicandū suscepimus. Habet scio quo se tueatur neq; omnino cōpertum habeo sacrosanctam virginē: cuiusfuis rei ignaram fuisse. Sed ad institutum accedo. Emonia regio est grecia quæ & thessalia dicitur: a rege denominata. In ea est orchomenus mōs & orchomenū oppidum non lōge vt Mela docet a boetia: & vt hic dicitur macedoniam versus: olim ditissimū: cui thebani aliquando tributa soluerunt: Orehomeniorum autem rex eteocles nomine prim⁹ gratiarum téplum extruxit vt auctor est strabo lib. ix. quod inquit vtriusq; rei & amplissimarū rerū & potentie documēto est. Qui siue in accipiendo gratias siue in erogando siue in vtroq; pro virtutis officio recte peragens has ipsas deas honorib; extulit. Necesse est enim eum ad beneficentiam liberalitatemq; natura pronū ac institutum fuisse: qui ad istarum dearum decus ac venerationem conficiendam

Emonia
Orchomenus
Orchomenum

Gratię

Parthenices Marianæ Fo. XXXIX

tantopere fuerit affectus vt istā iā potētiā cōparit. hæc ille. Vt aut la-
tius rē prosequamur. Gratiae q̄ grecæ charites dicūtur tres sunt: pasi-
thea aglaia euphrosyne iouis filiae venerisq; famulæ qd lactati⁹ scribit
lib. ii. thebaidos ad illud Nō hoc pasithea blandarū prima sororum
Ab orpheo autem in hymnis nominantur sicut ab h̄esiodo Agalia:
Thallia: Euphrosyne Aglaia aut splendor & letitia dr. nā αγλαίας Aglaia
splendidus & clarus dicitur: & αγλαίσομαι splendeo & ornor. Euphrosi-
αγλαίζω honoro. Euphrosyne autē interpretatur lætitia: nam
ευφρού λέτου dicitur & ευφραίρομαι letor. Thallia aut conui-
uum: fertū: festivitas: nā θάλλειρ dicitur germinare. Pasithea di-
citur oīs aut tota dea: Nā τωσ dicitur oīs & θεα dea. Dicūtur gra-
tie a quib; dā nudæ incedere quia sine fuso esse debet: & cōnexę qa
insolubiles esse decet. Sed vna auersa incedere & alia duæ nos respi-
cere dicuntur: quoniā profecta a nobis gratia duplex reuerti solet
Homerus lib. v. iliados Scribit gratias factitasse veneri peplum am-
brosum quod a diomede vulnerata reliquit grauiter conculla dolo-
re. de parentibus diuersis gratiarum bonos auctores secuti i filiis no-
stris diximus. Macedum pro macedonum dicitur. Nam macedones
a vandali expulsi sunt: qui non longe a thracia & pannonia sedem
posuere Assumptis natis Mnemosyne id est musis Musæ autem sunt
nouem iouis & mnemosynes id est memorie filiæ secundum h̄esiodū
Nouem enim noctes iuppiter cum illa in pierio monte concubuisse
fertur. Earum nomina sic ponit in theogonia h̄esiodus.
κλειωτευτερωντε θαλειατε μελωδομερητε
τερωσιχορη τερατωτε τσολυμρια τουραγιντε
καλλιοωντε. Pro quorū versuū facilis lectione: sciet grecorū im-
pitus teponi a grecis sicut a nostris q;: vbi aut sequēs dictio a vo-
cali incipit & litteram abiici: vnde pro te euteρων positum est
τευτερων. Sū ergo hæc musarū noīa: Clío. Euterpe. Thalia. mel-
pomene. Terpsichore. Erato. polymnia. vrania. & calliope. de qua-
rū inuētis: noībus: ac numero in filiis nostris latius locuti sum⁹. Sa-
ne quia hic natis dicit in foeminino genere ne cōtra artē putetur. cū
valla iubeat natab⁹ dici: scias vtrūq; reperiiri: vt apud plautū: qui ta-
lis est de natis suis: vbi de filiab⁹ loquitur & apud ouidiū. xiii. meta-
mor. de filiabus Annii. Effugiuū qua quęq; potest Eubœa duab⁹ &
totidē natis andros fraterna petita est: sic etiā apd Statiū in achillei-
de reperies. Verūtamē legitimate agnata noīe dixeris gnatab⁹: & a na-
ta participio natis. hoc autē loco meo iudicio participiū est: qa abla-
tiū regit vñ potius dixerit Mnemosyne sine diphthongo scribēdū
in ablative q̄ cū diphthōgo in genitivo. Nā ḡeca dictio potius in
ḡ iii

ē q̄ in a pferenda est. dicitur aut̄ Mnemosyne memoria. Iuga piplea descripsimus prius cum helicone. sunt enim iis locis q̄ macedones habitabāt tēpore strabonis: pipleus autē mons orchomenorum est & fons macedonie sed apud strabonē pimpleā leges: & sic legendū hic quoq̄ putē: & apud hora primo car. ode. xxvi. Pimplea dulcis nil sine te mei Profsunt honores: verum quia festus scribit musas pipleades a pipleo fonte macedonie dictas: credo v troq̄ modo & piplea & piplea legi posse. Nā grāce τωμωλεια hoc ē pimplea dicitur locus macedonie musis facer. dicit pterea ornatas hederis propter bacchum qui hederis coronatus ex india rediisse dicitur: & lauro propter a pollinē qui laurum amat eo q̄ daphne eius amica ī eam versa dicitur In v trius: autem tam bacchi q̄ apollinis tutela poetæ singuntur q̄ nulla valere diu nec viuere carmina possunt Quae scribuntur aquę potoribus &c. Sed ne plus equo turgeat opus. Ordo est. Locus est æmoniq̄. i. in emonia hoc est thessalia: & propinq̄ or. i. multum ppinq̄us: aruis macedum p macedonum: hoc est que tunc macedones habitabāt: & prius pieres habitauerāt sup. quē grā ei sup. dixere orchomenum (more virgiliano locum describit & relatiuum retinet. vt primo ænei. Est in successu lōgo locus insula portū Efficit obiectu laterum. Et iterū. Est locus hesperiā grāi cognomie dicunt). Pubes vādala: cuius barbaries christianis nimium nota est tenet. i. possidet & occupat mō. Tres charites. i. tres gratiae habuere illic domos & recessum. i. locum secretum: quē Virgi. secessum vocat dulcē. i. amoēnū & delectabilē: sicut ille primo æneidos vbi est nym pharum domus secūdū virgilii: sub gurgite perspicuo. i. pellicido & trāsparēti: ita vt per mediū eius videri possit: fontis vitrei. i. pellucidi & limpidi more vitri. vt. i. quēadmodū perhibent supple poete (Nerē fabulosam astruere vīdeatur: more virgiliano munit se pticula vt perhibēt: aut cōsimili: sicut vt fama est: vt aiut &c.). habuere di co domos dum regna dorica. i. grāca manebant. i. in vigore erant. Hæ. s. charites assumptis simul natis. i. progenitis mnemosyne id ē ex mnemosyne & ioue hoest assumptis musis filiab⁹ mnemosynes (Memineris autē quod dixi hic dictionē natis esse pticipialē cū ablativo. Sicut. vi. enci. Nata dea &c. & ita exposui: natis. i. genitis: qđ si placer dicere nomē esse: pro quo tñ gnatis libentius scripsero: Mnemosynē erit genitiu⁹ a ntō latine formato mnemosyna: quod quia necesse nō est p̄stat prior expositio) q̄. s. musē filiē Mnemosines: celebāt. s. tūc secūdū dictū poetarē iuga piplea. i. q̄ sūt i pipleo monte vt dictū est: liquere. i. dereliquūt primos penates. i. primos lares apd̄ quos primū habitasse dicunt. s. apud orchomenū (Pulchra autem ē

hēc inuētio: nā si paronymphus ad eā dicturus est: vt grēci codices habēt χαρέκεχαριτομερη hoc est autē gratiosa seu gratiē aut gratia plena: quid veris: milius q̄ charites. i. gratias cū ea habitatesset sicutū vt per μετορυμι αρι hoc est metonymiam: dearu noīa pro rebus posita intelligam⁹. Et si quis cāticum diuē virginis eiusq̄ artificiū iusta lance p̄sistauerit oīo amulus fuerit si musas ei denegauerit. Id solū offendit quorūdā aures q̄ amores pditarum muliercularum per musas ipsi significatos asserit) & ipse charites ac musē ornate comas. i. habētes comas ornatas hederis: & lauro virgine. i. aut virente aut incorrupta: aut in quā daphne virgo ne ab apolline corrūpetur fugiēs: cōuerla fingitur. Petiere lares assyrios. i. templo salomonis in iudea quē assyrię pars est. Et vt. i. postq̄ venere. i. venerūt ad amnē. i. fluēta: iordanī: illi⁹ fluuii q̄ missus. i. descendēs lybano. i. de illo mōte: festinat. i. decurrit festinātē in aequor. i. mare cyprī. vt ī quā venerunt eo: lauere. i. lauerūt oēs in vadis nitētibus. i. purgatiū vīm habētibus: quicquid labī erat sup. eis. (Nō sine causa lotas dicit idq̄ in iordanē. Nā lotas dicit: ppter Reuerētiam virginis cui etiam musas assurgere censem: & ne quid imūdiciē ex carminibus patrū pudicis: attulisse credātur. In iordanē autē: vt in quo de lepra mūdat⁹ est Naaman syrus: vt dicit. iii. R. e. v.) & cohors. s. cbaritū & musarū ī gressa venerāda limina parthenices. i. virginis marię: vtere. i. verterūt se (scilicet charites & musas: aut locutio ē cōgrua ī re q̄ collectiō pluralem dat dices cohors vertere se) primū ad mutua oscula. & mox. i. paulo post ad dulces loq̄las: & tādē iurauere se futuras illi ppetuas sodales: & hoc dextris datis & foedere facto: & dixerre se futuras comites illi quoq̄cūp ierit. Et virgo. s. maria vigil. i. vigilātē ī sudās libris ppeperat ī primā artē. s. grāmaticē hoc est litteras hebreas grācas & latinas: atq̄ voces coloratas & nitorē. i. lepořē lingue: hoc est rhetorice: & id ministerio musas & gratiē de qua dicit̄ diffusa est ḡra ī labi iis tuis. & norat. i. nouerat: modos mēsure. i. mathematicā: & numeri. i. musicā: & meatus. i. cursus & itinera cēli hoc ē astronomiā: & quas vias luna obseruet: & quas vias apollo. i. sol obseruet. vel norat vias quas luna obsernat: & vias quas apollo obseruat: & norat quos gyros. i. circūlocutiones mercurius trahat & quos venus aurea. i. pulcherimā & splendens vt aaurum: (frequens est id veneris epithetō) trahat: & norat varias vias cæli: & nomina supple. varia. id est astrorum cursusq̄ eorum perita erat. Nam dum gens iudea parebat deo olympi (quia secundum Iuuenalem. Nil preter nubes & celi numen adorant iudei) sciuīt iter olympi. id est cæli & ether fuit agnitus etiam pueris id est a pueris nedū proue-

etis. Et ipsa leges assiduis studiis & perutigili cura oracula. i. prophe-
tias: veterum diuum. i. diuorum prophetarum: & mosem & Esaiam pium: &
virum. s. hieremiam qui plorat moestis versibus. i. threnis quos nume-
ro scripsit urbem. s. hierusalem. & ipsa sedula. i. sollicitata & diligens
pellebat curas sup. vanas & terru externarum ab ingenio. i. intellectu
& somnos ab lumine. i. oculis: & narrabat. i. recensebat. sup. deo: sua
vota. i. desideria aut vota castitatis palmis supplicibus. i. suppliciter
plicatis & ore supino. i. in cœlū erecto: & hoc in facello paruo. i. par-
uo loco secreto: barbari pro facello capellā dicunt. Nulla. i. non vlla
nō carpēylla ocia die. i. interdiu: & nulla ocia nocte. i. noctu seu tem-
pore nocturno. Cura cibi & somni sup. erat breuis aut cura breuis ci-
bi & somni: erat sup. ei: tanta. s. que pasceret mēsibus pauperibus. i.
modicis art⁹ ne. s. fame cōficiātur: & ipsa fraudabat geniū. i. naturam
animalē: & ora. i. faciem suā: tolerās ieunia vētre castigato. i. vigiliis
& ieunis castigabat corpus suū: aut certe pficiebat ad augmentum
gratiae & premi. Et ipsa discebat carmina & poemata sancti regis. s.
dauid qui cātabat olim fidibus. i. chordis cythare: tetricis. i. feueris
ad aras. s. dei sumi: & qui psallebat. i. cantabat cantu fatidico. i. pphē-
tico seu pphetal ad sacra orgia. i. solēnia deo cōsecrata. hoc ē edisce-
bat psalmos daudi dicos. quod pie credendum est.

Quicquid habent sacræ diuina volumina legis:
Quicquid inest arabum libris lustrarat: & omnis
Graiorum annales: romanorūq; triumphos:
Et quantum latii fudissent arma crux
Punica: quot bellis rubuit naualibus æquor
Qui troiam petiere dñces: quo milite persas
Rex macedum: parthosq; truces superarit: & indos
Monstra quot Alcides domuit: quo remige cretam
Dædalus ad gelidas fugiens annauerit arctos:
Et quibus adiutus pennis equus aliger auras
Presserit: & dulcem plantis excusserit vndam.
Hippolyti castos: & bellerophontis amores.
Illustres helenæ raptus: & phillidis ignes

Biblidag̃ incestam: curas & vulnera thyſbes.
Tarpeiaq; dolos: & gratam phorcida glauco:
Pomaq; cydippes: orithyamq; furenti
Sublatam borea: clymenen: & belides ausas
Cæde maritales thalamos implere: piumq;
Pectus hypermestræ: versaq; in saua virorum
Funera lemniades: hellen: cinyræq; puellam:
Tres quoq; sirenes: & amazonas: cœdipodæq;
Fata domus norat: nymphasq; heroidas omnis.
Quicquid in his tumidum: quicquid crudele: proca xq;
Et quæcunq; pios non attestantia mores
Offendit damnabat: apes lmitata legendo.
Nunc lænam pingebat acu: nunc pensa trahebat
Serica: & immisſis per licia pendula filis
Vela sacerdotum sacros texebat in usus.
Terrenum nihil ore sonans: inclusa / latensq;
Plena deo pectus: toti gratissima cœlo.
Non robusta nimis: teneros neq; debilis artus:
Incolumis / morboq; carens: non mole sepulti
Corporea sensus: crines: caput: ora: sinusq;
Brachia: colla: manus: postremaq; membra ligata
Solerti compage deus: promptissima menti
Ingenioq; acies: atq; insuperabile robur:
Neruosq; animo vires: semperq; voluntas
Iusticia: rectiq; memor: moderamine certo

Discordes anime motus: luxumq; domabat.
 Qualis purpureo radians carbunculus ore
 Obscuros inter lapides gemmasq; minores
 Splendet arenoso qua tingitur india gange:
 Qualia silvestres inter pineta miticas
 Quæ tollunt sublime caput: ramosq; comantes;
 Frôdifer æmonias vbi pelion aspicit vrbes:
 Vel qua parthasii surgunt iuga summa lycei;
 Parthenice mea talis erat: iam grandior æuo
 Iam socianda viro: lucinaq; apta labori
 Virgineos inter coetus: comitesq; puellas.

CQuicquid habet sacre &c. Docet studiū & exercitiū virginis dicens eā peritā totius sciētē legalis: & q̄cūq; in libris moysi cōtinere ē quod nollē ipugnasse cū se pphetiā pītā fateatur dicēs Suscepit israel puerū suū recordat⁹ mie iuæ sicut locutus est ad patres nōs &c. & q̄cūq; in libris arabū ac caldeorū cōtineretur: & lustrasse annales: id est singulorū annorū historias gr̄corū: & triumphos romanorū quia vt in libris machabeorū habeat foedus & amicicias iudei cum romanis & crebras legationes habuerunt an̄i hec t̄pā: qui netiā tātū sub romanorum imperio erāt iudei: quo circa verisimile est historias romanorum: a iudeis lustratas sed an a virgine sacra dubitare licet Qui netiā quia in machabeorū historia alexandri magni mentio fit regumq; qui ei successerāt: quo cūq; tempore ea scripta sit: nam plus q̄ semel & ab uno scriptam credere licet: potuerū iudei eius gesta lustrasse: sicut & troianorū vnde Romani orū habuisse creduntur: sed q̄ virgo talibus studiis tenta sit non satis constat. Multoq; min⁹ q̄ herculis labores: dēdali fugam. & miserorū gentiliū amores lustrauere. Vt cūq; autem se res habet: quia eius opinionis auctor est: nec de contrario facile conuinci posset: fabulas paucis recitabo. Alcides dictus est hercules aut ab alceo auo amphitriōis patre. aut vt pri⁹ dixi ατω ΤΗΣ αλκησ. i. ab alkī hoc ē virtute sub fidio p̄sidio potētia p̄lio fortitudine & remedio quibus hercules multum valuit: & q̄ oia

Alcides

significat αλκη. Eius labores commemorat virgilius duodecim hiis carminibus.

Compressit nemeæ prīnum virtute leonem.

Extincta est anguis q̄ pullulat hydra secundo.

Tertius euictus suis est erymanthus ingens.

Cornibus auratis ceruum necat ordine quarto.

Deiicit horrisono quinto stymphalidas arcu

Abstulit hypolite sexto sua vincula vite.

Septimus anthei stabulum labor egerit vndis.

Octauo domuit magno luctamine taurm.

Tum diomedis equos nono cum rege perēpto.

Gerionē decimo triplici cum corpore vicit.

Vndecimo abstractus vidit noua cerberus astra.

Postremo hesperidum vīctor tulit aurea mala.

Primo igitur cōp̄ressit leonē omnē regionē deuastātem in nemea silua delitentē q̄ est inter cleonas & phiūtē. Secūdo hydrā in lerneo lacu extinxit igni: per quā quidā paludē intelligunt cuius scaturigines exusit. Tertio aprū menalī quē suē erymāthiū vocat ab erimā tho monte arcadiæ: sicut menalius a menalo eiusdē regionis monte dicitur. Quarto ceruum ereos pedes & aurea corna habentē: eiusdē menalii montis incolam quē cursu æquare nemo poterat. Quinto stymphalidas aues aquaticas tantæ molis vt solis radios obūbrare dicerentur: arcadiam deustantes: a stymphalo oppido dictas. Nec sunt harpyiæ vt iperiti putant. Sexto hippolytē amazonū reginā deuicit auferens eius baltheum ad euristēum: quē vincula vitæ maro vocat eo q̄ cū eis vitā amisit. Septimo anteū terre siliū in lybia prostravit sed illi nō quadrat q̄ dicit stabiliū egerit vndis: nisi dicas spēlucā eius egestā vndis. Octauo domuit taūrū ferocietē. & oēm atticā regionē deuastātē. Vñ Seneca. Taūrūq; cētū nō leuē populis metū. Nono diomedis bistonii. i. thracū regis equos cū dñio pemit. Isenī hospitū carne pascente equos solebat. Decimo gerionē tria corpora: id est tria regna aut agmina in hispania habētē iteremit. Vndecimo cerberū ab iferis traxit et cui⁹ virina aconitū singiſ natū: idq; fecit dū thesa liberavit. Duodecio aurea mala hespidū seu antlātidū puellarū abstulit iterfecto pastore. Interfecit & cacū. & acheloū. sed cacū rediēs ab hispania vbi gerionē extixerat Vñ sub eo cōphēdere possimus: sicut & colūnas quas illic statuit. Acheloū aut̄ sub tauro cōphēdere licet: eū & ipē cornua habuisse singaſ. Sūt & alii ei⁹ labores nā & ecclēsum sustulisse in sub fidio atlātis singiſ: sed hec satis puto. Si pōtī omnia ad vnguē psequitur in cornucopiae Quo remige: vñ

Herculis la-
bores.

Stymphali
des

Dedalus

vi. qnei. Dēdalus vt fama est fugiens minoia regna Prēpetibus pen
nis ausus se credere cōcelo Insuetū per iter gelidas enauit ad artos Is
enim cū esset architectus vaccā ligneā fecit in quā pasiphaē inclusā
tauro supposuit: vñ minotaurus nascitur cui labyrinthum extruxit
in quo inclusus athenienses ob mortem androgei missos quotānis
deuorauit: donec theseus ariadnes consilio filo cæca regēs vestigia
ipsum interfecit: vñ iratus minos cul pam in dēdalū reiecit: ipsuq; cū
filio turri inclusit: qui fingens se rem grātā regi facturū e cera & plus
mis sibi & filio Icaro alas confecit: sed altius q̄ deceret volans Icaro
icarias noīe fecit aquas. i. denominauit a semare icariū in qd p̄ceps
ruit. Dēdalus aut̄ in italiā auolauit: qd fingitur quia vela & antēnas
inuenit quibus nauis volare vīsa est. Equus aliger. Ex crōure enim
medusā per seō intersecte natus fingitur equus alatus qui in helico
nem volans & vngula terrā percūtiens fontē p̄duxit qui ab eo hip
pocrine. i. fons caballinus dīctus est. Alatus aut̄ equus dī pegasus.
Vnde Cicero in oratione pro. P. Qūitio. O hoīem fortunatum qui
eiusmodi nuncios seu pegasos habeat. Castos amores hippolyti.

Theseus vt dixi a minotauro liberatus ariadnen sibi vxorem abdu
xit & phedram sororē eius hippolyto filio suo: sed ariadne baccho i
dia insula derelicta phedram duxit q̄ hippolyti capta pulchritudine
eum de stupro interpellauit quod cū ille tenueret eum patri detulit:
qui credulus a patre suo ægeo impetrauit vt phocas. i. vitulos mari
nos emitteret ad cōsternendos equos hippolyti: qui cōsternati ipm
dissoluerunt: vñ hippo equus dīcitur lyo soluo: quo nomine & euē
tu hippolytus martyr legitur. Bellerophon autē glauci ephyre re
gis filius vī fortissimus & idē formosissimus: quē Stenebœa præti
regis apud quem tunc agebat vxor blanditiis & illecebrib⁹ aggresa
est: p̄mittens mariti regnū sed cū renuisset⁹ accusat est ab illa regi q̄
vīm inferre voluisset vñ multa pericula subire coactus inter q̄ chime
ram domuit: cum semp̄ vīctor extitisset gratiā inuenit apud Eurien
Stenebœę patrē: qua dere illa furore p̄cita sibi mortē cōciuit. Amo
res ergo hippolyti & bellerophōtis passiū intelligentur: quia ama
ti non amauerunt. Illustres helenæ raptus notū enim est quomodo
Paris qui & Alexander dicitur priami traianorū regis filius helenā
menelai mecenarū regis vxorē surripuit. Ignes phyllidis describun
tur a Seruio in bucolico vbi dī Si quos aut phyllidis ignes aut Al
conis habes laudes. Nā phyllis (inquit) fuit regina Thracū quæ De
mophoontem thesei atheniēn. regis filiū ex troiano bello redeunē
dilexit: & cū nuptias ei⁹ petret: voluit ille domū proficiſci res suas
cōpositurus acinde ad nuptias reuersurus: verū cū diutius tardaret:
illa & amoris impatiēs & doloris: quia se sp̄tē putaret vīta laquo

Icarus

hippocine
Pegasus
Hippolitus

Bellerophō

Helena.

Phyllis

finiuit & in amygdalum sine foliis cōuersa est. Sed cū reuersus demo
phoon trūcū arboris ā plecteretur veluti cōiugis aduētū sentiret fo
lia emisit. hēc ille. Sunt tñ qui negēt eā arborē folia emittere. Byblis
vero sic ab ouidio lib. ix. metamor. describitur Byblis apollinei cor
repta cupidine fratris nō soror vt fratrē nec qua debebat amauit. Il
la quidē primo nullos itelligit igens Nec peccare putat q̄ sep̄ oscu
la iungat. Q uod sua fraterno circūdet brachia collo. Mendacij diu
pietatis fallitur vmbra. Paulatim declinat amor. Visuraq; fratrē Cul
ta venit: nimiūq; cupit formosa videri. Et si qua est illic formosior: i
uidet illi. Sed nōdū manifesta sibi est: nullūq; sub illo Igne facit vo
tū: verū tamē æstuat intus Iā dīm appellat: iā noīa sanguinis odit.
Byblida iā mauult q̄ se vocet ille sororē. Spes tamē obſcenas anō
demittere nō est. Ausa suo vigilans placida resoluta quiete Sæpe vi
det quod amat. vīsa est quo q̄ iungere fratri Corpus & erubuit: q̄uis
sopita iacebat. Somn⁹ abit filet illa diu: repetitq; quietis Ipsa suē spe
ciē dubiaq; ita mēte pfatur. Me miserā &c. & paulo post. ostenditur
scripsisse ad caunū fratrē: vnde ille iratus aufugit fugiētēq; secuta cū
amoris ipatiēs se suspēderat in fortē versa fingitur. vndelib. i. de ar
te Byblida qd referā vetito q̄ fratrī amore Arsit & est laqō fortiter
vīta nephas. Thyſbes quoq; & Pyrami amores ab eodē describuntur lib. iii. metamor. vbi dicuntur tādē constituisse diē sub laurū: quo
prior veniens thyſbe a leone qui pecudē deuorauerat fugata: peplū
dereliquit: quod a leone sanguine pecudis cōtaminatū pyram⁹ inue
niens: credēsq; Thyſben deuoratā se ipatiēs amoris interemit: quod
illa superueniēs & agnoscēs eodē gladio intersecta a se in ipsū decu
buit exanguis: ex sanguine aut̄ aspersa mora sanguinea effecta sunt
Tarpej dolos. describit Lilius: cū enī pp̄ter traditā tarpejā arcē ea
q̄ sannites i sinistris brachiis habebāt postularet: armillas scilicet eo
rū affectās: armis obruta est. Phorcida. i. scyllā phorci filiā satis no
tificat Seruius dīcēs in. vi. æglo. duē fuerunt scyllæ vna phorci filia
quā cū amaret glaucus deus marinus: Circe quidē q̄ glaucū amare t
fonte in quo scylla se lauabat venenis infecit: in quē cum descēdisset:
puella media sui parte in ferā mutata est. hāc postea glaucus fecit dē
marinā. Pomaq; cydippes Ouidius lib. i. de arte sic tangit Littera cy
dippen pomo perlata fefellit infīciaq; est verbis capta puella suis. Di
cunt enim acontiu delū nauigasse ad sacra dianæ q̄ a virginib⁹ cele
brātur. vbi in amore cydippes exarsit: quā cū nō auderet vxorē pe
tere pomū cum in tēplo esset efecit ante pedes ei⁹: in quo sic habeba
tur luro tibi sane per mystica sacra dianæ Metib⁹ venturā comitem
spōsāq; futurā. Illa aut̄ ignara doli carmen legit: quo vīsa ē sibi ac
h

Byblis

Thysbe
Pyramus

Tarpeia

Phocis
Scylla

Cydippe

Orythyia

tio iureurādo (quod in eo templo violasse sumū nefas erat) astricta: eūq; secuta est. Orythyiae vero raptū describit idē ouidius li. vi. metamor. Pandioni enim dolore quem ex filiabus conceperat mortuo: erichtheus a pallade vt homero scribit educatus & atheniēsibus rex traditus in regno successit: cui filiā orythyiae amauit Boreas thracie ventus: & raptā in thraciā aportauit: ex qua zetū & Calain quibus i suuenta alē accreuerāt genuit qui cū argonautis ad vellus aureū pfecti sunt. Clymene phaetōtis mater ab apolline cōpressa satis ab Ouidio primo & secundo metamor. describitur. Belides aut̄ notificantur ab eodē in heroidib⁹ siue epistolis heroidū in ea potissimū quā hypomestra vna ex belidibus lino scribit cuius initū est. Mittit hypermetra de tot fratrib⁹ vni Cætera nuptarū criminē turba iacet. Danaus enī & ægyptus fratres fuerunt beli regis filii. Danao autem nati sunt quinquaginta filii & ægypto totidem filię. voluit ergo danaus fratris filiis suis matrimonio sociare: at ægypt⁹ qui oraculo cognoverat se generi sui manibus moriturum renuit: sed post coactus iussit filiabus vt sponsos suos prima nocte occiderent quis patrueles id ē patnū filii essent. Paruerunt autem omnes pter hypermetram natu minimam quelinco seu potius lino pepercit. vnde in ibid. ouidius. Quęq; parare suis letum patrueibus aufe: Belides assidua colla premūtur aqua. Et iterū. Quęq; gerunt humeris pīturas belides syndas Exulis ægypti turba cruenta nurus. Et lib. iiii. metamor. Moliriq; suis letū patrueibus aufe A fisside repetunt quas perdūt belides vndas Finixerunt enim poetæ has apud inferos esse dānatas tali supplicio vthaurientes aquas vinas absq; fundis conētūr implere. Vñ Seneca Vrmasq; frustra danaides plena ferunt. Dicitur ergo danaides a patre & belides ab suo paterno. Lemniades vero. i. lēni insulę in quam Vulcanus deiectus dicitur mulieres: cū veneti exprobrarent vulcani cui nupserat deformitatem: foetorem hircinum passae & a viris spretæ in eos coniurauerunt eosq; fere vna nocte interemerūt. Helle pri⁹ descripta est. Ea enī erat athamātis regis thebarū filia: quę noueræ infidias cum fratre phrixo fugiens cum in dorso arietis aureum vellus habentis transfretare conaretur in pontum cecidit qui nunc hellespontus dicitur. Cynyræq; puellam. Si puellam legis de paphi filio loquitur. Nam cynyrhas papi fili⁹ rex cypri ex filia myrrha nōie adonem genuit: Si vero puellas loquitur de cynira assyriorum rege qui filias habuit pulcherrimas: quae se iunoni pferre aufe fuerūt: quare indignata iuno eas in gradus templi sui cōmutauit. ac patrem gradus ipsos pro filiarum corporibus amplectentem etiam in faxū cōmutauit vñ Ouidius metamor. vi. Qui superest solus cynyrā habet

Clymene

Belides

Lemniades

Helle

Cynyrhas
Myrrha
Cinyra

Sirenes

Amazones

Oedipus

angulus orbū Isq; gradus tēpli gnatarū mēbra suarū Amplectens: saxonq; iacens lachrymare videtur. Tres quoq; syrenes. he sunt parthenope leucosia & Lygia. de quibus Seruius ad finē quintāenē. Si renes inquit secūdū fabulas tres in parte virgines fuerunt: in pte v̄ lucres acheloifluminis & calliopes musae filiae. harū vna voce altera tibiis: alia lyra canebat. Et primo iuxta pelorū post in capreis insula habitarunt q illectos suo cātu in naufragia deducebat. Secūdū veritatē meretrices fuerūt q trāseūtes quoniā deducebat ad egestatē factę sunt ad naufragia perducere. Has vlyxes cōtēnēdo deduxit ad mortē. A parthenope autē dicta est vrbis q nūc neapolis. i. nouavrbs ab augusto denominata est. Amazones mulieres sunt iuxta thraces et scythes olī bellicosissimę: q viros eo q turpiter pugnauerāt occidēt: & multa bella fœliciter gesserūt: virosq; expulerūt quos tēpore cōceptus receperūt & plem masculū ad patres mittentes: semelle vt ad arcū habilis esset dextram mammillā exeruerunt aut inuaserunt. De qbus Virgi. Et pītis bellātur amazones armis. Et statius Poscit arazonio conubia pellere ritu. Oedipodæq; fata domus. Oedipos a tuatore pedū dictus est. Nam græce ο Δαμα dicitur tumor & θωνεωσ pes. Eius autē varia sunt fata. Fuit enī thebarū rex Laii fili⁹ & locastæ: quē cū pīgnās mater vtero gestaret: de futura prole cōfuluisse apollinē pater dicitur: cūq; responsum ab eo accepisset mori eū manu infantis nascituri oportere: natū custodi armētorum suorū necandum tradidit: qui dum ætati compatitur & simul regi obtēpare cōtendit: perforatis infantis pedibus: & trāsmisso vimine: suspe dit ad arbore quā si mox inedia moriturū vñ Seneca in persona eius Me deo teste dānauit parentis Calidoq; teneros transiit ferro pedes Et in alta nemora pabulū misit feris: sed cū forte transiens ea: phorbas polybi corinthiorum regis pastor: infantis vagiti audisset: eo ex tēplo pfectus: puerum pedibus iā tumētē: concilis vinculis sustulit: & Corinthio cuiqdā donauit qui eum lētus accepit: & ad meropē polybī regis vxorem perductum: q liberis careret: dono illi dedit: q cum vito pariter eum quasi filium ccelitus demissum educauit: & a pedum tumore vocauit q̄dipodem (nostri etiam oedipum dicunt) hic cū ali quando thebas perrexit comperta ibi sphynx ei⁹ enigma dissoluit ac mōstrum interemitynde obscutarum regi interpres est habitus. Hinc dāuus Terētian⁹ in andria: dāuus sum nō oedipus. Enigma autē erat quodnā aālīum bipes. tripes. ac quadrupes esset quod ille hominē ostēdit quadrupedē in infantia: bipedē in iuēta: tripedē i senecte & cū baculo fulcit: & iterū quadrupedē i decrepita ætate cū manib⁹ pedibusq; obrepit) At cum inter phocenses seditio oriretur ira accēhī

sus oedipus Laiū patrē inscius occidit: & matrē locastā vxorē duxit ob enigmatis dissoluti pmiū. Spynx autē victa ex editiore loco se p̄cipitē dedit. De heroīdibus. i. nobilib⁹ puellis sunt epistolæ Ouidianæ. In his autē oībus q̄cqd vitiosum erat dānatū a virgine dicit: verū verisimili⁹ est nō legisse. Et si dicat malū nō cauetur nisi cognoscatur dicā malū: scilicet adulterii & libidinis iceret sine his fabulis posse ad vnguē nosci. Nūc lenā pingebat acu. Redit ad alia diuē virginiſ excercitā quę ab oībus approbātur. dicens textricē fuisse. Nam & tunicā incōsūtīlē desup cōtextā per totū texisse filio suo ac dño nostro creditur. Si qua p̄pter hēc exponēda occurret in ordine patebūt.

Ordo autē ē. Diua virgo lustrauerat. i. disquisuerat & inuestigauerat: q̄cquid diuina volumina sacrę legis habet: & quicquid inest libris arabū. & oīs annales graiorū. i. gr̄corū: & triūphos romanorū & quātū cruaris latii. i. italici: punica. i. carthaginensia bella fudisset Tria autem fuerūt bella punica de quib⁹ Liūum videto. & quot bellis naualibus. i. in naui gestis: equor. i. mare rubuit. Qui duces petie re troiam & quo milite rex macedum pro macedonū. i. alexāder magnus superauit persas & truces. i. feroceſ parthos: & indos. & quot monſtra domuit alcides. i. hercules alcei nepos. & quo remigel quia secūdū Virgilii Remigio alarum dēdalus fugiens cretam & secūdū Virgilium minoia regna: annauerit ad arctos gelidas. i. plagā septentrionalem. Et quibus pennis adiutus: quia ex medusae sanguine cretis: equus aliger scilicet pegasus: p̄sserit scilicet volando auras. id est aera: & excusserit plantis. i. vngula sua: dulcem vndam. i. fontem ea ballinum in helicone. & castos amores hippolyti. i. quibus amatus est nec consensit hippolyt⁹: fili⁹ thesei. & amores bellerophōtis. i. q̄bus bellerophon stenobœ restitit. Et illustres. i. famosos rapt⁹ helenę vxoris Menelai ob quā troia euerſa dicitur. & ignes. i. amores phillidis reginę thracię quę demophoontē adamauit. & byblida in cestam. i. fratris Cauni concubitum per incestum appetentem. & curas. i. follícitos amores: & vulnera quibus seipſam interemit: thysbes illius puellę amicę pirami. Et dolos tarpeię sup. virginis quę decepta pro armillis armis obruta est: & phorcida. i. phorcī filiam (Declinatur autem hēc phorcis huius phorcidos. dī. da. scyllam gratam glauco deo marino. & poma cydippes. i. quibus ab acontio sparsis decepta est: & orithyia erechthei filiam: sublatam. i. raptā in aera: borea. i. a vento thracię furenti. i. insaniēti patiēti amoris. & belides i. beli neptes. xlxi. danaī filias: ausas implere thalamos maritales. i. maritorum fuorum patruelium cēde. i. occiſione & sanguine eorum & pium pectus hypermestrīlliū bellidos quęyna marito pepercit

& lēniades. i. lēni mulieres versas in ſequa funeravītorū. i. maritorum fuorū: quos fere occiderant. & lustrauerat aut norat: hellen athaman tis filiā & phryxi fororē: & puellā. i. filiā cinyrī regis cypri. i. myrtham aut puellas cinyrā affyriorū regis filias in lapides graduū a Iuno mutatas. & norat quoq̄. i. etiā tres syrenes & amazonas: mulieres illas bellatrices: & fata dom⁹ oedipode pro oedipodionē ſicenī Lucanus dicit. Oedipodionas ifcelix fabula thebas) & norat nymphas. i. fabulas q̄ de nymphis perlibentur: & omnis heroīdas. i. illuſtres puellas. & ipsa irritata legendo. i. dū legeret: apes: quę venena dimittūt & fauos ac mella colligunt: dānabat. i. reprobabat: quicqd tumidum. i. inflatum & superbum in his iam dictis. i. historis & fabulis vt in triumphis: quicquid crudele. i. inhumanum vt cedes: & procax. i. lubricum & luxuriosū vt in turpibus amoribus: & q̄cunq̄ ipsa offendit. i. inuenit præter opinionē: nō attestantia. i. approbantia pios mores. Et pingebat nunc. i. aliquādo: acu: more. i. phrigionum quos galli broddeurs vocant. i. confuebat & figuris iſutis ornablenā. i. vēſtē cetera tegentē: & trahebat nunc. i. aliquando pensa ferica. i. de velleribus q̄ seres pectunt e foliis arborum: & texebat in: id est ad ſacros vſus vela. i. cooperimenta: ſacerdotum: id est ſacra rum mulierū: aut etiā vīroꝝ quas vēſtes a cadendo casulas vocāt vugares: & hoc filis immiſſis per licia. i. instrumenta textoria: pendula id est ſuſpensa. Et ipsa nihil terrenū ſonans. i. exprimens ore: & incluſa & latens: exiſtens plena pectus. i. habens pectus plenum deo: & gratissima toti celo: non robusta. i. vt dicunt grossa nimis: nec debilis teneros artus. i. neq̄ habens artus debiles nimis per teneritudinem. Exiſtens etiā: in columnis. i. ſana: & catēs morbo: & ſenſus ſup. eius: non ſup. erant ſeptulti. i. immersi & ſopiti. mole. i. grossicie corporeā. i. a corpore procedente. Deus ligarat. i. cōpegerat ſolerti. i. diligenti & artis plena compage. i. compactatione & iunctura: crines: caput: ſinus & brachia: colla: manus: & poſtrema membra. Acies: id ē acrimonia erat ſup. menti & ingenio: promptissima. i. obtemperantissima. & robur insuperabile. i. inuincibile: & vires neruofe. i. fortes & quasi neruis compacte: erant ſup. animo & voluntas erat ſup. animo exiſtens ſemper memor iuſtitiae & recti id est aequitatis: & ipsa domabat certo moderamine: motus. i. affectiones ſenſualeſ: diſcordes anime. i. legi mentis: & luxum. i. lubricitatē nō q̄ erat: ſed q̄ eē potuifſet ſi non domuifſet in carne. Mea parthenice id est virgo quā deſcribo (incipiēdum enim eſt ab octauo verſiculo) erat talis qualis carbunculus. i. lapillus ille: radians. i. refulgens: ore purpureo. i. ſplendore igneo vnde nomen ſumpſit: ſplendet inter lapides obscuros &

gēmas minores: sup. in ea pte oriētis: qua idia tingitur gange. i. illo
fluvio orientali: arenoso. i. arenarū pleno. vel qualia sup. eminēt: pi-
netæ. i. pini altissimæ arboreæ: inter mīrandas. i. humillimos fruticæ: fil-
uestres. i. i. siluis crescētes: q. s. pineta: tollūt. i. erigūt caput sublimæ
& ramos comatæ. i. frōdiferas: sup. illi c vbi pelion mōs ille thessalique
frōdifer. i. multas frōdiferas arboreæ cōtinens aspicity vrbes emonias
i. thessalicas: vel sup. in ea pte qua summa iuga lycei. i. illi⁹ mōtis: par-
phasii. i. archadici surgūt. Erat dico talis: existēs iam grādior. i. gran-
diuscula tredecī videlicet annorū: & iā socianda viro: & apta labori
lucinæ. i. partus: inter coetus virgineos & puellas comites. i. iā nubi-
lis erat: oēs puellas ceteras virtute & proceritate excellens.

Esta dies a derat: Solymī qua diuīte mensa
Pinguis sub viridi celebrant conuiuia fronde:
Antiquæ memores vitæ: quum immite superbæ
Imperium regis patres fugere per altos
Incolumes fluctus: arabum deserta peragrans
Sub diuō populus mensam ponebat: & vmbrae
Frondibus obductis rexebat: & arbore cæsa.
Posteritas igitur casus imitata parentum
Sub ramis coenare solet: cum septima luna
Imperat: & lampas claudit phœbea coronam.
Tunc igitur solymas arces: charamq; reuisenſ
Progeniem: mater sic est affata puellam.
Nata meo quondam suauissima pondera ventri:
Dulce partis summi donum: mea summa voluptas:
Postq; parua lares nostros: & limina nota
Liquisti: nunq; ne tuæ te cura parentis
Villa ne te patriæ mouit pietatis imago:
Optasti ne sinus nostros intrare: senectusq;

Cernere: quem longæua grauant iam membra parentem:
Debilitat vires: sensus obtundit: amorem
Diluit: & nobis assert oblīuia tempus.
Ipse pater sacra postq; te clausimus æde
Quotridie menses digitis percurrit: & annos:
Hæc duo lustra: putat duo sæcula: sustinet ægre
Tam longæ tormenta moræ: iam vidimus inquit
Aequæuas Mariae thalamos intrasse puellas.
Aspice: q; firmo surgat iam stipite laurus
Natali defixa die: iam brachia baccis
Vestit: & ingentem ramis iam porrigit vmbram.
Sic ait: & caderet paucis in fata diebus
Ni te forte suos paruum post tempus ituram
Credat in amplexus: dudum tibi multa parauit
Xenia: tu nostræ requies: tu sola senecte
Gloria: tu festæ producere tempora vitæ:
Tu truncare potes: nec opum nos amplius ardor
Sollicitat: nec spes tangit resolubilis æui.
Sola places: curasq; leuas tu sola seniles.
Sicut in occidui magnes ad Sideris astrum
Vergit: & arctoo nunq; discedit ab axe:
Sic solet iunatos amor inclinare parentes.
Hoc natura iugum peperit: placidaq; ligavit
Compede: non fertur superos Vulcanus in orbes
Mole pari: non saxa ruunt ex aere tantis
h. iii.

F. Baptista Mantuanus

Viribus; ipse suos sol deseret ante meatus;
Et fluere alterno cessabunt æqua cursu:
Q̄ te nata patris; q̄ te mea cura relinquit:
Ut pario sculpti durant in marmore vultus:
Nec metuunt pluuias; hyemes; boreamq; niuosum:
Sic penetrans arcana animis præcordia nostris
Hæret; & in nobis semper tua viuit imago.
Sermonem tu luce paris / tu somnia nocte.
Ah quotiens dum cura mihi est clamare ministram
In mea dulce tuum nomen fescingerit ora:
Ah quotiens festa redeunt vbi gaudia luce:
Lætaq; per pingues resonant coniuia mensas:
Te memoro / votis omnes te ardentibus optant.
Et quia solus abest tuus hic: mea viscera: vultus:
Vilescit mihi quicquid adest: non excitat aures
Tibia: non tristem mulcent obsonia linguam.
Villa nec infirmos capiunt solatia sensus.
Iocundum sine te nihil est: & viuimus in te:
Nostra nec in nobis vita est: quæ sustinet artus
Aura tuos nobis animam: sensumq; ministrat.
Et vitæ sumus ymbra tuæ. pia cura parentum
Incipiat quando amborum sic postulat ætas
Iam senio curuata graui) te nata mouere:
Hæc tua dilecta tam longa absentia frontis
In quot me gemitus: in quot suspiria mittit:

Parthenices Marianæ F. XLVII.

Vnicatu soboles generis: spes vnic a nostri:
Debetur tibi tota domus: tibi seruiet vni
Et pecus: & cultæ foelicia fugera villæ:
Sic nostras partimur opes: pars optima templo:
Altera sors inopis: seruit pars tertia nobis.
Tu quo scung; voles illas mutabis in usus:
Sittamen & vita tecum: quæ militet omnī
Cura dei: qui nec falli nec fallere nouit.

Esta dies aderat. Dicit sub scænophegiorū. i. festi tabernaculorū tempore parentes diuę virginis hierusalē cōuenisse filiā suā: ponitq; oblongā oratione sanctissimę matris ānę: quę artis plurimū: sed in verbis nihil difficultatis habet. Quātū autem ad historiā hēsitare licet: quomodo dicat patrem diuę virginis ad decimūtertiū annū supuixisse: cum non nulli dicant q̄ Clephas vitricus diuę virginis eā priuignā suā fratri suo Ioseph copulauerit Qui adeo si anno decimotertio superuixit pater virginis: & ipsa decimoquarto saluatorē de spūsanctō cōcepit cū xp̄us Ioānē euangelistā sacerdotē instituit secūdū cōputationē q̄ ex historiis haberī potest vix erat. xiiij. annorū. Nā demus Annę post nuptias virginis annū luctus: & annū priusq; secūdā mariā ex cleopha cōceptā pepererat: & iterū annū luctus priusq; ad tertias nuptias trāsierat: & quartum annū priusq; tertiam mariā q̄ zebedeo nupsisse dicitur: peperit: demusq; tertię marię. xiiii. annos aī primū partū: &. xv. ante secundum: quo I oānē euāgelistā enixa dicitur: iā transierint a natuitate saluatoris nostri fere. xix. anni: priusq; diuus Io. euangelista nascetur. q̄ si ex secūdā maria euangelistā natū dixeris: adhuc biēnō Iunior fuerit quartus filius tertię marię. Non modica etiā difficultas oritur ex annostitate annę quomodo ad tertias nuptias transierit cū iam in primis se vetulā p̄dicet: sed id purgari posset: sicut prius dixi quia grandior ex iuene concipere poterat: nec vitio dādus erat ad alias nuptias transitus: qui non libidinis sed virilis prolis amore fiebat: spiritu vtq; sancto id inspirante: vt tantorum virorū matres p̄crentur. Verū vt huius rei nodū argutioribus nobis dissoluendum relinquamus: ordinem prosequamur qui talis est. Dies festa. s. scænophegij: de qua dicitur Leuitici. xxiii. Mense septimo festa celebra-

bitis & habitabitis in vmbra culis septem diebus. Omnes qui de genere est israel manebit in tabernaculis ut discant posteri vestri quod in tabernaculis habitare fecerint filios israel cum educerent eos de terra aegypti) qua super die solymani i. hierosolymitanis celebrant diuite. i. opipara mensa: pinguiam coniuia: sub fronde viridi. i. arboris viridis: existentes memores antiquae vite: cum patres. i. maiores eorum: fugere. i. fugerunt incolumes. i. salvi & sani: per altos. i. profundos fluctus rubri maris immiti. i. crudele: imperium superbi regis super. egyptiorum. s. pharaonis: & metemores super quod populus. s. israel: per agrans. i. transiens deserta aratum: ponebat mensam sub diuto. i. coelo seu aere: nam Iuppiter qui diutus dicit pro ethere & aere accipitur phisice & texebat umbras. i. umbra: frondibus obductis. i. oppositis soli: & arbore cesa. i. ramis arborum cesarum. Igitur posteritas imitata. i. insequens: casus parentum id est quod parentes per castum. i. aduersa fortuna fecerat cum domus non haberent: solet coenare sub ramis tunc super. quoniam. i. quando luna septima: id est septimus mensis imperat. i. primit festum illud celebrandum esse: & cum lampas phœbea. i. secundum primi exposita globus lunaris: claudit coronam. i. penitum efficit quia ibidem dicit. A quintodecimo die mensis huius erunt feriae tabernaculorum septem diebus dominio (corona autem claudit tunc lampas phœbea. i. solis quia certum est quod corona ariane data & in celum translata: leone ex oriente occidit: & cum scorpione exoritur sol ergo coronam claudit. i. occulit. Igitur quia tale istitutum obseruabatur: mater. s. anna: reuulsus. i. visitans arces solymas: id est hierosolymitanas & charam pgenie. i. dilecta filiam: affata est peruelam sic. O genata quodam. i. quoniam aliquando: pondera suauissima meo ventri: & dulce donum summi patris. s. celestis: & mea summa voluptas: postquam tu parua liquisti nostros lares. i. domos: & nostra limina. i. postquam egressa es domum nostram: ne. i. an: cura tua parentis. i. genitrix nunquam. i. non vnde non mouit. i. affect te vnde. i. aliquam. & ne pro an: an villa imago patriæ. i. paternæ pietatis: non super. mouit te vnde (Bis enim ponendum est illud nunquam) Optasti ne intrare nostros sinus: ceterae parentes senes que membra longea. i. senilia grauata? Tepus. i. longa dies debilitavires: obtundit. i. hebetat: sensus diluit. i. abolet amorem: & affert nobis oblitia. Ipse pater percurrit quotidie digitis (poteris hoc non simpliciter dicere intelligere: sicut nec apud Iuvenalem Sat. x. atque suos iam dextra computat annos) menses & annos. s. trahit actos: postquam clausimus te: super. in aede sacra. i. templo. & putat. i. existimat hec duo lustra. i. hos decem annos quibus in templo fuisti: duo secula. i. tepus bis centum annorum: nam seculares ludi fere centesimo quoque anno siebant: lustra autem quinto. & pater sustinet. i. fert aut patet: egre

id est moleste tormenta tam longe more: quia. s. moraris istuc: & iquit nos vidimus puellas aequas. i. contemporaneas marias hoc est tibi de qua absente loquitur: itrasse thalamos. i. toros matrimoniales: hoc est nupsisse. Aspice quod. i. quantum firmo stipite surgat iam laurus: desfixa. i. plantata die natali. i. nativitatis eius: & vestit iam brachia: id est ramos: baccis. i. granis & fructibus suis. & porrigit. i. porro hoc elongat. i. ge iacit: iam vmbra: ingentem. i. valde magnam: ramis super. suis Sic ait. s. pater tuus Iacobus: & caderet in fata. i. mortem: hoc est moretur paucis diebus id est intra paucos dies: nisi. i. nisi credat te ituram. i. venturam: post paruum tempus in suos amplexus ipse parauit id est para rata tenet dudum. i. a plusculo tempore: tibi multa xenia. i. munuscula in nuptiis danda. Adiuerte lector quia xenia prima breui apud matr Xialem pronunciatum cum dicit Omnis in hoc gracili xeniorum turba libello: apud hunc tamen auctorem semper prima longa profertur: in qua rectam alexander dormitauit) Tu super. es requies nostrae senectae tu sola es gloria nostrae senectae: id est senectutis aut senectas: etatis: tu potes producere. i. extendere & prolongare: tempora vitae fessae. Nec ardor. i. auditas opum. i. diuinitiarum: sollicitat nos amplius: nec spes cui resolubilis id est transitorii tangit supple nos id est neque res neque dies extendere curamus: quia tu sola places: & tu sola leuas: id est diminuis seniles curas. Sicut magnes: lapis ille ceruleus attrahens ferrum: vergit id est tendit ad astrum id est constellationem aut influentiam vnde eam vim dependere putat: sideris occidui id est occidentalis id est respicit quidem ad occidentem: & nunquam discedit ab axe. i. polo altero videbiset antarcticum qui in meridie est ad austrum (For te ad occidentem vergere dicit propter ferri copiam: quia attrahit ferrum & sequitur ferrum. Nomen sumpfit a magnete inventore: inventusque est primum in india: de quo Plinius multa lib. xxxvii.) sic amor solet inclinare parentes in natos natura peperit hoc iugum: id est hanc subiectiōnem qua parentes subiguntur amare prolem suam (Ideoque non est cautum lege diuina ut parentes filios colant sicut edicte uero) & ligavit. i. obstrinxit parentes cum natis: placida. i. lubet & voluntaria compede id est vinculo aut cathena. Vulcanus id est ignis: non fertur pari mole id est tanto molimine: in orbis supereros id est ad globum lunarem & concavum eius: & faxa (quia grauia sunt) non ruunt id est decidunt tantis viribus id est lanto impetu exaere: quanto scilicet impetu parentes in filio: tendunt. Ipse sol qui princeps planetarum est: deseret ante suos meatus id est cursus consuetos: & equora cessabuntante. i. prius fluere alterno cursu. i. fluxu & refluxu: o nata quoniam cura patris: & quoniam mea cura relinquat te (Imitatio est illi in bucolico)

Part⁹ lapis.

primo. Ante leues ergo pascetur i ethere cerui: Et freta destituet nudos in littore pisces. An pererratis amboz finibus exul. Aut aratum parthus b ibet aut germania tigrī: q nō illius labatur pectore revt⁹) vt. i. quēadmodum vultus. i. effigies sculpti i marmore pario. i. qđ i paro insula nascitur: estq candidissimū (Vnde sunt qui alabastrū putent. Sic. i. ēnei. Quale manus addūt ebori decus aut vbi flauo Argentū parius uel lapis circūdatur auro) nec metuant pluuias nec hyēmes. nec boreā niuosū. i. niues afflare solitum: flat enim e regione ni uofa: sic tua imago penetrans arcana p̄cordia. i. interiora cordis nr̄i h̄eret sp nostris animis: & viuit semp in nobis. Tu paris. i. affers nobis sermonē. i. materiam de te loquēdi. luce. i. tpe diurno: & tu paris nocte. i. tempore nocturno somnia. i. apparitiones & visiones de te Hoc est interdiu semp de te loquimur. noctu te somniam⁹ (Id enim amantium est vnde phedria ad thaidē in eunicho. dies noctesq; me ames: me desideres: me somnies &c.) Ah quotiens tuū dulce nomen ingerit. i. prēter opinionē infert: sele in ora mea: dū cura est mihi clmare. i. appellare ministram. i. famulā meā (Est enī nomen amatæ frequens in ore amantis) Ah quotiens ego memoro te. i. mentionē facio de te vbi. i. qñ: gaudia redeūt festa luce. i. quotiēs neomenias aut alia festa celebramus & vbi leta conuiuia resonat mēsas pingues. i. opiparas oēs. s. domestici nostri optat te ardentibus votis. Et quia o mea viscera. i. fructus viscerū meo: hic tuus vultus abest solus (legi forte posset hinc abest: & per appositionē vultus tu⁹ mea viscera) quicquid adest mihi vilescit mihi. Tibia. i. catus tibicinū (qui in magnis & communibus solēnitatibus erant adhibiti: non tr̄i verisimile est in priuatis festis q parentes virginis domi suę celebrabant aſſuisse) non excitat. i. puocat ad dēlectationē: vel non oblectat aures. obsonia. i. fercula non mulcēt lingua tristē nec vlla solatia capiūt. i. afficiunt & irretiunt: sensus iſfirmos. i. ægros & moestos. Nihil est iucundū sine te: & nos viuimus in te: nec nostra vita est in nobis. aura s. vitalis q sustinet tuos art⁹. i. sps q tuos art⁹ regit mīstrat nobis sensū & animā. i. vitā. & nos sumus vmbra tuę vitę. i. depēdem⁹ a vita tua sicut vmbra a corpore opaco luci opposito. Pia cura parentū. i. quā habeas de parentib⁹: incipiat ognata mouere. i. tāgere & afficer te qñ. i. qñquidē: etas amboz: curuata. i. inclinata & opp̄ſa iā graui senio: postulat te sic. i. piam in nos eē (hic dixi q̄ situm quō graui senio se cōfectā dicat q̄ postea bis nupserit: sed referri potest ad affectionem qua anna loquitur. aut reuera grandeā fuisse: & ex iunioribus concepisse: & per reuelationem se concepturam p̄sciuisse) Hæc tua &c. p admirationē lege: vt sit o bone deus: in quo gemitus & in

quot supiria mittit me: hec tā longa absentia tua dilectæ frōtis p eo qđ est hec tā lōga absentia tuę dilectę frōtis: q. d. in q̄ plurimos & in q̄ plurima. Tu sup. es: vnicasoboles: & vnicas spes nostri generis: tota dom⁹ debetur tibi: & seruiet tibi vni. i. soli. & pecus. i. tota posses- sio pecudū & iugera foelicia. i. foecūda & fertilia: ville cultę. i. domus in agro positæ Est enī villa etiam vnicā domus ruri cōstituta: hanc dicit cultā sicut horati⁹ hos solos aiunt sapere & bene viuere: quorū Cōspicitur nītidis fundata pecunia villis Nos partimur. i. distribui- mus opes nostras sic. i. hoc modo. Optima pars seruit tēplo. altera fors. i. secūda portio seruit inopī. i. egenti. & tertia pars seruit nobis tu mutabis illas. s. opes nostras in quoscūq; v sus voles: tamen. i. dū modo cura dei qui nec nouit falli nec fallere: sit tecū quę militet tecū in omni vita. i. toto tempore vitæ tuæ. q. d. cōuertes quidē ad quoscūq; voles v sus non tamen ad illicitos aut impios.

Magna deo cura est hominum qui numina curant.

Ipse maritales post primi exordia mundi

Instituit tædas: æternaq; fœdera sancti

Connubii: quo post veterum defuncta parentum

Corpora sint qui sacra ferant: qui numina norint:

Quiq; ad diuinos gignant noua pignora cultus.

Sic pietas æterna manet: renouataq; proles

Accipit a patribus doceat quod & ipsa nepotes.

Duratura deus quædam semperq; futura

Condidit. hæc ex se gigni: prolemq; creare

Nil opus est: nec sol solem: nec sidera sidus

Seminat. ast quædam fato subiecta: neci⁹

Protulit: hæc se generant: eademq; manere

Cum nequeant: in prole manent: Simulachra parentum

Sunt natī: penes hos opus est sit cura nepotum.

Sic proles ex prole fluit: ceu lubricus annum

Annus agit: mensis de mense renascitur: horam
Hora refert ab iens: & ab arbore pullulat arbor.
Sic dauida pater tulit: Ezechiasq; manassem:
Sic esromus Aram genuit: Salmona naasson.
Et quia maiores ætas tuavenit ad annos
(Nam tibi in falloribus septima voluitur ætas)
Propterea natosq; viro: nobisq; nepotes:
Cultoresq; deo debes: satis æde morata es:
Nata redi: nostræq; libens succurre senectæ.

CMagna deo cura. Paulati ingredit ad p suadēdū matrimonii. sua detq; ab honesto: Vnde Ordo est. Magna cura homī est deo. i. deus maxie curat res homī & ipsos hoies: q; curāt numina. i. qui seruūt ip si deo.. Ipse. f. deus (habet aut̄ emphasi: m. q. d. nō angel⁹ aut homo: sed ipse) net deus) instituit tēdas maritales. i. sacramētū matrimonii seu cōiugii postexordia primi mūdi. f. paulo post creationē euæ: et i stituit æterna foedera (q̄tū. f. ad intētioñē cōtrahētiū) cōnubii sancti .i. sacramēto fulciti: quo. i. ideo vt sint q; ferant sacra. i. sacrificēt sup. deo: post corpora veterū parētū defūcta. i. mortua. & q; norint. i. no scant numina. i. deū cælestē & qui gignāt noua pignora. i. nouā plē ad diuinos cultus (hæc enī debet ēē intētio generatiū: sed aduerte q; a dicit ideo matrimonii institutū: ac si deus ab illegiti mis coli nolit). Verū mō null⁹ ē illegitimus: si xp̄i & ecclesiæ filius) Pietas. i. pius eul tus & latrīa: manet sic æterna: & proles renouata. i. de nouo generata accipit. i. discit a patribus. i. parētib⁹ & maiorib⁹ suis sup. id: qd & i. etiā ipsa doceat. i. docere possit ac debeat: nepotes. i. posteros suos a se descēdētes. deus cōdidit qdā duratura & semp futura. f. angelos & cælos ac sidera: & nil est opus. i. necesse aut ex pediēs: hēc. f. q; sep du rāt: gigni. i. p̄duci: ex se. i. ex suo simili (aut reuera ex se p intermedia nā aqua generata ex se aerē & terrā & gignif ex eis: ita eadē portio aq; si trāsformata pōt redire in aquā sicut & nra corpora ex terra sūt & in terrā redeūt: iterū in se reuersura) aut diuidat: vt nil op⁹ est hēc gi gni. i. p̄duci denouo cū nō intereāt: & creare ex se plē: cū ipsa suffici ant: declarat exēplis. Nec sol seminat solē: nec sidus seminat. i. gene rat sidera: At. i. sed deus p̄tulit quædā subiecta fato & p. i. neci. i. mor ti nisi dicas necē violenter ab extrinseco illatā (a necādo enim dicit)

& fatū natura: hēc. i. huiusmodi corruptibilia: generant sese. id est se mutuo & sui similia: & cū nequeāt manere eadē in se ipsis ipsa manēt in prole. Nati. i. progeniti sunt simulacra. i. imagines & effigies parentū: & opus. i. expediēs aut necesse est: vt sup. cura nepotū. i. filiorū qui fratrū nepotes sint: sit penes hos. i. in his. f. natis. Proles fluit sic ex prole: ceu. i. sicuti: annus lubricus. i. qui dilabif & obrepit nobis (lubricū enim est quod quia pīngue & glabrū teneri nō pōtv an guilla) agit. i. proterit & ipellit annū (vnde in geor. redit agricolis la Annus bor actus in orbē A tq; in se sua per vestigia voluitur annus. quocir ca voluit quidam ab am quod est circū dici: ē enim circulus quidam vnde olim per draconē caudā suā mordentem figurat dicitur) Men sis renascitur de mēse. i. post mensē hora abiens refert horam: & ar bor pollulat ab arbore. Pater. f. iesse (Sed aduerte lector barbara & i declinabilita ab hoc auctore sollerter vitari) tulit. i. genuit: dauida regē. f. sic. i. per talē successionē. & Ezechias rex etiā filius achaz: tulit lic manassem. & Esromus (hoc latine: nā hebraice Esrom dicit) quē phares genuit: genuit sic Arā: & Naasson fili⁹ aminadab: genuit sic salmona. Et quia tua ètas venit ad maiores annos. f. adānos puber tatis: nam nisi fallor: bisseptima ætas. i. decimus quartus annus vol uitur tibi. propterea. i. & ideo tu debes viro. i. ei qui vir tuus erit: na stos. i. liberos: & nobis nepotes: & deo cultores. o gnata tu morata es satis in ède sup. sacra: hoc est in templo: redi. i. reuertere ad nos: & succurre libens nostrę senectę.

Vocibus his virgo in fletus prorupit: & ibant
Perroseos vultus lachrymæ: quas chara legebat
Admoto siccans oculos velamine mater.
Dedidicit fletum: & pressis singultibus orta est.

Chara parens tantum materni flumen amoris
Quod lachrymis: gemituq; tumet: quod plenus acerbis
Significat curis & sollicitudine sermo.
Quæ non corda domet vel ferrea? lumina quæ non
Miserit in fletus: tepidoq; impleuerit imbre?
Hæctua tanta parens pietas: mea viscera dudum

Oratō vir ginis

Stringit: & accensam mouet ad suspiria mentem.
 Si sinerer: quo inclinat amor vestigia ferre:
 Nec tot opus lachrymis nec tot singultibus esset:
 Nāq; animus totis vota in tua viribus iret:
 Nec fuit a teneris quicq; mihi dulcius annis
 Q; curam gerere: & votis parere parentum.
 Sed cælestè meum tulit in contraria pectus
 Numen: & impatiens studiis ingentibus ardor
 Sollicitat: cogorq; nouo parere furori.
 In noua cœpta meos sensus: imasq; medullas
 Impulit æthereus genitor: magis ardua nobis:
 Et melior tentanda via est: deus ire per altum
 Suadet iter: q; si est vobis aliena voluntas
 Curaq; non eadem: veniam diuina sequenti
 Iusta date: & quo fert cælum conuertite mentem.
 Me mea virginitas: impollutiq; pudoris
 Immortalis amor gratam fecere tonanti:
 Ille meo amplexu fruitur: semperq; virentis
 Flore pudicitia: Thalamum fortasse subire:
 Atq; maritales potero coniungere tardas:
 Non poterit maculare meum venus vlla cubile:
 Virginieq; decus: custodiet ipse pudorem:
 Qui dedit hæc mihi vota pater: castiq; nitorem
 Corporis: & mentem nullum mihi polluet ærum.
 Hæc eadem sanctos mouit sententia Yates:

Et magnos habet auctores temeraria forsitan
 Diceret: & propriæ male consuluisse salutem
 Ausa per ignotos calles si prima fuisset
 Vadere & ambiguis solani me credere vencis:
 Rumpereq; audaci nondum vada cognita gressu.
 Clara per hos magnus liquit vestigia calles
 Elias: eliadesq; viri gratissima cœlo
 Progenies visura suo de semine diuos.
 Sic stat & immotum tenet hæc sententia pectus.
 Tu genitrix patiare oro: & solare parentem
 Longæuum: curæ se se sciat esse tonanti.
 Ipse aderit: senioq; graues solabitur annos.
 Sic virgo: & mater lachrymantem amplexa receffit.

CVocibus his virgo in fletu prupit. Diua ac piëtissima virgo: agno scés pietatē maternā vix potuit tēperare a lachrymis: sciens se votis eius patere non posse. Respōdit igitur modestissime se deo ita insiprante perpetuā eidē virginitatē deuouisse: v tamq; magnis auctorib;
 vt pote helia heliseo & sequacibus: quis verum sit ex pphetis multos cōnubia nō respūsse. Veū in hac conformitate diuē virginis ad carmelitas innuit auctor tacite vñā ex causis cur titulū ab ea sumptē sint. Ordo est. Virgo. s. maria prupit in fletu. i. amare fleuit: his vocib;. i. ppterhas voces seu loq;las matris & lachrymæ ibat. i. fluebat per vultus roseos. i. rosis in colore similes: quas scilicet lachrymas: chara mater. s. anna: legebat. i. colligebat: sic canis oculos scilicet virginis: velamine scilicet capitis aut panniculo ligneo admoto. Et sup. virgo dedidicit fletum. i. didicit non ftere: hoc est repressit & restinxit fletum & orsa est. i. incepit loqui: & hoc singultibus pressis id ē postq; represserat singultus suos. O parentis. i. mater chara: tatum flu men matrui amoris: quātū sup. in te cōspicio quod sup. flumē: tu met. i. surgit & augescit lachrymis & gemitu: & quod sup. flumē: vel quod. i. quam rem: sermo plenus acerbis curis & sollicitudine significat: que corda vel. i. etiam ferrea nō domet: q. d. nulla nō domet. i.

Figurata in
terrogatio

oia merito domet & molliat. vel pót eē ordō q̄ corda nō domet tantil flumē materni amoris &c. Et est nō tāda locutio: q̄n̄ enim non habemus quo satis explicemus cōceptū recurrimus ad figuratā interrogationē: q̄ plus pōderis habet: q̄ assertio etiā vniuersalis. vt i buco. Hęc eadē vt sciret qd nō faciebat amyntas. & genei. ii. Q uē nō incusauit amēs hoīm̄q̄ deorūḡ. aut qd in euersa vidi crudel⁹ vrbe⁹ & q̄ lumina. i. quos oculos nō miserit. f. tātu flumē materni amoris. f. fle-
tus: & q̄ lumina nō ipleuerit tepido imbre. f. lachryma⁹ in morē im-
bris decidētiū! O parēs. i. o mater: hæc tanta tua pietas: stringit du-
dū. i. iādudū: hoc est ex quo cōpisti loqui: mea viscera: & mouet mē
tē. f. meā accensā. i. inflāmatā amore tui: ad suspiria: Si ego sineret. i.
permitterer f. a. deo (& mallem) legerē sineret q̄ sineret: qa amor quo
inclinat ire finit: nisi diuersus sit: ferre vestigia. i. cōcedere aut ire i se-
tentia: eo. f. quo amor inclinat. i. si permitterer tibi morē gerere: nec
opus esset tot lachrymis: nec tot singultibus: nāq̄ animus. i. volun-
tas mea iret totis viribus in tua vota. i. oīo consentiret tibi: nec quic
q̄ fuit mihi dulcius a teneris annis q̄ gerere curā parētū & q̄ parere.
i. obedire votis. i. desideriis licitis & honestis parentū: sed numē coe-
leste. i. voluntas diuina: tulit meū pecc⁹ in cōtraria scilicet vota. aut
in cōtrariā sentētiā (quia parētes & amici v̄sq̄ ad deū amādi sunt: hoe
est amandi quidē sunt: atq̄ eis obtemperandum est: sed plus deus &
deo) & ardor. i. vehemens charitas impatiēs. f. morē aut intermissio-
nis seu remissionis: sollicitat pectus meū ingentibus studiis. i. cona-
tibus deū adamādi: & cogor parere nouo. i. admirando & insolito:
furori. i. amoris diuino qui me totā rapuit. (Nā noris lector nō omnē
furore esse malū aut dānādū: nā qui diuinitus infundi⁹ hoīem supra
hominē erigit & in deū totū rapit. Plato aut quattuor diuini furoris
species ponit quas Landinus recitat ad illud. vi. genei. Ea frena furē-
ti Concutit.) Genitor aethereus. i. pater noster qui est in celis: ipulit
meos sensus & imas medullas. i. intimā affectionē meā: in copta no-
ua. i. magna & a paucis aut nullis foeminei sexus attētata. f. cōserua-
tionē perpetuae virginitatis. Via magis ardua. i. difficilior ad obser-
uādū: & melior. i. vt tiliōr obseruātibus est tentanda. i. moliēda mihi.
Deus suadet sup. mihi: ire. i. vt eā p altū. i. arduū iter. i. p semitam sin-
gularis virtutis (vnde Virg. de littera pythagore. Nam via virtutis
dextrum petit ardua callē difficilēq̄ aditū primū spectantib⁹ offert)
q̄ si volūtas aliena. i. diuersa a volūtate dei est vobis. f. parētib⁹ me-
is: & si nō eadē cura ē vobis q̄ mihi. f. parēdi diaīne īspirationi: date
mihi sup. sequēti iussa diuina veniā: & cōuertite mētē. i. volūtate ve-
strā: eos sup. quo cōclū. i. rector celi fert. i. ipellit nos. Mea virginitas

& amor. i. charitas & auīditas aut v̄ otū seu desideriū īmortalis. i. sep-
duratura ac duratu⁹: pudoris spolluti. i. castitatis virginis nō pol-
luendē: fecere me gratam tonanti. f. deo. ille. f. deus: fruitur meo am-
plexu: & flore pudicitiae. i. virginitatis semp virentis. i. in vigore p-
māsuræ. ego potero fortasse subire thalamū. i. nubere: & potero cōmū-
gere tēdas maritale s. i. accipere maritū per sacramētū matrimonii.
(Notū puto tēdas esse faces ex ligno resinæ aut pīcis pleno factas:
& accipi p̄ gbusūq̄ facib⁹: qb⁹ spōsē nubētes ad matītū noctu du-
cebātur. vñ vir ducere: & mulier nubere. & tēde p̄ nuptiis dicuntur. Tēda
V̄rg. genei. iii. Si nō ptesū thalami tēdeq̄ fuisset) Vlla ven⁹. i. cōcu-
bit⁹ et̄ licit⁹ & legitim⁹: nō poterit maculare. i. violare meū cubile. Ele-
gāter subticuit cōfūctiōnē: sed aut̄ vero & similē: q̄ quotiēs verbū re-
peti⁹ repeti nolūt: sicut nec verba illis repetitis. vnde dices. Nubere
possū: pollui nō possū. vñ sic Nubere possū: sed nō pollui. vel sic Nu-
bere possum: nō aut̄ pollui. vel pollui vero non. nō aut̄ sic: Nubere
possū sed pollui nō possum vt valla p̄cipit) & vlla ven⁹ nō poterit
maculare decus. i. ornamētū: virgineū. i. virginitatis mee. I p̄ pa-
ter. f. celestis q̄ dedit mihi hęc vota. i. desideria: vel q̄ dedit vt hęc
vouerē (quia de⁹ opatur in nobis & velle & currere vt dicit Augu. in
ep̄la ad vitālē. vñ nō olētis neq̄ currētis sed miserētis ē dei Ro. ix.)
custodiet mihi pudorē & nitorē casti corporis: & nullū æuū polluet
mihi mētē. i. neq̄ mētē neq̄ corpe polluar: hęc eadē sentētiā. i. hoc
idē p̄positū: mouit sc̄tōs vates. i. p̄phetas p̄cipue carmelitas: vt he-
liā & helisē: & habet magnos auctores. i. quos imitari deceat īcepto-
res: ne ego dicer. i. cēserer forsan temeraria: & eōs ulisse. i. p̄spexisse
male p̄prię saluti: si ego fuīsse ausa vadere prima. i. sine aucto⁹ & exē-
p̄o: p̄ calles ignotos. i. viā incognitā: & si ausa fuīsse credere. i. cōmit-
tere: me solā vētis abiguis: & rumpe gressu audaci: vada nō dūm co-
gnita. i. si nouum & inauditū gen⁹ vītē sola & sine exēplo sineq̄ au-
ctore deo īgressa fuīsem quo modo temerarii vidētur nauēt qui ma-
re intentatum primi nauigant: vnde Horatius. primo carminum. Il
litobur & es triplex Circa pectus erat: qui fragilem truci Commissit
pelago ratē Primus: nec timuit aphricum Decertantem aquilonib⁹
Elias magnus scilicet propheta līquit clara vestigia p̄ hos calles. i.
cēlibē & virginalē vitā perduxit: & eliades. i. heliseus socius & imita-
tore: vīri. i. qui duo vīri: sunt p̄genies gratissima īcelo: vīsura di-
uos. i. sanctos: vt albertum & Symonē aliosq̄ q̄ plurimos carmel-
itas: de suo semine. i. de sua īstitutione viuedi. Non enim si p̄petue
castitatis auctores sunt: de semine carnali intelligendum. Pectus
meū stat sic. Aut absolute & īpersonaliter dic, Sic stat. i. sic placet. &
i. iiiii.

sic decretū est mihi: & hæc sñia tenet pectus meū imotū. Ego oro o
tu genitrix patiare.i.des veniā:& patiēter feras:& solare.i.consolare
parētē.i.patrē meū:longeū.i.seniorē:& sciat ipse sese esse tonanti
curā.i.ad curā.hoc est se curari a deo:ipse.i.tonās de⁹ aderit.i.auxi-
lio erit:& solabitur.i.quouis solatio iuuabit annos eius graues.id ē
grauatos:senio.i.senili aetate.Sic vīrgo sup.locuta est.& mater am-
plexa lachrymātē recessit.Noluit enim diuinis monitis obstat: nec
potuit suis desideriis modū imponere:ideoq; recessit anxia.

Dicit mariae natale solum: sedemq; paternam
Et genus antiquum paucis memorate puellæ
Castalides: etenim memorī vos omnia mente
Tempora: vos terræ tractus: pelagiq; tenetis:
Et vos parthenice comites/famulæq; fuistis.
Est arabes inter cadmeaq; sidonis arua
Palmiferāq; pharon lybiciis: quæ iungitur oris:
Et mare quod lato fœcundam gurgite cyprum
Alluit: assyrii pars non ignobilis agri
Terra ferax: belloq; potens: atq; inclyta cultu
Vnius iudæa dei: clara oppida: claras
Suscepit apricis positas in collibus vrbes
Ascalon hic: et gaza potens æraria quondam
Perfidis antiquæ: magna sedet edita mole
Fulta supercilio præruptiq; aggere montis.
Hic vetus andromadæ vinclis insignis ioppe
Antiqua prior illuie: summo ardua colle
Regia tecta sion: & pulchram sustinet arcem
Imperiū caput: & solymi moderamina regni.
Illi solēnes aras dauidica proles:

Altaq; carenti posuit de marmore templa.
Illuc ex omni turbæ regiōne solebant
Dona deo & primæ frugis portare maniplos.
Illi triticeæ cereris domus inclyta christo
Conscia nascenti montanaq; nazareth: ambæ
Illustrē tenuere locum: genus ista paternum:
Altera maternum mariae dedit. ista tonantis
Conceptu fœlix: ortu fœlicior illa.
De patria satis hæc: posthac de sanguine dicam.
Ismeriaæ soror anna fuit regalis origo
Et soboles magni veniens dauidis ab alto
Sanguine: zachiæ coniunx sata semine primæ.
Tres triplici partu marias: tribus anna maritis
Progenuit: sanctum: & summo genus æthere dignum.
Prima deo sacros partus dedit: altera natos
Quattuor alpheo iudam simona iacobum
Et qui iustitiae clarum cognomen habebat.
Tertia de natis tibi quos zebedæ duobus
Edidit: ad calpen vnum transmisit: & vnuſ
(Si populi præstandafides rumoribus nulla est)
Viuis Amazoniis ephesi sepelitur in agris.
Sicq; duo inter studuit concluderē natos
Regnantem latio christum: Romæq; tenentem
Imperium: læuam tellus asiatica: dextram
Gens hispana tenet: regnum inter vtramq; latinum.

Sidon
Iudea
Gaza.

Tyrus

Dicit marie natale solum. Per digressiunculam describit priam diue virginis. Ordo ē. O puellę castalides. i. o vos musas q̄ castaliū fontem in phocide regiōe colitis: memorate. i. recēsete narrate paucis sup. verbis aut camminibus solū natale. i. patriam marię. s. virginis & sedem paternam. & genus antiquum(quia vero antiquum & a paucis memoratū ideo conuenienter inuocat musas: quod in re aperta ineptū esset: vnde Horatius in arte. Nec deus interfit nisi dignus vindice nodus iciderit. Imitatur autē illud. vii. ene. Nunc age q̄ reges Erato: q̄ t̄p̄a rerū Q uis latio antiquo fuerit status aduena classem Cū primū ausoniis exercit⁹ appulit oris Expediam &c. Et illud in eodē. Pandite nūc helicona deae cātusq; mouete Qui bello exciti reges: q̄ quēq; secutę Cōplerint cāpos acies: quib⁹ itala tantū Floruerit terra alma viris: quibus arserit armis. Et meministis enim diue & memorare potestis At nos vix tenuis famę plabis aura. In eo autē q̄ puellas vocat Iuuenalē imitatur saty. iii. dicentem Narrate pueræ Pierides: prosit mihi vos dixisse puerillas) Eteni id ē quia certe: vos tenetis oīa tempora memori mēte. v̄os tenetis tract⁹: id est regiōes terre: & pelagi. i. maris: & vos fuitis comites & famulæ partienice. i. diue virginis: vt pri⁹ diūtū est. Sane cōueniēter ysus est datiuo: tū quia ornatus dixeris: sū paulo comes: & populo dux. q̄ sum comes pauli: & dux populi: tū quia turpis coincidētia syllabæ fuitset si in ḡto dixisset. Parthenices comites) Iudea exīs ps nō ignobilis īmo p̄ liptotē figurā: nobilissima: agri assyrii. i. regionis assyriæ & existens terra ferax vñ p̄missionis dicitur: & potēs bello (vt ex Iosepho de bello iudaico viderelicet) atq; celyra. i. clara & gloria cultrū. i. ppter cultū vnius dei: q̄ sup. suscipit. i. continet clara oppida & claras vrbes: positas. i. sitas in collibus. i. monticulis: apricis. i. soli expositis non nemorosis nec vmbrosis: Est inter arabes & arua sidonis: illius ciuitatis q̄ sitū habet in pulcherrimo continentis portu: vt dicit Strabo lib. xvi. (de iis locis ita loquens. Mediterranea vltra phoeniciā (q̄ est ad mare rubrū) v̄sq; in arabes inter gazā & antilibanum iudea noiatur. Quare cū iā coelosryū pagrauerim⁹ iter in phœniciam deflectamus de cuius vna parte locuti sumus q̄ ab orthosio Barutū v̄sq; ptendit. Post barutū est sidon quadringētis fere stadiis ab eo distans. Post sidonē maxima & antiquissima phœnicū ē Tyr⁹: q̄ cum illa & magnitudine & facie & antiquitate contēdit: sed poetæ magis sidonē celebrat adeo vt homerus tyri nō meminerit) cādmea id est a cadmo vt dicunt possessa: et pharon insulā in ora ægypti: palmiferā. i. palmarū ferace: q̄ iungitur oris lybicis: maxime tyriis. & inter mare quod alluit. i. fluctu ferit lato gurgite: cyprū insulā illā

Andromedæ

fœcundam. i. fertile hic. i. in hac regione. s. iudea Ascalon ciuitas ilala nō magna secūdū Strabonē cui⁹ ager coepas p̄cipue fert: & gaza ciuitas illa a thesauro(nam gaza apud illos dicitur) denominata: potens. i. diues existens quondā eraria. i. repositoriū æris. i. fisci aut thesauri: antiq̄ persidis: id est regni persarū (ærarū autē dī ab q̄re: q̄ a prima pecunia ærea fuit, sedet. i. sita est hic edita. i. extrecta in edito. i. sublimi loco, magna mole (qd ad gazā tantū refertur, fulta. i. sustēta supercilio q̄ p̄. i. aggeremontis prupit. Hic. i. in his locis est ioppe vetus ciuitas illa at: qua (Iuxta quā ægypti ora mītū immodū flectit ad aquilonē prius ad orientē extenſa. hoc in loco nōnulli andromedam cetō expositā fabulis tradiderunt. Nā locus satis edit⁹ est. vnde dicunt ab eo hierosolyma conspici iudeorum metropolim. hec Strabo lib. xvi. Qui. lib. i. dicit. Sunt qui ethiopiam in nostrā phoenicē traducat. Et res de andromeda gestas in ioppe contigisse dicant hēc ille. Sane dicunt p̄seū cum occisa gorgone in patriam remearet vidisse forte eloco excelsō andromedē circa regna cephoei scopulo ob crimen matris et amonis sententiam alligatā: & marino monstro. s. ceato expositam: parentesq; eius casum in littore desfētes. causa autē cognita: coniugiū puerę cum parentibus pepigisse cāq; liberasse: ceto qui ad eam deuorandā venerat intercepto. Propertius Exolut⁹ duris cautibus andromedā. Beluae huius q̄ ad deuorandam andromedam venerat ossa ex oppido iudeæ ioppe apportata ostendisse Romæ inter reliqua miracula fertur in ædilitate sua Marcus scaurus longitudine pedum. xl. altitudine costarum indicos elephantes excedentes spinæ crassitudine sesquipedali, verum cum nuptia celebrarentur: phineo cephei fratre cui ante sententiam puella desponsata fuerat: eam repente & viauferre volenti: p̄elūm intulit: multisq; ex hostiis interemptis reliquos ostensō gorgonis capite conuertit in lapides. Mox quoq; in persas profectus subditam eam sibi nationem libero patre superato a nomine suo nuncupauit & persepolim regiā vrhem condidit. Andromede autem Cephei fuit ex Cassiopea vxore: quem in æthiopia & ioppe vrbe ante diluvium(vt ferunt) condita: regnasse accolæ longissimo tempore affirmarunt: eo signo q̄ tu mulum eius fratrisq; phinei veteres cum plurima religione retinērent. Hæc si p̄ontinus) Ergo vetus ioppe: insignis vincis andromedæ quibus ligata dum ceto exponeretur dicitur (Declinatur autem latine hæc andromeda: & græce hæc andromede) existens prior antiqua illuue: id est inundatione aquarium quia dicunt eam conditam ante diluvium: & sion ciuitas illa hierosolymitana ardua: id est sublimis: appositorie regia tecta . i. q̄ est dom⁹ regia sedet sup.

in summo colle. i. in editiore parte eius regionis: et sustinet pulchram arcem. s. templum Salomonis: & domum regiam: appositorie: caput imperii & moderamina regni solymi. i. hierosolymorum & iudeorum. Proles dauidica. s. Salomon posuit illic solennes aras. s. in templo a se constructo & posuit alta templa de marmore cädenti. Turbe. s. iudeorum so lebant portare illuc. i. ad illud templum ex oī regione: deo dona & manipulos pmanipulos: primę frugis. i. primitias frugum suarum. Domus cereris triticeę. i. vbiē copia frumenti & p̄cipue tritici: vel in qua Roba posuit ciborum horrea: vt dī. ii. Para. xi. inclyta. i. clara & nobilitata: conscientia xp̄o nascenti. s. bethleē: & nazareth ciuitas illa galileæ tenuere illuc. i. regione iudeę: illustrę. i. clarum locum. Ista. s. nazareth dedit marie genus paternū altera. s. bethleem dedit marie genus maternū. i. ex parte patris erat oriunda de nazareth: vñ misse est angelus gabriel ad eam cū esset domi paternę in ciuitate galileę cui nomē nazareth. & ex parte matris erat de bethleem ciuitate David: quia de progenie ei⁹ fuit. Ista. s. nazareth est sup. felix cōceptu. i. cōceptione: tonantis. i. filii dei viui quē in nazareth de spūsancto concepit: illa. s. bethleem est felicior ortu. i. nativitate tonantis. s. xp̄i. hæc satis sup. dicta sunt aut dixi de patria. s. diuine virginis. i. natali solo (Nam errant qui dicunt reges habere multas patrias: cum multas regiones possident.) Ego dicā posthac. i. deinceps de sanguine. i. progenie matræ. Anna. s. mater virginis fuit soror ismerię: existēs origo regalis & soboles venies. i. descendens ab alto sanguine: magni dauidis. s. regis. Cōiuncti zacharie patris diuini baptistae. s. sancta Elizabeth eiusdem mater: sata. i. genita est: semine prime. i. ismerię. (Nā vt egregi⁹ vir & religiosorū columen Ioannes Trihemius spanheimi. abbas in vita diuine Anne scripsit: Beatissima Anna erat de tribu dauid ora ta ex bethleem p̄ Stolano matre vero emerentia: parentib⁹ secundū legis decreta religiosis: qui eāvna cū foro Ismeria in timore dñi ab infantia nutritur. Vdetur aut̄ prior. i. antiquior fuisse ismeria: quia vetula erat elizabeth cū maria adhuc esset iuuenula: vñ hic dicit pri mae: vbi mallē dixisse prioris) Anna pgenuit tres marias tripli partu. i. tribus distinctis partibus & trib⁹ maritis. Appositorie genus: q. d. marias existētes genus sc̄m & dignissimo ethere. Prima sup. maria. s. filia Iacobim & coniunx Ioseph dedit deo sacros partus: quia peperit unigenitū altissimi patris sine viri semine. Altera. i. se cunda maria filia. s. cleophe et cōiuncti alphei. dedit alpheo quattuor natos. i. filios. iudam. simona iacobum. s. minorē & sup. eū qui habebat clarum cognomen iustitię. s. Ioseph iustū. (A duerte lector quia Iacobus sicut cetera q̄ I cum vocali in prima syllaba habent primā

Patentes
di
ue Anne

syllabā diuidit ut sit Iacobus tetrasyllabū cuius penultima lōga est vnde Claudianus Ne laceris versus dux Iacobē meos. Peccant qui eā breue proferūt) Tertia. s. maria Salome filia & zebedei vxor: trāmisit vñ. i. alterū de duobus natis. i. filiis quos ō zebedeē edidit. i. peperit tibi. s. Iacobū maiorem: ad calpē. i. mōtē illū hispaniæ vbi visi tur nūc: & vñus. i. alter. s. Iohannes euāgelista. si vlla fides. i. credulitas ē p̄stāda rumorib⁹ populi: sepelitur viuus ephesi in agris amazonis in regione illa aliæ: de quo Hiero. in prologo euāgeliorū ei⁹. Hic est Iohannes qui sciens superuenisse diē recessus sui conuocatis discipulis suis in epheso per multa signorum experimenta p̄mens christū: descendēs in defossum sepulture suæ locū facta oratione positus est ad patres suos tā extraneus a dolore mortis q̄ a corruptio ne carnis inuenitur alienus. hēc ille. Sane rumor ēnihil illīc p̄ter māna inuentū sub quo quasi anhelatis corporis motū p̄cipi dicitur). Et sic ipsa maria mater filiorum zebedei (de qua dicitur Math. xx. Tūc accedit ad eū. s. iefum) mater filiorum zebedei cum filiis suis adorās & petens aliquid ab eo. Quid vñs? At ille. Dic vt sedē ant hi duo filii mei: vñus ad dextrā tuā: & vñus ad sinistrā in regno tuo &c. quia ergo christus in petro & vicariis reliquis Romæ regnat videtur Iacobus situs esse a dextra & Iohannes a sinistra vñ ait Sic q̄ sup. tertia maria studuit cōcludere christū regnātē in latio & tenetē imperiū romæ inter duos natos: tellus asiatica vbi Iohannes sepultus est tenet leuā. i. sinistrā: ḡes hispana vbi Iacob⁹ est tenet dextrā & regnū latinū. i. romanū est inter v̄trāq; s. asiām & hispaniā: & ita christus in medio regnat. Et hæc de primo libro.

F. Baptista Mantuanus Carmelite theologus Parthenices Marianæ Liber Secundus.

H Nxia responso genitrix in tecta redibat
Multa mouens animo: nec enim sententia nata
Visa satis legi: priscisq; accommoda patrum
Ritibus: in vacuos etenim: partuq; carentes:
Expertesq; thoras sobolis superosq;: deumq;
Irasci tunc fama fuit: dirumq; minari
Supplicium in steriles yteros: multo ante maritum
k

Non aliam ob causam passum conuitia norat:
 Summotūq; procul templo spectantibus ipsis
 Ciubus: & tristem casum miserantibus vltro.
 Nāq; vir ardentes votum positurus ad aras
 Ante habitam prolem: dum se in secreta tulisset
 Templa: sacerdotum strepitu discedere sacro
 Ex adyto iussus fuerat: turpēq; repulsa
 Passus: & hoc patriam fugiens ob dedecus vrbem
 Rus coluit: pluresq; latens īgloriis annos
 Duxerat in luctu tristem sine coniuge vitam.
 Sicut vbi amissō thalami consorte / per agros
 Sola volat turtur: nitidis neq; potat in vndis:
 Ne comitis prisci tristetur imagine visa:
 Nec viridi post hac fertur considere truncō.
 Sed miseram diuina senis clementia sortem.
 Prospiciens: annaeq; preces: & dona gementis
 Misit olympiaca celerem de sede ministrum:
 Qui dedit hæc mandata viro: tua tecta reuise:
 Consortem solare agram: mœstosq; penates.
 Anna tibi lætos partus: prolemq; datura est.
 Foemineam: magno sanctæ dabis omīne natæ
 Fatidicum ductumq; maris de sidere nomen:
 Et mariam dices: annæ mandata minister
 Attulit hæc eadem mirantiq; insuper addit
 Hos monitus limen notæ pete concita portæ:

Parthenices Marianæ. Lib. II. Fol. LVI
 Qua tibi rus itur: sacris hic mane peractis
 Obuius occurret coniunct: gressu illa citato
 Venit ad vrbanae (quem dicitur aurea) portæ
 Limen: & offendit redeuntem rure maritum.
 Illic suscepti hospitio communis amici
 Amplexu: longisq; vna sermonibus illam
 Consumpsere diem: & certi de prole futura
 Mane suos petiere lares. gauisa reuersum
 Tota domus largo dominū suscepit honore.
 Hæc igitur mœsto voluens sub pectore mater
 Aegra fatigabat tacitis præcordia curis:
 Et gradiens tali secum sermone locuta est.
Anxia responso genitrix. In hoc principio secundi libri redit auctor ad narrationem principalis instituti: docetq; qua anxietate sanctissima materanna ex tali virginis sacro sanctæ responso perculta domū redierit: & quos sermones quasq; rationes secum inter rediū volutabat: quæ oīa ex decore psona li de prompta sunt. decet enim matronā prudētē in re tā noua sollicitā habere mentē. Nactus aut̄ occasionē inserit q̄ prius more poetico omiserat: quo videlicet modo I oachī ob sterilitatē tēplo explosus fuerat: quo ppositū ac votū virginis dānabilius videbat. Qui avebro oīa satis expposita sūt: ordinē dūtaxat collegero q̄ talis ē. Genitrix i. mater virginis. f. diu āna anxia respōsō. i. ppter respōsū filię suā redibat in tecta. i. domū suā: mouēs. i. versans & agitans aio multa. (Estant virgilianū vñq; enī. iii. Multa mouēs aio nymphis venerabagrestes) Enī p̄ q̄a: sentētia gnatę. i. filiæ videlicet marię nec. i. nō est vīsa satis accōmoda. i. cōsona legi & priscis. i. antiquis ritib;. i. institutis. obseruationib; & traditionib; patrū. i. maiorū suorū Etenim. i. q̄a certe: fama fuit tūc (bene tūc quia nunc virginitas fecūdissimo matrimonio p̄ferit) supos. i. oēs spūs cœlestes & dēū ipsū irasci. i. cōtra thoros vacuos & p. i. carētes ptu & exp̄tes. i. nullam habētes ptē sobolis. i. plis: & dēū supos minari: dirum. i. execrabile suppliciū. f. maledictionē; in vteros steriles. & supple āna notat: ma k ii

Adytum

Aditus

Turturis na
tura

titū suū. s. Ioachi (quē tamē nō noīat: vel qā asperū nomēē: vel qā nouerat graues viros vt Augustinū cōtra Faustū de noīe patris dī uē virginis dubitas) passum cōuitia. i. exprobrationē & cōtumelias: ob uō aliā. i. ob eandē causā videlicet ob carentiā plis: & submotū. i. expulsum aut semotū. i. seperatū pcul tēplo. i. a tēplo: ip̄ sis ciui bus. i. vicinis spectātibus & miserātibus vltro. i. nō istigatis ad hoc alitē qā a natura hūana qād pietatē pna est (Vñ hūanitas dicit ea virtus qua miseros hūane āplectimur) casū. i. euētū illū: tristē. i. dolē dū qā casū nō vitio suo ple caruit. Nā vir. i. maritus eius positur vō tū. i. rē v otā videlicet vitulū agnū aut hedulū ante aras ardētes. i. incensas vt faceret holocaustū: & dū tulisset. i. intrulisset se afi plē habita. i. priusq̄ plē haberet: i. tēpla secreta. i. nō oibus patētia: sed solis parētibus cocessa: ip̄ se fuerat iussus: strepitū. i. cū increpatione & explosione sacerdotū: discedere ex adyto. i. loco quem ei adire nō licebat sacro. i. sacerdotibus & rite sacrificaturis cōcesso. Noris grāmātice hoc adytū ē grecū vocabulū: dicitur enī ab a qā ē priuatiua pti cula: & verbo Λυω quod est subeo: quia soli sacerdoti illū locū adi- re apud gētiles licebat. Vñ Serui adytū iquit ē locus tēpli secretior ad quē nulli est aditus nisi sacerdoti hæc ille. Est ergo adytū sine aditu: aditus enī diciſ ab adeo verbo: quod cōpositum est ab ad & eo & scribit i. latino hic vero accipit adytū p̄eo loco quo sacrificia fiebāt quē sterilibus adire nō licebat: & vir passus repulsam. i. reiectio- nē turpē. i. infamātē & exprobrosā: & fugiēs ob hoc dedectus. i. vitu periū: vrbē patriā. i. natale. s. nazareth: coluit rus cū pastorib⁹. s. de- gens: & ip̄ se latēs inglorius. i. ignobilis & sine gloria vt vilis & ab- iectus: plures ānos (sic etiā prius dictū est: vir pluribus exulat ānis: vbi sentētiā nostrā posuimus) duxerat vitā tristē in luctu sine coniuge. Sicut turtur amissō cōsorte thalami. i. masculo cui vt marito coheret: volat sola per agros: quia diciſ ad secūdū rō trāsite: neq; pos- sat in vndis nitidis. i. aquis lym̄idis & imaginē referētib⁹: ne tristē vīsa imagine. i. specie sua q̄ est imago: prisci comitis (Nil enim est si milius turtur masculo q̄ turtur fœmella) nec p&nō: & fertur nō cō- fidere. i. capere fedē aut descēdere ad capiendū fedē: post hac. i. post amissū cōsortē sup. in trūco viridi. i. ramo virēte. sed diuina clemen- tia p̄spiciens. i. misericorditer porro. i. de longe aspiciēs (quia p̄spe- xit de excelsō sancto suo: dominus de celo in terrā aspexit) miserā fortē. i. miserādā cōditionē: senis. s. Ioachim & p̄spiciēs p̄ces & do- na. i. elemosinas annē gemētis: misit celestē ministrū. i. angelū de se de olympiaca. i. colesti: qui dedit viro hæc mandata: o Ioachim sup. Reuise. i. abi iterū vīsum tua tecta. i. domū tuā: & solare cōsolamur

enī verbis: solamur rebus: vnde hic proprie posuit) cōsorte. i. cō-
iugem tuā: egrā. s. aio. i. moestā & dolentē: & penates. i. domesticos
Consolati.
tuos moestos. Anna datura est tibi partus lētos & prolē fœmineam
Solarī
tu dab̄is sanctę natę. i. filię magno omine. i. futurę rei indicio nomē
fatidicū. i. illi fataliter debitū: & ductū de sidere maris: quia enī maris
stella est mariā dictā vult: vnde subdit: & dices. i. vocabis eā mariā) Maria
Sed attende lector ne falso auctorē culpes: mariā etiā hebraice (vt au-
tor est Hieronymus) stellā maris dici: aliter non dedisset hebreo no-
mīni latinā etymologīa. Bene autē penultimā corripit more latino:
quia q̄ masculīna in ius habēt: ia corripiunt: vt lucius lucia anastasi
anastasia: marius maria nec obstat q̄ mariā hebreū non deduci con-
tendas a latino: quia & hebreā vocalēm ante vocalēm passim corri-
piunt vt helias: licet imperiti cōtra p̄ferant) & minister. i. angelus: at
tulit Annā hēc eadē mandata: & addit p̄ addidit. Annā sup. insu-
per. i. vltra mandata viro data: hos monitus (Dicitur etiā hoc moni-
tū) tu concita. i. festina: pete limen. i. ingressum portę notā. i. quā
nōsti. s. qua. i. p̄ quā itur tibi. i. tu ire soles rus: & mane hīc p̄illic. i. in
illa porta: peractis sacrīs. i. postq̄ sacrificaueris: cōfūx. i. marit⁹ tuus
occurret tibi obuius. Illa. s. Anna venit gressu citato. i. accelerato ad
limen portę vrbanae quae dicitur aurea: & offendit. i. inuenit illic ma-
ritū redeūtē rure: & ip̄ si suscepit illic hospitio. i. in hospitiū: āplexu:
id est per amplexū cōmunis amici. i. hospitis q̄ ambos beniūole ac-
cepit: eo q̄ vtricq̄ amicus: ip̄ si cōsūpserē vna. i. simul illā diē longis
sermonibus narrātes. s. mandata cōlūtus missa: & ip̄ si certi de prole fu-
tura: petiere mane suos lares. i. domū suā (honeste noctē in qua pro-
li operā datā significat ex eo q̄ dicit certos de prole futura rediisse p̄-
terit: sic tñ vt illic māisse intelligātur. nā si totam diem sermonibus
cōsūpserūt: & postridie primū reuersi sunt: certū est noctē illam in
vibe māisse: vbi genitā diuā virginā innuit) tota domus. i. familia
gauisa dñm. s. Ioachi: reuersū sup. cē: suscepit sup. eū: subaudi cum
(nō enī instrumentū sed comitātā hic significat) largo honore. Igit
mater voluēs hec sub moesto pectore. i. repetens & agitans secū hec
oia: fatigabat p̄cordia. i. intima viscera sua: egra. i. anxia & moesta:
tacitis curis. i. follicitudinibus: & ip̄a gradīes. i. abiēs domū: locuta
est secum. i. in animo: tali sermone qui sequitur.

O Curæ: o vani pro posteritate labores:
O dolor: o pietas: infortunata parentum
O studium iuscelix: vbi res: & tempus: & ipsa

R. Baptistæ Mantuanæ

Viscera: & exhaustas in sollicitudinements
Triuimus: ut canis caput aspersere dolores:
Linquimur: immemores demens incuria natos
Separata nobis. meritorum oblitera propago
Non æquat curas: & non respondet amor.
Sed quid te frustra miseram coquis anna? quod ipsi
Fecimus: hoc patimur: patres ut amauimus ipsis:
Sic nostrum nos semen amat: taxamur eodem
Iudicio: sic fata ferunt: suspiria perdis.
Iste modus rerum mundi productus ab ortu
Transireat ad gentem per saecula nostra futuram.
Singultare potes: turgentia lumina fletu
Exhaurire licet: sed ferrea fata mouere
Non potes: aerei pellant sine carbasa venti:
Quod dederit fortuna libens amplectere littus
Forisitan utilius q̄ tu tibi consulet aura.
Conquestum dauidæ diu: pueror̄q̄ iacenti
Producit petuisse dies: auertere mortem
Non valuisse ferunt: audit deus omnia: præstat
Optima. mortales audent orare: quod optant.
Opprime succensum studiis melioribus ignem:
Nec sine supremas animi dolor occupet arces:
Talibus: ut fama est: curis dementia quosdam
Cepit: & in saltus: atq̄ in deserta ferarum
Lustratulit. pater aiacem narrare solebat

Parthenices Mariana Lib. II. Fol. LVIII.

In sanum. mactasse pecus dum quereret hostem:
Et furias idem memini recitabat orestis:
Quem comes ad sythica vexit delubra dianæ.
Magna quidem credo quotiens pugnatur in agris
Aduersaq̄ volant acies in prælia surgit
Tempestas: sed mens etiam cum nocte / dieq̄
Sollicitis agitur stimulis in pectore magnos
Extollit strepitus: & grandi corda pauore:
Concutit: & recte tetrici dixere parentes
Quattuor aduersis miscentur ut æquora ventis
Eoo / zephyro / libyco / gelidoq̄ aquilone
Sictotidem nostras ingenti turbine mentes
Subuerti furiis: pectusq̄ in prælia mitti.
Spes leuat arrectos: metus alto a vertice fluctus
Deicit: hinc animum pulsat furibunda voluptas:
Inde dolor: fluctus seu fracti fluctibus altum
Clamorem ingeminat. piceis abscondita nymp̄is:
Nec radios fundit ratio: nec vela gubernat.
Fœlices quicunq̄ istis a syrtibus altam
Visuri pacem loca sunt in tuta recepti.
Nam neq̄ mens vllam secus est habitura quietem:
Nec latos sensura dies: nec dulcia sœcla.

O Curè. Hec deploratio diuē anē foemininę affectionis & ista
bilitatis: plena est: habet tamen grauiusculas sentētias quas
decenter a maioribus se didicisse attestatur. Iterū tñ qbus-
dam displicet q̄ aiacis & orestis furias tā sanctā matronā meminisse
dicit: verū excusat quia non legisse sed a p̄fe audisse dicit. quas vt
kiii

ordinē psequamur sic habeto. Aiax thelamonius vir fortissimus & maxime strenuus post mortē achillis eiusdē arma q̄ vulcanus thetis fabricauerat sibi vendicare contra vlyxē conatus est: vt Hora. ii. sermonū & Ouidius in principio. xiii. metamor. late psequuntur. verum cū facūdia vlyxis vīcisset (nā vt dicit Ouidi⁹: qd facūdia posset Tūc patuit: fortisq̄ viri tulit arma disertus) aiax impatiē iratū in furorem versus: noctuq̄ in agamēnona. vlyxē. diomedē. menelaū ceterosq̄ prīncipes irruere putans: in stabula incides oues & boues iugulauit: qua re postridie a se cognita: timore infamiae seipm̄ iteremit & vt fabulatur ouidi⁹ in hiacithū florē in quē hiacinthus prius cōuer sus fuerat trāsformatus ē. Orestes aut̄ agamēnonis & clytēnestræ filius: post q̄ matrē cū egisto eius moecho eo q̄ patrē a bello redeūtē interfecissent interemerat ymbris maternis agitatus in furore versus est: & a pilade amico ad dianā perductus & ab iphegenia forote q̄ illic sacerdos erat agnitus tādē liberatus est. Notissima est fabula & saepe a tragediis acta: vnde dicit. iii. q̄nei. scēni agitatus orestes. & in prima satyra Iuuena. plena iam margine libri Scriptus & in tergo necdū finitus orestes. Ordo est. O curae: o labores p posteritate. i. p le q̄ post nos viuat: habenda vani. i. inanes (Notū est o tribus casib⁹ iung. i. ntō. vt in achilleide. o dolor o seru materno in corde dolores: & q̄nei. primo. O fortunati quorū iam moenia surgunt. Actō. vt in geor. o fortunatos nimium bona si sua norit agricolas. Et in prima saty. persii O curas hominum o quantum est in rebus inane: sed maiorest vehementia in accusatiuo cum o expresso q̄ in nominatiuo: & vocatiuo. vt O melibœ: deus nobis hæc ocia fecit) o dolor o pietas parentum infortunata. i. non p̄sperū successū habens: aut cui nō correspondet obsequiū prolis: o studium. i. conatus in foelix: vbi. i. ex quo nos triuimus. i. cōsūp̄im⁹: res. i. facultates nr̄as: & t̄pus: & ipsa viscera. i. p̄cordia nostra (t̄n̄ viscera oēm carnem significat) & mētes exhaustas. i. eff̄ctas & absumptas in sollicitudine: vt. i. postq̄ dolor res aspersere caput sup. nr̄m: canis. i. capillis canescētibus (Canicē autē a dolore causari attestat̄ boetius carmine primo. primi li. dicens Intempestiu funduntur vertice cani Et dolor ætate iussit inesse suā) nos linquimur. i. deserimur & deſtituimur a liberis: i. curia. i. negligētia: demēs. i. male affectata aut male fana ſepat natos. i. liberos immetores. i. oblitos nostri a nobis (Op̄ortet vt h̄ec generaliter dicta intelligam⁹: nō enī secundū hunc auctōrē iam natos habuit: sed liberos quia liberi a Terentio de vnica puella dicuntur. generaliter autem dicta esse: ostendunt sequentia/propago id est propagatio & generatio nostra: oblita meritō. i. beneficiōtū a parētibus impensorū nō

equat. i. nō facit équaless: curas. i. sollicitudines liberorū in parentes: sollicitudinibus parentū in liberos: & nō respondet amori. s. a parētibus impenso: Sedo Anna (verba sunt annae ad seipsum: sicut i buco. Ah coridon coridon q̄ te dementia cepit. Et q̄nei. iii. Quę mētē infanía mutat In foelix dido: nūc te fata impia tangūt Tū decuit cū sceptrā dabas &c.) quid. i. ad quid coquis. i. emaceras & torques curris: te miserā fruſtra. i. in vanū. nos patimur quod ip̄si fecim⁹. i. sicut nos non redamauimus parentes nr̄os quātū nos amauerunt: ita nec proles nostra q̄ nobis mōrgerari non vult: nos nō tñ redamat &c. Vt. i. quēadmodū ip̄si. i. nos amauimus p̄s. i. parētes nostros sic fe men nostrū. s. proles nostrā: amat nos. nos taxamur. i. dānamur aut iudicamur eodē iudicio: fata. i. influentię naturales: ferunt. i. volunt instituūtq̄ sic: tu perdis spiria. i. fruſtra spiras. iste modus rerum productus ab ortu mundi: transmeat. i. transit per secula. i. t̄pā nr̄a: ad gentē futurā post nos. s. Tu potes singultare: & licet. i. tonceditur tibi exhaurire. i. euacuare aut exiūcare lumina turgentia. i. oculos turgentēs fletu: sed tu non potes mouere. s. astu luo: fata ferrea. i. inuincibilia: sine. i. pmitte igitur: vt sup. venti aerei. i. in aere exciti: pellāt id est impellant: carbasa. i. vela tua. hoc est sequere impetū fatorum (Vnde Virg. lib. v. quo fata trahunt retrahuntq̄ sequamur) aplectez: relibens littus quod fortuna dederit (quia enī secundū Senecā fata ducunt volentē: nolentē trahunt: ne quid contra voluntatē accidat ita volendū est vt fata deusq̄ volunt. Vñ Comicus in andria Q̄aē ſo q̄edepol Carine: qm̄ nō potest fieri id qd vis: id velis quod possis) aura. i. ventus & impetus fatorū consulet forsitan tibi vtilius q̄ tu. i. forte melius eueniet q̄ si eo modo quo vis contigerit (Permanet aut̄ in metaphora sumpta a nautis: qui in alto deprehensi: vēto obsecūdent o portet: ſepe autē q̄ contra voluntatē euenerūt multis p̄fuerūt: vt error viarum augustino quo ab arrianis saluatus est & innumera alia aliis. Sancte aut̄ de hac re loquitur Iuuenalis in finē saty. x. dicens. Siconſiliū vis Permitte ip̄sis expendere numinibus quid Cōueniat nobis rebusq̄ ſit vtile noſtris. Nā pro ſocundis aptissima q̄q̄ dabunt dīi Cator est illis homo q̄ ſibi. nos animorum Impulſu & cœca magnaq̄ cupidine duci Coniugiu petimus partiq̄ vxoris: at illis Notum qui pueri qualisq̄ futura ſit vxor &c.) Ferunt. i. dicūt ſcilicet legiſperiti & qui regū historias ſcriperunt (vnde noue dixit ferūt: dere. s. tam certa q̄. ii. Reg. xii. ad vnguē explicatur: vbi dicit̄ deprecatus est dauid dñm p̄ paruulo & iejunauit dauid iejunio: & in gressus ſeorsum iacuit ſuper terram. & paulo post ait dauid. Propter infantem dū adhuc viueret iejunauit & fleui. Dicebā enī. Quis ſcit: ſi

forte donet eū mihi dñs & viuat infans. Nunc aut̄ quia mortuus est
quare iejuno: nunquid poterо reuocare eū amplius? Ego vadā ma-
gis ad eū: ille vero non reuertetur ad me &c. Erat autē filius ex berba
see vt ibidē patet ferunt ergo dauidā. s. regē conquestū diu & petiſ-
ſe dies. s. vite: produci. i. prolōgari: puer. i. filio suo iacenti. i. decu-
banti infirmo: & ferunt eū non valuisse auertere mortem: & ita audit
deus omnia: sed præstat. i. confert: optima. mortales. s. hoīes audent
orare. i. iplorare & precari quod optant. i. cupiūt suu bonum sit siue
malum. Opprime(ig)it sup. o Anna) ignē. s. furoris: succensū: idē
occulte incensum: studiis melioribus. i. per meliora studia. i. vota &
desideria: nec sine. i. & non pmitte vt sup. dolor. i. impatientia & fu-
ror proueniens ex dolore nimio: occupet; supremas arces. i. vltimā
potentiam animi. i. rationis. i. noli tantū dolere vt insanire: aut fure
re incipias. Dementia. i. nociuus furor cepit. i. inuasit & occupauit
quosdam vt fama est (hoc decenter addit de ethnicorū historiis locu-
tura) talibus curis. i. per tales curas nimias: & tulit. i. impulit eos i. fal-
tusferarum. i. in loca vbi ferē saliunt: & in lustra deserta. i. latibula &
speluncas ferarum q̄ in desertis sunt. forte de Tereo. pgne. philome-
la cæterisq; quois in aues mutatos ideo in siluas auolasie fictum ē: q̄
per impatientiā dolorū furore pciti deserta petierint: vñ eglo. vii. de
philomela Q[uo] cursu deserta petiuerit &c. Pater solebat narrare aia
cem. s. thelamoniū iſanū. i. furētē: mactasse pec⁹. i. oves & boues: dū
quereret hostē. s. vlyxē cōpetitorē q̄ arma obtinuit vt dixi: aut aga-
mēnona iudicēt vñ Horatius. ii. sermonū: saty. iii. inducit agamēno
nem de eo sic loquentē. Mille ouiūt insanus morti dedit: iclytū vlyxē
Etmenalaurnvna mecū se occidere clamans) Et ego memini q̄ sup.
idem. s. pater meus recitabat mihi furias oreſtis: quē comes. i. socius
& amicus. s. pylades. (Nā pylades & oreſtes: sicut achilles & patrocl⁹
inter nobilita paria amicoru apud grēcos enumerant: de hoc horati⁹
in eadē saty. Nec ferro vt demens genitricē occidit oreſtes. Et paulo
post. Quin ex quo est habitus male tutę mentis oreſtes Nil sane fe-
cit quod tu reprehendere possis Nō pyladē ferro violare aususue fo-
torem) vexit ad delubra. i. tēpla dianę scythicę. i. tauricę iuxta taurū
montem scythicę: q̄ solebat languine humano placari: vt recitat Set
uius ad illud. ii. enei. Sanguine placasti vētos & virgine cesa &c.
Ego credo quidē. i. certe q̄ quotiens pugnatur & acies aduerſe
volant in p̄lia. i. q̄ quotiens cōmittit p̄liū: magna tēpestas surgit i agris
ideſt magnus fit ibi conflictus & concussus armorū sed etiā cū mens
agitur nocte & die stimulis sollicitis. i. stimulatione sollicitudinum
ipsa sup. extollit magnos strepitū in pectorē: & cōcutit corda gran-

dī pauore. i. nō solū agris fit magna turba ex cōcnitu armatorū: sed
etiā in pectoribus ex agitatione curarū & sollicitudinū. & parentes
noſtri tetrici. i. ſeueri & philoſophi dixere recte. i. vere & cōuenienter
(cōuenienter etiā philoſophicā ſententiā a maiori b⁹ ſe accepisse fa-
tetur) vt æquora miſcenſt quattuor ventis aduersiſ. s. eoo. i. orientali
& zephyro qui occidentalis ē: & lybico. i. australi ab aphrica flante:
& aquilone. i. ſeptētrionali: gelido. i. frigida zona flante: ſic noſtras
mentes ſubuerti ingentiturbine. i. turbatione: & peſtus mitti in p̄lia
totidē furiis. i. quattuor (quas paſſiones vulgo vocat: & donat⁹ car-
nifices dicēs in andriam. Duo carnifices futurarū rerū ſunt ſpes &
metus: dolor enī & gaudiū p̄ſentū ſunt) Spes leuat fluctus. s. animo
rum arreſtos ad bonū. s. ipetrandū: & metus deticit. i. deorsum iacit
fluctus ab alto vertice. V oluptas (dere voluptuosa & lubrica p̄ſentī
id est gaudiū indecens) furibunda. i. affidue furere faciens: pulsat ani-
mum hic. i. ex una parte: & dolor: qui est de malo p̄ſente: pulsat ſup.
inde. i. ex alia parte: aut ſic dolor īgeminat inde. i. ex alia parte: aliū
clamorē. i. cogit nos alte exclamare: ceu. i. ſicuti fluctus fracti fluctu-
bus. s. aduersiſ: ſup. īgeminat̄ clamorē (Nā textus fere īgeminat
habent: ſed ſi legendū ſt īgeminant̄: ordo eſt: dolor ſup. pulsat in
de ceu fluctus fracti fluctibus īgeminat̄ altū clamorem) Ratio abſ-
condita nymbis. i. nubibus pcellosis: piceis. i. fuscis & picei coloris:
hoc eſt atris pturbationibus: nec fundit radios. i. claritatē intellect⁹
nec gubernat vela. i. ſensualitatis organa. Fœlices ſup. ſunt: quiq; p̄ſ
vifuri altā pacē. i. eternam requiē ſunt recepti ab iſis ſyrtibus. i. pe-
ticulis mudi & pturbatione aforum: in loca tutā q̄ ſunt eterna taber-
nacula: vbi pax & requies ſempiterna. Nā ſecus. i. aliter. i. priuſq; eſt
ad coelū aut ad contēptionē cœleſtiū trāſlata: mens neq; eſt habi-
tura vllā quietem: neq; eſt ſenſura letos dies: nec ſæcla dulcia. i. gau-
dio certo & ſtabili ditata.

Propterea quid te miseraſ coquiſ anna: dolores.

Et tristem dediſce metum: natura repugnat

Moribus his: monſtrare viæ compēdia poſſunt

Languentes: gelidiq; ſenes: at ſcandere montem

Sole ſub ardenti viridis male ſuſtinet ætas.

De virtute loqui minimum. virtutibus vti

Hoc ſansonis opus: tamen affuetudine longa:

Carnifices
animorum.

Affiduus operis tractu formatur: & in se
 Virtutem natura trahit: præludia multa
 Egregias artes pariunt: in pace: togas
 Bella diu miles discit: mox obuiat hosti
 Impiger: & firmum parat ad certamina pectus.
 Sæpius a placitis mens est arcenda: diuq;
 Seruitio duranda graui: nam prona: sequaxq;
 In peiora ruit nisi lora retraxerit vñsus:
 Ast ubi iam legis patiens: assuetaq; vinclis
 Sessori parere potest: quo iusserit ibit:
 Tunc ubi tempus erit casu cum tristis acerbo
 Sors aderit: fert æquales rationis habenas.
 Ante negat: velut indomita ceruice iuuencus
 Aut velocis equi soboles animosa priusq;
 Imposito scierit gressum glomerare magistro.
 Ars ubi possessam mentem complexa subegit
 Quo virtus: quo sancta vocant oracula vertet.
 Nam neq; tunc labor est duros tolerare labores.
 Quid si nata virum refugit: si nulla nepotum
 Posteritas: quid nostra iuuant post fata nepotes?
 Iusticiam coluisse sat est: nullius egebis
 Subsidio defuncta pios si vixeris annos.
 Sæpius in natis sœuum pater educat hostem
 Cumq; suo ignorans imperfectore iocatur.
 Sæpe sibi lachrymas: sperant dum gaudia: matres

Parthenices Marianæ Lib. II. Fol. LXI
 Atq; suæ pascunt ventura opprobria genti.
 Proptereavano hominum noua fabula mores
 Exprimit: hoc pelagus galilea quod alluit arua
 Extimuisse ferunt: olim cum vidit in orbes
 Nubila conuolui: volitare per aera montes
 Credidit: at postq; largus de nubibus imber
 Depluit: vnde prius damnum interitūq; timebat:
 Incrementa tulit: fusca procul æquoris vnda.
 Fallitur in dubiis hominum solertia rebus:
 Corda nec euentus capiunt humana futuros.
 Id quoq; nōnunq; mentes solatur amaras
 Q; durare nihil patitur fortuna: vicesq;
 Mobilis alternat: ventoq; simillima proram
 Nunc pmit: a puppi placida modo murmurat aura.
 Forsan & hos luctus minus importuna sequentur
 Tempora: fœlices iterum deus afferet annos.
 Talia voluenti paruæ iam Nazareth arces
 Apparent: nigro rutilans surgebat ab ortu
 Vesper: & ingenti phœbum demiserat vmbra
 Carmeli sublimis apex: in mœnia mater
 Nazareth: & fessis intrat sua limina plantis.
 Ut pater accepit charæ noua nuncia natæ
 In mœtore diu iacuit: curisq; sepultus
 Impexi capitis canos squalere / situmq;
 Ducere: & a mento tristem concrescere barbam

Sustinuit: nec enim potuit cohibere querelas:
Parcere nec lachrymis: nec dissimulare dolorem.
Crebra diu mœstum traxit suspitia pectus.
Et iacuit ceu truncus iners: & inutilis arbor
Frondibus amissis sine terræ fertilis imbre.

De ppositio

Sub:

¶ Propterea &c. Cōtinuat Anna sermonē suū métalē. Ordo igit̄ ē. Propterea. i. & ideo quia. s. hic nulla requies sperāda est: o āna qd. i. ad qd coquis. i. ēstu curarū cōsumis te miserā! Dedisce. i. negligē & disce nō habere aut nescire dolores & metū tristē. i. tristificate! Notū est qa de ppositio nūc auget vt demōstro dēpcor apd ecclesiasticos nūc cōtrariū inducit: vt dēpcor apud ouidiū. Sēpe pcor mortē: mortē quoq̄ dēpcor idē. i. pcor nūc vt mihi mors sit nunc ne sit. Sic dedoceo dedisco &c. cōtraria simplicib⁹ significat. Interdū vides cor rupta a deorsū & idē significare: vt deticio despicio. descedo. desluo. declino. decido. &c. Sicut sub p̄fusum seu fusum accipitur vt suspi cito. suscipio. surrigo. sustollo &c. Natura repugnat his moribus. i. morosis & anxiis: quibus natura corrūpitur: quia spirit⁹ tristis. exie cat ossa. Aut natura iuuenū repugnat his. i. nostris hoc est senū moribus. Languētes & senes gelidi. i. frigidī: possunt monstrare cōpen dia. i. abbreviatiōne viæ. i. itineris. i. possunt monstrare iuuenib⁹ vīam compendiosam & breuem: per ardua vt per saltus & rupes: at. id est sed ætas viridis. i. iuuenilis: male. i. non sustinet. i. reculat scande re montes sub sole ardentī. i. non vult ire qua iter cōpendiosum ostē ditur. Minimū id est minima res supple est loqui de virtute. sed vt i virtutibus id est bene & fortiter operari: hoc est opus samsonis id est viri fortis. Tamen id est quis sit primum difficile virtutibus vt: tamen natura formatur id est reformatur longa assuetudine (quia con suetudo est altera natura. Et ideo difficile est consueta relinquare) & tractu assidui operis. Multa p̄eludia id est experimenta & exercita tiones p̄euiae ad melius operandum: sicut musici p̄eludunt ad ins trumenta componenda: pariunt id est producūt egregias artes. Miles id est qui facturus est stipendum in re militari discit diu in pace & toga id est quiete: bella id est artem bellandi seu reū militarem: & ip se obuiat mox id est paulo post: quando scilicet iam expertus est: impiger id est strenuus: hosti (quia nemo id facere dubitat quod se be ne didicisse confidit) & parat pectus firmum ad certamina. Mens id est voluntas sensualis: est arcenda sepius a placitis supple rebus: et

est duranda id est dura facienda diu graui seruitio id est in seruitutē redigenda est appetitio carnalis per longam castigationem. nam ipsa mens id est appetitio nostra prona id est inclinata ad malum & sequax supple malī: ruit in peccata. nisi v̄sus retraxerit lora. i. nisi frena represserit assuefactio honeste vivendi. Ast id est sed vbi id est post q̄ supplemens id est voluntas sensualis iam patiens legis id est scis ens pati legem: & assueta v̄nclis pro vinculis scilicet rationis poterit patere sessori scilicet rationi: ipsa ibit eo supple quo scilicet sessori hoc estratio iussurit. (Comparat enim rationem seu intellectum sessori: & sensualitatem iumento. vnde dictū est Nolite fieri sicut equus & mulus quibus non est intellectus. In chamo & freno &c. Et consilimi modo sexto ænei. sybillam ab apolline possessam & afflatam numine eī virgilius equo comparat: & apollinem equiti seu sessori. vnde dicit. Magnum si pectorē possit excusisse deum. Executi enim prie de equis dicimur secundum Seruum ibidem) Tunc sup. mēs. i. voluntas sensualis fert. i. patitur & tolerat habendas rationis équales. i. in neutram partem plus iusto trahentes tunc: vbi. i. qñ erit temp⁹ cum scilicet fors tristis id est aduersitas aliqua aderit supple cum acer bo casu. i. assueta malis facile patietur casum aduersum: & ante id est priusq̄ sic assuefacta est: negat. id est recusat supple parere: vclut id ē sicuti iuuenēs. i. iuuenis bos: aut soboles animosa. i. pullus equi ve locis: ceruicem indomita. i. habens ceruicē indomitā: & nunq̄ iugo submissam: negat supple parere aut ferre iugum priusq̄ scierit glomerare. i. in gyru facere gressum: & hoc magistro imposito. i. illi assignato. Vbi. i. postq̄ ars. i. experientia ex multis actionibus acquisita: cōplexa. i. cōlectēs mente possēsā: subegit. i. subiugavit: sup. eā vertet sup. eam: eo quo virtus supple vocat: & quo sancta oracula id est diuina p̄cepta per modum oraculorum mosi data: vocant. Nam tūc i. postq̄ mens subiecta estrationi: neq̄ labore est tolerare. i. pati labores duros. i. diu durantes: aut qui aliter durissent. Innuit ergo refrenādā ē illam mentē qua impatiēter tulerat votū filiæ: cōcludēs tādē nihil ad se pertinere gloriā posteritatis sine qua beatitudinem asseq posset vnde subdit. Quid supple ad me. si nata id est filia refugit vīrum: & si nulla posteritas nepotum: est sup. mihi? q. d. nihil. quid. i. in quo nepotes iuuant. i. delectant: post nostra fata. i. nostram mortē: q. d. nihil aut in nullo. Sat. i. satis est. i. ad beatitudinem obtinen dā: coluisse iustitiā: tu defuncta nullius. i. non vlliūs: non egebis sub sidio. i. succursu & auxilio vlliūs. i. cuiusvis hois: si vixeris p̄ios annos. i. si vita colueris pietatē. i. religionē & obseruatiā in deū Pater educat. i. nutrit sepius ſauū. i. crudelē: hostē in natis. i. iter natos: q̄

multi a filiis debellati leguntur: ut dauid ab absalone: non nulli etiam occisi ut Iuuenalis Saty. xiiii. attestatur: & ipse ignorans iocatur. i. ludit cum suo interfectore futuro sup. s. cum filio suo. Matres dum sperant gaudia pascunt saepesib[us] lachrymas & opprobria vetura geti. i. p[ro]geniei suae: videlicet ppter filiorum homicidia fulta aut latrocinia. aut filiarum incestum. stuprum. qstum meretricium. beneficium aut simile facin. Propterea. i. & ideo noua fabula. i. apolodus & anilis fabula quod est de aliis locis narrari solet: exprimit vanos mores hominum. i. docet hoies saepe trepidare vel in se sit timor. (Fabula autem talis est: mare galileum cum supra se moles aquarum eleutas videret: montesque putaret: multum extimuit atque fugit: veritatem ne si precipitur: penitus obruat atque exciceat: postea vero cum nubes in pluvias resolute essent: mare illud non solum non est passum detrimetur sed & incrementa accepit: unde inuitur saepe id quod formidam nobis vtile esse: sicut sterilitate atque celibatum liberorum nostrorum. Dicit ergo seruit. s. rustici & plebei: hoc pelagus. i. mare quod alluit. i. attingit quodammodo lauado (nam a lauato & ad fit alluo potius quam a lauato simplici: sicut & pluuo & abluso. & eleuo) aut quod abluit. i. absumit frequenter impulsu lauando: arua galilea: primitiu pro deriuatio. extimuisse. i. multum timuisse olim. i. quo quis tempore praeterito: quum. i. quando vidit nubila. i. nubes conuoluti. i. cōglomerari: i. orbes. i. globos instar motuum. Nam super credidit montes volitare per aera: quibus. s. obrui posset: at. i. sed postquam largus iber depluit. i. decedit pluvio de nubibus ipsum pelagus super tulit. i. accepit aut reportauit incrementa. i. augmenta aquarum suarum: & hoc vnde equoris. i. ipsius maris: fusa procul. i. extensa & profusa late per inundationem: tulit dico incrementa illinc supple scilicet de nubibus unde timebat prius dampnum & interitum. i. desiccationem. Vnde infert proverbiū dicēs. Soltertia hominum fallitur in dubiis rebus: quia semper in peiorē partē interpretamur dubia: & corda humana non capiunt id est non intellegunt euentus futuros. vnde Virgi. Nescia mens hominum fati sortisq[ue] future. (Sane vbi dicit euentus futuros potuisset dixisse euenta futura si quidem carmen staret. Non tamen dicerem cum vallenisi: euentus tantum dici in plurali: cum in singulari dicatur hic euentus. Nam vtrumque reperitur & hic euentus. iussus & permisus. & hoc euentus. iussus. permisus. & pluralia vtrorumque. vnde Virgi. aenei. vi. cæcosq[ue] volutat Euentus animo Cicero ad atticū: semper enim causa euentorum magis mouent quam ipsa euenta). Id quoque. i. & id etiam solatur non nunquam mentes amaras. i. tristes & moestas: quod fortuna nihil patitur durare: & quod ipsa mobilis alternat vices: & quod ipsa simillima vento primit nunc. i. aliquando proram id est anteriorem partem nauis a proruere

do quia aquas proruit dictam: hoc est aduersa est sicut ventus a pro raveniens: & murmurat modo id est aliquando placida aura id est secundo vento a puppi. id est a posteriore parte nauis unde ventus prosper & secundus est. Et forsitan tempora minus importuna. id est minus aduersa: sequentur hos luctus: & deus afferet iterum foeciles annos. Et ita anna sele consolata est: nec perturbata: licet turbata fuerit: dicenda est: Paruæ arces. i. turres: nazareth. illius paruæ ciuitatis galileeæ: apparent iam annæ supplevoluëti. i. secum agitant: talia. & vesper. i. stella vespertina: rutilans id est resplendens iurgebat ab ortu nigro. i. in quo per claritatem solis prius occultatus erat: nunc per tenebras noctis imminetis videri cooperat: & apex. i. vertex sublimis. i. altus carmelii: illius montis: demiferat. i. deorsum hoc est sub terras miserat phœbum. i. solem ingenti. i. magna umbra quia mons ille interpositus soli ab stolidum illum & in dorso umbras peperit. Master scilicet anna intrat in moenia nazareth: & intrat sua limina. i. domum suam: plantis. i. pedibus a parte totum: fessis. i. fatigatis de via. Nuncius Nuncium

Vt id est postquam pater scilicet Iacobus: accepit id est intellexit nouam nunciam scilicet noui in voti & propositi natum. i. filius suæ charæ. s. marie quā tantopere dilexerat. ipse iacuit diu in mortore & sepultus. i. obitum curis. Sed priusquam pergo attende lector etiam nūciū dici in neutro genere pro re quā nunciatur: & non solum in masculino vt valla pertinet: nā nūciū in neutro se non legiſe attestatur cum tamen Luccretius dicat: & ad calidum decurrent nuncia sensum. Et catullus Ge minas deorum ad aures noua nuncia referens. Et Tibulus lib. iii. Dixi ui vera monent venturæ nuncia sortis. verū tamen pro re quā nunciatur etiam hic nūciū reperitur. vt apud plautum in sticho p[ro]cucurri vt nunciarem nūciū exoptabile. Sed plautus seruus ut impensis quas imitorum attribuit sermonem dicentibus: gutturē papauerē &c) Et pater sustinuit. i. passus est canos. i. capillos canescentes: capitum implexi. i. incompti: squalere. i. sordidos esse: & ducere. i. superducere contrahere: situm. i. lanuginem & mucorem: & barbam tristem. i. tristitiam indicet cōcrecere à mento. Nec enim. i. etenim non potuit cohibere querelas: nec parcere lachrymis. i. abstineret a lachrymis nec dissimilare dolorem. Et pectus moestum traxit diu crebra suspiria: & iactu ceu. i. tamquam trūcus iners. i. sine arte & pro. i. tamquam arbor inutilis. sic hora. primo sermonum. Olim trūcus eram siculnus inutile lignum amissis frondibus. i. quod frondes amisit: & sine imbre. i. irrigatione aut humectatione terræ fertilis. i. foecundæ. hoc est quod neque frondes habet in ramis neque humorē terre pinguis in radicibus: est ergo fertilis grecas: quod arbor non dicitur fertilis sed terra cui fertilitate caruit.

BEs tandem prolata palam peruenit ad ipsas
Sacrorum et templi doctas antistitis aures:
Quem penes arbitrium nodos aperire latentes
Furis: et obscuros legum dissoluere casus:
Ipsius imperiis altam conscendit in arcem
Concilium: venere senes ænigmata legum
Rimari soliti et dubiis responsa parati
Reddere, iamq; vltro multum: citroq; locuti
Cum certi nihil afferrent: iamq; humida noctis
Tempora suaderent: sacros dimittere patres
Quarendum quæ sit cæli sententia tandem
Communi sanxere prece: & solenia templo
Sacra dari: & dubiis orari numina rebus.
Atq; ita sedato res est certamine visa
Iudice digna deo: quando est non reddere magnum
Vota nephæ: violare piam res impia legem.

BEs tādē prolata palā. Hoc loco seruato ordine i procerio
pposito aggrediē festa hymenea. i. nuptialia virginis sacro
fæctæ. docetq; primū: quō sacerdotibus innouit votum
virginis & quomodo super eo cōsiliū tenuerūt cōcluseruntq; ad deū
referendū esse. Deinde quomō diua virgo ab angelo p̄monita ēam
quidē nupturā sed in virginitate p̄maturā. Tū quō post p̄ces & solē
nia vota nūciatū est sūmo sacerdoti quō sp̄sus diuæ virginī inueni
endus esset: Tū quō id populo significauit vtq; magicis artibus qui
dā scrutatus est an sibi virgo cōtingeret: vbi facta digressione multa
de statu inferiorū & de p̄fagio virginis vēturæ habentur. Tū quō is
carmelitas cōsuluit: & quō eis sociat⁹ tādem diuo paulo adhesit po
stremo hymenea festa: & q; secuta sunt suo ordine prosequitur. Ordo
est. Res de qua agebatur. f. votum perpetuę virginitatis prolata. i.
porro lata hoc est late diffusa: palam. f. omnibus peruenit tandem ad

ipsas doctas aures antistitis. i. sūmi pontificis: ad aras ante alios stā
tis: vnde addit antistitis sacrorum & templi. i. qui in sacrificiis & tē
plis ante alios stabant: penes quem. i. in cuius potestate & officio: est
sup. arbitriū. i. libera auctoritas & potestas aperire: pro eo quod est
aperiendi: nodos. i. difficultates iuris latentes. i. occultas & dissolue
re obscuros casus legū. Cōciliū. i. cōetus doctorū virorū ut scribarū
& legis peritorū a cōciendo. i. cōvocādo dictū: cōscendit imperiis. i.
pp̄ter imperia: ipsius. f. sūmi pontificis in altā arcē. f. tēpli. Senes so
liti rimari. i. disquirere enigmata. i. dubias propositiones legū: & pa
ti reddere responsa dubiis. i. ambiguis casibus: venere. i. cōuenerūt
in tēplū. i. aq; i. & ipsi locuti iā multū vltro & citro. i. q;rendo & respō
dēdo ac inter se disputando: cum. i. quando nihil certi assertēt: & cū
humida tempora noctis. i. tēpora noctis humidæ. Sicut. ii. ænei. Et
iam nox humida cælo p̄cipitat: suadētq; cadētia sidera sōnos: suade
rentiā dimittere sacros patres: ipsi dico locuti multū vltro & citro:
sanxere. i. sanxerūt & cēsuerūt tādē q̄rētū cōmuni p̄ce. i. cōstitutis ro
gationibus & supplicationibus cōmuniibus q̄ sit sententia celi. i. dei
celestis & sanxere sacra solēnia dari. i. dāda eē templo: & numina ora
ri. i. oranda eē sup. in rebus dubiis atq; ita res est visa digna deo iudi
ce. i. iudicio diuino: & hoc certamine sedato. i. disputatione & cōtro
uersia dimissa qñ. i. quādoquidē: nefas magnū est nō reddere vota:
(& ita quia vout virginitatē: videbatur seruatā oportere) & res ipia
est violare legē p̄iā. i. a deo piolatā: & ita quia lex voluit vtvirgines
vbi nubiles esſent nuberent: viſum est eam nubere debere.

Interea sumptis diuorum nuncius alis

Parthenicen adiens placidis ita vocibus infit:
Nympha puellarum cælo gratissima salutē:
Cuius apud superos iam pridem cognita virtus:
Floret & in nostros crescit ventura penates:
Netrepida: tua vota pater firmauit: & auxit:
Nulla tuum venus est vñq; visura cubile:
Virginitas æterna tibi concessa volente:
Confessu toto superum: tibi gloria vestæ
Et triuia: debet honos: inuicta sequentur

Virginei tua signa chorū: quos more dianæ
 Nunc pede/nunc iaculo/nunc exercebis/& arcu:
 Vrsula virgineæ dux/& regina cohortis
 Hoc explebit opus:tandēq; in sidera magnum
 Agmen aget celebrem referens ex orbe triumphum
 Tethyos occidua populi:littusq; britannum:
 Et gelidi faciles pugnas gens accola rheni
 Dulciaq; arrecto cernent spectacula vultu:
 Laus igitur te magna manet.rude vulgus:& ipsos
 Iura sacerdotes non intellecta fatigant:
 Et deus ingratis atra caligine mentes
 Tardat:& in poenam scelerum deludit inani
 Corda metu:tident superi:ceu grandior æuo
 Securusq; animi iuuenis:si pectora quando
 Infantum obscuræ trepidant formidine noctis:
 Ipse adero:nam veni huius certaminis ergo.
 Lex ea:quæ fieri matres:& nubere cogit
 Lata est:cum pauper veniens ad templo senatus
 Paruaq; plebs humiles sacrum ponebat ad aras.
 Postq; magna virum creuit fortuna:tribusq;
 Vix duodena solo capitur:seruare pudorem:
 Et thalamum nescire suit præstantius:ergo
 Eliadas errasse putant:iam sœcula postq;
 Expertes veneris degunt bisquina propinquant:
 Hi populis exemplar erant:ne crederet vllus

Esse nephas syncerum esse:& dediscere tædas.
 Tu tamen es tradenda viro:qui frigidus annis
 Atq; tui consors voti:custosq; pudoris
 Non inuasor erit: tacita nos arte mouemus
 Corda hominum:non tot singunt se prothæa quondam
 Immutasse modis:nec tot variasse figuræ:
 Quot formis animos hominū mutamus:aguntur
 Quo minime credunt:sed nos in sancta vocamus
 Officia:ast alii tradunt:terinentq; vocatos.
 Ut quando in lævi stat ferrea lamina disco
 Side xtra magneta loces:adamanta sinistra:
 Quo veniat nescit:dubitatq; vtrinq; vocata
 Cui faueat:cuius magis hortamenta sequatur
 Tu voti secura omnem m̄hi defere curam.
 Ibo:& per uigil tractanda remetiar arte.
 Vix ea finierat cum fracta nube solutum est
 Corpus:& in ventos assumpta recessit imago.
 CInterea sumptis.Docet virginē ab angelo p̄monitam quomodo
 nuberet quidē sed virgo maneret:eāq; laudem q̄vestē & dianæ a gen
 tilibus ascribebatur obtineret.V traq; enī ppetuq; virginitatis hono
 re celebratur.Sed due vestē memorantur a veteribus:altera saturni
 mater:altera filia:de qua ouidius.Ex ope iunonē memorat cererēq;
 creatam.Semine saturni:tertia Vesta fuit.Sane filia dicenda ē ea q̄
 virginibus p̄est:per quam ignē intelligimus vñ idē Ouidi?.Nec tu
 aliud vestā q̄ viuam intellige flāmam Nataq; de flāma corpora nul
 la vides:Iure igitur virgo est q̄ feminā nulla remittit.Huius simula
 chrum Romani pessimū allatū in q̄de victoriæ q̄ est in palatio po
 fuere:& virgines ei sacrarunt:q̄ ignem perpetuū conseruarent.Hæ si
 forte stuprum cōmisissent:viuę defodiebantur .Hodie quoq; quas
 ecclesia moniales vocat:multi vestales virgines appellant.Diana virgo.

F Baptista Mantuanus

Diana

Luna
Noctiluca

Lucina:

Triuia
Delia

autem iouis & latonę filia fuit eodē partu sed prior edita cū apolline hanc ppetua virginitate insignē tradidere: q̄ spredo hoīm cōsortio filias coluerit venationibus vacans: & paucarum virginū comitas tu contēta: arcū ferebat & pharetrā: succincta semper incedens & co thurnos induita & ob hanc rem siluarū & nemorū dea putabat. Hec creditur luna esse dicta q̄ luceat noctū: quasi lucens vna: quapropter & in palatio Noctiluca vocabatur: q̄ ibi noctū tēplū eius luceret: siue q̄ lumen a sole accipiat: propter qđ σελήνην a grēcis vocatur: q̄ grēca voce σελήνη splendorē significat & αυγων desuper Cice. Tum illa q̄ luce lucet aliena. Diana vero idcirco appellata est q̄ quasi diem noctū efficiat: vel quasi duana q̄ duobus tēporibus die. s. noctū appareat. Eadē Iuno lucina appellatur Iuno a iunando: lucina siue q̄ partū in lucē prodat: siue vt plinius sentit q̄ oculis præsit & luci siue a luco quem romē in exquiliis habebat. Dicitur etiam pserpina & dictynna & hecate & triuia: vñ Virg. tria virginis ora dianę. Nā luna in cēlo: diana in terris potissimū in siluis & proserpina apud inferos dicitur. vnde a trib⁹ viis triuia vocatur. Dicitur etiā delia a deo insula vbi nata dicitur. vñ Seruius: fabula inquit est. Iuppiter vi tata latona etiam Asteriē eius sororem vitiare voluit. Illa autem regans a diis vt in auem verteretur cothurnix effecta est: sed cū mare transfretaret afflata a ioue in faxū conuersa sub aquis versa est: inde supplicante Ioui latona supernauit: ac primo neptuno ac doridi consecrata est. Deinde cū Iuno latonā immisso phytone īfectaretur littori adhesit & sororē excluso serpente intra mare recepit. In qua insula ipsa dianā ac apollinē peperit: sed diana iam nata se pro obsterice matri phœbū parienti p̄buit: vñ quis virgo a parientib⁹ inuocatur. hec Seruius in tertii ænei. q̄ latius pſecutus sum: vt ostendam laudē dianę ac vestę non inconcīne diuę virginī attribui. Nam & ipsa ppetua virgo a pturientibus inuocatur: & qđ elisabeth patienti diuum baptista obstetricis munus exhibuit: etiā matrī (si: vt secūdū hūc auctōre dicere debemus: post ea tēpora puerpera fuit) exhibuisse pie credenda est V estalē aut fuisse ante nubiles annos certum ē: & vestae. i. coelestis ignis ac charitatis puritatē habuisse perpetuo constat. vnde sole amicta & lunā sub pedibus habere visā est. Sed quia cetera aperta sunt ad ordinē accedo qui talis est. Nuncius diuorti id est coelestū numinū patris & filii & spiritus sancti adiens parthenicen id est virginē. s. mariā: alis sūptis. i. assumptis: quia corpus aeriu assūmuntāgeli pingunturq̄ cū alis: aut quia sic visi: aut potius vt celere accessum & recessum pictores significet; infit. i. loquitur ad eā placidis vocib⁹ ita. i. in hūc modū. Salve o nymphā. i. diuia aut spōla gra

Parthenices Marianæ Lib. II. Fol. LXVI

tissima cōcelo puellarū. i. inter omnes puelas. Cuius virtus cognita apud superos. i. cōlestes spiritus floret ī apridē. i. ī a plusculo tēpore: & crescit ventura in nostros. i. angelicos penates. i. choros Ne tre pida. i. ne sis anxia: pater. s. oīm creator deus: firmavit. i. cōfirmavit & auxit tua vota. Nulla venus. i. luxuria aut libido carnalis est visu ravnq̄ tuū cubile: virginitas eterna est sup. concessa tibi: & hoc toto confessu superum. i. cōlestū hoc est sancta trinitate cū āgelis beatis volente. i. consentiente. Confessus dī congregatio simul fedētum sicut conuētus ad eundē locū conuenientiū: & coetus simul eūtum: & coenobium simul viuentiū: & conciliū simul vocatorum. & collegium simul vni legationi seu officio infistentiū. &c. Gloria vestae id est ppetuę virginitatis quā vesta seruasse dī: & honor triuise. i. dianę q̄ etiā ppetua virgo: & iuno lucina. i. in lucē venientium p̄ partū in uans mater a gentilibus creditur: debetur tibi. Chori. i. coetus virginēi sequentur tua signa. i. vexilla inuidit: est enī virgo virginum: & princeps ac decus oīm quos. s. choros virginū: tu exerebis nūc pēde. i. cursu veloci: nunc iaculo. i. sagittis & arcu. mōre dianę. i. sicut diana virginē suas exercitiss dicitur: vt Camillā Calisto. &c. Vrsula filia regis britāniē minoris: dux & regina cohortis virginę. i. vnde cim milliū virginū: explebit. i. perficiet sub te hoc opus. i. hane exer citationē virginū: & ipsa ager. i. ducet tandem magnū agmen. s. vñ decim milliū: in fidera. i. in caelū refēgens celebrem triumphū ex orbe id est ex hoc mūdo. Populi thetyos. i. maris oceanī (quia thetys pri mal longa est oceanī vxor) occiduae. i. occidentalis: vtpote britannici: & littus britannum. i. britannicū: hoc est gētes britanniam minorem colentes: & gens accola gelidi. i. frigidī: theni: illius fluui qui germaniam ad frigidam regionem vergentem a gallia diuidit: cernent id est viderunt vultu arrecto id est intentis oculis & animis: pugnas faciles: quia cōtra virginēs imbelles quas facile est vincere quo ad corpora: sed non quo ad mentes: vnde triumphum retulerunt: & spectacula dulcia id est delectabilis: superis scilicet propter salutem: sicut & mortalibus bonis: malis autem propter nouitatem (Notum autem est quomodo sub Attila rege humorum: apud coloniam germaniae vrbum quam thenus perfluit beata vrsula martyrio coronata fit) Igītū magna laus manet: id est expectat te: Iu ra scilicet diuina: id est legalia: non intellecta: quia nimis ad litteram interpretata: fatigant: id est sollicitant vulgus rude: & ipsos sacerdotes: quos quia rudes diceere non vult addit causam quare non intelligant dicens: & deus tardat atra caligine id est: obscuritate intellectus: mentes ingratas: vtpote quae propriam iustitiam

Confessus
Conuentus
Coetus.
Concilium
Collegium.

Ergo.

Eliades.

Ergo.

volunt constitue: per supbiam: nec agnoscere omne bonū & intellectus & voluntatis a dñō deo esse. & deus deludit corda. s. ingratis inani. i. friuolo metu: in poenam scelerū (qd bene addit: quia quicquid patimur peccata nostra meruerū. nulla enim iniquitas ē apud deum: vñ Sapientiae. ii. dictū est execauit eos malicia eorum) Superi. s. celestes rident sup. stultitiam sacerdotum in re nulla trepidantū propter ignorationē legum: ceu. i. sicuti sup. ridet grandior. i. prouector aeuo. i. ætate hoc est vir: qđ p. & iuuenis securus animi. i. habens animū securum de cutis puerilibus si pectora infantū trepidant quādo. i. aliquando: formidine noctis obscure (quia enī pueri nesciunt cur tenebrae noctis oboriantur: verentes aliquid mali in eis esse trepidant: quo modo sacerdotes non intelligentes legē de matrimonio ineundo datam: veriti sunt eius transgressionem aut potius omissionem) Ipse. i. ego: adero. i. auxilio ero: nā ego veni ergo. i. causa hui⁹ certaminis (Est aut̄ imitatio illius. vi. q̄nei. Illius ergo venimus. vbi Seruus Illius ergo. i. ppter illum. Ergo cōiunctio fuit: sed per accētus mutationē in aduerbiū transit. & est sola particula q̄ habet finem circūflexum Multi male putant nomen esse indeclinabile: & dicunt positum pro causa: causa autē nomen est. hec ille. Sane quia ḡm̄ regit more nois: secuti sumus landinū ibidem dicētem. Ergo causa & gratia. hinc Liuius ait ludos apollinares victorię non pestilentię ergo fuisse Et Marcus cato de re rustica. Tibi⁹ ius est porco piaculo facere illiusce sancti coercēdiergo.)Ea lex q̄ cogit sup. virgines fieri matres & nubere (pponit qđ prius est in intētione quis posterius in executione. Ideo enī nubunt vt matres fiant) est lata cum senatus. i. coetus seniorū: paup. i. modicus: & cū parua plebs. i. modicus populus dēū colens: venies ad templa ponebat ad aras humiles. i. stratas humili aut sine p̄ficiōtate extrectas: sacrū. i. sacrificiū. sed post. i. postea vbi. i. qñ magna fortuna. i. copia virū. i. virorū crevit: & tribus duodenā. i. duodecima videlicet leuitarū quorū est sacerdotium: aut tribus duodenā. i. a duodeci patriarchis orta: vix capitul solo. i. terra iudaica. i. postq̄ sacerdotes & fidieles multiplicati fuit: intantū vt iudea viris abundet: p̄stantius. i. sanctius & melius fuit: seruare pudorem. s. virginale: & nescire thalamū. i. matrimoniu. Ergo putant. s. legaliū obseruatores q̄ te nubere volūt. Eliadas. i. carmelitas sequaces Eliæ (Sane eliadas legendū est: quia patronymica masculina primae declinationis sunt: & ita prius legi potuisset. Elias eliadæq; viri: nisi singulariter eliades p̄ heliseo intelligat: nec malus est versus: q̄ as primae declinationis in actō plurali p̄ducitur licet i tertia corripiat Bene aut̄ ponit ergo q̄ coniunctio vī indignationis habet: vt inver-

ibus Augusti. Ergo ne supremis potuit vox iproba verbis Tādīrū mādare nephas: Ergo ibi in ignes &c.)secula bisquina. i. mille anni p̄pinquāt iam postq̄ scilicet eliadē degunt. i. vitā deagunt & exemplent aut perducunt: existentes expertes veneris. i. coitus (Sic dido iii. q̄nei. Non licuit thalami expertem sine criminē vitam degere more feræ: H̄i scilicet eliadē hoc est prophetē sancti & filii p̄phetarum: erant populis exemplar. s. quod intueri & imitari possent volentes caste viuere: ne vllus crederet nefas esse sincerum. i. siue carie & macula: aut syncerum. i. integrum & incorruptū: & dediscere. i. nō discere nec acceptare: tēdas. i. faces matrimoniales. Tu tamen es tradenda. i. traderis aut debes tradi. i. traduci vīro. i. ad vīrum: qui erit frigid⁹ annis. id multi negant dicentes nōdūm quadragenariū fuisse ioseph cum diuam virginem duceret: verum continentiae votum habuisse: dicuntq; vīrum frigidūm non idoneum fuisse qui cum puero Iesu. i. egyptum fugeret: ac vīctum procuraret: & qui duodecim annis post nativitatem salvatoris eum in templo quēsierit: quiq; eius pater p̄taretur. Verū tamen quia plurimi seniorēt fuisse p̄dicator: nihilq; prohibet etiam senem generare iuencula p̄fertim potuisse: atq; fugē labores subiisse ac plusculos annos superuixisse: partui curādū puto senior an iunior censeatur. Dummodo virginis intactae fidelis simus custos habeatur: atq; erit consors. i. consentaneus tui voti: & custos tui pudoris: & non inuasor. i. violator. Nos scilicet spirit⁹ celestes mouemus corda hominum tacita arte. id ē occulta inspiratiōe (sed sicut mali non cogunt liberum arbitrium ad malum: ita nec homini ad bonum: verum nouit Ioseph non restitutum sanctis inspiratiōib⁹ atq; reuelationib⁹) Poetē supple non fingunt prothea: deum illum maritum custodem pecoris neptuni ac vatem: immutasse quondam se tot modis: nec fingunt eum variasq; tot figurās supple suas aut se tot figuris: quot formis nos mutamus animos hominum ipsis tamen volentibus: homines supple aut animi ipsorum: agunt. i. impelluntur a nobis persuasi: quo minime credunt supple se agi posse prius q̄ agantur. (quia saepe homines propositum mutat per inspirationem coelestem: Verum ne quid quod ignotum etiam iperitissim⁹ putem p̄ttere: Prothei fabulam explicabo quae talis est. Protheus deus marinus oceanī & thethyos filius fuit & vates q̄ ab agamenonne vi coactus secūdum homerum futura p̄dixit: quod imitatus Virgilii Gor. iii. dicit eum ligatum ab aristeo apum repartitionem docuisse. de eo autem multa ibidem dicit virgiliius: cuius verba sunt. Est in carpathio neptuni gurgite vates Cœrule⁹ p̄theus magnum qui pisibus equor. Et iuncto bipedum currū metit equo

Protheus

m

F. Baptistæ Mantuani

rum &c. Neptuni pecoris custodē fuisse docet sic. Quippe ita neptū noū vīsum est: immānia cuius Armenta & turpes pascit sub gurgite phocas &c. Se in variis formas mutasse docet sic. Verum vbi comeptum manib[us] vinclisq[ue] tenebris Tum varie eludet species atq[ue] ora ferarū. Fiet enī subito sus horridus: atraq[ue] tygris Squamosus. p[ro] dra co & fulua cenuice leena. Aut acré flāmē sonitum dabit: atq[ue] ita vinclis Excidet aut i aquas tenues delapsus abibit &c. De hoc etiā multa dicit Horatius. ii. sermonum: & Ouidius Metamor. lib. viii.) sed nos scilicet boni spiritus vocamus. i. incitamus homines: in sancta officia: i. exercitia debita A. St. i. sed: alii supple spiritus videlicet magni: tardant. i. imorātū & retinēt vocatos. s. a nobis. Vt. i. quēadmodū quādō lamina ferrea vt acus: stat in disco lœui. i. tabula aut lœce leuigata(Est vbi discus globū significat: quē in aera iactant se exercitantes si tu loces. i. ponas magneta. i. lapidē illū ab inuentore dictū: dextra. i. a dextra parte: & adamāta. i. illū lapidē durissimum: sinistra. i. a sinistra parte: supple lamina ferrea: nescit quo. i. ad vtrū illorū lapidū veniat: & ipsa vœata vtrīng[ue]. i. ab vtrāq[ue] parte attracta. dubitat cui pro vtri faueat: & cuius. i. vtrius hortamēta. i. attractionem sequatur magis. De magnete prius dixim⁹: notissimus autē est adamas: qui maximū in rebus humanis non solū inter gemmas p[re]ciū habet: diu nō nisi regibus & iis admodū paucis cognitus: hinc no rumpitur sanguine sed nec aliter q[uod] recēti calidoq[ue] maicerat⁹: & sic quoq[ue] multis iictibus: vnde & nomen ab indomita vi græca iterpatione accepit. Adamas dissidet ac discordat cū magnete lapide in tantum vt iuxta positus ferrum non patiatur abstrahi: aut si admotus magnes apphēderit rapiat atq[ue] auferat. Adamas etiā venena irrita facit & lymphationes abigit: metusq[ue] vanos expellit a mēte de quo plura pli. lib. xxxvii.) Tu secura voti. i. de voto tuo pficiendo desere id est derelinque milhi omnem curam: ego ibo & remetiar id ē commenſurabo & moderabor: tractanda id est res tractandas: arte peruigili. Vix finierat angelus scilicet ea cum id est quando corpus scilicet aerium assumptum ab eo: solutum id est resolutum est: & hoc nube id est aerea forma in nubem collecta: fracta. id est dissipata: & imago assumpta recessit in ventos. i. euanuit: aut in aerem rediit: q[uod] sine assumptione corpore spiritus inuisibilis sunt. vnde Luce. xxviii. Spiritus canem & ossa non habet.

Tempora velatae tensis ad sidera palmis
Conuenere nurus: pueri: trepidæq[ue] puellæ.

Magnes
Adamas

Parthenices Marianæ Lib. II. Fol. LXVIII

Rugosiq[ue] senes tremulo pia murmurā mento
Voluere certabant: superosq[ue] mouere precando
Canicie ostensa diuis: & vertice nudo.
Et tremulis circū lucentes ignibus aras
Sancta sacerdotes: albaq[ue] in veste ministri
Carmina: & insigni celebrabant orgia ritu.
Tertia lux aderat postq[ue] vulgata per omnem
Concilia concordis erat sententia turbam.
Iam labor orantes: & diffidentia tardos
Reddiderant: segni frigebant pectora motu.
Tum diuina preces mens quæ non despicit æquas
Ad summū secreta dedit responsa choragum
Sacerorum: tenues fugit leuis ille per auras
Ingressusq[ue] Senis nocturna cubicula somnos
Abstulit: & tali est aggressus voce pauentem.
Sumere thraicia virgas de fronde tribules
Quēq[ue] suam: & ferri sumptas in templo iubeto.
Mane reuertantur: cuius frondere cacumen
Videris: illius domino coniunge puellam
Hæc ait: & motis abiens euanuit alis.
¶ Tēpora velatae. Docet vt dixi quō cōstitutis rogationib[us] solēni bus populus cōuenerat. Et quō per angelum datus est modus inueniendi sponsi virginis. Ordo est. Nurus. i. matronæ velatae tempora. i. habētes tēpora id est capita a parte totū(nō aūt dices tempora vt impiti somniarunt) velata: aut velis tecta: conuenere. i. cōueniū fecerunt ad templum: & hoc palmis. i. manibus: tensis. i. extēsis ad sidera: pueri & puellæ trepidæ(id enim proprium est puellis) & senes rugosi certabāt voluere. i. certati voluebāt: pia murmura. i. pias p[ro] m ii

Memini

Χορηγος
Choragus

F Baptista Mantuanus

ces summis dictas: mento tremulo Omnia enim animalia p̄ter Cro codillum inferiorem mandibulam mouent: vnde valla verbum memini a mento deductum putat: q̄ dum meminimus. i. mētionem ali cuius rei facimus: mentū mouemus; Graphice autem exprimit poeta gestū vetulorū & vetularū deprecantiū) & certabant mouere. i. in citare ad exauditionem: superos. i. deū cū sanctis angelis: p̄eādo. i. per p̄ces: & hoc canicie ofteria diuis: & pro. i. vertice nudo. quod viros tantū referri debet: & sacerdotes & ministri. i. clerici in alba veste celebrabāt sancta carmina & orgia. i. festa solēnia: insigni. i. spes ciali ritu. i. modo debite celebrandi: circū aras lucentes ignibus. i. ce reis aut poti? lāpadibus tremulis. i. scintillatis & quodāmō ardēdo tremētibus. Tertia lux. i. tertius dies aderat: postq̄ sententia cōcilii. i. cōgregationis cōcordis erat vulgata per omnē turbā. i. postq̄ innotuerat oībus: definitū esse diuinā voluntatē per p̄ces sciscitā dā esse. Labor & diffidentia. i. desperatio de impenetratōne reddiderat ipsos orantes iam tardos (quia spes tenet operatē in opere) & pectos: rā f. orantū frigebant. i. amiserant seruore & vt dicūt deuotionem: motu. i. affectione: segni. i. tardo seorsum. f. ab igni. Tum. id ē tunc mēs diuina q̄ nō despiciet aequas. i. iustas & decētes p̄ces: dedit respo fa secreta. i. i secreto ad summū choragū. i. principē officiorū: vnde addit sacerorū (Sane grēce Χορηγος hoc est choregus dicif p̄ H. i. elongū apud nos licet apud eos i. proferatur in secunda syllaba: et ē dator princeps choreq̄ & generaliter princeps officii & suppeditator expensē: latine autem choragus scribitur: sed non ab ago quasi chorum aut choream agens: quia tunc secunda corriperetur) Ille scilicet iam notus angelus qui se omnia curaturū pollicitus est fugit. i. cele riter more fugientis volat existēs leuis. i. nō propria leuitate sed cor poris aerei assumpti per tenues auras: & ingressus nocturna cubicula senis. f. choragi aut principis sacerdotū: abstulit somnos. i. excita uitē: & aggressus est pauētē (Id enī boni angeli indicūtē dicūt q̄ adueniēs pauētē faciat: cū malus abiēs pauētē deserat) agggressus est i quā talī voce. i. tali p̄cepto. O p̄otifex sup. iubeto tribules. i. d̄virgis q̄ de tribu dauid ē ex̄nites: sumere virgas de frōde thraicia. i. de amig dalo in quā phillis regina thraciē conuersa dicitur a qbusdam (Vt illis est autem periphrasis nam & speciem exprimit & ariditatem: mutata enim dicitur in arborem sine frondibus: sed accepisse frōdes ex amplexu demophontis quomodo virgam aridam amig dalinam sumpturus est (vt ceteri) Ioseph quae postridie q̄ ab eo contacta erit inuenietur floruisse: iubeto inquam: quēq;. i. quēl̄bet tribulū sume re suam sup. virgam: & iubeto virgas sumptas ferri id est vt ferans

Parthenices Mariana Li. II Fo. LXIX

a sumētibus: in templo: & vt reuertantur mane & cōiunge puellā. i. mariā dñi. i. gestori illius virgæ: cuius cacumen. i. sumitātē videris florere. Hēc ait. f. angelus: & abiens alis motis euanuit.

Mane senex sol ante iubar q̄ tolleret vndis
Cōuocat extēmō patres: missaq̄ per vrbis
Compita: perq̄ domos populum prācone coegit.
Confluxere omnes: campo plebs densa patentī
Vix capitū: surdum spatiōsa per atria murmur:
Confusumq̄ sonat: pede pes: & pectore pectus:
Virq̄ viro premitur: ceu quum collecta theatro
Stabat roma grauesimul auditura tragēdos.
Conuentu senior patrum stipante sacerdos
Exiit, & tandem populo diuina silenti
Iussa aperit: didiciq̄ tribum: iussit solutos
Connubio acciri: virgisq̄ in templo relatīs
Vota p̄cesq̄ iterant. magicis componere quidam
Philtra veneficis: circeaq̄ carmina & herbis
Phasidibus voluere nouas inducere frondes.
Horum vnuſ vētītas artes edoc̄tus: vt alnum
Intempesta diem tacitis nox abstulit vmbbris
Solus in aerī turrī fastigia secū
Arma: togasq̄ ferens sacrauit manibus aram
Sud diuo testis nemo nisi ventus: & astra:
Nocturnasq̄ p̄ces iterans prāscire volebat.
Parthenices ne sibi thalamum sperare liceret.
Ecce per aerios tractus magno agmine ab orco

Spiritus obscuris ad turrim annauigat alis.
 Qualis vbi veniens ad foeda cadauera vultur.
 Brachia præcipiti iactat plumosa volatu.
 Atq; gradum sistens nigro sic incipit ore.
 Fare: quid infernas nocturnis cantibus aures
 Sollicitas: quæ sita dari responsa yetantur.
 Aetheriæ prohibent animæ: numenq; triforme.
 Altius abstrusum latet hac in virgine quiddam:
 Quod disci sciriq; nephias: sententia nostros
 Circumfert anceps animos: sortisq; futuræ
 Ambigui casus multaq; ambage latentes.
 Sicut cum modo sol nubes modonubila solem
 Exuperant. nunc lætatur nunc mœret arator:
 Spemq; metumq; inter dubius. ne discere tenta
 Quæ quoq; doctorem fugiunt: communia quædam:
 Fabimur: addentes quæ nec didicisse pigebit
 Ne frustra videare deos in vota vocasse:
 Quandoquidem te non minimo dignamur amore.
 Nos inspecturos scelerum hoc sumus orbe: futuri
 Vtores alio: sævi sunt vincula dracones
 Tartarus est carcer: sunt verbera: frigus & ignes:
 Lux incerta diem spargit per nigra malignam
 Tecta: sonant late planctus plabem ordine terno.
 Dividimus. primo purgati crimine circu

Poenaum expertes degunt: ea rectaverustas
 Elysium vocat. hac vates & longa parentum
 Progenies demptis habitant statione duobus
 Hi partus spectare nouos dicuntur: & arcem
 Aetheream sibi promittunt: finemq; propinquum
 Exilio mussant: apud hos de virginè quadam
 Plurimus: & multa tectus caligine sermo
 Vertitur. hi nec adhuc faciem videre tremendam
 Regis olympiaci: sola hæc & maxima poena est.
 Sedibus his quosdam venturo numina sæclo
 Sufficiet: hos a nobis nulla auferet ætas.
 Alter habet sontes animas: quibus igneus ardor
 Eximit infectum scelus: & telluris odorem.
 Hæc(nisi soletur pax expectata: quiesq;)
 Vix tormenta ferant: tanto locus æstuat igne:
 Tertius in scelis hominum genus orbis in ampio
 Carcere conuoluit: magis hæc discedit ab astris
 Intorsumq; fugit regio: penetralia nostri
 Principis: hic altis animæ fornacibus ardent
 Spe viduæ: nullamq; audent sperare quietem.
 Iuppiter huc multas: multas huc mittit apollo:
 Mercurius multas: necnon saturnus & auctor
 Bellorum: phœbe innumeræ & nata diones.
 Pellitur huc quicquid cœlum fastidit: & hirquis

Despiciunt superi obliquis, sors vltima rerum hic:
 Nos vero: qnotiens animas magus euocat orco:
 Illarum assumpta mentimur imagine uultus
 Carminibus: foliis: auibus: fumoq; ligati
 Dicimur: & circunductis in puluere signis.
 Sed veluti plerisq; aliis ita fallitur isto
 Mens hominum: veniunt vltro: vestrag; salute
 Solliciti manes vobis ventura loquuntur.
 Dixit: & alato discessit in aera tergo.

¶ Mane senex. Hic sumus pontifex revelatione sibi ab angelo facta populo exponit: atq; ita datis virginis cum dubii multi essent: vñ de tribu virginis agabus noīe magicis artibus sciscitatur an sibi virgo contingat: vnde facta digressione multa de statu inferorum & de p̄gio futuræ virginis interferuntur. Quæ dubia occurrent vocabula suis locis exponentur. Ordo autem est. Senex. s. choragus conuocat mane: ante q̄ sol tolleret. i. efferret vndis. s. marinis secundū opinionem vulgi: iubar. i. radios & splendorem suū: conuocat dico: extem id est illico: patres. i. maiores natu: & coegit. i. in vnum conuenite copulit populu & hoc p̄cone missio per compita. i. vias publicas & domos vrbis. Omnes. s. patres & plebei cōfluxere. i. confluxerūt plebs densa vix capitū capo patenti: murmur surdum. i. non plane intellectum sicut enim cœcū qđ videri non potest aliquando vocamus: ita surdum qđ intelligi nequit aut surdum quod surdastros facit p̄ve hennentia: quia vehemens obiectum corripit sensum. murmur ergo surdum & confusum sonat per atria scilicet templorum spacioſa id ē plena spaciōrum hoc est ampla & capacia: pes premitur pede: & pectus pectore: vt vit viro: ceu: id est sicut sup. p̄mebat: cum. i. quando roma. i. plebs romana stabat simul collecta in theatro. i. in loco ad spectandum apto auditura tragedos. i. tragediarum actores: graues. i. graui sono rem grauem grauiq; stilo composita pronunciantes Sunt enī tragediae de infortuniis principum vnde letum principiū sed tristem exitū habent & quia graui personarū res continēt & potissimum querelas q̄ ex stomacho proferri solent: graui & altiloquo stilo eduntur. vnde a cothurnatis agebātur. Sane fabula ipsa tragædia dicitur. ατωτον τραγον. i. ab hirco qui græce tragos dicit &

victori in p̄emtū dabatur. vñ Horatius in arte. Carnisne qui tragico vilē certauit ob hircū &c. τραγωδεω autem. i. tragedoe significat cano & deploro. vnde tragedia græce τραγωδία. i. tragedia dicitur. Tragedus autē actor seu vt dicunt lusor & representator tragediæ: tragicus autē factor) Senior. s. pontifex summus exiit conuētu. i. e. coetu patrū: stipante. i. comprimēte & constipante se: sicut natus stupa stipatur: & aperit tandem. i. post multā expectationē populo silenti: īdicto. s. silentio: quia dictū est q̄ prius erat murmur cōfusum: diuina iussa. & didicit. i. disquisiuit & discreuit tribum. s. iudae de stirpe dauid & iussit solutos cōnubio. i. cælibes & extra coniugium in ea tribu existentes acciri: id ē conuocari: & ipsi sup. acciti (postea q̄ omnia q̄ iussiterat effecerant quam rem mira sed non obscura breuitate p̄currit) iterant. i. multiplicant vota & preces: & hoc virgis relatis. i. reportatis in templo. i. postq̄ iuxta edictum reportauerant vitas amigdalinas in templū. Quidam cōponere. i. cōponebant seu componebant cōperunt aut ab eo quod sequitur: voluere cōponere: neficis. i. per artem beneficam: philtra: id est amatoria (Nam græce Φιλτρον dicitur amor & res ad amorem inducens: & philtra latine amatoria interpretantur. Vnde Ouidius lib. ii. de arte amandi. Nec data profuerint pallentia philtra puellis Philtra nocent animis viq; furoris habēt. Suntergo aut pocula aut carmina aut alia beneficio quo quis amore inducētia. Vñ Iuuena. satyra. vi. Hic magicos assertant: hic theſſala vendit Philtra: quibus valeat mente vexare matriti & carmina circea. i. quibus circe plurimū valebat: quę illis amatores in feras vertebat: & voluere inducere in suas virgas nouas frōdes herbis phasisib;. i. ponticis ducto patronymico a patria seu loco nativo Phasis enī est amnis in ponto omniū qui illi sunt clarissimus qui in moschis oritur & Glaucū atq; Hippum in se recipit evici nis montibus cadentes. In ponto aut̄ abundant venena atq; herbae beneficiis aptæ vñeglo. v. iii. has herbas atq; hēc ponto miliū lecta venena Ipse dedit moeris: nascuntur plurima ponto: videtur autem alludere ad herbas quibus medea vñfa dī) Vnus horū. qui. s. misere defiderabant virginē agabus autē postea vocabitur. edoctus artes veritas. i. magicas vñ Setiū ad illud. iii. q̄nei. magicas inuitā accingier attes: cū multa inquit sacra romana susciperēt magica sp̄ dānarent. Notū est aut̄ ea & in veteri & in nouio testamēto dānata esse: vt id est postq; nox intēpesta. i. q̄ nullum tēpus operis nostris cōcedit abstulit tacitis. i. tacite īgruētibus ymbris: almū diē: ip̄e solus ferēs secū in fastigia. i. sumitātē: turris aeriae. i. altæ & aeri exposita: arma: id est instrumenta sua: & togas quibus occultetur: sacravit manibus

Philtra

Phasis

Id est inferis aut animis defunctorum: Vnde necromantica ars dicta q̄ mortuorum reliquiis abutitur. aram: bene aram: quia altare tantum superorum est: ara etiam inferorum: sub diuino. i. celo aut aere, nemo sup. fuit testis. i. conscius nisi vetus & astra (Quæres quomodo ergo potest haec innotuerint? dicame postea reuelasse) & ipse iterans. i. multiplicans preces nocturnas. i. tempore nocturno: volebat p̄scire ne p̄ an licet sibi sperare thalamum. i. coniugium p̄thenices. i. virginis: scilicet mariae. Ecce de repete. s. ex iprouiso sp̄us. s. malignus: anna uigat. i. aduolat ad turrim obscuris alis. (Sepe apud virgiliū idiffe tenter inuenies nare & volare. vnde de apibus dicit. Nare per aestate liquidam. pro eo quod est volare: & de dedalo volante: gelidas enauit ad artos.) Anna uigat ergo. i. aduolat ab orco. i. inferno sup. cum magno agmine. i. exercitu aliorum spirituum: anna uigat in qua talis sup. qualis vultur veniens ad foeda. i. potentia cadauera: iactat p̄c. p̄tī volatu brachia plumosa. i. alas plumis tectas q̄ aubus pro brachiis sunt: atq; p̄. & ipse sistens. i. firmans ac finiens gradum. i. desponsens prouolare incipit sic orenigro: demonibus. s. inferis congruo. Fare. i. dic: quid. i. ad quid: tu sollicitas cantibus. i. carminibus magicis hoc est incarnationibus: nocturnis. i. noctu factis: aures sup. nostraras: infirmas. i. egras & molestas: aut vt alii legūt infernas aures. i. inferorum spirituum aures. responsa q̄ sita. i. q̄ tu q̄ris vetantur. i. prohibentur dari. Nā aīæ etheriq. i. sp̄us celestes & numen triforme scilicet sancta trinitas: prohibent. i. vetant. quidcā. i. quoddā mysteriū latet abstrusum. i. occultatū: altius. i. profundius in hac virginē. qd̄ nefphas est dici & sciri Sic & helenis tertio aenei. Prohibent nā cetera paræ Scire: helenū fatiq; vetat saturnia Iuno &c. vbi Serui⁹ vult esse distinctionem vt sit paræ prohibet te scire cetera: & Iuno vetat helenū fieri cetera. Nā non esset bona sententia si coniunxeris sic vt sensus sit q̄ paræ prohibeant helenum scire cetera: nam yatibus li. et plura scire q̄ proloqui vnde dicit Lucanus Nec tantum prodere vati q̄ tum scire licet. Si tamen hoc loco vt verisimile est & pie credendum mysterium latuit etiam immundos spiritus (Nam vnam ex causis cur virgo nupserit magna viri assignat ut mysterium incarnationis verbi diuini malos spiritus lateret & ipse hic additurus est sententia nostros circumfert anceps animos. Et ne discere tenta que quoq; doctorem fugiunt: potius dicendum esset aliquid abstrusum q̄ quidam. Nam secundum vallam Aliquid dicitur. quasi aliud quid qd̄ etiam loquenti ignotum est: quiddam vero debet esse certum & no. cum loquenti quis ignotum sit audienti. Quia igitur decentius ab elegantiis q̄ a veris sententiis discessero: ordo s.t. quiddam id est alia

Nare

Aliquid
Quiddam.

quod mysterium latet abstrusum altius in hac virginē quod nefphas est dici & sciri sup. a nobis: sententia id est opinio: anceps id est dubia: & in vtramq; partem probabilis: sicut gladius anceps vtriq; sciens dicitur. circūferit id est nunc huc nunc illuc trahit animos n̄os & casus sortis futuræ id est rei quam futuram dubitamus: dubii id ē incerti: & latentes multa ambage id est circūactione & dubietate supple circumferunt animos nostros Sicut cum sol exuperat id est excedit modo. i. aliquando nubes: & nubila id est nubes exuperant id ē vincunt modo id est aliquando solem id est claritatem solis: arator letatur nunc id est sub serenitate: & moeret id est tristatur. nunc id est sub pluviōsa tempestate: existens dubius inter spem & metum. ne tēta pro ne tentes id est ne coneris discere ea supple que latent quoq; id est etiam doctorem scilicet me: a quo doceri vis. Nos fabimur id ē dicemus quædam communia id est que omnibus scire licet: addentes que nec id est etiam non pigebit sup. te didicisse: ne videare vocasse deos scilicet inferos qui se deos dicit gaudent/ quia in ea pervertit in qua damnati sunt permanent: damnati autem sunt quia assētiebāt lucifero deo æquarū cupienti. Prudenter autem per hoc purgat digressionem suam quam significat non inutilē lectorib⁹ quā doquidem id est cum ita sit q̄ nos non dignamur terminimo: immo (per liptotem) maximo honore. Nos sumus inspectores scelerum hoc orbe id est in hoc mundo: futuri vltores alio sup. orbe id est in alio mundo. vbi supple saeuī dracones id est serpentes sunt vincula id est vincula: quibus alligantur infelices dñnati: carcer sup. in quo clauduntur: est tartarus. i. infernus obscurissimus & profundissimus: frigus & ignes. sunt verbēta. i. flagella quibus verberantur & torquent q̄a vt dicit Iob. Ad nimium calorem transeat ab aquis niuium & vīq; ad inferos peccatum) Lux incerta. i. dubia (vt sentit Virgilis sexto aenei. dicens Ibant obscuri sola sub nocte per umbras Perq; domos ditis vacuas & inania regna Quale per incertam lunam sub luce magna Est iter in filiis vbi cælum condidit umbra Iuppiter: & rebus nox abstulit atra colorem. Verum illic de forib⁹ eteriloquitur: hic autem vbi de inferno sermo est in quo cum tenebræ illæ exteriores dicantur esse tam dense vt sint palpabiles: dubitare licet quomodo lucem esse dicat: verum legimus diuitem epulonem in inferno sepultum lazaram in finu abrahæ vidisse: quod non sine luce fatum videtur. Præterea sicut ab aquis niuium ad calorem nimium transeunt damnati vt grauius sit tormentum q̄ si semper in calore aut frigore permaneant: ita non est dissonum veritati: a nimis te-

nebris ad splendorem terribilē transituros vt grauius afficiātur oculi eorū tenebris prius obscurati: sed de hac re quam exploratam non habeo: tacendū mihi censeo) Lux ergo incerta. i. inconstans & mutabilis spargit per tecta nigra. i. obscura: diem malignam. i. non ad gaudiū sed ad cruciatum eorū. Planctus. i. lamentationes dānatorum sonant late. Nos diuidim⁹ plebem. s. defuictorum terno ordine (Immo videtur tunc quadruplex fuisse. vt dānatorum: purgandorum: puerorum ante circuncisionem defunctorū: & sanctorum patrū salvatorem expectantium. Sed q̄tum auctor noster sentire videtur purorum lymbus tunc non erat: sed in eorum loco sancti patres: vnde dicturus est Sedibus his quondam venturo numina sēculo Sufficiet &c. Nunc autem triplex est vt notum est: videlicet puerorum quoniam parentes christiani sunt sed ipsi sine baptismo decesserunt. dānatorū & purgandorum) Supple in primo circa. i. lymbo degunt. i. ænum transiunt purgati criminē. i. omni peccato p̄ter q̄ originali a quo p̄ salvatorem purgandi sunt: propria autem peccata aut in hoc mūdo aut in purgatorio purgauerunt: existentes exp̄tes. i. imunes & nō p̄ticipes p̄ueniarum. i. tormentorum & cruciatuum quos pro peccatis dant obnoxii: & nondum purgati. vetustas. i. vetusta gentilitas: vocat ea tecta in quibus. s. purgati animi sunt: elysium (vñ. vi. ene. Aliis sub gurgite vasto Infectū eluitur scelus aut exurit igni Quicquid suos patimur manes: exinde per amplum Mittimur elysium & pauci lēta arua tenemus &c. de lētis autem aruis paulo ante ibidem sic dicit. Deuenere locos lētos & amoena vireta Fortunatorum nemorū sedesq; beatas. Largior hic campos æther & lumine vestit Purpureo solemq; suum sua fidera norunt) Vates. i. prophetæ: & longæua. i. ab longo quo deducta: progenies patrum sanctorum habitant hac statione. i. in hac regione mortuorum in dñō. & hoc duobus. s. Enoch & Elia: qui in paradiſo terrestri sunt: dēptis. i. exceptis (Virg. cōsimi līter attestatur vates in elysiis esse dicentes in eodem. vi. Hic manus ob patriam pugnando vulnera passi. Quicquid pii vates & phœbo digna locuti) Hi. s. patriarchæ & prophetæ: dicuntur spectare. i. expectare nouos partos. s. virginales & permittunt sibi arcem ætheream. i. ingressum celorum p̄ salvatorem qui mittendus erat: & missant. i. tacito murmure inter se mutiunt atq; lusurrat: finē exiliū eē p̄pīquū Sermo plurim⁹ & tectus multa caligine. i. obscuritate (nō enī poterāt demones mysteriū incarnationis dñicē capere) vertit. i. agitur & versatur apud hos de quadā virgine: de qua. s. esaias dixit. Ecce virgo concipiet & pariet filiū. Hi nec. i. nō videre adhuc faciē tremendā. i. reuerēdam: aut reuera tremendā non ipfis sed ei qui hæc loquit̄: videlicet

Parthenices Marianæ. Lib. II. Fol. LXXIII

maligno spiritiū: hæc. s. carentia visionis diuinæ est sola & maxima poena sup. sanctorū in lymbo existētiū qui poena dāni nō poena se-
sus afficiebātur. Numina sufficiēt. i. subministrabunt quondā. i. ali-
quādo: sēclo p̄ seculo futuro his sedibus. i. locis: sup. inhabitātes. s.
infantes christianorū sine baptismo decedentes: nulla ætas auferet
hos. s. infantes a nobis. Alter. i. sectūdū locus. s. purgatorii: habet
aīas fontes. i. obnoxias peccato q̄bus ardor igneus eximit. i. eluit &
purgat scelus infectū: & odorē. i. fetorē: telluris. i. ex cōtagio terreni
corporis contradictū (de quibus dicit virg. lib. vi. Quin & supremo
cū lumine vita reliquit Nō tamen oē malū miseris: nec funditus oēs
Corporæ excedūt pestes: penitusq; necesse ē. Multa diu cōcreta mo-
dis inolescere miris. Ergo exercētur poenis: veterūq; malorū Sup-
plicia ex pendūt: aliae pandūt inanes Suspensæ ad vētos: aliis sub
gurgite vasto Infectū eluitur scel⁹: aut exurit igni Q. Quicquid suos pa-
& requies expectati soletur sup. eas tāto. i. adeo magno igne effuat
. i. ardet: locus. s. purgatorii. quia hoc p̄cipue differt signis purgato-
rii ab inferno q̄ hic sperātes: ille desperātes cruciat. Tertius orbis. i.
infernus aut tartarus conuoluit in amplio carcere in foelix genus ho-
minum. s. dānatorum ad æterna supplicia. Hec regio appositore: q̄
sunt penetralia nostri principis. s. tenebrarum: luciferi videlicet disce-
dit magis ab astris & fugit magis introrsum. i. ad centrum terre Aīē
ardent hic. i. in hac regione: altis. i. profundis formacibus: existētes
sup. viduæ. i. priuatae: & nullam. i. nō vllā: non audent sperare vī
lam getem Iuppiter. i. idolatria iouis: mittit multas sup. aīas: huc
i. ad hūc quem dico locum videlicet infernum: & apollo. i. idolola-
tria apollinis qui sol est: mittit multas huc: mercurius mittit multas
huc & saturnus & auctor bellorum. i. mars: & phœbe. i. luna seu dia-
na (repete semper mittit huc multas) & gnata. i. filia: diones illi⁹nym
phœbe videlicet venus hoc est luxuria mittit huc innumerās sup. ani-
mas. Quicquid celū fastidit id est despicit & per contemptum ac fa-
stum recusat recipere: pellitur huc & quicquid superi despiciunt. i. de
orsum per contemptum conspiciunt: hirquis. i. angulis oculorū: ob-
liquis id est in transuersum respicientib⁹ (sic in buco. Transuersa tu-
entibus hirquis). Ultima. i. pessima (quia vt dicit Seruius ad illud.
iii. ene. Extremam vt perhibent cęo enceladoq; fororem &c. Qui
de medicina tractant dicunt inutiliores esse qui nascuntur vltimi. aut

Sortes

Auspicia
Auguria

Haruspicia
Extispicia
Pyromatia
Geomatia

ideo pessima quia que pessima iudicamus ultima ponimus) aut ultima id est ultimo hoc est remotissimo a celo loco constituta: sortes rerum est hic id est hoc loco iam dicto. Vero pro sed: quotiens magus euocat animas orco id est ab inferno vbi arcent: nos mentimus id est mendaciter exprimimus: vultus illarum scilicet animarum & hoc imagine illarum assumpta (quod Augustinus quoque sentit in questione de anima samuelis a phitonissa euocata) Nos scilicet spiritus maligni: dicimus ligari id est astringi aut ligati id est astricti carminibus id est inchantmentibus magicis: & foliis. i. fortibus que tam in robore inuentur a numero quodam qui apud praelestinos personum admonitus certo in loco silice perforauit atque performato falso sortes in robore sculptas priscarum litterarum notis inuenit que habet in maxima veneratione fortunam monitu manu pueri miscebantur atque deducebantur) aut de carminibus & foliis de quibus loquitur Virgil. ene. iii. In sanam vatem aspicies que rupe sub ima Faeta canit foliisq; notas & nomina mandat &c. Varro autem scribit y billam in foliis palmarum scribere solitam) aut bus id est auspiciis & auguriis. Auspicia enim sunt quae ex inspectione avium fiunt: & auguria que ex avium garritu: auspiciis autem tantam fidem adhibebant prisci romani: vt non dubitarent cultro raforio cotem incidere vt dicit liuius lib. i. decadis prima. & fumo. id est auspicis aut extispiciis id est ex inspectione sacrificiorum & extorum que postea in censa fumum ducant. Et simul pyromantiam tangit: que fit ex inspectione & obseruatione ignis a quo furnus nascitur. & figuris circuitu eti. i. ductis per circuitum in puluere: quo aut astrologiam tangit. nam astrologi notis in puluere sectis celum describebant. Unde in buco descriptis radio totum qui gentibus orbem aut geomatiam que fit per characteres in terra preter industriam factos. (Tangit ergo sene genera diuinandi: que Virg. iii. ene. dicens. Troiugena interpres diuum: qui numina phoebi: Qui tripodas: Clarii lauros: qui sidera settis: Et volucrum linguas: & ppetis omnia penne Fare age &c. Sed mens huminum fallitur isto. i. ista re: veluti plerisque palis. i. rebus: manus veniunt ultro. i. sua sponte non coacti: existentes solliciti super de nostra salute alii legunt vestra: & ita legendum puto: non enim videtur que salus contingere possit reprobis spiritibus. Et si confimatur quae fueris: quomodo salutem viuentium querant manus sua spote dicam spiritum mendacem hoc dicere forte vt per vera prius inserita: & per quamdam salubria inducat incautos in errore credidi manus ad nostram salutem ad nos venire. Nihil enim boni a spiritu nequam nobis sit nisi aio fallere) Dixit. s. spus malignus: & discessit in aera: tergo alato.

las habente quibus auolauit: secundum vulgus enim ut bonis angelis: ita & malis alijs attribuuntur. sunt tamen qui legant elato. &c.

Perculsum trepida iuuenem formidine sortis

Poenituit: secundum putans audit a se ueros

Carmeli patres adiit (tunc omnis eremi

Cura fuit penes hos. & cælibis ocia vita)

Moribus auxilium fractis habiturus: ut altam

Se tulit in montis requiem: siluasq; silentes

Per secreta tulit gressum spelea: virumq;

Viuendi cælesti genus miratus: amorem

Imbibit immensum cæli: seq; ipse perosus

Incola carmeli vixit: tandemq; voluto

Tempore cum magno fidei mysteria paulo

Edidicit: maria primus cum patribus ædem

Vertice carmeli posuit: sociosq; vocatos

Ad iordanis aquam lustralibus abluit yndis:

Cum baptista nouæ faceret primordia gentis

Hispidus hirsutæ villoso tegmine capræ:

Prothographius lucas agabum vocat: omnia multo

Ante videns animo fuit interpresq; futuri

Naq; catenarum nodos & ferrea paulo

Vincula prædixit. longosq; per æquora cursus

Vipereos morsus: simoniacosq; volatus

Insidiasq; suæ gentis: bellumq; sub ipso

Et celebrem palmam venturaq; fata nerone.

Eremus

Cœlebs
Ociūm

Percussum trepidæ &c. In hac pte ponit cōuerſionē & conuersatio
nē dicti iuuenis qui poſtea agab⁹ dicetur: ostenditurq; carmelitanis
adhesiſe: & primū tēplū in honorē beatæ mariaæ extruxiſe: multaq;
diuo paulo cuius aſſecla fuit futura pñſcialisſe. Ordo eft poenituit iu
uenem percussum. i. attonitum formidine trepidæ. i. faciente trepidæ
re: poenituit dico: ſortis. i. incep̄t̄ artis magicae & ipſe putans. i. re
putans ſecū audita. i. ea q; audiuerat a ſpiritu malo. adiit ſeueros pa
tres carmeli. i. in carmelo cohabitātes. Omnis cura eremi. i. viṭe foli
tarie & eremiticæ erat tunc penes hos. f. carmelitas: & ocia viṭe. i. va
cationes a publicis negocis viṭæ celibis. i. extra matrimonium vi
uentiū: erant ſup. penes hos (Noris lector nō verum eſſe quod catho
licō ſomniauit: heremū ab herendo dici: & ſecundam corripiere: cum
primā corripiat & ſecundā pducatur: nec venit ab hereo: ſed eft græca di
ctio quæ græce ερημοσ. i. erimos per ita in ſecunda syllaba ſcribit
& in prima ſine aspiratione vnde eſt verbū ερημων quod eſt de
ſolo ſeu deſero. vnde eremus & deſertū idem ſunt Noris pterea viṭa
celibē nō ſemper eſſe caſta ſed qualēcūq; extra matrimonium viuenti
um. vt valla docet. Noris ad hoc ocia nō eſſe oſcitationē & ceſſatio
nem ab omni operatione ſed a publica dūtaxat: vnde ſtudia littera
rū atq; phloſphiæ ocia vocantur) adiit dico carmelitas habitur⁹ au
xiliū moribus fractis. i. corruptis & deprauatis. Vt. i. poſt q; ipſe tulit
ſe in altā requiē mōtis. f. carmeli. & in ſiluas ſilētes. i. in qb⁹ ſiletur (A
filēdo enī dicitur ſilua: quo circa hora. in carminib⁹ ſiluae triffyllabū
ptulit) Et vt tulit gressum p ſecreta ſpelea. i. latibula: hoc e p ſpelun
cas ſeu antra montis: & ipſe miratus cœleſte genus viuēdi: viſitū. i. vi
torū illi habitantiū: ibibit imēſū amorem celi: ipſe poſus. i. pfecto
odio pſequēs: ſe. i. gen⁹ viṭa ſuæ: vixit incola carmeli: & ipſe edidi
cit tādē. i. poſt multos ānos (circiter videlicet. xl.) & hoc tpe voluto
. i. p reuolutionē celi trāfacto: didicit dico cū magno paulo. f. aplo
(Sed aduerte iucūdū eē antitheton & quaſi iſplicationē cū dicit ma
gno paulo (nā paulus ſecūdū Augustinū dicitus ē a paulo. i. modico
cui magnū eē repugnat: ſed verū eſt qa quicūq; ſe humiliat exaltabi
tur. I pſe enī ſibi paulus viſiſt. at nobis magn⁹ videndus) myſte
ria. i. ſecreta fidei. f. christianæ: ipſe primus cū patribus. i. cæteris car
melitis: poſuit. i. cōſtituit marię. f. virgininādē. i. tēplū aut facellū: in
vertice carmeli: & ipſe abluit ſocios. i. reliquos carmelitas: vocatos
ad aquā iordanis: vndis luſtralib⁹. i. purgatricib⁹ tūc ſup. quum. i.
qñ baptista. f. iohānes: iaceret primordia: nouaē gētis. i. pfiguraret
baptismū xpianorū: exiſtēs hiſpid⁹. i. pilofus: tegmine caprē hirſu
tæ. i. aſpæ & duri pili aut duræ langue (ne delana caprina diſputē: ſa-

ne in hymno canitur: pbiuit hirtū tegimē camelus. Lucas. f. euāgelis
ta. pgraphus. i. primus ſcriptor hoc eēuāgelista: vocat. i. appella
lat ſup. cū agabū hoc quaſi per parēthesim interſerit. Notum eſt ex
vitis carmelitarū eos apostolis ſociatos fuſſe & fidē catholicā inter
primos p̄dicasse: primos p̄ templum diuæ virgini in carmelo cōſtru
xit̄ vnde p̄cipue titulū meruerūt vt fratres diuæ virginiſ apellent̄
Nec deſunt qui diuū baptistā filii pphetařū atq; ita carmelitū an
numerent. Si quis nouicius ſacrarū litterarū querat vbi lucas aga
bi meminerit: legat actus apostolorū: in quibus cap. xi. habetur ſic
ad finē. In his diebus ſuperuenerūt ab hierosolymis prophetæ an
tiochiae: & Surgens ynuſ ex eis nomine agabus ſignificabat p ſpiri
tū: famē magnam futurā in vniuerso orbe terrarū que facta eſt ſub
claudio) ſubaudi qui videns animo. i. cōſiderans oīa multo ante. i.
prius q; fierent: fuit interpres futuri. Nā ipſe prædixit paulo nodos
cathenarum & ferrea vincula: & longos cursus per æquora. i. longa
pericula maris: & morbus vipercōs. i. quomodo a vipera mordēdus
eſſet (vt morbus dicitur Actū. xxviii. & volatus ſimoniācū. id eſt
ſimoniā magi) Sed noris ſimon ſimoni more latino ſecundam pro
ducere: ſicut apud Virgilium ſinon: qui dicit. ii. qnei. Nec ſi miſerū
fortuna ſi nonem &c. quod dico quia imperiti aliter ſentiūt ac faciūt
vnde ſunt plebei verſiculi Crimē auaricie dirūq; nephas ſimoniā
regnat in ecclesiā liberiore via. vbi etiam ecclesiā viſio ſe ſecunda bre
ui pſertur. Ab hoc aut̄ mago crimen ſimoniā nomen ſumpſit) & in
ſidias gentis ſuę. f. iudaice: & bellum: & celebrem palnam. i. victori
am. & lata. i. mortem ventura ſub ipſo nerone: crudelissimo romano
rum rege: ſub quo cum diuo Petro martyrio coronatus eſt Rome.
Que omnia Agabum ſignificasse coniectura potius q; certa ſciētia
nouit poeta: non enim hec prædixiſſe: ſed famē attēſtatur ſacra acto
rum apostolorum ſcriptura.

Agabus

S Ed deus elatas ſtudium cui fallere mentes
Frigentem & caſto ſolitum ſeruire pudori
Elegit de plebe viſum: cui cana ſenectus:
Cui caua fulcantes criſpabant tempora rugæ.
Mane reuertuntur: ſcrutatiq; ordine virgas
Vt videre ſenis ſummum frondere cacumen
(Illiud thraiciæ de phylidis arbore tractum

Vimen erat: longæq; nuces in fronde virebant
Inuidit: ceciditq; animis fraudata iuuentus.
Ut quando in somnis aurum se credit auarus
Inueuisse dolos meditans exultat inani
Lætitia: mox euigilans sua sonnia mœstus
Voluit: & in tristes abeunt noua gaudia curas.
Ducitur in medium senior: plausuq; sonoro
Suscepitus: iussusq; gradu discumbere summo
Obstupuit: nec enim seniojam fractus ioseph
Ad tam insperatos animum tollebat honores:
Venerat edicto cupidus parere: relicta
Mens vel ad incudem vel ad ærea signa vocabat:
Et tanta hæc fieri de se spectacula nunq;
Crediderat. iuuenes post tam manifesta repulsam
Omnia perpeſſi demissis frontibus ibant.
Et rerum ignaris: tam florida virginis ora
Non bene coniungi gelidæ turpiq; senectæ
Murmur erat. tamen & virgæ noua signa virentis
Mœsta per ancipites ducebant pectora curas.
Discessere loco: virgisq; abidere relictis.

Sed deus elatas &c. Hic hymenea festa psequitur ostendēs primo quomodo Ioseph declaratus est sponsus virginis eo q; ipsius solius virga floruisse & amigdalum portare iuenta est. Ordo est. Sed deus cui sup. est studium. id est cura: fallere mentes elatas. i. superbas (quia deus superbis resistit) elegit virū de plebe id est inter plebeios ex opa fabrili viuēte: ioseph videlicet: frigide & solitu seruire. i. inferuere & studere casto pudori. i. cui caste viuedi iā lōga cōsuetudo erat (cū nō desint q; dicāti votū fuisse vt dis-

ue virginī: conseruandę pudicitię in coelibatu nisi deus aliter dispōneret). Cui sup. viro: erat sup. senectus cana. i. canescēs: & cui rugæ. i. pliq; pellis laxatae: fulcates. i. fulcis iplētes: tēpora caua. i. fronte & cetera tēporibus capitis vicina deficiēt succo & sanguine iuente iā exhausta & laxa. Reuertūtur. s. sacerdos & tribules: mane & scrutati. i. inspiciētes virgas. s. amigdalinas quas aridas tēplo intulerāt: vt. i. post q; vīdere sūmū cacumē. i. sūmitatem sup. virgæ senis. s. ioseph: florere. i. pduxisse flores & fructū (deinde per parenthesim dicit. Illud vīmen. i. tenuerū virgultū erat tractū de arbore phillidis thraçie. i. de amigdalo inquā phillis regina thracie trāsformata dicit: & nuces longe. i. amigdala (nā in georgicis pro amigdalo: nux plurima. i. lōgissima dicitur virebat. i. virides crescebant in frōde. i. inter folia arboris q; prie frōdes dicūtur) vt inquā viderūt virgam senis florere: iuuetus. i. multitudō iuuenū fraudata. s. spe sua: inuidit sup. seni: & cecidit animis. i. deiecit animos & spem cōceptam. vt. i. quē admodū quādo auarus credit in somnis. i. inter somniādū se iuuenis seaurū: & ipse meditās dolos. s. quibus ipsum posset eruere e fundo aut muro alieno vbi defossū iuuenierat: exultat lætitia inani: & ipse euigilās mox. i. paulo post: voluit. i. repetit mœſtū. i. in micerore sua sonnia. & noua gaudia abeunt in curas tristes. Senior. s. ioseph ducitur in mediū: & ipse suscep⁹ sup. cū plausu sonoro: & iussus discubere in sumo gradu: eo q; spōsus futurus: obstupuit. nec. i. & non: et enim ioseph frāt⁹. i. cōfēt⁹ iā senio nō tollebat. i. extollebat animū ad honores tāi insperatos. i. quos sperare nō auderet: sed ipse cupidus parere edicto. s. pōtificis: venerat in tēplū. s. cū virga: eo q; eēt de tribu virginis: sed mēs vocabat. i. reuocabatē ad incudē relictā (erat enī faber: sed vulgo credit⁹ est faber lignarius cū hic ferrarius dicāt) vel ad signa ærea. i. q; sculpebat ex ære. & ipse nūq; crediderat hēc tantā spectacula. s. q; tā anōsūs iuēculā. tā moratā. tā nobilē. ac formō sāmuderet. Iuuenes ppeſſi repulsam. i. reiecti post tā manifesta omnia. i. indicia diuinæ volūtatis: ibāt. i. discedebāt: frōtibus demissis i. deorsum missis in signū verecūdīz est enim frons sedes pudoris. & murmur erat ipsis ignaris terū. i. nescientibus quid misteriū lateret in virginē: murmur inquā erat: tā florida ora virginis nō bene cōiungi gelidæ & turpi senectæ (vñ Geor. iii. nec turpi ignosce senectæ Frigidus in venerē senior fruſtraq; laborem Ingratum trahit) tāmē noua signa virgæ virentis ducebant &. i. etiam pectora scilicet iuuenū mœsta per ancipites curas. id est faciebant eos stupentes & ignaros quid dicerent: & ita discessere loco: & abidere relictis virgis quod iniq; ferentium animorum indicium erat.

Interea matrum longa comitante caterua
 Adduxere nurus insignem in templo puellam:
 Cuius ad aspectum: q̄q̄ transcēderet ore
 Omne decus mortale:tamen suppressa libido
 Omnis:& extincto semper venus signe quieuit.
 Ac si feruentem gelidos in dorida rores.
 Palladiosq̄ super calcem diffuderis imbræ.
 Ardua quadruplici surgebant ordine templo
 Porticum;cōmunis erat pars extima cunctis
 Fœmineis etiam turbis:quas menstruus humor:
 Liquerat:ingrediens igitur diffusa secundo est
 Tota cohors circa:miti sacra pronuba nuptæ
 It comes.accedit iunctovir & auspice longum
 Agmen agens:medium volitans hymenæus in ædem
 Iungite clamauit fœlici sidere dextras:
 Sanctaq̄ longævū connectite foedera vitæ.
 Iamq̄ pio coniuncta seni:celebrataq̄ longa
 Festa die:dictæ laudes:& reddita summo
 Vota patri:lætiq̄ omnes in tecta reuersi.
 Lætior aduentu natæ generiq̄ sedebat
 Canicie compta:nitido velatus amictu
 Inter vtricq̄ patens:manibusq̄ vtricq̄ tenebat
 Complexus generum dextra:natamq̄ sinistræ
 Multaq̄ connubio super:atq̄ recentibus actis
 Commemorans:toti grates soluebat olympos:

Interdumq̄ iocans:& debilis immemor æui
 Iucundos mouet ore sales:risuq̄ modesto
 Soluit:& vires animo præbente ministris
 Instat:& appositis sterni cœnacula mensis:
 Ornariq̄ iubet thalamos & limina multa
 Fronde coronari:spargiq̄ per omnia flores
 Atria purpureos:hederis vestire columnas:
 Virgineaq̄ fores lauto:foliisq̄ mineruæ
 Cedrinæ velare trabes:spargiq̄ recentes
 Sub pedibus violas:& hiantia lilia summo
 Vertice quæ in tales mater nutriuerat vsus:
 Serpilliq̄ comas semper viventis:in orbem
 Texebant nymphæ:filoq̄ in seru ligabant
 Gramen odoriferum:casiæ:excisaq̄ cultris
 Balsama marmoreis:nardi fragranris aristas:
 Cinnamaq̄:& crines suave spirantis amomi.
 Teq̄ amarhante locant:re mollis amarace:& horti
 Quicquid alunt cilices:quicquid panchaia:quicquid
 Idalii saltus redolet domus:omnia plausu
 Latitiaq̄ sonant:hilaris labor omnia miscet:
 Interea matrū &c. Hic ostendit pampā nuptiale. Ordo est. Nur⁹. f.
 confanguineq̄ aut affines:adduxere iteræ puellam insignem. s. ma-
 triam in tēpla:& hoc longa caterua matrū.i. matronarū comitatē:ad
 cuius. s. virginis aspectū:q̄q̄ ipsa transcenderet.i. superaret:ore: id
 est pulchritudine faciei:omne decus.i. ornamētū:mortale tñ oīs libi-
 do est suppressa:& ven⁹.i. appetitus veneris:quieuit.i. cessauit. igne
 id est pruritus libidinis exticto(.i. quicq̄ ea minispexit tñ abfuit vt
 concupisceret eā carnaliter:vt si prius cōcupuerit libido extingue-
 tur:qd nō fuitiles auctores de diuina virgine p̄dican) Ac si.i. peride

extinguebatur ignis venereus: acsi diffuderis rotes gelidos. i. frigidulos in dorida. i. in aquā marinā feruentem: & perinde acsi diffudetis ibres palladios. i. olei oliuæ quā pallas inuenisse aut pduxisse dicitur: sup calcē. i. cemētū ex lapide decocto: quod aqua incēdit & oleo extinguitur cum oleū in ceteris augeat incendia: vñ est illud horatium: oleū adde camino. (Nota est palladis fabula. dicit enim Iouis filia sine matre: vt pote ex eius cerebro nata: & soror atq; auriga martis vnde & bellona & minerua: & a palude apud quā conspecta est tritonia dī: & grēce αθηνα. i. athena vnde & athenæ dictæ sunt: nam cū contentio esset inter neptunū & eā uter ciuitati nomē daret: constitutum est: vt uter pulchrius quiddam ac mortalibus conuenientius puderet is vrbī nomen daret: neptunus ergo tridente mare percuties equum produxit: pallas vero percutiens terram hasta oliuā: sed quia bello armanture equi: & athenienses pacē adamarent: cuius oliuā signifatrix est: vñ etiam Noe in signū recōciliationis a columba allata est) athena de se athenas appellavit quod fictum est: quia studiū sapientiæ athenienses præcipue tenuit. Pallas autem dicta est a verbo ταλαιπ quod significat percutere. Ardua templa surgebat qua duplici ordine porticū. i. habebant quadruplices porticus. i. deambulacra: extima. i. extrema hoc est remotissima: pars erat communis cunctis. i. eam cūctis intrate licebat: etiam turbis foemineis: quas humor menstruus. i. fluxus mulieres dum in foecunditate sunt singulis fere mensibus infestans: liquerat id est deseruerat. i. menstruo purgatis. Igitur tota cohors ingrediens est diffusa secundo circō: proutus ba sacra. i. sacerdos quę nubētibus perat: it comes nuptiæ. i. sponsæ miti videlicet diuæ virgini. & vir. i. sponsus scilicet Ioseph agens longum agmen accedit: & hoc auspice. i. viro q[uod] nuptiis preeft: iusto id est associato: hymenæus (qui deus nuptiarum foelicium erat apud gentiles ad quorum nuptias alludit: sed aut pro angelo aut pro nuptiarum ministro accipitur) volitans in ædem medianam. i. in medium templi: clamauit iūgite dextras. i. date & accipite fidem & contrahite nuptias: foelici. i. prospero sidere: & connectite sancta foedera longę vite. i. quibus ad extremam vitam: q[uod] vobis longuæ sit coniū gemini. Namq[ue] est sup. maria coniuncta pio seni. & festa sup. sunt celebrata longa die (aut q[uod] longa videri solet reliquis: vt pote cupidis amantibus: aut q[uod] funeralibus careat q[uod] extensa. Nam cum nuptiæ paulo ante annunciationē dominicam q[uod] in martio facta est: celebrata sunt non potuit dies fuisse longa) Laudes dictæ supple sunt & vota sunt reddita summo patri scilicet coelesti. & omnes sunt reuersi læti in teat id est domum suam aut nuptiale. Parenz id est pater virginis

scilicet Iоachim (quem cur non nominet prius dixi: sicut q[uod] non vetit simile est eatenus vixisse) lætior aduentu gnatæ id est filiæ & genetrix id est vt dicunt filiastris: hoc est matri filiæ suæ: sedebat inter vtrūq[ue] existens velatus canicie compta. i. canis comptis: & amictu nitido (vnde Donatus dicit q[uod] comicis senibus candidus vestitus indicatur q[uod] is antiquissimus fuisse memoratur) & ipse tenebat vtrumq[ue] manibus: complexus generum scilicet Ioseph dextra scilicet manu q[uod] a dextra sedebat: & gnatam id est filiam sinistra. & ipse cōmemorans multa super id est de connubio: & super actis recētibus (scilicet quomodo coelesti oraculo coniuncti essent: & quomodo connubium a deo inter primos parentes institutum in uiolabiliter seruandum esset atq[ue] alia quę seni congruunt) soluebat toti olympos id toti coelesti curie grates id est gratias. & ipse iocans interdum. iocosa dicens sicut nouis nuptiis dici solet & immemor debilis æui id est p[ro]audio oblitus senii sui: mouet ore id est eloquitur sales iucundos id est sermones facetus & urbanois lepores ad honestam recreationem (Quidam scripsierunt iucundus vt sit ipse iucundus: sed quia duo epitheta sine coniunctione media: latinus sermo refugit: non enim decenter dixeris immemor iucundus: melius legitur iucundos) & ipse soluit: scilicet a seueritate senili: risu modesto id est temperato. & instat ministris id ē instigat & vrget ministros vt instanter & feruenter inseruant: & hoc animo p[ro]bente id est subministrante vires alioquin defectas: & iubet cenacula id est loca in quibus cenādū erat: sterni id est æquari & copertiri: mensis appositis. i. postq[ue] mense essent appositæ: & iubet thalamos. i. thorum genitalē seu lectum nuptiale ornari: & limina coronati multa fronde: & flores purpureos id est purpurei coloris sparagi per omnia atria (Aduerte quod & passim leges: quia atria sternuntur floribus: & flores sternuntur in atrio) & iubet vestire colūnas herderis: & fores. i. valvas: laurovirginea. i. q[uod] ex daphnevirgine eam conuersa ortum habere singitur. eo q[uod] semper virreat: vnde & virgo a viriditate dicta est: & iubet velare. i. vestire trabes cedrinas id ē decedro factas: foliis mineruae. i. oliuæ quam minerua produxit: & iubet violas recentes id est iam tū collectas (erat enim sub martium) spargi sub pedibus: & lilia hiantia. i. aperta in summo vertice: q[uod] lilia mater scilicet anna nutriuerat in tales vſus. Et comas serpilli: illius herbæ suauiter olentis (qua vulgares in cunis diuā virginem vnam dicunt) viuentis semp. i. totum annum nec in hyeme cum aliis herbis depeñatis (sunt qui legat virētis: sed prima syllaba recusat longa ponit: quā obre quidā p[ro]ponit q[uod] vt sit semp[er] virentis: sed inepte abundaret: cū dictum sit Serpilliæ comas &c. Nymphæ. i. virgines decentes vt

F. Baptista Mantuanus

nymphæ texebant in orbem. i. circulū ad formā coronæ: & ligabant in sertā. i. in formā sertorū: grāmē odoriferū. i. herbam suauiter redo lentem: vt casias & balsama. i. frondes balsami: incisa. i. decerptas: cultris marmoreis. i. lapideis aut petrinis; quia si ferreis incidentur desicarentur: & aristas. i. cornas aut flores nardi: illius fruticis: vnde vnguentū fieri solet fragrantis. i. suauiter redolentis. vñ Lucan⁹ In-textū sertas nardo florente coronas. Sane Nardus seu nardum est frutex graui & crassa radice sed breui ac nigra fragilis: quis pingui: aspero sapore: folio paruo densoq; cacumina in aristas sparguntō geminā dote eius: spicas ac folia celebrant: vnde vnguentū ex eo factū nardinū & soliatum dicitur. & cinnama & crines. i. cornas amomi (qd in assyria plurimū nascitur vt in buco.. assyriū vulgo nascit amomū: ex v troq; fit cynamomū) spirantis. i. fragrantis suave idē suauiter (non malus est versus quia etiā vbi abe consonantes in sequenti dictione ponuntur: sepe pcedentē vocalē pducunt) & locant id est collocant cū aliis herbis & floribus teo amarante: & teo amarace mollis. i. herbas in quas vterq; vestrū transformatus dī. Amaracus enī Cynarae cypri regis filius regius fuit vnguentarius q; cursu lapsus dū ferret vnguenta: fregit alabastrū: deinde cū nimio dolore contabuisset versus est in sansucū q; ex eius noīe amarac⁹ cepta ē appellari. Vrg. qnei. i. vbi mollis amaracus illū Floribus & dulci asperans cōplectitur umbra. Sed a μαρπτοσ hocest amarantus immarcessibilis dī & flos eius noīs) & domus redolet sup. totū illud q; quid horti cilices habent vt croci: & quicquid panchaia sup. habet vt thus: & quicquid saltus idalii. i. cipri vbi venus colebatur: & herbarū suauissimā copia est: sup. habent: Oia sonat. i. resonant plaus & lētitia. Labor hilaris. i. libenter acceptus miscet oia. i. omnibus mixtim impunitur.

Amaracus.

Amarant.

Dumq; ita feruet opus sponsi deus ora sopore
Pressit: & irati sub imaginē nuncius oris
Visus adesse seni/vultu qui sancta seuero
Hæc mandata dedit: teneros tibi iungimus annos:
Non seram vt frustra in venerem tua languida virtus
Ardeat. amplexus: gremiumq; in virginis huius
Ire caue: iussumq; dei ne sperne momentis.

Nardus.

Parthenices Marianæ Lib. II. Fol. LXXIX

Paruit: & memori setuauit somnia mente:
Atq; cupidineos sensit non amplius ignes.
Iamq; dapes: & vina ferunt: paterasq; coronant.
Discubunt hilares circū longo ordine mensas:
Et fœcunda animis celebrant coniuicia lat̄is.
Postq; pressa fames: & pectora mitis hiachus
Leniuit curas abigens: frontisq; seueræ
Triste supercilium: cythara præludere eburna
Coepit: & argutas aptare in carmine voces
Lydius: hic tactis æquabat ariona neruis
Orpheaq; & clarum dirceo amphiona plectro.
Carmen erat summae dorso fundata sionis
Regia: qua quondam Solymi moderamina sceptri
Stirpis iessæ princeps exercuit: armis
Inclytus: & pacis studiis præclarus: ab illo
Virginis: atq; viri genus: antiquaq; trahebat
Progeniem: & mixtae numerabat stemmata gentis.
Addebat noes fluctus: puppimq; natantem
Innocuasq; rubi flammæ: & limina nunq;
Aforibus scuncta suis: plebisq; patere.
Nescia: & vnius gressum admittentia regis:
Cælanteg⁹ deos ficto labanida vultu:
Velleraq; & siccos magni gedeonis imbres.
Atq; vtifiscelam placida gestauerit vnda
Nilus & infantis miseratam fata puellam:

Et conuulta nouas virgulta ferentia frondes.
 Adiugebat uti peregrinas æquore cedros
 Compositis ratibus condenda ad tempora vehebant
 Si donii: ut multo paries effulserit auro:
 Miratus gradus hominem: qui clara petebant
 Sidera: & ingentem diuini foederis arcam
 Et quæ fatidico populis balahamus eos
 Carmine prædixit flammam: sidusque futurum:
 Sed iam præcipiti phœbus sub tartara curru
 Ibat: & occiduis aries sua miserat vndis
 Vellera: & ardentis surgebat scorpius ore.

CDūq[ue] ita seruet opus. Inter paradas inquit pōpas nuptiales: deo sōnū misit in Ioseph: dormitantique per visionē reuelauit virgine quā duxerat castā oportere seruatā. Verisimile enim ē aut ab angelo aut a virgine edoctū a matrimoniali debito abstinuisse: non enim sic natura frigidus erat ut creandæ proli penitus inutilis ēt: nā sic virginem a spiritu sancto grauidā ab adulterio purgare nequiret. Et postius ab angelo q[uod] a virgine. Nam licet ut ergo virginitatē suā deo dicari perpetuā p[ro]uenerit. hoc tamen sic intelligendū docent sancti: si deus aliter non disposuisset: at cum deo volente & manifestis indiciis reuelante in matrimoniu vocati sint: non alia de causa cōiuncti videri potuissent q[uod] proli generandæ gratia: nisi ab angelo p[ro]monitus aliter voulisset Ioseph. Tempestiu autem ante cænam admontum dicit: ne videlicet post cibū q[uod] tuus modestum anitius senis ad debitum persoluendum intenderetur. Quæ varo de Lydio musico adduntur: ad venustatem spectant. necq[ue] talia sunt que penitus refelli debeant: aut necessario credi: verisimile enim est in nuptiis tā decēt virginis miraculo se p[ro]sertim constitutis parentes amantissimos oēm festiuitatē adhibuisse: musices autem iudeos studiosos fuisse notissimum est ab antiqua institutōe: vnde Laban gene. xxxi. Cur ignorante me fugere voluisti nec indicare mihi ut prosequerer te cū gaudio & canticis & tympanis & cytharis? Est autem lydius ut veri? ceteram hic dictus sicut a marone geor. ii. Inflauit cum pinguis ebur ty-

thenus ad aras. Nam tyrrhenus & lydus fratres fuerunt ex lydia regione quæ & mēonia dicta est. Accepit autem māro ebur pro tibia: licet tubē non tibiæ inventores sunt tyrrheni seu lydiī. vnde Idē māro Tyrrhenusq[ue] tubē mugite per æthera clāgor Lydius ergo h[ic] id est tibicen ut tyrrhenus apud maronem. Quæ vero ex persona poetæ dicuntur vtpote q[uod] ariona orpheus & amphionæ equabat nō sunt vitiōsa quia ex persona poetæ: etiam si sint illis ignota dici possunt. Licet autem h[ec] alibi declarauimus: iterum tamen paucis repetemus. De arione autem sic dicit Aulus Gellius libro. xvi. capitulo vltimo Celeri ad modum & cohibili oratione: vocūq[ue] filo tereti & canido: fabulam scripsit herodotus super fidicine illo Arione. Vetus inquit & nobilis Ario cantator fidibus fuit. Is loco & oppido methymneus atq[ue] insula omni lessibus fuit. Eum arionem rex corinthi periander amicum amatumq[ue] habuit artis gratia. Is inde a rege proficisciuit ut terras inelytas siciliam atq[ue] italiciam viseret. Vbi eo venit aures omnium mentesq[ue] in vtriusq[ue] terre vrbibus demulxit. In questibus istis & voluptatis bus amoribusq[ue] hominum fuit. Istum postea grandi pecunia & re bona multa copiosus: corithum instituit redire. Nauem igitur & nautas: ut notiores amicioresq[ue] sibi corinthios delegit. Sed eo corinthios homine accepto: nauisq[ue] in aitū prouecta: p[ro]d[ic]t[us] pecuniaeq[ue] cupidos cepisse consilium de necando Arione. Tum illum ibi pernicie intellecta: pecuniam cæteraq[ue] sua ut haberent dedisse: vitam modo sibi ut patcerent orauisse. Nautas preceum eius harum commiserit esse illatenus: ut ei necem afferte per vim suis manibus temperarent: sed imperauisse ut iam statim corā desiliret p[re]cep[er]t in mare. Homo inquit ibi territus: spe omni vita perdita: id vnum postea orauit ut priusq[ue] mortem oppeteret: induere permetterent sua sibi indumenta: & fides capere & canere carmen casus illius sibi consolabile. Feros & immanes nautas: prolubrum tum audiendi subit Q[uod] ueroa uerat impetrat. Atq[ue] ibi mox de morte cinctus. amictus ornatus: stansq[ue] in summe puppis foro: carmen quod orthriū dicitur. voce sublatissima cantauit. Ad postremam cantus: cum fidibus ornatuq[ue] omni sicut stabat cane batq[ue]: eiecit sese p[ro]cul in profundū. Nautæ haud quicq[ue] dubitantes q[uod] perisset cursum quæ facere coepérat tenuerūt: sed nouū & mirū & pium facinus contigit: delphinū repente inter vndas ad nauisse: & dorso super fluctū edito vecta uisse Incolumiq[ue] eū corpore & ornatu tenarū in terrā laconicā deuexisse. Tū arionem prorsus ex eo loco corinthū petiuisse. Talēq[ue] petiandro regi qualis delphino vectus fuerat sese obtulisse Ei q[ui] oī

Actio

Quæstibus
i. lucris
Cepisse sub
audit inquit
Nos cōmī-
serū dicim⁹
Tēperarent
i. abstinerēt
Fides id est
chordas mu-
sicas
Nauitas p
sincopā nau-
tas
Prolubrum
i. libido
op̄p̄ ou di-
luculū dicit

re sicuti acciderat narrauisse. Regē iste parū credidisse. arionē quasi falleret custodiri iussisse. Nautas requisitos ablegato arione. dissumulanter interrogasse: ecquid audissent in iis locis vnde venisset super arione: eos dixisse hominē cū inde irēt in terra italia fuisse: eūq; illic bene agitare: & studiis delectationibusq; vrbī florere: atq; in gratia pecuniaq; magna esse. Tū inter haec eorū verba Arionē cū fidibus & indumentis cū quibus se in salū faculauerat extitisse. Nautas stupefactos cōuictosq; ire inficias nō quisse. Eam fabulā dicere lesbios et corinthios. atq; eū fabulē argumento q; simulachra duo aerea ad tē ruisse
Exti. i. ap-
Orpheus narū viserentur delphinus vehens & homo insidens. hæc ille. vnde Virgi. in buco. Orpheus in siluis: inter delphinas ariō. Nā orpheus dicitur sono cytharæ siluas & feras post se traxisse: & inferos mouisse se vt dicitur geor. iiiii. & in buco. orpheusq; i medio posuit siluasq; sequentes. p quas siluestres hoies intelligit horatius. dices ī arte Silue stres hoies sacer inter presq; deorum Cædib⁹ & victu foedo deterruit orpheus: dictus ob hoc lenire tigres radiosq; leones. Amphion autē dirceus id est thebanus yates: cuius mater dirce in fontem sui nomini s iuxta thebas thracæ conuerfa fabulatur: ad constructionem murorum thebanorum saxa mouisse dicitur. Vnde ibidē subdit flaccus Dictus & amphion thebanæ conditor vrbis. Saxa mouere sono testudinis: & p̄ce blanda ducere quo vellet &c.) Carmen erat id est subiectum aut materia carminis: regia sionis: more latino declinatur hic cum in sacris litteris dicatur Dicite filię syon &c. Quid iacchus & simma alibi diximus. Noes fluctus eo modo declinavit quo græca in seu elongum declinari solent. Cætera quæ aut in biblia habetur aut alioquin facilita sunt: sub ordine satis explicabuntur. Ordo autē talis est. Dum id est quando: opus scilicet parandę cœnę: seruet id est seruenter fit: ita id est in dictum modum. deus pressit id est oppresit ora id est faciem: & præcipue oculos: sponsi scilicet Ioseph: sopore id est somno profundo: & nuncius supple cælestis id est angelus qui latine nuncius dicitur visus est adesse seni scilicet Ioseph. sub imagine: oris id est vultus. irati id est minabundi. qui dedit haec mandata seruero vultu. Nos iunximus tibi teneros annos scilicet virginis tennellæ: non supple ea de causa: vt tua virtus lagguida id est iam senio languescens & frigescens: ardeat frustra id est sine effectu (Vnde ge org. tertio. Erigidus in venerem senior frustraq; laborem Ingratum trahit &c.) in venerem id est actum carnalem: seram id est nimis tardie incepturn. Cauere in amplexus & gremium huius virginis: & ne sperne. id est ne asperneris iussum dei monensis scilicet p me. Paruit id est obediuit supple ioseph: & seruauit somnia id est somnia & vi-

sionem: mente memori: atq; non sensit amplius (ergo tunc sentire in ceperat) ignes cupidinos. i. libidinem aut incentiuū veneris. q; p & sup. ministri: ferunt id est afferūt iam dapes & vina: & coronat pateras. i. vasa patentia q; vulgo tarſie dicunt (moris autē erat olim ampliter poturis pateras coronare: vñ primo ænei. Postq; prima quies epulis mensæq; remotæ Crateras magnos statuunt & vina coronat) Ipsi conuictæ sup. hilares discubunt circū mensas longo ordine: & celebrant cōuiua fœcūda. i. opipara & pinguis: letis animis. Postq; fames est pressa. i. suppressa & resticta: & vt Virgil. dixit. Postq; prima qui es epulis: & iacchus. i. bacch⁹: imitis. i. vinū mite: linuit: id ē mulxit: pectora abigens. i. expellens curas (vnde lycus a soluēdo dī: & liber a liberando: quia pectora curis soluit & liberat) & abigēs: id ē amouens: triste. i. rigidum supcilium frōtis seueræ. i. rigidæ & nimis sequacis veri. Lydius aut pot⁹ lydius. i. musicus quidā de quois oppido: coepit pludere. i. preludia facere: cythara eburna. i. ex ebore facta. (Sumptus autem loc⁹ est ex primo ænei. vbi dicitur Cythara crinitus ioppas Personat aurata: docuit quæ maximus atlas &c. vnde videtur pro ioppa lydium posuisse nō tñ q; ioppe prope lidam est) & coepit aptare voces argutas id est stridulas & sonoras in carmine id est dum canitur. Hic scilicet liddius æquabat. i. æquiparabat neruis id est chordis ex neruis factis: hoc est fidibus: ariona: id ē musicum illum lesbium (Sane ariona penul. longa proferta nominatio arion: sicut simona: chirona. simona a nominatiuī simon chiron & simon. sed arionem gellius a nominatiuī ario protulit) & orpheum: musicum illum thracium notissimum & amphionavatem & musicum illum thebanum: clarum id est nobilicm & insignem plectro dirceo id est testudine thebana (Amphiona penul. breui protulit: sicut & demona. quo modo Statius in achelleidos prologo. meq; inter prisca parentum. Nomina: cumq; suo numerant amphione thebe.) Carmen id est materia seu argumentum carminis erat: regia scilicet dormus: fundata: id est cōstructa firmiter in dorso sionis summe: id est illius partis editoris hierusalem quæ sion dicitur. quæ: id est in qua regia: princeps stirpis iessé scilicet dauid: exercuit quondam moderamina sceptri id est regni (cuius insigne est sceptrum) solymi id est hierosolymitani: existens inclitus. i. clarus & gloriös⁹: armis. i. bello. & præclarus. i. valde & præter ceteros clarus: studiis pacis. & ipselidius aut carmen eius: trahebat ab illo. s. dauid aut (si maius) dauid: genus atq; antiquā progeniem: virginis. i. spōsę: atq; virti. i. spōsi. & nurnerabat stēmata id est lineas p̄geniei: gētis mixtæ quia triusq; genus ab illo trahebat. Et addebat fluct⁹ noes. i. dilutio

um: & puppim. i. arcā eius: natatē. i. nauigantē: & flāmas rubi inno-
cuas. i. ipsū nō cōburētes vt habeat exodi. iii. & addebat limina nūq
seiūcta. i. diuisa a suis forib⁹. i. valuis. i. portā sp̄ clausā de q̄ ezech.
iii. mentio fit nescia patere. i. aperta esse plebi: & admittētia gressū:
id est ingressū: vnius. i. solius regis. s. xp̄i qui est rex regū cui⁹ regni
non erit finis: & qui rex natus est. & addebat sup. labanida. i. filiā la-
ban. s. rachaelē de qua habet gene. xxxi. Labanida autē deduxita
latino quasi labanus dicitur labanida in quā celantē. i. occultantem
deos. i. idola p̄ris sui: vultu ficto. i. menstruū fluxū simulante: & ad-
debat vellera magni gedeonis: & imbris siccos. i. rorē vellera sica
derelinquentē. de q̄bus dī Iudicū. vi. Atq̄ vti. i. quēadmodū: nilus
id est fluuius ille æḡipti gestauerit vnda placida. i. nō obruēte nec im-
mergente: fiscellā. i. vas v̄mineū in quo moy ses inclusus erat: vt dī
exodi. ii. & puellā. s. filiā pharaonis miserantē fata. i. iniquā sortē: fa-
tis. s. moy si. & addebat virgulta conuulsa. i. virgas aridas: ferentia:
id est portatēs nouas frondes vt de virga aaron dī Nume. xvii. Ad
iungebat. s. lidius musicus: vti. i. quēadmodū: fidonit. i. populi ex
fidone ciuitate veliebat. i. aduehebant cedros pegrinas. i. externas:
equore. i. per equor: & hocratibus cōpositis. i. cōexionibus trabū
factis: ad tēpla cōdēda. s. p̄ salomonē vt dī. iii. Reg. v. de hyrā rege
tyri. Et vti. i. quēadmodū paries. s. oraculi vt dī. iii. Reg. vi. effulse-
rit multo auro. quia nihil erat in tēplo qđ non auro tegeretur. Et ad-
iungebat hoīem. s. Iacob: miratu grad⁹. i. scalas: qui petebat sidera
id est quarū cacumē cēlos tangebat: vt habetur gen. xxviii. Et adū
gebat ingentē arcā diuini foederis: q̄ etiā in biblia arca foederis nō
semel dī. Et adiū gebat flāmā. i. stellā quā balaham⁹ qui hebraice ba-
lahā dicitur pdixit populis eois. i. orientalibus: & sidus futurū. i. qđ
dixit futurū: carmine fatidico: dicēs Nume. xxiiii. Orietur stella ex
Iacob: & consurget virga de israel &c. Sed phœbus. i. sol: ibat iam
sub tartara. i. occidebat p̄cipiti currū. i. iā instabat nox concubia: &
ita cessandū erat a cantu: & aries in quo tunc sol erat: quia circa mar-
tium erat: merserat sua vellera: vndis occiduis. i. occiderat cum sole
quē rustici in oceanū se tinteturum decidere dicūt. & scorpius qui ex
aduerso in linea æquinoctionali ponitur: surgebat ore ardentī id est
gutilanti propter absentiam solis: cuius radiis sidera diurna occultat.

Amq̄ soporifera tempus dare membra quieti
Suaserat: at virgo secreti sola cubilis
Clausā loco: curis aperit cœlestibus alnum

Pectus & in sumnum sensim leuat æthera mentem

Vnam ad se comitum vocat in penetralia recti

Præstantem egregio vultus/animiq̄ decore

Mnemosine genitrix illi pater vsus. ab ipsa

Cœlesti genus arce trahit. nam conditor orbis

Est auus: hanc graui sophiam dixerit priores.

Nare sagax: oculis penetrans caua tartara: & altum

Aethera: nullius linguae non vlliū artis

Inscia: labē carens: viciis infesta: pudore

Circūsua genas: & iaspide pectus / & auro

Splendida contexto: causas & nomina rerum

Per media ex imis gradiens ad summa deumq̄

Et mundi metitur iter: hac indice virgo

Insomnisducens taciturnæ tem pora noctis

Contemplatur vti rerum longæ uapropago

Texta sit: vnde prior mundi descendit origo:

Et cahos: & syluam informem: discretaq̄ formis

Corpora paulatim varias induit figura

Vi propria petisse suis loca viribus apta.

Vtq̄ grauem liquido suspenderit aere terram

Omnipotens opifex duplicit cum prolis honore:

Oceanumq̄ suis complexum fluctibus orbem

Fuderit: æthereis incluserit ignibus auras.

Vtq̄ feris terras: mare piscibus: aera cessit

Alitibus: variis ornans animantibus orbem.

Ut vaga perlustret phœbe duodena quotannis:
 Sidera fratrum fugiens iter: & modo tractus
 Erret ad austinos: elicen modo visat ad arctos.
 Ut procul a phœbi venus & cyllenus igne.
 Ne volitent verso referant vestigia gressu.
 Phœbus ut obliquu nunqā discedat ab orbe
 Atque viam retrogradiens obseruet eandem
 Claraque nocturnis splendoribus imbuit astra.
 Et rubicunda feri quæ lex incendia martis
 Voluat. & egregium iubar & iouis ora benigni:
 Atque senem pigrum curuata falce minantem
 Ut super octaui radiantia sidera cœli
 Certa legem eant & scintillare videntur.
 Altius extollens mentem curuamina noni
 Orbis: & æternō splendentem lumine mundum
 Et tenues miratur aquas glacialis olympi
 Ultimque immensæ formata volumina molis.
 Lanigeri sublime decus: taurumque nitentem:
 Et geminos helenæ fratres: auersaque cancri
 Sidera quæ æthiopes vrant: indosque / arabesque
 Atque Molorcheumstellata fronte leonem:
 Et iubar erigones: æquataque brachia libræ:
 Virosamque nepam videt: æmoniasque sagittas:
 Cornuaque ægoceri gelidis humentia nymbis:
 Et liquidos vnam rores: ventosque cidentem:

Arquedioneos lucenti tergere pisces:
 Hinc dextra lauaque faces ardore coruscas
 Suspicit: & coeli claros examinat ignes.
 Pleiades septem: quarum minor vna latere
 Dicitur. & pluuias hyades. pauidamque capellam.
 Post rapidum leporem. iugulas & procyon vstum:
 Morbosamque canem: & coruum cratera tenentem.
 Inde coronat æ rutilans minoidis astrum
 Et non longa situm post interualla sagittæ
 Sidus: & æthereis errantem tractibus hædum.
 Orpheamque liram: & flammis lucentibus aram.
 Suspiciens coeli: æternos meditatur honores:
 Cursibus alternis mundum ferri / atque referri
 Ex austro in boream: ex bore a miratur in austrum
 Etsieri ut gelidam tellus coniecta sub arcto
 Dura bibit æthereos admoto sole calores
 Mitis & humanae reddatur idonea vta.
 Mens calefacta deo: sanctisque exercita curis
 Atque laborando vires: & robur adepta
 Altius it: semperque magis terrena relinquit:
 Iam superis admixta domos explorat. & arcem.
 Et solium sublime patris: quod plurima circum
 Turba leues animo volitant: decimoque sedenti
 Orbe deo assistunt vigiles: & cuncta fideli
 Iussa ministerio peragunt: versantque rotatu

Sidera perpetuo quidam: mortalia quidam
 Facta regunt. pressasq; graui sub mole tuentur.
 Corporis humanas mentes: & regna gubernant.
 Omne per hos exercet opus pater: ipse quieto
 Tranquillus sc̄ aptro sedet: & complectitur orbein.
 Virginis hæc curæ: se seq; oblitæ virumq;
 Miscetur diuis cœliq; palatia lustrat.

Atq; thoro recubans summo spatiatur olympos.

TAmq; soporiferæ &c. Recitat studiū & exercitiū diuæ vltimæ dices eā noctū cœlestiū cōtēplationi dedita fuisse: atq; ibi cū sapiētiā cōmerciū habuisse: quā eo mō describit quo apd Au. gelliam. lib. xiii. cap. viii. A franius dices i. togata cui selle nomen est.

Vsus me genuit mater peperit memoria
 Sophiam vocant me grāii: vos sapientiam.
 Sane Mnemosine latine dī memoria. Et quia sapiētiā habem⁹ a filio qui p̄ris sapiētiā est: dicit sapiētiām infusa neptē esse altissimi patris. Hac indice cōgrue dixit. Nā index cōis est generis. Syluā informē. quā græci hylen vocant. i. primā materiā: latine syluā dixeris: quasi sylēn vertens aspirationē in s. sicut ab hexa fit sex: & hepta septem. Tangit autē genesis mundi. Ordo est. I amq;. i. & iam tps. s. nocturnum suaserat dare quieti soporiferae. i. dormitioni: mēbra. i. corpora ex labore diurno fatigata. At. i. sed virgo. s. maria: clausa sola loco secreti cubilis aperit almū pectus cœlestibus curis. i. contāplationibus cœlestibus: & leuat. i. extollit: sensim. i. paulatī: mentē in sumū æthera. i. cœlū: & vocat ad se in penetralia. i. penitiora seu interiora loca tecti. i. domus suæ: vñā comitū. i. sociarū suarū. quibuscū rationem habere solebat sicut: cū musis prius dictū est: vñā dico p̄stantē: id est excellentē: egregio. i. non vulgari sed eximio decore vultus & animi. Mnemosine. i. memoria fuit sup. illi genitrix: & vñā pater. i. vocat sophiā seu sapientiā q̄ ex memoria multæ lectionis & vñā studiolaræ actionis acq; ritur: & sup. q̄ trahit genus. i. principiū generatiois suæ: seu originē suā: ab ipsa arce. i. sumitate cœlesti. Nā conditor orbis. i. deus pater est auus sup. el⁹: grāii. i. græci: priores. i. vetustiores: dixere. i. appellauerunt hanc sophiā. i. sapientiā postea eni p̄thagoras philosophiā. i. studium & amorem sapientie. vocavit. At

Sophia
Mnemosi
ne
Hyle
Sylua

tendeauē quia sophiā p̄e. breui p̄fertur) lpsa sup. existens sagax na-
 re. i. bonum olfactum habēs & vñm odoratiū: aut vt Plautus dixit
 sagax nasalum. penetrans oculis tartara caua. i. tenebras infernales: &
 æthera. i. cœlum altū. hoc est perspicacem habens visum Nullius. i.
 non vñlius. non inscia. i. ignorans vñlius liguæ: & nō inscia vñlius ar-
 tis. i. sciens omnem lingua & artem. carens labo. i. macula: & infea-
 sta. i. vim inferens inimicam vñtiis: circūfusa genas. i. habens genas
 circūfusas pudore: & splendida pectus. i. habens pectus splēdidum
 iaspide. i. lapillo p̄cioso: & auro contexto: & ipsa gradiens. i. procedēs
 ex imis. i. infirmis reb⁹ ad summa. i. altissima. per media. i. medias res
 metitur causas & noīa rerū: & deū qui omniū prima causa est: & iter
 mundi. i. totius vñiuersi. Virgo. s. maria insomnis. i. existens sine sō
 no dicens hac indicie. i. per huius. s. sophiæ indicie: tempora noctis
 taciturne. i. conticinia noctis in somnia: contemplatur vñti. i. qualiter
 propago. i. propagatio & successiva generatio rerū: longqua. i. per lo-
 ga tempora deducta: sit texta. i. condēpendens: & vnde prior origo
 mundi descendit. Et miratur quod verbum ponetur inferius. xxv.
 versiculo (aut contāplatur calos. i. confusione rerum & tenebras q̄
 erant super abyssum & syluam. i. hylē: hoc est primam materiā / ifor-
 mē. i. nullam formam habentē q̄ natura omnē formam p̄cessit: & cor-
 pora discreta. i. disticta ab intuicem formis. i. per formas iduatas. Al-
 ludit autem potius ad principiū metamorphoseos ouidianæ: q̄ gene-
 seos sacrae. Dicit enī Ouidi⁹. Añi mare & terras: & qđ tegit omnia cœlū
 unus erat toto nature vultus in orbe. Quem dixere calos: rudis in
 digestaq; moles &c: & contemplatur corpora induita paulatī varias
 figuræ: periflisse ppria vi. i. naturali potentia a deo tñ idita: loca apta
 suis viribus. i. naturalibus potētiis & inclinationibus. & vt. i. qualiter
 opifex. i. factor seu creator omnipotēs. s. deus: suspēderit terrā gra-
 uem in aere liquido (qd ex eo fit quia vñquodq; corpus sua loca na-
 turaliter petit: locus autem grauium est infimus: scilicet centrum ter-
 ræ: & ideo cum cœlum circūfusq; sursum sit: omnes partes terre quā-
 tum possunt cœtrum petunt: atq; ita alia aliam sustinet: non aqua vt
 quidā philosophi voluerunt) suspenderit dico cū dupliciti honore pa-
 lis. i. filii. per quē facta sunt omnia. (Sed videtur dicere cum dupliciti
 honore propter filium & spiritum sanctum: tota enim trinitas patra
 uit vñiuersum: & ita licet spiritus sanctus nō sit filius patris: videf tñ
 posse dici proles: quasi procedēs ab utroq; & vt. i. qualiter oipotēs
 opifex fuderit oceanū. i. mare magnū: cōplexū suis fluctibus. orbem
 id ē totū globū terræ. & vt. i. qualiter: ipe cluserit: auras. i. aerē igni-
 b̄ & æthereis. i. elemētarib⁹ q̄ sub globo lunæ sūt. Et vt. i. qualiter: ipe

cessit. i. concessit feris. s. gressilibus: terras: & piscibus mare: & alibus. i. auibus aera: ornans orbē aīantibus variis. i. diuersis aīalibus. Et miratur vt. i. qualiter phoebe. i. luna: plūstret. i. pcurrat lustrando quotannis. i. singulis annis duodena sydera. s. zodiaci signa q̄ duo decies pagrat: fugiens iter fraternū. i. cursū solis: & vt. i. qualiter ip̄a erret modo. i. aliqñ ad tractus. i. regiones austrinos. i. meridionales ynde austre flat: & visat. i. vistit modo. i. aliqñ elicen arcton. i. vīsa septētrionalē. i. qualiter nūc magis ad polū arcticū nūcad antarcticum accedat. quotidie autē ab oriente in occidentē rapitur. Et vt. i. qualiter venus. i. sidus veneris planetæ: & cyllenius. i. mercurius quē maia in cellene mōte arcadiæ genuit: referant vestigia. i. retrocedant gressu verso. i. retrogrado: ne volitent. i. celeriter currant procul ab igne. i. astro aut lampade phœbi. i. solis. Nunq̄ enī mercurius a sole ultra. xxx. gradus abest: & ita raro vīdetur: venus autē est hesperus & lucifer: solem sequens vesperi: mane p̄cedens. Est autē antōnatiū pro proprio cū dicitur cyllenius p̄ mercurio. Et miratur vt phœbus id est sol nunq̄ discedit ab orbe obliquo. i. a zodiaco: atq̄ gradiens retro. i. dum est retrogradus. obseruet eandē viā. i. eundem meatū. & vt. i. qualiter sol imbuīt. i. innouat & illustrat: astra clara. i. resplendētia: nocturnis splendoribus. i. qualiter sidera noctū solē respiciēntia splendorem ab eo recipiant. & q̄ lex. i. regula: voluat. i. circunducat incendia rubicunda. i. sidus ardens & ignitiū: martis: illius planetę feri. i. ferocis & bellicosi. & miratur egregiū iubar. i. splēdore: & ora. i. aspectū: ious benigni. atq̄ senem. s. saturnū pigritū. i. tardū (quia tardissime propriam reuolutionē complet frigidusq; dī) minantē falce curuata: quā habet quia vitisator dī. aut potius (qm̄ hoc de rege dictum est: nūc de planeta loquimur) quia falce oīa refecat: & virilia partis abscondit: vñ minantē dicit. (Ad uertendū autē q̄ diligenter poeta a. iii. elementis ad septē planetas: & a planetarū sphēris ad ceteros coelos progreditur: signa firmamenti ad vngue descripturus) & vt. i. qualiter sidera radiatia super curuamina. i. couexitatē octauī celi. i. firmamenti: meant certa lege & videntur scintillate (planetæ enī non scintillat p̄ quod ppiotes pbantur. quia quicquid nō scintillat propestat) & ipsa extollēs mentē altius: miratur curuamina noni orbis. i. nona sphēra seu noni celi videlicet christallini & miratur mūnum. i. ornatū celi noni: splendentē æterno lumine: & tenues aquas olympi. i. celi glacialis. i. christallini. & miratur volumina imēlē molis. i. magnitudinis oīa cōphendentis: quia extra cælum nihil est formata ultima. i. ultimo loco: vel suprema: hoc est decimi cæli quod empyreum dī. Et videt. i. cōtemplatur sublime decus. i. ornamentum

lanigeri. i. arietis primi in zodiaco signi cuius decus erat aureū yell⁹ & taurū nitētē. i. cādīdū qui europā vexterat: & geminos. i. signū geminorū: qui sunt fratres helenē. f. castor & pollux in sidera translati & ex ledā sicut & helena geniti. & sidera cancri auersa. i. retrograde ī cedentia: q̄ v̄ runt ethiopes & indos. & arabes dū enim sol in cāstro ē maxim⁹ illic estus feruet: vnde est ethiopū terras iam feruida torruit estas: In cāstro solis dū voluit aurē axis. atq̄ leonē molorcheū. i. quē hercules a molorcho pastore hospitio accept⁹ occiderat: frontestellata. i. q̄ frontē habebat stellatā. & iubar. i. sidus erigones. i. virginis de qua prius dictū est: & brachia librē equata. i. æqualiter extēla & nepā virosā. i. scorpiōne seu scorpiū virus. i. venenū in cauda p̄cipue habēt. Sūt qui velint nepā dīcio q̄ necat partū sed fest⁹ dicit afrorū lingua (q̄ latinā etimologiā nō habet) nepā cācrum dici vel vt quidā volūt scorpīū. vnde plautus. dabo me ad parietē imitabor nepā. Nonius aut̄ Nepā inquit quidā cācrū putat ad illū plauti. Retrouerūs cēdā imitabor nepā: & illud aliud: aut cū nepa cēt: dūbiū in vtrōq; nā vere nepa scorpius dicitur. Marcus Tullius de finibus bonorū & malorū lib. v. Serpe aguiculos: volare merulas: nata reanaticulas: cornibus vti videamus boues: nepas aculeis: suā deni q̄ cui p̄ naturā esse ad viuēdū duce. Seruius quoq; nepā seu nepem scorpiōne ēē attestatur.) & sagittas emonias. i. sagittariū emonium. i. thessalicū videlicet chironade quo prius dictū ē & cornua ægoctē. i. capricorni (græce aut̄ dīciſ αὶροκερωσ. ωτοσ. id ē agoceros Aigoceros egocerotos in ḡtō nechabel l in secūda syllaba licet ægloga habeat q̄a cōponit a logos) humētia gelidis nymbis. i. nubib⁹ q̄a ī decēbri oritur: & vrnā. i. aquariū: q̄ vrnā fert: ciētē. i. excitatē rotes liq̄dos & vētos. i. pcellas & nymbos. atq̄ pisces dioneos. i. venerios (Tradūt Pisces cælestē enī venerē aliqñ cū cupidine filio ī syriā ad flumē euphratē venisse: stes & codē repēte supuenisse vñū ex gigātib⁹ noīe typhona: eiusq; aspectu terrātē venerē se se cū filio ī flumē p̄cieſſe & in p̄scīū figurā esse mutatos: ita demū p̄cūlo liberatos fuſſe. Quapropter syrios ea loca incoletes ab esu & captu p̄scīū postea deſtitisse: ne numina sua ledere viderētur. veledēdo vel capiedō. Hos pisces in ḡpriā deide effigie reuertos: cā imaginē ī cælo collocaſſe. Dioneyt ſaepe dictū est veneris erat mater) lucēti. resp̄lēdenti tergore. Eti p̄a ſuſpicit. i. ſurſū ſuſpicit: hic. i. poſthēc. xii. ſigna: faces coruſcas. i. sidera rutilantia dextra & leua. i. ab vtraq; pte: & ex amiat ignes coeli claros. i. ſtellā aut ſiguras alias illuſtres: vt pote ſeptē pleiades: q̄ vergilię dicuntur q̄ vere exoriātur. Eſt enī circa æq̄noctiū ea: & ort⁹ matutin⁹. a pluralitate aut̄ dictæ ſūt pleiades. nā ὩΔΕΙΟΠΕΣ plures dīcūtur. Phereci

Hyades

Athlātides

Dodonides

Hyades

Capra coelestis

Lepus

Iugula

Procyon

des auctore s̄ipotino: tradit septē sorores fuisse licurgi filias ex naxo insula: & quia liberū educauerūt a ioue inter sidera fuisse relatas. Hazz̄ tu noſa putātur. Electra Alcinoe. Celeno. merope. Asterope. Tais-
gete. Maia quarū septima vt ait Arat⁹ vix cerni pōt: pp̄terea quidā existimāt eā timore orionis fugiſſe. Alii ſolē hanc pſecutū existimāt vocatāq; electrā. Sūt qui pudore occultaffe ſe dixerit q; cū aliae diis nupſiſſent: ſola electra nupſerit mortali. Alii q; electra nō tulerit ſpe-
ctare ruinas troię: manūq; ante oculos oppofuerit. Sane hic pentasyllabū eſt: ſed nōnūq; tetraſyllabū vt apud Ouidiū. Pleiades incipiunt humeros releuare paternos Quae ſeptē dicit ſex tamē ſolēt &c. Alii has athlantis filias eſſe dixerūt. In hoc aut̄ textu vt ſtet cogni-
tas (neq; enim malus fuerit versus) vbi minor ponitur: minima meo iudicio ponī debet: ſed nihil imutare audem⁹: quarū. f. pleiadum minor p̄minima: quā Ouidius meropen vocat: dicitur vna. i. ſola la-
tere: & ſuſpiciſt hyades pluuias. i. pluuiam excitātes (quē ſunt i ote-
tauri: dicte aūt putantur hyades q; cū hyas earū frater a leena inter-
fectus venando fuſſet diuturno luctu lachrymisq; cōtabuerūt: itaq;
ob tā eximiā pietatē: hyades vocari & in cœlū tranſterri ab ioueme
ruerūt: cū athlantes & æthrae filie eſſent vnde athlentides appellant.
he quoq; ſeptē dicūtur fuſſe. Ambroſia. Eudora. Paſithice. Coro-
nis. Plexaura. Pitho Tithe. Quas phericdes liberi patris nutrices
fuſſe ſcribit: quae dodonides nymphæ vocantur: a dodona ciuitate
epiri. & a ioue in ſidera translatas cum a licurgo captiuitatē timen-
tes thebas conſugerent. Sunt qui hyades ab hyein quod eſt pluere
dictas putent: nam & orientes & occidentes tempeſtatem & pluuias
cient: vnde hic & ēnei. primo. Arcturum: pluuiasq; hyades &c. V o-
catae etiam ſunt ſuccule ſed in imēſum crescit opus) & capellā pauidā
(pulchris epithetis diſtinguit res vt varietas ornatum pariat: Sane
hec videtur capella ſeu capra: cuius lacte amalthea meliſſi regis cre-
ten. filia iouem pauit: ob quod beneficium in cœlum translata eſt)
poſt leporem rapidum id eſt velociflime currentem vnde a leuitate
pedum nomen ſumpſit vt interpretatur ſipontinus. ſed M. varro:
Lucium lelum rephendens apud A. gelliū li. i. cap. xvi. refragat
Non enim leporem dicimus q; eſt leuipes ſed q; græci leporem
λερωπ dicunt &c. Iugulas. i. oriona q; amplius fit cæteris quāſi
nux iugulā ſecūdū festū pompeium: & pcyon. i. anticanē: vſtū. q;
in ore caniculae ſideris videlicet ardentissimi ponitur: vnde ſunt qui
ſyriū eſſe dicāt. Sane videtur duplex error in metro: nam pro græca
particula q; ante ſignificat: corripi ſolet: & cyon qa græca κυωπ. i. ca-
nis p̄ w mega ſcribit: deberetyltimā pducere: ſicut in hoce oē dictu-

tus eſt Cooperat & claros procyon abſcondeſte vultus. Sicut apud Ciceronē in ſecūdo de natura deorū vbi arati carmina recitat. Ante canē pcyon graio qui noſe fertur. Et canē morbosā. i. multos morbos generatē. Rabies aut̄ canū syrio ardente hoī pefiſera ē & morsus letalis: & coruū tenetē cratera. i. poculū. & ipſa ſuſpiciens. i. conſiderans & cōtēplans: inde. i. deinde aſtrū minoidis coronatæ. i. corona minoidi. i. ariadne minois filię a baccho datam & trāſlatā in ſidus rutilā. i. resplēdens aureo colore. & ſidus ſagittæ qua chiron occiſus dicitur. ſitū. i. poſitū poſt: nō longa. i. modica in terualla. & hedūrratē in tractibus. i. regionibus ethereis. & lyra or-
phei. i. qua orpheus vſus eſt: & arā lucetibus flāmis. i. habetē flām-
mashoc eſt ſtellas lucentes (q; oia in cœlū trāſlatā dicūtur vthiginus late pſequitur) ipſe ergo haec ſuſpiciēs: meditatur. i. cōtēplatur aeter-
nos honores. i. ornat⁹ celi: & mirat mūdum ferri atq; referrī alternis
curſib⁹ ex auro. i. meridiē: in boreā. i. ſeptētrionē: & ex borea in au-
ſtrū. Et mirat fieri. i. cōtingere: vt tellus cōiecta ſub arcton gelidā. i.
polū ſeptētrionalē apud quē arctos. i. vrsa eſt: dū bibit ethereos ca-
lores ſole admoto: ipſa reddatur mitis & idonea vitæ humanae. i. mi-
ratur quō per aduētū ſolis terra ſeptētrionalis tāto gelu horrida: ffi-
ciatur mitis & victum hominibus ſufficiēs. Mēs. f. virginis calefa-
ta deo. i. amore diuino: & exercita sanctis curis & adepta. i. q; acqui-
ſuit laborādo. i. ſe exercitādo: vires & robur. it altius. i. pgredit̄ vſq;
ad cōtēplationē cōditoris: & relinquit ſemp magis: terrena. i. con-
tēplationē terrenorū: & ipſa iā admixta ſuperis. i. coeleſtibus p cōtē-
plationē ſupra ſe erecta videlicet: explorat domos & arcē. i. thronū:
& ſoliū ſublime patris. f. i. diuinis: circū quod eſt enim apostrophe)
plurima turba: appoſitorie: leues animi. i. ſpiritus coeleſtes: volitā:
& affiſtū deo ſedēti ſupple in decimo orbe. i. cœlo videlicet empy-
re: exiſtētes vigiles. i. agiles & ad edicū eius paratiſſimi: & pagunt
cūcta iuſla. f. dei patris: fideli ministerio. i. famulatu: & quidā ſup. eo
rum verſant ſidera. i. orbes coeleſtes ſeu ſpheras: perpetuo rotati. i.
circumuolutione & gyro: & quidam regunt mortalia facta id ē mor-
talium vtpote hominum acta: & tuentur id eſt protegūt mentes hu-
manas preſſas ſub graui mole corporis quia vt dicitur Sapientiæ.
ix. Corpus quod corrumpitur aggrauat animam: & terrena inhabi-
tatio deprimit ſenſum multa cogitantem. Præterea corpus ſpiritui
ſemper obſiſtit. vnde Roma. vii. Infoelix ego homo: quiſ melibe-
rat de corpore mortis huius! Pater ſcilicet coeleſtis exerçet om-
ne opus per hos ſcilicet angelos miniſtros ſuos: & ipſe ſedet trā-
lus. ſup. cū ſceptro. i. baculo regalauit in regno ſuo quieto: & com-

plectitur. i. cōseruat orbem. s. vniuersum. Hę sup. fuerunt curę virginiſ: & ipsa oblita ſeſe. i. ſemeti pſam: & virum ſclicet iοſeph: miſer diuīs. i. angelis: & luſtrat palatia cœli: atq; recubās. i. requieſcēſtho ro. i. lecto: ſpaciat. f. animo: in ſummo cœlo: quia conuerſatio ſācto rum in cœliſ est auctore paulo Phil. iii.

Nterea virgo thalami dum ſola recessu
Excurbat occulto per longa silentia noctis
 Fatidici vatis: quem ferrea turba gementem
 In geminas ſecuit dentato robore partes
 Codice versato: primum locus ille legenti
 Obuius occurrit grauidam qui virginis aluum
 Præcinit: & magni prolem mortale tonantis
 Corpus: & humanae ſubitaram incōmoda ſortis.
 O ſcelix nimium (dixit) quaeciq; futura es
 Et matres longe ante alias digniſſima virgo:
 Quæ paritura deum: fruituraq; cœlibe lecto
 Magna ſenefenti renouas miracula mundo.
 Non ego cōmuni patrum te labe volutam
 Crediderim talem cui dant oracula palmam.
 Tu vetus extingues vicium. ſceleriq; reclusa
 Limina concludes: tu protoplastis acerbam
 Ingluuiem delebis agens noua ſæcla: nouiūq;
 Fœdus & humanum ſupra genus omne fereris.
 Te tua: te ventura omnis mirabitur ætas.
 Et tibi perpetuis ardebut ignibus aræ.
 Omīhi (ſi tantum non eſt audere ſuperbum)
 Conceptus liceatq; tuos yultusq; tueri.

Dicite carmelī: qui sancta silentia montis

Incolitis vates: vatūq; æterna propago

Quos imitans tædas ſum dedignata iugales.

Dicite quæ regio iubar hoc: quæ proferet ætas?

Credimus e terris venturam: an ab æthere ſummo

Lapsuram: tali ne hominum debetur origo!

Nterea virgo. Vt reliquā ppositionis ſuę partē qua pmiſit ſe deſtipturū ſacri miracula part⁹: attingat: aggreditur diuini verbi incarnationē: oſtēdens primo quibus ſtudiis quarūq; rerū lectionibus occupatā archāgelus eā inuenerit: dicens q; celeſtū cōtemplatione: & ſacra eſaię lectione: qua ab eo ſcriptum ē. Ecce vigo concipiet & pariet filiū: quod capite. vii. ſcriptum eſt liquet. Licet autem eſaiam nō nominet certū eſt tamen de eo intelligi cum dicit quē ferrea turba gementē In geminas ſecuit dentato robo re partes. vnde Hieronymus ſic vitameius percurrit. Eſaias in hieru ſalem nobili genere ortus eſt: ibi q; pphetauit Sub manaffe rege ſeſtus in duas partes occubuit. Extat quoq; graues auctores qui diuā virginē eum locum quē hic dicit lectitasse paulo anteq; ſalutareſ affirment. Ordo aut̄ eſt. Interea dum virgo excubat. i. vigilaſ ſola in oc culto recessu thalami (vnde dicitur luce primo Angelus ad eā ingreſus: nočte aut̄ ſalutatā fuiffe media: qua hora & peperit credit: Iuxta quod dicitur. Sap. xviii. Cū enī quietū ſilentii cōtineret oia: & nox in ſuo curſu mediū iter haberet: oī potens ſermo tuus dñe exiliens de cœlo a regalibus ſedibus: durus debellator in mediā exterminii terrā profiluit &c. Dum ergo excubat per longa silentia noctis: codice i. libro vatis fatidici. f. eſaię: quē ferrea. i. durifſima & immaniſſima turba ſclicet iudeorum ſub manaffe ſecuit. i. diuifit in geminas partes. i. medium: robore dērato. i. ſerra lignea. verſato. i. voluto: ille locus occurrit primū legenti. i. legere volenti virginī: qui p̄cinit. i. prophetizat aluū virginis grauidam ſup. fore (vt iam dicit⁹ cap. vii. Ecce vigo concipiet &c.) & qui p̄cinit prolem. i. filium magni patris f. celeſtis: ſubitaram id eft aſſumpturam corpus mortale: & incommoda ſortis humanę. i. quæ omni homini in ſortem cedūt: cuiusmo di ſunt fames ſiſis. calor frigus. laſſitudo. ſopor. ſudor. & nouiſſima mors: incommoda aut̄ culpe & ſpeciales morbos nō habuit. Dixit ſup. ſecū beata virgo cū legeret virginē cōcepturā filiū dei: o nimū

i. plus q̄ mereri possis aut in sumo gradu felix: & dignissima lōge ante alias matres: q̄cūq; futura es. s. ea de qua dictum est: ecce virgo cōcipiet &c. hoc ē q̄ paritura sup. es: deū & fruitura lecto celibate. i. sine marito aut quoquis viro: tu renouas mūdos enescēti. i. ad seniū tendēti. A gebatur enī iā quinta etas mūdi: vñ canit ecclesia Vergēte mūdi vespere. Et paulus dicit. Gal. iii. At vbi venit plenitudo temporis misit deus filiū suū factū ex muliere &c.)magna miracula: qa nunq; prius visa: ego nō crediderim te volutā. i. inuolutā & iplicatā cōi labē patrū. i. criminē originali: cui oracula. i. ppheetē dant talē palmā. i. victoriā inter ceteras mulieres vt virgo deū parias: tu extingues vētūtū. i. pduces eū p quē extingueſt originale peccatū: & tu cōdūdes limina reclusa. i. apta sceleri. i. peccato tu delebis acerbā igluuiē. i. sordē pto plastis. i. primi formati: hoc est adae (Dicis pto plastes & pto plastus: p quo impiti dicūt pto plastus: sed protoplastes videt ē primus formator: & primæ declinatōis: pto plastus prim⁹ formatus vñ hic nouæ pto plastis dicis. verū mīta sūt primē & tertie cōia) tu delebis inquā: agēs. i. iducēs noua seclā p secula. i. nouū gen⁹ viuēdi: & nouū foedus: quia tecōciliationē dei & homī: & tu fereris id ē extolleris & exaltaberis supra omne genus humanum: iūno iā exaltata ē (de se enim loquebatur nescia) Supra choros angelorum: tua etas mirabitur te: & omnis etas ventura mirabitur te: vnde ipsa ad elisabeth ex hoc beatam me dicent omnes generationes. & arē ardēbunt id est incendentur tibi id est ad tuum honorem perpetuis ignibus. i. cereis & lampadib⁹: quod nunc paſſim videmus. Optandi ē particula: sicut in bucolico. O mihi tam longe maneat pars vltima vita. O: igitur id est vtinam: liceat mihi tueri id est aspicere tuos cōceptus id est filium tuum nobis promissum: & tuos vultus id est aspetum tuum tam venerabilem quod sup. opto: si audere tantum sup. optare non est superbū. i. arrogantis & vt dicunt prāsumptuosū. o vates qui incolitis sancta silentia carmelī montis & æterna propago id est propagatio & successio vatum (quod pp̄ter carmelitas dicitur: aut quia elias semper vieturus est vñq; in adūetūm antichristi) quos sup. vates ego imitans sum dēdignata id est aspernata: hoc cōtēpsi: taedas iugales. i. flāmas amoris seu concubitus matrimonialis: nā matrimonii sacramentum cōtēnendum non est: neq; id ipa de dignata est: quandoquidem iam cum Ioseph verum matrimonium contraxerat: sed pertedas vt dixi concubitum matrimoniale īeligit. In qua te auctor sui ordinis nō immerito memor est) vos itaq; vates id est prophete: dicite quē regio: & quē etas pferet id est pdueret: hoc inubar id est specimen aut splendorem ac columen virginum

dicite sup. an credimus id est credere debemus: venturam e terris: an lapsuram ab æthere summo. i. de cælo. hoc dicit adm̄ rata tantū eius quē filium dei salua virginitate paritura est dignitatem. deinde considerans secum: quia humanum genus per hominem & ex matre humana natum redūnendum esset: eumq; de stirpe dauid futurum: per acclamationem atq; admirationem addit: debetur ne origo hominum id est humana tali: supple virginī: quasi dicat. Id admirabile est. T aciteq; innuit quod prius dixit: & si more humano ex patre & matre generetur: non tamē contracturam labem originalis peccati: sed ob reuerentiam eius quem paritura esset p̄ueniendam. Susperdeo fere ornatibus & gratiis quas auctor in carmine habet: qui virginilium studiose & foelicitate initiat: vt in eo quod vates alloquitur sicut sybilla in sexto geneūdo. Dicite foelices animæ: tuq; optime vates Quæ regio anchisam: quis habet locus &c. sed hēc doctis letitoribus indagandarelinquo: imperitioribus consulens,

Dūq; ita caelesti mentem succensa calore
In laudes ignata suas prorumpit olympos
Labitur: & ventens fulgentes explicat alas
Nuncius: & celeri penetrat secreta volatu
Limina. ad ingressum subitæ perterrita lucis
Extulit artonito titubantia lumina vultu.
Et formam mirata viri tabescere castum
Pectus: & insidias metuens pallescere coepit.
Aliger arguta referans noua nuncia voce
Pone metus (inquit) superis gratissima virgo
Latus ab ætherea venio tibi nuncius arce
Æterni iucunda ferens mandata tonantis.
Conceptura nouos vlo sine semine foetus
Et prolem paritura dei: materq; futura es.
Stirpis olympiacæ: tactus non passa viriles.

F Baptisæ Mantuani

Et deus ipse tuam veniens labetur in aluum
 Gressibus occultis; tuaq; intra viscera corpus
 Ipse sibi formans post nonæ tempora phœbes
 Exiet humanæ velatus imagine formæ:
 Arma ferens pacis venit: atq; salutifer orbis:
 Propterea sanctam dabis attestata salutem
 Nomina: in immensum cresceret: venturaq; magno
 Sæcula consensu templis congesta superbis
 Dona ferent illi: rutilo qua surgit ab ortu
 Lucifer: hesperias & qua declinat in vndas:
 Qua mictat arctophylax: latum qua sustinet orbem
 Axis inocciduus: resonans qua nascitur austus
 Imperio premet omne genus: telluris & vndæ
 Possessurus opes: cæliq; habiturus honorem
 Perpetuum & mundum æquatis recturus habenis

CDūq; ita &c. Inreditur annūciationē dominicam: ea q; luce p̄timo defribuntur graphicē describens seq; in eotūdem expositione theologū ostendens ac poetā. At licet euāgelica historia dicēs eum regnaturum in eternū in domo Iacob: nō declareret eum non appetiturū tēporale aut terrenū regnū: tū verisimile est id virginē per angelicā reuelationē nouisse: vt q; nulla p̄paramenta ad tale regnum: cura uerit: sed potius neglexerit: patrimonio (vt quidam asserūt) renunciāns: & oblata a magis pauperibus distribuens: filiūq; in oī paup̄tate educans: ita vt prouectior nō haberet vbi caput reclinet. Q uia vero vocabula nota sunt: Ordinem sic habeto Dūq; id est & dū: p̄a virgo succensa calore mētis. i. inflānata charitatis igne: & in dei contemplationem rapta: prorumpit scilicet sermonem mentalem. i. loquendo secum: progreditur: ignara. i. nescia q; de se loqueret: i suas i. pprias laudes: nūcius. f. gabriel: labitur. i. dulciter delcendit olym po id est de cœlo: quia missus a deo: & veniens id est appropinquās

Parthenices Marianæ Li. II Fo. LXXXIX

explicat. i. expandit more auiū sidentiū: alas fulgentes. i. splēdidas quas assūperat: & penetrat. i. penitus intrat: hoc ē ingreditur celeri volatu secreta limina. i. cōcluae virginis. & virgo sup. pterrita ad in gressum subite lucis (Bene subitæ: quia nō insolitæ: & iō nō dī turbata ab āngelo: sed in sermone eius: nec tñ cōtra decorū est turbatā aut stupentē fuisse de subita luce: nā dum cogitatūdi sumus aliudq; agimus ad subitū familiarissimi cuiuscq; amici ingressū expausecim⁹: qđ dico: qa cū familiaritatē cū angelis habuerit virgo: negant cā ab eo territā: quod etiā auctor hic non dicit: sed ad subitæ lucis ingressum pauefactā: qđ mirū nōest: quia boni āgeli indiciū est subitus pauor Prēterea diuus Augu. & Esaiam tunc legisse: & a cōspectu āgeli terri potuisse. sic docet in sermone de annūciatione dñica. Salutat an gelus puellā viri salutationis ignarā. Terretur virgo nouitate veborum: ad quā angelus: vt superius p̄tulimus: dixit. Ne timeas maria: inuenisti enī gratiā apud dñm. Ne inquit a cōspectu meo terrearis mater dñi mei: ego conceptionis tuę minister adueni non v̄t virginitatem amitteres interueni. I p̄feme m̄ sit ad te: qui est nascitur⁹ ex te. Concipies enī & paries filiū: non cuiuslibet meriti hoiem sed totius s̄culi salvatorē. Recole maria in libro esaiæ p̄phete virginē quā p̄ riturā legisti: & gaude & exulta: quia tu esse meruisti &c. Hec Augu. e quibus patet nō iep̄tū esse historiā euāgelicā decēter ampliare: sed ad ordinē redeo extulit. i. leuauit: lumina titubantia. i. oculos vacillantes & quodāmodo trementes: vultu attonito. i. stupefacto & ipsa mirata formā viri: hoc est vt Augustin⁹ dicit. viri salutationis ignara: cœpit. i. incepit: tabescere. i. quodāmodo congelari formidine. i. habere tabescens pectus castū. (Sic enī constructio videtur vt sit p̄ sinecdochē: nā noua esset aliter mutatio generis: nec constaret vñ regeretur ille noīatiuus mirata: quē si more antiquorū p̄ ablatiuo posuitū dicas. Sæpe enī pro ablatiuo in designatione seq;lae positū legimus vt in hymno lustra sex q; iā peracta tēpus implens corporis: p̄ lystris peractis. Et iterum Auditā vt p̄conia &c. Et alibi Cui⁹ humilitatē dñs respiciēs virgo concepit filiū) ordo erit virgo mirata p̄virginē mirante: pectus sup. eius cœpit &c.) Aut sic mirata. i. postq; mirata est virgo: pectus eius castū metuens insidias: cœpit tabescere & pallescere. Aliger. i. angelus alas gerēs: referans. i. aperiens: noua. i. prius inaudita nūncia (de quib⁹ dixit Hiere. cap. xxxi. Nouū faciet dñs superterrā: foemina circūdabit virū &c. qđ si quomodo nouum sit non intelligit discat quid sit circundare: & inueniet virginē solam cuius claustra pudoris integra sunt circūdare: cum circuli integrā sit rotunditas. Docuimus aut̄ prius nūncia in neutrio genere recte dicitur Noīatiuus p̄ablatiuo

Magnus

inquit voce arguta. i. sonora & clara: o virgo gratissima superis. s.
sancte trinitati (hoc est qd dixit Ave gratia plena: dominus tecum) pone idem
depone metus hoc est ne timeas maria: inuenisti eni griam apd dominum
Ego venio tibi. i. ad te & ad honorem et cōmodū tuū: nuncius letus. i.
laetitię insolite ab arce aetheria. i. cœlesti: ferens. i. afferens: iuctu data
aeterni tonantis. s. patris altissimi. tu conceptura es nouos fer-
tus. i. filium nouū hoc est magnū & insolitū quia aeterni p̄tis filiū: si-
ne villo semine. s. virili: & tu paritura es: prolem. i. filiū dei: & futura
es mater stirpis. i. progeniei: olympiae. i. cœlestis non passa tactus
viriles. i. intacta a viro. & ipse deus. i. filius venies. s. ab alto celo: la-
betur. i. descendet in tuā aluū. i. vterū virgineū: occultis gressibus. i.
secreto & incognito demonibus & (donec reuelauerit) hoībus igne-
sū: & ipse. s. deus formans sibi corpus intra tua viscera: exiet. i. nasci-
tur sine corruptione virginalis claustrī: post tempora non æquibes:
id est lunæ hoc est post nonū mensē: exiet dico: velatus. i. induitus p
unionē suppositalē imagine formæ humanæ. i. similitudine carnis
peccati: non enī solū imaginē formæ humanæ sed verā formā huma-
nam assumpsit: & ipse venit ferens. i. afferens arma pacis. i. instrumē-
ta quibus pacē inter deū patrē & hoīem constituet. videlicet hæc
sanguinē suū: atq; venit presens p futuro propter certitudinē: id est
iāmā venturus est existens salutifer. i. salutē afferens: orbi. i. mundo
perditō: ppter ea. i. & ideo dabis sup. ei noia attestata. i. attestantia fā
ctam salutē. hoc est vocabis nomen eius iesu. i. salvatorē: ipse crescat
in immensū (Vñ subditur lucæ. i. hic erit magnus. Magnus enī dici
solet: qui sine exēplo magnus est: vt magnus dñs: magnus alexan-
der. pōpeius. Carolus &c.) & secula ventura ferent. i. afferent illi do-
na congesta. i. accumulata: superbis i. magnificis tēplis: & hoc sup.
cū magno consensu. s. christianorū (Vñ subditur & filiū altissimi vo-
cabitur. i. inuocabitur a xpianis: qui in eius honorē tēpla construe-
runt) Ipse premet ī perio omne genus sup. hoīm in ea sup. parte qua
lucifer surgit ab ortu' utilo. i. in oriēte: & in ea qua. s. idem lucifer sed
iam hesperus dicitus: declinat in vndas hesperias. i. occidentales & i
ea parte qua arctophylax. i. vrsæ custos bootes mīcat: & qua axis in
occidiūs. i. polus arcticus nobis nunq̄ occidēs (vñ georg. i. hic vrt
tex nobis semp̄ sublimis: at illū sub pedibus styx atra videt manesq̄
profundi: sustinet latū orbē. s. coelog: hoc est in septētione in ea par-
te qua austē. i. vent⁹ ille meridionalis resonās nascitur. i. in meridie:
hoc est in quā attuor mundi angulis: premet dico possessorus scilicet
iure diuino vt qui omnia condidit: quis temporaliter omnia relinquit
opes. i. diuitias telluris & vnde id est terrę & maris. et habitur⁹ hono-

rem perpetuum eccl̄: quia regnabit in domo Iacob in eternum: et re-
gn eius (i. qd ipse sibi vendicabit) non erit finis: et reclusus mundū
haben is equatis. i. iustis licet in hos misericordiā in illos seueritatem
exerceat: in oēs tñ iustus est: sicut apud maronē Rex iuppiter oīb: is
idem: dñ: et quos æquus amavit iuppiter &c.

Sed neq; fulgentes auro radiante coronas.

Nec tyrios regum feret ornamenta colores.

Non illi sublime domus dabit ardua culmen:

Marmora nec tollet subeuntibus alta colunis.

Vuenti: non martis opus: non ærea tela

Tractabit: rigido non oppida milite cinget

Nec ruet aerias arces: non æquora grandi

Classē premet: non hinnitus laudabit equorum:

Nec quæ bella mouent horrenti classica cantu

Ferreæ nec mittet captos in vincula reges:

Nec populo illustres ducet spectante triumphos.

Scilicet hæc homines curant: nos alta tenentes

Qui regimus totum damus hæc non querimus orbē.

Non illi humana bellum est cum gente: superbū.

Spirituū genus atq; procax: atroxq; quod ausu

Divinum ingēti iam vulgo usurpat honorem

Imperit: huc belli vires: huc dirigit omne

Robur: & hæc agitur non ferro pugna: sed astu.

Quid fieri maius poterit: q; trudere diuos.

Sedibus antiquis: & aucto pellere regno?

Sed grauis humanas premit ignorantia mentes:

Nam quod promittunt venturo oracula chtisto
 Imperium mortale putant: vatemq; futurum
 Terrena tantum ducunt a stirpe: deumq;
 Esse negant: hinc errorum descendit origo.
 His delusa dolis: & eisdem ambagibus olim
 Perfida posteritas longum sperabit in æcum
 Speratamq; videns non apparere salutem
 Exiliq; moras longimirata nec audens]
 Vera sequi: nugis & spe pascetur inani.
 Fœlices annos: & quæ tua protulit ætas
 Aurea non cæsar reuocauit sæcula: verum
 Tuq; puerq; tuus: nam primi dulcia mundi
 Tempora conuerso cœperunt currere gressu.
 Læta quies oritur: niueis pax aurea pennis
 Descensura leues humeris circuligat alas:
 Iamq; mei nocuos ignes: infestaq; terris
 Sidera compescunt comites: oriona satuum:
 Icarilq; canis rabiem: pedibusq; rapinam
 Stringentem curuis aquilam: teretemq; sagittam:
 Cæteraq; ingratos hominum meditata dolores
 Astra premunt: flamasq; iubent regnare fauentes.
 Sed neq; fulgentes &c. Declarat quale futurū sit regnū filii marie
 dices q; nō tale quale reges gētiū appetūt: quia non atripit mortalia
 qui regna dat cœlestia. Ordo est. Sed ip̄e. s. filius tu?: neq; feret coro-
 nas fulgentes auro radiate: nec feret tyrios colores. i. purpurea indu-
 mēta q; apud tyrū optia qa dibapha. i. bis ticta fieri solebat: apposi-
 torie: ornamenti regū. s. mūdanorū: q; a purpura regib; deputat: nec
 dominus ardua. i. regia alta: dabit illi culmē sublimē. i. solium altum:

nec sup. dom⁹ tollet. i. erigit ipsi viuēti. i. qđiu in terris viuet: subli-
 me culmē. i. altū testū: & hoc colūnis. s. marmoreis subētitib⁹. i. su-
 stētātib⁹: marmorā alta. i. in altū ducta. Ipse nō tractabit opus martis
 i. bellū & nō tractabit tela ærea. i. dura: ex ære quod rubiginē nescit:
 & nō cinget. i. circūallabit oppida milite rigido. i. strenuo & duro
 nec ruet. i. diruet: arces aerias. i. altas in aerem extructas: & nō p̄met
 æqua. i. maria grādi. i. bellica classe. i. nō tractabit pugnā naualem
 & nō laudabit hinitus equorū: & nō laudabit: classica. i. signa belli i-
 eundi vt crepitus cornū & clāgores tubarū acclituorū: q; classica mo-
 uent. i. excitat bella: cātu horreti. i. terrifico nec mittet reges captos
 in vincula ferrea. i. nō ligabit eos cōpedibus aut manicis ferreis: nec
 ducet illustres triumphos populo spectante. i. aspiciente: vt romani
 solebant: capto rege opima spolia ferentes. Scilicet id est quia vide-
 licet homines curant: hæc. i. huiusmodi gloriam inanem. (Sic comi-
 cus. Id populus curat scilicet: & dicitur quasi per contemptum & iro-
 niam eleganter scilicet: vt hic & quarto qnei. Scilicet is superis labor
 est: ea cura quietos Sollicitat). nos scilicet superi tenentes: alta. i. coe-
 lestia regna: & qui regimus totū orbem: scilicet occulta dispensatio-
 ne: damus. i. conferimus hæc. i. que dicta sunt: & non querimus. id ē
 non expetimus ea nobis. Bellum non est illi cum gēte humana: sed
 ipse impedit genus spirituum scilicet inferorum: superbūm vt qui p-
 ter superbiam de cœlo ceciderunt: atq; procax. i. quod inepte pe-
 tit honorem sibi indebitum: vt proci sponsam. & atrox. i. imane &
 nocuum quod usurpat. i. iniuste occupat iam vulgo. i. passim: ausu-
 ingenti. i. valde magna audacia & temeritate: honorem diuinum. id
 est latrā quia plurima pars mundi idololatra erat: priusq; princeps
 huius mudi per saluatorem electus est foras. Ipse filius dei tuus futu-
 rus: dirigit vires belli & dirigit omne robur belli: huc. i. in hos spiri-
 tus: & hēc pugna agitur nō ferro: sed astu. i. calliditate spirituū: aut
 prudentia christi. Quid poterit fieri maius: q; trudere. i. expellere: di-
 uos. i. demones pro diuis habitos: antiquis fedibus. i. templis & si-
 mulachris in quibus iam diu resederunt: & pellere eos regno auito.
 i. per longum tempus occupato: sicut q; ab auis nepotes succeden-
 tes possident: q. d. nihil. Sed ignorantia grauis p̄mit mentes huma-
 nas nam ipse credunt imperium quod oracula. i. prophetie: promit-
 tunt christo venturo: mortale. i. terrenum: & ducunt. i. arbitran⁹ va-
 té. s. messiam futurum tantū. i. tātūmodo a stirpe terrena. i. humana
 & negant esse deum: & hinc. i. ex hac opinione origo errorum descē-
 dit: quia vt Augustinus dicit: I deo christus a iudeis non est agnitus
 quia humilis venit: & filii zebedei cū matre credebant eū temporaliter
 regnaturū. ynde in mudi uenit & mūdus per ipsum factus est: & mūdus

Scilicet

dus eū nō cognouit &c.) Posteritas s. iudeorū: perfida. i. peruersam fidē habēs: delusa. i. decepta his dolis: q̄ credit xp̄m temporaliter regnaturū & eisdē abagib⁹. i. dubietatibus rerū: q̄ abigēt. i. circūagent mētes eorū: olim. i. tpe futuro (vt nostris adhuc tēporibus) sperabit in. i. vscq̄ ad lōgū æuū. i. multa sēcula: salutē: & vidēs salutē speratā nō apparere & mirata moras longi exilii: nec audēs sequi vera. i. veritatem (propterea quia puerse instituti sunt iudei) pascetur rugis. i. fui uolis opinionib⁹ & spe inani. Cēsar. s. Augustus nō renouauit feles annos & aurea sēcula quæ ætas tua. ptulit. verū. i. sed: tu & puer. s. filius tu⁹ quē paritura es sup̄. renouastis. Nā dulcia tempora primi mūdi quæ. s. gētilitas sub saturno aurea esse dixit: vt Hæsiodus late docet: & Virg. in buco. ad quē hic alludit: sic tangit. Magnus ab integrō saēlorū nascitur ordo. Iā redit & virgo redeūt saturnia regna. Iā noua pgenies cœlo demittit alto. & reliqua quæ sequuntur quæ auctor noster de xp̄o intelligenda inuit: sicut & alii grates auctores: q̄ uis ea Virgilius Augusto ascripsit: credideritq; eā felicitatē tēporū Augusto attribuēdā: & reuera si peniti⁹ aspexerimus q̄ illichabētur plurima de xp̄o etiā secūdū litterā intelligenda sunt: ipso virgilio affirmātē tāetsi ignorauerit: dicit enim Vltima eumeiyenitā carminis etas. i. aurea sēcula quæ sybilla cumana futura dixit: iā venisse: eā aut̄ de christo locutā sicut & reliquas nō dubiū est. Aurea aut̄ putata sunt saēcula saturni: q̄ ante eū neq; adulteria neq; bella neq; seditiones neq; rerū penuriae fuerint: Q uietiam quē c̄fias futura dixit: quo tpe virga de radice iesse egredetur & flos de radice ei⁹ ascenderet: Virgilius Augusti tēporibus ascrifit: quē poeta nō imerito xp̄o attribuit. Dicitemim Esa. cap. xi. Habitabit lupus cum agno & pardus cum hēdo accubabit. Vitulus & leo simul morabuntur: & puer parvulus minabit eos &c. Virgilius aut̄ eglo. iiiii. nec magnos metuent armēta leones &c.) cœperūt currere. i. redeūt: gressu cōuerso. i. retroacto. Q uies lāta oritur: pax aurea. i. pulcherrima & p̄ciosissima descensura. i. quæ descendet statim in mūdum! Erat enim cum christus nasceretur talis pax in mundo: qualis nunq̄ post multiplicationem regnorū aut ante aut post visa est: vnde & templum iani clausit: pennis id estalis: niueis. i. cādidis: qui color omnibus bonis conuenit: sicut niger malis: circūligat humeris suis alas leues. i. plumas: iamq; i. & iam comites meti. i. reliqui spiritus coelestes: compescunt. i. constringunt ignes nocuos. i. influentias siderum nocentium & infortunatorum: & sidera infesta. i. vim inferentia & nocua terris. i. in terris habitantibus. videlicet oriona seuum. i. infestum tempestibus. habet aut̄ primā cōm̄ vnde primo enī. corripit: ybi dicit

Cū subito assurgens fluctu nymbosus orion Invada cœca tulit &c.) cōmentarii fabulā eius narrat: dicūtq; a scorpione interēptū & post in celū translatum: quod fictū volunt quia illo oriente oriō occidit Idem est qui & iugula dicitur: sit vt gladius quo iugulantur homines: fulgore stellarū terribilis) & rabie canis Icarii: qui cum erigone icari filia in celum translatus est: & aquilā quē etiā in celū translatā dicitur stringētē curuis pedibus. i. vnguibus pedū rapinā. i. p̄dā suā: & sagittā teretē: & p̄mit cetera astra. Ergo hæc quoq; astra sūt) meditata. i. meditantia ingentes dolores hominū: & iubent flāmas fauentes. i. benigna sidera q̄ bonā habēt influētiā regnare. q. d. benignitatem cœli ad felicitatē tēporū accōmodatā fuisse. Neq; per hoc dicit: christum fuisse fatis astrictum aut temporum obseruationi: q̄ secūdū Augustinum tunc venit plenitudo temporis & hora eius cū voluit: sed catholice docet benignitatem temporum a deo esse q̄ angelis ministris vtitur. verum huius nodi dissolutio ad institutum nostrum non spectat: vbi grāmaticā nō theologiam profitemur.

Nuncius hæc: humiliis firmato pectore virgo

Imperio dixit magni parere tonantis

Cogimur: & miti curuans caput annuit ore.

Candida virginitas: simplex prudentia: velox

Et matura fides: humiliq; modestia totos

Lætitia impleuit cœlos: & sidera cantu:

Tum diuina grauem subitis conceptibus aluum

Extulit: atq; sinus loboles extendit onustos

Sicut in adductos penetrat cum lubrica folles

Aura: cauernosum surgens tumor exit in orbem.

Mirata est creuisse uterum natura: suūq;

Esse negauit opus: trepidas vt virginis aures

Aliger afflauit cœlesti nuncius ore.

Diuulgata polo res est: mysteria norunt

Aetherei ciues: maria: tunc aetherei toro

Nomen honoratum: cœli cantata theatris
 Virginitas sœcunda fuit nondum agnita nigris.
 Manibus infernoue ioui: sub hi postas in vnam
 Naturæ coiere duæ: quæ copula diuos
 Gentis immensum nostræ conuertit amorem
 Nec graue cœlitibus fuit ipsa relinquere summi
 Tecta patris: nostraq; dies cum virgine longos
 Ducere: & occulti reserare negocia cœli:
 Ipse puellari forma: mentisq; decore
 Lætior accito diuum pater agmine: sanctos
 Alloquitur ciues: circstanteq; coronam
 Spirituum: alloquio patris exultauit olympus.
 Vtq; prius multa sublimè laude puellam
 Extulit: illustres atauos: & nomina clara
 Gentis iesse: referens de laq; cœlo
 Sacra: piosc; animos antiquæ stirpis: inanem
 Luciferi ostendit sedem (contermina semper
 Regali fuit illa throno: scæptroq; tonantis)
 Tum memorans veteres rixas: primæuaq; bella:
 Cur non vna omnes habeant habitacula diui
 Discretiæ locis habitent: quare altior illos
 Orbis habet: cur lunam aliis: cur cyprida quidam:
 Mercuriisq; colant: cur sic partitur olympum
 Lex æterna docet: cur eant in sideramentes
 Terrigenæ: quænam ratio persuaserit illis

Parthenices Marianæ Lib. II. Fol. XCIII.
 Deberi æthereos cœlestia recta per orbes
 Monstrat & hæc dictis posuit sententia finem.
 Sicut luciferi locus hic sublimior inter
 Eminet æterni numerosa sedilia regni.
 Sic virgo: quam parua domus angustia claudit
 (Et mariam pressæ monstrauit acumine virgæ)
 Humanis animis longe est præstantior: illi
 Non fati ratio non cœli mobilis ardor
 Destinat hoc solium: sed lege coercita mentis
 Libertas & noster amor: sic fatus: at omne
 Lætitia fremit cœlum diffusa voluptas
 Cœlestes animos rapuit: sonuere theatra
 Plausibus: assensu superum vulgata per omnis
 Elysii campos: magni est sententia patris.
 Temporeq; ex illo semper toto æthere virgo est
 Angelicis prælata choris: & dignior omni
 Agmine spirituum: rutilo cylleria quanto
 Marte minor flamma est: vel q;rum delia tristi
 Cedit auo: tellusq; ioui: venus aurea phœbo:
 Iunctus erat soli trepidæ non imemor helles
 Corniger: orion non exurgebat & argo
 Palluerat: gelidam vergens auriga sub arcton
 Præcipiti curru nitido sub apolline tectus
 Ibat: & occiderant hyades hædiq; patēsq;
 Tollere fulgentem medio nox humida cursu

Cœperat ægoceron: primisq; emissus ab vndis
Spectabat geminos erecta fronte cadentes.

Nuncius hæc. Prosequitur reliqua q̄ ad annunciationē difficultam spe-
cant. Ordo autem est. Nuncius. f. gabriel sup. dixit hęc: & virgo hu-
enilis. f. maria dixit pectore firmato. f. a pauore: nos cogimur patere
id est obedire imperio magni tonantis: & curuans. f. inclinans caput
annuit. i. consensit humili ore dicens. f. Ecce ancilla dñi: fiat mihi se-
cundū verbū tuum: quibus verbis potius vltro q̄ coadū ipero affe-
tiri videtur: verū tñest qđ dicit imperio eius parēdū esse: Virginitas
candida. i. humilis & sine fictione atq; inuidia: & prudentia simplex
id est non ficta nec arrogans. & fides. i. credulitas velox et matura. i.
cito: sed tñ suo tpe suscepta (quia vbi mandatū vrget diuinū: nō est
cunctationi locus: nec qđrendū an verū sit quod deus annunciat: sed
firmiter credendū quia verum est.) & modestia. i. tēperantia morum
inter abiectionē. f. & supbiam virtus media: humilis. f. erga dñi: ex-
ga quem nulla humilitas immodesta videtur: impleuit totos celos. i.
omnes coelicolas lætitia & impleuit sidera cantu. Soboles diuina. i.
filius in diuinis extulit. i. extendit tū. i. tunc post cōsentum virginis
aluum eius graue. i. pgnantē subitis cōceptibus atq; extendit sinus
onustos. i. grauidā effecit virginē. Sicut cū auralubrica. i. volubilis
& q̄ non facile continetur penetrat in folles adductos. i. applicitos:
tumor. i. inflatura surgens. i. exoriens exit in orbem. i. globū cauer-
nosum. i. distentū vento. Natura est mirata vterū creuisse: quia sine
viri semine: & negauit esse suū opus. vt. i. postq̄ legatione perfusus
erat: res est diuulgata polo. i. per cælum Cives etherei. i. coelestes: no-
runt. i. nouerunt: mysteria. f. incarnationis verbī diuini. Nomē ma-
riae fuit sup. tūc honoratū toto ethere. & virginitas fecunda mariae
fuit cātibus exaltata in theatris. i. spectaculis & choris celi
mysteria dico nondū agnita manibus nigris. i. spiritibus infernali-
bus: ve pro vel ioui inferno. i. principi tenebrarum. duę nature. f. di-
uina & humana: coiere. i. vnitatem fecerunt & cōuentū sub vnā hy-
postasin. i. vnū suppositum. quia deus & homo vnu est xps. Noū
est autē plurima græca ī in extre: vt charybdī: daphni: & hic hypo-
stasis in actō quæ copula. i. vnu: cōuertit diuos. i. sanctos angelos
in immensū amore nostræ gentis. i. generis humani (quia enī nō an-
gelos apprehendit: sed semen abraha apprehēdit: natura humana
in xpo angelis prælata est) Nec fuit graue. i. molestum reliquere spā-
tecta summi patris. i. arcem coelestem: & ducere lōgos dies cū nostra
id est quā iam canit aut generaliter cum humanę naturę virginę: &

referare. i. aperire & reuelare illic negotia occulti cæli. i. occulta & se-
creta mysteria cæli (quia fili⁹ coæqualis patri in gloria in vtero virgi-
nis gestabat) I pse pater diuū. i. diuorę. f. cælestis: lætior forma puel-
lari. i. forma specie & pulchritudine corporali diuæ virgīnis: & deco-
re mēntis: alloquitur clues sanctos. i. spiritus beatos & coronā. i. coe-
tum spirituum in morē coronæ circumstantiū: factō agmine. i. exerci-
tu coelesti: olympus. i. tota curia cælestis: exultauit. i. trepidauit pre-
letitia: alloquo. i. propter allocutionem patris. f. cælestis. Et vt id ē
postq̄ scilicet pater cælestis: exultul prius multa laude: id est laudauit
puellam sublimem. i. ad magnum decus exaltatam: referens. i. recen-
tens & memorans: illustres. i. claros virtute: ataus. i. maiores virgi-
nis: & nomina: clara gentis iesse. i. q̄ in stemmate seu radice iesse pa-
tris dauid constituuntur. & sacra. i. sacrificia delata. i. deportata ab
majoribus virginis: cœlo. i. in cœlum & pios animos stirpis antiquę
scilicet sacerdotum patrum: ipse ostendit fedem luciferi inanē. i. vacuā
& sine fessore (Illa scilicet fedes fuit semper cōtermina. i. affinis thro-
no regali & sceptro tonantis. i. dei altissimi) tum. i. deinde memorās
veteres rixas & primea bella. i. contentiones q̄ erant inter angelos
bonos & malos: docet cur non omnes diui id est beati habeant vna
id est eadem habitacula: & cur habitent discreti locis id est per loca:
& cur aitior orbis id est sphæra aut globus cœlestis: i. habet illos scili-
cet spiritus: & cur alii scilicet beati: colant id est: habitent lunam id ē
globum lunarem: qui in simus inter planetarum orbes est: & cur qui-
dam colant cyprida id est venerem cyprigenam id est ad cyprum pri-
mo appulsam: & ibi præcipue cultam: hoc est sphæram veneris quæ
tertia est: & cur quidam colant mercurium id est globum mercurii q̄
secundus est: & cur lex diuina partitur sic olympum id est cœlum id ē
quare diuersas māsiones deus constituit angelorę: & videtur innuere
q̄ ppter diuersa merita: vt qui maxima immundis spiritibus partes
diuinis tuentes obſtiterint: summi & proximi deo sint. & cur metes
terrigenæ. i. terrigenarū hominū: eant id est sublimetur i sidera id ē
celos (Cur hic noue corripitur cum passim producatur) & monstrat
quænam ratio persuaserit tecta coelestia deberi illis scilicet spiritibus
hominum: per orbes æthereos id est cœlestes. & hęc sententia: posuit
id est imposuit: dictis: id est sermonibus patris: finem. Sententia au-
tem est. Sicut hic locus lucifeti: eminet sublimior (ormatus diceret al-
tissimus) inter numerosa id est plurima sedilia regni æterni: sic vir-
go quam parua angustia domus id est angustia paruae domus: clau-
dit (& supple hoc dicens: monstrauit mariam acumine id est sum-
mitate: virginę. i. sceptri: pressę id est depresso & deorsum missi) est lon-
q; iiiii

ge prestantior humanis animis: sup. cæteris. i. præstatiſſima omniū hominū. Ratio fati: aut ardor cœli nobilis. i. consensus & cōſtella-
tio concors ſiderū nō destinat. i. nō addicit: illi hoc ſolū. i. hanc ſedē lu-
cifer: ſed libertas mentis & amor noſter: libertas dico coeſtitia: id ē
conſtricta lege. i. praेordinatione diuina. hoc eſt ipſa nō per neceſſi-
tatem fati: ſed p gratiā & liberam collationē noſtrā: ſic exaltabif. Pa-
ter ſup. fatus. i. elocutus eſt ſic. at omne cœlū. i. tota curia coeſtis fre-
muit. i. cū fremitu applauſit: voluptas. i. gaudiū immēſu rapuit ani-
mos coeſtis: theatra. f. coeſtia: ſonuere plauſibus. ſentētia magni
patris eſt vulgata per oēs cāpōs eliſii. i. omnia loca ſanctorū patrū:
magno affenſu ſuperū. i. ſuperorū: hoc eſt coeſtū ſpirituum. & vi-
go. f. maria eſt plāta ſemp ex illo tēpore. i. poſt illud tempus: choris
angelicis: toto æthere. i. per totum cœlū diuſiſ & eſt dignior ſup.
habita: toto agmine ſpirituū: tanto ſup. quanto flamma cyllenia. i.
ſplendor mercurii eſt minor marte. i. ſidere martis: rutilo. i. reſplēde-
te colore igneo. vel quantū delia. i. diana: hoc eſt luna: cedit. i. vinci-
tur aut diſtat auo. i. ab auo ſuo. trifti. i. maliuolo. f. saturno (Nam fa-
turnus iouem: & iuppiter dianā q & luna eſt genuit) & quātū tellus:
id eſt terra cedit ioui. f. planetæ: & venus aurea. i. ſidus veneris quod
pulcherrimū inter minora luminaria eſt: cedit ſup. phœbo. i. foli. Iū
ctus erat &c. Describit tēpus annūciatiōnis dñi cæ more ſuo ex aſtro
rum ortu & occaſu: dicēs: corniger. f. aries non immemor helles tre-
pidæ. i. qui hellen aliquando traпportandā ſucepterat: ſed in pōto
mersā dereliquerat: erat iunctus ſoli. i. ſol erat in arietē: orion nō exur-
gebat. i. occiderat: & argo. i. nauis argonautarū in cœlum tranſlata:
palluetat. i. pallida erat effecta ex occaſu. Auriga vergens. i. tendēs
sub arcton. i. vrfam gelidam. i. q eſt ſub zona ſeptētrionali vbi ē fre-
quens gelu: teclitus ſub apolline. i. ſole nitido. i. ſplendente: ibat. i.
vehebatur p̄cipiti curru. & hyades. i. ſculæ occiderat: & hedi: & pa-
rens. f. capra: & nox humida coeperat. i. incepert: tollere. i. exaltare
medio curſu. i. cum eſſet in medio curſu ſiderū: ægoceron. i. capricor-
num fulgentem. i. ſplēdētē ppterabsentiā ſolis. & ipe emiſſu ab vni
dis primis. i. iam oriens: ſpectabat geminos. i. ſignū geminorū: ca-
dentes. i. occidentes fronte erecta. i. iam erat in martio ad ſeptimū ca-
lendas aprilis quo tempore hec omnia fiunt.

DLena deo mater: fœtuq; animoſa latenti
Trans iuga: trans altos saxoſa cacumina montes
Se tulit. ad ſera fœcundum prole parentem

Cognatamq; nurum partus viſura beatos:
Virgineoq; ſinu paruum ſtrictura nepotem:
Dumq; viam carpit pedibus calcata pudicis
Gefiit immensum tellus: & dulcia longo
Tempore ſeruauit preſſo veſtigia dorſo
Tota venuſtatem regio mirata decuſq;
Aetheriæ frontis: fuſumq; per ora pudorem:
Arrisit procul omnis ager: nemus omne virentes
Exorto iam vere comas curuauit: & ibat
In flores tunc omne ſolum: fragrantia rura
Purpureas paſſim violas: & candida paſſim
Lilia fundebant: nitidis e fontibus vndæ
Voluebant dulces curſu crepitante ſuſurros.
Affirii colles affirre: taboris
Se iuga flexerunt: dominam ſpeculatus ab alto
Vertice carmelus caput inclinauit apricum
Coniferas pinos: & odoriferas cypariſſos.
Blandior alternis flecebat nutibus aura:
Aura laborantis tenui ſpiramine circum
Colla: ſinuſq; volans: & candida virginis ora.
Terra ſuas monſtrabat opes: & lucidus æther
Nubibus expulſis vultu ridebat aperto.
Crinibus auratis ſolitoq; decentior acres
Sol vrgebat equos: terſoq; ardebat olympos.
Qualis erat prima genitor qua condidit illum

Luce deus: quom clara nouis splendoribus astra
Alta per insuetos ferrent vestigia gressus.
Attulerat sextum grauidæ iam delia mensem
Et pleni languebat anus sub pondere ventris.
Hæc erat hismeria: clara sata sanguine magni
Zachariae coniunx: cui nomen helisabeth: annis
Iam grauis: hæc longo sterilem se fleuerat æuo.
Oranti tandem diuum data munere proles
Indice porrecto demonstratura tonant em.

Et lotura sacro venientem flumine turbam:

D Lena deo mater. Narrat hoc loco quod diua virgo abiit in montana cum festinatione ut visitaret helisabeth cognatam suam: psecuturus sermonem quem habuerunt ad inuicem: et informationem Ioseph dubitatis an deberet grauidam derelinquere. Ordo est Mater. scilicet futura iam pgnans virgo: plena deo. scilicet filio: animosa. i. animositatem non grauedinem sumens: fecit. scilicet xpo: latenti. scilicet in utero eius (videtur autem aiosa: quia abiit cum festinatione) tulit se trans iuga. scilicet pserupta montium inter quod transit: et trahit montes (appositorie) cacumina faxosa. i. summites faxosas. tulit dico se ad parentem. i. matrem futuram: fecunda. i. foeta & pgnante seu grauidam: ple sera. i. sero suscepita (quia helisabethi cognata marie quod vocabat sterilis: concepit filium in senectute sua) & ad nurum. i. matronam: cognatam: quia materterae filiam visura. i. ut videret: beatos partus: & strictura. i. ut stringat & suscipiat: nepotem. scilicet Ioannem baptistam qui prie non erat nepos eius: quia nepos ad auum & ad aviæ refertur: sed consanguineus aut cognatus at vulgo oës nepotes vocamus qui minores nobis de consanguinitate nostra sunt: non tamen sine discretione doctiores utuntur: dicentes nepotem ex fratre aut sorore aut cosobrino &c. sinu virginem quia virgo obstetricis munus expleuit ut prius dixi. Et dum. scilicet virgo carpit viam. i. firmiter ingreditur: tellus. i. terra calcata pudicis pedibus. scilicet virginis: gestiit. i. laetitiam ostendit signis exterioribus: immissum. i. immensa & sine mensura. Satis autem poetice hec dicuntur. quod dubium non sit creata oia nutu eius quem in utero gessit regi: & tellus seruauit longo tempore super. in tergo presso. i. calcato pedibus virginis: dulcia vestigia

Nepos

tota regio per quam transgressa est: mirata super est venustatem & pro id est decus frontis ethereus. i. ac si esset caelestis: & pudorem fusum per ora: & omnis ager arrisit percul (quia cum esset inverte floruit: ad quod ridetur transsumitur) & omne nemus: curuauit. i. inclinavit virginis: comas virgentes. i. frondentes: & hoc vere ex orto iam: & omne solum super herbosum. i. omne pratum: ibat tunc in flores. i. florebat. Rura. i. arua fragaria. i. redolentia fundebant passim violas & candida lilia: & vnde. i. riuli voluebant. i. per evolutionem excitabant e nitidis. i. limpidis fontibus: dulces. i. delectabiles susurros. i. murmurata: & hoc cursu super eartu crepitante. Nec percussa iuuant flectu tam littora: nec quod Saxosas inter decurrunt flumina valles Colles. i. parui montes: assyrii. i. quod sunt in assyria cuius iudea pars est: assurrexere. i. reuerentiam peribuerunt super virginis. iuga taboris. i. illi montis assyrii declinat autem more latino rum masculinorum aut femininorum per longa: cum in ecclesiasticis in declinabiliter dicatur. in monte tabor &c. flexerunt. i. inclinauerunt se: & hoc per quadam fantasiam poetica dicit: carmelus speculat ab alto vertice (quia plusculum ab eis) dominam: per specialem ac peculiarem denominationem: nam oim domina est: sed in carmelo primam culta: inclinavit caput apricum. i. soli expositum: & aura blandior. i. blandiens & applaudens: flectebat alternis nutibus. i. inclinationibus capitum pinos coniferas. i. quod conos ferunt: cyprios odoriferas. i. quod suavis sunt odoris. Aura dico volans tenui spiramine. i. flattu circuus sinus & candida ora virginis laborantis. i. ambulando. Terra monstrabat suas opes: & ethere lucidus. i. sudus clarus atque serenus ridebat vultu aperito. & hoc nubibus expulsis. i. postquam nubes expulsa erant. Sol auratus crinibus. i. habens crines hoc effradios auratis similes: & decennior. i. cultior & ornatiior solito. i. quod solitus sit: virgebat equos acres: id est strenuos in cursu: virgebat autem ut citius virginem aspiceret & ardebat. i. resplendebat olympos. i. summo vertice montium aut ipso celo: terso. i. illustrato a nocturnis infectionibus (quod oia ut dixi per quadam hygiebolen dicta sunt: quasi dicat: talia potuisse fieri impetrio eius quem in utero gestauerat virgo fecunda) Ardebat dico sol existens talis qualis erat prima luce: quia id est in qua luce: genitor id est pater omnium deus (qui tamen potius pater quod genitor respectu solis dicitur) est condidit illum scilicet solem: quum. i. quando: astra. i. sidera clara. i. resplendentia: nouis. i. iam primum datis: splendoribus: ferment altavestigia. i. ire aut currere inciperent: per gressus insuetos. i. per quos nunquam iuerat: hoc est sol erat in eo splendore in quo creatus erat: qui peccatorum sordibus obscuratus creditur. Delia. i. diana dea per has

F. Baptiste Mantuanus

bita: hoc est luna attulerat grauidē. s. helisabeth: sextum mensē. viii
dictū est lucē primo. Et hic mensis est sextus illi que vocāt̄ sterilis: &
anus. s. helisabeth: q̄ cōcepit filiū in senectute sua: languebat sub pō:
dere ventris pleni hęc. s. anus: erat sata. i. genita sanguine hismera
materterę. s. diuæ virginis & sororis diuæ annę: existens coniūx za:
charię: magni. s. sacerdotis cui. s. annę nomē sup. erat helisabeth: exi:
stens iam grauis annis: hęc fleuerat. i. conq̄la erat se sterilem longo
zuo. & proles. s. I o. bap. est data tandem. i. post multā & longā expe:
ctationē: oranti. i. supplicanti: munere. i. beneficio diuū pro diuō:
hoc est coelestium demonstratura: id est q̄ erat demonstratura: idice. i.
digito vicino pollici porrecto. i. extenso: tonantē. i. agnum dei & q̄
erat lotura. i. ablatura flumine sacro. s. iordanē turbā yenientem sup.
ad ipsam..

Vt consanguineas iunxerunt oscula matres.

Mutua: & inie eti strinxerunt colla lacerti
Grandior afflatu vicini numinis infans
Gestiit: & subito dominum confessus honore
Maternam insolitis concussit motibus aluum.
Tunc anus aduentu charæ latata puellæ
Et succensa deo dixit. tu ne illa propago
Expectata diu nobis promissaq; nostris
Patribus & sacro yatum celeberrima cantu:
Quam mea iam sero genuit matertera partu:
O decor: o summo facies dignissima cœlo
Te tandem terris superi ostendere: quid vltra
Tristia primæuæ flemus conuiuia matris!
O veterum spes longa patrum: spectabilis almam
Quæ reparas aurora diem: quæ distulit ortus
Noxtam longa tuos: quæ causa ignota sub ymbbris
Hoc illustre iubar tenuit: nec protulit ante

Parthenices Marianæ Lib. II. Fol. XCVII

Lumen olympiacum radios! o quanta sepultos
Cura tuī proauos tenuit. panduntur ab alto
Aethere fœlices anni: noua nascitur ætas.
Sidera tu mundo reseras: tu tartara claudis:
Tu genus instauras hominum: profugamq; paterno
Soluis ab exilio gentem: fortissima certe
Delbora bellatrixq; potens: animosa virago
Quæ ducis assyrii caput atq; fluentia tabo
Colla secans pauidos hostes dare terga coegit:
Ipsaq; persarum quondam gratissima regi:
Quæ genus vlt̄a suum summo dedit oscula scæptro
Clara fuit: multoq; nitens resplenduit ostro.
Haec summū meruere decus laudēq; superbam:
Tu tamen has omnis superas: tu sæcula pottans
Aurea: soeminei tollis conuitia sexus.
Iam deus antiquæ commissa piacula fraudis
Ponet: & irasci terris iam desinet æther.
Fortunata parens fœlix quæ viscere sancto
Progenies: sanctaq; puer qui clauditur aluo.
Non erit haec tua vana fides: nec muneris huius
Latorem frustra credendum est æthere missum.
Ipse pater: qui cœpit opus formabit ad vnguem:
Irrita nectantæ sient exordia laudis
O me fœlicem tua q; licet ora tueri:
Sicq; tuos olim liceat mihi cernere partus

Atq; meo gestare sinu: q; læta futura est:
 Q; iucunda dies: quom nostra tuebimur ambæ
 Pignora versari simul: atq; incedere iunctis
 Gressibus: & læta fari & colludere fronte.
 Vna ætas ambobus erit par cura: par æui
 Terminus: & viuent vna duo pectora mente.
 Q; bene mortali superum clementia morbo
 Consuluit . vulnus virgo: medicamina virgo.
 Contulit: illa necis: dedit hæc primordia vitæ:
 Illa tulit belli causas: hæc semina pacis.
 Illa venenosæ stygiis lactata megærae
 Vberibus gelido conceptum pectore virus:
 Expuit in natos: nigroq; afflata colubro
 In genus omne suum spumam eructauit auerni:
 Cuius odor postq; cælos: & tecta tonantis.
 Attigit: extemplo valuas offensa patentes
 Numina clauerunt: totusq; excanduit aether:
 Ista salutari tot am se proliuit imbre.
 Nectarei fontis vitalia pocula: dulces
 Ambrosiæ succos plenis crateribus hausit:
 Mellifluosq; bibens latices: quos magnus ab hortis.
 Helias æois mittit se in flumina verrit
 Lactea: quæ semper plenis currentia ripis
 Omne solum lustrant: hæc ad spectacula versus.
 Ipse pater clausi limen reseravit olympi:

Vnde igitur mihi tantus honos: vnde ista repente
 Gaudia prorumpunt: vt semine plena tonantis
 Fœmina sacratos ferat ad mea limina gressus!

CVt cōsanguineas: Ponit colloquiū & primo sermonē helisabethad
 facrosanctā virginē. Ordo est. Vt.i. postq; oscula mutua iuxtentunt
 matres cōsanguineas. s. germanas. V idetur aut̄ quodāmodo hypal
 lage qua actiu pro passiu & ecōuerio ponatur: vt sit pro eo quod
 est: matres cōsanguineæ: iuxterū mutua oscula: & tūc osculū in pri
 ma significatione acceperit: vt sit os paruū constrictis. s. labellis qđ
 osculantium est. pōt tamē citra hypallagen legi: vt oscula dicantur
 cōiunxisse: quia occasiōne dederit cōiungēdarū matrū) & vt.i.
 postq; la certi iniecti. i. brachia data circū colla: strinxerūt. i. cōprese
 runt in signū amoris colla. s. vtriusq;. Infans grandior. s. Io. baptis
 ta: gestit. i. exultauit in vtero matris: afflatu. i. propter afflatū nu
 minis vicini. i. diuinitatis quæ erat in vtero virginis: & ipse confes
 sus subito honore. i. assūrectione: dominū. i. deū suū: concusſit aluū
 maternam insolitis motibus. (Historia est euangelica lucæ primo)
 Tunc anus. s. helisabeth: letata aduentu charæ puelæ & succensa. i.
 inflammata: deo. hoc est vt lucæ. i. dicitur Impleta spiritu sancto: di
 xit. Tu ne. i. es ne tu(Est aut̄ admirantium sermo: vnde dido ad ēne
 am ēnei. i. Tu ne ille æneas quē dardanio anchise Alma venus phri
 gi genuit symoentis ad vndam!) illa. ppago. i. soboles expectata
 nobis. i. a nobis diu: & pmissa nostris patribus: & celeberrima sacro
 cantu yatum. i. pphefarū: quā mea mater tera. s. anna: genuit partu
 sero. i. tardo quia in senectute. O decor: o facies dignissima sumo ce
 lo: superi ostendere tādē te terris(Similis ē quodāmodo sermo anchis
 se ad ēneā in. vi. Venisti tandem: tuaq; expectata parēti V icit iter du
 tū pietas dañ ora tueri Nata tua & veras audire & reddere voces.) qđ
 i. ad quidflem⁹ vltra. i. posthac: tristia cōuiua. i. comeditionē tristem
 pomiveti: matris primæ. s. euæ: quasi dicat frustra id facim⁹ cū iā
 cōcept⁹ sit redēptor: felixq; quodāmodo culpa dici posset q; talē me
 ruit haberet redēptorē. O lōga spes veterū patrū: o spectabilis. i. pul
 chra & digna spectari: aurora. q; reparas diē almā. i. fāctā: qua nasceſ
 saluator: q; nox. i. caligo: tā lōga: distulit tuos ort⁹. i. cur nō prius ve
 nisti: q; causa ignota. (s. hoib⁹ sed non deo cuius iudicia ſepe ignota
 sed nūq; iniusta sunt) tenuit hoc illustre. i. tā clarū iubar sub vmbbris
 nec lumē olympiacū. i. cæleſte: protulit ante. i. pri⁹ radios sup. ſuos
 o quāta cura. i. desideriū tui: tenuit pauos. i. amores nostros ſcilicet

Delbora

patriarchas & sanctos reges: sepultos. i. defunctos: aut in lymbo ocultos. Fociles anni päditur. i. reseratur & surgunt: ab æthere. i. caelo: noua ætas in qua. s. coelum sperare licet) nascitur. tu reseras. i. apis mudo. i. viuëribus in mundo hoibus: sidera. i. caelum: tu claudis tartara. i. fernum quia lymbum oibus: & infernum quibus. causa salutis est) tu istauras. i. repas: & in primu statu. s. gratiae reducis: genus hominum: & tu sol uis gentem profugam ab exilio paterno. i. in quo patres nostri tenebantur. quibus celum ingredi ante aduentum tuum negabatur. Certe delbora fuit sup. fortissima: & bellatrix potens (Erat autem ut dicitur Iudicium quarto: Delbora prophetes vxor lapidoth quem iudicabat populu in illo tempore: & consilio atque auspicio eius barach syaramvis cit: cuius caput Iahel clavo transfixit) virago id est virilis foemina sic licet iudith: quem secans id est amputans caput ducis assyrii id est homo lofernus: atque colla fluentia tabo id est immundo & concreto sanguine: cogit hostes pauidos dare terga (ut habetur Iudith. xiii. & sequentibus) Et ipsa scilicet hester quae quandam gratissima regi persarum scilicet assuero: vltam genus suum id est iudeos quos aman occidere & exterminare voluit ut habetur hester. vii. vltam autem est quia aman suspensus est in patibulo quod parauerat mardocheo principi iudeorum) dedit oscula summo sceptro. s. assueri ut habeat ibidem capi. v. fuit clara. i. illustris & resplenduit nitens multo ostro. id est veste purpurea: quia induita est hester regalibus vestimentis cuiusmodi est purpura. Haec: a dicta. s. delbora iudith & hester meruere decus summu: & laude superba. i. supremenitatem & magnificam: tu tamen supra omnes (vñ canis in laude eius: illud puer. xxxi. Multe filiae congregauerunt diuitias: tu supergressa es vniuersas) Tu portas aurea saecula tollis contumelias foeminei sexus: per quem ad peccatum. Deponet. i. deponet piacula. i. crimina piaida: antiquæ fraudis. i. infidelitatis: quia voluerunt esse sicut dei: & dei perceptum tragessi sunt: commissa. s. a proto plastis. & æther. i. deus celestis aut tota curia celestis desinet iam irasci terris. i. terrigenis hoibus. O parentes. i. mater fortunata. i. beata: & felix progenies quam claudit sancto viscere: & felix puer quem claudit facta alio (hoc est benedicta tu inter mulieres: & benedictus fructus ventris tui. Luc. i.) Hæc tua fides non erit vana (hoc est. Et beata quam credidisti: quoniam perficietur in te quam dicta sunt tibi a domino) nec credendum est latorem. i. nunc huius munera missum frustra ab æthere. i. caelo. Ite pater. s. celestis: quod coepit. i. ite coepit opus: formabit ad vnguen. i. perficiet polite & deceter tractum est autem a marmorariis quod vnguibuscipiscum an marmoretum sit: vñ tractum ut quam polita & belle fuit ad vngue fieri dicatur. Horum. i. sermonum. Ad vngue factus hoc &c. Nec exordia tam laudis sicut

Ad vngue facere

irrita. i. vana & frustrata. O me felicem quod licet tueri. i. inspicere tua ora. i. faciem tuam: Sicque (Sic deprecantis est pericula ut primo carnis partus atque gestare in meo sinu. i. o quatuor leta: & quatuor i. o quatuor iucunda est dies futura: quum. i. qua nos tuebitur. i. videbimus ambe nostra pignora. i. nostros filios (quia pignora natorum dicuntur: pignora rerum. Sane anotandum quod tueor etiam inspicere significat: vñ vi. Pignora deducit quod viritatis habeat versiculos: Dic tuor inspicio tueor defende Tueri re dico) versari simul. i. conuersari & icedere iunctis gressibus. i. simul ingredi & fari simul & colludere leta fronte: vna ætas erit ambobus (quia parum discriminis erit) & par cura. i. studium idem: & pars. i. equalis terminus qui erit super. ab obus. (hoc autem in spiritu si dixit: nouit) & viuet duo pectora vna mente. i. vna voluntate (quia paritas æui & studiorum plurimum ad amicitiæ Cicerone teste facit) quatuor o quatuor bene consuluit clementia superiorum. i. trinitatis: morbo mortali. i. pectore aut lapsu mortali um. virgo. s. quia contulit vulnus. s. pectus originalis & virgo. s. maria: contulit medicamina. Illa. s. quia dedit primordia. i. prima exordia: necis. i. mortis: haec. i. posterior virgo. s. maria. dedit primordia in ite Illa. s. æua: tulit. i. attulit: causas bellorum. i. amicitiæ iter deum. s. & hominem: aut discordie inter spiritum & carnem. hec. s. maria tulit semina. i. principia pacis. irreconciliatiōis. Illa. s. æua lactata. i. nutrita & illecta vberibus: stygiis. i. infernalibus: megeræ. i. furæ illius infernalis veneno: se. i. venenum fundentis: hoc est insibilationibus serpentis illecta: expulit in natos. i. in posteros suos virus. i. venenum: hoc est culpam pectus originalis: cocepit. i. quod cocepit: pectora gelido. i. frigente & a charitate dei dimisso: & afflata nigro. i. nocuo colubro. i. serpente eructauit spumam auerni. i. mephitum & foetore peccati originalis: in omni genus suum (Excepta tamen hac secunda virge. s. maria quia genitrix spiritus sancti pueravit: & filio eius qui sine semine virili cocepit est.) Auenus lacus era in capania Italique baiano sinu tamen graue halitus & vapor ermites ut aues supererunt volare nequit enim nomen superesse putatur. Nam & priuatiua est particula valens idem quod sine: & operis seu oppositis. Credebat autem illius descendit ad inferos. vii. vi. aenei. Facilis descensus auerni. Noctes atque dies patet atrum Ianua ditis) Cuius. s. auerni. peccati quod ad auernum detrudit odor: postquam attigit celos & tecta tonantis. i. pectus celestis: numina offensa. s. pectus & filius. & spiritus clausuram extemplo. i. illico. valvas patentes. i. prius apertas. & totus æther excaduit. i. tota celestis curia furore accessa est. Ita. s. virgo maria pluit. i. porro hoc ampliter lauit & ibuit se totam imbre salutari ligia salutificante: & haesit pocula vitalia. i. vittam conferente: fontis ne-

statei. i. cœlestis dulcedinis. hoc est gratia: & hausit plenis craterib;
succos dulces ambrosie. i. cibi diuinis: quo vita æterna confertur: hoc
est gratia diuinæ: & bibens latices mellifluos. i. fontes melle fluentes:
quos magn' helyas mittit ab hortis eois. i. oriëtaibus: hoc est a pa-
radiso in quo ipse helyas degit: vertit. i. cōmutauit se i flumina lactea
i. dulcissima: quæ currentia semper plenis ripis. Iustrant. i. purgant
circuncurrendo: omne solū. i. totum mundum: qd de plenitudine ei⁹
acepimus omnes: qcquid enim gratiae nobis filius confert: per ma-
nus maternas confert. Ipse pater. i. cœlestis: versus. i. conuersus ad
hēc spectacula: reseruit. i. aperuit: limen olympi: clausi. s. prius pro-
pter peccatum: vel clausi alioquin sed ad hoc patentis. Igis: i. cū ita
sit: vnde tantus honor. i. honor mihi: & vñ ista gaudia. prūpūt. i. p.
ueniunt occultari recusantia: repente. i. subito & præter spem: vt fe-
mina plena semine tonantis ferat gressus sacratos ad mea limina. i.
vnde hoc mihi vt veniat mater domini mei ad me! vt dicitur Luce.
i. Hęc aut̄ oīa helisabeth fuit verba: vt sequentia indicant.

Hęc anus: at senior vocis cui clauerat usum
Imbecilla fides cano venerabilis ore
Signa dabat: flexaq; dei cerulice parentem
Hospitio suscepit ouans: oculisq; manuq;
Aethera monstrabat prius: & mox hospitis aluum
Regia perthenice diuino afflata calore
Iucundum cecinit carmen: non lesbia tale
Fœmina: facundi non teia musa poetæ
Non satus eumolpho: non ipse ægrius orpheus
Non sonuit dicea chelis: qua docta superbis
Gracia: qua sese iactat cadmea propago
Id q̄q nostrom inus est tractabile versu
Subiiciam tamen: & sensum non verba reponam.
Magnifice regem mea mens extollit olympi:
Et deus exhilarat sancto mea viscera plausu

Ingentiq; meos vestiuit numine sensus:
Vidit enim pectus supplex. humilemq; ministram:
Propterea ventura canent me curita beatam
Secula. namq; modis in me surgentia miris
Omnipotens rerum miracula suscitat auctor.
Ipsius ēterno clementia flumine torrens
In genus omne fluit: sicut de doridis aluo
Perpetui voluunt plenis vada cursibus amnes
Explicit forti vires: animumq; lacerto
Atq; suo elatas dispergens robore gentes
Exult excelsos: humilesq; in septra vocauit:
Esutiem saturans inopum: dimisit inanes
Qui terrae rimantur opes. diuina videntis
Suscepit miserans pueri genus atq; fdele
Semen: vt antiquis responsa parentibus olim
Habraamo natisq; dedit: proliq; nepotum
Hęcanus. Ponit Zacharia gestus: & virginis diuę oracula dicēs.
Anus scilicet helisabeth: hęc sup. locuta est. At. i. sed: senior. s. zacha-
rias: cui fides imbecilla: qd non credidit angelo nunciante: clauerat
usum vocis. i. loquela. existens venerabilis ore cano: propter bar-
bam: dabat signa. i. indicia beniuolentie: & ipse ouans. i. gaudens
modeste: suscepit hospitio: parentē. i. matrem dei: ceruice flexa. i. in-
clinata: & monstrabat oculis & mans prius ethera. i. cælum: & mox
i. paulopost: aluū hospitis. i. eius quā hospitio suscepserat: significās
videlicet ab ethere conceptum eius descendisse. Parthenice. i. virgo
regia. i. de stirpe regum orta: afflata diuino calore. i. igni spiritus san-
cti hoc est propheticō incensa: cecinit carmen iucundum. i. canticum
illud quod in vesperis canitur. videlicet Magnificat &c. Eœmina
lesbia videlicet sappho: q; ob peritiā carmiū decima musarū dicta
est non sonuit tale sup. carmen. (Et reuera gratia: atq; venustatis:
incredibilisq; sapientie plenum est) nec musa teia. i. in tea isula patria

anactrotis celebrata: poetæ facundi. s. eiusdem anacrontis: q[uod] uis sint qui Hesiodū putent: eo q[uod] ad heliconē habitauit ubi thea chironis filia in h[ab]ipen. i. equā versa hippocrīnē a quibus dā effossis dicit, Nec slatus eumolpho. i. musēus antiquissimus vates & theologus in cuius epitaphio legitur. ev μολφου φυλον υου εχει το φαλκηρικην ουδαεσ μουσαιον. i. Eumolphi dilectū filium habet phalericon solū museum: quod carmine dices Eumolphi charum tenet ora phalerica natum Museum &c. nō ipse orpheus egyptius. i. egypti fluuii trachiq[ue] & calliopes muse filius sonuit tale carmen. & chelis. i. si des dircea. i. thebana: ut pidari aut amphionis: qua. s. cheli: grecia docta supbit: & q[uod] propago cadmea. i. thebana (nā thebarū rex fuit cadmus: & amphionista) ractat se: nō sonuit. i. decūtauit: aut sonitu expressit tale carmē: Et q[uod] q[uod] id sup. carmen. i. canticū diue virginis: est minus. i. non tractabile nostro versu. i. quis difficile sit in versum latinū saluo decoro & maiestate conuertere: tamen ego subiiciam: et reponam. i. rescribam sensum non yerba. Mens mea extollit magnifice regem olympi. id est magnificat anima mea dominū. Et deus exhilarat: ip[s]e letificat mea viscera sancto plausu. i. exultatione: et vestiuit meos sensus ingenti numeri. id est spiritus sancto implouit me. hoc est. Et exultauit spiritus meus in deo salutari meo. Eni pro quia: sup. dominus vidit. id est respexit: pectus supplex: et ministram humilem: id est humilitatem ancillę suę: et propterea cuncta secula ventura: canent me beatam. i. ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes: namq[ue] auctor omnipotens. i. deus fuscus in me miris modis miracula fertura surgentia. i. nascentia hoc est: quia fecit mihi magna qui potens est. Clementia. i. misericordia ei: torrens: id in morem torrentis fluens: per terru[m] flumine: fluit in omne genus: sicut amnes: id est fluuii circumnataentes seu fluētes: perpetui id est perpetuo tempore: voluunt vada plenis cursibus: fluunt sup. dealuo doridis: id est gremio maris: quia omnes fluuii nascuntur e mari et reuertuntur in ipsum. hoc est. Et misericordia eius a progenie i progenies &c: Ipse explicuit. i. ostendit et fecit vires et animū. i. potentia: fortis acerto. i. brachio suo. Atq[ue] pet ipse dispersens gentes elatas. i. supbas et cōfidentes: i. suo. i. proprio robore. i. i. p[ro]priis viribus: exuit. i. spoliauit excelsos suo robore. i. depositus potetes de sede: & vocavit humiles i. sceptrā. i. ad regna: hoc est & exaltauit humiles. et ipse saturans esuriē in opū: dimisit inanes eos sup. q[uod] rimatur. i. disquiunt & colligunt opes. i. diuitias terre. hoc est. Esurientes i. pleuit bonis & di. di. in. Et ipemiseras gen[us] pueri videntis diuina. i. israelis (israel enim interpretatur yides dei) atq[ue] suscepit fidele semē eius. hoc est

Suscepit israel &c. vt. i. sicut dedit olim parentibus antiquis videlicet abrahamo & natis: & proli nepotū. sicut locutus est ad patres nostros abraham & semi[ni] eius in saecula.

Lunater vmbrosum radilis impletuerat orbem:

Iunctaq[ue] fraternal totiens amiserat ignes:

Quom cœtu comitata graui dauidica virgo

In patriam reduci flexit vestigia gressu.

Humida littoreus iam brachia tollere cancer

Cœperat: & claros procyon abscondere vultus.

Et iam flaua ceres campis albebat apricis.

Fronde coronatus matura per ordea messor

Ibat: & incuruīs spoliabat falcibus agros:

Iam longo sudore madens: graubusq[ue] flagellis

Robustas armata manus: tritura per omnes

Affyriæ campos: & dulcia rura choaspis

Sternebat fragiles calamos: paleasq[ue] volantes

Atq[ue] sub ardenti sonitum dabat area phœbo.

Pallida conceptum facies prodebat: & alius

Maiori suspensa sinu: pectusq[ue] leuatum

Exili vox clausa sono manifesta latentis

Signa dabant foetus: nam nec cælare tumorem

Cura fuit: nunq[ue] secundi ponderaventris

Dissimulauit agens tenues ad pectora vittas.

Sicut enim trepidare facit mens conscientia culpæ

Sic animi simplex probitas: & cognita virtus:

Efficit impavidum pectus: fugit impius vltro:

Iudiciumq; pauet; frontem pius audet apertam
Tollere: non regis vultum: non iudicis ora
Non rigidos lictorum enses formidat; vt acres
Non metuit flamas aurum: non vetebra ferri
Dura potens adamas: nec onusq; pondera palmaræ
Arx est ipsa sibi virtus: ipsa eruit arces:
Ipsa feras: hominemq; domat: non horret inertis
Ire per hostiles cuneos: inimicaq; castra.
Hoc externa docent: & nostræ plurima gentis
Quæ facerent exempla fidem: cur scæuola dextram
Misit in ardentes prunas: & brachia flammis
Exurenda dedit: pauor est tot millibus vñus.
Quem propriis virtus gladii s armavit & hasta:
Cur tranauit aquas: tyberinaq; flumina virgo:
Cui populus statuam posuit romanus equestrem?
Chloelia: quo clypeo tuscum: quibus ensibus hostem
Vicit: ei lorica fuit catapultaq; virtus.
Fortior vna viris ducibus præstantior vna:
Cautior vna fuit mulier: cui prouida virtus
Præstigit ingentes animos: & ferrea corda
Quom ducis ausa fuit correpto guttura cultro
Stringere: & in peram caput insertare tyranni.
Regulus ad lybicas iterum freta nauigat arces
Iam pauidumq; vltro caput ad tormenta reportat.
Ptætreo christi passos immania testes

Parthenices Marianæ Lib. II. Fol. CII.
Funera: laurentiæ signes: pauliq; cathenas:
Arq; reuerterentem sua per vestigia petrum.
Aspice ridente m siculi mandata tyranni
Zenonem: & regis versos in vulnera ciues.
Sed quid rem minime dubiam fulcire probando
Prosequimur: nihil est virtute potentius: ergo
Parthenices moniti exemplis: quæ scimus olympo
Grata sequi studioq; opus est seruare tenaci:
Quod superi laudant: quid si mortalia linguis
Ora venenatis carpant: sub iudice cœlo
Viuendum: demens quisquis mutabile vulgi
Viuit ad arbitrium: nobis concordia diuum
Sola sat est: si quando meos deus arbiter actus
Approbat in doctæ quid me contraria turbæ
Fledit ab incepto vitæ sententia cursu:
Non erat hæc semel bacchi: non ilia mater
Romuleæ gentis: nec magni athlantias hermis
Maia parens: danae ve aurí delusa nitore.
Non erat alcidæ genitrix: nec agenore nata.
Filia nec caæ: nec se mirata iuuencam
Inachis: illicitos falso quæ nomine partus:
Admissumq; scelus titulo vestiret olympi.
Hæcerat alma parens: veriq; insigne tonantis
Hospitium: regis superum immortale facellum.
Et quoniam diuum tenuit confortia semper:

Plusq; hominum superis fidens neglexit inane
Iudicium: nugasq; hominum: miracula ventis
Esse dei si norat opus: cur debuit vllis
Occultare dolis: ipso quas auspice cœlo
Debuit insidias hominum quæ bella vereri?
Quas trepidare manus: igitur secura tumentem
Ipsa sub ora viri sine fraudibus attulit aluum.

CLuna ter vmbrosū &c. Docet redditū diue virginis in domū mariti sui post spaciū trimestre: quia vt dī Luce. i. Mansit maria cum Heli-
sabeth quasi mēsibus tribus: & reuersa est in domū suā. Post reuersio-
nem autem primū dephendit Ioseph. eā grauidā vt ex contextu quē
diuus Augustin⁹ in primo de cōfes̄u euāgeliōrū ponit facile colligi-
tur. quod etiā auctor noster hic docet: describēs more suo tempus te-
uerſionis ex signorū ortu atq; occaſu. Ordo est. Luna impleuerat
diis orbē. i. glohū suū vmbrosūm ter. i. ter peniſunū fuerat vt in ap-
positione solis & lunę: & ipsa iuncta. i. coniuncta ſoli amiferat totiē
id est ter quo ad nos sup. ignes fraternos. i. illuminationē ſolis: vt in
coniunctione ſolis & lunę fit: hoc eft iam tres menses transacti fuerat
quā. i. qñ virgo dauidica. f. maria de ſirpe dauid nata: comita gra-
ui coetu. f. familiariū zachariæ: flexit gressu reduci. i. reuertentivē ſte-
gia in patriā. i. reuersa eft in domū suam. Cancer littoreus. i. priuq;
translatuſ eſſet in littore versari ſolitus: cooperat. i. incooperat: tolle-
re. i. eleuare: brachia humida. i. q̄ humida eſſe ſolebat: & procyon. i.
antican ſidelicit (vt quidā volunt) ſyrius: cooperat abſcōdere clā-
ros vultus. i. cooperat venire ſub radios ſolis: hoc eft fuerat in Iulio
mense. Ft ceres flaua. i. ſegeſ triticea matura: albebat in campis apri-
cis. i. ſoli expofitis. Melloribat iā coronat⁹ fronde p ordea matura:
id eft metebat ea habens ſertum ex frondibus arborū contra eſtū ſo-
lis: & ipſe madens in longo ſudore: aut diu durante: aut in longū vi-
delicet a fronte defluente ſpoliabat agros incuruis falcib⁹: ppetuū
epithetō falcis q̄ ſemp ſcurua eft: ſpoliabat autem agros ſegetib⁹: vt
materia circa quā: & falcib⁹ vt instrumentis. & manus. f. trituraſ:
armata flagellis grauib⁹. i. ponderoſis: tritura. i. flagellatura (a tero
trui tritum) ſup. fegetē ſternebat per omnes cāpos affyrię & dulcia
tura choaspis. i. q̄ choaspes fluuius persarum qui in cophē vt Stra.
lib. xv. auctor eft imittit: alluit. ſternebat dico calamos. i. ſtipulas &

culmos fragiles. i. cito frangibiles propter ſiccitatē: & paleas volan-
tes. i. ita ſiccas vt vento abduci poſſent: atq; area. i. locus aridus in
quo tritura fit dabat ſonitū ſub pbœbo. i. foile: ardenti. i. eſtiuant. i.
Pallida facies virginis (quia de puriſimis ſanguinibus eius christus
ſibi corpus afflumperat: vnde palor in facie eſſe potuit q̄uis graua-
men nullū aut detrimentum fuerit) pdebat. i. manifestabat: coceptū
ſi, marito ignotū: & alius ſuſpensa maiori ſinu. i. habens ſinū magis
extētū: et vterum diſtentū: & pectus leuatum: propter lac virginale
quod innatci coeperat maternis vberibus: et vox clauſa exili. i. mo-
dico et gracili: vt pregnātibus eſſe ſolet: ſono: dabant maniſta ſi-
gna foetus latentis. f. in vtero. Nā nec cura fuſt ſup. virginis. i. nō cu-
tauit. celate. i. occultare: tumore. i. grauitatē ventris: & ipa nūq; diſſi-
mulauit pondera ventris: agens. i. inducens tenues vittas. i. fascio-
las ad pectora. Eni p quia: ſicut mens conſciā culpe facit trepidare
i. tremere: ſic ſimplex. i. non ficta nec phucata probitas animi: & vir-
tus cognita. i. perſpecta et nota habenti: efficit pectus. f. eā haben-
tis: ipauidum. Impius. i. conſcius peccati & ſceleratus: fugit vltro. i.
priuq; fugetur: & pauet iudiciū. i. iudicē & ceteros iuſticiā admini-
ſtratores. p. i. inočes audet tollere. i. erigere: frōtē aptā. i. non vela-
tā: et nō formidat vultū regis: nō ora iudicis nō regidos enſes lictorū:
i. ministrorum iuſtitiē exequēdē. vt. i. quēadmodū aurū nō metuit
acreflāmas: & adamas potens. i. potentia refiſtitua nō formidat du-
ra verbera ferri. i. iuctus mallei ferrei. nec palmae onustae. i. oneratē for-
midant pōdera: quia vt narrat A. gelli⁹ lib. iii. ca. vi. Aristoteles in
vii. problematū & Plutarch⁹ in. viii. ſymphoſicorū docēt: q̄ palma
ſepe cōtra pōdus nitit et curua ſi vñ vīctoribus debetur) Ip̄a virtus
eſſet ſibi arx. i. munimē & p̄fidiū: eruit arces. f. malorū: & ipa domat
feras et hominē et virtus iermis nō horret. i. formidat ire per cuneos
hostiles & per caſtra iimica. Exēpla extēna. i. extēnariū gentiū: que
videlicet italicę nō ſunt: et plurima exēpla noſtræ. i. latīn: ſeu italicæ
gentis: que facerēt fidē. i. credulitatē: docēt hoc. f. q̄ virtus nihil for-
midat (Inducit aut exēpla Sc̄euolę. Chlēlię. Iudith. Regulę. Item
martyrū Laurentii. Pauli. Petri. & ceterorū. Prētereā zenonis ſiculū
tyrannū nō metuentis. Que omnia ex Valerio maximo. Liuio aliis
q̄ historicis nota ſunt: ſed non habēt bus libros paucis reperemus.
Eaq; potiſſimum ex plinio de viris illuſtribus qui ſic de iis diſſerit
Cum porſena vrbem obſideret. Mutius cordus vir romanę conſtan-
tiae ſenatum adiit: & veniam tranſfugiendi petiit: necem regis re-
promittens. Accepta potestate: in caſtra porſenae venit: ibi q̄ pur-
puratum pro rege deceptus occidit: appræhensus & ad regem per-
s i

Palma

Laus virtu-
tis.

Sc̄euola

Chlælia

M. Regul⁹

Zeno

tractus dexteram aris iposuit: hoc supplici ab ea exigens: q̄ i cede peccasset. Vñ cum misericordia regis abstraheretur: quasi beneficū referens ait trecētos aduersum eū similes coniurasse. Qua re ille territus bellū acceptis obsidibus depositus. Mutio parata seu prata trans tyberim data ab eo mutia appellata: statua quoq; ei honoris gratia cōstituta est. De chlælia idem sic. Porsena chlæliā virginē nobilē inter obsides accepit: quē deceptis custodibus noctu castris eius egres faecum quē fors dederat arripuit: & thyberim traiecit: a porsena p legatot repetita: redditā. Cuius ille virtutem admirās cum quibus optasset in patriā redire pmisit. Illa virgines quidē & pueros elegit quorum ætatem iniurię obnoxiam sciebat. Huic statua equestris in foro posita est. V trans historiā recitat Liuius lib. primo. Iudith historiā supra recitauimus. Reguli sic idem plinius perstringit. Marc⁹ Attilius Regulus consul fusis salentinis triumphauit: primusq; romanorum ducum in aphricā classem traiecit: quassatas de Amilcare naues longas tres & sexaginta accepit. Oppida ducenta & hominū ducenta milia cepit: absente eo coniugi eius & liberis ob paupertatem sumptus publice dati. Mox arte Xantippi lacedemonii mercenarii militis captus: i carcerē miss⁹: legatus de permuatadis captiuis romā missus: dato iure iurando: vt si non impetrasset: ita demū rediret. i senatu conditionē diffusa sit: reiectis a se cōiuge & liberis carthaginē regressus vbi in arcā lignēā cōiectus: clavis introsum adactis: vigiliis ac dolore punitus est. Laurēti. Petri & Pauli historiē notiores sunt q̄ vt hic recitetur. verū q̄ dicit petrū reuertētē: tractū est ex eo q̄ dicunt christū petro fugitanti apparuisse extra romā: p cunctā tīq̄ dñe quo vadis: respondisse vado romā iterū crucifigi: quo itē lecto petrū ad crucē rediisse. Zenonis autē virtutē sic habeto. Is te ste platone statura procera fuit: quē vocat sophistā eleatem. Eūq; in uentorem fuisse dialecticē sicut empedocle rhetorice testis ē aristoteles. Cum vero Nearchū seu diomedētyrannū p̄figare vellet caput ē: teste heracle. Et cum de cōiuratoribus interrogaretur vōles significare tyrannum destitutum: retulitoē illius amicos cōsci os esse: & cum simulasset se velle ad illius aurem alloqui: ipsā mordicus perforauit: vel teste demetrio nasum arripuit. Dixitq; ad ciues. Admīro vestrā recordiā: si horū ḡia quā patior tyrāno seruire sta tuitis Sed cū cōplices cōiurationis p̄ferre cogeretur cōcisa dentib⁹ linguam in eos tyranni conspuit: quo factō ciues tyrannum lapidauerunt. Hec Tortel) Curscœula. s. mutius qui saeuus fuit in volā. i manū suā: misit dextrā in prunas. i. carbones ardentes: & cur dedit brachia exurenda. i. crevanda flammis: vñus. s. scœula est pauor. i.

Catapulta.

pauori & formidini toti milibus. s. hostium quierant in exercitu por fene: quem vnum. s. scœula virtus armavit propriis gladiis& hasta. q. d. non nisi propter virtutē hoc fecit. Cur chlælia virgo romana tranauit aquas q̄ pro. i. flumina tyberina. i. ipm tyberim: cui populus romanus poluit statuam equestrem. i. imaginem ipsi⁹ i equo incidentem vtyberim traiecerat: quo clypeo & quibus ensibus vicit hostem tuscu. i. porsenam regem ethtrurie. Respondet. Virtus fuit ei lorica. i. munimenta seu arma defensiva) Fiebant. autem olim ex lo ratis etiam catapultam vocauit. Dicitur enia verbo καταπληκτω quod est conculco: sed grēce df καταπληκτος i. catapeltē & id genere masculino) Vna mulier. s. iudith vidua: fuit fortior viris. & p̄stantior ac cautior ducibus: p̄cipue holoferne. cui s. mulieri virtus puida. i. puidentia & fortitudo: p̄fstitit ingētes animos: & corda ferrea. i. iflexibilita: aut fortia: cū. i. qñ ipa fuit ausa stri gere. i. icidere guttura ducis. s. holofernis: cultro correpto. i. celeriter accepto: & qui fuit ausa iſertare. i. iſerere aut iniicere caput tyrāni ia perā. i. sacculū ex corio. Regul⁹. s. marcus attili⁹: nauigat iteg⁹ (quia post captiuitatē suā romā missus iā semel nauigauerat) freta. i. maria ad aces libycas videlicet carthaginēses: & reportatyltro. i. nō coad⁹ caput suū ipauidū. i. irrepidū: ad tornēta q̄ prius diximus. Ego iqt poeta. p̄tero. i. idictos reliquo testes. i. martyres xp̄i passos imania i. sequissima: funera. i. mortes & ignes laurēti. p̄ laurentii: qui exustus est i craticula: & catherinas pauli qui sepe vīctus erat: & petrū reuertētē s. romā p̄ sua vestigia. i. vñ exierat. A spice zenonē philosophū illū ridentē mādata siculi. i. crudelis tyrāni aut reuera siculi. s. nearchi aut diomedētis. & ciues versosi vulnera regis. s. tyrāni: postq̄ linguam suā in eū expuerat zeno. Sed quid prosequimur. i. immoratur: aut perseveramus fulcire. i. stabilire probādo. i. per approbationes: rem minime. id est nequaq̄ dubiam: quasi dicat id frustra facimus. Nihil est potentius virtute. Opus est sequi et seruare tenaci studio: ea supple quae nos moniti exemplis parthenices id est beatæ virgini scimus grata olympos. C Planior esset constructio si loco illius particulae opus est poneretur: debemus: vt sit nos moniti exemplis parthenices debemus sequi & cetera. aut si monitis poneretur. sic opus est nobis monitis. & cetera Quid supple ad nos si mortalia ora carpant venenatis linguis quod superilaudant: quasi dicat nihil. nam viuendum supple. est sub celo: id est cœlesti iudice: videli cet deo: demēs supple: est quisquis: id est quicunq̄ viuitad. id est secundum mutabile. id est incertum & variabile iudiciū vulgi. i. srias

viles populi. concordia diuum id est cum voluntate diuina cōfensio
est sat. i. satis: hoc est sufficit nobis: licet homines dissentiant. Si de
arbiter. i. censor arbitriarius: approbat: quando. i. aliqui meos actus.
quid. i. in quo: sententia turbæ indoctæ contraria. i. aliter cēfens aut
existimans faciendum flectit me ab incepto cursu vītæ: q. d. si recte
sentio in nullo. Recētē autem de se sensi virgo: quia hēc. si virgo: nō
erat semel mater bacchi. i. liberi patris: quā iuppiter stuprauerat: et
non erat Ilia. i. thea filia numitoris regis albanorum: mater gentis
romuleæ. i. romanæ quia a romulo cuius mater erat Romani denomi
natur; nec maia atlantias. i. adhlantis filia parens. i. mater magni
hermis. i. deorum interpretis mercurii qui bene magnus dicit: quia
a grēcis trimegistus. i. ter maximus vocatur egyptiorum hermes:
verum vni quæ multorū sunt attribuuntur. Et non erat danae filia
acrisii delusa nitore auri. i. quā iuppiter auro corruperat. Nam in fa
bulis dicitur in forma imbris aurei in gremiū eius descendisse. Vnde
horatius tertio. carminū. Inclusa danae turris ahenea Robusteq; fo
res & vigilum canū tristes excubiq; munierat satis nocturnis ab adul
teris. Si non acrisium virginis abditæ Custodem pauidum iuppiter
et venus Risissent: foret ei tutū iter e patēs Conuerso in preciū deo
Fuit ergo acrisii regis agriuorū vt euse scribit. xiiii. filia q; ex oracu
lo acceperat se ex filiæ pti intrimendum. vnde eā turri inclusit: sed
iuppiter versus i auq; stupravit & pseū genuit q; postea acrisii ostē
fagoronis facie in saxum vertit. trissyllabū est. Nō ergo danae sed
danae pfertur) Et non erat genitrix. i. mater: alcidae. i. herculis vide
licet alcmena: quā iuppiter in specie amphitriōis polluerat: nec erat
nata agenore. sicut europa quā iuppiter in specie tauri delusit: nec fi
lia cei. i. latona e qua per adulteriū iuppiter apollinē & dianā genuit
Cœus enī filius ē titani: pater latonæ & asterie) nec inachis. i. ioinachi
filia: mirata se iuuēcā in quā i adulterio deprēhēsa cōuersa fingit: nō
erat ergo talis q; vestiret. i. palliare & ptegeret nomie falso. i. deū fal
se auctore aut patrē afferente: vestiret dico part⁹ illicitos. i. icestos &
adulterinos & q; vestiret scelus admissum titulo olympi. i. reiicendo
culpam in deū rectorē olympi: nā oēs predictę culpā in iouē quem
antiquitas summū deū afferuit reiecerunt. Sed hec erat alma parens:
et insigne hospitiū. i. vt canitur: nobile tricliniū: veri tonātis. i. filii
in diuinis: & templum dei & sacrarium spiritus sancti: vñ sequitur: &
erat immortale. i. indelebile sacellum. i. sacrariū regis superum. i. dei.
Et qm̄ ipa tenuit semp plus consortia diū q; hominū: ipa fidēs. i. cō
fidens superis neglexit iane iudiciū & nugas hoīm. Nā si. i. q; norat
i. nouerat miracula vētris. i. que in ventre suo facta erant: videlicet

Danae.

q; virgo cōceperat: ee opus dei: cur debuit occultare vllis dolis. i. dis
simulatiōib⁹ aut velamētis: q. d. nequaq; debuit: & quas insidias ho
minū & q; bella debuit ipsa vereri. i. expauescere: & quas manus de
buit ipsa trepidare: coelo. i. deo cœlesti: auspice. i. auspīcātē & appro
bātē: bonū q; initū dātē: q. d. nullas & nulla. Igitur ipa secura. i. si
ne cura & nihil verita attulit sub oraviri. s. Ioseph. i. in cōspectū eius
sine fraudibus. i. velamentis aut palliationibus seu dissimulationib⁹
aluum tumentem. i. grauidam & prægnantem.

Vir tamen occurrentis vt virginis ora reuersæ
Pallida conspexit: tumidūq; e xurgere vētrem
Saucius: vt nigro qui nescius obuiat angui
Obriguit: gelidum tremuit sine sanguine pectus.
Dissimulat tamen: & ficto tegit ore dolorem.
Quid faciat: quo se vertat: quid deniq; captet
Consilii nescit: ceu quando ignota viator
Compita defixa incumbens examinat haſta.
Vt tactata salo varios secat æquore cursus
Nauis: & arbitrio venti baccatur: & vndæ.
Nunc surgente freto pressa salit ardua puppi:
Nunc ruit in proram: fundoq; illisa carina
Dat gemitum: resonant borea insultante rudentes.
Sic incerta viri secum luctatur: & œstro.
Mens agitata graui curarum flu etuat æstu.
Dūq; ita concutitur: nigris nox humida bigis
Induxit somnos: & inertia preſſerat altus
Membra sopor: celeri cum nuncius æthere lapsu
Venit: & has mira simulauit imagine voces.
Sancte senex quæ tanta tuam vesania mentem

Impulit: ut tantum credas in virgine crimen?
 Pone leues animos: claudiq; sub illius alio
 Disce deum: sicut virides produxit aronis
 Virga carens humore comas: floremq; coruscum?
 Sic ignara viri diuinum regia virgo
 Semen: & æthereos accepit viscere partus.
 Cælestè est quod cernis opus: tuq; ipse minister:
 Et custos vtricq; datus: nato atq; parenti.
 Sic maternus honor: sanctæq; illæsa manebit
 Fama pudicitia: neu quis temerarius ausit
 In caput illius quicq; crudele minari.
 Adde q; a stygiis nesciri manibus istos
 Vult deus ingressus, occulto tartara marte
 Venit: & ardentem debellaturus auernum.
 His igitur curis liber ne despice sanctum
 Virginis os: & dulce decus: moresq; venustos
 Incipe mentis inops placidi cognoscere cæli
 Munus: & hospitio magni lætare tonantis.
 Hinc decus æternum referes: hoc munere nomen:
 Immortale paras: parteq; acquiris olympi:
 Crede: fides est grata deo: quia credidit vltro
 Seminis est vestri princeps habrahamus: & auctor
 Nil magis auertit cælum a telluris amore
 Q; scelus ingrata mentis: quæ corde maligno
 Muneris auctorem nullo dignatur honore.

Propterea solymis fatum graue finibus instat:
 Nam neq; numinibus pro donis vota futuris
 Vlla dabunt: sed dira leues incurva turbas:
 Et stupor obtusæ mentis: cōmenta dolosq;
 Texere compellat: fraudemq; mouere nefandam.
 Tu cælum: superosq; petes: multo ante beatam
 Virgineos inter cœtus tibi vidimus ædem.
 Infoelix quicq; dies product in illud
 Exitium patriæ: tantas cui cernere clades
 Fata dabunt: phrygiae: celebrata incendia trofæ:
 Atq; numantini strepitus: libycæq; ruinæ:
 Et pulchræ casus ephyres: thebanaq; bella:
 Atq; syracusi planctus: & quicquid acerbæ
 Hactenus ardenti mauors exercuit ira
 Exidiis collatum istis (tam sœua futura est
 Tempestas) horrore carens & mite putatur.
 Romanas acies solymam deus armat in arcem:
 Ingentisq; parat genus hoc abolere tumultu.
 Ille ego qui vetui quondam tibi virginis huius
 Concubitus: ista e cælo noua nuncia porto.
 His abiit dictis: & iam lux prima rubentes
 Leucotheæ thalamos lustrans pallentia noctis
 Nubila siccabat: venerisq; emerserat astrum:
 Astrum: quo gelidi vnlunt in gramina rores:
 Quodq; reuertentem prædicens lumine phœbum

s. iiiii

Porrigit exiles umbras: quæ gloria solum

Est concessa tribus veneri; phœbo; atq; sorori.

CVir tamē occurrēs. In hac pte psequitur suspicionē Ioseph & eius dē p angelū purgationē. Ordo est. Tñ. i. tætis virgo sibi bene conscientia esset sciretq; se de spū sancto grauidā: nihilq; ppterea celeret: tñ vir. i. maritus. f. Ioseph: vt. i. postq; cōspexit ora virgis reuersę pallida & vētrē tumidū exurgere. i. crescere. Ipse saucius. i. eger & molestus aio vt. i. quēadmodū: qui nescius obuiat angui. (Sic Iuena. in prima. Et sic Palleat: vt nudis p̄sset qui sentibus anguem) Ipse obriguit. i. stupefactus pectus frigore formidinis rigēs ac fere gelatum habuit: & pectus sup. eius gelidū sine sanguine tremuit. Immo videat a timētib⁹ pectus oēm sanguinē habere: vnde pallor in facie. Verum vis timoris suffocat calorē sanguinis vñ passim gelidū formidie pectus legimus. Hinc frigus pro timore accipim⁹: vt primo ænei. Extēplo æneæ solūtur frigore mēbra. quia vero sanguis naturaliter calidus est vnde corpora mortua nūc frigida nūc exanguia dicuntur: iō bene dixit pectus formidans sine sanguine. i. sine vī calefactua sanguinis) tñ ipse dissimulat. i. nō audet exprobrate virginī. (Nouit enim pbitatē eius: simulq; diuino monitu ipsam duxerat: & intactā dereliquerat: vnde durū videbatur tñ scelus de ea cuius deus rātā curā haberet suspicari: quia tñ nō tetigerat: & manifeste grauidā viderat ad dubitatbat qdnā sentire & agere deberet.) Dissimulat ergo suspicionē suā incertā adhuc & tegit dolorē ore. i. vultu ficto. i. dissimulato. & nescit quid faciat: & quo se vertat: deniq; i. vt vno verbo dicam: nescit quid cōsiliū captet. i. capere debeat: ceu. i. veluti quādō viator incubens hastē defix⁹. i. baculo seu scipioni quē defert in terrā fixo: examinat. i. dīp̄sat & disquirit: compita. i. loca quo plures viæ discunt: & q̄ plures petūt ignota. i. Sicut viator vbi ad biuū aut triuū puenit: nescius quā viarū illarū ingredi debeat: incubit baculo suo: p̄sistab⁹ quēnā ad terminū intētū potissimū perducere videatur: sic Ioseph nescius quidnā faceret: an. f. traduceret cā & deferret ad iudices vt adulterā: an celaret facinus eius cū maxime posset: quia nemo sciuit eā intactā p̄ter ipm. Declarat idē alio exēplo dicens. Et vt nauis iactata salo. i. mari. fecat equore. i. in mari varios fluct⁹: & bachtatur. i. more bacchantium diuagatur: arbitrio. i. ad arbitriū & voluntate vēti. & arbitrio vndē. i. fluctus aquaꝝ. salit nūc. i. aliquando ardua. i. sublimis: & hoc puppi. i. posteriorē parte eius presa. i. impulsa a freto. i. feruore maris surgente. & ruit. i. decidit nunc. i. aliquā in proram. i. in priorem partem nauis: & carina id est vēter seu aliud

nauis illisa. i. cōcussa fundo: dat gemitū. i. fragorē: & nudētes. i. chordæ velorū: resonat borea. i. vento illo septētrionali qui impetuosis est insultante. Sic mens viri. f. Ioseph: incerta. i. dubia: luctatur. id ē disputat & altercatur lecū: & iōa agitata graui cōstro. i. furore: fluctu at. i. more fluctuū huc illuc impellitur: estu. i. feruore & incendio curarū. & dñ mēs eius cōcūtitur. i. quassatur & affligitur ita: nox humida induxit nigris bigis: quia luna bigis vehi dicitur sicut sol quadrigis: nigris aut̄ dicit: quia rebus nox abstulit atra colorē: oīa enim noctu nigrēscūt. Induxit dico somnos hoc ē quod dicit secūdo ænei. Etiam nox humida cōelo Præcipitat: suadetq; cadētia sidera sōnos & sopor altus. i. profūdus p̄sserat mēbra. f. senis inertia. i. quæ p̄men do inertia fecerat: cū. i. quando nuncius. i. angelus: venit celeri lapsu i. delcensu: ethere. i. de cōculo: & simulauit. i. effinxit has voces mira imagine (In multis nimirū graphicus & disertus est poeta: & q̄ vix concipere possumus: dilucide consequitur. Nā in visionib⁹ factis iis qui rapiuntur: qualē vocē eē dixeris cū astates nihil audiāt: & tamē ipsi memori mente repenant nō vīa solū sed etiā audita. Estergo nō um genus loquendi: vnde effinxit & formauit hoc ē vt dicit simulauit. i. ad similitudinē verarū vocū expresit mira imagine has voces quē sequūtur) Osandē senex quæ tanta vesania. i. demētia & malefana opinio impulit. i. cepit tua mētē: vt credas tantū crimen scilicet adulterii: in virgine. i. in ea quē adhuc virgo elicit grauida. Posne. i. depone animos leues. i. nimirū credulos. aut in errorem malae opinionis leuiter id est faciliter adductos. & disce deū claudi sub alio illius: sicut vīrga aronis carens humore. i. fīcca & arida: produxit virides comas: & florem choruscum id est rutilum & splendidum sic virgo regia ignara vīri: accepit sernen diuinum: & accepit ptus ethereos viscere id est ventre suo vīrginali. Opus quod cernis est celeste: & tu datus es minister & custos vtricq; f. nato atq; parenti. i. matris: sic honor maternus manebit supple illæsus: & fama sanctæ pudicitiae manebit illæsa: ne id est vel vt non: vt quis id est aliquis temerarius non aufigt minari quicq; crudele. videlicet lapidationem quæ adulteris infligebatur: in caput illius scilicet virgis vxoris tue. (Si textus habet: quicquid. dic quicquid sup. est crudele) Addeq; deus vultustos ingressus. i. incarnationem suam nesciri a manibus stygiis id est spiritibus infernalibus. nam ipse venit debellatur tartara & auernum ardentem. i. infernum. i. prīncipes tenebrarū: occulto martyri. i. secreto genere bellī. (Enumerat ergo complures causas quare tradita sit diuia virgo matrimonio: quarum prima est vt protectorē & auxiliatorem in fugā & educatione filii habeat. Secunda vt non de-

adulterio cōuinceretur & lapidaretur: tertia vt mysteriū incarnatio
nis dñi cōlateret imūdos spiritus: quod latuisse eos cōstat ex tentati
one qua fathan xp̄m in deserto tētauit.) Igitur tu liber his curis. i. sol
licitudinib⁹ quas habuisti de virginē deferenda: ne despice. i. ne con
tēnas sanctū os & dulce decus & venustos mores. i. venerabilē con
spectū & decētes mores virginis. Incipe o inops mentis. i. rationis
expers & delire: incipe cognoscere munus. i. beneficiū placidi cœli:
& letare hospitio magni tonātis. i. quia hospitio meruisti suscipere
magnum tonantē. i. filiū dei altissimi. Tu referes. i. reportabis hic. i. ex
hac re: decus eternū & paras. i. acquiris hoc munere. i. ex hac hospi
talitate tua: nomē immortale: & acquiris partē olympi. i. cœli. Crede: fi
des est grata deo: quia habrahamus credidit deo vltro. i. sponte sua
ipse princeps & auctor vestri generis. s. hebreorū (Melins legitur ve
stri q̄ nostri Nō enī p̄ fidē angelorū princeps euasit: sed hoīm) Nil. i.
nulla res auertit magis cœlū. i. coelestes: ab amore telluris. i. terrige
narū: q̄ scelus mētis ingratiae. i. ingratitudinis: q̄ corde maligno: nul
lo. i. nō vllō: nō dignatur. i. p̄sequitur: aut dignū censem auctōrē mu
neris. i. tanti beneficī quo maius excogitari nequit: vllō honore. id
est cultu: & ppterēa graue fatū. i. exitiū instat. i. iminet finib⁹ solymis
(quia. s. cognoscere noluerit redēptōrē israel: In ppria enī venit &
sui eū nō receperūt) Nā ipsi neq̄ dabūt numinibus futuris. i. in ter
ris apparitūris: vota pro donis impēs. s. ex incarnatione filii diu
ni. Aut sic. Nā neq̄ dabūt numinibus. i. coelestibus. s. sancte trinita
ti villa vota. p̄donis futuris. i. q̄ futura sperēt sed dirā. i. execrāda iu
ria. i. negligētia & acidia & stupor. i. hebetudo mentis obtuse: cō
pellet turbas leues. i. incōstantes & futilis: texete. i. cōfingere comen
ta & dolos: & mouere nefandā fraudē. s. in christū quē futurū mentie
tur. Tu petes cœlū & superos: multo ante: sup. q̄ hēc fiant: quia vidi
mus. i. praeuidimus & pdestinaimus tibi adē. i. māsionē beatā: ins
ter coetus virginēos. Infoelix sup. erit quicq̄ producet dies. s. vitæ
suæ: in. i. v̄sq̄ ad: illud exitium. i. destructionem hierusalem & exter
minium iudeorum: & cui fata. i. praeordinatōnes aut permissiones di
uinæ: aut potius mors tantum dilata: dabunt cernere tantas clades:
quātæ scilicet a tito & vespasiano illatæ sunt: & a christō p̄dictæ sūt
cum videns ciuitatem fleret super illam &c. Incendia troiae phrygia
id est quā erat in phrygia celebrata scilicet per Homerum Maronem
Neronem & alios multos &c. strepitus numantini. i. qui erant cum
scipio numantiam in hispania deleteret: & ruinæ lybicæ p̄cipue car
thaginis quæ ab aphricano diruta est: & casus. i. ruine: ephyres. i. co
rinthi vrbis achaię (quæ prius ephyra seu ephire dicta est) pulchra.

Numātia
Ephyra

i. exulte: erant enim p̄ciosissima in ea vrbē edificia: & sumptuosissi
me atq̄ pomposissime illic vicitabatur: vbi & scorta pulcherrima i
ter quælais famosa est. vnde dictum est: non cuius datum esse adire
corinthum. Eratq; illic eris atq; metalli varii vt auri & argētivis ma
gna: vnde incendio vrbis ortum est nouum genus eris ex confusio
ne. s. metallorum quod æs corinthium vocabatur. Vnde Virg. geor.
i. Illusasq; auro vestes: ephyreiaq; p̄era &c.) & bella thebana q̄ statius
describit & planctus syracusii. i. qui erant in expugnatione syracusa
rum vrbis florentissimæ in sicilia iuxta pachinum promontoriū sici
lie quæ a pompeio magno destruta sed ab Augusto instaurata fuit
& quicquid mauors. i. deus belli hoc est bellum ip̄sum exercuit haec
nus. i. v̄sq; ad hæc tempora: ira ardenti. i. ex candescētia animorum
collatum. i. cōparatum excidiis istis. s. hierosolymorum: putabū mi
te & catens horrore: tam. i. intaritum seu tempestas ē futura. s. in iu
deos. Deus armat in arcē solymā. i. ciuitatē hierusalē: acies romanas
i. exercit⁹ romanog; & parat abolare hoc genus igēti tumultu. Ego
existēs ille qui vetui tibi quōdā (cōsuetius diceret dudū: q̄a de paulo
tpis) cōcubitus huius virginis porto e cœlo ista noua nūncia Ange
lus sup. abiit his dictis. i. postq; hēc dixerat: & iam prima lux. i. p̄ria
pars diei: lustrās. i. inspiciēs & purgās thalamos rubētes leucotheæ
i. deo marinę (q̄ prius I no dicta est: & matutā nosv̄t ḡre
cipiaurora ponim⁹: sicut homer⁹ leucotheā q̄ iterptā alba dea: & hic
auctor n̄ ponūt) leucotheæ ergo. i. auroræ: thalamos lustrans siccā
bat nubila pallentia noctis. i. hūditatē nocturnā: & astrū venēris. i.
lucifer emerserat. i. iā ortū fuerat. astrū dico: quo gelidi tores veniūt
i gramina. i. quo oriēte ros decidit i gramina: & qd̄ p̄dicēs. i. p̄nun
ciās lumine. s. suo: phœbū. i. solē. reuerētē. s. ab iferis ad supos: por
rigit vmbras exiles. i. modicas: q̄ gloria. s. habere tñ luminis vt in
terposito corpore opaco vmbra faciat: est cōcessa solū tribus. s. vene
ri. i. astro venēris: phœbo. i. soli: atq; sorori ipsius phœbi. s. lunę.

Leucothea

Talibus admonitus discussio membra sopore

Explicat: & largo senior conuiuia luxu

Accelerans cogit ciues: & gaudia totis

Lata ciet turbis: splendet domus: atria multa

Fronde virent: agiles cursant per tecta ministri

Dumq; aulea trahunt: & versicoloria tectis.

Vela ligant pueri simplex & garrula turba
 Apparere procul pendentia brachia tanq;
 A torace cadant varios sine pectore vultus
 Et quasi trunca virum mirantur corpora tollit.
 Ecce puellaris chorus; & venerabile matrum
 Agmen adeat; vehiturq; seni noua nupta marito:
 Non tuba; non cythara deerant: caua tibia cantus
 Nunc phrygios; nunc mæonios; nunc dorica versat
 Carmina; iucundo resonat vicinia plausu.
 Discumbunt; dapibusq; fames vbi pulsat; ministri
 Reliquias & crusta legunt; crystallina tollunt
 Myrrhinaq; albentes maculas vbi purpura cingit
 Vasa corinthiacis crateribus emula; mensas
 Sublatis spoliant mantilibus; vna decore
 Præcipuo fuit; occiduus quam miserat atlas
 Littore de lybico citræ de semine syluæ.
 Hanc circu'dederant validis emblemata signis
 In quibus elato sternebat vulnere sanson
 Allophylos; malaq; manu vibrabat onagri.
 Et lati raptos humeris cum cardine postes
 In montis rapido cursu iuga summa fetebat:
 Missaq; per segetes oleaq; incendia late
 Nubem eructabant fumi cæloq; volabant:
 Mellaq; percussi stillantia ab ore leonis
 Pascebant heroa; liquor de dentibus ibat

Plurimus; & sitibunda viri saliebat in ora.
 Et septem plicibus soluebat brachia vinclis
 Oretonans; oculis ardens; vultuq; tremendus;
 Atq; oculis captus dextra; leuaq; columnas
 Ruperat; & fractis ruerat domus ardua tectis.
 Fulcra toreum atibus suberant tornata recuruis
 Artis opus tyriæ; prima hæc spectacula discus.
 Obtulerat; salibus paulatim ad seria sermo
 Flectitur; & perfecta patrum memoranda; recurrit
 Sermo erat antiqui senis insperata voluptas
 Et melior fortuna; orbam cui lumine frontem
 Rettulit in lucem fellis medicamen aquosæ
 Tempore quo primæ surgebant mœnia romæ
 Et numen diuinos ritus & sacra docebat.
 Ut duce comperito iuuenis venisset in orbem
 Cui nomen medea dedit; cum phasidis agros
 Thessalaq; æsonidae fugisset regna matiti.
 Utq; vir octauus scelici sorte puellam
 Duxit; & a medo diues remeabat araxe.
 Quæq; recedenti natæ mandata parentes
 Tradiderant inter lachrymas; iterataq; sepe
 Oscula narrabant; & facto fine quierunt.

Talib⁹ admonitus. Prosequitur lætū cōuiuiū qđ Ioseph postridie
 q; sic admonitus erat: celebrauit vxori suę eiusq; parentibus. Ordo
 est. Senior. f. Ioseph admonitus talib⁹ sup. verbis angelii: expli-
 cat mēbra sopore discussio. i. experct⁹ surgit: & ipse accelerans. i. ce-
 liter parās largo luxu. i. pōpa & festiuitate ob aduentū coniugis:

cogit. i. cōuocat ciues. i. vicinos suos: & ciet. i. excitat turbis totis. s. multitudini cōciū & amicorū: lēta gaudia: domus splēder: & atria vident multa fronde. Ministri agiles curſat per tecta: & dum ministri trahunt. i. sursum ducunt aulea: & dū ligant tectis vela veriscoloria. i. diuersis coloribus itexta & picta acu. pueri: & simplex turba garula. forte muliercularū: mirantur brachia pendentia. s. illuc depicta: apparere procul tanq̄ cadant a torace. i. pectore: et mirantur varios vultus tolli. i. eleuari sine pectore: & mirantur corpora virū. i. viroq; tolli quasi manca. i. decurtata amputatis quibusdā mēbris (Priusq; enim explicitentur aulea: dum partim videntur & partim occultatur imagines: videntur pueris mutile et imperfectæ: non tñ mutile erant qua propter dixit apparere pcul. Quod si de statuis dixisset: potuſ ſent reuera mutile et mācē dīci: vt quæ ptes vetustas exederit: hec aut n̄mis graphice poeta dixerit vt q̄ idipſū aiaudertifſe putet. Ecce chorus puellaris: et venerabile agmen matrū adēst: et noua nupta: vehitur. i. adducitur marito ſeni. f. Joseph: tuba et cithare non de- erant. i. aderant: et tibia caua. i. fistula versat. i. tractat et cātāt. nunc i. aliquando: cātus phrygios. i. qualis phryges canere solebant in tympanis. f. et nunc. i. aliquādo mēonios. i. lydios: et nunc. i. aliquā carmina dorica. i. atheniensia. vīcinia. i. congregatio vicinorū reſonat iocundo plausu. Discumbūt. f. inuitati: et vbi. i. poſtq; fames ſup. eſt pulsa. i. exempla. dapibus. i. epulis: ministri legunt reliqui as et crusta. i. micas et fragmenta eduliorū. Nācrustum in neutro eſt fragmentum rei comedibilis vt panis aut placētæ: ſed crusta cuſtæ alterius rei: vt faxi aut parietis) & tollunt ſup. vasa crystallina. i. ex crystallo: aut myrrhina. i. ex myrrha. i. in quib⁹ purpura. i. rubi cundus color cingit maculas albentes. i. albas appositorie vasa emula: crateribus. i. poculis: corinthiacis. i. factis ex ere corinthio Myrrhina pocula primus romā induxit Pompeius: quibus p̄cū facit varietas coloris. vt atestat̄ phi. lib. xxxvii. De his aut̄ poculis dicit Iuue. vnde hic locus ſumptus eſt ſaty. vi. Grādia tollūtur crystallina maxima rursus Myrrhina &c.) & ministri ſpoliant mēſas mātilibus ſublatiſ. vna ſup. mēſa ſuit præcipuo decoro. i. habēs p̄cū decorum quāathlas occiduus. i. mons in mauritania inferiore miferat de littore lybico. de ſemī ſiluæ citrea. i. de ligno citrino. qd illuc plurimū naſcitur. vñ Mart. lib. xiii. Accipe ſeſiles athlātica munera ſiluas Aurea q̄ dederit dona: minora dabit. Emblemata. i. cælaturæ variatæ terferentes (Nam εμβαλλω dicitur interſerovn de emblemata op̄ varie inſculptum: quod ſipontinus in parietibus vermiculatum: in lignis ſegmentatum: et in paumentis teſſellatum v̄ ocanum censet

Crustum
Crusta

Myrrhina.

Mēſa citrea

Emblema.

vnde hic ſegmenta interpretari poſſumus) circundederant hanc ſciliſt mensam citream variis signis. i. figuris inſculptis: in quib⁹ ſam ſon ſternebat. i. proſternebat allophilos id eſt alienigenas vt philistiſ: vulnere elato: aut illato: et vibrabat manu. i. extendebat in aera motando: malam. i. maxillam: onagri. i. aſini ſiluestris (q̄ græce Onager. ΟΗΓΡΟΣ dicitur. Historia autem ex libro Iudicum notissima eſt) Et ſamſon ferebat rapido id eſt festino cursu in ſumma iuga. i. ſummitatem montis qui erat iuxta hebron: vt dicitur Iudi. xvi. Ferebat dico latiſ humeriſ poſtes raptos cum cardine. i. ambas portę fores cum poſtibus ſuis. Et incendia miſſa. f. a ſamſone per ſegetes & oleas: eructabant late nubem fumi: et volabant coelo. i. in cœlu. Quia accepit ſamſon trecentas vulpes caudasq; earum funxit ad caudas et faces ligauit in medio: quas igne ſuccendēs dimiſit: vt huc illucq; diſcurrerent: quæ ſtatiſ pertexerunt in ſegetes philistiſinorum: qui bus ſuccenſis et compoſtate iam fruges: et ad huc ſtanties in ſtipula concrematę ſunt i. tātu. vt vineas quoq; et oliueta flāma cōſumeret. Iudi. xv.) Et mella ſtillantia ab ore leonis percuſſi paſcebat heroa ſ. ſamſonem (Patet Iudi. xiii.) et plurimus liquor. f. aquarū ibat de dentibus. i. de maxilla aſini: et ſiliebat i. ora ſitib⁹ da viri. f. ſamſoni. (vnde dicitur Iudi. xv. Aperuit dñs molarē dentē i. maxilla aſini et egressę ſunt ex eo aque quibus haufiſtis refocillauit ſamſon ſp̄m. &c) et ſoluebat brachiavincis ſeptemplicibus. i. de ſeptē pilis cum licio factis: vt dicitur ibidē cap. xvi. tonans. i. intonans ore: & ardēs oculis: & tremendus vultu: in quibus oſtentitūt mīra laus cēlature: aut potius ingenii poete. Atq; ſp̄e captus oculis. i. excēcatus. (Sed qui etiam natura ceci oculis capti dicuntur vnde Maro. Aut oculis capti fodere cubilia talpę) ruperat dextra et leua. i. ſinistra: hoc ē vtrāq; manu columnas: et ardua domus (in qua. f. erant principes philistiſinorum) ruerat tectis fractis (quia apprehendens ambas colūnas qui bus innitebatur domus: alteramq; earum dextra: et alteram leua tenens: ait. Moriatur anima mea cum philistiſ: concuſſiſq; fortiter columnis cecidit domus ſuper omnes principes et cæteram multitudinem qui ibi erant Iudi. xvi.) Fulcra. i. ſuſtentacula a fulciēdo diſta: quibus aut lectus aut mensa fulcitur ſuberant. f. mensa tornata i. toro facta: recuruis. id eſt in gyrum ductis torematibus. id eſt celaturis toro factis: nam ῥοπευμα dicitur quodlibet opus toro factum: appositor e: opus artis tyriæ. id eſt quale tyrii facere periti erant: diſcus. i. mensa illa citrea obtulit hec prima ſpectacula: & ſerimo flectitur paulatim a ſalibus. id eſt factis & iocundis dictis: ad ſeria: et recurrerit per facta memoranda. id eſt digna memoratu

Toreumā.

patrum. i. patriarcharū & maiorum. Sermo igitur erat insperata voluptas antiqui senis. s. thobiae. et melior fortuna eiusdē: cui medicamen fellis aquosi. i. ex pisce extracti: retulit frontē orbam. i. priuata lumine in lucē. i. reparauit visum eius. eo tpe quo incenia primē romāe pro eo quod est incenia prima romē surgebant: & numā. s. pom pilius secūdus romanōs rex religiosissim⁹ docebat diuinos ritus & sacra: Et sermo erat vt. i. quō iuuenis. i. iunior thobias. venisset duce cōpto. i. postq̄ angelū raphaelē ī morē hoīis accīnctū inuenierat: in orbē. i. regionē cui medea dedit nomen. i. in mediā: hoc est ī rages medorū vrbem: cum. i. qñ ipa fugisset agros phasidis. i. illius fluui regiōis colchiae q̄ inter amnes ponticlarissimus est. Et etiam phasis oppidū colchoḡē portū & regna thessala. i. thessalica mariti sup. sui iasonis: ḥsonidae. i. ḥsonis filii. Nota est historia. Nam medea foror circes ex ceta seu oeta (vtroq̄ enim modo legitur) Rege colchorum patris ī manitatē execrata cū iasonē aureum yellus aportante agros phasidis fugit a conspectu. s. patris: et mox iasonē creusam creōtis filiā superducēte: repudiata thessaliā quoq̄ fugit in eam regionē quē nunc media dicitur ab eius noīe cui tēpla plurima extreberant. Et vt i. qualiter ipē iuuenis duxit scelici forte puellā. s. sarā filiā raguelis exi stens octauus maritus: quia. vii. viros qui ēā per concupiscentiā du xerant demon prima nocte priusq̄ ēā cognoscerent extinxerat: et quo m odo iuuenis diues remeabat ab araxe medo. i. fluui medorū et narrabant quē mandata dabant parentes. s. raguel & anna nata i. filiā suā sarā recedēti. i. abeunti. dabant dico inter lachrymas & ite rata oscula (vñ habetur thobia. x. Et appr̄ahendentes parentes fīliam suam: osculati sunt eam & dimiserunt ire: monentes eam hono rare soceros: diligere maritum: regere familiā: gubernare domum: & se ipsā irreprehensibilē exhibere. Quę om̄ia enōgrue recitabātur in matrimonio castorum: quia talia fere loquimur quales sumus nā ex abundantia cordis os loquitur.) Et ipsi loquentes: quietū facto fine. s. sermonis de mandatis illis. Et ita est finis huius secundi libri: quomodo clauditur etiā tertius q̄nei. factoq̄ hic fine quieuit.

Finis secundilibri.

Phasis

Medea

Officia ma tronē

Parthenices Marianæ Liber Tertius

Am mare: iam tellus italo perterrita marте

Cæsaris imperium: romanaq̄ iura ferebat.

Pax erat: & domitum late placauerat orbem

Tuta quies: nusq̄ litui: non arma sonabant.

Etsua bifrontem claudebant limina ianum.

Nudus in herbis cam redigebat martia falcam

Arma faber: segnes fodiebant ensibus agros.

Iam marius cimbros: rheniq̄ subegerat arua

Iulius audaces araris/rhodaniq̄ colono s.

Aemathium paulus regem: græcosq̄ loquaces

Duxerat insigni capitolia ad alta triumpho.

Hesperiam: mauros numidas: lybiamq̄ potentem

Scipiadæ: Magnus nilum: syriamq̄: arabesq̄

Hyrcanosq̄ sinus: & pontica regna: fretumq̄.

Quod phryges: & cilicum disiungit ab hellade campos

Vicerat, euandri collem metuebat olympus.

Ettybetim magno pater ennosigæus honore

Suscipiens inter nymphas: & numina ponti

Ducebat septum: celebriq̄ in sede locabat.

Latā ceres agris cultum referebat: & altum

Fumabant presso robusti vomere tauri.

Augustus rerum dominus regna: oppida: & ipsos

Indigenas redigi in scriptis mandarat: & ibant

Cæsareis omnes sensum nomenq̄ daturi

Præsidibus; veterem patriam dauidis ioseph
Cum con sorte graui bethlemica regna petebat:

In mare: iā tellus. Prosecuturus iuxta pmissa i procēsio
facti miracula partus. i. natiuitatē dñicā: ingredit se cūdum
cap. euāgeliū diuī luce: in cuius principio dī. Et factū est in
diebus illis: exiit edictū a cēsare augusto vt describeret vniuersus or
bis &c. Occasione cuius oñdit poeta totū orbē tūc paruisse romano
i pērio recitans quibus ducib⁹ & auspiciois plurimē regiones ipē
tio romano subiecte sint. Ordo igitur ē. Iā. i. diebus illis qb⁹ eaq
prius dixit acta sūt: mare sup. i. pterritū. i. gens in mari verfari solita
& tellus iā pterrita marte I talo. i. peritia et felicitate bellica italorum
ferebat. i. patieba et sustinebat: i peritū cēsaris. i. octauii augusti & iu
ra romana. pax erat sup. iā in illis dieb⁹: et quies tuta placauerat seu
pacauerat (sicut in bucco). P acatūq reget patriis virtuibus orbē). i. i
cōcordia & tranquillitatē post bellorū intestinorū tumultus redux
rat: orbē dominum. f. ab augusto: Litui. i. tubē icurū in morē litui
qui est baculus auguralis: sunt aut̄ clarisonæ: nusq. i. nō sona
bāt v̄sq sup. ad bellū ciendū: & arna nō sonabāt (Pulchrior eset re
petitio si dixisset: nusq arna sonabāt) et Ianum bifrontē. i. duas frō
tes habentem: qui solus de superis ante retroq v̄idet: sua limina. i.
propria ipsius templi claudebāt. (Quia pronormia extra demonstra
tionē et relationē cassa sūt & vana: auctore grammatico: nec relatiū
sine antecedente cōstrui recte pōt: p̄p̄osui accusatiū ianū q̄ tñ a p
te posteriori regis: vt relatiū sua locū haberet in cōstructiōe. Sane
Piso i annalibus scribit edificatiū tēplū a Numa pōp̄ilio iter Roma
nū Boariūq forū Iano gemino fuisse: & ab eo iſtitutū vt eius porta
clausa pacē: apta bellū significaret. Clausa aut̄ est ter: primo tpe ipsi
Numē Secundo in primo bello punico a luctatio finito. Tertio sub
augusto finitis bellis ciuilibus: cuius hic mētio fit: & primo ænei, cū
dī: Cladē bellī portæ: &c. Faber. f. ferrarius: nudus. i. nudatus ad
fabrilia officia: redigebat arma martia. i. bellica in falcē. i. cultrū icur
ū: herbisecā. i. herbā secātem et metētē (Sane et falx secat et hō: vñ
foeniseç apd p̄sū sūt messores vbi dicit. foeniseç pingues vitiariū
vngue pultes: contrariū aut̄ factū cōqueritur V̄rg. sub ipsa bella ci
uilia dicens in fine primi geor. Squallēt abductis arua colōis Et cur
ue rigidū falces cōflanēt enlē.) & sup. colōi fodiebāt agros segnes. i.
q̄etos: aut̄ poti? colōi segnes. i. resides & s̄i martio calore quodāmō
torpentes vnde dicitur. vi. ænei. residesq̄ mouebit Tullus in arma
viros. Segnes ergo coloni: fodiebāt agros ensibus conflatis. f. i. mat

Litui.

Pronomi
nū natura.Tēplū iani
cur claudat

fas et bidentes. Marius. f. priscus subegerat iam cymbros populos
illos germaniae & arua rheni. i. accolias rheni fluuii iter galliā et theu
toniam seu germaniam fluentis. De hoc sic pli. de viris illustribus
Caius Marius septies consul arpinas: hūili loco natus: primis ho
noribus p̄ ordinē functus: legatus metello in munidia criminando Marius
cōsulatū adeptus: Iugurthā captū ante currū egit: In pximū ānū cō
sul vltro factus Cymbros in gallia apud aquas Sextias: teutonas in
italia i cōpo saūdio v̄icit deq̄ his triūphauit. &c. Iulius. f. cēsar sub
egerat audaces colonos araris & rhodani. i. galliē lugdunensis seu Aq̄ sexti
narbonēsis: nā lugdunū ad cōfluētū araris q̄ fogōa nūc dī & rhoda
ni sitū ē. de bellis aut̄ cēsaris i gallia extāt cometaria. eius. Paulus. f. Arar
æmili⁹ subegerat regē emathū. i. macedonicū: nā ea loca thessalæ
macedones postea hitauerunt: & duxerat grēcos loquaces. i. se i hi
storiis v̄lra verū iactātes. vnde est illud Iuuenia. Et quicquid grēcia
mendax audet in historia. hinc etiā illud ouidii. Grēcia facundū sed
male forte genus) Duxerat inquā ad alta capitolia insigni triūpho.
Vnde plinius ibidē. Lucius æmilius paulus filius eius qui apud can
nas cecidit: primo consulatu quē post tres repulsa adeptus erat de
liguribus triūphauit. Iterum consul perfserit philippi filiū regē maz
cedonum apud Samotracias cepit: quē victum fleuit. et assidere fi
bi iussit: tamē i triumphū duxit) Scipiadē. i. scipiones duo. f. aphri
canus & numātinus subegerant sup. hesperiā. i. hispaniā vbi numā
tiam deleuit alter et mauros: et numidas populos i aphrica: et lybi
am potentem in qua aphricanus carthaginem deleuit (De his late
idem plinius sic differit. Publius scipio ex virtutibus nomiat⁹ aphri
canus: Iouis filius creditus. Nan anteq̄ conciperetur serpens in le
cto matris eius apparuit. Et ipsi paruulo draco circumfusus nihil no
cuit. In capitolii intempesta nocte euntē nunq̄ canes latrauerunt
Nechic quicq̄ prius coepit q̄ in cella Iouis diuitissime sedisset: qua
si diuinam mentem accepisset decem et octo annorum patrem apud
Ticinum singulari virtute seruauit. Clade cānensi nobilissimos iu
uenes italiā deserere cupientes sua auctoritate cōpescuit. Reliquia
as in columnes per media hostium castra canisū perduxit. Viginti
quattuor annorū p̄t̄or in hispaniā missus Carthaginem qua die
venit cepit. Virginem pulcherrimam ad cuius aspectum concur
rebat ad sevetuit adduci: patri⁹ eius sponsor astitit. Hasdruba
lem et magonem fratres hannibalis hispania expulit. Amic
tiam cum siphace maurorum rege coniunxit: Massinissam in soci
tatem recepit. Victor domum regressus: consul ante annos factus
tiiii

Scipio
aphricanus

cōcedente collega: in aphricā clā se traiecit: has drubalis & siphacis
castra vna nocte pertulit Reuocatū ex italiā hannibalē superauit.
Victis carthaginensibus leges imposuit. Bello anthiochi legat⁹ fra
en fuit Captū filiū gratis recepit. A petilio alteio tribuno plebis te
petundarum accusatus: librū rationū in cōspectu populi scidit. Hac
die inquit carthaginē vici: quasi bonū factū in capitolū eamus: et
diis supplicemus. Inde in volūtariū exilii cōcessit: vbi reliquā egit
etatem. Moriens ab vxore petuit ne corpus suū romā referret. Idem
de publio scipione æmiliano macedonici filio a scipione a phricano
adoptato dicit ibidem q̄ cum èdilitatem peteret ante omnes cōsul
adoptato dicit ibidem q̄ cum èdilitatem peteret ante omnes cōsul

Scipio mi
nor numan
tinus.

Pompeius
magnus

Collis euani
dri.

vltro factus carthagine intra sex menses deleuit. Numantia ī hispa
nia correcta prius militū disciplina fame vicit. hinc numantinus di
ctus &c. Magnus. s. pompeius vicerat nilū. i. egyptum & syriam &
arabes. i. arabīā: & sinus hircanos. i. mare hircanū & regna pōtica. i.
pontū: et fretū. i. mare quod disiungit phryges: & cāpos cylicū. i. cili
ciā: ab hellade. i. græcia: et quæ ab hellene deucalionis filio nomē ac
cepit: declinatur aut̄ hec hellas huius helladis vel hellados &c. De
hoc plinius sic. Cneus inquit pompeius magnus: ciuili bello Syllæ
partes fecutus ita vt ab eo maxime diligeretur. Siciliā sine bello pro
scriptis recepit: Numidiā Larbē ereptam Masinissę restituit: Vigesi
mo sexto anno natus triumphauit Lepidum acta syllæ rescidere volē
tē priuat̄ italia abrogauit. Prætor ī hispaniam p̄consul missus: ferto
rium vicit: mox piratas intra quadragesimum diem subegit. Ti
granem ad deditiōnem: Mithriadatem ad venenum compulit. dei
demira felicitate terū ī septētrione albanos: colchos: enochios: ca
spios: hiberos: nunc in oriente parthos: arabas: atq; iudeos cū ma
gno sui terrore penetravit. Primus ī hircanum rubrum & arabicū
mare v̄sq; peruenit. Mox diuisio orbis imperio cum Crassus syriam:
Cesar galliā: Pompeius vrbe obtineret: post cēdē crassi cēarem di
mitteret exercitū iussit. Cuius infesto aduentu vrbe pulsus: ī pharsa
lia vicit: ad ptolomeum alexātrię regē fugit. Hui⁹ lat⁹ sub oculis
vxoris et liberorum a septimio ptolemei p̄fecto mucrone confos
sum est. Iamq; defuncti caput gladio p̄tacilum v̄sq; ad ea tempora
fuerat ignoratū. Tūc⁹ nilo iactatus a Seruio Codro rogojustus hu
matusq; ē inscribente sepulchro. Hic positus ē magnus pompeius.
Caput ab achilla ptolemei satellite egyptio velamine inuolutum cū
annullo Cesari p̄äsentatum est. Qui non continens lachrymas il
lud plurimis et preciosissimis odoribus cremandum curauit. hæc il
le. Vt vero ad auctorem nostrum redeam: graphice admodum di
citeuandi collis metuebat olympus. Nam olympus vt prius

diximus p̄ cœlo celebratur: sed in iis locis in quibus olymp⁹ memo
ratur: iam romana arma formidini erāt. Collē aut̄ euandri: pallanteū
intelligimus de quo. viii. ænei. de carmente dicitur Vatis fatidice ce
cinit quæ prima futuros Aeneadas magnos & nobile pallanteum.
Ac paulo post. Talib⁹ inter sedictis ad tecta subibat Pauperis euan
dri. & iterū. Aude hospes cōtēnere opes & te quoq; dignū Fige deo
rebusq; veni non asper egenis &c. Quia ergo is collis vbi nunc ro
ma est: tempore euandri arcadi humilis etat & parū sublimis respe
ctu olympi: multam ostendit poeta rerum mutationem dicēs olym
pus metueret collis euandri. Ennosigaeus aut̄ neptunus est: dictus
& τον εγειν την ταὶ αρι. i. a concutiēdo terram aut̄ potius ab
εγεσισ & ταὶ α. sane græce p̄vñ n scriberetur quia εγεσισ. i.
cōcussio vñico n scribitur. sed metri causa geminatur interdū apud
græcos sicut & nostros vnde Iuue. Saty. x. Ipsum cōpedibus q̄ vñ
xerat ennosigēu. Sed ad ordinē reuertamur) Magnus. s. Cneus pō
peius (vbi hoc addā Cneus & Caius scrib: sed Gneus & Gaius pro
ferri) vicerat: nilū. i. ægyptū quā nilus perfluit: & syriā: & arabes & si
nus hyrcanos. i. mare hyrcanū: & regna pōtica. i. insulas vicinas pō
to videlicet albaniā colchiā enochiā caspiā & hiberiā sicut & pōtum
vbi mithridatē vicerat: & fretū. i. mare quod disiungit phryges. id ē
phrygiā ī qua troia erat: & cāpos cylicū. i. cyliciā: ab hellade. i. græ
cia quia primus ī hyrcanū rubrū & arabycum mare v̄sq; peruenit.
Olympus mons ille macedonię seu thessalię nominatissimus qui p̄
cœlo accip̄ solet metuebat collis euāndri. i. quæ euāder olim habitaue
rat: & in quo iā romā erat. & ennosigaeus. i. neptunus: pater. s. rerum
qa secūdū thalētē milesiū oia ex humore p̄creatur. vñ Virg. geor. iii
Oceanū p̄ patrē terū. vocat aut̄ eū patrē: vel quia tūc p̄ patre habit⁹
erat: vel quia reuera phisice pater dici pōt: eo q̄ sine humore nō fiat
naturalis terū p̄ductio: quis deus etiā naturæ pater sit: Est aut̄ enno
sigaeus. i. neptunus seu oceanus: hoc ē mare magnū: pater tyberis &
alioz fluiuioz: qa oēs naſcūtur ex ip̄o & reuertitur in ip̄m. P̄ ergo
fluiuioz ennosigaeus. i. mare magnū suscipiēs tyberi. s. deū fluminis
italici Romā p̄fluētis: hoc est ip̄m fluiuī: sup. cū magno honore: du
cebat ip̄m septū. i. circūuolutū & stipatū inter nymphas & numina
sup. reliqua pōti. i. maris (Thybris enī p̄deo habit⁹ ē eius fluii q̄ ab
p̄tū ab oceano seu neptuno qui nympharū & deorū marinorū ac flu
uiū p̄ est significās eos q̄ p̄ thybrim mare īgressi sūt videlicet ro
manos: mari & terre dñatos & locabat ip̄m ī celebri sede: qa magnū
estate & accolag: nomē. Ceres. i. dea frumenti. i. cultura agroz: leta

Ennosigaeus

f. de pace tālōga sub qua terra coli potuit: referebat cultū sup. agros
rū qui prius squallebat abductis colonis. Et tauri robusti fumabant
i. fumū emittebant: & hoc vomere p̄flo altū. i. alte: hoc ē p̄fude i ter-
rā: aut fumabāt altū. i. emittebāt fumū anhelit⁹ i altū Augustus dñs
terū (sic primo ēnei. Romanos terū dñs gētēq̄ togatā: q̄a aūt non
dicit quarū terū: intelligimus oīm). i. monacha m̄tū: mādarat re-
gna & oppida & ipsos indigenas. i. inde hoc est ex suis quoq̄ lo-
cis genitos: redigi i scriptis. i. vt describeret vniuersus orbis. & oēs
ibāt daturi. i. vt dēt p̄sidibus c̄sareis. i. a c̄sare Augusto cōstitutis
cēsū. i. tributū: & nomē. s. ppriū. Ioseph petebat cū cōsorte. i. cōiuge
maria graui. i. p̄gnātē veterē patriā dauidis: q̄a & ipse erat de domo
& patria dauidis: appositorie regna bethlehemicā. i. q̄ patria dauidis
erat bethlehē. Vbi christū nasci in p̄phetiis erat. Quocirca q̄ cā
su nobis euenire videntur: ab alta prouidentia dei dependent.

Iamq̄ suburbanas ædes intrarat: & vrbem
Turba frequens complebat: erant plæna omnia multo
Hospite: & ingenti strepitū: plænæq̄ sonabant
Confuso clamore domus: promiscua vulgi
Congeries atra sub apertis nocte iacebat
Porticibus: nulloq̄ tegi vagus aduena recto
Iam poterat. sicut populo cum maximus omni
Pollicitus veniam scelerum post quina sacerdos
Lustra vocat turbas romana in templo fideles.
Propterea exēsi montis sub rupe cauata
Ligna senex ramosa ferens ex arbore cæsa
Paruula congesto fixit præsepia foeno.
Et circum lumenta locans asinumq̄ bouemq̄
Fraxinea stravit saxosa cubila fronde:
Fomiteq̄ apposito circū: de marmore flammis
Exxit: & claris noctem fugat ignibus atram.

Parthenices Marianæ Lib. III. Fol. CXLIII

Binaq̄ sa xa viæ lapido ex aggere vellens

Pronus humi duo scamna breuem conuoluit in vsum.

Admotaq̄ v xore focis stridentia postq̄

Ligna diu lachrymas: nebulaq̄ humente vapores.

Eiecere graues oculis: & libera pulsis

Vndiq̄ flamma mīcat sumis: spælea ligato

Claudit: & hibernum prohibet velamine frigus.

Mox inopem e dorso coenam deportat aselli.

Cantharus & passæ cereris cum frugibus vuæ:

Carica iuglandes: & cum cariotide mala

Et sili quæ dulces: & parui caseus orbis.

Dilitiæ ruris nocturnæ hæc pabula mensæ

Clāp suburbanas &c. Pergit institutū suū ostēdēs cū nō eēt locus
in diuersorio: quo Ioseph locauit cōiugē p̄gnatē in stabulo: graphi
ead modū oīa & dilucide describēs: Ordo igitur est. Ioseph sup. in-
trat ī ædes suburbanas. i. q̄ erat in suburbio. i. vico ante portā vr-
bis bethlehem: & frequēs turba cōplebat vrbē: oīa. f. diuersoria hoc
est hospitia & cauponæ: ac domus mercenariæ: erant plena multo
hospite: & ingenti strepitū: & domus plenq̄ sonabant confuso clas-
more Congeries vulgi promiscua. i. multitudo populi confusa vna-
diḡ congesta facebat aut iacebant vt sit congruitas in rebus pro-
pter nomen collectuum) atra. i. tenebrosa nocte sub apertis portici-
bus. i. deambulacris ante fores magnarum domuum. & aduena vagus.
i. qui vagabatur q̄rens diuersorium: nullo. i. non villo: non po-
terat tam tegi villo recto. i. neq̄ in porticu neq̄ in domo. Sicut cum
maximus sacerdos. i. sumus pontifex: pollicitus oī populo veniam
scelerū. i. absolutionē a culpa & a pena: post quina lustra. i. vigiti
q̄nq̄ annos (q̄a nūc q̄nto & vigesimo quoq̄ celebrari)
Vocat fideles turbas in templo romana. i. sicut romē p̄sterni solēt sub-
ibileo christiani. Et pp̄terea senex. i. Ioseph: ferēs ligna cæsa ex ar-
ore ramosa fixit sub rupe cauata mōtis exēsi. i. absupti & cauati ve-
nisse (vt de antro chironis dicit stat⁹ achil. i. Pars exhausta manu-

ptem sua rupat ætas) fixit dico: paruula p̄sepiæ: & hoc foeno cōgesto
ad v̄ sū. f. asini & bouis quos secū duxerat (Sunt tñvariae de casa dñi
sententiae dicetibus q̄busdā dirutā fere fuisse & cūctis patētē: neq; asinū
nū ac bouē Ioseph fuisse: sed paupērū qui stabulū ppriū nō hēbat)
& ipse locās circū iumēta. f. asinū & bouē strauit cubilia saxo safron
de fraxinea: q̄ oblonga est & dura ita vt in illud tempus perdurasse
sub arboribus nō oio negaueris: q̄uis sub illis nūibus quas postea
memorabit nō facile reppereris: & excutit de marmore. i. lapide du-
ro (Virg. dicit ænei. primo. Ac primū silicis scintillā excudit acha-
tes Succepitq; ignē foliis: atq; arida circū Nutrimēta dedit rapuitq;
in fomite flāmā flāmas. i. ignē apposito fomite. i. nutrimēto quo ci-
to foueatur: solet aut fieri ex lintheo semusto atq; extincto & fugat
claris ignibus atram noctē (bonū antithetō) & vellēs. i. euellēs exer-
pēs bīna. i. duo vel vtraq; manu duo faxa: ex aggere. i. sumitate aut
marginē v̄ elapidoso. i. pleno lapidū: ip̄e p̄nus. i. inclinatus humi-
i. sup terrā cōuoluit in breue. i. parū duraturū v̄ sū duo scāna. & vxo
re admota focis: postq; ligna stridētia. i. crepitantia pp̄ter viriditati
eiecere diu lachrymas. i. guttas humorū aut sumū v̄ lachrymæ affi-
stētibus ortæ sunt: & vapores. i. fumos graues. i. molestos oculis: &
hoc nebula. i. fumo nebuloso: humēte. i. hūditatē generatē: & post
q̄ flāma micat. id ē resplēdet: & hoc fumis pulsis vndiq; ip̄e claudit
spælea. i. antrū illud spelūcæ simile: & phibet. i. arcet & procul habet
frigus hybernū. i. hyemale: velamine ligato. i. in circuitu: contra ri-
mas: ip̄e deportat mox & dorso aselli inopē. i. modicā coenā: Nam
hēc. f. Cātharus. i. vas vinariū fictile & vuæ passæ vulgæ racemos vo-
cat exiccatos) cū frugibus ceteris. i. cū pane: Carica: sup. ficus a loco
dicta: quæ optime siccatur (vnde ficus aridas caricas vulgo appelle-
lant) & iugulandes. i. iouis glandes. f. nuces vulgares & caseus para-
ui orbis. i. parui ambitus. hoc est modicus: appositorie delitiæ ruris
. i. quæ omnia rustici habent in delitiis: hæc inquā fuerunt sup. pa-
bula nocturnæ mensæ. i. cēnē Ioseph & coniugis eius. videlicet int-
meratæ virginis mariæ: regis omnium puerperæ.

Vt dapibus sedata famæ: de tempore partus
Colloquium subiit: nonum iam currere mensem.
Natalisq; instare dies vt constitit: orant
Ante grauescentem ne sarcina deserat aluum
Q̄ patrium limen repenant: notosq; penates.

Carica

Propterea tardæ quantum valuere senectæ
Inualidæ vîres mariaæ curam exhibet omnem
Sollicita pietate senex: iam languidus ignis
Incineres ibat: leuisbusq; albere fauillis
Cœperat et blando nutabāt lumina somno.
Vestibus explicitis ægra cum coniuge fessus
Procumbit senior: repidoq; obductus amictu
Stertit: anhelanti steriti spelunca susuro.
Deciderant Vmbræ nemorum: sine crinibus omnis
Arbor erat: nidosq; auium monstrabat inanes.
Stabat apex lydigelida niue candidus hemi.
Thaurus hyperboreos albenti vertice fatus
Accipiens hyemem assyrias spargebat in vrbes.
Manalon: & rhodopen: pholoen: erymanthō: & offam
Idæas rupes: apeniniq; cacumen
Exuerat frigus penetrans aquilonis acuti:
Siccaq; brunnales vrebant arua pruinæ.
Astrictiç citos vndis glacialibus amnes
Perdiderant cursus: & clausæ vittea nymphæ
Tecta subintrabant: tepidis vbi mulciber antris
Conditus hybernat. sic sanguine tinctus enipheus
Ausonio: sic thrax pindo qui labitur hebrus:
Populiferq; padus lacedæmoniusq; eurotas:
Ettana is gelida celerem: qui diuidit vndam
Hyrgis aqua: scithicusq; hypanis: xanthus: simoisq;

Descriptio
hyemis,

Vix arabes horti: calidæ vix arua syenes:
 Vix ager hesperidum: vix ipse virebat hymetus:
 Halcyonis scœtæ varilis noua pignora pennis.
 Iam tolli audebant primosq; efferre volatus.
 Attulerat medio nox alta silentia cursu.
 Astraq; per tenebras tremulis ardentia flammis
 Lustrabant dubio frigentem lumine terram
 Occiderant ignes: & caligauerat antrum:
 Quom subito matris clausa puer editus aluo
 Expulit vmbrosam cœlesti lumine noctem.
 Aduenere chori superum promptiç; agilescq;
 Dulce ministerium nato exhibuere tonantia:
 Et dulces cœ cinere modos tulit ora repente.
 Territus hac nouitate senex: & strata cubili
 Membra leuans: pueri numen recubantis adorat.

CVt dapi; sedata famæ. Describit sacri miracula ptus i ter seres do
 ðe admodum atq; diserte hyemis descriptione. Ordo ē. Vt. i. postq; su
 mes. s. Ioseph & mariæ: sedata sup. erat dapibus (Bsi dicit sedata quæ
 ad saturitatē vsq; nō edebat: neq; ad voluptatē: sed ad necessitatē vi
 potestate viuētes) Colloquiu;. i. sermo mutuus: subiit. i. subsecut; ē
 de tpe ptus. vt. i. postq; cōstitit. i. exploratū habuerū tex suppula
 tione de tpe anūctationis dñic;: nonū mensē iā currere: & dies nata
 lis. i. natuuitatis dñic;: iſtare. i. iminere: orant ne sarcina. i. infas ivt
 ro existēs (sed humilius paulo dī sarcina me iudice) deserat aluū gra
 uescēt. i. pgnatē: et grauidā sine molestia tñ: ante. i. prius q; repetat
 limē patriū: & penates notos. i. hitationē cōsuetā. Properea. i. & id
 quātum vires iuvalidē senectē tardē. i. tardantis aut puerctæ: value
 re. i. valuerunt (In: hoc loco minuit: nā si negaret: iuvalidē vires ni
 hil valerent) senex. s. Ioseph: exhibet. i. iperit: maria oēm curā: pe
 late sollicita: Ignis languidus. i. languescens. hoc ē debilis: ibat. i.
 soluebatū i cineres: & coepat albere. i. pallere: leuibus. i. modicis: fu

willis. i. flāmulis & lumia. i. oculi nutabāt blādo. i. dulci & eos iuitan
 tanti somno. Senior fessus pcūbit. i. pcūl cubat cū cōiuge ægra: q; a
 prēgnāte aut sollicita: et hoc vestibus explicitis. i. extēsis vt etiā cō
 iunx tegeſet: et ip̄e obductus. i. tectus: tepido. i. modico amictu. nō
 calorē sed teprē excitare valēte: stertit. i. domit. pfunde stertēs. s. &
 spelūca stertit. i. resonat: susurro anhelāti. i. laboranti cū sene anhe
 lante: referebat ei sonitū eius Vmbrę nemorū. i. frōdes vmbraſū cau
 ſe: deciderant. i. deorsū ceciderāt: ois arbor erat sine crīnibus. i. foliis
 & frondibus q; sūt arbor; comē: et mōstrabat ianes nidos avīi: quia
 pullos eduxerant. A pex. i. vertex: hemi: illius mōtis: lydi. i. ilydia
 stabat cādūs. i. albatus: gelida niue & taurus mōs ille longissimus
 ab indi in rīpheos mōtes ad septētrionē extēsus: accipiēs flatus hy
 perboreos. i. septētrionales: p mōtes hyperboreos. i. sup quois bore
 as flat: nā hyper dī ſup: vertice albēti. s. niuibus: ſpargebat hyemē. i.
 tēpeſtatē hybernāi vrbes assyrias: quarū bethleim vna ē. Frigus a
 quilonis acuti penetrans. i. habēs vīm penetratiū exuerat. i. spolia
 uerat frōdibus suis. Menalon: mōtē illū arcadiæ. & rhodopen mōtē
 thraciæ aut macedoniæ vt solino placet: aut potius vtriusq; quia cō
 tennie sūt regiones. & Pholoen: montē illū arcadiæ siluosum. Eteri
 māthō etiā montem arcadiæ pīnosum. & Ossiam mōtē i theſſalīæ ſi
 nibus vbi tāta ē pinorū copia vt flexu atq; reflexu ramorū tonitruū
 plentetur. et rupes ideq;: q; etiam pīniferē sunt in phrygia: q; sunt ma
 tri deorū ſacrē: & cacumen apēnīi montis italiæ etiā arboriferi: bñ
 dicit dictos mōtes exutos: quia i estate frondibus vſtūtur. Et pru
 nae brumales. i. q; ſunt in bruma. i. breuissima tempeſtate dierū q; tunc
 pīcipe erat: vrebāt. i. deficabāt (vnde in geor. & boreæ penetrabile
 frigus adūrit: Ne inēpte frigus vrete dicas jarua ſicca. & ānes. i. flu
 uiū aſtriū vndis glacialibus perdiſerant cītos. i. veloceſ cursus: &
 nymphæ. i. deæ fluminū: clausæ i. occultatæ: ſubintrabant teſta
 vitrea. i. vitrēū colorē habētā: vbi mulciber. i. vulcan deus fulmis
 conditus antris. i. in cauernis tertæ: hybernat. i. hyemē trāſigit. hoc
 est venē fontium & fluminū: materiesq; fluminū i visceribus terre
 cuius pori erant gelu conſtricti continebantur. Sic ſup. perdiſerat
 cursū ſuū: enipheus fluuius ille emathiaſe ſeu theſſalīæ: tinctus ſāgui
 ne auſonio. i. romano ſeu italico. Illic enī gēſtum eſt bellum ciuile i
 ter caſarem et pompeium. Sic hebrus thrax id eſt fluuius thraciæ :
 qui labitur id ē defluit pīndo id eſt ab illo monte: et padū ſluuiū italiæ
 populifer. i. ferēs i ripis pplos arbores in ripis fere naſcentes. vnde
 apud Ouidiū etiam dicitur populiferq; padus &c. et eurotas lace
 demonius. i. ſpartanus fluuius. Eſt aut versuſ ſpōdaicus: Et tanais

Enipheus
Hebrus.
Padus.

Tanaïs.
Hyrgis.
Xanthus.

Hymetus.

Halcyones

fluuius ille scythiae princeps: qui diuidit gelida aqua: celerem vndā hyrgis illius fluui etiā scythie & hypanis scythicus sup. fluui⁹, et xā thus et symois fluui phrygii troiā illustrantes olim: sic sup. pdide= rant cursus suos V ix horti arabes. i. qui sunt i arabia variis arborib⁹ etiā thuriferis cōsīti: & arua syenes regiōis i cōfinibus ethiopię cali- dę quia in solstitio estivali sol illic vmbra non facit: & vix ager he- spidū: vbi dicuntur fuisse aurea mala in confinibus mauritanie. & ip se hymetus (mōs in attica regione qui teste Solino: oīm græcorum montū obtinet principatū et floribus semper vestitur. vnde Oui. meta. vii. vertice de sumo sep florentis hymeti) habet ergo empha- sin pnomē ip̄e: quasi dicat qui sg flotere d̄t: nō virebat. i. frondebat tunc. Noua pignora. i. pulli: halcyonis: illius auis foetę. i. q̄ iā excus- buerat aut pduxerat pullos: audebant iam tolli. i. e mari in aera leua- ri: variis pénis: & efferre. s. emarino nido: primos volat⁹. De his di- cit Seruius ad illud geor. ii. Dilecta thetydi halcyones. Cęx filius luciferi habuit cōiugē halcyonē a qua cū prohibitibus fuissest ad cōsu- lendū apollinē sup statu regni sui naufragio periit Cuius corpus cū ad vxorē halcyonē delatum fuissest: illa se p̄cipitauit in pelagus: postea thetidis & luciferi miseratione conuersi sunt abo in aues ma- rinas q̄ halcyones vocantur. Iste aut aues nidos faciūt in mari me- dia hyeme: quibus dieb⁹ ē tāta tranquillitas vt penitus nihil in mari possit moueri: inde etiā dies halcyonii vocāt⁹. Pli. libro. v. dicit⁹ sunt paulo minores passeribus: habētq̄ pénas purpureas candidis admixtas collo gracili ac pcerō quas videri cōt̄git raro: quia nūq̄ nisi circa solstitia & in brūa in quo oua deponunt apparent. tūc enī in mari nidificant: quo tpe si pōtus vndofus fuerit ip̄is ouis māfue- scere putat. Quia ergo tranquillitatē notāt plautus volens silētū si- gnificare dixit halcyones i foro esse. Sane mulier. Halcyone d̄t: auis halcyō aut halcyonis genere cōi scdm Seruiū) Nox attulerat medio cursu alta silentia (Iuxta illud Sap. xviii. Cū ei qetū silentiū cōtine- rent oia: & nox in suo cursu medio iter haberet: om̄ps ferro tu⁹ dīt exiliens de celo a regalibus sedibus: durus debellator i mediā exte- minii terrā p̄siliuit) Et astra ardētia. i. resplendētia: flāmis tremulis i. scintillatibus p̄ tenebras: lustrabāt. i. ifspiciebāt terrā frigētē lumē dubio. i. incerto ppter nubilo sitatē aeris: ignes quos ioseph strux- rat. occiderat. i. exticti fuerāt: & ātrū i qđ descēderāt: caligauerat. i. caligie & tenebris oppletū erat: sup. tūc: quū. i. qñ puer. f. iefus edīt⁹ i. luce venies & natus aluo m̄ris clausa. i. salua itegritate virginitatis materne et claustrū virginaliū: expulit nocte vmbrofā. i. vmbrofā tāte noctis: lumie cœlesti. i. diuinitatis suę pelluentis. Chori sup̄

s. āgelos aduenere & ip̄i prōpti & alacres exhibuere tonāti. i. do altif- simo: nato. s. de maria virginē: ministeriū: q̄a glorificauerūt & ado- rauerūt eū: & cecinere dulces modos. i. modulus cāticorū: senex ter- rit⁹: hac nouitatem: tulit. i. extulit repete ora & leuās mēbra sua strata. i. p̄strata & extēsa cubili. i. p̄ ip̄m cubile du⁹: adorat numē. i. dinitatē pueri recubātis. i. facētis & vagiētis antematriē ip̄m adorantem.

Iam leuis & partu nulos experta dolores

Sustulit infantem virgo: pannisq̄ volutum

In præsepe tulit. lumentorūq̄ sub ora

Mitia: vbi tractis alternus anhelitus auris

Spirabat pueri tepidos in membra calores.

Fortunata ambo: atq̄ omni prælata ferarum:

Et pecudum numero: seu sit quæ lucet in astris

Hirta ioui's genitrix: seu sit quæ pauit iberum

Cerua ducem. cedant phrygii: qui sancta leones

Plausta deum matri subeunt: bacchiq̄ ministræ

Lynces: & rapidæ truculenta animalia tigres:

Et lupa: quæ geminos aluit mauortia fratres:

Quiq̄ trahunt martis currus: phæbiq̄ iugales.

Vos sola e cunctis diuini conscia partus:

Infantiq̄ deo primum exhibuistis honorem.

Discite primates orbis: qui scæptra tenetis:

Tegmine qui bifido frontem: qui sacra rubent⁹

Tempora velatis pileo: quibus ora superbo

Inflat honor fastu: miseram non temnere sortem:

Hic puer obscuri whom primum limina mundi

Attigit clata docuit deponere frontis

Alta supercilla; atq; humilem vestire figuram.

Prima hæc in nostros obiecta est machina mores:

Informèq; ista reparauit imagine vitam.

Mitia sic iumenta inter mitissima proles

Virginis innocuæ facet: ad spectacula toto

Cælicolum conuersa cohors miratur olympos.

Ima caper cœli cancer supra tenebat:

Et caput attollens sacercli regina vetusti

Frigone: iunctosq; videns descendere pisces

Prospexit teneros clementi lumine partus.

Sunt quoq; qui summum traxisse per æthera caudam

Fronte sub ardenti mersa phlegethone draconem

Cōmemorent: genesimq; velint fecisse sinistram.

Sed pia virgineæ prolis clementia legit:

Ipsa sibi genus id fati: non astra tulerunt.

Nam neq; sublimi dominum: qui regnat olympos

Credimus a cœlo in poenam violenter adactum:

Clam leuis &c. Prosequitur reliqua mysterium nativitatis dñicæ cōcernentia docens primū quo pacto mater pueræ reclinavit in p̄sepio ante ora bouis & asini: quorum felicitatē si qua beluis felicitas esse pot̄ docet excedere omnem ceterū beluarum fortunam. nocta igit̄ur occasione varias enumera feras quæ in celos translate singunt docetq; horoscopū ac tempus partus dominici: non discrepare sententiis astrologorū: quę de ita nascētis ita & exitu feruntur: sed tamē sancte cum Augustino negat xp̄m fato subiectum fuisse: sed tūc horam eius venisseq; voluit. Quæ obscura sunt in ordine elucidabuntur: q; talis est. Virgo leuis. i. liberata partu nec ap̄lius grauida & nullos. i. nō yllos: nō experta yllos dolores partu. i. in partu aut parien-

do: sustulit: i. sursum tulit infantē: & tulit ipsum inuolutū pānis in p̄ sepe: & sub. i. ante sed tamen parte inferiore: mitia ora iumentorū. i. bouis & asini. vbi anhelitus alternus. i. modo bouis mō asini spirabat. i. efflabat auris attractis. i. inspiratis: tepidos calores in membra pueri: ambo sup. iumēta fortunata sup. estis. Est enim secundē personæ: nam post dicturus est vos sola e cūctis &c. sicut. ix. ænei. Fortunati ambo siquid mea carniā possūt Nulla dies vñq; memori vos eximet quo) atq; plata. i. p̄ferēda oī numero ferarū. i. siluestrū animaliū & pecudū. i. priuatorū. seu sit sup. canicula q; vt zenophon auctor ē portexit vbera lactea. i. lactis plena: cyro regi persarū (q ab Actyage suo materno expositus: & a pastore regi pecoris copert⁹ & lacte canino nutritus enutritus cū puer effectus inter pastores īperiū vteretur Cyri hoc est dñi nomē accepit. seu sit genitrix iouis & id secundū parmeniū poetā grēcū: aut altrix iouis hyrta. i. hyrsuta videlicet capra amalthea: q; lucet in astris. i. quæ translata dicitur in astra. Parmeni⁹ enim poeta grēcus dicit caprā illā fuisse quę geminos hedos parere solebat: & illo tpe quo Iuppiter ad regē crete mellissum nutritus missus fuerat: & filiabus eius in custodiā datus: enixa fuerat: q; cū tunc forte lacte carerent illū ad caprā amaltheā exposuerunt. Alii dicit amaltheā nymphā fuisse quę cum mellissa forore iouē caprino lacte nutriuerat: cuius sentētię est lactantius. genitrix ergo hic dicit capra amalthea: aut si genitrix p̄ nutrice dici videſ: sit capra amalthea: ea aut ī ccelū a ioue translata singitur) Seu sit certa q; pauit duce iberi. i. tēlephū regē misiaq; nō lōge ab iberis ē. Nā iberia duplex est altera i hispania ab iberio flumē dicta: altera iuxta pōtū iter cholchida & armeniā a rege denoiaita. Telephus aut fuit herculis fili⁹ ex auge alei arcadiū regis filia: q; a matre iter virgulta absconditus cōtinuo ut natus est a pastoribus reptus fuit a cerua exhibito hubere nutriti in myria tādē in maximo honore est habitus quod diodorus lib. v. scribit) Cedant sup. vobis: leones phrygiū qui subeūt plaufra facta matris dēū. i. deorū cybelis videlicet q; curru a leonibus tracto vehi dicta est & lynxes ministri bacchi. i. q; baccho ab india reuertēti cursum traxerunt & tygres rapide. i. veloces & prīces: appositorie: aiaelia truculenta. i. ferocia: quæ etiam baccho seruerunt: cedat sup. vobis. & lupa mauortia. i. q; in martis est tutela & p̄datrix fera: q; aluit geminos fratres. s. remū & romulum vt liuius libro primo recitat. Hii filii theō seu Ilię numitoris filiae: vestalis a marte oppressę fuerūt vñ amulii patrui iussu necandi traditi miseratione ministri expositi a lupa nutriti a faustulo pastore inuenti sunt: quis sint qui actiā faustuli coniugem lupam dicanteo q; meretrix fuerat & quis sint iugas

Cyrus

Capra

Amalthea

Telephus

les qui trahat currus martis & phœbi: cedat sup. vobis. q[uo]d vos sola e cunctis sup. bestiis: fuistis sup. cōscia diuini part[em]: & exhibuistis primū. i. priusq[ue] alię bestię deo infanti honorē? Quia ut dicitur Esaie. i. Cognouit bos possessore suū & asinus p̄ sepe domini sui: Israël aut̄ menō cognouit & populus meus nō intellectus. O vos primates orbis qui te netis sc̄ēptra. i. vos reges & cæteri principes ſecularēs: & q[uo]d cingitis frōtē tegmine bifido. i. in duas partes diuifo: hoc est infula. videlicet ep̄i: & qui velatis ſacra tēpora. i. capita vestrā deo cōſecrata: rubeti pileo. i. vos cardinales (Dicitur aut̄ hic pileus vel hoc pileum licet valla neget in raudē ſcribitur q[uo]d y[n]ico l[et] sed tamē nouum est primā corripi: quod apud latinos vix alibi repias) quibus honor i. aptitudo dignitatū inflat ora ſupbo fastu: diſcite nō tēnere miferā fortē. i. paupertatē. hic puer. f. Iefus cū primū. i. vbi vel vt primū attigit limina obſcuri mudi. i. vt primū natus est ipſe lux mudi in tempeſtū tenebrarū noſtrarū: docuit deponere alta ſupcilia elatę frontis. i. ſupbiā: atq[ue] veftrē. i. induere humilē figuram. Hæc machina. i. expugnatio ſupbię eft obiecta prima in. i. cōtra: noſtrōs mores. f. malos: & ipse puer repauit iſta. f. tā humili imagine: vitā informē. i. q[uo]d formā amiferat in nobis: cū oībus mors deberetur. Sie ples mitiflma viſginis innocuae iacet intermitia iumēta: cohors coelicolū cōuersa toſto olympo. i. p totū olympū: ad ſpectacula. f. tā mira: q[uo]d filius altissimi in p̄ ſepio vagaret: miraſ. i. obſtupescit. Deinde deſcrit faciē cæli ſeu horoſcopū horē nativitatis dñicæ dices. Cap. i. capricorn⁹ tenebat ima. i. infimā domū celi: & cancer tenebat ſupma. & erigone. id ē virgo regina vetusti ſequi. i. ſeculi (ſed iā nob̄: hior eſt virgo. f. maria) attollens caput. i. oriens & videns deſcendere pisces iūbos: proſpetxit. i. procul aſpexit: clementi lumine. i. ſecili a ſpectu: partus teneſios id eſt iam p̄imum editos. Sunt quoq[ue]. f. earum rerum calculatores quorum p[ro]e. de aliacō v[er]nus eſt qui cōmemorent draconem traxiſe caudam per ſumnum aetheria: & hoc fronte. i. capite ei⁹ mersa ſub phlegethone ardentib[us]. i. occidente: & occultata: & qui velint fecille finiftrām. i. in fortunatam genesim. i. horam nativitatis: quaſi minē nato crucem. ſed pia clementia prolis virginē ſcilicet christi: legit. i. elegit ſibi ipſa. i. non coacta violentiā celi: ſed propria voluntate: id genus fati. i. mortis: & aſtra. i. influentia aſtrorum: nō tulerunt. i. attulerunt aut intulerunt. Nam neq[ue] credimus dñm qui regnat ſublimi olympo adactum. i. impulſum violenter in poenam. f. culpæ noſtræ. hoc eſt in ſuppliciū: a cælo. i. cōſtellatione aut influentia cœleſti. Nā vt dixi Auguſtinus dicit plenitudinem temporis veniſſe quando deus cā venire voluit: & ſimiliter ei⁹ horā tūc veniſſe q[uo]d voluit.

Tum quoq[ue] montanis laetum paſtoribus agmen
Diuorum apparens regem clamauit olympi
Quarite: qui natus modico iacet abditus antro.
Ite citi: nec vos nox intempeſta retardet.
Candida formosæ iam pendet ad vbera matris:
Infantem fouet ipſa ſinu: noua gaudia mundus
Accipit: & rerum melior contexitur ordo.
Descendit promissa ſalus: pia numina mundo
Seruauere fidem: fœlicia ſæcula currunt:
Et cum prole noua cælo noua labitur ætas.
Pax noua terrigenis oritur: noua gloria cælo.
Hæc diui. gressuſ illi mouere citatos:
Ingressi glares dulcem videre puellam
Paſcentem teneros lactantī pectore partus:
Nam iubar immensum cælo deduxerat infans
Illiſtriq[ue] die noctis diſiecerat vmboram.
Mirati lucem iſolitam: ſummiq[ue] decorem
Virginis: oſq[ue] viri ſanctum capitifq[ue] verendi
Caniciem ſacram: pulchræq[ue] ſimillima matri
Pignora vīrgineum ſabris mulgentia pectus:
Poplitibus flexis miti ſub imagine clauſum
Numen adorarunt: mox ad ſua ſepta reuerſi
Miferunt celebrem vicina per oppida famam.
Non erat oleniam fama hæc nutrire capellam
Cretæ ſub rupē iouem: neq[ue] teſta canistris

Pascere cecropias vulcania fulta sorores;
 Sed faustos venisse dies: sperataq; multum
 Tempora: quæ vates: quæ prædixere sibyllæ
 Tempore. voce. loco variis: at sensibus iisdem
 Disparitas facit ista fidem: nam perfida primum
 Hæc cecinit: post hanc lybica telluris alumna.
 Delphicæ: & cumas veniens a chalcide virgo:
 Antiquæ trahens cognomen ab æquore rubro:
 Et samia: & regi quæ terna volumina prisca
 Attulit: angustæq; fretum: quam nominat helles.
 Et phrygio nutrita solo: quæq; ardua tecta
 Tyburis & magnæ coluit iuga proxima romæ

CTU quoq; montanis &c. Prosequitur reliqua mysteriū nativitatis dñicæ cōcernētia: & prīmū revelationē factā pastoribus. Ordo autē est. Agmē diuorū. i. miltie celestis: hoc est sanctorū angelorū: ap- parēs quoq;. i. etiā. q. d. nō solū Ioseph & mariæ: sed etiā pastoribus mōtanis. i. in mōtibus vigilias sup gregē suū custodiētibus: lætum: q; cū cantico lētitię: videlicet gloria in altissimis deo &c. tū. i. tunc clamauit. s. ad pastores: qrite regē olympi. i. cæli: q; natus iacet abdi- tū. i. occclusus: modico antro. Itē citi. i. festini: nec nox intēpesta. i. q; tēpus alicuius faciēdī nō habet: hoc ē post cōticinū: imo iam post mediū noctis: retardet. i. moref & deterreat ab itinerē vos: q; ipse pē det iā ad cādida vbera formosę mīris. Bene resonatē verū faciūt epi- theta suis locis decēter vt hic posita) I pā. s. mī souet. i. refocillat i stan- tē in sup. sinu Mūdus accipit noua gaudia (vñ dixerūt lucæ. ii. Euā gelizo vobis gaudiū magnū qđerit oī populo: quia natus estv obis hodie saluator) & melior terū ordo cōtextitur. i. iā erit reformatio ges- neris humani: salus promissa. s. abrahæ & semini eius: descedit: numi- na pia. i. misericordia: seruauere fidē. i. pmissionē (quia suscepit israel pueq; suū recordatus mīa suę) sæculo felicia currunt: noua pax orū terrigenis: noua gloria oritur cælo. Diuī. i. angeli sup. dixerūt hec il- li. s. pastores mouere. i. mouerunt gressus citatos. i. celeriter acceptos & ingressi lares. i. humilē domūcula videre: puellā dulcē: pascētē tene-

tos partus. i. puerū recēs natū: hubere. i. mamilla lactati. i. lac p̄benti viderunt dicit q̄uis nox effet: Nam infans deduxerat. i. deorsum du- xerat & ad se traxerat: celo id est cælitus: immensum iubar id ē splen- dorem: & disiecerat vmbram noctis: illustri id est clara: die id est lu- ce diurna: hoc est qualis interdiu esse solet. Pastores sup. admirati. i. admirantes lucem insolitam & summū id est excellentissimum deco- rem vīrginis: & sanctum os viri: & sacram canicēm verendi. i. reue- rendi capitū: & pignora simillima pulchrae matrī. i. infantem per si- milē matrī (que egregia in ea matre laus est: tū q; christo iesu speci- osovi delicit p̄ filiis hoīm similē esse sumā laus est: tū q; tota mater eius sine virilis seminis adiumento p̄ loc declaratur. vnde cū ceterę matres filios maritis similes pducere gaudeant: ne adulteria putetur: ea vna hoc gaudere potuit q; sui sibiq; similē pduxerit.) pignora ergo simillima matrī: mulgētia labris. i. fugentia virginēum pectus ipsi adorarunt poplitibus. i. posterioribus genuum: hoc est genib⁹ ipsi: flexis. i. incuruatis & in terram demissis: numen clausum. i. di- uinitatē occultatā sub imagine miti. s. infantis benignissimi: & ipsi reuersimox. i. paulo post ad sua septa. i. ouilia in quibus. s. oues cra- tibus sep̄iūtūr: i. circūdantur in agris miserūt. i. pmulgauerūt: p op- pida vicina famā celebrē. s. quia natus effet saluador in bethlehem vt ab angelis didicerant. Hēc autē fama nō erat capellā oleniā. s. amal- theā (Quæ in oleno boetiæ ciuitate dicitur ab oleno vulcani filio de nominata in qua amaltheā caprā nutritā quidā asserunt: vñest illud ouidianū in epistolis Pleias & arctophylax oleniūq; pecus. Et fasto- rum. v. Nasciut oleniæ signū pluviiale capelle) Nutrire iouē sub tu- pe crete. i. cretenſi (A crete grēco nominatiuo fit creteus. Fabula autem amaltheæ capræ dicta est supra) neq; fama erat: forores cecropias aut Cecropis aut potius erichthei regis cecropidarū: hoc ē athe- niensium: filias: pascere fulta vulcania. i. erichthonium vulcani filiū: furtive geritū: tecta canistris quibus flores legerat. (Fabulatalis est Vulcan⁹ bene de ioue in giganteo bello merit⁹ ab eo iure iurādo polli- cente quicquid petierit se daturū mineraū petiit: nec iuppiter miner- uā denegauit sed ei suasit vt arte bellica qua plurimū valebat si vel- let resisteret: cum ergo reluctaretur vulcanus semen in terram eiecit: quod cooptū erichthoniū produxit hoīem anguinis pedibus defor- mē: ob quā deformitatē tegēdā primus aurigādi artē inuenit dicēte Virg. geor. iii. Prīm⁹ erichthonius currus & quattuor ausus Iūgere equos rapidisq; rotis isistere victor. Cui⁹ nomē ab euentu sūptū est. Nā ep̄ iō dicit lis: & Xθov chthon chtonos terra ex semine enim p- litem delapo & terra genitus singitur: q; infantulus a mineraū iuētus

Olenos

Erichthoni-
us

Sibyllæ

Persica
LybicaDelphica
Cumea
ErythreaSamia
Cumana

Hellepötia

Phrygia
Tyburtina

in cista clausus & filiabus erichthei athenarū regis custodiendus ac educādus datus est. vnde Ouidius metamor. secundo. Pallas erichthoniū plem sine matre creatā Clauerat acteo texta de vimine cista Virginibusq; tribus gemino de cecrope natis Seruādū dederat: sed non cōfessa quid esset. Et legē dederat sua ne secreta viderēt &c. Hic ergo filias cecropis dicit quē geminū vocant: eo q; cōiugium apud athenienses primus instituit legitime celebrandū. Euripedes tamen erichthei filias censet: quae cecropiē dici possunt eo q; oēs athenienses cecropiāe vocātur: vt romani romulidae. Sed supple fama erat dies faustos. i. foelices venisse: & tēpora multum sperata: q; vates. id est pphetae iudaici. & q; sibyllæ. i. mulieres (si sic dicā) pphetissē q; dei sententiā norunt: p dixere tēpore. voce. loco. variis. i. in diuerso tēpore. diuersa lingua: & diuerso loco. At i. sed ista disparitas iisdem sensibus. i. habēs eūdē sensum: aut eādē sententiā: facit fidē. i. credulitatē in nobis. Nā p̄sica sup. sibylla cecinit primū hēc (vt ordinē facilius p̄sequar nec quicq; cognitū necessariū p̄termittā: norūt qui repertoria nō habēt: Sibyllā nō eē p̄priū nomē sed officii. Nā vt seruius asserit ad p̄cipiū. vi. q̄nei. eoles στούσ deos vocāt βουλη aūt sentētia ē: dicitur ergo mulier q; deorū sentētia nouit. Eiusmodi x. varro in libris rerū diuinarū memorat cū auctoribus q; de eis scripsérunt vt attestatur lactantius. Harū primā dixit de persis cui⁹ mētionē fecit Nicantor q; res gestas alexādri macedonis scripsit. Secundā lybīcā: Cuius meminit Euripedes in Lamiæ plogo. Tertiā delphīcā de qua chrysippus loquitur in eo libro quē de diuinatōe cōpo suit. Quartā cumeā in italia: quā Neuius in libro belli punici & Piso in annalibus noīat. Quintā erythreā quā Apollodor⁹ erythreus suā affimat esse conciū: eāq; graīs ilion petentibus vaticinatā & periturā eē troiā & homerū mēdacia scripturū. Sextā samiā: de qua scribit eratostenes in antiquis annalibus samiorū se scriptū repperisse. Septimā cumāna noīe amaltheā q; ab aliis erophile vel demophile noīat: eāq; nouē libros attulisse ad regē tarquinīū priscū: ac p̄eis trecentos philippos postulasse: ac derisam tris exußisse: & postridie idē postulasse p̄ciū: iterūq; derisā tris alios cōbussisse: ac tertio postulatū p̄tribus reliq; ipetasle in qb⁹ fata romanō & inuenta sunt. Octauā hellepōtiā in agro troiano natā vico marmesso circa oppidū gergithēū: quā scripsit heraclites pōticus solonis & cyri fuisse t̄pib⁹. Nonā phrygiā q; vaticinata sit Ancyra. Decimā tyburtē vel tyburtinā noīe albuneā q; tybure colis vt dea iuxta ripas amnis hanicenīs: cui⁹ in gurgite simulachrū eius inuētū dicitur tenēs in manu librū. Hāc (inqt Chronicarius Bergomensis) Augustus cū romanī eū pro deo

colere vellent: consuluit quae post triū dierū iētūnū r̄ndit ea q; diuus p̄ Augustiū. xviii. de ciuitate dei refert dicens: Iudicij signū &c. qđ (pace illius dixerim) Augustinus minime dicit. Nam cap. xxiii. eius libri. dicit erythreā sybillā tēpore Oseae regis israel cecinisse de christo ea carmina quorum primi characteres grecē fūt ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ ΘΕΟΥ ΥΠΟΣΤΑΤΗ. Iesus christus dei fili⁹ saluator. nō ergo de sibylla tyburtinā loquī: verū quia auctor quoq; n̄ hāc tyburtinā augusto apparuisse dicit: persequar reliqua eiusdē Bergomē sis dicta. Dicitis inquit carminibus coelū vidēte augusto a pertū est. & nimius splendor irruit sup eū: vidiq; in cōelo pulcherrimā virgīnē sup quoddā altare stante: puerulūq; baiulantē: qua vīsa repente etiā vōcē audiuīt dicētē. Haec ara filii dei. A tq; ita augustinus i thalamo suo existens hāccp; audiens et vīdēs in terrā p̄cidit et dēū adoravit. Quāobrē august⁹ dēū se appellari oīno recusauit: Quoī loco postea ad rei memorā tēplū sub titulo sancte mariey irginis i ara cōliūdificatū est: quē locū ordo beatissimi francisci nūc possidet. Hēc ille. Non ergo quod tā pertinax fama hactenus afferuit insiciandū ē: non tamē crediderim eādē fuisse sibyllam cuius varro m̄ eminit (Quippe qui adea tempora: quibus augustus rerū potitus est nō p̄uenit quāq; multo ante deceſſisse fatēt ac in tyburte coli. Sit ergo hāc quacunq; est sibyllarū vltima) Alūna telluris libycæ. i. sibylla libycā: cecinit post hāc. s. persicā: et delphicā: et virgo veniēs cumas quē sunt in italia: a chalcide ciuitate euboīca (vñ de ea dicit̄ q̄nei. vi. Chalcidicāq; leuis tandē superastit arce) & supple virgo aut sibylla trahēs antiquū cognomen ab æquore. i. mari rubro scilicet erythrea (ερυθρός ενī ruber dī. & ερυθρός ἡώ rubefaciō) et samia. sup. sibylla de samo videlicet insula: & sup. ea videlicet cumana quā virgilius deiphoben vōcat quae attulit regi prisco. s. tarquinio terma vōlūmina. i. tres libros: quorū tres dūtaxat emit vt dictū est. et ea sup. quā fretū. i. mare: angustae helles. i. hellesponticū qđ angustū est: vī delicit hellespontia: & nutrita solo phrygio. i. phrygia: et sup. ea q; coluit ardua tecta tyburis & quae coluit iuga pxima: quia. vi. milias tibūs distantia: magna romē. s. tyburtinā sup. cecinit hāc.

Hāc: cum diuinos cultus & sacra pararent

Augusto cum phæbe patres: cīta tyburis arcem

Liquit: & ingentes veniens ad caesaris aulas

Fulgentem nitido monstrauit in æthere circum

Irideq; inclusam parua cum prole parentem
 Arq; manutendens: vultuq; ad sidera verso
 Ille puer deus est inquit: tu desine cæsar
 Velle coli: puerog; aras ac templo relinque.
 Ille regit caelos: atq; immortalis olympi
 Possidet imperium: & fatalia temperat astra.
 Ille facit pronam tauri incandescere frontem
 Et titanis equos ad aquatica brachia cancri
 Flectit: et ardenter sub virgine temperat æstum.
 Atq; suas seruare vices vag a sidera iussit
 Chironem torpere gelu: caprumq; nivois
 Imbrisbus: & glacie strictos requiescere campos
 Mensibus ætates: hyemem niue: purpureum vet.
 Floribus: autumnum pomis: et frugibus simplet:
 Chasmataq; et terræ motus: ventosq; sonantes:
 Imbriserasq; facit nubes: fulmenq; per ipsa
 Nubila contorquens violentos excutit ignes.
 Ille fretum leuat: ille premit: vitæq; necisq;
 Lora tenens: superis leges imponit: et orco.
 Tu sceptrum mortale geris: te scitica nondum
 Regna: nec æoæ nouerunt littora terræ
 Nec scythiaæ glaciale fretum: neq; consta nil
 Principio tellus: nec inhospita rura syenes:
 Parua breui te roma sinu concludit: & audes
 Te superis æquare: viamq; ad sidera tentans

Parthenices Marianæ Lib. III. Fol. CXXII
 Tendis ad obscuræ pallentia flumina letches
 Pone precor cæsar fastus auguste superbos:
 Teq; licet tractes vastæ telluris habenas)
 Esse sub immenso positum reminiscere summi
 Principis imperio: cui rerum æterna potestas
 Hæc ait: et patriosperit sic fata penates.

¶ Hæc cum diuinos &c. Prosequiſt ut tetigimus visionē factā auguſto per intercessionē ſibylle tyburninę: quis ut dixi non videt ea eē cui⁹ varro meminit i libris quos ad C. Cæſarē pontificē maximum ſcripſit. Ordo eſt. Cum. i. quando patres cum plebe pararē auguſto diuinos cultus et ſacra (vñ ei dicit horatius in epiftola prima ſecondi lib. Præſenti tibi maturos largimur honores: Iurandasq; tuū per nomen ponimue oras Nil oriturū alias: nil ortū tale fatētes) hec ſ. ſibylla tiburtina liquit cito. i. festina arcē tyburis et veniēs ad ingētes aulas cæſaris. ſ. auguſti monſtrauit ſup. ei circū. i. circulū fulgētē in nitido æthere: et monſtrauit ei parētē. i. matrē inclusam cum patua prole: itide. i. in arcu celeſti. i. pluuiali affimili: et ipſa teridens manum ad sidera: et vultu verso ad sidera: inquit ille puer est deus: atq; ipſe immortalis poſſidet imperium olympi. i. celi. q. d. cū tu mortalis ſis ille immortalis ē: ga tñ dicit: tu ſceptrū mortale geris poſſet hic cotadici ſip̄ poſſidet iperū olypi immortalis. i. ſp̄ duraturi. et tēperat id est moderatur astra fatalia id est fatum concitatiā. ille facit frontē tauri pronam id est inclinatam ad occasum incandescere id est ſeruere: et ille flectit equos titanis id est ſolis: ad brachia cancri aquatica. quia gaudet cancer aquis et ille temperat ardenter ſtum sub virgine. i. dū ſol eſt invirgine. & ille iussit sidera vaga. i. planetas: ſeruare ſuas vices. i. vicifſi ſtudieſ ſortu et occaſu. et iussit chironē: i. ſagitta riū torpere gelu: et caprū: id ē capricornū nivois ymbrisbus: & iussit campos strictos. i. conſtrictos glacie requiescere. ſ. a cultura. & ille iplet ætates messibus: hyemē niue: ver purpureum floribus: autū nū pomis et frugibus. & ille facit chasmata. i. hyatus eti fissuras. Est aut̄ græcum Χασμα. et motus terræ: et ventos ſonantes & nubes ibiferas. i. ē nature dñs & moderator. & ille cōcutiēs per ipa nubila fulmē excutit violētos ignes. i. fulgura. Ille leuat. i. erigit fretū. i. māte: et premit. i. deprimit: et tenēs lora. i. frena. hoc eſt potestate: vite & necis. i. mortis: iponit leges ſuperis. i. celeſtib⁹ & orco. i. ifernali: b' Tu o auguste geris ſceptrū mortale. i. terū mortaliū ptatē habes

regna serica. i. qui habent seres primi ppil idis: nōdum. i. nō adhuc nouerūt adhuc te. nec littora terrę æoæ. i. oriētalis nouerūt adhuc te: nec fretū glaciale scythię nec tell⁹ cōsita p̄cipio nili. i. vbi nilus a q̄ busdā oriri dī. videlicet scdm s̄ipotinū īmōte inferioris mauritanie nō lōge ab occēano ad nilidē lacū: q̄a tñ illic augusti nomē īa clare scere potuit: autor sequit̄ qđ alibi dicit v̄ idelicet q̄ nili sit caelestis ori go: nā e padiso labif p̄ ignotos mea⁹. nec rura sienes ihospita. i. ihabitabili nouerūt te adhuc. Syene (vt sepe dixim⁹) ē citas ī cōfinib⁹ æthiopiae & egipci: sub tropico æstuio direcete vt sentit. Macro. i. de som. sci. i. extremo torridæ zōe. quare sol i cācro illic vmbra nō facit vñ ihospita hic dī. & idē lucanus lib. viii. Nā q̄s ad exustam cācro torrē syenē Ibit &c. (Roma parua atqui p̄i⁹ dixit et magnē colu it iuga pxia romæ quō ergo parua hic dī: sed scimus docēte philoso pho in lib. ḥ̄epi⁹ ερμηνεια⁹ perihermenias. i. de iterptatione: magna et paruu dicip̄ respectū: Est ergo roma magna respectu alienū virbiū: & parua respectu celi: cū tñ virg. p̄ assentationē romā cælū ē innuat: & Augustū deum in primo bucco.) cōcludit te breui simu: & audes te equare idest æquiparare superis (Et hoc loco elegatiā habet vide vallā) & tu tentans. i. affectans viā ad sydera. i. caelestis reputari: tendis ad pallentia flumina lethes obscure id est fluminis obliuionem et obscuritatē famæ inducētis. vñ cōgrue hic lethes potius q̄ alterius fluminis meminit. O Cesar auguste ego p̄cor pone. i. deponē supbos fastus. i. supbiā tuā: et reminiscere te ēē positū sub imē io iperio sumi principis. s. dei cui sup. est æterna potestas rerū licet tractas habenas vastę. i. amplę q̄ difficiliter impleri posset: telluris. i. terre. Hæc ait supple. fibylla: et ipsa fata. i. locuta sic: petiti. i. repetit uit penates patrios. i. domū in patria sua. s. tyburtinam.

Iam puerō iuxta mores: legemq̄ paternam
Nomen: et indigenæ dederant insignia gentis:
Membraq̄ pertulerant cultros recutita cruentos.
Quom nouus æoo criniti sideris ardor
Mouit ab orbe magos; qui vel quia forsitan astrum
Ante diem partus multo videre: vel ipsa
Q̄ iumenta magis cursu venere citato.
Immensum paucis iter exegere diebus

Herodis monitu: postq̄ monstrata tonantis
Tecta sub ingressi puero tria dona dedere
Ad persas aliud per iter rediere colonos.

Cla puerō Paucis p̄currit circūcisionē dñicā et apparitionē magos; vt q̄b⁹ mī nō affuit. Nō ei filii sed mīris vitā recepit decātādā. Ordo igit̄ ē. Sup. Ioseph & cæteri ad hoc a lege deputati: dederatīa puerō iuxta mores et legē paternā: q̄a octauo die a nativitate eius: nomē. s. Iesu et insignia gētis idigenę. i. illi⁹ patriæ. i. circūcisionē: & mēbra s. virilia pueri recutita. i. circūcisa cute hoc ē p̄putio: ptulerant. i. iam passa erat cultros. s. petrinos: cruentos. i. cruentatos & s̄aguinolētos. Iā dico quū. i. q̄n nouus ardor. i. fulgor sideris criniti. i. cometę ap̄paratēs p̄ mediā regionē aeris: mouit: magos. i. sapientes p̄cipes ab orbe æoo. i. oriēte: q̄. s. magi exegere. i. pfecēt: smēsū. i. maximū iter paucis dieb⁹. s. xiii. vel q̄a forsitan videre. i. viderūt: astrū multo ante diē ptus: vel q̄. i. quia: iūmēta. s. camelī (aut quos dromadari os vocat) venere magis. i. poti⁹ cursu citato. i. accelerato. Postq̄ sup. magi sub ingressi monitu herodis. i. sicut herodes monuerat: tecta tonatis. i. regis natū: monstrata. s. p̄ stellam: dedere puerō tria dona: s. aurū/thus/et myrrhā (scdm alios diceret potius terna dona: quia singula ea dedere) ipsi redire per aliud iter ad colonos psas. i. palia viam regressi sunt ī regionem suā: admoniti. s. per angelum q̄ autē dicit ad psas: sūpsit ex vocabulo. Nā persarū sapiētes magi vocāt.

I Amq̄ quater decies croceos titonia coniunx
Extulerat vultus: postq̄ lucina beatos
Miserat in lucem cœlestia semina partus.
Cepheus occiderat: iam sol lustrabat aquari
Vicinas aquila partes: verisq̄ redibat
Temperies: zephyros pulsis aquilonibus atlas
Soluere tentabat: cœliq̄ aperire decorem.
Regia post partum virgo: quæ limina nunq̄
Liquerat: & breuibns tectis abscondita: nondum
Venerat ad solymas arces: altamq̄ sionem

Peruig il ante diem petiit cum prole: viroq:
Et cum pauperibus donis salomonia tempa.
Munus erat veteri gentis de more pudicæ
Turturis: aut paphiæ duo pignora parua columbae.
Ista sacerdoti solymæ paupercula matres
Munera pro natis deferre in tempa solebant
Luce qua ter decima: minor hæc tamen hostia: maior
Agnus erat: lex ipsa noui post tempora partus
Ante maritales thalamos intrare negabat.

Titonus.

Cepheus.

TAmq; quater decies &c. Describit purificationē diuē virginitatis filiū suū in téplū sistētis: oia mysteria ipam cōcerne tia diserte discutiētis. Est aut̄ ordo. Cōiūx titonia. i. aurora (de qua vīrg. Titonis croceū linquēs aurora cubile. Est autē titonus laomedōtis frater orientis rex: vñ aurora apparet Q uī cicadā p longā senectā mutatus singitur. vñ hora. Longa titonū minuit senectū extulerat iā quater decies. i. quadrages croceos vultus. i. iā quadragesinta dies transacti erāt: singulis ei diebus aurora semel oriſ: postq lucina. i. dea p̄tus: hoc ē ipsa natura parientiū: miserat in luce. i. ediderat & p̄duixerat i mūdū beatos p̄tus. f. virginis q̄ saluatorē peperit: vñ p appositionē addit: semina cœlestia. i. qui de spiritu scđō cōceptus erat. Cepheus occiderat. More suo ex siderū ortu et occa suē pus describit. Sane cepheus adromedę ex Cassiopea p̄t: cū vxore & filia & genero p̄se: in sidera trāflatus singit. Nā ipē Cepheus dīa tergo minoris arcti. i. vrsae cōstitut̄ includi arctico circulo vt p̄ter hameros & caput eius nihil occidere videat: q̄ cū aquario occidūt: sicut p̄se cū sagittario & capricorno. Cepheus ergo occiderat: sol lustrabat iā partes aquarii. i. aquarii vicinas acqüilę. i. erat p̄pe quartū nonas februarias. et temperies veris. i. verna amoenitas redibat. athlas mons in mauritania in inferiore vnde flatzephyrus seu fauonius florū pater: tendebat. i. conabatur: soluere. i. dimittere in aerem q̄ si eos per hyemē ligatos tenauerit: et est bona fantasia: zephyros. i. ventos occidentales tepidos & humidos qui ver adducūt: & hoc aquilonibus vētis illis cōtrariis: pulsis. et tentabat ap̄ire decorē coeli. i. quē benignitas coeli p̄ducit super terrā. Virgo. i. maria q̄ nūq̄ liquerat post p̄tū: limia regia. i. bethlehēmica regis dauidis patriā: aut virgo re-

gia. i. de regia stirpe: q̄ nūq̄. i. non vñq̄ nō liquerat vñq̄ post partū limia. i. domū i. qua peperat: & abscōdita. i. q̄ fuerat abscōdita brevibus tectis nōdū venerat ad arces solymas (post partū videlicet) & ad sionē altā. ēcī editior pars vrbis hierusalē sion: existens puigil petiit aī diē cū ple & viro: et cū pauperibus donis: tēpla salomonia. Munus erat duo parua pignora. i. duo pulli: turturis pudicæ. i. caste vi uētis tépore viduitatis: quia aliū nō querit consorte vt prius dictū ē aut colub̄ paphiæ. i. castitatem matrimoniale setuātis: cui p̄ est ven⁹ paphia. i. cypria in papho cyprī ciuitate p̄cipue culta: vñ primo ænei. de ea dī. Illa paphū sublimis abit: sedesq; reuicit leta suas: vbi tēplū illi centūq; sab̄o Thure calent arę: sertisq; recentibus halant. Queras quomodo castitatē matrimoniale veneri dem? Nēpeq; ei⁹ zona cestus dicitur a castitate q̄ legitime nubentes cingit: cōtra quā facientes incestum cōmittunt. Mire ergo poeta epithetis tem expli- cat in quibus nescio an quisq; diligentior fuerit. nā cū varia sint ve- neris epitheta quod loco cōgruit delegit) dabat ergo munus de mo- regentis. i. secundū quod dītū est in lege dñi: Parturtū aut duos pullos colub̄. Matres pauperculę solebāt deferre p natis. f. ma- sculis sacerdoti solymæ. i. pontifici tēpli: ista. i. huiusmodi munera: in tempa: luce quater decima. i. quadragesima: post partum. f. tamē hēc. f. dicta hostia sup. erat minor Nā maiorerat agnus Ipsa aut̄ lex negabat post tempora noui partus itrate ante. i. prius: hoc ē prius q̄ purificauerint se: thalamos maritales. i. habere cōmercium cum ma- rito: que legalitas nunc pro honestatē seruat.

Cestus.

Tum meritis: longoq; senex venerabilis æuo:
Et claro simeon vultu: nīueaq; decorus
Canicie plusq; grauitas anniq; finebāt
Sollicito gressu celsam properabat iu ædem.
Sanctus enim: qui munda solet per pectora labi
Spiritus: incessu celeri simeona serebat:
Vt voti fieret compos: matrisq; futuros
Euentus rerum caneret: s̄æuosq; dolores:
Ne collata sibi forsitan mysteria voluens
Efflueret fastu pectus muliebre superbo.

Hunc deus assiduis orantem fletibus olim
 Audierat tandem: & noctis responsa per umbram
 Tradiderat non ante sui ventura sepulchri
 Funera: q̄ fracto deus illucesceret orbī:
 Inciperentq; nouæ noua sæcula currere gentis.
 Hic igitur dulcem materno a pectori natum
 Accipiens lætis animis: & fronte serena
 Dulce deo carmen: meritasq; exoluere grates
 Cœpit: et ex alto missam clamabat olympos
 Progeniem: & priscæ venisse piacula culpæ:
 Et sic fatidicis soluit sua vocibus ora.

Nūc dimit: Iam mea sancte pater: fueras velut ante locutus
 tis.
 Ultima pacifico concludis tempora fine:
 Namq; salutarem partum tua maxima dona:
 Vidi misericordia tua oculis: his sustentauimus vlnis.
 Immensam referas lucem: populiq; sub ora
 Mittis: vt omnigenas cælesti numine genres
 Clarificet: crescatq; tua noua gloria plebi.
 Tum matrī conuersus ait: tua pectora virgo
 Languor: & ingenti dolor implacabilis ictu
 Stringet agens altum: moesta in præcordia vulnus.

Ctū meritis&c. pseq̄ reliquā q̄ sub purificatiōē cōtigeat & primū oc-
 cursū symeoīs atq; ei⁹ cāticū: deinde ānæviduæ expectationē. Ordo ē
 Symeo senex venerabilis meritis & lōgo quo & decor⁹ clarovultu &
 niuea canicie: pperabat in edē celsā. i. tēplū salomōis tūc. i. cū maria
 puer suū illuc susteret: plusq; grauitas. f. seni⁹ corporis & āni sinebāt: p-
 perabat dico gressu sollicito: ei p q̄a sc̄tū sp̄s q̄ solet labi p corpora mū

da: ferebat. i. portabat simeona celeri gressu: vt fieret cōpos voti id ē
 desideri sui aut pmissi a deo. Quia respōsum accepit a spū sc̄tō nō vi-
 surū se mortē nī prius videret xp̄m dñi. Luce. ii. Et vt caneret ma-
 tri futuros euētū terū nō q̄ casu euenirēt: sed q̄ ne sc̄tēbus ordinati-
 onē dei casuālīa videbātur. & sequos dolores: ne forsan ipsa voluens
 mysteria collata. i. credita sibi pectus muliebre efflueret supbo fastu
 (Licit tñ apostolus recte post susceptionē spū sancti dicat. ii. Corit.
 xii. Ne magnitudo reuelationū extollat me: datus est mihi stimulus
 carnis meæ angelus satiane q̄ me colophizet &c. tamē vdetur dīta
 vīrgo sic post cōceptionē dñicā in bonis cōfirmata: vt stimulo dolo-
 rum nō egeat: sed corū reuelatio nobis pfuit. ppter ceterae iusdē pro
 phetia verba) deus audierat tādē hūc orātē olim. i. multo tpe aī affi-
 diuis fletibus & tradiderat respōsa. i. reuelationē p vmbra noctis. i. p
 visionē noctu factā. funera sui sepulchri nō ventura ante. i. nō visurē
 se mortē: q̄ deus illucesceret orbī fracto: vñ cecinit Lumē ad re. gen.
 &c. & anteq; noua sæcula nouę gētis inciperēt currere. Igī hic acci-
 piens dulce natū a pectori materno: cœpit exoluere lætis animis &
 serena frōte: deo dulce carmē. i. cāticū: & grates. i. gratias meritas . &
 clamabat pgeniē missā ex alto olympos: & piacula. i. purgamina pri-
 scæ. i. antiquę culpę venisse. Et soluit. i. apuit sic sua ora vocib⁹ fati-
 dicis. i. pphtelib⁹ ex spū sancto instigat⁹. Ponit aut̄ cāticū ei⁹ Nūc
 dimitis: cuius quia verba hic manifeste intelliguntur nō semp̄ repetā
 O sancte pater tu cōcludis pacifico fine. i. dimittis in pace iā mea ul-
 tima tpe: velut fueras locutus aī. i. secūdū verbū tuū. Nāq; nos vidi-
 mus his oculis salutare ptiū tua maxima dona: & sustentauimus his
 vlnis. i. brachiis. Tu referas imēsam lucē & mittis sub. i. ante ora po-
 puli: vt clarificet oigenas gētes numine cœlesti: q̄a erat lux vera q̄ il-
 luminat oēm hoīem veniētē in hūc mundū: & vt noua gloriā crescat
 tuę plebi. hoc est lu. &c. & gloriā ple. t. if. Tū. i. deinde cōuersus ait ma-
 tri. O virgo lāguor. i. doloris gladi⁹: & dolor iplacabilis stringet in
 gēti ictu tua pectora: agēs altū. i. pfundū vulnus in p̄cordia. i. anī
 mātuam moesta. i. dolorosam. Nota est euangelii imitatio.

Tu genitum flebis plus q̄ fleuere forores

Heliades fratrem: plus q̄ vaga luxit ositum

Vxor. et andromache paruum astyanacta: cerefōs

Progeniem a nigro raptam plutone sub vmbras.

Heu miseram halcyonem videor: tristemq; videre

F Baptisæ Mantuanæ

Thesea per dios ariadnam querere campos
Tandalidem fletu: lachrymis cisse id avinces.
Sed patere: & fortis tolerans fert omnia mente.
Mercibus his emitur coelum: taliq; petuntur
Aetherei portus: & vita littora vento.
Ipse tibi vires deus impluet: ipse cadentem
Eriget: & tecum casus comes ibit in omnis:
Et tandem lachrymæ in risus: in dulcia mœror
Gaudia transibit: toto veneraberis orbe.
Terrarum: & summi regina vocabere coeli:
Ipse salutari socios vbi lauerit olim
Amne puer nostrumq; ad se genus omne vocari:
Terrigenæ tibi sacra ferent: tibi candida seruat
Saxa paros: tibi thura legunt adolenda sabei.
Ipse tibi largos dudum carmelus honores
Cogitat: & natos felicibus educat antris:
Qui tibi perpetuam nluco testentur amictu
Mundiciem: montisq; tuum cum nomine nomen
Aeterna compage ligent. tu mundior auro.
Tu niue candidior: veneris tu clarior astro.
Nectua virginitas partu viciata: nec vallis
Iste tuus poterit maculis nigrescere candor.
Propterea nec ad hunc fueras obnoxia morem
Legitimum: & iuste poteras his parcere donis.
Tempus erit: quo sera olim nostri memor ætas

Pastrienices Marianaæ Lib. III. Fol. CXXVI

Hac sacrum solene die tibi ponit ad aras:
Luminæq; ornatae longo feret ordine pompa,
Tunc tuus aurata gradiens in veste sacerdos
Carmina nostra canet: nubemq; effundet odoram.
Templa per: & gratum rapiet procul aura vaporem
Et quoniam vestris mea sunt vestigia plantis
Obvia: posteritas hanc appellabit hypanten
Voce diem graia: crebrisq; erit ignea tardis.
Hæc senior vates. eadem præsaga canebat
Affidue: & repetens turbas vulgabat in omnes
Anna deo: quæ longa sui sacrauerat æui
Tempora. non illam noctes excedere templo
Non cogebat hyems: non ignea solibus æstas:
Cunctaq; sub memori seruabat pectore virgo.

Tu genitū flebis. Dilatat more suo textū euāgelicū cōparans do-
lere diue virginis ad dolores aliarū sc̄minarū: dices eū oēni supare:
q̄ verba magis poetæ q̄ symeonī quadrarēt: sunt tñ symeonis. Ordo
aut̄ facilis erit apertis quibusdā fabulis q̄ tales sunt. Helyades. i. solis filie
phaetonte fratre qui i prudenter currū solis regere tentauerat in
padū quæ a se eridanū vocari fecit p̄cipitatū ac submersum: tā impa-
tienter fleuerūt vt in alhos aut populos quæ iuxta padū plurimæ na-
scitur cōuerterēt. Hic ergo heliades dicitura patre. Nā sol gr̄ce he-
lios dicit. A fratre aut̄ apud Virg. Phaetontiades. Vxor osiris est Isis. Io-
sis q̄ maritū diserptū miseris lachrymis per ægyptū q̄sui & inuen-
turn trans stygē sepeliuuit. Dicitur aut̄ vaga: quia lo seu ifis inachi Andromæ-
filia priusq; ad ægyptum venissent in vaccā mutata vagata singitur che
Andromache aut̄ hectoris charissima cōiunx astyanactis filii mortē
amarissime tulit. vnde tertio q̄nei. de ea cum astyanactis mentionem
fecisset dicitur Talia fundebat lachrymas longosq; ciebat i cassum fle-
tus &c. Ceres quoq; p̄serpinā a plutone raptā in æthina cum miseris Ceres
fletibus q̄rebat. Halcyone quo v̄ ritum caicem fleuerit seq; p̄cipitaue Halcyone
rit per impatientiam iam diximus. Ariadna autem minois filia i dia Ariadne

insula a theseo deserta miris modis fleuit: donec a baccho cōsolaret, a quo aureā coronā a vulcano fabricatā suscepit. Tātalis aut. i. niobē tātali filia: plē suā ab apolline ppter irā latonę interemptā donec īpā quoq̄ interimeretur fleuit. Cīsseis vero. i. hecuba priamī vxor & cīssei filia secūdū euripedē & Virg. i. vii. sic suoq̄ iteritū fleuit vt i. canē versa fingeref. ppter ipatiētiā qđ & plautus i menechmis attestat.

Nūc ad ordinē accedamus. Tu o virgo flebis genitū. i. filiū tuum plus q̄ heliades. i. solis filiē sorores inter se fleuere fratrē. i. eridanum seu phaetōtē p̄cipitatū in padū: & plus q̄ vxor. s. io aut isis : vaga. i. erras: luxit olirim maritū suū & pl̄ q̄ andromache vxor hectoris luxit astyanacta filiū suū paruū. i. nōdū septēnē. & plus q̄ ceres luxit p̄geniē. i. filiā suā p̄erpinā raptā a plutone nigro. s. inf. in subvibras. i. ad infernū vbi regina nūc fingitur. Heu: dolentis est: ego videor videre halcyonē miserā: & videor videre ariadnam tristē. i. moeſtā q̄rere thesea regē athenarū cui despōsata erat p̄ cāpos dios. i. dia insula in qua derelicta fuerat: tu vinces fletu tātalidem. i. niobē. & cīsseida. i. hecubā lachrymis: sed patere (opportune addit̄ cōsolatio nē ne imp̄cari dolores videatur) Patere ergo: & fertō tolerās omnia fortī mēte. Nō staret versus si fer legeris: dicero fertō) celū emitut his mercibus. i. doloribus & aduersitatibus patiēter toleratis: & portus aetherei. i. celestes: & littora vītē: petūtur. i. intran̄ tali vento. i. patiētiē. Ipse deus ipluet. i. dulciter infundet tibi vīres (q̄a fidelis de us qui nō finit vos tētari supra id qđ potestis) ip̄e eriget cadētē. i. casurā nīsi p̄ueniret: & ip̄e ibit tecū comes in oīs casus. i. aduersitates: & lachrymæ sup. transibūt tādē in risus: & moeror transibit tandē in dulcia gaudia: tu veneraberis in toto orbe terrarū (vnde & ip̄a p̄beatā me dicit oēs generationes) & vocabere regina sumi celi: vt ab angelis vocata legitur: & nunc passim salutatur. Ipse puer. i. filiū tuus: vbi. i. postq̄ lauerit oīm socios. i. discipulos amine salutari. i. sanguinis sui. hoc prudēter insinuat nec expresse dicit ne matrē iam tum gladius doloris trāfigat. & vbi vocarit ad se oē. i. totū nostrum genus: cū. s. exaltatus fuerit &c. terrigenē. i. hoīes fideles: ferent tibi sacra: paros insula seruar tibi. i. ad tuū honorem candida saxa. i. marmora. sabei legūt. i. colligūt thura adolēda. i. incēdēda tibi. i. ad tuū honorē: Ipse carmelus cogitat tibi dudum. i. iā nūc destinat tibi largos honores: quia a fratribus carmelitis nūc p̄cipue veneratur: & primi illi tēplū construxisse in carmelo leguntur. propter agabū aut cuius supra meminit: iam tunc cogitare potuerunt. & educat natos. i. imitatores in antris foelicibus: qui testentur. i. approbent tibi perpetuam mundiciem. i. virginitatem amictu niuco. i. chlamyde alba

quā deferūt. et ligēt tuū nomē cū noīemōtis: cōpage æternā. i. ne xu indissolubili: dñs ei fratres nostrē dñs de mōte carmelo. tu sup. es mūdior auro: tu cādīdior niue: tu clarior astro veneris. i. lucifero & hespero: nec virginitas tua ēvitiata partu: nec ille tu⁹ cādor poterit nigrefcere. i. offuscarī: vīlis maculis. pp̄terea. i. iō: tu nō fueras obnoxia. i. obligata: ad hunc morē legitimū. i. legalē purgationē: & tu poteras pcere. i. abstinere: iuste. i. sine iniuria legi i ferēda (q̄ de pariētibus p claustrorū actionē loq̄ dices oē masculinū adaptēs vulnā sātū dñō vocabit) Tps erit oīlī quoq̄ etas sera. i. lōge post vētura mēor mī: ponet hac die tibi solēne sacrū. i. sacrificiū ad aras: & feret lumia s. cāreorū: lōgo ordīne pōpae ornata. i. decēter pcedētis: & sacerdos tuus. i. tuo seruitio deditus: gradīes tūc i veste aurata: canet nīra catmina. s. nūc dīmittis: & p̄cipue lumē ad reuelationē &c. & effūdet p tēpla nubē odorā. s. thuris īcēsi: & aura rapiet pcul. i. lōge. vaporem gratū. i. delectabilē. & qm̄ mea vestigia sūt obuia vīris plātis. i. q̄a tībī occurrūvenio: posteritas appellabit hāc dīē: graīa. i. grēca voce i. appellatione: seu grēco vocabulo hypanten. i. obuiationē honoris gratia. quādmodū vītō & p̄tō. dicitur obuio cuipā honoris gratia. & hēc dies erit ignea. i. lucens ad morē ignis: crebris tēdis: ceratis scilicet. Hec vates senior. s. symeon canebat: aut canere veri similiter potuit quīs non omnia scripta sint in historiā euangelica: & anna scilicet vīdua: p̄saga idest p̄scia futurorum: quia erat p̄phetissa filiā phanuel. canebat tandem assidue: et repetens ea vulgabat in omnes turbas. Anna dico que sacrauerat deo longa tempora sui qui idest vītae suae (quia hāc vīdua vīsq; ad annos octoginta quattuor: non discedebat de templo ieuniis & obsecretiōibus seruiens die ac nocte. Et hec ipsa superueniens confitebatur dñō et loquebatur de illis omnibus qui expectabāt redēptionem israel. Luce. ii.) hyems. i. frigus hybernum nō cogebat illā excedere tēplo noctes. i. pertēpus nocturnū: et aētas ignea. i. ardētissima non cogebat eā excedere tēplo solibus. i. diebus. Et virgo.. maria seruabat cūcta. i. oīa verba hec sub pectore memori. i. cōferens ea in corde suo.

Hypante

DEc igitur famæ nouitas: cæliq̄ per altos
Incedens tractus vultu noua flamma corusco
Inuidiæ stimulis: odiūtq̄ ardente veneno
Succendere animos regis: mentemq̄ superbam.
Rexerat haerodes solymis: de sanguine cretus

Gentis idumeæ: sceptrū iudea propago
 Perdiderat; sœcumq; ferens inuita tyrannum
 Amissos regni veteris plorabat honores.
 Ipse igitur regis metuens hæc signa futuri
 Protinus: innocuo bethlehemica ruta cruce
 Tinxit: et effusa ingenti per tecta: per agros
 Cæde domos lachrymis impleuit: & æthera planctu
 Moerentes erebi campos in fontibus vmbbris:
 Sed neq; quod scelus in felix tentauit adeptus.
 Nam vigil ante leui dederat pater ista ministro:
 Quæ ferret mandata seni: cui tradita dudum
 Cura noui partus fuerat: teneræq; parentis.
 Subrahe venturo puerū: marremq; periclo:
 Et pete nil genas: cladem & saeuissima iussa
 Rex parat infantis: sparsa iam rura natabunt
 Sanguine: de matrum finibus sua pignora miles
 Auseret: allidens teneras ad marmora frontes:
 Atq; in frusta secans paruos crudeliter artus
 Sparget: & ingenti resonabunt omnia luctu.

DEc igit famæ nouitas. Describit fugâ diue virginis cù ple
 sua & viro iægiptu: multa de ægipitoru iistitutis: & q illic
 cõtigisse dñr post aduentu ei⁹ disertissime psequës. Ordo
 autē. Igit: quia & pastores & magi & symo & ana & apparitio stel
 la christu venisse pdicabat: hæc nouitas famæ: et noua flama. i. lux
 stellæ istar icedés coruscō. i. splendeti vultu p altos tractus cæli: suc
 cedere. i. flâma uerut claculū aios & mēte supbā regis. i. hærodis: sti
 mulis iuidiae & veneno odii ardete. i. tra pcordia. Hærodes cretus. i.
 procreatus de fâguie gætis idumeæ: erat rex solymis. i. hierosolymis

tanis. Nâ ppago iudea. i. pgenies de tribu iuda pdiderat sceptrū. i.
 regnū (p qd certū erat istare aduētū saluatoris. Iuxta illud qd dicis
 gene. xlxi. Nô auferet sceptrū de iuda & dux de femore eius: donec
 veniat qui mittēdus ē. & ipse erit expectatio gætiū) et ipa ferēs. i. tole
 râs iuita. i. violēta et coacta seu tyranū. i. hærode: plorabat hono
 res veteris regni amissos sup. esse. Igitur quia tyranus. i. incubator &
 occupator regni erat p romanos cõstitutus: ipse metuēs hec signa fu
 tri regis: tixit pterus. i. apliter quasi porrotenus (qd sic libetius ex
 ponō: qsi dicā pterus. i. statī. quia sūt qui volūt hærode aliis occu
 patū biénio post nativitatē dñicā iussisse vt oēs fates a bimatu & in
 fra occidat. veritū posset statī postq delusus eēt a magis id fecisse:
 & i securitatē etiā bimulos deleuisse sūt in qui ex reliquiis innocentium
 aliter iudicēt. Seruus aut illd. iiiii. geor. Protinus aereimellis &c. ex
 ponit pterus. i. deiceps.) tixit ergo pterus. i. apliter aut pterus. i. statī
 postq delusus se serat: aut deiceps rura bethlehemica: fâguine inno
 cuo. i. inocētū. & impleuit domos lachrymis: & hoc igēti cede. i. stra
 ge: effusa p tecta & p agros. Et impleuit æthera plâctu. i. mattu: & imple
 uit cäpos erebi. i. primi loci sub obscuri i inferno. i. lymbi scđos: moe
 retes. i. moerentis. vñ etiā yi. ænei. aïæ infatiū in limie primo apdise
 ros flere cœlēt cū dicit. Cötinuo auditæ voces: vagitus & ingēs Infâ
 tumq; animæ flètes in limine primo Q uos dulcis vitæ exortes & ab
 ybere raptos Abstulit atra dies & funere mersit acerbo. Hos iuxta
 falso dñnati crimine mortis. i. innocētes. Nec ē cõtraveritatē fidei q
 animas innocentium qnūc in cælis sūt tūc in cäpos erebi descēditissē dicit:
 Nâ ερεβυντες νη ερεβος deducit obscurus dñ Fuerūt aut in
 tenebris cū his de quibus dñ. habitatibus i tenebris & i vmbra mor
 tis lux orta est eis. nec pronūciatur erebus cū aspiratione) vmbbris. i.
 animis in fontibus Sed neq; sup. hærodes adeptus sup. ē. i. ppetrauit
 scelus qd ipse in felix tentauit. i. conatus ē. i. nō occidit christu dñi vt
 voluit. Vñ dñ hic in felix nō quia adept⁹ nō ē. sed q tentauit. Nâ ma
 li quo potentiores sunt: & quo prosperius malâ voluntatē perficiunt
 eo infeliciores sunt. vnde summa potētia sanctorum in cælis est
 peccare non posse vt sentit diuus Augu. in enchiridio. Legendum
 puto adeptus non adeptum. quia adipiscor raro passiu legitur: nō
 tamen esset contra naturam verbis si dicatur scelus non est adeptum:
 i. applicatum & adiunctu ad affectum aut acquisitum: ab hærode:
 sed cõsuetius & cõformius legitur adeptus) Nâ pater celestis scilicet
 vigil. i. diligens rerum conseruator: dederat ministro leui. i. angelo
 celeri ante. i. priusq hærodes in innocentes sequret: ista mādata q fer
 ret seni. i. Ioseph: cui cura noui puptus & teneræ parens. i. mris fuerat
 y ii

tradita dudu*i.* paulo ante. Mandata aut̄ sūt. Subtrahit puerū & matrē pículo p̄ periculu venturo. (hoc ē Surge & accipe puerum et matrē eius & fuge in ægyptū. Mathei secūdo) et pete niligerias. i. egip̄ti os ad nilū genitos. Rex. f. herodes parat infantī cladem & sequiſſi ma iuſſa. Rura natabūt. i. fluent iam. i. statim sanguine sparso. Miles i. durus satelles (Notū est quia miles dī quasi vnuſ e mille: stipendū scilicet facientibus. vnde viliſſimus qſq; militantiū & merentiū aere: pōt miles dici: quod propter imperitos dico: qui equites auratos milites vocāt) auferet de ſinibus. i. cōplexu inter brachia et pectora: matrū ſua pignora. i. natos earū: allidens teneras fr̄ctes ifatū. f. ad matmora: atq; ſparget crudeliter paruos artus fecans ea i fructa. i. piculas diminutas: & oia. f. loca reſonabūt igēti luctu. Iuxta filud pp̄te. Vox in rama audita eſt: ploratus et v lulatus multus. &c.

Territus hoc monitu ſenior vicina petiuit
Regna phari: & lybīcī contermina ſyrtibus arua
Hermopolimq; domum totam perduxit in urbem:
Mox theben: quondā portis celeberrima centum
Moenia. penſilibus tectis: templisq; deorum
Claruit: imperium quom rex busiris habebat.
Dehinc memphitis agros: feriunt vbi ſidera celſa
Pyramides: opus æterna memorabile fama.
Hictandem hospitio patrii ſuceptus amici
Artifices versare manus: vīctumq; labore
Rimari: et duræ ſtuduit ſuccurrere ſorti.
Vtq; erat ingenio pr̄stans: vſuq; peritus
Aſſiduo & quoniam rebus ſolertia maior
Semper adest misericordia: animumq; exerceſt egeſtas:
Virtutis non pauca ſuæ monumenta reliquit.
Ipſe myron laudasset opus: laudasset et ipſe
Praxiteles: nec phidiaco ceſſiſſet honori.

Seu ferrum: ſeu mallet ebur: ſeu ſculpere cedrum
Promptus erat: tabulis omnes inscripsit ahenis
Arſacidas: parthosq; duces: & gentis achiue
Cecropidas: & qui regni tenuere latini
Littora murranos: post quos troiana propago
Siluius albana ſtabat cum prole: ſedensq;
Augustus cum patre alto ſublimis in auro.
Et ptolemeorum ſeriem: nilumq; per agros
Aethiopum curuis voluenteſ ſlumina ripis
Finxit: & excellam nocturna lampade turrim
Aequore lucentem phario: ſparsasq; regentem
Tempeſtate rates: & felloſ turbine nautas.
Hoc fabri ſenioris opus: nec vile recepit
Hoc opere ex tanto precium paruāue peculi
Congeriem: his ſtudiis vitam: exiliumq; trahebat
Latius: & magno vīctum quarebat alumno.
¶ Territ⁹ hoc monitu ſenior &c. pſequiſ ſugā iofeph cū puerō & co-
iuge in egip̄tum graphicē ac docte multa perquirens. Ordo aut̄ eſt.
Senior. f. Iofeph: territus hoc monitu. i. per hunc monitum: non ab
hoc monitu ſed ab herode. petiuit regna vicina phari insulae quon-
dā paruę cōtra nili oſtia: q̄ nūc alexādrīa pōte coniūgitur. & petit li-
mina cōtermina ſyrtibus libycis. i. breuib⁹ & harenolis vadis q̄ ſūt i
libya ægyptū versus: & pduxit totā domū. i. familiā in vrbē hermo-
polim. i. ciuitatē mercurii q̄ hermes. i. interpres dicit⁹ eſt & a ſe ciuita-
tē illā egip̄ti denoiauit. Mox. i. deide p ordinē petit ſup. thebē ciuita-
tē illā egip̄ti (de qua Iuue. A tq; vetus thebe cētu iacet obtuta por-
tis: Eā codidit busiris: deleuit cābifē pſa; rex ſecūdū diodor. li. ii.)
petit dico thebē: appofitorie moenia celeberrima quōdā cētu portis
Quę ſup. claruit quōdā quū rex busiris hēbat i periu: tectis & tēplis
deorū pēſilb⁹. i. i aere ſupeſiſ. Dehīc ſup. petit: agros mēphitis. i.
y iii

Myron
Praxiteles

Phidias

Arsaces
Arsacidæ
Siluï
Augusti
Cæfates
Ptolemei
Murrani
Cecropidae

regionis illius in egypto nominatissimæ ppter sepulchra regū: vb celsæ. i. sublimes pyramides. i. structuræ lapideæ in morē ignis ascen dētis factæ in sepulturam aut luxū regū: sunt aut illic due q̄ inter miracula mudi recitātur vt in catharinaria diximus. feriūt sidera. i. videtur vſq; ad sidera p̄tendī (Est aut hyperbole) appositorie: opus memorabile æterna fama. Ipse Ioseph suscepitus tādē. i. post longam p egrinationē: hic. i. in sumo loco: hospitio amici patrii. i. paterni hoc est antiqui & qui etiam patris amicus erat & hospes, aut reuera patrii. i. cōpatriotæ: studuit versare. i. agitare: & in ope tenere: manus artifices: & rimari. i. p̄quirere vīctū labore: & succurrere durē sorti. i. paup tati & inedię. & reliquit nō pauca monumenta. i. testimonia: suæ vir tutis. i. peritię: vt. i. secundū q̄ erat p̄stans ingenio. i. industris: & peritus. i. expertus assiduo vsu: & quoniam maior solertia adeſt semper rebus miseris: Vnde ouidius Miseris sollertia rebus: & quoniā egestas exercet animū: vnde Virg. in geor. labor oīa vincit. Improbis & duris vrgens in rebus egestas. Ipse myron. i. qui peritissimus erat laudasset opus scilicet Ioseph. & ipse praxiteles supple laudasset: nec cessisset honori phidiaco id est ipsius phidiæ: Vnde myron fuit teste plinio lib. xxxiiii. na. hist. statuarius peritissimus hegesiladis discipulus. Praxiteles autem inter marmoris statuarios summam gloriæ obtinuit: sculpitq; ppter cetera venerem cnidi cuius amore captum iuuenem deperisse etiam plinius attestatur. fecit & alia præclara. Phidias quoq; statuarius clarissimus fuit: diis q̄ hominibus effingendis artifex melior creditus vt attestatur Quinti. in. xii. Iouem olympicum p̄clarissime effinxit. Ipse erat prōptos seu mallet sculpere ferrum seu ebū: seu cedrū. & inscrispit. i. insculpsit tabulis ahenis. i. ereis: oēs ar facidas. i. reges psarū (nā arfaces erat rex psarū a quo cæteri reges ar facidæ vocati sunt. vnde vt scribit Seruius in. vi. q̄nei. ad illud Silvius albanū nomen &c. Reges omnes albania siluio filio q̄neq; & la uinæ siluii dicti sunt: sicut romani impatores augusti vocantur & cæ fares: ægyptii ptolemei. Persæ arfacidæ. Latinimurrani. vñ Virgilii Murranū hic atauos & auorū antiqua sonantē Noīa: p̄ regesq; actū genus oē latinū. Addamus cū poeta athenarū reges q̄ cecropide no minati sunt a cectope & inscrispit oēs duces parthos: & cecropidas duces aut reges ḡtis achiue. i. græcae: & potissimum athenieū. & mur ranos q̄ tenuerit littora latini regni ante. s. aduentū q̄neæ. post quos stabat silvius rex albanorū ex istis ppago. i. ppagatio & pgenies tro iana. i. troianis oriūda: stabat cū plealbana. i. cū his q̄ postea in alba regnauerūt: & augustus sedēs cū patre. s. cæfare: a quo iperatores cæ fates vocantur: erat sublimis in alto. i. denso auro. Et finxit seriē pto-

lemeorū. i. regū ægypti q̄ a ptolemeo lagī filio nomē traxerūt. Lag⁹ aut erat miles gregarius alexādri: humili loco natus: & finxit nilum volūtē flumina curuis rīpis p̄ agros ethiopū. Et finxit excelsa turrim. s. pharon: lucentem in equore phario. i. ad pharon insulam lam padenocturna. i. noctu exposita ad directionē nauigantiū (ea autem turris inter miracula mundi cōputatur: qua ceteræ ad hoc mun⁹ q̄edi ficate phari vocatæ sunt) & regētē. i. dirigētē rates sparsas tēpestate i. procellis & vētis cōtrariis: & nautas felios turbine. i. turbatiōe ventorum. Hoc erat opus fabri senioris. s. Ioseph. nec recepit vilepcium i. mercedē modicā ex hoc tāto opere: ve. p̄ vel paruā cōgeriē. i. accu mulationē aut augmentationem peculi pro peculii. i. supellestilis & possessionis proprię (Peculium enim dici solet quod iis propriū est cui aliud habere non licet: vt seruīs & filiis familiās. Quia tamen a pe cu deducitur: vt pecunia & i pecore omnes possessiones suas veteres cōstituebāt. vnde appellatione pecuniae tota possessio significari solet etiam peculii pro quacūq; possessione propria v̄surpatur. vñ est illud in primo buco. Nec spes libertatis erat nec cura peculi. Et inde peculiare dicitur quod suum cuiusq; propriū est.) Et ipſetrathēbat. i. transigebat letiū. i. aliquantulum lete: & tolerabilius q̄ si ignau⁹ aut iners fuisset: vitā & exiliū his studiis. i. exercitiis. Et q̄rebat vīctū magno alūno. s. christo iefu domino ac saluatori nostro.

Peculium
Pharus

Tum romæ parebat ager memphiticus: olim

Diuitis ægypti sceptrum ptolemea propago

Gesserat: at regni princeps: ac seminis auctor

Vnus ale xandri comitum fuit: ipse potentem

Perdomuit libyam: circūq; facientia regna

Cyrenes: arabumq; procul lata arua subegit.

Mox tantas philadelphus opes patre digna propago

Suscepit sophiæ specimen: clarusq; mineruæ

Cultor: & imperium tenuit cum fratre cerauno.

Stirps extrema domus tantæ dionysius æuo

Et virtute minor: nec nomine dignus auorum.

Omne suæ gentis decus obscurauit: & vno

In scelere extincta longæuæ gloria laudis
 Hic fuit extinxor Magni: qui cæsar's arma
 Fortunæq; graues fluctus pro ciuibus: & pro
 Libertate tulit patria: cui numina: si non
 Et cœlos fortuna regit: post fata dedisse
 Atria crediderim stygiis minus aspera campis.
 Tunc erat hermopolis: foliis pomoq; salubri
 Vt ilis ægrotis arbor: quæ virgine visa
 Pignore cum paruo summum flexisse cacumen
 Fertur: & occulti numen sensisse tonantis.
 Hæc erat a medis arbor translata colonis
 Perpetuo frondens & medica mala ferebat.
 Parthenices primo ingressu: simulachra per omnem
 Legimus ægyptum subita cecidisse ruina:
 Et collisa solo: iacuit resupinus anubis:
 Cornibus auratis. solio ruit isis ab alto.
 Occidit exemplo luctu qualitus osiris.
 Sicut cum trepidi per cæca silentia fures
 Noctis eunt taciti: vigilantq; ad furtæ: repente
 Si densas abigat lux improuisa tenebras:
 Diffugiunt: lucemq; timent: ceduntq; diei.
 Attoniti vates illis responsa diebus
 Nulla dabant: stabatq; oculos immotus aruspex.
 Sparsa sacerdotes timido legere deorum
 Frusta ministerio: cœpit tunc perdere vires

Cæcasuperstitio: veriq; exurgere patris
 Cultus: & occulto superum latrea fauore.

¶ Tum romæ parebat ager memphi. Describit statu egypti: & que miracula ad ingressum saluatoris illic facta memoratur: videlicet de arbore cacumen suu flectete: & de idolis corrutib; Ordo est Ager mephiticus. i. egyptia regio: parebat. i. obtoperabat: tum. i. tunc romæ. i. romano imperio. Propago ptolemea: a ptolemeo lagi filio vt dixi tracta: geslerat olim. s. post alexandri magni obitum vsq; adaugisti imperium scæptrum diuitis egypti. i. regebat egyptum. At vn^o comitū alexandri. s. primus ptolemeus lagi filius fuit princeps regni: & auctor seminis. i. pgenie. Ipse perdomuit libyā potente: & regna circuacentia: vt cirenes. & subegit leta. i. pingua & felicia arua ara Philadelphii. i. arabia felicis. Philadelphus secundus. s. ptolemeus filius primi: qui patre virtuo ac volente regnare cœpit: vir doctissimus q; strabonē philosophū pceptore habuit: per. lxxii. interptes bibliā ex hebreo græcam effectā bibliothecā suę oī pulcherrimae ipso fuit existens specimē. i. decus & ornamētum sophię. i. sapientia & litteratura & clarus cultor mineruq; i. sapientia seu philosophia: & propago digna patre. s. primo ptolemeo: suscepit mox tatas opes: quātas. s. pater pepererat: & tenuit imperium cum fratre cerauno: qui eo maior natu erat: sed minus idoneus regno. Dionysius (auletes. s. qui a quibusdā vndeclimus ptolemeorū ponitur) ex istenis extrema stirps: tandem domus (reliquit enim tantummodo filias quarū maxima cleopatra post varios casus ab augusto victa veneno se & gentem suam extinxit.) existens minor sup. ceteris quo. i. tempore & virtute: imo pessimum erat. Nā regno expulsi a subditis: & a pompeio magno restitutus: eidem causa necis fuit: nā Septimius eius pfectus latus pōpē mucrone trāffodit vt Auctor est pli. in vita eius): nec. i. & nō: digno nomine auorum. i. vt ptolemeus voeū: obscuravit omne decus suæ gentis: & gloria longæuæ laudis extincta est in vno scelere (quia videlicet) hic fuit extinxor magni. s. pompeii ad se confugientis: q. s. Magnus pompeius: tulit. i. perperius est arma cæsaris. s. Iulii: & graues fluctus fortunæ. i. mirabiles aduersitates: pro ciuibus. s. romanis & p; patria libertate: cui. s. pompeio: si fortuna non regit & id ē etiā celos id est iudicium coelestium: ego crediderim numina dedisse. id est assignasse: post fata id est mortem: atria minus aspera id est mansionem mitiorem in sup. campis stygiis. i. infernalibus: quia salutis auctore nō cognovit dānatū cēset: sed mitius punitum apud inferos (Alludit aut ad sententiam Lucani: dicētis deos secutos arma posse

peii fortunā cæsarī: Aut ad illud. ii. ænei. cadit & ripheus iustissim⁹
vñus q̄ fuit in teucris & seruātissim⁹ equi Diis aliter vñsum.) Arbor
erat tunc hemopoli. i. iuxta hemopolim ciuitatē egypti ab herme
te denoīatā: vñlis egyptis. i. stomacho p̄cipue laboratib⁹ foliis & po
mo. i. fructu: salubri. i. habēs folia & fructū salubrē: q̄ virgine viſa. i.
dū virgo trāſiret & videri posset: aut viſa a virgine: cū pignore. i. fi
lio cū paruo: fertur flexiſe cacumē ſumū: bene dicit fertur. ne apoci
phis ad libeat fidē certā: & fertur ſenſiſe: numen tonantis. i. dei oc
culi. i. latentiſ ſub forma humana. Hęc arbor erat tranſlata a colo
niſ medis: frondens perpetuo ſemp̄ tpe: & ſerebat mala medica a re
gione ſic dicta: ſicut perſica & ceraia aut cerasia. (De hac arbore dicit
Virgi. geor. ii. Media fert triftes ſuccos tardūq; ſaporē foelicis mali:
quo nō p̄ſentius vñlū Pocula ſi quādo ſeuæ iſecere nouercæ Mifue
rūtq; herbas & nō innoxia verba: Auxiliū venit: ac mēbris agitatra
venena. Ipa ingens arboſ: faciēq; ſimillima lauro. Et ſi non aliū late
iactaret odore Laurus erat: folia hant vñlis labentia ventis: Flos ap
prima tenax: animas & olētia medi Ora ſouent illo: & ſenibus medi
catur anhelis &c. Seruui putat ēaſtrū eē. Plinius ſiria vocat ſed ēa
negat alibi naſci q̄ apud medos & in perſide. Sed i egypto naſci po
ſe ppter vicinitatē nō negauerim.) Parthenices &c. Refert ſecundū
miraculū quod ſignatū volunt Oſe. x. cū dicitur I pſe cōfringet ſi
mulacra eorū &c. Ordo eft. Nos legimus ſimulacra. i. deorū cecidiſ
ſe ſubita ruina per oēm egyptū primo ingressu. i. ad primū ingressū
parthenices. i. virginis marie cū prole ſua. & legimus ea collifa. i. cō
fracta ſolo. i. per terrā. A nubis qui capite canino colebatur ab agy
gtiis quaſi cuſtos oſridis: & Iſis quā in vaccā aliquid mutatādi
cunt: ruit ab alto ſolio. i. altari cū ſup. cornib⁹ auratis. Et oſiris q̄ſi
tus luſtu. i. bos qui illis quaſitus apparare ſolet & per quē oſirim
maritum oſidis intelligūt. (De hoc aut̄ alibi late diximus) occidit. i.
deorū ſum cecidit & interiit: extemplo. i. illico. Sicur fures trepidi dif
fugūt: & timet lucē. & cedūt diei. cū ipſi taciti eunt per cęca ſilentia
noctis & vigilant ad furta ſup. facienda: diffugunt dico: ſi lux ipro
uifa abigat repente tenebras densas. Iocunda eft & artificiosa ſimi
lido. Vates. i. interptes deorū nulla dabat reſponſa illis diebus: &
haruspex. i. inſpector hostiarū oblatarū: ſtabat immotus oculos. i. ha
bens oculos immotis p̄e admiratione. ſi stupefactus. Sacerdotes le
gere. i. collegerūt: timido id ē formidoloso ministerio: fruſta. i. frag
menta deorū: ſparſa. Superftitio cęca: que maxime viguit in egypto
et iā tpe domitiani: vt attelſatur Iuuenalis in ſatyrā dices. Quis
necit voluſi bithinice: qualia demēs Aegyptus portēta colat. & cul

tus veri patris. f. diuinī: cōcepit exurgere. i. oriri latrea. i. diuinus cul
tus cōcepit exurgere occulto fauore ſuperū: Graece quidē ΛΑΤΡΙΑ. Latria
i. latria dicitur cultus diuinus: deo libere impensus: hoc eft vt deo:
Dulia; ΛΟΥΛΙΑ. vero hoc eft dulia ſeruitus coacta cuius exhibita: ſed qa
Latrea ΛΑΤΡΗΣ. i. cultor ac ſeruitor dei per h quod in e longum vertitur
ſcribitur: ſcripsit poeta hoc loco latrea: vt fere codices attestātur.

Quo studio natum: qua ſollicitudine mater

Sancta: quibus curis: & qua curuauerit arte

Non ſi mille mihi boreas inflauerit ora:

Milleq; veloceſ ſurgant in carmina linguae:

Expressiſſe ſatiſ licet: tollebat in vlnas

Et ſigens oculis oculos p̄acordia flammis

Dulcibus vrebant: teneros amplexibus artus

Stringebat lachrymans: roſeae dabat oſcula fronti:

Vbereq; exerto dulcem inuitabat ad eſcam:

Expertem sermonis adhuc: nec verba valentem

Soluere progeniem: ſummoq; ardebat amore.

Quom primum dulces infans proferre loquelas

Ceptit: & alternis veſtigia figere plantis:

Mater ei tunicas habiles ordita: nouumq;

Veſtis opus: niueo puerum veſauit amictu:

Suspiciensq; polos inquit: date numina veſti

Increments meæ: pueri cum corpoſe ſemper

Creſcat: & ad sanctos vltro ſe accōmodet artus.

Non gladium: tincāue ferat: non trita ſenectaz

Cedat & haec noſtri durent monumenta laboris.

Sic ait: & tenui gaudentem cycladē natum

Spectabat defixa oculos: dextraq; regebat;
 Ambiguos gressus: in pignore prouida semper
 Sollicitæ mens matris erat pia voluere verba:
 Et superum laudare patrem studiosa monebat:
 Atq; manu victum quærens sub paupere tecto
 Affiduum tractabat opus: non mobilis illi
 Frons erat: aut sublito pectus mutabile motu
 Grata sed illius mentem: vultumq; decoro
 Pondere firmabat grauitas: non mœsta nec atrum
 Torua supercilium: nec aperto effusa cachinno.
 Sed clara & miti facies condita lepore:
 Non ridens: non tristis erat: sed mixtus vtroq;
 Vultus. humiq; oculos semper conuersanitentes.
 Offuscare decus. viuamq; abscondere formam
 Cura fuit. semper vulgus manifestaq; semper
 Compita: congressus hominum vitauit & ora.
 Gaudia natus erat: natus solatia: natus
 Curarum lenimen erat: matri ista voluptas
 Sola fuit: terram membris habitabat: olympum
 Mente: nec a studiis potuisset talibus vng;
 Diuelli: pietas imis immersa medullis
 Haeserat: & firmas virtus inculta sub alto
 Pectore radices pulsa vndiq; sorde per omnes
 Spargebat late synceri corporis artus
 His superaddiderat diuinæ semina lucis.

Cœlestiq; pater totam lustrauerat igne
 Mon illam terrenus amor: non vlla caduci
 Cura boni: non spes vitæ: non tristis imago
 Horrifica mortis: nec honor: nec fama mouebat.
 Hic fuit a prima seruatus origine semper
 Viuendi modus ad gelidi nigra vscq; sepulchri
 Limina: Sicut enim assiduis quæ vapulat vndis
 Dura silex immota manet: nec murmura ponti:
 Nec metuit ventos tempestatesq; sonoras:
 Quoq; magis premitur: tanto sit leuior æstu:
 Sic inconcussum firmato robore pectus
 Fortunæ quascunq; minas: quoscunq; labores:
 Erumnasq; tulit: patiens terit omnia virtus
 Aegiptus pluuiam nescit: sed lata quotannis
 Cum premit æquorei sol humidâ brachia cancri
 Arua rigat nilus: verum his fœcundior annis
 Exiit: et oampos melioribus imbuit vndis.
 Largius et segetes illis: & poma diebus
 Protulit omnis ager: præsentia numina tellus
 Sensit: et illius radiis fœlicibus æther
 Intima maiori compleuit viscera partu.

Quo studio natu. Recitat sedulitatē ac diligens studiū piëtissimæ
 mīris i indulgētissimū filiū suū: Oñdēs ab ea educatū ac vestitū veste
 illa incōsutili desī cōtexta p totū: quā ptinax fama ē creuisse cū chri-
 stō ab ifatia eius. Addit pterea laudes diuæ virginis quā meruit vir
 tuti studēdo & famæ suæ cōsulēdo. Ordo ē. Si boreas. i. vēt⁹ ille ve-
 hemēs iflauerit mihi cētū ora. i. si haberē cētū oras p & voce firma

ad loquendū munita: & mille velocies lingue surgat in carnia. i. ad ea
mina exprimēda. (vt persius ait: Vatibus hic mos est cētū sibi posce
re voces: Cētū ora: et linguas optare in carmina cētū. Hoc etenī ho
menus fecit: & Matio noster in sexto dicens. Nō mihi si lingue centū
sint oraq; cētū: Ferrea vox: oēs scelerū cōprendere formas. Oia po
narum p̄currere nomina possē. Hoc quoq; nunc facit poeta: nō lice
at expressisse satis: quo studio & qua sollicitudie: et qb⁹ curis: & qua
arte. i. industria: mī sc̄ā curauerit natū. i. filiū suū. Tollebat sup. eū
vlnas & figens oculos sup. suos. oculis sup. filii: vrebatur. i. inflamma
bat: dulcibus flāmis. s. sancti et casti amoris) quia non tā vt t suū q; vt
dei filiū amabat: p̄cordia. i. intima cordis sui. & ipsa lachrymans
aut p̄gaudio: aut quia debita curā illi ip̄penderē nō potuit: aut pro
pter exilii filiū: aut p̄scia doloris futuri: stringebat āplexibus tene
ros artus. i. arcte cōplexa ē filiū: quod amoris idicū est. & dabat de
more. s. matrū: roseæ fronti oscula. & inuitabat ad dulcē escā. i. ad lac
virinale exerto. i. explicito e sinu materno: vberē: sup. filiū: expre
sē adhuc sermonis i. in fātē: & ardebat. i. proseq̄batur ardenter sumo
amore. Quom. i. vt: infas coepit primū p̄ferre dulces loquelas: & fi
gere vestigia plātis alternis. i. alternati positis & motis: mater vela
uit puerū nūeo amictū (hoc in fauore sui ordinis dicit poeta: nā sūt
qui cōtendat ferrugineum seu pīcē ac subcelestē colorē habuisse
tunicā illā qualis adhuc i francia nō lōge a lutecia. Parthisiorū vīst)
vestiuit dico. ordita. i. vt contexerat: tunicas habiles. i. aptas & por
tabiles ei. s. puer: & ordita nouū op⁹. i. genus: vestis. & ipsa suspici
ens: id est fursum inspiciens polos id est coelos inquit: o numinida
te meę vesti: incrementa. vt crescat semper cum corpore pueri: & ac
commodet se vltro ad sanctos artus. & vt supple vestis non ferat
id est patiā gladium id est incisuram factam gladio aut cultro vna
de milites dixerunt Ioannis. xix. Non scindamus eam: sed fortia
mūr de illa cuius sit: vt pro vel tineam. i. vermē qui pānos exedit: &
ipsa non cedat trita. i. nō teratur vt cedat senecte. i. vetustate nō con
sumat: quia tps edax rerū est: oia labascunt & consumuntur in tem
pore. & hæc monumenta. i. testimonia: nī laboris: durēt. s. vspq ad
cōsumationē sēculi. Sic ait. s. mater: et spectabat natū gaudētē more
puerili: tenui cyclade. i. veste rotūda quali mulieres vti solent: def
ixa. i. habēs defixos oculos in eū: et regebat. i. dirigebat dextra gret
sus abiguos. s. pueri adhuc titubantis & vacillatis: metis mīris solli
te erat sēper prouida in pignore. i. nato: & ipsa studiosa monebat ip
su voluere. i. tractare sēper pia verba. i. ad deū: hoc ē p̄ces: & laudare
patrem superum id est cœlestem: Atq; ipsa quēs manu id est ex op-

te manuali vīctum: tractabat assiduum opus sub paupere tecto. Frōs
mobilis id est vagabunda et petos oculos habens vt lasciuę. aut pe
ctus mutabile subito motu: non erat illi. sed grauitas grata id est ma
turitas decēs et non morosa firmabat decoro id est pulchro & tēpe
rato pondere: mentem & vultum illius. facies sup. eius nō erat moe
sta. i. tristis: nec torua atrum supercilium. i. habens supercilium nimis
seuerū et triste: nec effusa aperto. i. dissoluto cachinno. i. risu immo
derato: sed clara id est condita. i. redimita et temperata (a cōdicio quā
tā p. lōn) lepore. i. venustate sermonis: miti id est placida. vulnē nō
erat ridens sup. semper: & non erat tristis: sed mixtus v troq; scilicet
inter ridentem & tristem medio more tēparatus: & sup. erat semp̄ cō
uersa oculos nitentes id est habuit semper conuersos oculos nitētes:
humī id est in humū. Sed ille genitiuus hoc peculiare habet q; quasi
cum motu construatur. vt deiecit oculos humi. Cura fuit semp̄ offu
scare. i. obtegere: decus id est formositatē suā: & abscondere formāvī
ū id est vegetem & in vigore existentē. et ipsa vīta uit semper vulg⁹
& manifesta cōpita. i. conuenticula hoīm & cōgress⁹ hoīm: & ora. i. cō
spectus hominum: hoc autē quod & Ambrosius & alii sancti de di
ua virgine p̄dican: memorando monet poeta tacite virgines cē
teras hanc virginum principem imitari) Natus id est filiū erat ei gau
dia: natū erat ei solatia: natus erat ei lenimen curarū. Ista scilicet cū na
to: voluptas erat sola matri: ipsa habitabat id est colebat terras: mē
bris scilicet corporalibus: & olympum. i. cœlum mente. nec potuſ
set vñq; diuellī a talibus studiis: quia pietas id est religio: & vt dicūt
deuotio: h̄eserat immersa imis medullis. id est in intimis cordis sui: &
virtus incocta. i. consuetudine longa innata & stabilita sub alto pe
ctore: spargebat late per omnes artus sinceri corporis: radices. i. ra
dicabat: & hoc sorde pulsa (nō dicit expulsa: quia nō infuerat: sed p̄
hibita: & arcta) vndiq;. i. ab oī pte vñ annasci posset. Pater. s. cœles
tis supaddiderat his. s. virtutū dotibus & studiis: semina. i. principia
diuine lucis. i. cognitōis rerū diuinārum: & lustrauerat. i. circūfusse
rat & p̄seruauerat eam totam igne cœlestium. id ē charitate cœlestium.
Amor terrenus non mouebat illam. non vlla cura boni caduci: non
spes vitæ. s. temporalis: nec tristis imago mortis horrifera. i. horro
re afferre solitae deduxit aut̄ a noiatuo: nā ab obliquis fieret horro
fer: sicut a sopore soporifer) nec honor: nec fama. i. laus terrena (Quē
res tamē quō famē non studuerit: cū dictū sit curam habe de noie bo
no: & saluator dixerit Luceat lux vestra coram homīnibus &c. Au
gustinus q; cœlet famā bonā nobis esse necessariā ad salutē proximi
icut vitam bonam ad salutem nostram. Sed sciēm famā ēt bonā &

honestā varie appeti: aut ad nostrā gloriā & sic appetūt eā inanēs & mūdani: nec sic eā virgo appetiit: nec sic appetēdā xp̄s docuit dicēs mai. v. Sic luceat lux v̄rā corā hoībus: vt videāt oga v̄rā bona: et glorifcent patrē v̄rm q̄ in cælis ē: Alio mō ad gloriā dei & edifica-
tionē pximi: & siceā virgo q̄ castissime & honestissime vixit nimirū petuit: verūtī alia erit platis sollicitudo vt hoīes videāt oga sua bōa q̄ virgūculis. Neq; dicit virgīnē nō habuisse curā de bono noīe sed nō motā honore ac fama mūdāna videlicet.) hic. i. huiusmodi mod̄ viuēdi fuit seruatus sup. avirgē: sp̄ a prima origine vsq; ad nigra. i. tenebrosa limina gelidi sepulchri. i. v̄sq; ad mortē. Enī p̄ quia: sicut silex. i. saxū i mari durissimū: q̄ vapulat. i. p̄cutiſ: affiduis vndis ma-
net imota: nec metuit murmura. i. turbatiōes pōti. i. maris: nec ven-
tos nec fēpestates sonoras. i. cū tonitru et fulgure oriri solitas quoq;
i. & quo hoc ē quāto(Sūt ei duę dictiones) æstu. i. feruore vndarū ip-
sa silex p̄mit. i. vrgeſ magis tāto ēstu fit leuior. i. politior & glabrior
et p̄ hoc durior. Sic pectus incōcussū. i. icōcussibile: sicut Solis iac-
cessos vbi diues filia lucos &c. i. iaccessibiles) robore firmato. i. quia
robur habuit firmatū: tulit. i. tolerauit quascunq; minas fortunæ. &
quoscunq; labores et erūnas Virtus patiēs. i. patiēta: terit. i. cōterit ac
vincit omnia supple aduersa. Aegiptus pluuiā nescit. Descri-
bit p̄ digressiunculā naturā egypti: oñdēs per p̄sētiā christi & matris
illi maiorē fertilitatē fuisse. Ordo est. Aegiptus nescit pluuiā. vñ noui
dius Dicitur egyptus caruisse iuuātibus arua Imbribus: atq; annos
sicca fuisse decē.) sed nilus rigat quotannis. i. singulis ānis lata arua:
cū. i. qñ sol premit. i. occultat humida brachia cancri equorei. i. ma-
rini quōdā (Mirandū autē videtur q̄ sub cancro cū maximus ē estus
fiat inundatio: sed dicunt æstu solis tūc niues dissolui: soleq; cū long-
ior sit a terris q̄ in hyeme tūc minus eius fontē exfiscare: ventosq;
quos etefias vocāt a meridie in septētrionē flātes tūc imbrū vi p̄i-
uos in nilū demittere ac cursum eius detinere: aut arenis opplere: tūc
q̄ apud antipodas vbi ortū hēt aqrū vi esse sicut nobis in hyeme:
aut deniq; eā esse occultam naturā aquarū nili: q̄ tūc i cōmetū sumūt
sicut ignotis causis mariū fluxus & refluxus fiunt: & febrū tertiana
rū & quaternarū nō nisi suis diebus feruores oppriment: sed hec im-
becillium īgenitorū est responſio. Cū et mariū & febrū cause in da-
gari possint) Verum ip̄ se nilus exiit his annis quibus maria fuerat in
egipto: foecundior idest v̄berior solito: et imbuit idest irrigauit cā-
pos melioribus idest foecundioribus vndis. et omnis ager ptulitil-
lis diebus fegetes et poma: largius sup. solito. Tellus. i. ægyptia sen-
fit p̄sētia numia. i. christi. & æther. i. celū compleuit intima v̄scen-

Causē i cre-
mēti nili

f. terrae maiori partu. i. fertilitate: radiis felicib⁹. i. propter felicem
irradiationem illius. f. pueri.

I Am ferus hærodes fato sublatus: ad vndam
Raptus erat stygiam æterna cruciandus erinne:
Et post prima fugæ iam septima venerat æstas
Tempora: iam q̄ pedes puer exercebat & ora
Rectius: et formæ dulci florebat honore:
Quom diuīs iterum galilea monentibus arua
Ocyus ægypti laribus petiere relicis:
Nec bethlehem tetigere domos: nec rura sionis:
Archelaus nam tunc solyma regnabat in ora
Natorum primi hærodis fæuissimus: illo
Post lustrum expulso dulci cum pignore mater
Longæuusq; senex ad primi maxima veris'
Orgia: quom typico faciunt solenniter agno
Conunere. puer subitæ se se abdidit umbra
Nubis: ab aspectu mattis sublatus: in alta
Templa sacerdotes inter: legisq; magistros
Mirantem vario tenuit problemate turbam.
Tres illum gemebunda dies: tres anxia noctes
Agnatos: notosq; inter per rura: per orbem
Cum tremulo consorte parens quæsiuit: & auras
Questibus impleuit: lachrymisq; tepentibus ora:
Sæpius hæc iterans magni minate tonantis
Progenies: si terram habitas: te ostende parenti:
An potes ardorem hunc afflictæ spernere mentis?

Si cælos æterna parris si regna petisti:
 Me quoq; depositis in sidera collige membris
 Vel viuam me tolle precor: quo veneris æquum est
 Me quoq; nate sequi. tuus est ex sanguine sanguis;
 Ex membris tua membra meis: ex corpore corpus:
 Quod totiens alimenta dedit tibi lactea pectus
 Ferre potes tantis curarum molibus angit
 Tertia lux aderat. cum se quarentibus vltro
 Obtulit: et media fese monstrauit in æde:
 Tunc illum formosa parens amplexa: quid inquit
 Nata tot in lachrymas: tanta in suspiria mittis
 Me miseram! tristemq; virum! tum lumina tollins
 In matrem genitus dulces se misit in vlnas.

Hærodes ferus. Describit redditū diuēvirgīs cū plesia
 iudeā: post mortē hærodis. vñ dī Mat. ii. defuncto aut̄ hæ-
 rode: ecce angelus dñi apparuit in somnis Ioseph in egi-
 ptō dices. Surge & accipe puerū & matrē eius & vade in terrā israel:
 defuncti sūt enī q; quarebant animā pueri. Describit præterea quomō
 cū fact⁹ eēt ānorū. xii. iesus i tēplo cū doctōribus inuētus ē audiēs &
 iterrogās eos Additur⁹ cetera in quibus diuavirgo interfuit xpi acta
 Ordo ē. Hærodes ferus sublatus īa fato. i. morte: erat raptus ad vna-
 dā stygia. i. tristitia infernalis cruciādus. i. vt crucif: æterna erine. i.
 furia infernali. Et septima èstas. i. septimus annus (q; semel i singu-
 lis annis èstas ē) venerat post tpa prię fugaz. i. in egyptū: & puer ex-
 ercebat īa rect⁹. i. firm⁹ & decētius pedes. i. gradiebat: & ora. i. loqua-
 tur decēter: & florebāt dulci honore. i. speciositate formæ. Cum. i. qn̄ sup.
 Ioseph & m̄ cū puerō petiere itezocys. i. sceleriter atua galilea
 p galilea: relictis larib⁹. i. domib⁹ egypti. & hoc diuis. f. ägelis mo-
 netibus. nec tetigere domos bethlē: nec tura sionis. i. hierosolyma-
 tana: in qbus siō ē. Nā archilaus (qd nomē interptāt⁹ princeps popu-
 li) sequissimus. i. crudelissimus: natorū. i. filiorū: primi hærodis) tres d-
 suisse memorantur sed tūc tñ vñus regnauerat: dictū ē ergo hoc ex

persona poetæ: si ne respectu illius: temporis Detribus autem ex
 tant plebei versiculi A scolonita necas pueros Antipa Ioānē: Tuq;
 agrippa petrū claudis: cedens Iacobum. Archelaū autē dicunt re-
 gnasse annos. ix. Cui frater hærodes quē Antipā vocat successit i ga-
 lileā) Archelaus ergo sequissimus natōrū primi hærodis regnabat tuc
 in ora. i. regione solyma. i. hierosolymitana. Mater s. maria & senex
 longeius. Ioseph cōuenere cum dulci pignore. i. filio et alūno. s. ie-
 fu: post lustrum. i. quinq; annos (& hoc illo. s. archelao expulso. s. a
 regno & viēnā allobrogū ciuitatē in exiliū (vt dicūt) missō) Sane q; a
 vt dixi nouē annos regnasse memorant: mallem coniungere sic co-
 uenere post lustrum: septem enim anni transacti erant puerō: cum iā
 ab egypto redierat: et deinde transacto lustro: factus est secundū euā
 gelium annorum duodecim q; sic illo expulso post lustrum: tametsi
 vtrūq; fieri posset: vt pote si quadriennium regnauerit cum iam re-
 diissent: sed quia dicitur Mat. ii. defuncto autem hærode: ecce ange-
 lus domini apparuit in somnis ioseph in egypto. Videtur statim de
 functo hærode apparuisse: quocirca nihil erres dicendo conuenere
 post iustum id est post quinq; annos post redditum suū ex aegipto)
 conuenerunt dico ad maxima. i. solēnia festa: et sacrificia: primi ve-
 ris. i. que in primoyere: hoc est in martio celebrari solent: videlicet
 paschalia: cum. s. iudei: faciunt sup. rem sacrā: solenniter. i. celebriter
 q; si ex solido anno: agno typico. i. mystico & figuratiuo (typos enī
 figura ē) figurabat aut̄ agn⁹ paschalisi xpm. Norūt qui quicq; lfarū
 videit facio cū ablato costrui cū rē sacrā seu sacrificiū significat: vt i
 buco. Cū faciā vitula p frugib⁹ ipē vēito) Puer. s. iesus abdidit. i. ab
 scōdidit fese vmbra subitæ. i. ex iprouiso ortæ. nubis. i. caligis. Sic
 etiā genes primo ænei. aere septus singif. Videtur aut̄ a quibusdam
 pie hoc dicere poeta. ne. s. quicq; negligētiae aut̄ mīi aut̄ custodi de:
 q; illum amiserint: verū id purgat Lucas dicens. Consumatisq; die-
 bus cū redirent: remansit puer iesus i hierusalē: & nō cognouerūt pa-
 rentes eius Existimantes aut̄ illū in comitatu esse venerunt iter diei
 &c. quod quidam interpretātur dicentes q; viri seorsum a mulieribus
 īrētū puberes aut̄ cū alterutris atq; ita existimabat maria eū ēē i comi-
 tatu ioseph: et ioseph i comitatu marie. Verū euāgelica verba inuūt
 maria & ioseph simul descēdisse existimātes puerū eē in comitatu co-
 gnatorū & notorū vbi post iter vnius diei requirebāt eū. Nec videt
 nube ablato q; si sic ablato fuisse aiaudertētib⁹ ipis: nō descēdisset iter
 diei priusq; que siuissent ipsum: facile autem poterat abscondi puer
 duodennis cui licebat cum cognatis aut cum parentibus redire:
 sed in musca capienda fortassis ingeniosior v idebor: cum parui re-
 z. iiiii

Questus
Quæstus

Tonans

ferat nube ne tectus: an alio pacto ab scōsus ignorātib⁹ discesserit) Et ip̄e sublat⁹: i. clā subtract⁹: ab aspectu m̄ris i alta tēpla. s. salomonis: iter sacerdotes & magistros legis. i. legisperitos & scribas: tenuit. i. l moratus ē & detinuit: vario pblemate. i. acipiti ppositōe (q̄ secundū quo sdā fuit de aduētu xp̄i: quē venisse argumētabat ex eo q̄ sc̄ptū ablatū eēt a iuda.) turbā. s. circūstantē. mirātē. i. stupētē Stupebant enī oēs q̄ eū audiebāt sup prudētia & respōsis ei⁹: Parēs. i. m̄r. s. maria gemebunda & axia q̄s iuit illū cū cōsorte. i. marito ioseph tremulo. s. senio & axietate tremēte: tres dies (q̄a post tridū inuenierūt illū tñ vīdētū solūmodo bidūt q̄s iuisse: qui avenerant iter diei priusq̄ requirebant eum) & tres noctes inter agnatos & notos: per rura & p̄ urbem. & ip̄leuit auras q̄stibus. i. q̄relis (sed dubites an id decore in tali vīrgine dīctū sit. Scribitur aut̄ prima syllaba sine diphthongo: & secunda p u: venit enim a q̄rōr cū questus a quero illis casib⁹ que stibus faciat: & per æ scribatur) & ip̄leuit ora lachrymis tepentibus id verisimile ē. I terans. i. repētens aut̄ dicens sepe hæc. s. verba sequentia: om̄i nate progenies. i. existens filius magni tonātis: id est dei patris. (Quia sepe ita interpretat⁹ sum: si quis adhuc h̄esitet cur deum tonātem vocet: sciat ppriū iouis fuisse: quē fūmū deorū putauit gentilitas: vnde licet palladi seu minervæ & vulcano quoq̄ tonitrua et fulmina dentur: habere tamen ea ab ioue dicuntur: vnde de pallade primo ænei. Ipsa iouis rapidum iaculata e nubibus ignē &c. Et in eodem venus ad iouē. O qui res hominūq̄ deorūq̄ Aeterno regis imperio & fulmine terres. vnde etiam vulgo teutones diem iouis diem tonantis vocant. Quia ergo gentiles iouem & tonantē: nos deum patrem vocamus: ideo tonantem pro deo patre posuit) Si tu habitas terram: ostende te parenti. id est matri. An potes spernere. i. nihil pēdere: hūc ardorē. i. yehemētē amorē meū mēritis afflīctē. i. profigatē. (Magnū pathos in singulis vocabulis. vñ nō dicit amorem: sed ardorē: & hūc, hoc est maternum: se enim monstrat: nec affectionis carnalis: sed mentis: nec qualiscunq̄ sed afflīctē: nec negligere aut dissimulare: sed spernere.) Si petisti cœlos: si petisti eterna regna patris: collige quoq̄ id est etiam me i sidera: mēbris scilicet corporis: depositis. i. exutis per mortem: vel tolle me v̄iam. id ē cū corpore: vt faltem sic te fruar: equum id est iustū est: om̄i nate me se qui quoq̄. i. etiā sup. illuc: quo veneris. i. pueneris. q̄a tu sanguis ē ex sanguine sup. meo: & tua mēbra sup. sūt ex mēbris meis: & tuū corp⁹ ē sup. ex corpe sup. meo. Potes tu ferre. i. pati sup. hoc. s. meū pectus: qđ dedit tibi totiē alimēta lacbea. āgi. i. affligi & torq̄ri tātis molib⁹. i. magnis cumulū curarū. i. sollicitudinū: q. d. nō video q̄ id fieri pos-

set. Tertia lux. i. dies: aderat cū. i. q̄n sup. filius: obtulit q̄rentib⁹: se v̄tro: nō quia obuiā venit: sed quia inueniri voluit: & monstrauit sese i media eđe. s. tēpli. Parens. i. mater formosa: āplexa. i. āpletēt (pas sim enī p̄teritū p̄ p̄senti in passiuā voce v̄surpat: quod in veris pas siuis quibus p̄sens non est facilē p̄mittit) tūc illū. i. filiū suū. inq̄ na te. i. fili: quid. i. ad quid: quāobrēmittis me miserā & vīg. i. maritum meū tristē in tot lachrymas & in tanta suspiria / Euangeliū habet. fili quid fecisti nobis sic! Ecce pater tuus & ego dolētes q̄rebamus te. Et ait ad illos. Q uid est q̄ me q̄rebatis? Nesciebatis quia in his q̄ patris mei sūt: oportet meee! In q̄b⁹ q̄ dē verbis meo iudicio arguti⁹ seruat decor: q̄ hic. Nālicet vīrgo maria sit ceteris mortalib⁹ post filiū suū p̄serēda: tñmodestię ei⁹ cōgruit dicere pater tuus & ego: nō ecōuerso Ego & pater tuus. Prēterea q̄ i coetu fedētē allocuta ē prudēter dixit P̄i tu⁹: ne si v̄t hic dixisset vir: hoc ē maritus meus tristis: Ioseph negaret p̄tem eius: q̄a legitimus illi p̄i fuit: sed nō naturalis vt putabat. Quocirca ip̄e ad illos hoc ē seorsū loquēs oñdit se alium habere patrē c̄elis. Pōt tñ purgari q̄ hic vīrgo se priorē noiat: q̄a i reb⁹ humilibus & abiectis priores nos nominam⁹ etiā modesteve t̄ si dicā pecator sūt vt cæteri: Esse aut̄ miserā & flētē abiectōis est: q̄netiā p̄ hoc q̄ virū suū cōfessa est: patrē illi⁹ cū videbat innuere cū nollet se adulterii incusasse) Tū. i. tunc genitus. i. filius. s. iefus: tollēs. i. dirigēs lumina. i. oculos in matrem: misit se in dulces vlnas sup. eius. quia descedit cū eis & venit nazareth & erat subditus illis. Lucē secundo.

Et post ter senas hyemes: quom sidera capri

Linqueret hydrophoro iuueni vicinus apollo.

Caligenam sobolem placido setmone precata est:

Tethyos vt latices dulci mutare hiaccho:

Albaq̄ purpureos assumeret vnda colores:

Omaret q̄ nouo conuicia sancta liquore.

Tum primum veteri deus innotescere mundo.

Cœpit: & antiqui nebulas excludere sœcli:

Propterea stygio feruens iudea furore

Terribiles illipœnas; commentaq̄ fraudis.

Struxit inauditæ: sub iniquo iudice tandem

Damnum fixere cruci: quem pallida mater
 Contemplata diu sterit: & suspiria ducens
 Cum vellet clamare sonus non affuit ori.
 Ploranti lachrymæ deerant: cum tangere corpus
 Tentat: & ad tristes extendere brachia plantas:
 Phydiacæ similis statuæ sine sensibus habuit.
 Corda sopor gelidus clausit: caua lumina nubes
 Texit: & amissio ceciderunt robore membra.
 Ast ubi collapsam famulæ: comitesq; leuarunt:
 Atq; fatigatos sensim vigor imbuit artus:
 Conuerso ad natum tales dedit ore querelas.
 O decus: o placidum diuinæ frontis honorem:
 O faciem: o mitis clementia lumina vultus:
 O sine fraude manus: o nescia criminis ora.
 Ora meo totiens gremio inclinata: meaq;
 Contrectata manu totiens: primisq; sub annis
 Hoc misero nutrita sinu: gestata lacertis
 Membra meis totiens: summoq; ex æthere miris
 Lapsa modis: quæ me facitis sine coniuge matrem.
 Non ego vos (et si simon crudelia fata
 Præcinuit) tanto credebam nata dolori:
 Nec paritura mihi tantum miseroris: & ausus
 Est quisq; scelus hoc ingens: non horruit ergo
 Mens humana nefas tantum: quid criminis in te
 Nata: quid & tantæ potuit quis fingere culpæ?

Parthenices Marianaæ Lt. III Po. CXXXVII
 Tanta ne letheos manes audacia mouit
 Tanta ne terrigenas homines dementia pressit
 Hoeliuoris opus: tantas amor improbus auri
 Parturit insidias: hæc sunt dulcissima proles
 Quæ te: meq; necant: sceleri scelus arma ministrat.
 Iustitiaq; ratis duplaci perit obruta vento.
 Flete virti: sanctæq; nurus: nulla audiit ætas
 Par facinus: perit humana sub imagine mundi
 Conditor ipse cauum cæli qui sustinet axem.
 Terra quid auctorum sceleris vestigia portas?
 Auctorem cognosce tuum: date signa doloris
 Sidera: damnatus iuuenis sub iudice falso.
 Adiutore carens: inter furibunda relicta
 Agmina: solus: inops: plantas: caput: ora: manusq;
 Saucius: & duro trajectus pectora ferro.
 Vnica deserta soboles: spes vnica matti
 Heumoritur: virtuti honor hic: hæc præmia dantur
 Moribus innocuis: prohibe tua lumina titan:
 Abde caput nebulis: aer precor induit noctem:
 Omnia: quæ cœli gremio capiuntur: & ipsi
 (Si deus hic vobis) mariam misere scire: cœli.
 Er plorate mei mecum crudelia nati
 Funera: lugubrem domini cognoscite casum.
 Vah populo: patribusq; tuis sanctissima quondam
 Nunc sceletum sentina sion: tua crimina quantis.

Te implicuere malis, vnum quot funera funus

Parturiet: lux vna omnes pessimum dedit annos

CEt post ter senas. Percurrit celeri pede reliqua saluatoris nři acta i quibus euangelium matrem interfuisse cōmemorat: vt in chana galii eæ vbi inuitatus cum discipulis ad nuptias intercedēte matre: aquā in vnum conuertit: vt dicitur Iohā. ii. Et in cruce: nam vt dicitur Ioannis. xix. Stabat iuxta crucem iesu matere ius &c. Occasione cuius lamentationem diuę virginis graphicę prosequitur. Ordo ē. Et mater sup. p̄cata est plē celigenā. i. a patre celesti genitam: hoc est dei & suum filium sermone placido. i. benigno & accepto: dicens viñū nō habent &c. Post hymnes ter senas. id ē octodecim (hoc est transactis octodecim annis postq̄ in templo erat inuentus: erat enim tunc. xii. annorum: quibus adiectis. xviii. erat annorum. xxx.) quum. i. quādo apollo vicinus iuueni hydrophoro. i. aquario qui aquā fert: nam hydrophorus dicitur aquifer: vt phosphorus lucifer: linqueret sidera capri. i. capricorni (quia enim sole existente in aquario natus ē saluator: trigesimo ætatis eius anno iterum in aquario erat) Precata ē inquā: vt mutaret latices theyos. i. aquarū hoc est ipsas aquas hiaccho. i. vino dulci: & vt vnda alba: assumeret colores purpureos. i. vi ni purpurei ac rubri: & vt ornaret coniuia sancta: quia nuptiarū q̄ sanctae sunt & sacramento stabilité: nouo liquore. s. vini miraculose facti. Deus. i. christus filius dei coepit. i. incepit innoscere. i. notus fieri primum: tum. i. tunc. quia hoc fecit initium signorū iesus: & manifestauit gloriam suam & crediderūt in eum discipuli eius: & coepit excludere nebulas antiqui saecli. i. coepit ostendere lucem noui testa. & propterea iudea. i. gens iudeorum feruens furor stygio. i. infernali: struxit. i. machinata est illi: terribiles poenas: & cōmenta inaudite fraudis. i. malicie qua innocentē arguerunt: & ipsi fixere cruci. i. crucifixerunt tādem ipsum: damnatum sub iniquo iudice. s. pylato quē s. deum hoc est christum: mater. s. maria: pallida p̄ mœstia. s. stetit contēplata diu: & ducens suspiria: sonus non affuit. i. defecit ori cū vellet clamare: & lachrymę deerant ploranti. i. plorare volenti: & gemiscēti corde: & cum tentat. i. conatur. tangere corpus sup. nati. & extendere brachia ad tristes plātas. i. pedes eius: ipsa hēsit. i. diriguit & imobilis māsit sine sensibus existens similis statuę phydiae. id ē a phydia factę. sopor gelidus. i. mœcor profūdus morti similis clausit. i. conclusit corda. i. p̄cordia ei⁹. nubes caua. i. caligo texit lumina sup. eius. i. oculos & membra ceciderunt amissio robores. id ē viribus anissimis Ast. i. sed: vbi. i. postq̄ famulę (si modo famulas habuit) &

Hydroph
ros

comites q̄ erāt sorores eius & magdalena: leuauerūt. i. leuauerūt eā colapsam: atq̄ virgo imbuit. i. refocillauit: sensim. i. pceptibiliter hoc est paulati: art⁹ fatigatos: ipsa dedit ore cōuerso ad natū: tales loqlas. i. sic locuta ē (Sunt tñ qui negēt eiulatū aut q̄relā aptā emisisse: q̄uis mœstissimā fuisse et doloris gladio p̄fossā nemo catholic⁹ neget) O decus o placidū honorē diuine frōtis: o faciē sup. speciosā: O lumina. i. oculos clemētia. i. benignos & misericordes: vultus mitis: o manus sine fraude. i. maleficio: o ora nescia criminis. i. inoccētia & veridica: ora dicit totiēs inclinata meo gremio: & cōrectata totiēs mea manu: et nutrita primis annis: hoc misero sinu. i. his vberibus (de qb⁹ tñ dictū erat Beatus vēter qui te portauit et vbera q̄ suxisti) & o mēbra gestata totiēs meis lacetis. id est brachiis: & lapsa. i. ifusa mitis modis. i. p̄ mysticā operationē spūssi ex sumo ethere (nō enī dicēdū ē q̄ corpus xp̄i fuerit prius in coelo formatū: sed ip̄e fili⁹ i. diuinis q̄ in vtero vīrginis illud ex purissimis sāguinibus eius assumptis in vnitatē suppositalē: prius in coelo cū p̄ce erat: quē tñ carnem assumens non deferuit: ppter cōicationē ergo idiomatū quodāmodo de coelo descendisse dī) q̄. s. mēbra facitis me matrē: sine coniuge i. sine opa cōiugis: aut alterius vīri. ego nō credebā vos nata tanto dolori. i. ad tñ dolorē: nec credebāea paritura milii tñ mœtoris: et si i. rāetiſ symē. s. iustus ille senex cuius supra meminit: p̄cinuit mihi crudelia fata. dices. s. Et tuā ipsius aīam ptransibit gladi⁹ &c. Et. i. at tñ verū ē admiratiue aut cū quadā elegātia dī) q̄ q̄ē ausus hoc igens scelus (q̄si dicat illuc buccolicū Heu cadit in quēq̄ tñ scel⁹ &c. aut illud. vi. ænei. Quis tā crudelis optauit sumere poenas? Cui tñ de te licuit?) ergo mēs hūana q̄ mitis et benigna eē deberet: nō horruit. i. nō ab omniata ē: tñ nephas: O nate qd criminis: & qd tātē culpe potuit quis. i. alijs fingere in teſ ne. i. an: tāta audacia mouit manus letheos. i. spūs infernales: & ne pan: tāta demētia: p̄sist. i. violēter obsedit hoīes terrigenas. i. in terra genitos: vt. s. colorū regē crucifigerent: hoc opus est opus liuoris. i. iuidiq̄. s. phariseorū: sciebat enī pylatus q̄ p̄ inuidia tradidissent iesū. ip̄robus amor auri. i. scribarū & pylati auaricia pturit tātas insidias (Timuerūt enī pōtifices & scribæ iudeorū: amittere possessiones suas dicētes Ioh. xi. Veniēt romani: & tollēt locū & gentē. Vñibidē cap. xii. dī Ex principibus multi crediderūt in eū (hoc ē iesū) sed ppter phariseos nō cōfitebant ut de synagoga nō eicerēt: dilexerūt enī gloriam hominum magis q̄ gloriam dei. Pylatus aut̄ abitio dñe dñe cōdenauit innocētē) O dulcis sima ples: haec. s. inuidia et auaricia: sunt q̄ necant te & me. scelus. s. auaricie ministrat sceleri. s. inuidie: arma. i. adiumenta: & ratis iustitie & i

perit obruta dupli vēto. i. auaricie & inuidie (de diuite enim auaro
dī lob. xxvii) Tolle teū vētus v̄rēs &c.) O viri et sācte nurus. i. matro
næ: flete: quia nulla ætas audiit par facin⁹. i. simile & equale flagitiū
I p̄c cōditor mūdi q sustinet axē cceli cauū. i. cōcauū: hoc est totū or
bē: perit. i. morif sub imagine hūana: O terra qd. i. ad qd portas ve
stigia auctorū. i. eorū q auctores & causæ sūt: sceleris sup. huius tam
detestandi: hoc ē quare nō absorbes eos viuos: cognoscet tuū aucto
rē. i. cōditorē. O sidera date signa doloris, quia iuuenis. f. fil⁹ meus
cui ætati cōdolēdū eēt: carens adiutore. i. patrono ac defensore: dā
natus. f. ad crucē: sub falso. i. fallaci & iniquo iudice: relictus sol⁹ &
i ops. iter furibunda agmina. f. sacerdotū & satellitū: sauci⁹. i. Iesu &
vulneratus plātas caput ora & manus. i. habēs oīa mēbra sua fauicia
& trajectus. i. h̄m̄is trajecta pectora duro ferro (hoc huic loco nō con
gruit: q a mortuo nō iuēti latus lācea aptū ē: iā aut̄ mortuus nō ē: nā
& mīri postea loq̄t: H̄nt aut̄ singula verba pathos atq; affectionē q
ad cōdolēdū moueat: vt iuenti facile constabit) Heu ip̄e exīs vñica
soboles deserte. i. viduę: & vñica spes mīri. f. mihi: morif Dat sup. hic
i. hm̄i honor: hoc ē summa contumelia & mors turpissima: virtuti
dātur hēc p̄m̄ia innocuis moribus? q. d. Id iūquissimū eē: vñ addito
titā. i. sol phibe tua lumia. & abde. i. absēcōde: caput tuū nebulis. i. te
nebris (Bñ hoc monet: q a vt dī Mar. xv. Facta hora sexta tenebræ
factæ sunt per totam terram: vñq; in horam nonam) & o aer ego pre
cor in due noctē. i. tenebras nocti similes: et omnia q capiuntur. i. in
eluduntur: gremio. i. cōplexu coeli: et ipsi coeli: si hic ē vobis deus. i.
si agnoscitis hūc pro deo vestro) miserescite. i. miseramini: & mia p
sequimini: mariā hoc est mei Grammaticarū rerū indagatores scio
hoc loco admirabūtūr: dictionē oēs iv oādī casu pon: sed id quo
q alexāder sensit dūm̄ collectiue sumat: itē pnomē ip̄i: sed id sine
vitio: r̄mo elegāter fit: cūl et sui vallain vocatio p̄fieri posse doceat
verū admirabilius est q dicit mariā miserescite: quia dicēdū videtur
mariae. Nā Miseresco psonale genitiū aut datiuū regit vt primiti
uum misereor: scđm illđ. ii. ænei. His lachrymis vitā damus & misere
scimus. vbi volūt ordinēe. Nos damus his lachrymis veniā: & mi
serescimus his lachrymis: misereor tñ raro apđ idoneos auctores ci
dtō repies. Miserescit aut̄ ipsonale: actīm cū ḡtō vt miseret gubernat
quale ē atq; opis te miserescat mei Solū atmiseror primē cōiugatio
nis actīm regit vt Phœbe graues troiae sp̄ miserate labores &c Medū
ergo p̄fēt mariae legā: si qeç mutare ausi & o celi plorate meciū fu
nera crudelia. i. crudeliter illata mei natū. i. filio meo. & cognoscite a
sūl lugubrē. i. dignū luctu: dñi. i. cōditoris vñi. Vah: execratiua iterē

ctio: o siō quōdā sc̄issima. i. aliqñ fuiti sc̄issima: & nūc sentina. i. p̄c
pitiū & vorago sceleḡ. vah. i. execratio aut maledictio erit (In sc̄is
enī l̄risexecratiua: nō execrāti aut maledicēdī aio sed p̄phetādi dñr)
populo & p̄ib⁹ tuis. o q̄tis malis tua crīmīa ipleueit te. quot funera
i. mortes pturiet vñ fun⁹. f. filii mei: i. cui⁹ vltionē inūera strages i ex
cidio h̄r̄lm̄ secuta ē. vna lux. i. vna dies: p̄fusundedit. i. extermiavit
oēs annos. i. gloriā qua tot annos floristi. videf ppter certitudinē de
futuro tāq de præterito loq: qui modus loquendi: non solū in sc̄tis
litteris sed etiam in oratoriis inuenitur vt Lau. de valla docet. Sen⁹
ergoest: hēc dies delebit omnes dies tuos: quia est causa excidii tui.

Nate dei: qui fers humana piacula solus

Me affligi simul: atq; tuos sentire dolores

Cogit amor: natura iubet. mihi ferrea plantas

Spicula: mortiferæ penetrant mea pectora sentes:

Cordaq; dilaniant. miseros vñx sustinet attus

Spiritus: atq; vtinam tecum mihi nate liceret

Afflictos finire dies: et cedere vita.

Omnia te nobis melius præsentē ferebam.

Sed postq; te liuor edax: & auara cupido

Oppressere: nihil supereft nisi triste & amarum.

Nulla meis sine te solatia. nulla voluptas

Rebus erit: tecum pereunt mea gaudia: tecum

Omne meum solamen obit: suspitia tantum

Singultusq; mihi sine te: & lamenta supersunt.

Ah q dulce foret matri: si viribus vñs

Nate tuis propriæ fugeres dispendia vita.

At postq; pietas: & inenarrabilis ardor

Tanta pati: tantoq; premi te pondere cogunt:

Esto mei saltem memor: & miserere tuorum:

Quos moriens inter tam fāuos deseris hostes.

Postq[uod] tuos matrem reditus mi[n]i nate reuise:
 Et ne adeo magni teneat te cura parentis
 Ut tibi desertæ subeant obliuia matri:
 Aduentus sperare tuos concede parenti:
 Atq[ue] tuos iterum vultus: atq[ue] ora tueri.
 Haec mihi spes lenimen erit: curasq[ue] leuabit
 Ista fides: ne post tua funeralia linquas
 Suspensam me nate diu: sed te ocyus ipsum
 Redde tuis: hoc materno da munus amoris.
Spes est longa dolor: promissaq[ue] munera amanti
Expectare diu labor est: & pondus iniquum.
 Hactenus et si me casus timor iste futuri
 Ambiguam premeret: tua q[uod] tamen ora illebat
 Cernere me vitæ nunq[ue] tædebat: et omnem
 Tollebat tua sola salus mihi cognita curam.
 Vita mihi semper posthac inuisa futura est.
 Nulla dies lachrymis vnq[ue]: gemituq[ue] carebit:
 Et viuam moriens: erit et vita ipsa sepulchrum
 Sola domo incerta lucem pertæsa latebo:
 Propterea prohibe istius me nate teneri
 Exilio vitæ: finemq[ue] impone dolori:
 Atq[ue] dies præcide meos: neu desere matrem
 Hostiles inter turbas: plebemq[ue] cruentam
 Ad nostros ybi victor auos sub nocte latentes
 Veneris: oro meum iubeas saluere nepotem:

Illum ad me ducnate precor: tecumq[ue] resurgat.
 Interea ipsa tuos comites solabor: & istos
 Ne nimium casus timeant studiosa rogado.

C[on]ate dei. C[on]tinuat diua virgo q[ui]stus suos. Ordo itaq[ue] est. O nate dei qui fers. i. suffers aut tollis solus piacula humana. i. peccata mundi. amor cogit me affligi. i. torq[ue]t: simul. i. tecū: atq[ue] sentire tuos dolores & natura iubet. i. vult & exigit a me. spicula. i. acumina ferrea: hoc est clavi ferrei penetrat. i. penit[er] intrat ac pforat mihi plantas: & fentes. i. spinæ mortiferæ. i. letales (sunt tñ qui fentes masculino generre pñuciadū p[ro]cipiat) penetrat mea pectora & dilaniat mea corda. Sp[iritu]s. f. vitalis: hoc est aia: vix sustinet miserios artus. atq[ue] vtinam ornate mi liceret mihi finire tecū dies afflictos. i. afflictionis mee: & cedere. i. decedere vita. i. mori tecū. Eg[o] ferebā. i. tolerabā: oia. f. aduersa: melius. i. patientius & lenius: te p[ro]fente nobis. i. q[ui]di eras p[ro]nis nobis: sed postq[ue] liuor edax. i. inuidia cōsumptrix & sui & si posset pxi: mi: & auara cupido. i. auaritia: opp̄issere. i. pessū dederūt te nihil sup[er]est. i. restat aut reliqui est: aliqui tñ supesse est supra id quod satis ē cē i. abūdere: vt docet A. gellius) nisi triste & amarū. Nulla solatia sup[er]erūt meis rebus sine te: & nulla voluptas erit meis rebus sine te. Sic Maro in geor. Nulla meis sine te q[ui]retur gloria rebus mea gaudia p[ro]eunt tecū: (sic in buco. Heu tua nobis Pene simul tecū solatia rapta menalca.) omne solamen meum obit. i. cōsumif & morif tecū. Suspiria & singultus & lamēta suplunt tñ mihi sine te. Ah q[ui]. i. q[ui] dulce foret matri si o natetu fugeres dispendia. i. cōsūptionē aut interēptionē p[ro]prie vitæ: v[er]sus. i. fretus tuis virib[us]: Potuisset enī nō mori. At i. sed: posiq[ue] pietas. i. mia & benignitas & ardor inenarrabilis. i. dilectio qua nemo maiore habere pot: cogūt te patitanta: & p[ro]mi tanto p[ro]dere. f. tornētorū: esto saltēmemor mei (A. gellius docet pondus esse in dictione saltē: ac p[ro]fincopā dici. p[ro]eo q[ui]d est salutē: tractāq[ue] esse Saltem a dedentibus se: qui cū res saluare non sperent petunt salutē. i. saluationē vitæ. Impitiōres aut̄ dicebāt saltē: vñ fit vt saltē accipiam: pro eo q[ui] vulgo dicimus ad minimū: hoc est si nō aliud ipetrare possem: habeā saltē. i. ad minimū tñ hoc &c. Peccāt ergo q[ui] saltim scribi p[ro]cipit & miserere tuorum. f. discipulorum quos tumoriēs deseris iteratā sequos hostes. & o m[er]i nate reuise matrem post tuos reditus. f. a morte in vitam (Firmiter enim credebat quia tertia die resurrecturus ē: vnde cū ceteris mariis nō iuerat ad monumētū ipso die paschali) & ne cura magni parentis. i. patris coelestis: teneat adeo. i. intātū: vt & iii

obliuia matris deserte. s. in terris: subeant. i. suboriant & subrepantibz. Cōcede parēti. i. mihi matri tua: spare tuos adūetus: atq; tueri. i. īspicere iteg; vultu tuos atq; ora sup. tua. Hęc spes erit mihi lenimē i. mitigatio & alleuiatio dolorū: & ista fides. i. credulitas leuabit. i. imminuet curas. i. sollicitudines meas. Et o nate ego oro ne linquas me suspēsam. i. spēq; metūq; inter dubiā an. s. me visitare dignaberis: sed redde oxyus. i. celeriter te tuis. s. amicis & discipulis: & da. i. concede amorimaterno. vel quo matrē diligis: vel quo ab ea diligeriſ: v'l po tius vtriq; hoc. s. donū: Nā spes longa est dolor. (Ideoq; diu multū q; inter philosophos disq; sittū bonine pl' an mali spes habeat) & ex pectare diu munera pmissa ē amāti labor: & pōdus iniquū. i. īequale viribus eius: hoc est iportabile: aut ecōuerlo Labor & pōdus iniquū est amanti expectare diu munera pmissa (Est aut̄ deuerbialis ſetitia) Etsi. i. quis: timor iste caſus futuri. i. quo timebā (q; a iuidiā & pfidiam iudeo & norā: & vaticiniū ſimeonis) tibi tale qd futurū: pmerit. i. vt geret me ābīguā. i. incertā hactenus. i. in hoc vsc̄ pps: tñ q;. i. q; alie bat cernere tua ora: nū q; tēdebat me vīte: & ſola ſalus. i. incolumitas tua: cognita mihi: tollebat. i. auferebat mihi oēm curam. i. ſollicitudinē. V ita eſt mihi futura ſemp inuisa. i. odioſa poſthac. i. poſt hoc tps Nulla dies carebit vñq; lachrymis sup. meis & luctu sup. meo & ego viuā moriēs. i. tāq; moriar: hoc eſt moribūda: & ipa vita erit sup. ſe pulcram: & ego pteſa. i. tēdio pſequēs aut exofa lucē. i. vitā aut claritatē diei: latebo ſola: domo incerta. i. incognita aliis: nam ſe vagatur non minatur. Propterea o nate prohibe me teneri. i. imorari extilio iſtius vīte: atq; p̄cide. i. abbrevia: meos dies: neu. i. neu: hoc eſt vel non defere matrem inter turbas hostiles: & plebem cruentā id eſt cruoris appetentem. Vbi. i. poſtq; tu vīctor. s. infernorum ac principis huius mūdi aut voti cōpos: veneris ad nostros auos latētes ſub nocte. i. sanctos patres in lympo exiſtētes: oro vt sup. iubeas meum nepotē. i. Ioānē baptistā: ſaluere. i. ſaluū eē: & o nate ego p̄cor duc illū ad me. & vt sup. reſurgat tecū: qui tñ in corpore nō apparuit ſed vt dicet in vmbra tñ. verū hic multa ponunt q; nō veriſſimile ē ma trē tūc p̄catā fuiffe aut optaſſe. quis ei certiſſimu ſit eā i. credibili mo rōre cōcūſſam fuiffe & vehementiſſime cōdoluisse: cōformē tñ diuinę volūtati fuiffe nō dubitē: vñ neq; eiuſatū indecentē emiſſiſe: neq; p̄ver bū ipatiētæ oio dicā. dolorē aut i corde. i. intrinſecus fuiffe p̄cipue quis lachrymas. gemitus. ſuſpiriaq; nō negauerim. Cām aut̄ doloriſ arbitror p̄cipuā: q; innocens filius dei & eius ob peccata generis humani ab ipsiſ hominibz tam indigne tractaretur: nec morte op tasse: niſi deo gratam ſciret. Ipsiſ. i. ego ſolabor interea tuos comites

i. diſcipulos: & ego ſtudioſa. i. diligens roga bo ne timeant nimium iſtos caſus tuos. i. mortem tuam tam ignominiosam.

Talibus ægra parens ad natum vocibus vſa eſt.

Hæclamenta ſolum mouere tremoribus: alpes

Exprefſere metum: collisq; ſaxa per auras

Terrifico ſtrepuere ſono: titania lampas

Occidit extemplo: medioq; expalluit axe:

Aſtra ſimul ſolemq; dies amisit: olympum:

Aequora: tellurem ſubīta nox abſtulit vmbra.

Ipsa repentinōs rerum natura tumultus

Admirata caput circūuertebat: & orbem

Perluſtrans: tantorum operum diſcernere cauſas

Non valuit: ſacrosq; leuans in ſidera vultus:

Numina mutato dixit mea regna laceſſunt

Ordine: grande aliq; tantis elementa fatentur

Motibus: aut ſuperos iterum diſcordia vexat

Aut opus immenſum cōelo deus euocat: ingens

Insolitūq; aliq; certe hæc portenta loquuntur.

Signa dedit tellus (vt inam bene vertat) & aſtra.

Hæc ait: attonitæ cæca caligine gentes

Merſa ſub æternam timuerunt ſæcula noctem

¶ Talibus ægra parens. Recitat miracula facta in morte domini ea q; dicit lamentationem diuq; virginis ſubſecuta: non dubiū tamē eſt elementa propter mortem conditoris ita palluisse atq; imutata eſſet ſatis autem poetice dicit naturā admiratam circūuertiſſe caput. Nā quenam ea ſit mihi quidem non ſatis conſtat: ſi etenim eāq; deorum paſes ſingiſt ut itelligā: vt videt poeta inuere: non cōgruit tā ſancto loco niſi p̄ eā rufus eam cui deum pelle dicimus rērū p̄ductrice ſtelle xerimus: ſed quō fabulosam deorum diſcordiā cōmemoret! Obſcu

ris ergo poeta vera inuoluit: & in bonā partē interpretāda sūt oīa: ita ut p̄ naturā stupētē philosophos nature idagatores accipiām: quo rū æthnici quidā forte simile qd ac in bello ḡḡteo: cōtigisse credebat: Notūq̄ ē dionysii ariopagitā galliarū apostolum & pauli discipulum: tūc exclamasse: aut rector nature de patif: aut ipsa natura de struitur. Ordo est. Parés. i. mater ægra. i. aio discruciatā: vfa ē talib⁹ vocibus ad natū. Hęc lamēta. s. matris: mouere. i. cōmouerūt solū. i. terrā sed significatiūs solū dicit. Nā terrā dictū volūt eo q̄ solidum sit & sustētaculū firmū: nā aer solū est auī & mare nauium: quod ergo solū. i. solidū esse solebat cōmotū est: Dehis aut̄ dicitur Mathe⁹. xxvii. Et ecce velū tēpli scissum est in duas ptes a sūmo vsc̄ deorsū: & terra mota est: & petræ scissæ sunt & monumēta apta sunt &c.) mō uerun ergo solū tremoribus. i. fecerūt īpm tremere. Alpes. i. saxa al piū exp̄stere motū: & saxa collisa. i. cōfracta strepue terrifico sono p̄ auras. Lāpas titania. i. claritas solis: occidit. i. interiūt extēplo. i. illico: & expalluit medio axe. i. cū esset in medio celi (erat enī circa metidiē) aut in medio ybi clarissimus esse debebat: dies amisit siml̄ astra & solē: & nox. i. caligo & obnubilatio ab stolidy mbra subita. i. subito exorta: olympū. i. cælū: æquor & tellurē. i. terrā. Ipsa natura rerum admirata repētino tumultus: circūuertebat caput: & plustrās. id est ex oī pte īspīcīes: orbē. i. mūdū: nō valuit. i. nequiuīt: discernere causas tātorū operū: & ipsa leuās sacros. i. venerabiles vultus suos insidera. i. cælum dixit o numina: mea regna lacescūt. i. lacera fiūt & disfoluūt: ordine mutato elementa fatentur. i. indicat aliquid grande quod ignotū est naturae. i. philosophis naturalibus tātis motibus. i. cōmotib⁹ rerū. Aut discordia vexat iterū supos: sicut in bello ḡḡteo: aut deus euocat. i. elicit imēsum opus ad quod. s. elementa fatiscat (Nam in rerum pductione quidā lītē ponūt: vnde est illud pri mi metamor. Hāc deus & melior lītē natura dīrem) certe. i. vt cunḡ se res habeat hęc portēta. i. mōstra & signa insolita loquūt. i. indicant: aliquid ingens. i. valde magnum: & insolitum quod fieri nō solet. Tellus dedit signa. & astra sup. dederunt signa. Vtinam bñ veritat. i. vtinam hęc res in bonum vertatur. Est autem proverbiale. vt in buco. hos illi (quod nec bene vertat) mittim⁹ hędos. quod tractū est ex eo q̄ quę amice damus sēpe in perniciē accipiētū vertūtur. vnde baltheo aiacis tractus est hector: & aiax gladio hectoris a se in teremptus. vide aut̄ quasi absolute dictū: fed tub intelligif se: vt sit qd se bene vertat: idq̄ dici solet in dubiis rebus: quarū exitus latent. Hęc ait. s. natura: & ḡtētes attonitē cęca caligine. timuerūt sc̄la mēsa sup. esse noctē eternā: quod Virg. in morte cęsaris euenisse censem

extincto miseratus cæsare romam Cuiu caput obscura nitidum ferragine texit Impiaq̄ æternam timuerūt secula noctem: Et paulo post Insolitis tremuerunt motibus alpes. & iterum. terræq̄ dehiscunt: Et moestum illachrymat templis ebur grāq̄ sudant.

Fletibus his aderat luuensis: qui sponte relicta
Coniuge dilecto voluit comesire magistro:
Hunc igitur cum iam traheret suspitia christus
Ultima: & v̄rgeret supremus anhelitus ora:
Singultire videns fleuit: paulumq̄ leuat̄
Luminibus: comitum dixit charissime salue:
Quem neq̄ blanditiis potuit mollire voluptas:
Non terrere mina: non inclinare labores.
Nunc habeo grates: referamq̄ fideliter olim:
Qz mea prætularis viridi consortia vitæ
Solus: & in casu comes es mihi solus acerbo.
Morte premor. dare postremis mandata loquelis
Pauca sīnor: fuit hæc: licuit dum viuere: nobis
Sed posthac tibi mater erit: tibi nāq̄ relinquo
Et curam & nomen nati. seruabis amorem
In matrem sobrīne meum possessor & hæres
Ipse meæ pietatis eris: per saucia testor
Brachia: per plantas: capitl̄sq̄ asperrima ferta
Huic miseræ fer opem vidua. mox fronte patumper
In mariam versa: tua sint hæc pignora dixit
Hic mulier tibi natus erit: solabitur ægram
Atq̄ operam rebus dabit officiosus agendis.

Viue: nec aduersos inter te desere casus.

Nec fugias mala nec quæras: venientia fert.

Sic fatus posuit faciem: de fronte loquentis

Pallida confusus lachrymis crux ibat in ora.

Talibus admonuit matrem sine nomine matris

Ne materna pluia laniaret viscera nomen.

Suscepit iuuenis grata: matremq: amitamq:

Et satis officio fecit nati: atq: nepotis:

Donec perfidiae crescens audacia passim

Castra dei genus electum peregrina coegit

Littora: & ignoti noua regna intusse mundi.

Tunc omnes patriam: & solymos liquere penates

Morte: ve exilio pulsi: robusta diserti.

Tum stephani pietas inter volitantia saxa

Eniuit: templi: præceps iacobus ab alto

Culmine deiectus fractis ad marmora membris

Testis: & exemplum fidei immortale reluxit.

CFletib: his aderat. Recitat verba xp: ad matrē & ad discipulū quē diligebat videlicet diuū Ioānē euāgelistā. Ordo ē. Iuuenis euāgelistā nā secūdū hieronymū & auctore hoc loco: cū tñ ratio tpis no vi deatur cōpati nā secūdū ea q: pri⁹ dicta sunt (videlicet q: mater Ioānis triēnio post nativitatē xp: nata cēfatur si Joachim vlg: ad nuptias diuæ virginis supuixerit) etiā si decimoquarto anno eadē euāgelistāmī Iacobū pepisset: &c. xv. Ioānē: iā. xviii. fuisset xp: annorū cū Ioānes nascere: a qbus vlg: ad nuptias chana galilea. xii. tā tū iter fuerūt āni: qua ætate vxorē duxisse verisimile no videt. Quia tñ verissimū ē cū volētē (vt hieronym⁹ in plogo euāgelistā eius dicit) nubere: de nuptiis a deo vocatū: ego hūc locū veriore putem q: vbi Ioachim marię nuptiis iterfuisse cōmemoratur.) Iuuenis ergo q: vo luitire comes magistro dilecto. s. ielu: & hoc cōiugere relicta iponte. i.

volūtarie: hoc ē sc̄tūs Ioānes euāgelista: aderat. i. p̄s̄erat & it̄terat his fletib: s. maria: Igit̄ x̄ps̄ vidēs cū iā traheret vlt̄ma suspit̄a. i. cū vicin⁹ eset morti: & cū anhelit⁹. i. flat⁹ sup̄mus. i. vlt̄m⁹ vrḡeret. i. p̄meret ora: vidēs hūc. s. iuuenē ac discipulū quē dileyit: singult̄re i. singultus emittere ex yehemēta doloris: fleuit (fleuisse xp̄m in crucē attestat paul⁹ dicēs heb. v. Qui in dieb⁹ earnis suæ p̄ces supplicationesq: ad eū q: possit illū saluū facere. a morte cū clamore valido & lachrymis offerēs exaudit⁹ est. p̄ sua reuerētia) & dixit luminib: i. oculis leuatis paulū. i. modicū: salue o charissime cornū: quē neq: volup̄tas. s. carnalis potuit mollire. i. mollem facere & allicerē blāditiis: & quē mina (forte p̄ cōfanguineos ip̄s̄ despōsatæ illat̄) & quem labores. s. me iſequēdī nō sup̄. potuerūt: iclinare. i. vincere & deprimere: ego habeo. i. in anio nūc grates: & referā. i. retribuā oī fideliter: q: tu sol⁹ p̄tuleris viridi. i. floreti vitæ. s. m̄rimoniālē: mea cōsortia (i. q: de relicta etiā cōiuge fecut⁹ es me adhuc virgo & flores i. etate viridi qđ pet⁹ & ceteri q: cōiuges habuerāt & dereliquāt nō fecerūt: & q: tu solus es mihi comes in acerbo casu (Lapsus tñ credit⁹ cū ceteris: de fide diuitiatis xp̄i: licet cōsaguitatis & amicitie ḡia cōsecut⁹ sit xp̄m) ego p̄mor. i. virgeor & agustior morte: ego sinor. i. p̄mittor (qa sic voluit) date postremis loqlis. i. p̄ vlt̄ma i. hac vita mortaliverba: pauca mā data. i. cōmissa. haec. s. maria (quā mōstrasse quo potuit nutu ēt euan gelū inuit dices. ecce tua sed miraberis cur euāgelistū ordinē non seruauerit: in quo prius mī dixit mulier ecce filius tuus: deinde ad discipulū: ecce mī tua: qđ reor xp̄m fecisse: qa sermonē de Ioāne occēpat: potuisset tñ de diuā virgine seruato ordine cēpisse) fuit nobis. i. mihi (licet enī de se vno pluraū log.) mī dū licuit viuere: sed erit post hac. i. post hoc tps̄ tibi mater: nāq: ego relinquo tibi & curā & nomē nati: o sobrīne. i. cōsanguineex matris meę sorore (Sūt enī cōsobri nīqua si cōsororini. i. sororū liberi) tu seruabis in. i. erga matrē meā: amore meū. i. quo ego illam amare soleo (qđ si fieri nō pōt: dic quem mihi debes: vt sit in significatōe possessionis: nā passiue diceret amorem mei. i. quo me amasti Manifeste autem indicat sequentia priorē expositionē) ip̄se. i. tu eris possessor & hēres meę pietatis. i. habebis in matrē cā pietatē quā ego habui: ego testor. i. obtestor per brachia saucia: & p̄ plātas: sup̄. saucias & per serta asperima. i. coronā spineā capitī: fer opem huic misere vīduae scilicet maria: . & mox. i. paulo post (cū tñ euāgelistū dicit paulo ante dicens Ioan. xix. Deinde dicit discipulo &c. sed forte nō aiaduertit ad ordinē partū referre arbitrat⁹ ad vtrū prius locutus sit: aut euāgelistā modestiæ gratia ordinem mutasse cēset: quod nō credo aut illū fecisse; aut hūc cēsuisse: aut mo-

Cōsobrinus

re poetico ordinē cōmutat : sed videant p̄tiores an decenter) fronte
versa parū per in mariā dixit mulier hęc s̄int tua pignora. i. hic erit ti
bi natus : hic sup. solabif te egrā atq; ipse officiosus. i. obsequulosus
& bñficus dabit rebus agēdis. s. a te: opā. i. opabitur in negotiis tuis
Viue: nec defere te inter casus aduersos nec fugias. i. nimium evites
mala. s. p̄cne: nō culpę hoc ē labores et anguitias: Vñ in geor. A.
suetūq; malo līgurē &c. nec queras sup. mala: & fert. i. t. clerato veni
entia. s. aduersa occurrētia (Lepidus verius et graui sentētia decora
tus) Christus fatus. i. elocutus sic: posuit. i. inclinauit faciē: crux cō
fusus. i. admixt lachrymis: ibat. i. fluebat de frōte loquētis. s. xp̄i: in
ora pallida. i. mortis vicinitate pallētia: Xps sup. admonuit talibus
sup. verbis matrē sine noie. i. nō exp̄sso nomē m̄ris: ne pium nomē
s. m̄ris: laniaret m̄rīna vīscera: iuuenis. s. ioānes: suscepit grāte. i. gra
tāter: matrē & amitā. i. matris sororē et fatisfecit officio. i. debito bñ
ficio nati. i. filii: atq; nepotis sup. ex sorore: donec audacia pfidię. s.
iudeorum: crescēs passim. i. per singulos sere passi iudeę: coegit ca
stra dei. i. milites xp̄i hoc est apostolos verbi diuini assertores & xp̄i
ani noīs pficatores fideiq; testes: appositorie genus electū: inuise
re littora peregrina. i. conuerti ad gentes/ cū enī v̄iderēt qā iudei ob
stinati essent nec vt gentes fidē susciperēt: dixerūt cōuertamur ad
gentes: atq; ita facta diuisione apostolorū in oēm terrā exiuit sonus
eorū: et in fines orb̄is terre verba eorū: & coegit inuisēt noua regna
mundi ignoti: tunc sup. apostoli oēs liquere patriā. s. iudeā vñ n̄
nō oēs erāt: et penates solymos. pulsi. s. a iudeis morte vel exilio.
Pietas scilicet in deum: hoc est fides & religio robusta id ē fortis ste
phani diserti(Nō enim poterant resistere sapientiae eius & spiritui
qui loquebatur in eo. Act. vi.) eniuit inter faxa volitantia quib⁹ ob
ruttus est. Et iacobus scilicet minor deiectus p̄ceps ab alto culmine
templi: & hoc membris eius fractis id est collisis ad marmora: relu
xit testis. i. martyr & immortale . id est perpetuum exemplum fidei
scilicet christiana. Sunt tamen qui dicant Iacobum minorē. xxx
annis hierosolymitanum episcopatum obtinuisse. Nec verissimile
est cum stephano aut paulo post p̄cipitatum fuisse: vt qui cum cete
ris apostolis in exequiis aut transitu diuæ virginis affuerit: & quem
paulus triennio post cōuercionem suam se v̄idisse attestatur Gal. i.
Fuit autem vir eximiae sanctitatis frater domini etiam ab apostolo
in dicto loco vocatus: & vulgo iustus habitus vsq; adeovt Ioseph⁹
creditū dicat h̄ierusalem ob necem eius eversam. quia ergo tante san
ctitatis opinione clariuit compulsis aliis exiliū solus hierlm residere
potuit. Non ergo dicemus q̄ tunc reluxit testis. sed ibi. i. in iudea.

Post longos tandem gemitus: post funera natum
Prima resurgentem vīdit: nam conscius ipse
Matrem mōroris: auos v̄bi traxit ab orco:
Mane sub auroram ingenti cum luce parentis
Tecta subingrediens: quid tot singultibus inquit
Chara parens: quid te fletu consumis acerbo?
Entua progenies adsum: mecumq; nepotis
Vm̄bra tui cognosce manus veteremq; figuram
Oris: et ista tuis mea membra simillima membris.
Curtantos nostro sparsisti in funere planctus:
Ipse tuas grauius voces: animi q; dolorem
Q; tormenta tuli: sed iam aspera cuncta peregit:
Nil superest mortale in me: nil triste relicum.
Vicimus infernos gentemq; subegimus atram.
Pone metus: curasq; parens: hilariq; beatum
Fronte diem celebra: paruo post tempore mecum
Immortalis eris: sceptrumq; tenebris olympi:
Sic fatus subito tenues discessit in auras
Hoc visu rediere animi: viresq; resumpſit
Parthenice amissas: per eburnea membra cucurrit
Purpureus color: & formæ reuocauit honorem.
Sicut cum rapido noua gramina pertulit æstu
Phœbus: & egregium calor abstulit oris honorem
Si nouus humenti labatur ab aere nymbus
Et scatebris riget omne solum: vetus intrat in herbas

Robur: & agrorum reddit instaurata venustas:
Narcissi caput extollunt: pene iaridet
Laurus: & exultant hilares per rura napeæ.

Ipsa aderat quom nube deus circidatus alba
Iuit in ætheream sociis mirantibus arcem
Et quom flammiferæ venit sub imagine linguae
Spiritus: ingenti resonans per tecta fragore.
Tum noua pacificæ fidei mandata ferentes
Discipuli solymis orbem inuasere relictis.
Tempore namque illo vires atque arma quiritur
Humanum vicere genus: sed inermia christi
Castra deos: veteres ausus imitata gigantum.

CPost logos tadē gemitus&c. Recitat apparitione qua saluator nostri primus post resurrectione sua apparuisse creditur licet euagelium non dicat) mari sue vel propter reverentia quapertibus exhibeda preperat: & eatenus exhibuerat: vel propter feruore maris in filium quoniam senior ac reliquæ mariæ sepulcrū visisset: nisi de resurrectione certior facta fuisset. Ordo ē. Ipa sup. maria vidit tadē post logos gemitus prima: naturi filium resurgeretur. i. quod resurrexerat. Sicut in passium voce pteritu presentis usurpatur: ita in actua professor propterito) post funera. i. post mortem mariae. Non ipe. sed filius mariae: cõclusus. i. cognitor monitoris marini: vbi*i*. post quod traxit auos. i. preses factos: ab orco. i. lymbo inferni vbi arditi fuerat: (non sunt quod orcū quod vrcū ab vrgedo dictū putetur) subingrediës mane cū ingeti luce: sub. i. paulo a*n* aurora (Magdalena autem viderat eū: mane sed orto in sole) subigrediës dico. i. claculū igrediës vtprote sine forium aut valuarum reseraione: tecta. i. domiciliū parentis inquit o chara parens: quid. i. cur cõsumis te tot singultibus: & acerbo fletu. En. i. ecce ego existes tua progenies. i. pgeneratio: hoc est ples tua adfū. & vmbra tui nepotis. sed Ioannis baptiste: adde supple mecum. cognosce manus sup. meas & veterem figuramoris (hoc si disxit: ad consolationem & gaudiū matris dixit: non ad fidē faciendam quæ in ea integra erat: & cognosce ista. sed quod tu tractas membra simillima tuis membris. Cur sparsisti iatatos plâctus in non funere. i. morte

mea! Ipe. i. ego tuli. i. passus fui: grauius. i. ægrius & cum dolore graviore voces tuas & doloré animi: quod tormeta sup. mea: sed ego proegi i. ad finē pduxi: & cõsumaus in cuncta aspera: quod. i. erat xpo toleranda: non mortale supereft. i. reliquu ē in me (Quia xpos resurges a mortuis inā non moritur: mors illi vertra non dominabilis) non triste. i. quod sit causa doloris aut tristitia: relictum in me. Nos vicimus infernos. i. infernos spiritus & subegimus grauente atrâ. i. tenebrosa. hoc ē infernalem. O pares pone. i. depone metus: & curas & celebra diu beatus. i. resurrectiom mes: frôte hilari. i. leta. tu eris immortalis mecums. i. vt ego: aut*c*elis vbi ero: puoptro pos*t. i. posthac. & tenebris sceptrum. i. gubernaculū ac insigne regni: olympi. i. celi. Christus sup. fatus sic discessit subito in tenues auras. i. ablatus est ab oculis eius & euanuit (non tun sic discessit in auras vt corpora a spiritibus assupta quod in eas resolutuitur cū corpus suum christus non deposituerit) A nostri. i. virgins sacrosacte: redire hoc verisu et parthenice idest virgo resumpsit verites amissas: & dolor purpureus cucurrit permēbra eburnea. i. candida in morem eboris: & reuocavit. i. reduxit honore idest formositatem eius. Sicut cū phœbus. i. sol pertulit grauius tu in exiccauit & arefecit noua gramina: & calor abstulit egregium honorem idest decus oris. i. facie*i*. hoc est corporis florū: si nouus nymbus idest nubes ventosa labatur ab aere humenti & riget omne solum scatebris. i. scaturione riulorum aut irratione ymbrium: vetus robur idest priscus vigor: intrat in herbas & venustas idest decor & species agrorum reddit instaurata idest istar prioris facta. Narcissi idest flores illi in quos narcissus & a^{ja}fax cōuersi finguntur: extollunt. i. erigunt caput. Laurus peneia idest ad peneum fluuum thessalæ vbi tempe: loca illa amoenissima sunt. consita: ridet. i. frondet & letitiam affert: et napes idest deu*n*ymphæ florū existentes hilares exultant per rura. **C** Ipa aderat. percurrit reliqua christi acta in quibus diu a virgo aderat: vt ascensione & missione sancti spiritus. Ordo ē. Ipa. i. virgo: aderat quū. i. quod deus. sed iesus xpos circumdatus alba nube (vt dicitur Act. i.) iuit. i. ascendit in arcem etheream i. celestē: & hoc sociis. sed discipuliseius: miratibus. quū. i. quod spiritus sup. factus venit sub imagine liguae flammiferæ: resonans proacta igitur fragore. Tū. i. deinde discipuli ferentes noua mandata fidei pacificæ id est xpianæ: inuasere orbem. i. exiuerunt in omnem terrā: & hoc solymis. i. hierosolymis relictis. Non verites & arma quodritu. i. romanorū: vicere illo spiritu genes huanu: sed castra xpopi inermia vicere deos imitata ausus veteres giganti. i. vt gigantes o*li* ausi dominis contra deos belligerari. Verū sunt quod dicat xpopi castra non fuisse iermia contra deos: si ei inquit ad pugna genus respexeris talia arma habuerūt: quales hostes yicerūt: hoc est*

spiritalia cōtra malignos spūs. Præterea pluribus nō placet similitudo qua dicit castra xp̄i imitata ausus gigātum. Nā imitator (iūiunt) minor ē imitato. apostoli aut̄ maiores gigātibus. Præterea gigātibus ausus temerarii fuerunt: & infelice exitū habuisse (a diis enim supati) fīngitur: apostolorū rationabiles: victoriā cōsecuti. Verum id gen⁹ oblecta parui facienda puto. Nā si apostoli maiores fuerunt dignitate & auctoritate: minores tñ tpe: qđ ad imitationem sufficere videt: eo q̄ gigātes id primi ausi dñr. Et licet cā & exit⁹ belli discors fuit: vtrisq; tñ deos expugnare ausi sūt: qđ ad hūc locū fatis ē: nō ei necessaria ē oīmoda similitudo: verū quo maior: eo decētiore ē solei. Sed reliqua prosequamur: ne & nr̄i ausus temerarii censeātur.

In'vidua deserta domo rerum īdiga virgo
Coniuge defuncto: natoq; in regna recepto
Ducebat tristi vitam mōe rōre iacentem.
Iam charas olim comites martham atq; sororem
Eurus ad occiduum tulerat sine remige littus.
Propterea amissi quārens solatia natī
Palladiæ collem dederant cui nomina siluae
Et loca: quæ curare magis quondam ille solebat
Affidue tanq; prolem visura petebat.

Impatiens amor est: maioraq; viribus audet:
Seq; repertum credit quā ardenterius optat.
Inter cæsareas arces: tiriosq; colonos.
Et vada iordanis frontem carmelus in auras
Tollit: & assiduos latices in vertice summo
Parturiens sylvas salientibus irrigat vndis:
Atq; supercilium sensim demissus ab alto
Ultima carpathium vestigia mittit in æquor:
Alluiturq; fretis paphiaæ quibus insula dīues

Parthenices Marianæ. Lib. III. Fol. CXLVII
Cingitur: & pharos videt alto a culmine fluctus:
Mons patrum pietate sacer: lateq; priorum
Inclytus hospitio vatūm: nam dicitur illinc
Discipulo ambustum faciens ex aere vestem
Helias ardenti coelum petiisse volatu:
Illinc perpetuis: ceu missi e frontibus amnes
Religio: & sacri fluxit reuerentia cultus.
Quicquid habent alii montes pietatis ab isto
Ducitur. hac vna plures e vite racemī
Diffusi late terras: atq; æquora complent
Hinc carthusiacis æterna silentia claustris:
Hinc varias benedictus oues collegit: ab isto
Canabe noiosa tunicas arcere fluentes
Lignipedes didicere viri: quiq; atua colebant
Inuia: & assiduo terras ardore colentes:
Et quos cyriacus de littore vexit ibero

Hinc orti: sanctum & summo genus æthere dignum.
Hinc nostri venere patres: habitacula montis
Culmen adhuc seruat toto apparentia ponto
Quæ nostri posuere atuī modo possidet hostis
Barbarus: expulsa solem petiere cadentem
Arctoasq; domos: & gentis regna latinæ.
Relliquiæ antiqui generis: vatūmq; propago:
Quæ ferrugineos humeris circundat amictus
Veste sub albenti: nec sumit ab arte colorem.

Con vidua &c. Describit exercitū diuīg̃ virgis post xp̃i ascensionē & apostolorū diuīsionē dices: ea loca xp̃i p̃setia ac passione sc̃ificata visitasse: occasione quorū describit carmelū quē eā adiisse etiā alii testant̃. Nō tñ desūt q̃ dicāt eā mēte nō pedibus loca s̃etā visitasse: tñ credēdū puto etiā corpore graues viri asserūt: aliquā adiisse cū id sine famae detrimēto iā q̃nqua genaria posset. Ordo ē. V irgo. f. maria: deferta. i. derelicta & idīga. i. egena terū: ducebat vītā iacētē. i. hūlē & deiectā tristi mōrōte: in domo vīdua. i. spoliata marito: qa coniuge defuncto: et nato. i. filio recepto. i. postq̃ se recepit i regna. f. sc̃lestia Eur̃. i. vētus ille ab oriēte flās: tulerat. i. ipulerat iā sine remige. i. au xilio remigis aut directoris: in littus occiduū. i. galliæ occidentalis hispaniā ver̃: quā vulgo līguā occitanā hoc ē lāguedoc vocāt: marathā atq̃ sororē. f. magdalēnā: olim comites charas. i. q̃ aliquā fuerant ei⁹ charē comites: & ppterēa ip̃sa quētēs. i. iuestigās & appetēs solastia nati amissi: petebat assidue collem cui siluæ palladiæ. i. arboresa pallade denoīata & ṽt dicitū iuētæ: videlicet oliuētæ. dederat noia: qa ab eaq̃ frequētia vocabāt oliuetū. & loca sup. cetera q̃ ille. f. nat⁹ ei⁹ solebat curare. i. frequētare magis: petebat dico. i. adibat: tāq̃ vīsura i. ac si eēt illic vīsura plēm. i. filiū suū. Amor ē impatiens. f. mora & separationis ab amato: & audet maiora viribus: & credit se repertūrum q̃ optat. i. desiderat ardēt⁹. vñ hīero. Impatiēs amor ho citer cetera p̃cipiū habet: vt quē desiderat sp̃ iuēnire se credit. Inter ceſreas &c. Describit sitū & icolas carmelī dicens. Carmel⁹. i. mōs ille in deæ: tollit. i. erigit & extendit in auras: frōtem. i. iuga sua: inter arcē caſareas. i. caſarēa ciuitatē q̃ dicta ē philippi: & colonos tyrios. i. tyron: & vada iordanis. f. fluminis: et ip̃se parturiens. i. effūdes assiduos latices. i. fōtes: i. alto vertice: irrigat siluas. i. arbores illic crescētes vndis saliētib⁹. i. riuulis fōtiū: atq̃ ip̃e demiss⁹ sensim. i. paulat⁹ & perceptibiliter ab alto supcilio: mittit vltima vestigia. i. pm̃otorium in equor. i. mare carpathiū: & allui. i. pulsā fretis. i. aq̃s marinis qb⁹ diues isula paphiē sup. deqṽ videlicet veneris: hoc ē cypruss cingit: & videt. i. asp̃icit alto culmine. i. vertice suo: hoc est videre facit flūd⁹ pharios. i. qui ad pharon in ūlā: hoc est apud alexādriā ægyptū aliuūt: carmelus dico appositio: mōs facer pietate patrū: & iclytus. i. clarus & nobilitatus late: hospitio. i. incolatu priorū vatū. f. helīe & helisei. Nā helias dicis petiſſe cœlum. i. paradisū illinc. i. ex illo mōte: volatu ardent̃. i. raptus cum ignito: faciens discipulo. f. helyleo ex aere: vestē. i. chlamydē suā: ambulat. i. circuīstā. Relligio & reuerentia sacri cultus: fluxit illinc. i. ex illo mōte atq̃ eius icolis: ceu. i. veluti annes missi e ppetuis. i. perēnibus & idēficiētib⁹ mōrib⁹ (hos

quoq̃ diuī Hieronym⁹ i ep̃lis s̃efit dices monasticā vitā colētib⁹ he liā & heliseū p̃positos eē quo imitētū) Quicqd pietatis alii mōtes habēt id sup. deducit ab isto sup. mōte. Plures racemi. i. fructus vītis aut botri diffusi ex hac vna vite. i. ex his primordiis: cōplēt late terras atq̃ æquora. i. oīa in qb⁹ religiosi viuūt loca. Hinc. i. ex his sup. fūt orta: eterna s̃ilētia clauſtris carthusiacis. & bñdic̃ collegit hic. i. ex hoc: imitātōe varias oues. i. variōs monachos quorum ip̃e pastor prim⁹ fūt) Præcessitq; licet hic postea recēlef̃ carthusianos) & vītī lignī pedes. i. q̃ lignū i pede portāt: & quaſiligneos pedes hñt: quos qdā ad imitationē grēcā calopodas vocāt nā k̃a Δοτουσ ο Δοσ i. calopodas vōfō forma pedis: ex ligno vt reor. Siqdem καλον lignū dī: sed vulgares calopodia vocāt) Vītī ergo lignipedes i. fratres minores de obseruatōe q̃ in italia lignipedes ēcedūt: didic̃ te: ab isto. f. mōte arcere. i. cingere ac cōstringere tunicas fluētes. i. lāxas: canabe nodosa. i. chorda ex canabe qnq̃ nodos ad p̃sētationē quicq̃ plagas xpi: hñtēte cingētes: qui ob id a gallis chordigeri vōtātūr: & sup. illi q̃ colebāt arua iuia. i. nullas vias hñtia: hoc ē eremita & filuicolæ: & q̃ colebāt terras calētes assiduo ardōre. i. p̃res i egypto. quos frēs eremita de ordine diuī Augustini imitātur & sup. illi quos cyriacus. i. dñicus (qa ei dñic⁹ primā corripit recurrit ad grēcū Nākū πιάκοσ dñic⁹ authēticus & dñie⁹ κύριος dñis) vexit de litorē ibero. i. hispanico. i. p̃dicatores: sūt orti hic. i. ex carmelo. appostorē genus dignū sūmo ethere. i. celo. & p̃res nr̃i. i. carmelitani vt poeta: venere hic. i. ex carmelo. Culmē. idē vertex mōtis: seruat adhuc hitacula apparetia toto pōto. i. a toto mari cīctūa cēte: q̃ sup. habitacula: nūi. i. carmelitani: atauī. i. maiores posuere: & q̃ sup. hostis barbar⁹. i. pagan⁹ possidet mō. Reliq̃æ atq̃ generis & ppago. i. p̃genies vatū expulsæ. i. ab illis hitaculis: petiere sole cadētē. i. occidētē. & domos archoas. i. septētrionales: hoc ē europā: videlicet hispaniā galliā & germaniā: & regna gētis latinæ. i. italiā q̃. f. ppago vatū cīctūat hñtis amiēt⁹ ferrugineos. i. pīceos quos grīeos vocāt (sic enī in italia vestiūtūr) sub veste. i. chlamyde albēti: nec sumit colorē ab arte: qa vtrūq̃ colorē natura cū lanis p̃ducit. In galliā aut̃ & tenuiā p̃ ferrugineo nigrū sup̃erūt: Vītī ferrugīnē purpurā hispaniā q̃ secūdū Seruū nigrior ē tribuit: vt ferrugine clarus ibera.

Huc igitur si quando quies: vacuūm q̃ negoci

Tempus erat: veniens cutas lenibat: & ipsa

Maiestate loci large oblectata redibat:

Propterea montana vītī spelea colentes

F. Baptisæ Mantuanæ

Auditio illius fato sublimis facillum
 Apricis posuere iugis primi: atq; quotannis
 Sacra instaurantes hymnos: & tura ferebant
 Nāq; ipsi se: mox ut vulgata salutis
 Fama fuit: christi magnis iuxere ministris
 Fautores operis sancti: sociosq; laborum.
 Propterea istorum longos seruata per annos
 Posteritas iungit maria cum nomine montis
 Nomina carmelit: niueoq; insignis amictu
 Perpetuum seruat prisca pietatis honorem.
 Hos quoq; virginie penes est reuerentia cultus
 Præcipua seruata fide: velut herculis olim
 Sacra poticigenæ custodiuerere nepotes.
 Hoc deus: hoc magnæ petri qui præsideret aulæ
 Pastor: & æternis orbem moderatur habenis
 Sæpius accitæ patribus sacroq; senatu
 Sanxit: & æra notis signata bifrontibus extant.
 Pastor in antiochi celebres ignatius agros
 Venerat: & sacros petri sortitus honores
 Sancta per assyrios pascebat ouilia campos:
 Iste supermira nascentis origine christi:
 Et teneri studiis æui: vitæq; prioris
 Moribus ad matrem dedit: accepitq; tabellas:
 His adeo incaluit patriæ coelestis amore:
 Obuius ut fatis vltro progressus in ipsos

Parthenices Marianæ Lib. III. Fol. CXLIX

Se tulerit traianæ enses: & in ora leonum.
 Quin & defuncti scrutatus corda sateilles
 Auratis inscripra notis inuenit iesu
 Nomina: sic graibus dictis: suasq; potenti
 Intima discipuli penetrarat pectora virgo.
 Ac si quis partho missurus spicula cornu
 Cuspidis æratæ trahat: impellatq; sagittam.

Huc igitur si quando quies &c. Docet virginem carmelitas aliquā
 do visisse ut diximus. Ordo est. Igitur quia tāta sanctitas & religio
 in carmelo fuit: si quies: & tempus vacuu negoci. pro negotiis. hoc ē
 a negocio fuit quando. i. aliquando: sup. virginis. ipsa veniens huc.
 i. in hunc iam dictum montem: lenibat. i. mitigabat & sedabat curas
 (In multis quartæ tollitur e ante bam: vt nequibam. polibā. lenibā
 &c.) & redibat oblectata large. i. ampliter ipa maiestate loci. Propte-
 reaviri colētes spelea. id ē anta montana: hoc est carmelite de qbus
 dictum videtur illud heb. xi. Circūierunt in melotis in pellib⁹ capri-
 nis: agentes: angustati: afflitti: quibus dignus non erat mūdus. In
 solitudinibus errantes: in montibus & speluncis & in caveris terre
 Et hi omnis testimonio fidei: pbat &c. audito fato. i. morte illius. s.
 virginis posuere primi facillum. i. templum paruum/ vulgus capel-
 lam vocant/ sed sublime: quia in apricis iugis. i. sub vertice carmeli.
 ac ipi instaurantes. i. renouantes sacra. i. folenitatem: quotannis. id ē
 singulis annis. ferebant. i. offerebant ei hymnos & tura. Nāq; ipi iū
 xere se magnis ministris xp̄i. i. apostolis. mox. i. statim: vt. i. post
 q; fama salutis fuit vulgata. s. per apostolos qui soli accepérunt repro
 missionē. vt dicit apostolus ibidē. De carmelitis aut̄ dicit Iosephus
 antiochenus in speculo pfecte militie primitiæ ecclesiæ. ca. xii. Per
 fectorum militum xp̄i apostolorum coadiutores surrexerunt strenuissimi
 viri solitarii cōtēplationiq; dediti: sanctos. pphetarum heliq; &
 helisei sequaces: qui de monte carmelo descendentes: p galileā: samari
 am: & iudeam fidē xp̄i constantissime sparserunt. Quicq; in virginis
 mariae honorē in mōtis carmeli declivio fabricates oratoriū saluato
 ris matris specialissime seruerūt: iūxerāt dico fese existētes fautores sā
 eti op̄is. i. pdicatōis fidei: & socios laborū. Propterea. i. & iō posteri
 tas istos seruata p lōgos ānos iūgit cū noīe marię noīa mōtis carme
 li: q; dicūt fratres nostrę dñē de mōte carmelo: & insignis. i. redimita

Carmelite

Potius

insigniter amictu nivio. i. cädido: seruat ppetuū honorem: priscis,
antiq pietatis. i. religionis & castitatis: quoq. i. etiā aut insup: reuerē
tia cultus virginis. i. obseruātia diuæ virginis est seruata p̄cipua. i.
singulari fide: penes hos. s. carmelitas: velut. i. queadmodū nepotes
i. posteri poticigenæ. i. geniti de genere potiorū custodiueret oī la
cra herculis vñ ænei. viii. Primulq; potius auctor Et dom⁹ hercu
lei custos pinaria sacri. Liui⁹ aut lib. i. dicit q; poticii ab euādro edo:
cti antistites sacri herculei p multas aetates fuerunt donec tradito ser
uis publicis solēni ministerio genus oē potiorū interiit) Deus san
xit. i. sancte cōstituit hoc: vt. i. diuæ virginis p̄cipue cultores essent
& pastor qui p̄sidet magnæ aulę petri & qui moderatur orbē aeternis
i. celestibus & spiritualibus habenis: hoc est papa pōtisx romanus:
sanxit hoc s̄epiū: & hoc patribus accit. i. aduocatis & sacro sena
tu. i. cōcilio p̄sbyterorū & cardinaliū atq; ep̄orū sup. accito. i. cū to
tius cōciliū approbatione. & æra. i. sigilla ærea extat. i. adhuc repenit
ur: signata notis b̄ifrotib; i. duas frōtes seu capita. s. petri & pauli
habetibus. Ignatius (antiochiae ep̄s & Ioan. euang. discipulus: quē
beatus Berni. attestatur crebras epistles ad diuā virginē dedisse qui
bus eā salutat: A traiano aut martyrio coronatū & lectoribus expo
sitū historia q̄ triptita dicit̄ recitat) Venerati agros antiochi. i. antio
chiae pastor. i. ep̄s vt dicit̄ post petrū tertius: & sortitus sacros hono
res petri. i. ep̄pales quos petr⁹ ibi primū & prim⁹ gesserat: pascebat sc̄a
ouilia. i. ecclesias xp̄i: p̄ capos assyrios. i. assyria. Iste (orator diceret is)
dedit tabellas. i. ep̄las q̄s illa aetas i tabellis c̄eraris scribebat ad ma
tē xp̄i. i. mariā: & accepit tabellas sup. ab ea. i. qb̄ disq̄rebat sup. i. de
mita origie xp̄i nascētis: & sup studiis teneri q̄ui. i. puerit̄ ei⁹ d̄ qua
euāgeliste partū meminere. & sup morib⁹ prioris vitæ. & ip̄e caluit. i.
iflāmat⁹ ē: his. s. tabellis a diuā virginemissis: adeo. i. itātū amore ce
lestis p̄rie: vt ip̄e p̄gressus vltro. i. nō coact⁹ obui⁹ fatis. i. morti: tu
lerit se i p̄os enses traiani & i ora leonū a qb̄ dilaniat⁹ ē. Q̄uin & fa
telles. i. lictori scrutat⁹ corda defuncti iuenit noia ieiunis scripta auratis
i. aureis notis. i. characterib⁹ seu liris sic. i. itātū penetrarat virgo pe
ctora itima discipuli: dictis grauib⁹ & poteti suasu: acsi q̄s missum
spicula erat̄ cuspidis. i. sagittas eratas: cornu p̄tho. i. ex arcu p̄tho
rū qui eo p̄stant trahat & ip̄ellat sagittā sup. in intima pectora.

Amp̄ propinquabant cani: rugaeq; venustam
Crispabant faciem: formæq; inimica senectus
Venerat: at pulchros atas ne frangeret artus.

Lumina ne longo iam caligantia fletu
Induerent tenebras: fierentq; obnoxia nocti.
Dicitur aeternum matris pro funere natus
Talibus alloquitis interpellasse parentem.
Magne pater qui me terræ ne regna perire
Corpus: & humanos lussisti assumere vultus
Aspicis annoso genitrix ut frigeat æuo:
Deformisq; situ senii tabescat: & annis
Curuetur grauibus: spacium vitale peregit:
Iam satis erūnas: in opisq; incommoda vitæ
Pertulit: assiduo satis est attrita labore:
Matris & eximiae ratio virtutis habenda est:
Da sceptrum cœleste meæ: promissaq; matris
Regna pater: longæq; diem succedere nocti
Iam videat: muterq; suos in gaudia luctus.
Et quia nec vitæ labem nec originis villam
Nouit: & antiquum retinet sincera pudorem:
Majestate tua dignum non arbitror istud
Tam sanctum tellure pati putrescere corpus.

TAmq; pp̄iquabāt &c. Aggredit̄ assūptionē diuæ virginis
recitas primo orationē xp̄i pm̄ic ad deū patrē. Ordo est.
Iaq. i. & iā cani. i. capilli canescētes pp̄inquabant. i. insta
bant diuæ virginis: & rugę crispabāt. i. corrugabāt faciē venustā: &
senect⁹ inimica forme. i. formositati nam forma a foruo. i. calido di
citur: senectus aut̄ frigida ē: venerat: At. i. sed ne etas. s. senilis frige
set pulchros art⁹: & ne lumina. i. oculi virginis: caligatia iā. i. obliu
rati lōgo fletu: iduerent tenebras. i. cęcitatē: & fierent obnoxia. i. ob
stricta: nocti. i. tenebris nocti similibus. Natus. i. filius mariae xp̄s ie
sus: dicitur interpellasse. i. allocutus ē: patētem eternū. i. deū patrem

funere. i. obitu & emigratōne matris: talibus alloquis (Bene ait dicatur: quia auctentico scripto non fulcitur) O magne pater qui iussisti me assumere corpus & vultus humanos. i. naturam humanam: ne regna terræ. i. homines perirent: tu aspicis vt. i. qualiter genitrix. id est mater mea: frigeat æuo annoso. i. annis pleno & tabescat. i. lente consumatur: situ. i. squalore senii deformis (quia vt dicit Iuuenia. senes habent deformē pro eute pellē. vnde Maro in geor. Nec turpi ignoscere senectæ. Deformitas ergo vitium est etatis non hominis: Moris autem est oratorii in cōsideratione excitanda rem augere vnde hic xp̄s matrem turpi situ vītam fatetur t̄ miserationē patris excite) & vt sup. curuetur grauis annis: ipsa p̄git spaciū vitale. i. tempus vitæ suæ. & pertulit. i. perpessa est iam satis. i. sufficienter eruminas & incōmoda in opis vitæ & attrita est satis labore assiduo. ratio i. consideratio matris. i. quia mater mea est: & eximię virtutis. i. quia optima ē: est habēda. i. haberī debet. O pater da meae matri sceptrū & regna promissa. i. q̄ ei promisiſti: & videat diem. i. claritatē lucis eternæ: succederelongę nocti. i. miseriis quas in valle lachrymarum perpessa est: & mutet fūos luctus in gaudia. Et quia nec nouit ullam labē. i. maculam aut contagionem vitæ. i. peccati actualis: nec origi nis. i. originalis: & ipsa sincera. i. pura et integrare retinet pudorē anti quū. i. qui fuit in protoplastis ante amissionem iustitię originalis: ego arbitror non dignum sup. esse tua maiestate. i. nō correspōndet tuę beneficentissimę maiestati: pati. i. vt patiaris aut pmittas: istud tam sanctum corpus: putrescere tellure. i. in terra. quod non modicū est argumentum ad culpam originalem ab ea depellēdam. Sola enī ea corpora quorum animæ culpam originalem non senserunt chri sti in qua et matris non viderunt corruptionem in terris.

Sic ait: at placito postq̄ pater annuit ore:
In diuersa leues præmisit regna ministros:
Qui comites olim vitæ mortalis in vnum
Colligerent: matrisq̄ illos ad limina ferrent
Obsequium dominæ: tumuloq̄ extrema datus
Officia: & celebri ducturos funera ritu.
Ipse ferens textam phœbi de lumine vestem:
Claraq̄ bisenis matri diadæmata flammis

Parthenices Marianæ Lib. III. Fo. CLI
Nazareth ex alto petiit non solus olympos:
Nam regem comitata suum cælestia passim
Agmina solennes fecere per aera pompas:
Et festam duxere diem: veterisq̄ nouæq̄
Legis & ex omni volitabant ordine turmæ.
Ante alios dauid & murice clarus & auro
Argutam plectro cytharam pulsabat eburno
Et veteres dulcebat auos: cupidusq̄ videndi
Virgineos obitus celeri per inania lapsu
Ibat & aethereo mulcebat nubila cantu.
Ceucum fata gemens cygnus vicina canoro
Guttur et extrema canit ad sua funera voce
Pone sequebantur vates: coma fusa per auras
Nabat: & in tenuiventus ludebat amictu.
Parthenice angusto recubabat fessa cubili
Et lachrymans requiem orabat: finemq̄ laborum.

C Sit ait. Proseq̄ tur mysteriū assūptiōis diuī virgīs ostēdēs christū cū exercitu cælestis curię: mī apparuiss: Atq̄ ordo ē. Christus sup. ait sic. at. i. sed postq̄ pater annuit. i. assensit placido ore: ip̄e xp̄s p̄ misit ministros. i. angelos: leues. i. celeres in diuersa regna: qui colligerent i vñ sup. locū comites olim vitæ mortalis. i. discipulos xp̄i dū in terris eēt comites: & qui ferret illos ad limina matris daturos. i. vt darent dñi. i. mī dñi sui obsequiū. i. seruitū funebre: & tumulo. i. sepulturę eius: extrema officia. i. exequias: & ducturos. i. vt duceret funera. i. offm̄ funebre: celebriritu. I p̄e. s. xp̄s ferens mī vestē textā de lumine phœbi. i. solis: & ferēs mī diademata clara. i. coronā lucē tē: bisenis flāmis. i. xii. stellis. (vñ in reuelatiōibus diuī Ioānis cap. xi de ea dīctū videt. Et signū magnū apparuit in cælo. Mulier amicta sole: & luna sub pedib⁹ eius: & in capite eius coronā stellarū. xii.) petiit ex alto olympos nazareth: nō solus: nā agmina cælestia comitata suum regem: fecere solennes pompas p̄ aera: & duxere diē festā

Cygnus.

& turme s. animarū volitabant ex oī ordine & veteris et noue legis
ante alios sup. volitabat dauid existens clarus murice. i. purpura: &
auro. i. aureū vel auratum lymbū habente: q̄ vestis regi cōuenit q̄a
vero dauid & rex & de progenitoribus diuē virginis erat decēter an
alios cū xpo descendisse dicitur) & pulsabat cytharā argutā. i. sono-
rā: plectro eburneo. i. ex ebore factō: & ducebat. i. secū trahebat ve-
teres auos. i. patriarchas: et ipse cupidus videndi obitus virginēos:
ibat celeri lapsu: per inaniam. i. aerē q̄q̄ facile cedat inanis existimat:
& mulcebat. i. delinibat nubila cātu ēthero idest cælesti: ceu. i. sicuti
sup. mulceret cygnus gemens. i. cū gemitu quodā decantans guttu-
re canoro fata vicina. i. mortem instantē: et canit suprema voce ad
sua funera vnde ouidius. Cantator cygnus funeralis ip̄e sūi. Incredibili
bili enim suauitate holor moribūdus sub ipsa funera canere phibet.
Vates. i. cæteri pphetae sequebantur pone. i. iuxta dauid & patriar-
chas: & coma fusa. i. cesaries a cedendo dicta: nabat. i. volitabat p̄ au-
ras: & ventus ludebat in tenui amictu. graphicē desribit formā de-
scēdentiū: quo circa intelligendū beatos talia corpora taleſq̄ habeb-
assumpſiſſe q̄lia dum viuerent habebant. Parthenice. i. virgo. s. ma-
ria fessa. i. defatigata aut labore aut senio: recubabat ī angusto cubili
et ipsa lachrymans orabat. i. iplorabat requie et finē laborum.

Progenies igitur diuorum astante corona
Sedit: & ægrotam sic est affata parentem.
Alma parens mecum diurna pericula quondam
Et sine me perpessa tribus mala plurima lustris
Credideras forsitan citius me nostra daturum
Regna tibi. quia mater eras. humana volabat
Hoc pietas: & amor præcepis. lex altera cælo est:
Nos etenim lento pœnas & præmia semper
Cogimus ire gradu: meritis ut præmia crescant.
Et vitare grauem nedum solertia possit
Verum: & segnicies pœnam: clementia summi
Tanta patris tali humanum genus arte gubernat

Hæc mora longa fuit pietas & gratia maior:
Semper enim tibi creuit honor: tua gloria semper:
Aucta magis: iam prima sibi loca vendicat inter
Spirituū sanctos cœtus in vertice mundi.

Nam quo quisq; magis sortem patienter acerbam

Perrulerit vi: ens: tanto sublimius ibit

Orbe alio: patriq; magis vicina tenebit

Tecta meo: fœlix igitur cui victavoluptas

Terga dedit: longi quem non fregere labores:

Humanæ spaciū vitæ componere fas est

Hippodromo: celeres per quem rota feruida currus

Volut: et assiduo concretus puluere sudor

Membra virum tepido reddit deformia limo:

Ambiguū rerum euentus suspiria longo

Cum gemitu lachrymis turgentia lumina: pallor

Plumbeus: exanguī tristes formidine vultus

Cura vigil: labor ossa domans: dolor anxius omnem

Sollicitant hominū vitam: terraq; mariq;

Obſciunt ſeſe paſſim: prudentia frenis

Talibus humanos ausus diuina coeret:

Tranquillamq; negat pacem mortalibus ægris:

Eneruare ſolent ſecuras ocia mentes:

Et vitiis umbratæ animas: ut puluis aquoso

Imbre coit: leuibusq; rapi iam nescit ab euris.

Sic aduersa premis ſeſus fortuna rebelles:

Eccegit parere deo; morbosq; latentes
Pellit: & ardentes in pectore mitigat æstus.
Vt sale consperso longos seruantur in usus
Viscera; nec laedit sanie nec tempore possunt;
Sic duris animi rebus firmantur: & omnem
Abiiciunt pestis causam; sors aspera tutum
Præbet iter: via fiderea hæc ducit in arcus.
Hacrate seruentes pelagi superenatat yndas
Qui petit æterni portus & littora regni
Vidisti qui me casus voluere meosq;
Communi exilio puls'i: variisq; per orbem
Suppliciis acti sorte excentur iniqua.
Et nunc extremis gallorum finibus; exul
Martha sororq; latent: quas implacata malignis
Gens odiis vento exposuit pelagoq; minaci.
Ipse dedi faciles cursus euroq; secundo
Per rhodon: & cretae fines: & neriton altam:
Scylleumq; fretum tyrrhena per æquora vectas
Littore longinquo exposui: qua gallicus altum
Illabens rhodanus: cirneas diuidit yndas:
Hactenus hæc iā tempus adest: vt inertia vitæ
Pondera deiiciens calum supremaq; mundi
Regna petas: & promisso potiaris olymbo.

¶ Progenies igitur. Ponit verba xp̄i ad diuā virginē in quib⁹ milia
bonæ eruditioisē. Ordo ē. Igit̄ quia sic descēsū ē & ad virginē puerū

pgenies virginis. f. christus: sed i. locū cepit: astante corona. i. mul-
titudine in modū coronę disposita: diuorū. i. beatorū: & affata ē sic
parētē egrā: O alma parens perpessa quōdā meū diurna pericula
& perpella sine me. i. post ascensionē meā: plurima mala. i. labores & i
cōmoda: tribus lustris. i. spatio quindecim annorū: tu credideras. i.
speraueras forsan me daturū tibi nostra regna citius quia tu eras ma-
ter. Pietas humana. i. qua vt homo te p̄sequor: volebat hoc: & amor
preceps. i. ipatiens more: volebat hoc: sed altera. i. longe alia lex est
celo. i. celestibus mihi. f. & patri & spirituis sancto. Etenim nos cogi-
mus poenas et p̄mnia ire semper gradu. i. incessu lento. i. pigro & tar-
do: vt p̄mnia crescāt mentis. i. vt per dilationē p̄miorū boni plu-
ra mereantur: & vt nedū solertia. i. diligentia sapientū. verū. i. sed: &
i. etiā legnicies. i. tarditas & negligētia insipietiū possit vitare gra-
uem poenā. Tanta. i. tam magna clementia summi patris gubernat
humanum genus tali arte. Hec longa mora. i. dilatio a regno celorū
fuit pietas & maior gratia. enīm pro quia: honor creuit tibi semp:
gloria tua semper magis aucta: vēdicat. i. vt ita dicā: appropriat si-
bi prima loca. i. primā sedē: in vertice mundi. i. summitate totū yni-
uersi: hoc est in summo celo inter: immo supra sanctos coetus spiritu-
um. f. beatorum. Nam quo id est quanto quisq; viuens pertulerit ma-
gis patienter sortem magis acerbam tanto sublimius ibit in alio or-
beideſt regione viuentium: & tenebit tecta tanto magis vicina meo
patri: scilicet cælesti. Igitur foelix sup. est cui voluptas victa: dedit
terga. i. cessit: et quem longi labores non fregere idest fregerit: Fas
id est licitum & permissum est: componere idest finire: spacium vitæ
humanæ. hippodromo idest cursu aut curriculo equino. i. celeritate
qua equus p̄fstat. Græci enim hippo equum vocant et dromō cur-
sum: sed capitur pro loco in quo equi currunt unde hic subditur: per
quem supple hippodromum: rota feruida voluit celeres currus: in
circu scilicet concurrentes: et per quem sudor concretus i. rigidus ef-
fectus & obstrictus assiduo puluere reddit membra virum id est vi-
torum: deformia idest cōaminata: tepido limo scilicet ex sudore qui
tepidus est: & puluere collecto. hoc est ei qui cursum vitę i multo su-
dore et penuria compleuit. Ambigui idest dubii et incerti euentus
retum: et suspīcia cum longo gemitu: et lumina turgētia idest infla-
ta: lachrymis: et pallor plumbeus idest plumbi colorem et gravitatē
generans: et vultus tristes formidinē exangui. i. sanguinē expellen-
te: cura vigil. idest sollicita: et labor domans idest desiccans ossa: &
dolor anxius sollicitant omnem vitam hominum: et obiiciunt se se
i. obstat hoī passum & terra. i. p terram: & mari. i. p mare: hoc ē hō na-

Hippodro-
mos

tus de muliere breui viuēs tpe repleſ multis miseriis. militia ei ē vita
 hoīs sup terrā vt ait btūs Job: Prudentia diuīna coeret. i. cōſtrigit
 & cohobet talib⁹ frenis. i. aduersitatibus: ausus hūanos. i. temeritatē
 q̄nisi illis icōmodis subieci essent hoīes nīmia eēt: & negat mortali
 bus egenis. i. moleſte & misere v̄luētibus pacēt tranquillā. Ocia ſolēt
 eneruare. i. effoeminare & molles reddere mētes ſecuras. i. nullā curā
 habētes. & ſolēt v̄mbrare. i. obſcurare aīas vitiis: vt. i. quēadmodū
 puluis coit. i. cōdēlaſ ibre aquoſo. i. ex pluuiā: & neſcit iam rapi i deſt
 erigi ab euris. i. v̄tis leuib⁹. i. aut ſiccis aut nō ipetuolis: ſic fortu-
 na aduersa p̄mit ſenſus rebelles. i. ſpiritui: et cogite eos parere deo: et
 pellit morbos latentes. i. quos q̄ in p̄ſperitate ſunt nō aduersunt. &
 mitigat q̄ſt scilicet libidinis: inuidiae: auaricie: & aliorū v̄tiōrum: ardē-
 tes in pectore. f. hūano: vt. i. quēadmodū v̄ſcera. i. quis (ſedim ſe-
 uiū) carnes: cōſeruātur ilōgos v̄ ſus ſale conſperſo. f. in ip̄a: aut ipſas
 nec poſſūt ledi. i. corrūpi ſanīe. i. corrūptiōe intrinſec: naſcēte: nec tē
 pore. i. edacitatiē lōgi t̄pis: ſic animi firmaſ duris. i. aduersis reb⁹ (q̄a
 virtus in infirmitate p̄ſicit) & abiſciūt oēm cauſā peſtis. i. v̄tiōrum.
 Sors aspera. i. aduersitas: prebet tutū iter: hēc enī v̄ia ducit i arces ſi-
 dereas: Is qui petit portus & littora eternī regni: ſupernatat feruētes
 vndas pelagi. i. huius mundi turbationes: hac rate. i. nauī tribulatio-
 nū. tu vidisti qui caſus voluere. i. voluerūt me & meos diſci palos.
 (Virg. dixit tot voluere caſus insignē pietate virū: tot adire labores.
 Impulerit &c. vbi ſenſus eſt q̄ vir insignis voluerit caſus & adiu-
 rit labores: nō caſus aut labores virū: q̄ lauſ egregia meo iudicio de-
 cētius hic xpo dareſ). Mei pulſi coi exilio: & acti variis ſuppliciis p̄
 orbē: exercētur iniqua ſorte. & martha et ſoror. f. magdalena latent
 nūc in extremitis finibus gallorū qui tamen prīmi ſere ſunt: a iudea-
 nientibus: quia ad montes pyreneos: quodāmodo inter auinionem
 et mōtē pefſulanū vbi nūc viſiſtūr tāc latebat) quas gens. f. iudeonū
 iplacata & effera: expoſuit vēto & pelago minaci: odiis malignis. i.
 ppter odia maligna. Ipe. i. ego (dixit xps) dedi faciles curſus: & ex-
 poſui eas veſtas fecūdo. i. pſpero euro. i. vēto illo oriētali: p̄ rhodon
 iſulā illā: noſiſimā: et ſines crete: et nerito. i. itachā aut mōtē ei ſe-
 cundū ſtrab. in. x. altā. vñ q̄nei. iii. & neritos ardua ſaxis. & fretū ſcyl-
 leum: qđ eſt inter italiā & ſiciliā vbi ſcylla & charib⁹ diſiuntur: & p̄
 aequora tyrrhenia i deſt mare in ſerum quod italiā alluita neapoli ad
 ianuā vſq̄ & ad maſſiliam pertingēſa tyrrhenio diſtum/ expoſuit di-
 cit littore longinquō. i. remoto a iudea: ea ſupple parte: quo rhoda-
 nus gallicus i deſt qui a montibus gebenne per galliam lugdunēſe
 deſluit: illa bens altum. f. mare: diuidit vndas cymreas. i. ligusticas a-

gallicis (dicta eſt nunc cyrne corsica.) Hactenus hēc ſup. placita ſūt:
 aut tolerāda fuerūt: iā t̄ps eſt vt tu deiſiens iertia pōderavit. f. mor-
 talis: petas celū: & ſuprema regna mūdi: & potiariſ olympto pmissio

Hac genitus. laeto genitrix hēc redidit ore.

Nate diu expectate mihi multisq; vocate

Suppliciis: tandem exilio finem: atq; labori

Pone meo: cur tantum oro mea gaudia differs?

Sed tamen ante tuos iſto q̄ e corpore migrem

Da videam fratres: Stygiosq; hinc eiice manes:

Ne mihi tartarei vultus: tristes ve figuræ

Horrorem incutiant mortis gelidūq; timorem.

Necdum finierat: quom iam duodena per auras

Lata cohors aderat: cilicum reuocatus ab oris

Hicerat: a grācis aliis trans pelion atq;

Theytos euboicæ fuctus minotaq; aura

Et mare carpathium: ſitientibus alter ab indis:

Alter ab æthiopum ſiccis translatus harenis

Transq; domos arabum: rubri trans littora ponti,

Ille per europæ populos a gente latina

Transferat veniens ſiclus: pelopisq; penates

Phœbæamq; rhodon: ſparfaſq; per aequora terras

Mox animos erebi quot erant per recta: per auras

In coecum deus ire chaos mandauit: & altis

Immergi tenebris: atq; intra tartara claudi.

Tum niueam mentem domibus diſſoluit opacis:

Et ſuper iniecit tulerat quæ dona parenti:

At gelidum tepido iacuit sine sanguine corpus;
 Splenduit æthereo mens immortalis amictu:
 Cui superum mirata cohors arridet: & altis
 Gaudia scintillant animis: dominasq; salutant.
 Insonuere poli: longe q; auditus ab alto
 Concentus: mixtumq; melos: pars oxyus acta
 Clarius & cantu late resonabat acuto:
 Tarda ibat grauiore sono: qui sidera voluunt
 Nunc gelidum versus boream pigrumq; bootem
 Nunc austros cōtra cœliq; latentis ad axem
 Cursibus assiduis orbes: qui lucida paruo
 Circuitu versant in summis orbibus astra:
 Hi quoq; concordi vocum discriminē carmen
 Immortale dabant: tellus mare rīlit ei acer.
 Ipsa sinu matrem proles complexa per altos
 Aeris ascendit tractus: iuxtagi paternum
 Ad leuam solium sublimi in sede locauit.
 Interea missi strato simposuere seretro
 Solliciti exanimum corpus gremioq; dederunt
 Vallis: vbi magnum mundi: et generale futurum est
 Iudicium: & tali signarunt carmine marmor:
 Parthenice diuum dominæ: matriq; tonantis.
 Terga ferae titan nemecæ extrema tenebat
 Fulgentem cratera inter: claramq; coronam.
 Verum illud nati imperio post tempore paruo

Ablutum iordanis aquis terræq; resecto
 Pondere: & ardenti vestitum luce nihilq;
 Iam mortale tenens celeres in sidera diui
 Tollentes iterum menti imposuere beatæ.
 Ipsa tenens sceptrum: & nitido diademate fulgens
 Cincta caput: terras amat: atq; vocata fauorem
 Impluit: & cœli lucentibus imperat astris.

Finis huius operis: quod editum dicunt
 Bononiæ tertio idus Februarii: Anno
 M. CCCCLXXXI. Deo gratias.

Hæc genitus. Ponit responcionem diuæ virginis in qua quæ
 alii ab angelo petisse dicunt: a filio petit: videre inquā apostolos an
 teobitum suum: & non videre intūdos spiritus: quibus promissis in
 ductitur repentina apostolorum congregatio: tandemq; gloriofa san
 ctissimæ virginis primum animæ deinde animæ & corporis assūptio
 Ordo est. Hæc genitus. i. filius sup. dixit genitrici: & genitrix addi
 dit hæc. i. respondit læto ore. O nate expectate mihi. i. a me: diu id ē
 multos dies (Sic Anchises ad Æneam. vi. Ænei. V enisti tādē tuaq; ex
 pectata parenti V icit iter durum pietas: datur ora tueri Nate tua &c.
 Et Æneas ad hec tora lib. ii. Q uibus hec tor ab oris Expectatevenis)
 & vocate: mihi. i. a me: multis suppliciis. i. supplicationibus: aut in
 multis tribulationibus (Docebo in Catharinaria suppliciū vtrūq;
 significare, & supplicationem & poenam.) Pone tandem meo exilio
 atq; labori finem: oro. i. q;lo dic sup. cur differs trñ mea gaudia: hoc
 eo vultu dicit quo q; gratias agūt Sed trñ. i. tætsi cupiam dissolui &
 esse tecum: da. i. concede vt sup. videam fratres tuos. i. apostolos an
 teq; migre. i. deceda ex isto corpore. & eice hinc. i. ab hoc loco ma
 nes stygios. i. spūs ifernales: ne vultus tartarei. i. ifernales: ve p vel
 figure tristes. i. obsecrare & tristitiam afferentes: incutiant mihi hor
 rotæ & gelidum timorem mortis: Nendum. i. non adhuc: virgo nō
 finierat adhuc sup. sermonem suum: quum. i. quando cohors duode
 na. i. duodecim apostolorum: aderat iam leta per auras. s. aduenta.
 Hic. i. vnu ex eis erat translatus ab oris cilicū. i. cilicia. hic erat trans
 latus a græcis, alijs erat translatus trans pelion montem thessalij:

atq; trās flūct⁹ thietos euboicē. i. maris euboici qd in attica regiōe & trās mare carpahiū. Vide loq de Paulo. Et Iuda cū fratre & Ioanne qui in illis oris p̄dicasse leguntur. Alter erat translatus ab haren sis siccis æthiopum vt matheus: & trans domos. i. habitationes aram: & trans littora ponti. i. maris rubri. Ille. i. alius vt iacobus maior & petrus: veniens a gente latina. i. ab italia per populos europeos transierat siculos & penates pelopis. i. peloponesson. i. pelopis insulam: rhodon phœbeam. i. in qua phœbus olim colebatur: & per terras sparsas per æqua. i. per cycladas atq; alias insulas ac continentes. Et christus sup. mandauit mox. i. paulo post: animos. i. spiritus erebi. i. tenebrarum inferni: sup. tot quot erant: aut quotquot erāt pecta & per auras. i. in locis vicinis aut mandauit ire per tecta & p auras: in cahos coecum. i. tam tenebrosum vt visum auferat: & manda uitimerget: altis. i. densis & profundis tenebris: & claudi intra tartara. i. inferna loca profundiſſima & obscurissima: Tum. i. deinde dissoluit mentem. i. animā beatæ virginis: nūc eam. i. candidissimā: dominibus opacis. i. mēbris corporis: in quibus secūdū Ciceronē in de somnio scipionis & macrobium super idem: anima est tāq; in carcere & vinculis. vnde diserte dicit dissoluit: & superficit parenti sup. ea dona q; dona tulerat. i. attulerat parenti videlicet amictum ex radiis solis & coronam de stellis. xii. At corpus. f. mariæ: gelidum. i. ex angue factum sine sanguine tepido. mens. i. anima: imortalis splenduit amictu æthereo. i. cœlesti cui cohors superum. i. cœlestium spirituum: mirata. (Et vt videtur dicens illud Cāti. iii. Quæ est ista q; ascendit per deſertum ſicut virgula fumi ex aromatibus myrrha & turris & vniuersi pulueris pigmentarii. Aut illud Canti. viii. Quæ est ista q; aſcedit de deferto delitiis affluens innixa super dilectum ſuum) arridet dicēs illud psal. xxxix. Specie tua & pulchritudine tua intende pſpere pcede & regna: & ſcintillant. i. effundunt & geſtu indicat altis animis gaudia: & ſalutant dominā. Poli inſonuere: nūc. f. singulari concentu: cum ſecūdū platonicos ſemp hermoniā ſeruēt: mirabileq; cōcentrum. & concentus. i. ſimphonia auditus eſt longe ab alto. f. cœlo. & melos mixtum. f. ex vocib⁹ angelicis & humanis. Pars. f. cœli: acta i. voluta ocyus. i. celerius: resonabat late clarus sup. q; cæterę partes & cantu acuto: & pars tarda. i. que tardius meuebatur: ibat. i. voluebatur sup. cū grauiore ſono: ex acuto ergo & graui fact⁹ eſt musicus cœetus. & hi. f. ſpiritus (intelligentias philoſophi vocant) q; voluū ſidera: nunc gelidum boream & pigrū bootē. i. ſeptētrione versus: nunc austros: sup. versus. i. in meridiem. & ad axē cœli latentis. i. ad antarcticū: & qui versant affluis curſibus orbes. i. ſphæras & ciclos

cœleſtes: & qui versant paruo circuitu in ſumis orbibus aſtra lucida i. reſplendentia. i. qui motu cœleſti pſunt: hi quoq;. i. etiā hi dabāt carmē imortale: cōcordi diſcrimine vōcum (Eleganter dicit & diſerte: cōcordi diſcrimine: quia enim in cantu artificioſo quē alii diſcātū ali figuratū vocāt: eſt numeri & modulorū in diuerſitate obſeratio ideo eſt ibi concordia diſcorſ: & cum diſcrimine tellus riſit: mare riſit: aer riſit. i. letiſiam p̄ ſe tulit. Ipa proles. f. xp̄s: cōplexa matrem ascendit per altos tractus aeris: & locauit ſup. eam in ſublimi ſede: ad leuā. i. ſiniſtrā (quia ipſe ſedet a dextris) iuxta ſolium paternum. id ē thronū aut ſedem dei patris. Inter ea missi. i. apollo qui latine missi diſcuntur: ſolliciti impoſuere feretro. i. capulo quo corpora exāguia efferuntur ad ſepulcrum: ſtrato. i. ornato aliquo cooperimento: corpuſ. f. mariæ. exanimū. i. demortuū: & dederunt gremio. i. foſſe capaci: vallis. f. Iosephat: vbi. i. in qua: magnum & generale iudicium mundi eſt futurum: & ſignarunt marmor. i. ſarcophagum: tali carmine. i. epitaphio. Parthenice. i. virginis: dominæ diuī. i. angelorū & matri tonantis: sup. hoc ſepulcrum dicatum eſt. Titan. i. fol: tenebat ſup. tūc terga extrema ferē nemeeæ. i. leonis: inter cratera fulgem & coronam claram: proxime videlicet virginem vt ad calēdas ſeptemb. Verum. i. ſed: diuī. i. angeli celeres: tollentes: illud. f. corpus mariæ ipero. i. ad imperiū nati. i. filii ei? poſtea paruo tépoſte tollētes dico illud ablutū aq; ſ iordanis: & pondere terre refecto. i. mortalitate exutū: & vſtū ardēti luce: & iam nihil mortale tenens: ipoſuere: imo circūpoſuerunt iterum menti beatę. I pſa. f. virgo iam in aia & corpore aſſumpta: tenens ſceptrū. i. virginem regalē: & cincta i. habens cinctū caput fulgens diademate nitido. i. cooperimēto capitis regali (eſt autem tenuis fascia cui corona impoñitur) amat. i. colit & diligit terras. i. terrigenas: atq; vocata. i. inuocata pluit. i. dulciter infundit: fauorem: & imperat aſtris cœli lucentibus. i. tēperat in fluentias cœli: cū ad eius nutum cuncta gerantur.

Hæc in huius operis expositionem dicenda habui.

Finis

F. Baptiste Mantuanus

Eiusdem Baptiste ad diuam virginem Votum.

AD tua confusio supplex altaria virgo
Et sero nocturnas in tua templo preces.

Potis es i.
potes

Tu nostros etenim potis es depellere morbos
Aegraq; de tepido membra leuare thoro.
Te deus & terræ fecit: cæliq; potentem:
Et tibi cocytus cum phlegethonte subest.

Fulū aurū Signa tenes regni: fuluum caput induit aurum
corōna aurea
Regia vir- Virgineam decorat regia vírga manum.
ga. id ē sce Albicat intactum niueo velamine corpus:
ptrum.

Et tenuem pingunt aurea mala togam.
Aurea non sterilem demonstrant mala puellam;
Indicium candor virginitatis habet.
Hæc duo significant: quis natura repugnet:
Qz paris illesa virginitate deum.

Alibi (qd
delitosus ē)
fugitibus
reperi

Lucida bisseno tibi frons innectitur astro:
Atq; sedes alto glorificata throno.
Sole micant humeri fulgentibus vndiq; flammis:

Et niueos vestit candida luna pedes.
Maxima spirituum legio tibi seruit. & vltro

Repetitio p
pter interpo-
fita honeste
facta

Cælestes volitant ad tua iussa chori.
Tu nostros igitur potis es depellere morbos,
Aegraq; de tepido membra leuare thoro.
Cerne meos ergo gemitus: miserere dolorum,
Non licet afflictas dissimula re preces.

Ad beatā virginem carmen votitium

Luce gemens iaceo: re sonant suspiria nocte:

Totaq; continuus tempora languor habet.

Arida conuelliit feruens præcordia febris:

Et phlegethontæo me coquit ignefocus

Renibus æthna subest. boreas incendia flatu

Suscitat immensus deuorat ossa calor.

Aret: & exusto tabescit lingua palato:

Siccaq; compressis faucibus ora tacent.

Fessus hiat pulmo: tenuem vix attrahit auram:

Raucaq; languenti guttura voce sonant.

Flagrat dira sitis: quam non extingueret hebrus

Cum gelido hybernas colligit amne niues

Soluitur in cineres exhausto sanguine corpus:

Et parat arsuro tabida membra rogo.

Ager solus inops aliena ignotus in vrbe

Conqueror & mecum tristia fata gemo.

Afflictas. i.
afflicti

Præcordia
vicina cor-
di passionū
sedes
Focus vbi
ignis fouet

Rogo. i.
igni febrī

AD tua confusio. Carmen hoc votitium quia facillimum
est non egere putem explanationis: Ne tamen nihil dis-
cam: altaria ab altitudine dicta superum sunt: vnde pul-
crum oritur antitheton supplex altaria. Nocturnas p̄ces que noctu
fiunt. Cocytus fluuius est luctus. Phlegethon ardoris vterq; inferna
lis ut in aliis operibus diximus. Dæliq; potentem: sic genidos pri-
mo Nymborumq; facis tempestatumq; potentem: est ergo nomen.
aurea mala aut punica sunt: aut granata. Bisseno astro. Apoc. xii.
Mulier amicta sole: & luna sub pedibus eius: & in capite eius corona
stellatum. xii. Afflictas p̄ces ab afflito fusas quæ esse solent ex cor-
de. Phlegethontæo id est ardente. etna mons siciliæ eternis ignibus
estuans Boreas ventus: vrens: vnde in georgi. Et boreq; penetra-
bile frigus adurit. Hebrus fluuius thraciæ rapidus & fere niuib; in
undans.

F Baptista Mantuanus

Auxilium medicina negat:natura dolori
 Phillyridē i.chironis .
 Cedit:& amissō robore victa iacet:
 phasidos. i. Non me phillyridæ possunt non phasidos herbae
 medeq. Coi i.hippocrat. cir
 tis. circœū cir
 ces. Pēonis deo. & medi-
 ci. Delos. i. apollo deli.
 Epidaur. i. &esculapi. epidaurius.
 Qualis in æquoreo puppis quassata tumultu
 Cum bibit admissum scissa carina fretum.
 Talis ego immensa morbi sub mole sepultus
 Non procule extremum suspicor esse diem.
 In scopulum fracta siquis rate pulsus ab yndis
 Expectet nautæ prætereuntis opem:
 Sopit. i. oc culitiers ge lu. i. pigrū &quod artē Sic mihi qui non sum medica sanabilis arte
 nescit. Opprimit exanguis pectora mœsta pauor:
 Ad superos clamo supplex & numina planctu
 Maxima di uorū noue dicitum : sed cōceptorie Sollicito. diuos in mea vota voco.
 Sed te præcipue diuorum maxima virgo
 Mitis in humanum quæ genus esse soles:
 In nos magna tui sunt experimenta fauoris:
 Et pietas omni iam tua nota loco est.
 Erue me tantis igitur regina periclis:
 Et lacera sparsas collige nauis opes.

Parthenices Mariana Lib. III. Fol. CLVIII

Mox vt liber ero lauretia templa reuisam:
 Et tibi de nostro carmine munus erit.
 Carmine persoluam grates:& carmine laudes:
 Carmine diuinum testificabor opus.
 Hæ mihi diuitiæ quis mihi paupere vena
 Castalio tenuis riuus ab amne fluat.
 Ter tibi lucentes sacrum ponetur ad aras
 Iunctaq; cum dulci mystica liba mero
 Et tua progenies duplici sub imagine factum
 Fiet:& hæc nostræ causa salutis erit.

Finis.

CAUXILIIUM MEDICINA NEGAT:PLUS E Q; SI DICAT MEDICUS: NĀ MEDICUS
 INTERDŪ ERRAT: MEDICINA NON ERRAT:SED NON OIA PÔT:Natura dolori co-
 dit. Id grauissimū Nā si mēbrū sanū sanat ægrū:plus natura q; me-
 dicina sanitati confert Herbe phillyridæ sunt quibus Chiron iusti-
 simus centaurorū:achillis p̄ceptor:& medicinarum repertor vsus ē.
 Phillyra enim nympha oceani & thetyos filia ex saturno in equum
 conuerso chironem genuit q; a matre phillyrides dicitur. Herbae pha-
 sidos sunt quibus medea vfa:efsona iaso nis patrem senem iuuētē re-
 stituit. Phasis autem supra declarauit. Senex couis est hypocrates
 in coo insula:ab asclepio genit⁹:pithagorë discipulus. Carmē circe
 um est quo cîrcē solis filia mita fecit vteriam prius diximus. Pæon
 deorum medicus habitus est:vide indicem. Delos patria apollinis
 medicorum principis:nam virtus herbarum a sole est,vnde ipse.i.
 Metamor. Inuentum medicina meum est &c. Epidaurus insula ēvbi
 & yñ romā adue& in specie serpētis dicitur. Cetera aperta sunt.

Finis huius operis diligentius rursus
 impressi opera. M. Andreæ Boccardi
 Anno. M. CCCCCII. Ad calendas lunias.

Lauretia:
 vulgo lores
 tum vocat.

Castali⁹ fôs
 musis sacer

duplici sub
 imagie:ma-
 tris. i. cū fi-
 lios.

Parthenice Catharinaria Fratris Baptiste
abantuani ab Ascensio familiariter exposita.

Venditur Parisiis in vico sancti Iacobi in Leone argē
teo: & inter vicum cytharae & pōte sancti Michaelis i Afī
no diuersicolore: vulgariter a lasne raye. Et rursus Ande
gauis ab Ioanne alexandro a la chaussee saint pierre.

Yodocus Badius Ascensius Henrico Valluphino: atriū professori
argutissimo: & ciuitatis lugdunēsis ludimāgīo p̄stātissimo: amicō
optimo S.P.D.

DArthene en catharinariā Baptis̄e Mātuani sēculi nostrini
mirum specimini: pro instituto nostro q̄ facillime interf-
tatu: primus mortalium occurrit mihi Valluphine di-
fertissime: cui opellē tātillū nuncupemus. Vel q̄ in tuo ludo studio:
sē lugdunensis pubi eam superiori anno professi sumus: vel quia
diuē virginis ac martyris: litteratorūq; p̄fredis incōparabilis: semp
(vt decuit) obseruantissimus vixisti: atq; vti dēū precor in nestori-
os annos victurus es. Eā etenim rem & tuę iuuētū quā ibuēdam sus-
cepisti gratam: & tuę obseruationi nō iniucūdā fore cōiector. Gra-
tam quidem q; simul & p̄fredis suę vitā: & literaturę p̄stantiā: & mo-
rum sanctitatem: & fidei integritatem addiscāt: Iucūdā Vero: q; in-
dulgentissimę & identidē ab s̄ te dilectae virginis: laudes per cā vtcū
q̄ auctū iri perspicias. Nam nisi me spes fallit longe plures excellen-
tissimi vatis opera post hac lecturi sunt: presertim cū fere cultioris vi-
tę studiosiores: litteraturę negligentiores habeantur. Nūc vero ne-
mo tam parum litteratus est: dūmodo latini sermonis penit⁹ expers
non sit: qui per nostram explanatiunculā sensa poetæ nō vtcūq; pro-
captu. s. quisq; suo accipiat. Neq; tamen iniuriā pitoribus factam a
nobis arbitror: q; quae ipsi etiā cultiora forsan excogitarint vulgo
exposuerimus & quasi eleusina sacra p̄stituerimus: Nihil enim hinc
magno & perspicaci quale tibi Valluphine tuiq; similib⁹ est: igitur
dignū. exposita: p̄trita atq; vulgata fuit q̄ ponimus omnia: sed tā
men quę adhuc ibecillulos latebant: quorum ignorantię succurrere
nullā inuidiā duximus. At iustis cōmētariis archana poetę sensa: ad
mirabile cū summo decorē artificium sententiarū vberitatē: verboz
non morosam elegantiam & subinde diligentē negligētiā figurarum
colorūq; tā varios tamq; splendidos ornatus consequi. nō cuius ho-
mini: sicut nec olim corinthum adire: datū est. Neq; vero si nobis in-
terpretandū esset opus: aptiora forsa & argutiora defuerint. Sed si
nem facio: tu vero henrice suauissime: p̄ humanitate tua: amiciciq;
nostra: boni consules scio: nostrasq; lucubratiunculas tam tenuestā
q; vt non nullis forsan videbuntur) nihil: amico finu confouebis:
quod quia futurum certo scio inuidorū rumicullos minoris q̄ flo-
ci facimus: Vale amicorū intime. Ex gymnasio parthifiano ad No-
nas Augusti anno dñi. M. CCCCXCIX.

CLARISSIMO viro. D. Bernardo Bembo Patricio veneto Iu-
re consulto Frater Baptista Mantuanus Carmelita. S.P.D.

Bdū tu apud Innocentīū Pōti. Maximū prep. tua splendi-
dum oratoris munus obires: heroico carmine cōplexus
sū: opusculum (vt mihi videtur) piū magis q̄ elegans: & imaturū po-
tius q̄ pmaturū. Nā mea in te charitas tuis in me beneficis excitata
dū tuo desiderio nimis ardenter satissimē cupit: p̄termisla diutur
ne limē diligentia & labore corrigēdi p̄cipitauit editionem. Sed
age placeat celeritate si nō placet eloquio: Quadraginta ei & nō am-
plius diebus opus absolutū est: dū propter estiūm iustitium nego-
ciis intermissis curamus ocia canicularia salubriter cum aliqua stu-
diorū fruge transigere. Tibi igitur vir p̄stātissime liberisq; tuis li-
bellus iste dicāt: est: ante tibi debitus q̄ cōditus. Muneris tenuitatem
poterunt excusare meus ingēs anim⁹ & curta supelle: animi tuī mo-
destia ac summa liberalitas quę ab amico paupere xenia p̄ciosa nō
expectat. & de hoc haec tenus. Miror ḡfecto nec parū miror de hac ta-
li ac tanta virginē i cuius laudes tota catholica certat ecclesia: nullā
ab Eusebio Casariensi episcopo cum de illis téporibus agit fieri mē-
tionē. Crediderim id accidisse diabolo procurante & tantiviri cogi-
tationes aliorum flectente dū sāctissimae Christi martyris imortali
glorię titulisq; sempiternis inuidet. Sed qđ ille sāctitatis inimic⁹ &
publicus hostis inoccētię fraudulētia sua prohibuit chartis inscribi:
deus p̄bitatis auctor & assertor sua puidentia voluit fidelū cordib⁹
annotari. Nulla enim virgo post illā cōparabilē virginē quę est dei
mater & hominis: hanc opinione sāctitatis antecedit. Nominis eius
Etymologia depravata est a quodā qui eū librū cōposuisse dicit: cui
legenda aurea titulus est. Fuit enim vir ille (iudicio meo) pius quidē:
sed nequaq; satis litteratus. pius inquam q̄ diuina congeserit: illite-
ratus vero quoniam grēcis vocabulis latinam: latinis grēcam: he-
braicis mixtam: nulli veram: oībus confusam: obliquā: contortam:
fallamq; dederit interpretationem. At tq; ita sāctorū noīa dū illustra-
te putat sua delusus vel ignorantia vel impudenti temeritate reddi-
dit obscuriora: & nisi putaretur peccasse per imperitiam. putari pos-
set de ipietate cōdēnādus: vt pote qui sacrosāctā Christi religionē re-
stā iter pretatiōis inuersione voluerit cauillari: & noīm perturbatio-
ne sāctis illudere. phanatico & sōniāti similis monstroſa verborum
deliramenta cōfinxit: quę neq; ip̄e q̄ per labyrinthū tenebroſe suę
ignorantię circumactus nenia illas balbutiebat: intellexit, adeo de-
litus: adeo incompos sui vt nesciret etiam se nescire quę diceret.

Horatius in
arte poetica

Quod si fortasse cuiq; plus æquo videbore exādescere: p̄cor mihi veniam nō negari si mereor: nā cū considero hinc factū eē vt sc̄torū vi tæ cōtēptui pateant: vt sine risu vel stomacho legi nō possint: & eos rū gesta summa veneratione dignissima scriptoris virtus sic esse de formata atq; de honestata vt ab hoie latino q̄ tumuis religioso vide antur indigna quę legantur: si ēgre fero: si dāno: si cōqueror: habere me puto indignationis iustę materiā. Debuit ille virid mun⁹ omittere quod ad imperitum non pertinebat vel peritos aliquando consulere sicut prudentem virum decebat. vel prius discere q̄ docere: ne dum ordine prepostero vult esse magister atq; discipulus nauci hominis nomen incurreret. sed fortasse putas errorē intelligentię pia voluntatis obumbrare p̄ textu: factus est in v troq; reus: & intellectu atq; voluntate deficiens: sibi ignominiam: factis iniuriā: fidei iacturam: simplicibus ignorantia: doctis nauseam parturiuit. Non igitur Catharina vniuerlorum ruina sicut ille fabulatus est interpretatur: sed vel a catharos quod est purus: vel a catharizo purifico: vel a cato defluso: vel a cata & triax quod ē riuis vox illa deflectitur. Legimus enim apud Pli. Hippoñen aphicę oppidum cuius episcopatu tenuit Augustinus: a gręcis catarytum appellari q̄ riuis & aquis ēt irrigua. Quoduis horum dixeris recte dixeris. Vera enim temperum agnoscuntur in omnibus amplectenda: at in huiusmodi nominibus cum veritas latet ad verisimilia quę lingue alicuius peritiam sapient ab interprete configiendum est: caendumq; ne istius exemplo velut ægri somnia vanę fingantur species: vt nec pes necca put vni reddatur formæ. Sed iam satis de hoc superq; dictum. Et ut totam Parthenicen priusq; perlegas vno summatim legas ituitu breve subiiciatur argumentum.

ARGUMENTVM.

CATHARINA virgo egyptia: Alexātriē nata: Costo p̄ qui fuit ex Lagidaru familia: sub maximino oriētis p̄fecto: vel sub Maxentio Maximiani filio passa. Nā de auctore passiōis ambigūtur: sed omnia fere exemplaria quae leguntur in ecclesiis Maxentium habet superatis & ad fidem conuersis quinquaginta disertissimis oratorib⁹ causam Christi tutata est. diu squallore carceris afflcta: longa iedita macerata: durissime cæsa: tandem post vxoris regię & Porphyrii ducentorumq; militum conuersiōnem cōfractis rotarum machinis decollata: lac fudit pro sanguine. Corpus eius in Sīnam montem Ara biē deportatur ab angelis.

Index

Index rerū & vocū in ex positionib⁹ annotatārū se: Busiris cūdū seriem litterarum.

A

Abraamus Folio. xv. Calpe

Accipere xcvii. Canopus

Adoriti .i. Carpathos insula

Aequor v. Carpathium mare Ibidem Dolopes

Aegina xvi. Casius. xxi. & xlvi. Doris

Aes & inde deducta li. Casus octauus lxxxvii.

Aesculapius lxii. Catonis verba in ignauo Ecclesia

Aether lxviii & resides

Aggressi & aggredi i. Cefaris astrum

Alecto x. Cerasum

Alexandria xxii. Cecilia virgo

Allocutius deus lxii. Cęcuba vina

Ammon deus x. Coecus

Amynea vina xcii. Chia vina

Amplustre xxi. Chriseis

Animus & anima xcvii. Cyllenius

Anastasia lv. Cyrus

Aplustria xxii. Cyrene

Apis bos xxiiii. Clymene

Ariadne xvii. Columbę dodoneę

Argus xix. Collectiu noīa

Aries signum lxix. Connubium

Arachne lxiii. Costis costidis

Asassis xxxvi. Cortina phoebi

Auspicia xi. Corybantes

Aufpicor Ibidem. Crocodillus

Aulea xxiiii. Cretica vina

Auctor lix. Cura

B

Baccha lxxxvii.

Bacca Ibidem Danae

Bellum ii. Dēdalus

Berenices capillus lxxix Delta

Biston rex li. Despicere

Bragmanę lxxxi. Detegere

Briseis iii. Deucalion

Alphabeticus

v. Diadema xxxviii.

li. Dicere & loqui lx.

Dictamū xxxv

xvi. Dione v. & xvi.

C. Diomedes bistonius li.

xlv Dodrans xxxvi.

xxi. Dodoneę colubæ xl.

E. Enoſigeus xlvi.

lxvii. Epeus lxxxv.

liii. Erinnis x.

xcii. Erembi xxii.

v. Eremus xxii.

xcii. Euan v.

lii. Europa xvi.

iii. Euphemia iv.

lyii. Extemplo lxxv.

xvi. Feles

xlvi. Ferale

lxxvii. Forma

C. Furiae

.i.

xlii. Garamantes

lxxii. Gymnetę

lxxi. Gymnosophistæ

Ibidē. xlvi.

xcii. Gnata & nata

xxv. Gnosus

lxxvii. Hippolytus

H. iii.

xxi. Hecate

xvi. Hecatombe

lxxv. Helle

vii. Helena

cxviii. Helicon

ii. Hēresis

lxxviii. Hippolytus

iv.

Index

Hortilucani	iii. Manū & imane	ix. Opera & Opus	vii.
Horror	xxv. Mantua & manto	lxxxix Oppetere	xcvii.
Iacchus	I Marsia	lxiii. Oratio iouis	viii.
Ichneumon	xcii. Marmaridē	lxxxii. Orbis soporatus	ix.
Ignauus	xliii. Massilieh. mos	lxii. Ordior	ii.
Ignauia& detestatio	liii. Mauri	lxxxii. Orpheus	ci.
Immane & manū	xviii. Maxentii gesta	iiii. Osyris	vii.
Inarime	lx Medusa		
Inferiae	xi. Medea	P	
Ino	xcii. Megēra	lii. Pallas tritonia	v.
Ipse	xlii. Memphis	x. Pallas iterum	lxxxvii.
Io	xxix.& lii. Mendesium	iiii. Palinodia	lxxxviii.
Iouis: neptuni:& plutonis	vii. Midas	xlv. Palma	ci.
ptates trinæ	Mirmydones	lxxiiii. Palemon	xlvi.
Inno	v.& lxviii. Mundus muliebris	l. Pan	xxv.
Iuppite	lxviii. Mutatio opportuna tpi sī	lx. Papirus	xxiiii.
Iuuentas: Iuēta:& Iuē-	verbis.	l. Pasiphæ	iii.
tus differunt	xxvi.	N	lx.
Ixion	xxxiii. Nasamones	lxxxii. Persephone	xxi.
Lacedemon	L Naukratis	xlv. Perillus	lxxxv.
Lagide	xlii. Nauus & Naoo	liii. Phereclas	lxxxv.
Leda	xl. Ne prohibendi	Ibidem pharus	: viii.
Leo signum	xvii.& lii. Necropolis	xlv. Phalerma vīna	xcii.
Lethe	lxix. Neptuni Iouis & plutonis	Phalaris	l.
Leucothea	xiii.& xcivii. potestates	xxxii. Phaeton	lxxii.
Lycaon	xlvi Nyctimene	xlvii. Phlegethon	xxxii.
Lymbus	lxiii. Nilus	vii. Phyllis	lii.
Lyndus	xxxi. Nymphæ	xlvi Phyllira	xvii.
Lynces	xlii. Nyobe	lxii. Philippi primi christiani	
Litare	v. Noctua	xlvii. imperatores	xxxii.
Locus	xxxiii. Nud⁹ & Nudat⁹	Ixxxviii. Pyramides	vii.
Loqui & dicere	Ciiii. Numen	ii. Plato	lxxii.
Lucullus	lx. Numidæ	lxxxii. Plutonis pt̄s	xxxii.
Lucia virgo	lxxxi.	Polyandron	ci.
Lucernas olere	xx. Ocyus	xxxi. Pomum	lxxxii.
Macte & macto	xxxi. Oenone	lii. poples	Ciiii.
Maia	M Olere lucernas	xxxii. Precordia	xxxv
	lxxxvi Olympi	liii. Prefens	xviii.
	lxvii. Onyx	v. Procyon	lxix.

Alphabeticus

Progenies	lxvii Supina in u quā naturā ha	CExpositiuncule epistole
Psilli populi	lxxxii beant	lxviii. auctoris præmissæ.
Pugna	.i.	T Neqd in expositū pterea
	Q Taprabone	Iviii. noris lectori epla ab aucto
Quadrans	xxxvi. Tantalus	xxxiii. repremissa: munus orato-
Quando	x. Taurus signum	lxix ris: esse officiū eius quē vul-
	R Taurus mons	lxxxi. gus ambasiatorem vocat.
Reges egypti de lagidarū	Thebe	xxi. Obire: obnitedo & obeun-
genere		v. do perficete: vnde obire di-
Regale vnguentum		xci em & munus: est vtrūq; cō-
Regula Seruui		xvii sumare: obire mortē ē eam
Relatiui subtractio		xl. peragrare. obire terrā est eā
Rhodope		In eodem, pagrare. Heroicū carnē qd
	S Thisiphona	x. sit sequentia docebūt. Op'
Sacrum	Ixii. Thyrsi	v. imaturū est nondū maturu
Salmoneus	Ixiii. Timeo tibi	xxxvi. i. nōdū satis castigatū. Præ
Sagittarius signū	Ciii. Timeo te	Ibidem. maturu est ante tempus ma-
Sappho	liii Tyrannus	i. turū: sicut pcox: quasi ante
Sardanapalus	xcvi Tytius	xxxiii. temp⁹ coctū. Lima est sco-
Satyri	xxi. Triens	xxxvi. .i. abradiscent. Curta supel-
Saturnalia	Ci. Triumphor	Ibidem. lex apud persiū ē tenuis fa-
Schedia	xlv Triumphus	v. cultas. Xenia: sūt dona gra-
Secundum	ti. Tritonia pallas	xiii. tis data. Catholica ecclesia
Segnis	Ixxv. Triuia	xlii. i. vniuersalis fidelū cœtus
Semele	xvii Tripodes	xx. Diabolus interp̄ tatur calli-
Semyramis	lii. Tueor	nator. Etymologīa vera i-
Setina vīna	xcii.	V terptatio. Cauillari per in-
Seusus	Ix. Valere	lxxv. uerisionem verborum frau-
Sybilla	liii Verbera	xviii. dare. Phanaticus furens di-
Syene	Syene	xvii. citur. Naucis homo: vilissi-
Sisyphus	xxi. & xl. Venus	xviii. mus est. Parthenice qd sit
Syrtes	xxxiii Verbū catonis i ignauos	seqquentia docebūt. Virgo
Socrates	xi. dictum	xcii. Egyptia cur ergo grēcie gē
Sopor	lxxi. Vertex	iiii. ma dicis. Nēpe q grēcos
Soporatus	v. Vīna cretica	Ci. panā
Stemma	iiii. Vīna amyneā: chia & cam-	Ibidē. oratores deuicit: vel philo-
Styx	liii. Virgo	lxv. sophie grēcorum pitissima
Stipo	Ixxxv. Vnguentum regale	.i. fuit. TEΛΟΣ.
Subter	iiii.	
Supplicia	lxii.	Finis Indicis.

Parthenice
secunda.

Clodoci Badii Ascensij quorūdā in sectūdā Baptis̄tæ mātuani Par-

thenicen preambulorum compendiosa traditio.

Qualitas
carminis

Intentio au-
toris

Librorū nu-
merus.

UItā poetē atq; auctoris hui⁹ clarissimi in prioris parthenicē pāmbulūs recēsuimus. Titulus quoq; opis hic q; & illic est videlicet parthenice: eo q; de virginē cōfēctū est wā p̄θepi KH enī virgo dicit. Inscrībit autē secūda: & quia secūdo lo-
co edita: & quia de secūda virginē conscripta. Catharina enī secūda
virgo dici pōt quia pxima primā atq; incompabili virginī marie:
secūdū quā principatū tenet inter virginēas acies. A proprio autem
noīe Catharinaria dici potest. Qualitas carminis vt auctor ipse pte
statur hic quoq; heroica est: cōtinet enim mixtos deorū hoīmp;: &
eorum quos veteres heroas vocabāt sermones. Stilus tñ aliquato te-
missior est q; iis qui martia bella ferociū virorum armis gesta descri-
bunt: neq; id cum poetē vitio: sed sūma laude: vt qui decori terū p-
sonarūq; rationē habuerit. Maronē cōpatriotā suū in multis foeli-
ter imitatus est exornans subinde non inuenustis nec iniucūdis di-
gressūculis opus suum: vt in auleorū pīcture: naturāq; descriptioni-
bus: sicut ille pīcturis sculpturisq; delubrorum & clipeis a vulcano fa-
bricati: quas dictas volūtires consecutus est. Neq; vero minus fe-
citer in vocabulorū versione atq; metaphoris audax censendus: ve-
nam diuitē & molliter fluentē dexteritatē naturā & peritia artis vbi-
q; ostentat. Intētōne autē eius ex iis habere possumus: q; in apolē-
tico de mariana parthenice (Similis enim videſ ratio) p̄f sitetur di-
cens delibello suo. Necerat eius aliud desideriū q; vt sanctissimae vir-
ginis laudes a pluribus legerētur: & parthenicen ōstra poetico vesti-
ta decore: de ecclesiastico prodiēs gymnasio populi in se cōuertere
intuitū. Et in eodē paulo post de se sic loquitur. Cū adhuc adolescenti-
lus essem: & a studiis ecclesiasticis (more illius ætatis) abhorrem:
forte in ea (i.e. nolanae vrbis ep̄i) poemata incidi: & carminis suauita-
te delectatus: animū ad res diuinās paulatī appuli: & ex illo tempore
sacrariū litterarū studiosior fui. Sic p̄cor accidat iis: qui mea legē: &
fiant libelli mei quasi apostolica retia: & trahēdīs ad xp̄m hominib;
laquei tenaciores. hēc ille. Intentio ergo eius est: cultioribus verbis
& suauioribus modulis: legentium animos in diue virginis laudem
& diuinarū scripturarū lectionē iūtare: vt videlicet p̄ eiusdē diueyit
ginis intercessiōnē: & honestę vītę: quā sanctae litterę p̄dicāt: obser-
uationē: p̄ dei gratiā secūdā vitā cōsequātur æternā: qua qdē intētōne
qd cādidius aut charitate refertius sit: nō video. Numerus librorum
est hic vt in superiorē p̄thenice ternari⁹: cui si poetæ diligentia atten-
des mysteriū nō denegabis. sed ad explanationem propero.

Parthenices Catharinariæ Liber I Fo. I

Fratriis Baptis̄tæ Mantuani Carmelitæ theologi ad ma-
gnificū. D. Bernardū Bembū Patriciū Venetū & iure
consultū peritissimū: secunda Parthenice incipit.

O Ostidis aggressi pugnā / tormenta / rotasq;
Atq; triumphato vītricia bella tyranno:
Detegimus fraudes: & numina falsa deorum.

Sancta faue virgo tenuem cui carminis orsum
Pangimus: & vento venias ad vela secundo.
Veridicos cantus non ex helicone vetusto
Porridge: sed christi sacris de fontibus haustos.
Da mihi non hederæ: non lauri vīmine textam
Sed qualem tu diua geris de fronde coronam
Arboris æq; medio quam legimus horto
Spargere foelicem ramis vitalibus ymbram:
Et paradisiaco nobis aspiret ab orbe
Vera dei soboles æterna potentia patris.

Clodoci Badij Ascensij in Parthenicen Catharinariam Baptis̄tæ
Mantuani familiaris explanatiuncula:

O Ostidis ag. pugnā. Ex veteri latinorū poetarū more atq;
instituto: poeta noster tria facit. proponit enim atq; ma-
teriā suā prælibat statim in principio. deinde inuocat ibi.
Sancta faue. Et postremo loco intentū exequitur: ibi. Orbe sopor-
ato. Sunt itaq; duæ partes: procemialis & executiva. In procemi-
ali proponēs dicit se descripturū pugnā / tormenta / rotas / & victo-
riam ostidis. i.e. diuæ Catharinæ in tyrannū maxentiū: prius tamē
detecturū fraudes deorum gentilium: verum quia sine diuino auxilio
nullū rite fundatur exordiū: inuocat ipsam diuam virginē Catha-
rinam: vt eius intercessione atq; fauore fretus & adiutus: & vera ca-
nere: & veram coronam obtinere mereatur. Facit præterea tria que
oratores in exordiis solent. Reddit enim lectores atq; auditores at

Costis
Aggressi
aggregior
Adorior

Pugna

Triūphor
Triūphus

Tyrānus

tentos/beniuolos/& dociles. Attentos quidem ex operis raritate: quia costidis pugnā & vītricia bella scripturus est, ratus autem est puellae triūphus. ex difficultate: quia difficile est describere pugnā tormēta rotasq; & ex generositate quia costidis: quae vīrgo regia. Beniuolos aut: tum q̄a fraudes & numina falsa deorū detegit: tum quia veridicos cantus pollicetur: tum quia veram corona pro mē cede sibi reponendā quadā fiducia præ se fert. Dociles vero ex tetū manifestatione dicens detegimus: & ordine: quia prius fraudes detegit q̄ certamen describat. Habet aut in poemio poeta noster hoc peculiare: q̄ eius quā canturus est patrocinū nō inaniter implorat. Sed quia huiusmodi poetæ ornamenti foecūda ingenia per se exco gitare q̄ facillime possunt: nos imbecilliorib⁹: quibus hanc opellā suscepim⁹: singulas fere voculas exponem⁹. Costis patronymicū est foemininū: & significat hic filiā costi regis: videlicet catharinā. declinat aut hæc costis hui⁹ costidis vel costidos &c. Aggressi par ticipiū est ab aggredior. aggredimur aut terribilia palā: sed adoriamur ex insidijs: terribilia aut sunt pugnæ tormēta &c. Videtur aut præteritū pro p̄senti aut potius pro futuro positiū: non enim prius aggredit pugnā q̄ detegat fraudes: sed aggressurus pugnā aut iā aggrediēs pugnā: detegit fraudes. Potes tamē dicere aggressum esse animo atq̄ intētione prius pugnā q̄ fraudes: & ob id præterito v̄sum: sicut maronē dicunt bellū potius q̄ virum intēdisse atq̄ ideo dixisse Arma vīrūq̄ cano: quis virum prius: descripsit q̄ arma. Pugnā etiā p̄ quoquis certamine posuit. Nam videt respicere eam cōcertationē qua rhetoras vicit. cum tñ pugna p̄prie fiat pugnis: quibus ante v̄sum armorū prælatū est. Tormēta a torquēdo dicta sunt. Rotæ a ruēdo. Triūphato tyrāno: passiue posuit a triūphor: quod est a triūphaturo de me superior & vincor. Triūphus autem erat olim maximus honor: qui a romano senatu ac populo vītorib⁹ clarissimis cōferebatur. Velebātur enī triūphates currū inau rato: quattuor equis albis eum ducētibus & capite coronato: & hostibus quos deuicerat cum cathena in collo currū sequētibus: præeunte aut senatu in capitolij. i. summā arcem ascendebant templū optimi maximi iouis: vbi mactato tauro albo in eadē pompa domum reducebātur: licebat aut milib⁹ cōtumelias in triūphantē iacere. At diua: vīrgo catharina: gloriolissime triūphavit a cælesti senatu in cæleste capitoliū sine villa cōtumelia duecta. Tyrānus oīs rex p̄p̄otēs dicebat. vnde de pio æneā dicit latinus apud vergiliū in septimo. Pars mihi pacis erit dextrā: tētigisse tyrāni: nunc p̄ crudeli regnorū icubatore ac reip. occupatore accipit. Vītricia

bella dixit sicut vergilius in. iij. ēnei. vītriciaq̄ anna secutus. Bellū Bellum aut cōplectis totū tps quo belligerat. In hoc aut vītrix fuit virgo q̄ inuidū animū gescit: votiq̄ cōpos effecta est. Detegere cōtrariū Detegere est eius qđ est tegere. Nā de sicut & aliae p̄p̄ones aut mutat significationē eius cui addit: vt dedoceo / dedisco / destruo / & interdū de p̄cor: cōtraria sunt simplicib⁹ sicut & detego: aut cōplet vt dehisco qđ est multū aut deorsum hisco: de p̄cor. i. multū p̄cor apud ecclesiasticos: aut nō p̄cor apud ouidiū. Sæpe p̄cor mortē: mortem quoq̄ de p̄cor idem &c. Numēa nuendo dicit eo q̄ nutu deus que: cunq̄ vult facit: vnde videtur quasi potestas dei: vnius aut dei sīm. Seruū varia sunt numina, vñ dicit primo ēnei. quo numine læso. sed ea numina in dijs gentiū nō sunt vera. Sancta faue. Sīc vīrgili⁹ in buco. Casta faue lucina. Tenuē orsum: sic vergi. in culice. Atq̄ vt araneoli tenuē formauim⁹ orsum. Bene aut dicit carminis: quia ordinim telas: ordinim verba loquētes. Secūdo vento. i. prospero Secundū enim dicit a sequēdo: sed dum vētus aut fluuius nauigā tem sequitur prosper est. In reliquiis fere metaphora est. Faue & venias: diuersos modos copulauit: quia auctore valla indiferēter dicimus veni ad me: venito & venias. Ex helicone yetusto. Helicon (vt strabo libro nono testatur) mōs est boetiae phocidi affinis: nec procul a parnaso distas: illi emulus & altitudine & circuitu. vterq; enim niuibus pulsatur: & rupes amborū saxea est. Non multavero illos regio circūscribit. Hoc aut in loco est consecrata musis aedes: fonsq̄ caballin⁹ & libethridū spelūca nympharū. Qua ex re suspirarilicet eos q̄ & helicona & pieria & libethru & pimplā eisdē musis cōseclaratū: thraces extitisse: pieres aut vocabāt: qbus extinctis loca hæc macedones nunc possidēt. hæc strabo. Ab helicone autē musæ heliconides dictæ sunt: quia vero musarū inspiratiōe poetæ oli figmēta conficeret se se iactitabāt: dictū est a cornuto seuero phō apud persiū. Grande locuturi nebulas helicone legūto: quasi vero obscura rerū inuolucra ex helicone legāt. Nam & musas sic iuocat vergi. in. vii. homeriū secut⁹. Pādite nūc helicona deae: cātusq; mo uete. Ad quē locū alludēs poeta noster dicit. Veridicos cātus &c. Christi de fontib⁹ haustos: iij sunt de qbus Ioānis. iij. īpē christus dicit. Qui biberit ex aqua quā ego dabo ei nō sittet ieterñ: sed a q̄ quā ego dabo ei fiet in eo fons aq̄ salientis in vītā æternā. Non hederae &c. Hedera q̄ libero patri. i. baccho sacra ēq; eā ex īdia repartasse vīctor prohibet: & lauro apollini sacra: q̄ in eā daphne amica eius cōuersa fingit: poetæ coronatūr: quia in vtriusq; tutela sunt. Non talē autem corona poeta efflagitat: quia mundo & eius p̄p̄is

vale dixerat: sed quale tu diua geris. i. cœlestē & indelebilē. Medio quā legimus horto. Legimus præteriti est tēporis quod prima syl-laba docet quae in p̄fenti breuis esset: cū hīc eo q̄ præteriti tēporis longa sit. Legit aut̄ id genesis. ij. vbi dicitur. Produxitq; dñs deus de humo omne lignū pulchrū viſū & ad vēscēdum suaue: lignum etiā vitæ in medio paradisi. Paradisus aut̄ latine hortus dicitur vō luptatis. Arboris æoꝝ. i. orientalis: hoc est lignivitæ quod in para-diso quē deus in oriente plātauerat productū est. Vera dei soboles: christū filium dei viui intelligit. Alludit autem ad illud. viii. ænei. quod de hercule dicit. Salue vera iouis proles: decus addite diuis. Aeterna potentia patris. At qui alibi patris sapientia dicitur. Sed notū est quod I oannis primo dicit. Quia omnia per ipsum facta sunt. Et ipse de se I oan. xvi. Omnia q̄cunq; habet pater: mea sunt. Sed ne in re nota prolixior sim Ordo est. Nos aggredi. i. aggredientes aut aggredi volentes: aut iam ex intentione aggredi tanq; rem arduā: pugnam. i. omnē concertationē quā cum rhetoribus: tyrāno et tortoribus gessit: tornēta quae passa est: & rotas que eius precibus prostratæ sunt. Atq; bella vītricia: q̄ cum summa vīcto-ria gessit: quia voti cōpos atq; animo inuicto permāsit: costidis. i. costi filiæ videlicet diuæ catharinae: & hoc tyrāno. i. crudeli p̄cip̄e maxētio (vt vulgatior est sentētia) triūphato. i. more triūphantis gloriose ab ea superato & deuicto: nos inquā aggredi hæc: detegimus. i. reuelam⁹/denudamus/aperimus/& manifestam⁹ fraudes. i. fallacias & astutias & falsa. i. deceptoria & alia q̄ sunt apparētia: mina. i. diuinitatis idīcia: hoc est potētias: deoꝝ videlicet gētiliū. O virgo sancta videlicet catharina cui. i. in cuius honore: nos pā-gimus. i. cōteximus seu conficimus: tenuem orsum. i. modicū con-textū carminis: hoc est exile carmen: faue. i. annue & aspira ceptis nostris: & venias ad vela. i. per metaphorā ad hanc opellā quā tibi velis: & remis. i. toto conatu nauarmus: secūdo. i. prospero & auxiliatio: vēto. i. afflatu fauoris tui: & porridge. i. porro: hoc ē de lōge dirige mihi & inspira: cantus. i. verius: veridicos. i. rem verā & nō fictitiam dicētes: haustos videlicet. i. extractos: nō ex helicone ve-tusto. i. ex inspiratione musarū quae a veterib⁹ in helicone colebāt: sed haustos de sacris fontibus christi: qui patris sapiētia est & veritas diuina. & da mihi coronā non textā vimine. i. tenui ramusculo (sicut in buco. Viminibus mollig⁹ paras detexere iuncto) hedera q̄ in tutela bacchi est: nō supple etiam textam de vimine lauri qua in tutela apollinis est: sed supple da talē. i. immortalē coronā: qualem tu diuia. i. sancta ac immortalis effecta geris: textā: v̄idelicet de frōde

arboris æoꝝ. i. oriētalis: hoc est ligni vitæ in medio paradisi in ori-ente positi quā nos legimus. s. gen. ii. spargere. i. late diffundere: ra-mis vitalibus. i. viuacitatē generatibus: vmbra felicē. i. salubrem & vitæ cōseruatricem: in supple medio horto: hoc est paradiſo. Et sup. fac vt vera soboles. i. verus filius dei: existens æterna potētia dei patris: asp̄iret. i. ānuat & auxiliēt nobis: ab orbe paradiſiacō. i. cœlesti: quia vulgo paradiſum pro cœlo accipimus.

Orbe soporato tellus ægyptia noctem

Roriferam induerat: mersusq; sub æquore titan

Hesperio cceli nitidos accenderat ignes:

Et niger attollens humentem scorpius ortum

Stringebat iam rura nouis effœta pruinis.

Cum iouis imperio volucres cyllenius alas

Sumpsit: vt ex toto veteres memphitis in agros

Cogeret orbe deos: qui maiestate relata

Iam sua cedebant nostris altaria sacris:

Inuitaq; iugum christi ceruice ferentes

Nulla dabant responsa palam: sed coeca malorū

Semina factabant: tacitoꝝ in pectora lapsu

Intrantes humana dolos & operta venena

Gentis ad excidium nostræ inspirare solebant.

Quale per infidias gerit inter ouilia bellum

Nocte lupus facta pedibus scrobe limina subter.

Tunc ferus ausonijs mauors noua gentibus arma

Suadebat: ferrumq; graui versare tumultu:

Ocia lucanis dum maximianus in hortis

Ducit: & in regem dum res romana reuerti

Cogitat extinctis regni confortibus vnum.
 Tunc hecates motus furijs maxentius artes
 Vertitur ad magicas; veterūq; ad sacra deorum
 Instaurat delubra, nouus scrutatur aruspex
 Exta: scelus tentat; quo non crudelius ullum
 Legimus a prima nascentis origine mundi.
 Viuentum grauidas matrum secat ensibus aluos
 Immatura trahens stygijs quæ destinet aris.
 Pignora, funestos docuit proserpina ritus.
 Inuida crescentis fidei successibus omnem
 Hæresibus sacram lege m tritonia pallas
 Implicat; & veris fucat mendacia dictis.
 Mixta choris iuuenum venus illecebrosa repugnat
 Virginibus sacris, moresq; irridet honestos.
 It veneri bromius comes: & filenus: & ipse
 Castra mimalloniae vino redolentia bacchæ.
 Atq; dioneos furtim perfecta liquores
 Iam sine pampineis thyrsis & lyncibus æuan
 Mirtit; & occultos accedit in ædibus ignes.
 Inuoluebat opum studijs saturnia iuno
 Corda virum gemmis: fuluiq; numismatis aura:
 Merce peregrina: tunicis ardenteribus ostro
 Sollicitans animos hominū, priuatus olympos
 Phœbus & ignifero curru; pice nigror atra
 Versus in æthiopem; fidibus spoliatus: & arcu:

Daphnaea fine fronde miser permcenia noctu
 Ibat: & ablatum virus pythonem perempto
 Quod magnus seruabat onyx: spargebat in ipsos
 Nobilium thalamos: quo corda imbuta malignis
 Artibus armabant animos: hinc orra libido
 Imperij: & curis rabies accensa superbis
 Regnandi cupidos facile in scelus omne trahebat.
 ¶ Orbe soporato. Haec est pars executiva in qua auctor iuxta propositū incipit detegere fraudes deoꝝ: inducēs per fictionē poetica conciliū & congregationē eorū: qui tandem in necē diuæ catharinæ conspirabūt. Docte aut id noctu factū dicit: quia opera tenebrarū tunc fieri solēt: doctius sub scorpione: & ppter signi naturā: & propter ortus eius qui in octobri est opportunitatē. verisimile enī est: mensis spacio ante martyriū virginis id effectū. Verū si quis dicat poeta contra institutū suū agere: vt qui veridicos catus pollicitus est & poeticos inserit: dices poeticos nō cōtinuo falsos esse: nec cōtra fidē esse: cōcilia principū tenebraꝝ suisq; & alibi facta legunt. nec abhorre a phisica. i. naturali rōne mercuriū deoꝝ esse nunciū: si quidē p deos planetæ intelligātur: verū quia hoc conciliū potius malignitate dæmonū q; influētia coelesti factū putatur: dixerō per mercuriū intelligi queuis malignorū spirituū tali munere functū. Sed ad vocabula redeo. Orbis hic ē globus terræ: qui soporat. i. sop ore perfusus diciſ & hoc tēpore nocturno fit: sed possum⁹ accipere cōtinens pro contētis: & locū pro locatis: vt sit imitatio illius quarti ænei. Nox erat & placidū carpebant fessa soporē Corpora p terras &c. aut p ipso globo quasi rōre nocturno sopito sicut ignis sopitus cineribꝝ a vergilio dicitur. sed sopio & sopitus primā producūt: quā sopor & soporat⁹ corripit. Noctē roriferā. V n̄ ēnei. ii. Et iam nox humida coelo præcipitat. Meriusq; sub æquore titan hesperio. Sic primo ænei. Quid tantū oceano properēt setingere soles hiberni. V ulgus enī credit solem occidentē mare hesperiū. i. occidentale incidere: quinadeo dicunt stridorē quasi exticti ignis illic audiri. Accēdit aut titan. i. sol: nitidos ignes cœli. i. sidera: vel quia solus lucere dicit & cetera illuminare: vel quia absentia lumis eius: quod præsens minora lumina offuscabat: lumen siderum quo ad nos redditū intensius. Cyllenius dicitur mercurius a cyllene Cyllenius.

Memphis monte archadię in quo genitus dicitur. Mēphīs ēgyptiorū regia est ab ogdo rege ēdificata: cuius filia mēphīs: ei nōmē dedit. inde fit mēphiticus adiectiū. Iam sua: ordo nō est sua maiestate: quia tūc sua posteriorē syllabā produceret: sed sua altaria. Limina subter sic persius. Ilīa subter cæcū vulnus habes. Olim super & subter etiam ablatiuo seruiebāt. vt apud vergi. Frōde sup viridi: & gemina sup arbore fidunt. Item. Ferre iuuat densa subter testudine casus. nunc accusatiuo trī: nisi sup accipiaſ pro de. Ausonijs gētibus. i. italis. Mauors. i. mars. Noua arma: vel magna: sicut pollio & ipse facit noua carmina. vel insolta: quia filij in patrē. vnde paucis rem per currā. Diocletianus & maximian⁹ herculeus post execrandā in chriſtianos ſeuitiā: imperio abierūt: aut timore aut desidia vieti: quib⁹ Galerus & Conſtātiuſ impatores ſuccellerūt: ſed mortuo cōſtantio poſtq̄ cōſtantinū generat: Galerus iterū maximianū maxentij patrē in imperiū oriētale acciuit: & cū ducē noie Seuerū italiæ p̄feciſſet: ipſeq̄ in illiricū abiſſet: cōſtantinus cōſtātiſ iam defuncti filius pleno fauore occidētis imperiū obtinuit: verū excitato romē tumultu: maxētius a militibus augustus nūcupatur: qua ſpe maxiſtianus pater eius pellectus romā accelerat: verū Galerus eius rei nouitate attonitus ſeuērū ex illirico romā p̄mittit: cū exercitu ſane magno qui v̄rbe quidē potitus eſt: ſed a militib⁹ qui maxentij ſibi p̄fecerant circūuentus: dū rauennā fugere parat: occiſus eſt: parūq; abſuit vt maximian⁹ a filio regni cupido iterſiceret: quo circa ſe ad cōſtantinū maſſiliæ agentē recepit. Ante hoc tēpū vt auctor noſter in huius ſeūdo dicet: maxētius magicis artibus atq; augurijs letis illectus: vt tertū potiretur: dijs ſuīs ſacra renouare coſtituit: pfectuſq; alexandriā foetus imaturos e christianarū vteris extraxit eisq; in magicis abuſus ē: oēſq; ad ſacrificia copulit: q̄ diuī virginī martyriū occasio fuit. Horti lucani erāt romae amoenissimi ita vt vto luptati dediti illic iacere vulgo diceretur. Iuue. Cōtentus fama lazeat lucan⁹ in hortis. Reuerti in regē: poſt exactos enī poſt violatiōne lucretiæ reges/consules/dictatores/& tribuni plebis: ac poſt cæſarē impatores rē romanōs/gubernauerāt: nunc aut̄ maxentius aut q̄ poſt eū vñit cōſtantin⁹ magnus monarchiā obtinuit: regno ſimillimā. Cōſortibus regni: galero videlicet ſeuero: & maximiano Hecate dea infernalis varijs noībus nominata: vt triuia/diana/p̄ſerpina &c. Hecaton aut̄ centū eſt: ſed hecatōben. i. centū capitum ſacrificiū ei menelaus iuſtituit. Aruspex eſt qui ad arā inſpīc̄ exta. i. extantia: hoc eſt eminētia iuſtina: vt cor/ſecur/& ſimilia. & ex eis futura ſacrificantū iudicat. Funestos docuit proſerpina ritus.

Diane enim quæ etiam proſerpina dicitur in taurica regione: ſanguine humano ſacrificabatur. Pallas tritonia dicitur a tritone pālūde aphricæ: apud quem vt ſcribit Augustinus regnante oīgio appariſſe dicitur. Vnde etiā Lucanus. Et ſe dilecta tritonida dixit ab vnda. Ea autem cum dicitur ſapientiæ dea: betrie hēfes excitas ſe dicitur: quæ ex falſa ſapientia naſcuntur. Sed ſiue hēfes ab hē Hēfes rendo q̄ ſuo errori pertinaciter adhēreāt ſiue a græco dicitur: ſemper primam producit. vnde leges apud alexandrum hēfes & ſoboles. Non & ſoboles hēfes. Et venus libidinēm: bacchus gulam & ebrietatem: Iuno ambitionem bene induxitſe dicitur. Bromius autem dicitur bacchus a τῷ βρόμῳ: quod eſt ſtrepi tus ſonus. Silenus eſt nutritius bacchi. Euan bacchi nomen a bacchantium clamore illi inuiditum: nec ſcribēdum eſt euam. Dioneos li quores. i. venerios a dione veneři matre: ſecundū ſeruū ad illud buco. Ecce dionei proceſſit cæſaris aſtrū. Venerios autem liquores bacchus mittit: iuxta illud comicū. Sine cerere & baccho frigetvenus. Thyrſi ſunt haſtæ pampinis. i. frondibus vītū inuolutę quas bacchantes. i. festa bacchi celebrantes ſerebant. Linceſ autem ſunt animalia maculosa: hē a baccho domiſe eius currū ex india reuexiſ ſe dicuntur: vnde in eius festis adhibebātūr. Occultos ignes: quia circa p̄cordia ignem veneři accidunt: venter enim mero eſtuā ſa- cile deſpumat in libidinē. Iuno saturni filia & ſoror & coniūx iouis regnis p̄ſſe dicitur: vnde aeolus rex vētorum ad eā in primo ēnei. ait. Tu mihi quodcūq; hoc regni tu ſceptra iouēq; cōciliaſ: tu das epulis accūbere diuum. Phœbus eſt apollo. Daphnea arbore ſt lau- rus in quā daphne cōuersa ſingitur. Pithonē ſerpentē quem Iuno ad perlequendā latonā matrem apollinis imiſiſe dicitur. interemitt apollo: viuſq; eius ſeuauit in vasculo ex onyce facto. Onyx au- tem eſt lapillus p̄cioſus cādorem vnguis humani: qui grēce οψυς dicitur: fere exprimēs: cætera maniſta ſūt. Ordo ē autem. Tellus egyptia. i. ipſa egyptus (Secundū ſeruū Tellus dea eſt: terra elementum: & humus locus) induerat noctem toriferā. i. iam fuerat nox in egypto: & hoc orbe ſoporato. i. habirantibus in orbe ſopo- te perfuſis & profunde dormientib⁹: quia ſopor eſt profuſus ſom- nus: & titā. i. ſolqui vnuſ eſt ex titanibus merſus (ſecundū opinio- nem vulgi) id eſt occultatus. ſub equore. i. mari (tamen equor dicitur quicquid equū. i. planum eſt: vnde planicies terre etiam equor appellatur. Hesperio. i. occidental & hispanico vbi hesperus. i. ſtel la vespertina appetet: accenderat. i. nobis accenſus apparere fece- at: nitidos ignes coeli. i. ſidera & aſtra q̄ per absentiam ſolis nobis

Tritonia.
Pallas.

Hēfes.

Euan.
Dione.Thyrſi.
Linceſ

Iuno.

Onyx
Tellus

Sopor

Aequor

accendividentur: & scorpius niger. i. illud signum celeste quod in octobri oritur (dicitur indifferenter scorpius & scorpio) attollens or tum humentem. i. pluviōsum: stringebat nouis pruinis rura iam ef fœta. i. exhausta a foetu & fructibus suis. hoc est iam erat in fine autūni cum pruinare incepit: cum. i. quando cyllenius. i. mercurius deorum nūcius in cylene monte archadiæ genitus: sumpsit imperio. i. ex imperio iouis: volucres. i. veloces & quibus volare solet: alas: vt cogeret. i. compelleret & in vnum ageret: veteres deos ex toto orbe in agros mephitis. i. illius partis ægypti vbi sedes regū est: qui. s. dei: cedebant. i. cedendo & locum dando permittebat fā nostris sacris. i. sacrificijs christianorum sua altaria: & hoc maiestate sup. eorum relīcta: & ipsi ferentes iugum christi inuita ceruice: nulla. i. non vlla: non dabant vlla responsa palam. i. in aperto (sic Iuuenialis. Postq delphis oracula cessant) sed factabant coeca. i. occulta: semina. i. principia & incitamenta malorū. (Coecus est animal quod non videt: coecum saxum quod non videtur. coecus amor & coeca auaricia q̄ non sinit videre) exponit autem q̄ sint coeca semina dicēs: q̄ p. i. ipsi intrantes in pectora humana maxime tyrannorum: tacito. i. vix perceptibili lapsu: solebant inspirare dolos & opta. i. occulta venena. i. furores qui per venas fluunt ad excidium. i. exterminationem & destructionem nostræ. i. christiane. gentis: gentes sup. tale bellum: quale bellum lupus gerit per insidias inter ouilia. i. ouium caulas aut septa: nocte. i. tempore nocturno: & hoc scrobe. i. fossa & apertura facta pedibus. i. lupi subter limina ouilli sup. Mauors. i. mars deus bellū: ferus. i. more beluarum efferus: sua debat tunc gentibus ausonijs. i. italicis & p̄cipue romanis: noua arma. i. magna vel insolita: quia filij. i. maxentius in patrem maximianum: vel quia militum in imperatorem Galerum & eius ducē Scerum: & suadebat versare. i. tractare ferrū. i. arma ferrea: graui tumulu: dum maximianus pater maxēti⁹ qui dimiserat imperiū vt ocio frueretur: ducit ocia in hortis lucanis. i. quos vel quales lucanus alii quando possederat: & dum res romana. i. publica. cogitat. i. interdit reuerti in vnum regem: sicut erat sub romulo vsq ad tarquinium superbum: & hoc consortibus. i. participibus: regni extinctis. i. occisis & de medio sublati. Maxentius filius maximiani a militibus imperator constitutus: motus tūc furijs hecates: illius deæ inferalis: vertitur ad magicas artes: & instaurat. i. instar priorum facit & innouat: delubra. i. templa & altaria: ad sacra veterum deorum: no uis aruspex. i. de noua cōstitu⁹: scrutatur. i. spicet & inquirit: exta (debet maiora intestina aīaliū sacrificatorū: & tentat scelus: quo nō

Coecus

legimus vllū crudelius a prima origine mundi nascentis. i. ab ictio mundi: quia fecit. i. aperit ensibus aliuos grauidas. i. vteros foetu plenos: matrū viuentum: trahens pignora immatura. i. foetus immaturos ad partū: q̄ destinet. i. dedicet & sacrificet aris stygijs. i. infernalib⁹ pferpīna. i. dea infernalis q̄ magicis artibus p̄fēct docuit ritus funestos. i. ad funera ptinentes & nefādos. Pallas tritonia sic a tritone palude appellata: q̄ dea sapiētē putatur inuida. i. inuidēs successibus fidei sup. xpianē crescéntis: ip̄licat. i. inuoluit: oēm sacrā legē: hæresibus. i. fēctis & falsis doctrinis hæreticorum: & fucat. i. colorat mēdaciter: mēdacia. i. falsas opiniones: veris dictis. s. facē scripture: quia oēs hæreses sacrā scripturā male intellectā p fundamento habuerūt. Venus illecebrosa. i. plena illecebrarū: mixta choris. i. coetibus iuuenū: repugnat sacrī virginibus: & irridet honestos mores. quia etiā nūc iuuenibus pudori eēt si se (vt ita dicā) virgines faterēt. Bromi⁹. i. bacchus deus vini & potationū: it. i. īgre ditur comes veneris: & silenus: nutriti⁹ bacchi & semp potus satyrus: & ip̄e bacche. i. sacerdotes bacchi: immalloniae. i. a furore sic dictæ: vela mōte minoris asiae. addit appositorie existētes sup. castra redolētia vino: sup. eūt comites. Atqueuan. i. bacch⁹ sic a bacchanibus iuocat⁹: mittit furtim. i. clā quasi ip̄ceptibiliter: liquores diōneos. i. venerios: p tecta. s. domuū: existēs iā sine thyrfis. i. hastis: pāpīneis. i. pāpinis. i. frōdib⁹ vitiū iuolutis: & sine lyncib⁹: & accēdit in ædib⁹. i. domib⁹ in qbus cōmessaf & potaf: occultos ignes: quia intrinsec⁹ nascētes. Iuno regnōr̄ dea saturnia. i. saturni filia: iuoluebat corda virū. i. virorū videlicet fortiū: studijs opū. i. conatib⁹ habēdarū diuinarū & potētarū: sollicitās aīos hoīm gēmis & carua. i. splēdere fului numismatis. i. nūmī aurei q̄ fului coloris ē: & merce peregrina. i. externa vt pote tunicis ardētib⁹. i. resplēdenti bus ostro. i. purpura. Phœb⁹. i. apollo priuat⁹ olampo. i. celo: & curru ignifero. i. nō ap̄li⁹ credit⁹ yehiū curru ignifero: et veri⁹ i. ethio p̄ existēs nigrior atra pice. i. nō splēdēs in coelo nec p̄ deo habit⁹ spoliat⁹ fidib⁹. i. instrumentis musicis: et arcu: bat. i. ingrediebat miser: sine frōde daphnea. i. sine lauro: noctu. i. tpe nocturno per moenia: & spargebat in ip̄os thalamos nobiliū: vir⁹. i. venenū q̄dabla tū a pythone: drachone illo a iunone imfisso: pēpto. i. iterfecto: magnus onyx. i. magnū vas ex onyce factū: seruabat. i. cōseruabat: quo. s. veneno: (Nā viro nō dicim⁹ a ntō vir⁹ licet lucreti⁹ dixerit: tetti primordia viri: Itaq; vt Seruius docet multa sunt in subauditione q̄ exprimi nolunt) cordasup. hominum imbuta. i. recenter intincta et armabat animos malignis artib⁹. et libido. i. mala cupidit-

tas imperi/est orta hinc.i.ex hac venenosa inspiratione: & rabies
accens/a superbis curis trahebat facile cupidos regnandi in omne
scelus. vocabula satis nota sunt:nec expositionis vt reor idigēta.

Talibus addictos operis Cyllenius urget
Ad mœsti iouis ire domos memphitica regna.
Est locus ægypti bifido qua flumine Nilus
Delta facit: Nilus cuius caelestis origo
Regna per æthiopum fugiens orientis ab hortis
Ingreditur pharos septena per ostia fluctus.
Non procul est Styx atra palus:vbi condidit Io
Inachis inuentum fratrem Typhonis Osirim.
Edita non procul est in collibus ora supinis
Pyramidum regio:quarum preciosior orta
Dicitur a Rhodope:cuius præstantia formæ
Tor congeslit opes ut nobilitate sepulchræ
Vicerit & reges ipsos.Hic Iuppiter olim
Clarus & ignipotens:posito modo fulmine pauper
Squallidus & torua demissus lumina fronte
Daemonas aduectos angusto suscipit antro:
Atq; sub exesa scabri testudine saxi
Confedere solo. Tunc sic est iuppiter orsus.
Numinaquaæ totu[m] terræ regnastis in orbe
Non satis est nostro q; nos galilæus honore
Exuit in tantas ausus prorumpere fraudes:
Non satis est:pueris etiam conténimur:omnes

Nos impune premunt:in nos conuicia lactant
Caupones:mimiq; leues:scurræq; loquaces.
Falsidicosq; vocant.ergo hæc indigna feremus!
Nec totiens læsi semel vlciscemur! inertes
Sic sumus ut viuos nos non intelligat hostis!
Nos perisse putant: defunctaq; numina vita
Vulgus ait,tempus veniet cum turbine tanto
Christigenas asiæ regnis libyæq; fugatos
Inuoluam.properate dies: velociter anni
Currite:ferte cito machometia tempora cursu.
Interea mentes alijs solabimur ægras
Supplicij.s. vna nostras in virgine vires
Experiāmur. erit nostri reuerentia forsan
Maior ab exemplo tali.catharina superbo
Nostra supercilium damnat simulachra:deosq;
Impia subsannat. vultuq; elata superbo
Non venerem:non iuronē:non pallada:non me
(Tanta est impietas) minimo dignatur honore.
Iuppiter hæc.magno socij tremuere tumultu.
Exiliunt iræ:furiarum incendia surgunt.
Et furor ignitis oculis & fronte minaci
Excandescit:vti rapidis cum ferrea flammis
Lamina cyclopum excoquitur flagrante camino.
¶ Talibus addictos operis. Descripto more vergiliano loco: quo Opera
cōuenierant dij: addit contionē iouis. Operis datiuus est a ntō opa Opus
operæ. Est aut opera mater opis:quia p opera,i.operationē & dili-

Delta

gentiā facimus opus. Delta quarta est līra in alphabeto græco hīs
intrinsecus figurā fere triangulare. Sicut enī fit Δ: qualē in medio nīlī
dicit insulā esse: quā etiā strabo libro. xvij. delta vocat. Et est delta
nomē īdeclinabile neutri ḡnīs sicut cetera litterarū noīa tam apud
gracos q̄ apud latīnos. Nilus cuius coelestis origo, hoc dicit quia
ab oriente nascit̄ sicut ediuerso eridanus q̄ padus est apud homerū
dicit̄ ab inferis ad superos migrare q̄ ab occidēte in orientē hoc ē
in mare adrianū fluit. Ortū nīlī sic ponit sīpōtinus. Nilus nascitur
in mōte inferioris mauritanie nō longe ab oceano stagnāte ibi lacu
quē vocant nilidē: deinde condit se itinere aliquot dierū: rursumq;
erūpit alio lacu maiore in mauritania cæsariēsi: iterūq; patenīs rece-
ptis p̄ deserta viginti dierū ferēt, ad pximos æthiopas: & denuo p̄si
lit fonte q̄ niger dī: inde aphrīca ab æthiopia disternīnas medios
secat æthiopas cognōie astapias: q̄p gentiliū illaꝝ lingua signifi-
cat aquā et tenebris p̄fluentē: sic plerasq; insulas facit: quarū præcla-
rissima est meroe. Et paulopost. Postq; seaquis oībus auxit: nilus
appellat: & inclusis mōtibus tāta aliꝝ diu celeritate ferturvt nouf-
fimo cataractę ruere potius q̄ fluere vīdeaſ: deinde leniter flūes mul-
tis ostijs ferēt in mare ægyptiū: ægyptiq; inferiorē partē dextra le-
uaq; diuīsus āplexu suo determinat: canopico ostio ab aphrīca: ab
asia pelusiaco: ppter quod aliqui ægyptū inter insulas posuerū &c.
Styx atra palus. Io inachi primi argiuorū regis filia q̄ postea iīs
appellata est: cū in ægyptū in bouēversa fugisset: & in pristinā for-
mā reuersa osirim marītu fortita eset & ppter varia inuēta vterq; p-
dijs colerentur: osyris tandē a typhon fratre occidit̄ & dilaniat̄:
cuius mēbra diu multūq; per lachrymas & eulatū q̄sita: tandemq; in
uenta: io sepulturę mādauit: locūq; pro sepulchro elegit tutissimū:
nec facile peruiū hoc est insulā abato q̄ inaccessibilis int̄pretaſ: qm̄
in palude est iuxta mēphīm limola ac papyris ob sita: quā styge. i.
tristitiā noīauit: voluitq; nemine in ea insulā traiicere: nisi certis di-
ebus. si quis aut̄ in ea palude periisset: ei sacra centū annis foluebat
Vñ. vi. aenei. vergi. Ea quae de ægyptia styge repperit ad infernālē
trāſferēs: inquit centū errat̄ annos &c. Pyramidū regio. Pyramides
moles sunt & structurę ex lapidib⁹ immēſe altitudinis & sumptuo
sitätis in formā ignis ascēdantis q̄ græce pyr dicit̄ extructa: ita q̄
a lato iu arctū exeāt. in eis fuerūt sepulchre regū ægyptiog; qui eas
extruxerāt aut ad ostentationē diuītarū: aut ppter memoriam sui
æternitati cōſecrandā: aut ad populi exercitationē: aut ne h̄eredib⁹
plus quo dimitteret̄. Dicūt vñā ex iīs q̄ ex arabicis lapidibus cō-
ſtabat a trecentis sexaginta hominū milibus: annorū. xx. spacio cō-

Nilus

Styx
Io
OsyrisPyrami-
des

ſtructā & in raphanos allū & cepas: qbus operati vescerent̄ octin-
genta talenta erogata. Tres aut̄ vt strabo libro. xvij. attestat̄ inter
mēphīm & delta pyramides fuſſe cōſtat: quāz duæ int̄ septē orbis
spectacula numerātur. Tertia minor est licet impēſa maior. medie-
tas inferior ex nigro lapide cōſtat: quo mortaria fiunt hæc dicitur
meretricis sepulchrū fuſſe ab amātibus factū quā sappho carminū
poetria doricā vocat: & fratris sui charaxis amicā: alij cā rhodopē
nominant: atq; fabulā quandā narrant: q̄ ea dum lauaretur: aquila
alterū ex calceis e manu ancillæ correptū mēphīm deportaret: & in
sublime supra regis verticē iura dantis elata: calcēt̄ in illius gremiū
demiserit: & q̄ ille calcei concinnitate & rei miraculo permotus: per
totam regionē miserit ad eam inquirēdam quāz huiusmodi calcēt̄
ferret: & q̄ ea in vībe naūraticarū inuēta atq; adducta: regis vxor
fuerit. post mortē vero hanc sepulturā habuerit. Cætera ex ordine
patebūt: meminerit tamē grāmaticus potius dicendū fuſſe: quarū
pciosissima q̄ quāz pciosior orta &c. Comparatiū enim nomē
cū genitiū trī inter duo locū habet. Et si dicas: duas fuſſe præci-
puas pyramides: nihil purgas: quia de tertia loquitur. Ordo est.
Cyllenius. i. mercurius: vrget. i. inſtantē cōpellit: supple deos iam
nominatos: addictos talibus operis. i. operarionib⁹ & curis: ire ad
domos iouis moestī: scilicet ad regna mēphīta. i. ægyptiaca. Lo-
cus est supple in ea parte ægypti: qua nilus facit delta. i. insulam in
formam delta litteræ græcę: flumē bifido. i. in duas partes fīſo ac
diuīſo: nilus dicit: cuius origo cœlestis fugiens ab hortis orientis
per regna æthiopū: ingreditur flūctus pharīos. i. mare ægyptium
ad pharon. Est aut̄ pharus parua ægypti insula cōtra nīli ostia ita
appellata a nauclero menelai cui id nomē fuit: ibi ab aspide interē-
pto & sepulco in hac ingens turris fuit nauigātibus lumē exhibēs
a philadelpho rege cōſtructa quā inter spectacula orbis numerat̄:
& a qua ceteras turres idē faciēres pharos dictas völūt) per septenā
ostia: totē putantur ostia nili. ostium autē est vbi flūuius a mari
recipitur. Styx existens palus atra. i. obscura & profunda est non
procūl. vbi id est in qua palude io que postea iīs vocata est: ina-
chis. i. inachi primi argiuorum regis filia: condidit id est sepeliuit:
osyrim marītu suum: fratrem typhonis a quo interēptus fuit: inuē-
tum id est postq; diu quāſitum inuenerat: Ora. i. regio quādam est
edita. i. sublimata in collibus supinis id est ad coelum tendentibus
existens regio pyramidū id est vbi sunt sepulchrae regū in formam
pyramidū extructa: est nō procūl id est prope: quarū supple pyra-
midū: pciosior sup. cæteris vel pro pciosissima: dicit̄ orta. i. ortum

Rhodope

Pharus

Cij

habere & nomen a rhodope: meretrice illa: cuius scilicet rhodopes formæ. i. formositatis: præstatiæ. i. pœnitentia: congesit. i. accumulauit: tot opes. i. diuitias: vt vicerit: &. i. etiam ipsos reges: nobilitate sepulchri. hic. i. hoc loco iuppiter clarus & ignipotens olim: & modo pauper: squallidus. i. obsecenus & deformis & demissus lumen. i. habens demissa: hoc est deorsum videlicet in terram missa lumina. i. oculos suos & fronte torua. i. intorta & tauri simillima: & hoc fulmine (cuius potestatem habere credebatur: vt primo ænei. Et fulmine terres) posito. i. deposito: suscipit antro angusto demonas. i. callidos sp̄iritus (corripitur autem: quia tertiae est declinatiois accusatiuus in as hic dæmon hunc dæmona hos dæmonas) Atq; ipsi confedere. i. simul federunt (Sic ouïdius & satyricus confedere duces &c.) solo. i. in terra sub testudine. i. curuatura & concavitate saxi scabri: exefa scilicet a vetustate. Malo dicere cōsedere sub testudine: q; suscipit sub testudine. quia potius dicendum esset sub testudinem. Iuppiter est orsus. i. incepit loqui sic: tunc. i. postq; consedat enim numina quasi nutu agentia ut significet ea si velint posse: præterea aliquando regnasse: vt triste sit desississe: nec in parte sed in toto orbe: neq; vero solum desisse regnare: sed ludibrio esse: non modo summis virtutis sed vel pueris & vilibus personis: & hoc auctore galileo quod in improbatione fidei dicit: quasi dicat id quod Iohannis. viij. quidā dixerunt. Nunquid a galilea venit christus? Sed ad ordinem redeo. O numina quæ regnasti. i. regnauisti in toto orbe id est circuitu & globo terræ: non est satis: q; galileus. i. homo de galilea vbi christus nasci nō debuit: exiit id est spoliavit nos nostro honore: scilicet diuino qui nobis impēdebat: existes ausus prorumpere. i. violenter progreedi in tantas fraudes. nō satis est inquit: quia nos contēnimur etiam pueris id est a pueris: omnes premunt. i. opprimit & pessundant nos impunie id est passim & sine villa punitione: caupones. i. venditores vini & obsoniorū: & mimi id est qui gestu & agitatione corporis victum irritant: leues id est futilles & incōstantes: et scurræ. i. qui non habita ratione suæ dignitatis iocularia & obsecna etiā in se dicunt. vnde dicit: loquaces. i. assidue & sine decoro loquētes: iactant cōuicia. i. vituperia in nos: & vocant supple nos falsidicos. Ergo feremus id est tolerabimus & patiemur semper: hæc indigna. i. has cōtumelias nobis indignas: pronunciandū est cum amara indignatione. q. d. nequaq; si mihi credideritis. nec. i. & nō: & nos læsi toties: nō vlciscemur. i. sumemus vltionē & vindictā: semel! Sumus sic inertes. i. sine arte

& industria vthostis nō intelligat nos viuos. q. d. id fieri nō decere vnde addit. Ipsi. s. derisores nostri: putant nos pertuisse: & vulg⁹ ait numina sup. nostra defūcta. i. nō amplius fungivita. i. nō amplius vivere. Tēpus veniet: cū. i. qñ: ego inuoluā. i. implicabo christige nas. i. in christo regeneratos: fugatos: id est explosos et expulsos regnis alia & lybiæ. i. aphricæ: tanto: id est valde magno: turbine: id est impulsu & perturbatione. o dies sup. in quibus hēc fiēt: ppe rate. i. properanter aduenire: o anni currīte velociter: fertē. i. afferte adducite: cito. i. veloci cursu: tempora machometia: alibi mahumeta: in quibus mahumet aphricam seducet. Nos solabimur interea mentes sup. nostras: q̄ grās alijs supplicijs. i. afflictionibus christia norum: experiamur nostras vires in vna virginē. Reuerētia nostri id est qua nos sim⁹ venerati & in honore: erit forsa maiora talis exē ple. Catharina dānat superbo superclio: nostra simulachra: & ipsa impia sub sanat deos: & ipsa elata. i. erecta superbo vultu nō dignatur venerem: non iuronem: non me(tanta. i. tam magna est impie tas sup. eius: & est acclamatio posita per modum parenthesis) non dignatur inquit me: subaudi vel aut etiam minimo honore. Iuppiter hēc sup. dixit. Socij. i. dæmones fremuere. i. fremitum declarunt sup. cum magno tumultu. Irē exiliunt. i. aperte ostentant: incēdia id est inflammations furiarum surgunt: & furor excandescit oculis ignitis & fronte minaci: vti. i. quēadmodum sup. incendia surgunt: cum. i. quando lamina. i. massa ferrea: excoquitor flammis rapidis & hoc camino cyclopum. i. ministrorū vulcani qui in antro vulcani fulmina cunctū: flagrante: id est ardente.

Iuppiter ut vidit grauibus commota q̄ relis

Numina sic iterum sumptis sermonibus inquit.

Osoboles iucunda mihi plutonia coniunx

Persephone: quando miseri te cura parentis

Sollicitat: cito tartareas descende sub umbras:

Plutonemq; roges vnam mihi mittat erinnem:

Tisiphonen: aut Alecto: diramue Megaram.

Ipete nata virum: grauibusq; obnirere verbis.

Scis' quibus ille modis possit quoque ordine flecti.

Sic pater. hæc responſa dedit pro ſerpina patrī.
 O pater. heu fruſtra furias in tale vocamus
 Obſequium: poſcit furias ſibi tartarus omnes:
 Nec ſatis offiſio faciunt. vix prima Neronem
 Vix decimū fratremq; Titi execrabilē ſancta
 De radice genus colubris & verbere duro
 Corripit. indomitæ pugnant cum manibus vmbrae.
 Vociferant altum lateq; incendia iactant.
 Tantus in igne dolor: tanta impatiētia flammæ
 Namq; ea gentiles animas in tartara iactans
 Non ſinit alterna requie mitescere poenam.
 Et modo romanis thalamos ſtratumq; duobus
 Regibus imperii qui depoſuere labores
 In mediis Cocytivndis componit: & altum
 Figit humi puteos: q̄tum marpesia cautes
 Ingenti vix mole nouem deſcenderet annis.
 Altera iudæos recurritæq; improba gentis
 Semina: quæ poſtq; latali vulnere christum
 Abſtulit: antiqua ne quicq; lege ſuperbit:
 Curat: & ardentes mergit phlegethonis in vndas.
 Saepius Herodes geminos natumq; patremq;
 Cædit: & insertat candens in guttura ferrum:
 Tertia Christigenas odiis infenſa cruentis
 In vada præruptæ celo de vertice rupis:
 Præcipites acherontis agit: verſoſq; per amnem

Luctificum trahit hamato per ſaxa tridente.
 Et iacitin flam mas: quæ defiſientia nunq;
 Sulfura depaſcunt. fumoq; iuuoluit & igne.
 Sed quid opus pater hic furiiſ!: ego iuſſa capellam: /
 Fare. patris non eſt fas diſſimulare dolorem.
 Vade ait ardentes quando maxentius aras
 Consulit imperii cupidus ſub nocte silenti
 Hæc responſa dato. Nilum pete: ſacra deorum
 Reſtitue: & tanta tibi pro pietate coronam
 Accipe: & inſignem fulgenti murice clauum.
 Sic ait: & natae pater inclinatus ad ora
 Per mulcensq; caput dextra: dedit oscula fronti.
 Perſephone mandata facit: coruiq; figuram
 Induit: & tranſans auras pernicibus alis
 Præterit ammonis templum admirabile quondam
 Dum Louis imperium maiestatemq; colebant
 Terrigenæ: a libycis quod nomina traxit harenis.
 Iamq; tenet syrtes. facit hic breuis vnda vadosum
 Aequor: & eſt ratibus magnis imperuia Thetys.
 Transuolat in arimen æterno ardore coruſcam:
 Quæ premit ingentem ſaxofa mole Tiphœum
 Iam tenet italiæ littus: lauiniaq; arua.
 Intrat ad vibanos strepitus: celsaq; reſedit
 Tarpej ſuper arce iouis. populumq; patresq;
 Etria deſpiciens fora poſt delubra tonantis

Solis ad exortum Romæ decora alta superbæ
 O caput o floreas terreni gloria mundi
 Dixit: ut excuso tetigisti vertice cœlum
 Indigetes obliita tuos geniosq; laresq;
 Atq; iouem & natos demens ad inania Christi
 Tam cito degeneras documenta fidemq; nefandam,
 Sic ait: & petrum quater execrata: colunam
 Traiani quæ iuncta foro supereminet vrbi
 Inuolat, & coruus iam desinit esse: breuemq;

Set trahit in nebulam: & Maxentia tecta subintrat.
 Cluppiter vt vident. Ad persephonē seu pserpinā q; eadē est inferni dea plutonis cōiunx & iouis filia: iuppiter orationē cōuertit. rogans vt quāuis triū furiarū mittat ad diuam catharinā, cōturbādā: ad quod cū furiae alijs negocijs vacent se pserpina accingit. Quando. i. quādoquidē qmquidē &c. Tartarus dicitur maxima infernvorago. Erinnis dicitur furia & animi impatientia nam eris contētio dicitur. Tres aut dicuntur furie: aleクト ab a priuatiua particula: & ΛΗΓΩ desino quia nunq; desinit noxia esse mortalibus. Megera a μεραιπω quod est inuideo & tisiphone: a τιω quod est punio & phynos cedēs. Et haec furiae non sine causa in miseri dānatīs dicuntur: nam nunq; desinūt male velle: semperq; inuident: semperq; puniuntur et cedūt. Scis quibus ille modis. sic dido ad annā sororē suā quarto ænei. Sola virimolles aditus & tēpora noras. Fratresq; Titi. i. domitianū: quivir pessimus: & teste Horosio magis Neroni & Caligule similis q; patri vespasiano aut tito fratri. Præterit anno nis templū. Cum bacchus per deserta lybiae exercitū ducere: & siti admodū laboraret: implorasse a ioue patre suo auxiliū dicitur: quo facto apparuisse ei ex tēplo arietem: quē dum fugientem sequit peruenisse illo duce ad fontem amoenissimum: qui desiderij composputauit illum arietem fuisse iouem: eiq; templum mirae altitudinis constituit & deum ammonem: id est iouem harenarium vocavit: graci enim αμμον harenam vocant. Syrtes duę sunt maior & minor: Sunt autem duo sinus aphyricani maris dispari magnitudine: sed pari periculo: dictę autem sunt syrtes ωρα & το συραω: id est traho: quia in eis trahūtur harenę vi ventorum. vñ idē locus

Quando,
 Erinnis.
 Furie
 Aleクト
 Megera.
 Tisiphoe.

Ammon.

modo vadous & transmeabilis fit accidente cumulo harenarum: modo profundior illis: alio depulsis. Inarime insula est secundum vergilium & lucanum typhœo imposita: quem Iuppiter in bello giganteo diuicit. vnde V erg. Tum sonitu prochyta alta tremit dumq; cubile Inarime iouis ipso typhœo Luca. Cui faxa vaporat conditus inarimes ēterna mole typhœus. Ouidius autem dicit typhœa in ætna relegatum. Petrum quater execrata. Quater dicit: quia inferi numero pari gaudent. Ordo est. Vt. i. postq; Iuppiter vidit: numina deorum. i. gentilium hoc est dæmonia: cōmotata sup. esse graibus querelis: inquit iterum sermonibus sūptis sic. O persephone soboles. i. filia iucunda mihi: existens coniunx plutoria. i. ipsius plutonis dei infernalis: quando. i. quandoquidem vel quoniam cura miseri parentis. i. mei: sollicitat te: descendite citid est festina sub vmbrias tartareas. i. infernales: & roges plutonem vt sup. mittat mihi vnam erinnē. i. furiam videlicet Tisiphonen aut aleクト vpro vel megaoram diram. i. imitem (dictūtur autē furiae apud sūperos dira). Scies autē Tisiphonen non tisiphones scribi debere: nam declinatur hęc Tisiphone hui⁹ tisiphones &c. Aleクト autem declinatur hæc aleクト huius alectus hāc aleクト, o aleクト: nec plures casus apud latinos inuenies) o gnata. i. filia. i. vade. pete. i. aggredere: vīrum. i. maritum tuum: & obnitere. i. si renuerit obfiste graibus verbis: tu enim scis quibus modis & quo ordine ille posse fleti. Sic pater sup. dixit. & pserpina quę etiam persephone dicitur. dedit patri hęc respōsa. O pater nos vocamus heu frustra furias in. i. ad tale obsequium: quia tartarus. i. infernus: poscit. i. exigit sibi omnes furias: nec satisfaciunt officio. i. non sufficiunt ministerio cui sunt addicte. Prima. s. tisiphonea puniendo & cædendo dicta: vix corripit satis Neronē tyrannum illum: deciū etiam tyrannum & fratrem Titi. i. dominianum etiam tyrānū & christiani noīs dum vixit hostem: appositorie execrabile genus. i. detestandam sobolem de sancta radice. i. ex tam bono patre videlicet vespasiano ortam: corripit inquam colubris. i. anguibus quos furiae pro capillis habere dicuntur: & duro verbere. i. flagello. Vergi. in. vi. Conti nuo fontes vltrix accincta flagello Tisiphone quatit insultans: toruosq; sinistra Intentans angues vocat agmina seu sororum: vmbrae. i. animæ illorum tyrannorū: indomitæ. i. vix domabiles: pugnant cum manibus. i. spiritibus infernalibus: & vociferant altum id est alte: & iactant incendia late: tantus dolor est in igne & tanta impatientia flamme: hoc per acclamationem positum est. Nāq; ea scilicet furia tisiphone: iactans animas gentiles. i. gentilium in tar-

tara, i. profundissimum locum inferni: non sinit. i. permittit poenam misericordie. i. mitiore fieri: alterna requie. quia nulla est danaatis requies. Et ipsa cōponit. i. struit. modo in medijs vndis cocytii: illius fluminis infernalis thalamos & stratū. i. cubile: duobus regibus romanis. i. dioclitiano & maximiano qui deposuerelabores: imperij: & ipsa figit humi puteos altū. i. tā alte: q̄tū cautes marpesia. i. faxū quod uis magnū & durū a monte sic dictū (vt. vj. ænei. q̄ si dura silex aut stet marpesia cautes) vix descēderet nouē annis. i. spacio nouē annorum: ingenti mole. i. magnitudine sua: vel coniunge: q̄tum cautes marpesia ingenti mole. i. habēs ingētē. i. valde magnā quasi extra genus solitū: molē. i. magnitudinē. Et est dictū hyperbolicos: aut illud respicit quod dicī. vj. ænei. Tū tartarus ipse bī patet in preceps tantū: tenditq̄ sub umbras: q̄tus ad aetherū coeli suspectus olypū) Altera. i. alecō (dicta a non desinendo quę congruit iudeis in errore persistētibus) curat iudeos & pro. i. improba semiuia gētis recutit. i. recisę in cute ppucij: quā Horatius appellā quasi sine pelle vocat. q̄ gens: postq̄ abstulit i. de mediov iuētiū sustulit christū: vulnere letali. i. mortifero. i. postq̄ christū crucifixit: supbit neq̄ id est frustra & ad nullū fructū: antiqua lege. i. antiquae legis obsecratione. & ipsa mergit. i. intingit sepius in vndas ardentes phlege thōtis. illius fluuij infernalis ab ardore sic dicti: mergit dico: geminos. i. ambos herodes: natū. i. filiū & patrem: & ipsa cedit. i. peccit eos: et insertat. i. frequēter inserit et retrahit candēs. i. ignitū ferū in guttura sup. corū. Tertia scilicet megāra ab inuidendo dicta infensa crūtis odijs agit. i. impellit: christigenas. i. in christi sanguine renatos: prēcipites. i. deorsum cadētes: quasi ex altiore gradu. q̄ teros: a celo. i. sublimi vertice: in vada: id est prēcipitiū: prērupta rupis: acherontis illius fluuij quasi sine letitia dicti: et trahit eos versus. i. volutos pannē luctificū: tridēte hamato. i. hamos hoc evncos incuruos habēte: per saxa: & iacit. i. proiicit sup. eos in flāmas q̄ depascūt: id est pro somēto sumūt sulphura nunq̄ deficiētia: & inuoluit eos fumo & igne. Sed o pater quid opus est hic. i. in hac re: furtis? q. d. nihil. vnde subdit. Ego capessam. i. captū ibovē suscipiā iussa: sic primo ænei. mihi iussa capessere fas est: fare. i. eloquere: non est fas dissimulare dolorē patris vel nō est fas patri dissimulare dolorē. Iuppiter sup ait. vade & dato hēc respōsa qñ maxētius existens cupidus imperij: consultū. i. cōsiliū poscit sub nocte silēti aras ardentes. hēc dico responsa. videlicet o maxenti: pete nilum: id est fluum illum aegypti: & restitue sacra deorum: & accipe tibi coronam pro tanta pietate: & clauum. i. latū clauum vestē videlicet in-

peratoriam insignem murice. i. ostro seu purpura fulgenti. i. resplendenti: pater. s iuppiter ait sic: et ipse inclinatus ad ora natæ. i. filiae suæ persephones: q̄ pro et: permulcens. i. molliter tangens caput eius dextra: dedit fronti eius oscula. Persephone facit mandata. s. iouis: & induit figuram corui: et ipsa transtū: id est transuolans alis pernicibus auras: praeterit: id est pertransit: templum ammonis. i. iouis harenarij in lybia conditi: existens quondam admirabile: dū terrigenæ. i. mortales colebat imperium et maiestatem iouis: quod sup. templum traxit nomina. i. denominationem suam ab harenis lybiciis: et ipsatenet iam syrtes. i. sinus illos maris aphrici breuibus vadis & harenis plenos: vnda breuis (quocirca primo ænei. dicitur in brevia & syrtes vrget) facit hic. i. hoc loco vbi sunt syrtes: equor vadis plenus. & thetys. i. mare: accipiendo deā pro re cui præst. Est autem vxor oceani: quia primam producit et facit in genitio thetyos) est imperuia. i. impertrāsibile magnis ratis. i. nauibus: nam rates quæ sunt connexæ trabes forte transire possent: quia non sunt talte. & ipsa transuolat in arimen: insulā illā coruscā. i. coruscantem: æternō ardore: propter montes sulphureos æternū ignem efflantes: quæ. s. inarime premit mole saxosa typhoeum: gigantem illum: ingentem. i. valde magnum. Et ipsa sic volās: tenet iam littus italicū: & atua lauritia. i. vbi lauinum erat conditum: & intrat ad strepitū urbano: id est qui erāt in urbe romana: & redit: id est sedem accepit super celsa arce iouis tarpei. i. qui colitur in arce tarpeia hoc est capitolio (vritur ablativo sicut Virgilii in. vj. & gemina super arbore fidunt) & ipsa despiciens: id est deorsum inspiciens populum scilicet romanum: & patres: id est senatores: & tria fora post delubra: id est templo tonantis: id est iouis: ad exortum solis: id est orientem versus: existentia alta decora: id est ornamenta romae superbæ: dixit: o caput et gloria terreni mudi florens vt: id est qualiter tetigisti coelum vertice excuso: & tu demens oblita tuos indigetes: id est deos ex te genitos & non aliū de aduetos: et tuos genios: in est natura cuiusq; loci deos: & lares: & id est deos familiares & domesticos: atq; iouem et natos: id est filios iouis: tu demens degeneras tam cito ad inania documēta christi & ad fidem nephandam: sic ait scilicet persephone: & ipsa execrata: id est male dicens petrum quater: inuolat columnam traiani que iuncta foro supereminet vrbi: & definit esse corius. i. dimittit figuram corui: et trahit se in breuem nebulā: & subitrat tecta maxētia. i. quæ maxētius inhabitabat.

F. Baptista Mantuanus

Nox erat: & phœbe gelidis argentea bigis
 Collis auentini summo de vertice tollens
 Cornua lustrabat radiis pallentibus urbem.
 Impius ad magicas rediit Maxentius artes:
 Combustiq; affert cineres infantis ad aram.
 Consulit exta: vocat manes: & numina letheas.
 Nacta vias faciles & idonea tempora fraudi
 Persephone commenta sagax insibilat aura
 Pertenui. fibrasq; mouens foelicia signa
 Fingit: & iuuoluit regis caput igne corusco
 Subridens: alacri saliunt præcordia plausu
 Principis: & totam trahit inter gaudia noctem.
 Iam parat ire viam pelago: iam concipit omnem
 Trinacriam: cretae&q; domos: cyprum&q; Rhodumq;
 Qua Zephyris impulsus eat: qua classe latina
 Vectus alexandri monstratam annauiget urbem.
 Egregios prima comites de pube quiritum
 Deligit: & fulget tyriis aurata iuuentus
 Vestibus: æois rutilant segmenta lapillis.
 Et vagina sinu gladios hiacynthina pulchro
 Claudit: & argentum capulis effulget eburnis:
 Septima consurgens roseis aurora capillis
 Oceanii pulchrum caput extollebat ab vndis.
 Cum iam compositis ratibus ventoq; secundo
 Littore ab ausonio soluens pelusia tendit

Parthenices Catharinariæ Liber I Fo. XIII

Oltia: & illustres pompeii funere campos.
 Persephone volat ante: fretum spumatisbus vndis
 Liberat: & placido facilem facit æquore cursum.
 Non scyticus boreas illis: non aphricus austus
 Non oriens eurus potuit spirare diebus.
 Vix sua sub leni crispabat tergora pontus

Applaudes zephyro: & sceleti se accōmodat æquor.
Vertex
Lethæ
Cnox erat & phœbe. Docet quomodo inter sacrificandū persephone occurrit: spemq; adipisci dī imperij maxētio dederit: vt tq; prospéra nauigatione in ægyptum profectus sit. Nihil hic dubitabile quod ex ordine nō pateat. Ordo autest. Nox erat & phœbe. i. luna: argentea. i. argentei coloris: quia pallidior est q; sol: tollens. i. extollens cornua supple sua bigis gelidis. dicitur enī luna vehib; gis: sicut sol quadrigis, est aut frigidæ naturæ: nox etiam semper frigidior est die. Pterea erat tempus pruinariū: ita merito gelidis bigis subiecta dicitur: de vertice collis auentini qui vnum est ex septē colibus muro romano cinctis: a rege fm Liuiū sic nomiatus. Vertex aut dicitur a vertēdo: quia cū illuc perutēum est reuertitur cū nō sit altius quicq; lustrabat. i. illuminabat & quasi purgabat & inspiciebat urbē. s. romā: radiis suis pallētibus: & maxētius impius rediit ad artes magicas: & affert ad aram cineres infantis cōbusi. dictum est enī prius: q; ex ventre materno extraxit fœtus imaturos quib; in magicis artibus abutebatur. & ipse cōsulit. i. consiliū petit exta id est intestina extantia: vocat. i. inuocat manes. i. spiritus infernales: & numina letheas. i. quæ circa lethen fluuiū infernaliē versantur. Dicitur aut lethe obliuio quæ ad mortē & necromanticā conducit.

D

Iago id est per pelagus hoc est mare. & cōcīpit. i. animo capit iam
omnē trinacriam. i. siciliam: & domos crete et cyprum & rhodū. i.
insulas præternauigādas: & concipit. i. cogitat qua supple via: et
impulsus zephyris. i. illis ventis a tergo ipsius dulciter spiratibus:
& qua classe latina vectus: annauiget urbem alexandrinā: mōstra-
tam scilicet in aruspicio & magia cui⁹ peritus erat. Deligit. i. de mul-
tis legit: egregios. i. excellentes quasi extra gregem habendos: co-
mites. i. socios itineris: de prima. i. nobilissima: pube id est multitu-
dine pubescētū: quirītū. i. romanog: & iuuentus. i. multitudi-
uenum: aurata id est auro decorata atq; exornata: fulget vestibus
tyrijs. i. purpureis quae apud tyrum ybi bis tingebātur: & ob id di-
baphæ dicebātur: tunc optimæ siebant: segmenta. i. ornamēta sim-
briatum & extremitatū chlamydum ac ceteratū vestium que brat
teolis. i. tenuissimis laminis argēteis aut aureis ad sustinēdos lapi-
los cōstant: rutilant. i. coruscant lapillis æois. i. orientalibus: & va-
gina hiacynthina id ē hiacyntho ornata claudit gladios pulchro-
simu: & argentū quod erat loco pomerū in manubrijs gladiorum
effulget. i. elucet: capulis id est manubrijs: quibus gladij capiuntur:
eburnis. i. ex ebore factis. Erāt ergo capuli seu manubria ex ebore
argento decorato: & vagina lapillis ornata. Aurora septima id est
septimi diei cōsurgens capillis. roſeis (id singitur: quia radioli folia-
res qui aurorā generant roſeum colorē habent) extollebat pulchri
caput supple suū ab vndis oceanii. i. magni maris terrā circūfluētis
cum. i. quādo supple maxētius soluēs supple naues suas ab littore
auſonio. i. italico: & hoc ratibus. i. nauibus iam cōpositis: & vento
supple existēte ſecūdo. i. proſpero & a tergo: tendit supple ad oſia
pelusia. i. ægyptiaca: & campos illustres. i. claros & nobilitatos: fu-
nere. i. cadauere pompeii: scilicet magni: qui a caesaris militibus o-
cisiſ: illiſ infepultus iacuit. Perſephone volatante: supple classem
maxentij: & liberat. i. purgat fretū id est mare prius feruīt: vndis
ſpumātibus: & facit facilē curſum in placido. i. tranquillo æquore.
Boreas scythicus. i. a scythia: hoc est ſeptētrione flans: non potuit
ſpirare illis diebus. nec auſter aphricus. i. ab aphrica flans nō eurus
oriens. i. ab oriente flans: potuit ſpirare id est flare illis diebus: vix
pōthus crispabat. i. modicum corrugabat ſua tergora: id est ſuper-
ficiē aquaꝝ applaudens supple maxētio ſub leni. i. ſedato zephyro
& æquor. i. mare tranquillum & æquum: accommodat ſe ſceleri. i. in-
quitati ipsius maxētij. Per quod innuitur ex proſpero ſuccellu-
no penſitandā eſſe bonitatem facti.

Optimus interea mentis deus auctor honestæ
Atq; pudicitiae custos: ne regia virgo
Circūuenta dolis ſubito labatur: ab alto
Præmonet: & celeri tradit mandata ministro.
Ille per immenſos cœli glacialis ab ortu
Labitur anfractus: penetrans per aurea tauri
Cornua pleiadum flamas reſtringit: & ipſos
Præterit errones ſeptem. triuīæq; ſub orbe
Accipit exiles raris exignibus artus.
Regia progenies cultu redimita pudico
Inter socraticos & quos académia quondam
Stoaꝝ cœcropijs libros de fontibus hauiſit
Clausā latet modico plectra teſtudinis antro.
Atq; voluminibus legum ſtipata duarum
Abſtrusos animo ſenſus voluebat: & acris
Ingeni; vegetas acies ſigebat in onne
Quod tenebris enigma latet, mysteria miris
Inuelata modis viſu penetrabat acuto.
Quicquid ad ornatum fidei exemplaria sanctæ
Græca ferunt animo vigili condebat: & omnem
Aſſidui frugem ſtudijs quasi fertiliſ agri
Primitias: quafi collectum de ſordibus aurum:
Et quafi fulgentes gangis de puluere gemmas
Rafaꝝ panchei duro de cortice thura
Roboris: & pinguem torto de caudice myrrham

Ad christi delubra ferens: cape summe deorum
Munera dicebat: primæ cape dona iuuentæ
Quæ tibi per steriles apis hæctua colligit agros,
Primus abel pingui coluit tua numina sacro:
Melchisedech panum calathos & cymbia bacchi
Obtulit. habraamus dulcē sua gaudia natum.
At nos synceræ tibi virginitatis honores:
Collectosq; pia de sedulitate legendi

Offerimus flores: nostra hæc tibi munera sunt.

COptimus interea. In hac parte docet quomodo angelus gabriel ad diuam virginem catharinam missus est: & quibus vacante inuenierit quia lectioni diuinari ac humanae rerum: quæ oia verisimilia sunt nec dissimilia ijs q̄ de sacro sancta virgine maria assertur: quā easq; lectitasse dum salutare dicunt. Quæ vero in vocabulis obscuritas esse potest: in expositione patebit: quā talis est. Deus optimus auctor mentis honestæ: & custos pudicitiae: premonet interea dū sic maxentius properat: ab alto. i. coelo: ne virgo regia. i. regis filia catharina: circuuenta dolis labatur. i. cadat: subito. i. ex improviso. p̄monet inquā: & tradit celeri ministro: scilicet gabrieli archāngelo: mandata quæ postea patebūt. nō enim congrueret ea bis ponere. Ille scilicet gabriel: labitur. i. dulciter descendit per immēlos anfractus. i. orbes & tractus: ab ortu coeli glacialis. i. cristallini: & pene trans per aurea. i. stellata & splēdenta cornua tauri. i. illius signi in firmamento positi: restringit. i. suo fulgore imminuit: flamas id est splendorē: pleiadum. i. illarū septem stellarū: & præterit. i. pertransit ipsos septē errores. i. planetas: ab errando sic dictos: cū tamen sī Pliniū minime erint: fixi tamē nō sunt: propriosq; motus habent & ipse accipit exiles. i. tenues & subtiles artus. i. subtile corpus ex ratis ignib; quia ex igne elementari: sub orbe. i. globo trinū: id ē ipsius lunæ: quæ triujs præfert: & tria ora habere dicitur & luna vocari in coelo: diana in terris ac venationibus: & p̄serpina apud inferos. Progenies regia: scilicet catharina: redimita cultu pudico: latet clausa modico antro testudinis. i. camerae testudinatae: & pīcæ id est varijs lapidibus ornatae (quia in conclusiō ac loco cōcluso col-

lectiores habemus sensus: & minus impeditur ab exterioribus latet dico clausa: inter libros socratis. i. philosophicos: non quos socrates scripsit: sed quos qui socratē secuti sunt scripserūt: & supple eos quos academia. i. schola platonicoꝝ: & stoia id est porticus hoc est schola stoicorum: hausit quondam. i. aliquādo tempore præterito: de fontibus cæcropijs. i. atheniensibus: a cæcrophe athenarū rege. Atq; pro & ipsa stipata. i. quasi compressa & circuifessa volvū minibus duarū legum: id est vtriusq; testamenti. voluebat animo abstrusos: id est occultos sensus: & fīgebat: vegetes acies. i. vigorosam acrimoniā acris ingenij sui: in omne enigma quod latet tenebris: id est in omnē sententiā sacræ scripturæ dubiam nec satis perspectam: & penetrabat acuto visu id est subtili scrutatione: mysteria inuelata: id est abstrusa & occultata miris modis: & condebat id est reponebat & collocabat animo vigili: quicquid exemplaria græca ferunt: id est afferunt: ad ornatū sanctæ fidei: & ipsa ferens ad delubra id est templa christi: quasi omnē frugē assidui studij: & quasi. i. tanq; primitissima fertilis agric: & quasi aurum collectū de sordibus: & quasi gemmas fulgentes collectas supple de puluere: id est arenis gangis: id est illius fluuij orientalis: & quasi thura rasa. id est decerp̄ta de duro cortice robotis pāchei: id est arboris in sabea regione nascentis apud pancheos: & quasi myrrham pingue rasam supple aut collectam de caudice: id est trunco & ramo: torto id est violēter expreso: ferens inquā frugem assidui studij sui ad delubra christi: dicebat. o summe deorum: cape munera: cape dona primæ iuuentæ quæ hæc tua apis (seipsum monstrat: quia hæc de prima persona q̄ de seipso loquitur dici vult. Dicitur autem apis in nomiatiō sicut apud Ouidium. Non apis inde tulit collectos sedula flores. Alibi apes fere reperitur) colligit tibi per steriles agros: quia in ægypto pauci erant fideles. Abel coluit primus tua numina pingui sacro: quia obtulit de primogenitis gregis sui et de adipibus eorum. Genesis quarto. Melchisedech obtulit calathos panū: & cymbia id est vascula ad modum cymbæ: id est nauiculae facta bacchi: id est vini Vnde genesis. xiiiij. At vero melchisedech rex salē proferens panē et vini &c. Abraamus obtulit: quia offerre voluit dulcem natum: scilicet ysacū existente sua gaudia. (Auctōr. iuxta doctrinā prisci ani: de noībus barbaris latina interdum facit: sicut hic ab abraam abraamus: & alibi ab ysacū ysacū ponitur). At id est sed: nos affertis tibi honores virginitatis syncerae. i. integræ & incorruptæ: & flores collectos de pia sedulitate legēdi: hec sunt oīa nostra munera. i. hæc munera habeas de nobis.

Regia dum tales voluit sub pectore curas
 Et fugiens animo terras cœlestia virgo
 Cogitat: ecce nouæ lucis micat igneus ardor
 Atq; reperculo paries splendore coruscatur,
 Auratae mīcuere trabes: mīcuere columnæ:
 Et subitis visum flammis ardere lacunar.
 Nuncius emissio nūtidis e nubibus ore
 Regia progenies dixit. quia concipis alto
 Corde deum concessa tibi consortia diuum.
 Pone metum: secura meas intellige voces.
 Ille ego qui maria sanctas orator ad aures
 Ante fui: tibi de summo modo mittor olympos.
 Nam tibi post illam primi debentur honores
 Inter virgineas acies albentia castra.
 Scis veteres odio lucis studioq; malignæ
 Mentis & imperij vanæq; libidine laudis
 Dissentire deos christo: & molimine magno
 In mores certare bonos: nec posse nitorem
 Ferre pudicitiae. clymenes corruptor apollo
 Pressit aristæ matrem. nymphamq; dionen
 Iuppiter/europam/danaen/asopida/lædam.
 Atq; lycaoniden/maiām bacchiq; parentem.
 Falcifer oceani natam:minoïda bacchus.
 Persephonen pluto rapuit. simoentis ad annem
 Congreditur venus anchisæ. thetidosq; cubile

Parthenices Catharinariæ Liber I Fo.XVI
 Pelleus incestat: rector neptunus aquarum
 Phorcida. deucalidem fraudis furumq; magister
 Mercurius: venerem maiors: & pallada frater
 Polluit: endimyon vultu. pan vellere lunam:
 Iasius cererem. nulla est sine labe deorum
 Progenies. nisi forte suum quæ plangit osirim
 Inachis arguto pellex iunonia fistro.
 Et tibi virginitas istis odiosa parauit
 Insidias. in te longinqua a thibridis vrbe
 Et coniurata descendunt prælia memphi.
 Nulla sub indigno virtus est principe tuta.
Nulla sub incesto castis est gloria rege.

Nam vicijs probitas semper contraria pacem
 Nescit: & hostiles dextra leuaq; cateruas
 Sustinet. illatosq; parat se semper ad ictus:
In virtute labor. sed in ipso certa labore
 Dona: fit ex operis merces. æterna resurgit
 De sudore quies: & de meroire voluptas.
 Non habet ex omni numero plebisq; patrumq;
 Victricem nisi qui potuit certare coronam:
Et multis certare datum: sed vincere paucis:
 Atq; coronari & celebres vectare triumphos.
 Quare age surgentes audaci naue procellas:
 Rumpe. per aduersos aperi tua carbasa fluctus.
 Nec flantes horresce nothos nec murmura ponti.

F Baptista Mantuanus

Irato te crede mari; proramus patentes
 Ad celi conuerte vias, reget ipse per vndas
 Temonem velumque deus; puppemque tenebit;
 Nec sinet in scopulos fragilem tranere carinam.
 Semper olympiaca terram speculatur ab arce.
 Et quoscunque operi vidit se accingere sancto
 Numine praesenti deus adiuuat; odit inertes.

Clymene

Cyrene

Dione

Europa

Danae

Aegina

Læda

Calisto

Pugnam inuade: deo nihil inspirante timendū.
 Regia dum tales. Hic habetur oratio gabrielis ad diuam catharinam: in qua recitatū adulteria & obscenavita deorum gentilium, verū Plinius in secundo naturalis historiae dicit accedere proxime ad dementiam: credere matrimonia aut adulteria inter deos suffit, veritatem inulta gētilitas cum qua catharinæ agendū fuit: habuit eos qui talia cōmiserant pro diis suis. Multæ autē tanguntur fabulae aut historiæ quas paucis percurrā. Clymene oceani & thetyos filia ab apolline corrupta: phaetonta genuit: qui patris currum regens in æridanū precipitatus est. testante Ouidio in principio secundi metamorphoseon. Cyrene nympha & filia penei fluuii thessalique ab eodem apolline oppressa aristēum peperit: qui in arcadia regnauit mel inuenit: & lacris coagulum et vsum olei. De quo Vergilius in fine quarti georgicorum. Dione nympha oceani & thetyos filia a Ioue compressa venerem peperit. Europa agenoris filia a Ioue in taurum verso delusa & oppressa est: & ab ea pars tertia mīdi denominata. De hac ouidius in principio tertij metamorphoseos. Danae acrisi filia a patre tūri inclusa: a Ioue in pluviā auream verso corrupta fingitur & perseū peperisse. Vnde ouidius metamorpho libro quarto mentionē facit. Aegina asopi fluuii achaic filia a Ioue rapta & oppressa in insula eginæ nomen dedit: & æactū patrem pelei telamonis & phocigenuit. Læda seu græce læde tindari cōiuncta ab Ioue in cygnū verso compressa polluce & helenam genuit, nota est fabula. Calisto lycaonis arcadiæ regis filia (vt scribit hesiodus) studio venationis inducta relicto patre: sese in silvas contulit: fūctaque vna ex comitibus dianæ tandem sola inuēta a Ioue oppressa est: quod facinus cum aliquādiu caelasset: tandem iussa cum ceteris lauari: tumore vteri crimen detexit: quāobrem indignata dea: illa

Parthenices Catharinariæ Lib. I. Fo. XVII.

in vrſe effigiem commutavit: in qua specie non multo post filium peperit quæ arcada nominavit: vnde arcadia postea dicta. Alii tradunt iouem in diane specie cum solam compreserit cū ea cōcubuis fe: nota autem est fabula quomodo in cœlum transfata dicañ. Maia in cyllene monte a ioue compressa mercurium genuit. Semele a ioue corrupta & ab eo secum in specie fulminis concumbente extincta moriēs bacchū peperit. Phyllira oceani filia a saturno in equū verso cum iouem quereret oppresa chironem seu chirona genuit iustissimum centaurorum & achillis præceptorē. Ariadne minois cretensis regis filia a theseo tanq sponsa: cum phedra sorore domo paterna aucta & in naxo aut chio insula ab eo dormiens dederūta: expergefacta cum q̄stibus omnia impleret a baccho transeū te amata & cognita thoantē genuit lemni postea regem. Persephona seu proserpinam cereris filiam pluto cum uxore careret rapuit ac violauit. Venus anchisæ per adulterium cōmixta æneam peperit: vnde primo enei. Tu ne ille æneas quem dardanio anchisæ. Alma venus phrygiæ genuit simoentis ad vndam? Thetis ex pelleo viro mortali achillem genuit. Medusæ filia phorci ex ceto maris belua circa littus vagantis pulchritudine captus neptunus: fugiētemq; persecutus eam in phano palladis opprescit: quam iniuriam vlcificens dea crines puellæ in angues mutauit: fecitq; vt omnes eā insipientes in lapides verterentur: longa sed nota est fabula. Mercurius ex lycaone deucalionis filia autolium genuit: quocirca hic deucalidem: non dedalidem scribendum putem: vt sit patronymicum per ablationem litterarum sicut scipiades pro scipionides. Venerem vulcani coniugem mars polluit. Et pallada frater eius vulcanus polluere conatus fernē in terram fudit: vnde erichtonius natus fингitur: anguinis pedibus. Endimion pulchritudine vltus lunam in amplexum illexit: virgilius tamen vellere id factum dicit quod hic pani datur. De inachide. i. ifide quæ deo dicitur prius dictum est. Cetera exponēdo patebunt. Ordo igitur est. Dum regia virgo videlicet Catharina: voluit tales curas sub pectore: & dū ipsa fugiens animo (corpoere enim non potuit) terras. i. terrena: cogitat id est animo complectitur coelestia: ecce (quod inopinatæ rei aduerbiūm est) ardor igneus nouæ lucis: micat. i. coruscat & resplendet: atq; paries coruscat splendore tepercusso: trabes auratae. i. auro tepte: micuere: colunæ micuere: & lacunar. i. connexio trabium in medio camere: vsum sup. est: ardere flammis subitis. i. ex improviso ortis. Nuncius. s. gabriel: dixit ore. i. vultu emisso e nubib⁹ mitidis: o regia progenies: cōsortia diuum. i. diuorū .i. spirituū coelestium

Maia
Semele
Phyllira.

Ariadne

Persephōe
Venus

Thetis
Medusa

sunt concessa tibi: quia tu concipis deum alto corde: pone: id est de-
pone metum: & secura. i. seorsum a cura & minime sollicita intelli-
ge meas voces. Ego existens ille qui fui ante. i. prius orator: id est
legatus ad sanctas aures mariae. (s. matris domini ad quam missus
est angelus gabriel: luce. i. Bene autem secunda breui. ptulit more lati-
no quia etiam marius latinum nomen est) mittor modo tibi. i. ad
te & ad tuam consolationem: de summo olymbo. i. celo. Nam pri-
mi. i. p̄cipiū honores debenrur tibi post illam. s. virginem mariam
inter acies virgineas (appositorie. q.d. existentes) castra albentia. i.
stolis albis fulgentia. (Castra autem hic posuit & prius pro consol-
tio seu collegio & coetu multorum ad idem officium quasi ad eā
militiam deputatorum) Tu scis veteres deos. i. quos vetusta genti-
litas coluit dissentire christo: id est consilijs & p̄ceptis christianis:
odio: id est propter odium lucis: & studio malignae mentis: & libi-
dine: id est inordinata affectione imperti& vanae laudis. & scis eos
certare magno molimine. i. conatu: in. i. contra: bonos mores: nec
id est et non: posse ferre: id est pati & tolerare nitorē pudicitiae. apo-
lo existens corruptor. i. violator clymenes matris phaeontis (non
dices phaeontis licet id semel legatur apud martiale) pressit: id est
opprexit dionen nympham & matrem veneris: & europam filiam
agenoris: danaen filiam acriij. Alopida: id est egīnam filiam afo-
pi: ledam vxorē tyndari: atq; lycaonidē: id est lycaonis filiam vi-
delicet calisto aut si maius calistona. item maiam matrem mercuri-
& filiam atlantis: et parentem. i. matrem bacchi. s. semelen. Falcit
id est saturnus falcem eo q̄y visitator est ferēs: pressit aut rapuit gna-
tam: id est filiam oceani. s. phylliram matrem chironis. Bacchus ra-
puit minoīda. i. minois filiam ariadnen. Pluto rapuit persephone
(que latine proserpina dicitur) filiam cereris. venus vxor vulcani
conreditur anchise: id est coit cum anchisa: ad. i. iuxta amorem si-
moensis: illius fluij troiani (declinatur autem hic simois huius si-
moës &c.) Pelleus rex thessaliq̄ incestat. i. polluit cubile thetydos
scilicet nymphę et matris achillis: Neptunus rector aquarum pol-
luit phorcida: id est phorci filiam. s. medusam in templo minerua
seu palladis: Mercurius magister. i. auctor et inuentor fraudis et fur-
rum: polluit deucalidem. i. deucalionis filiam lycaonen. mauors. i.
mars polluit venerē: & frater palladis. s. vulcanus polluit pallada:
aut saltem secundum fabulas id conatus est: endimion pastor ille
polluit lunam vultu. i. pulchritudine vultus sui: Pan deus pastorū
polluit lunam vellere. i. p̄cio velleris nitidi. Iasius polluit cererem;

nulla progenies deorum. s. gentilium est sine labe: nisi forte inachis
id est Io inachi filia: existens pellex iunonia (quia iunnonem thala-
mo legitimo fraudauit: committens cum ioue adulterium: non er-
go eam pollutum dubitat: sed cum in ægypto colatur eius vitam
catharinæ maxime notam significat) quæ plangit fistro: id est illo
instrumento musico arguto: id est stridulo & sonoro: Osirim suum
videlicet maritum. Et virginitas odiosa istis: scilicet vilibus & tur-
pibus dijs & deabus parauit tibi infidias. Prælia descendunt in: id
est contra te: a lōginqua yrbe thibridis: scilicet roma: & a memphi:
id est egypto coniurata in te. quia nulla virtus est tuta sub principe
indigno: id est malo qui indignus est principatu: Nulla gloria
est castis sub rege incesto: id est non casto. Nam probitas semper
contraria vitis: nescit pacē: & sustinet dextra et leua: id est ab utraq;
parte: vel totis viribus: cateruas: id est acies aut copias hostiles: &
parat se semper ad iactus illatos: id est inferibiles) Labore est in virtu-
te: sed certa dona sunt sup. in ipso labore (hoc catonis apud Aulū
gellium verbum est) merces fit ex operis: id est operationibus et di-
ligentia. quies eterna surgit: id est oritur de sudore: id est molimine
& lucta contra vitia: et voluptas surgit de mero: id est tristi-
cia quia beati qui lugetis & cetera. Quisq̄ sup. ex omni numero
plebis: id est humilium & patrum: id est nobilium non habet cor-
onam victricem: id est victoriae mercedem nisi is supple qui po-
tuit certare: et datum est multis certare: sed paucis vincere: vel
sic. & certare est datum multis: sed vincere atq; coronari et ve-
ctare: id est secum auere celebres triumphos: paucis sup. da-
tum est. Quare: id est quamobrem: age: hortanis est: rumpe au-
daci nau procellas surgentes: id est vince fortí pectore tentatio-
nes futuras: & aperi: id est pande: tua carbasa: id est vela perfluct⁹
aduersos: id est audacter resistē aduersitatibus in te venientibus:
nec horresce notos: id est ventos illos humidos: flantes sup. in te:
nec horresce murmura ponti: id est maris: crede: id est commit-
te te mari irato: id est commoto: et conuerte proram: id est prio-
rem partem nauis tuae a proruendo dictam ad vias cœli: id est ia-
cta cogitatum tuum in deum: ipse deus reget per vndas temone
id est gubernaculum & velum: et tenebit puppem: id est posterio-
rem partem altioremq; nauis vbi nauarchi seu naucleri: hoc est pa-
tronii & gubernatores nauium sedent. nec deus sinet: id est permit-
tet carinam: id est nauem a parte totum: fragilem: tranare: id est
nando trâſire in scopulos: id est saxofas rupes aquis coopertas in

mari (Quia fidelis est deus qui non sinet vos tentari supra id quod potestis) Et ipse specula ē, i. quasi e specula videt semper terrā: ab aere olympiaca (quia prospexit de excelso sancto suo: dñs de celo in terrā aspexit) et de⁹ adiuuat numine p̄senti. i. benigno & cito auxiliante (P̄fens enim dicitur quicquid cito operatur quod debet: vi p̄fens venenum quod cito necat: p̄fens amicus qui cito adiuuat quoscumq; vidit accingere. i. disponere se sancto operi. i. ad sanctū opus: & ipse deus odit. i. odio prosequitur inertes. i. ignauos & sine arte atq; industria existentes quasi stertentes & oscitabundos: uade pugnam: nihil timendum est: deo inspirante. i. dūmodo de⁹ inspriet: contra dicitur. i. j. aenei. Sed nihil inuitis fas quēq; fidere diuis. Superiorē sententiā sic habet cato apud salustiū in catilina. Non votis neq; supplicijs muliebrib⁹ auxilia deorū parantur: vigilando: agendo: bene consulendo: prospere omnia cedunt. ubi recordiae te atq; ignauiae tradideris: ne quicq; deos implores: infestiq; sunt.

P̄fens.

Contra i-
gnauos
verbū Ca-
tonis.

Nuncius hæc. humili facundia virginis ore
Sic responsa dedit. Vobis ego numina grates
Non si vel totidem linguis quod dicitur Argus
Luminibus vidisse loquar: persoluere possim.
Omnia vos homini vitamq; alimentaq; vitæ
Vos datis: & cœli vos aspiratis amorem.
Blandiciisq; rudes ad contemplanda leuatis
Astra animos: & opes vestras monstratis in ipsis
Ignibus & cœli ornatu mundi q; decore
Perpetuo: nostra ne forte libidine mentes
Se lutea immergant nequeantq; attollere frontem
Ad cœleste bonum: nostra vos cura salutis
Sollicitat: nec nostra diu durare potestis
Damna pati: veniamq; datis peccantibus vltro.
Me prope lacentem charisq; parentibus orbam

Ante puellaris q; vos agnosceret ætas
Cum neq; fabar adhuc vos suscepistis alendam.
Propterea nunq; diuis ego thura piandis
Ulla dedi: nunq; fu mantia vidimus exta.
Sola dei mihi cura satis. mea tempore ab illo
Virginitas addicta deo: votisq; vocata
Palma triumphalis pugnæ: qua sanguine fuso
Testificata thronum christi super astra venirem:
Misererisq; choris superum: sed emq; beatam
Aetherea sortita: domo regna illa viderem
Aeternis congesta bonis: visuq; tuerer
Perspicuo: quod certa fides sed nubila monstrat.
Est amor iste furor: quo tempore saucia longo
Nectar & ambrosiam sitio: tantusq; medullis
Ardor inest: tantus cœli calor ossibus haesit:
Ut mors nulla queat mihi formidanda videri
Sed iucunda magis. cur non quæ pertulit agnes
Ipsa feram: cur non agathes imitabile fatum?
Lucia: cuius erat neq; mens: neq; fortior ætas:
Vicit: & istarum fœlix trinacria palmas
Vidit, anastasiæ tellus romana triumphis
Gaudet: ad istarum laudes & præmia curro.
Tumodo qui cœlo frueris diuine minister:
Hæc offer mea vota deo: si fuerit: omne
Dulce mihi certamen erit: pugnamq; diemq;

Arbitrio legat ipse suo. sic fata nitentes
 Verit humi assurgens oculos. se nuncius albam
 Colligit in nubem. sparsisq; per atria succis
 Ambrosiæ: dulci repetiuit sidera cantu.

Argus

Nuncius &c. Hic ponit responsum diuæ martyris: quod sane fertū est: sed nō adeo obscurū. Certū est argo centum oculos a potis dari: nec simpliciter centū linguis dicit. quia vt inquit perius. V atibus hīc mos est centū sibi poscere voces. Vñ vergi. in. vi. homēritū imitatus dicit. Non mihi si linguae centū sint: oraq; centum ferrea vox: oēs scelerū comprehendere formas Omnia poenarū percutere noīa possem. Ordo igit̄ est. Nuncius haec supple dixit. Facundia virginis. i. ipsa virgo factūa: dedit sic respōsa humili ore. o mina. i. o potestates coelestes seu o beati spiritus: ego nō possim p; soluere vobis grates. i. gratias supple cōdignas (vnde dicit persol uere qđ est perfecte soluere) si. i. tametī ego loquar vel. i. etiā: totidem linguis quot luminibus. i. oculis argus dicitur vidisse: hoc est centū. V os datis hominī oīa: videlicet vitā & alimēta vitā: & vos aspiratis amoīē coeli. i. coelestīū: & vos leuatīs blanditijs. i. blādis inspirationibus animos rudes ad contēplanda astra: & vos monstratis vestrās opes. i. diuitias & facultates: in ip̄is ignibus. i. siderib; coeli: quia coeli enarrant gloriā dei: & in ppetuo ornatū coeli & decore mūdi: ne nostræ. i. humanę mētes iminergāt forte se: libidine lutea. i. affectione terrena: & nequeāt attollere frontē ad bonū coeleste. cura nostræ salutis sollicitat vos: nec potestis pati nostra damna durare diu: & vos datis nobis peccātibus vltro. i. sine merito nostro: veniā. V os suscepistis me prope. i. quasi adhuc lactentem. i. fugentē: & orbā. i. priuata charis parētibus: anteq; ætas puellaris agnosceret vos. s. cum neq; fabar. i. loquebar adhuc. i. cum essem adhuc infans: suscepistis inquā me alendā. i. educandā & aio & corpore. Propterea ego nunq; dedi vlla thura: diuis. i. dij; gentilium piandis. i. placādis: id est ad placādos deos gentiliū: & nos nunq; vidimus exta fumantia. i. nunq; sacrificauimus idolis. Sola cura dei fuit mihi satis. mea virginitas. i. castitas virginalis: est addicta. i. consecrata & dicata deo: ab illo tēpore. & palma. i. victoria aut corona victoriae: pugnæ triūphalis. i. martyrum: est vocata. i. desiderata a me: votis. i. toto desiderio: qua scilicet pugna ego testificata thronum. i. maiestatē diuinam christi: sanguine meo supple

fuso: venire super astra. i. in coelū: & miscerer choris superū pro superū id est coelestium: & ego sortita. i. in sorte accipiens in domo a therea id est coelesti sedem beatā: viderē illa. i. laudatissima regna congesta id est accumulata æternis bonis: & tuerer. i. inspicerē perspicuo id est claro & perspicaci ac penetratē visu: id supple quod fides certa: sed nubila id est obscura monstrat (quia videmus nunc in enigmate: tunc autē facie ad faciem (Aduerte tuerer per secundā declinationē a tueor deductū: quod nō solum defendere: sed etiam inspicere significat. nam tuor alexandrinum rarum inuentu est.) Iste amor quo ego fauia longo tēpore sitio: nectar id est potum coelestem: & ambrosiā id est cibum coelestē: hoc est fruitionem diuinitatis christi: est furor id est rapit me extra me: q; tātus ardor inest medullis: & tantus calor: id est feruens amor coeli hæsit ossibus supple meis: vt nulla mors queat videri mihi formidanda: sed magis iucunda. Curego non feram: id est patiar supple ea tormenta: quæ agnes virgo & martyr christi: pertulit id est ad finē vscq; tulit: cur fatum. i. mors & martyriū agathes etiam virginis & martyris non est supple imitabile supple mihi. Lucia etiā virgo & martyr: cuius neq; mēs neq; ætas erat supple fortior q; mea supple vicit: & trinacria. i. sicilia felix: propter præsentia eorum: vidit palmas istarum: tellus romana gaudet triumphis. i. triumphali vīctoria & martyrio anaftasiae: ego curro ad laudes & præmia: istarū scilicet virginū & martyrum. (Aduerte lector agathen seu agatham/luciā/anaftasiā/penultima breui pronūciari debere). Tu o diuine minister q; frueris modo coelo: offer deo haec mea vota. i. desideria. Omne certamen erit mihi dulce: si ipse fauerit. i. aspirauerit & annuerit mihi: legat. i. eligat ipse: pugnā id est genus martyrij: & diem. i. tempus martyrij: suo arbitrio. Et ipsa fata: id est elocuta sic: ipsa assurgens: id est euerentiā faciens verit humi: id est in humū. (Sic boetius. defecit oculos humi) oculos nitentes. Nuncius scilicet gabriel colligit se in albam nubē: & repetiuit sidera supple cum dulci cantu: & hoc succis ambrosiæ. i. suaissimis odorib; sparsis per atria: quod boni spiritus indicium volunt.

Tueor

Lucia

Iam vada carpathiæ vulcans maxentius vndæ

Littus alexandri & phariam procul aspicit arcem

Atq; ait o magni salue pars tertia mundi

Aphrica romanā fausto precor omine classem

E ii

Aspice, & auspicijs diuum mea vota tuorum
 Prospera sint; saluete dei; saluete penates
 Indigenæ; quos relligio longæua parentum
 Excoluit, sacros venio latus honores.
 Sæcta sequor mandata iouis; ritusq; reporto
 Diuinos ad templo deum, dum talia fatur
 Præuolat ad portum remis; ventoq; secundo
 Cymba leuis; volucrem cursu quæ vinceret eum;
 Summaq; vi recto fugiens mouet æquora lapsu.
 Fama per ægyptum prætentaq; littora ponto
 Nunciat aduenisse rates ex rive latina:
 Adiectumq; freto romani regis alumnum.
 Cuncta magistratus lucem posuere per illam
 Publica; pellei priuata negocia ciues.
 Festa dies agitur; nitidis urbana iuuentus
 Vestibus & multo testantur gaudia cultu:
 Turba coit; pictis oneratur puppibus æquor.
 Murice vela rubent; radiant aplustriaocco.
 Dicitur e lato gradiens maxentius ore
 Splendidus & gemmis & multo lucidus auro.
 Ausoni; libyci; simul glomerantur vtrinq;
 Sistra sonant, altis lucent in turribus ignes.
 Moenia fronde virent; & odoro gramine portæ.
 Altera lux ortum casij de vertice summo
 Extulerat solem cum rex iam squallida multo

Templa situ subet ornari; veteresq; per aras
 Purpureos spargi flores; & rite parari
 Danda Echatum bæ quoæ sunt animalia sacro.
 Christigenæ soliti crudis præda esse tyrannis
 Contremuere metu; & multi petiere Syenen;
 Thæbæosq; lares; & Syrenaica regna
 Aethiopumq; domos & littora gentis Erembæ.
 Sicut vbi mites aquilam videre columbæ
 Nare per aerios tractus; nec pinguisa rura
 Nec placidae retinent epulæ, timor omnia vincit.
 Pars latet vmbrosos saltu; pars alta volatu
 Tecta petit; pars montanis caua saxa latebris;
 Et pennis percussa sonat pernicibus aura
 Tunc est cœpta colli regio deserta; solumq;
 Solibus exustum assiduis; & rura yenenis
 Inlyta, & arentes terræ fitientis harenæ.
 Soliuagus vastam petiit tum paulus crenum
 Hispidus; & fuluæ tectus velamine palmæ.
 Cuius ad ignotas veniens Antonius ædes
 Incidit in fatyros, mox flebile corpus amicū
 Condidit; & siccis vitam traduxit in aruis
 Inter harenicolas colubros & sæua leonum
 Semina graminibus vescens & fluminis vnda.
 Clam vada &c. Describit aduentum maxentij & qualiter suscepimus carpathos
 est ab alexandrinis. Carpathos insula est non longe a mari icario. Carpathiū
 excelsa et ducentorū stadiorū hñs circuitū: a qua mare carpathium mare.

Alexandria appellatum est: quod ex parte austri icario cōiungitur vt docet strabo li. xi. Littus alexandri. i. alexandriæ ciuitatis ab alexandro constructæ inter duo maria q̄ locū vndiq̄z alij t: alterū a meridie qd māriæ lacus: mareotis appellatur. In magno autem portu iuxta igreſ ſum ad dexteram eft insula & turris pharus: quam turrim phariam arcem hic appellat. Auspicijs diuum: nullam rem magni momenti romani olim ſine auspicio. i. auitū inſpectione incoabant: vñi auspicium p̄ ſcili ciuoatione: & auspicari pro incepſiſe vulgo legimus. Ciues pellei. i. alexandriini: nā alexander conditor vrbis pellei erat vnde Iuuenalis. vnuſ pelleo iuueni non ſufficit orbis. Dictus auē pelleus a pelleo vrbē macedoniac in littore egei maris: in qua philippus pater alexandri et ipſe alexander magn⁹ nati ſunt. A pluſtria ſunt ornamenta nauium quaſi ſuperflua vt ſine quibus nauigant poterit ab & priuatua particula & τωλιος quod eft nauigatio. Iuuenalis ampluſtre dixit: quaſi ſit quid amplius q̄ ad nauigandum requiratur & in plurali: nunc per ia nunc pera tantum vtrumq; reperitur. Casius mons eft circa peluſium: ab oriente alexandriam respiciens. Ecathombe: centum capitum ſacrificium eft. Syene vrbis eft in confinibus æthiopiae atq; ægypti ſupra alexandriam meridiem versus. Thebe huius thebes vrbis egypti fuit quam biferis egypti rex condidit græci heliopolim. i. folis vrbem vocante: centum portas habuisse fatetur. Iuuenalis dicens: Atq; vetus thebe centum iacet obruta portis: a thebe autem fit thebeus: vnde hic thebeosq; lares. Sunt etiam thebe in boetia vnde thebar⁹. numerum. deducitur. Gentis erembæ. Erembos strabo arabes veriſimilius dici censet: ſuntq; in extremis arabia & ethiopiam versus autodionyſio. Eremus deſertum dicitur: inde Eremita eius loci habitator: cum autem vastam eremum dicat: diſcant pueri: foeminae genere: ſine aspiratione & media longa proferre. Satyros vetuſta gtilitas deos ſyluestres ſed ſemideos putauit ac coluit quos in defenſis ethiopiæ fuiffe multi predican. Pomponius mela vltra atlanticum mauritanie montem ſcribit noctu persæpe vifalumia: et crepitus cymbalorum ac fistularum cantus auditos nec die repertum queſt idcirco pro eōſtantihabitū hos faunos eſſe ac satyros & eius gentis animalia. In vita diuī antonij legitur satyrum occurſiſe: ſed finem facio. Ordo eft. Maxentius fulcans id eft naui diſcindens ſicut terram aratro fulcamus: iam vada: id eft loca proxima portu vnde carpathiæ id eft maris carpathijs: aſpicit procul littus alexandriæ ciuitatis quam alexander condidit & in qua ſepultus eft: & aecem phariam: id eft turrim quaſi pharus nominatur atq; ipſe ait:

Auspicia
Auspicio.
Pellei

Apulſtria.
ampluſtre.

Casius.
Ecathōbe.
Syene
Thebe

Thebe,
Erembi
Eremus

Satyri.

aphrica pars tertia magni mundi: ſalutē. ego precor aſpice fauſto. i. ſeſſili omne: clafſem romanam: & mea vota ſint proſpera: auſpicijs: id eft prouidentia: tuorum diuum pro diuorum. O dei penates id eft domeſtici: et indigenæ: id eft id eft ex eo loco geniti nec aliunde adueſti: ſaluete: quos deos indigenas lōgeua religio (cauſa metril duplicatur ſicut tertio ēnei. Maneant in religione nepotes) parentum: id eft maiorum: excoluit. i. p̄ter ceteros coluit: ego venio laturus. i. oblatus hoc eft vt offeram: ſacros honores: ego ſequor ſancta mandata iouiſ: & reporto ad templa deum pro deorum: ritus diuinos: interea ſup. dum maxentius fatur talia. Cymba id eft nauicula leuiſ. i. velox et cito prouolat ad portū: temis et vēto ſecundo: vt. i. tanq; ea q̄ vinceret. i. vincere poſſet curſu. i. currēdo eurum volucrem. i. ventum illum rapidiſſimum: & ipſa fugiens id eft per modum fugientis accelerans recto lapsu vix mouet equo ra ſumma. i. ſummitatem equoris: quod effectum innuit poeta do lo persephones. Fama nunciat per egyptum & per littora p̄tentia ponto: rates adueniſſe ex vrbē latina. f. roma & alūnum: id eft filiū romani regis ſcilicet maximiani herculei: hoc eft maxentium: aduectum freto: id eft mari. Magistratus. i. i. qui reip. p̄ſunt: poſuere: id eft depoſuerunt & ceſſare fecerint per illam lucem. i. diem: cuncta publica ſup. negocia. & ciues pellei. i. alexandriini ab alexandro pelleo vrbis conditore denominati: poſuere ſup. cūcta negocia: id eft ad priuatatos ſpectantia: hoc eft ſua cuiusq; dies agitur festa: iuuentus vrbana. i. multitudi iuueuum vrbem illam habitantium: teſtātur gaudia nitidis uestibus & multo cultu. Turba. i. multitudi po puli: coit. i. congreditur: & coetum facit: equeſt oreratur puppibus pictis: vela rubent murice. i. purpureis ornamentis: apluſtria: id eft ornamenta ſuperflua ad nauigationem radiant coco. i. coccineis ornamentis. Maxentius gradiens. i. incedens ore elato: ducitur. f. e nau: eſtens ſplendidus et lucidus gemmis et multo auro. Aſoni. i. latini: et lybici. i. aphricani: glomerant. i. in morem glomeris circumduant & conſtipant ſimil vtrinq; i. ab vtraq; parte. Sistra. i. cymbala egyptiaca: qualia ifis gerit: ſonant: quia pulsantur. ignes lucent in altis turrib⁹. moenia virēt. i. viridia apparēt: fronde. i. ramis ſuppositis: & porte virēt gramine odoro. i. herbis odoriferis: que oia in cōgratulationem aduētus regiſ ſiebat. Altera. f. poſtera lux: extulerat ſolem ortum de ſummo vertice casij: id eft illius montis: cum: id eft quando rex iubet iam templa ſqualida: id eft obſita multo ſitu: id eft lanugine & mucore: qui in locis incultis nascitur: ornari: id eft purgari & decorari: q̄ pro et: iubet flores purpureos

F. Baptista Mantuanus

spargi per veteres aras: & iubet animalia quae sunt danda: id est adhibenda sacro: id est sacrificio ecathombeo: id est ceterum capitum parari rite: id est secundum ritum sacrificandi: quia non omne animal aptum erat sacrificio. Nam boues debebant esse intacti: oves lecte: porci eximi: &c. Christigenus soliti esse preda crudis: id est cum delibus tyrannis: contremuere metu: & multi petiere syenen: ciuitatem illam in confinibus ethiopiæ: et lares thebeos: id est vicinius bi thebe quondam erat: & regna syrenaica: & domos ethiopum: et litera gentis erembae: id est arabum: hoc est diuersas regiones circumiacentes. Apud strabonem in fine operis eius Cyrenaica oppida ponuntur. Apollonia Barce Thenthira et berenice: ubi per scripturam scribitur. Ponit autem poeta similitudinem dicens, sicut columbae mites: ubi id est postquam videre: id est viderunt aquilam nare. i. volare (sic & virgilius de apibus: nate per estatam liquidam) per tractus arios: nec rura pingua: nec epulae placidæ: id est quae placere solebant retinet sup. eas: timor vincit omnia. Pars sup. columbarum latet in saltu umbroso: pars petit volatu alta tecta: pars petit in sup. montanis latebris saxa caua: & aura percussa pennis sonat: id est sonitum magnum dat. Regio deserta ægypti. s. est coepita colli tunc: id est eoque. & solum exustum assiduis solibus: & rura inclyta: id est clara et famosa venenis: & terræ harenæ fitientis acarætes: sup. sunt coepitæ colli. Paulus. s. primus eremita solitagus. i. solus vagans petitum. i. tunc erenum vastam. i. desertum domicilijs carens: existens hispidus. i. pilosus: & tectus velamine palmæ fulvæ: id est crata confusa ex ramis palmarum quæ mature frondes fulvas habet. Ad cuius scilicet pauli ignotas aedes. Antonius. s. sanctus veniens: incidunt in satyros: deos sylvestres & condidit. i. sepeliuit mox corpus flebile amici. s. pauli: & traduxit vitam in aruis siccis vescens graminibus & vinda fluminis inter colubros harenicos. i. loca illa harenosahabitantes: & inter seua semina. i. saeuos foetus et catulos leonum.

Templa coronantur certis: & funibus actis

Barbara suspendunt aulae sub apside curua.

Pinguia mittuntur docti per rura ministri

Quæ vicina bibunt piscois flumina Nili

Atque papyriferæ dulcem Tritonidis vndam:

Et qua se viridi Mareotis harundine cingit.

Parthenices Catharinariae Lib. I Fo. XXIII

Adducant delecta boum qui corpora centum,

Interea cultros paterasq; & thura sacerdos

Expedit: & sacras longo locat ordine vestes,

Ante ea neglectus meliori pascitur Apis

Gramine: & extento iacet ad præsepio ventre.

Iamq; dies folennis adest. mugitibus auræ

Per fora perq; vias virbis per compita clamant.

Aera crepant: clangore tubæ complentur acuto.

Consequitur vulgi strepitus turbæq; frequentis

Murmur: & inflato resonat caua tibia buxo.

Clarus ad illustres graditut Maxentius aras;

Et circum pellea micat romanaq; pubes.

Angelicas alto voces sub corde volutans

Costis adesse videt speratae tempora pugnae.

Et q̄q; immota maneat sententia mente:

Atq; adamentis vincis frenata libido

Inuita ratione scelus non audeat vllum:

Ora tamen meditans duris futibunda tyranni

Atq; graues penas horret: ceu saxe moles

Pulsa freto & circum salientibus æquoris vndis

Vapulat atq; tremit: sed non vestigia mutat.

Dumq; animus tanto curarum impellit astu

Non procul ecce duæ vultu incessuq; verendo

Fœmineæ species adsunt: quarum una Cybeli

Persimilis turtita caput stellataq; frontem:

F. Baptista Mantuani

Igneus ore color possit qui pana referre.
Pectora peroulitant nebulæ: giroq; volutes
Aereo ludunt & versicoloribus alis
Aequora venter habet: pictasq; per æquora puppes.
Squamiferiq; greges flexis per cœrula caudis
Arrectisq; natant pinnis: ludoq; fugaci
Per scopulos & saxa volant viridemq; per algam.
Inferius campi herbosæ: curuataq; rupis
Flumina: & excelsi nemorosa cacumina montes
Vertice inæquali: pecudes: humanaq; tecta.
Atq; per incultos saltus atq; inuia rura
Auriti lepores & flexis cornibus errant
Dorcades: & timidi dammæ ramosaq; cerui
Cornua tollentes vacuis spaciantur in agris.
Hæcterum natura parens: quæ virginis ora
Dulcibus amplectens vlnis: Quid mergeris inquit
Filia tot curis & sollicitudine tanta?
Contemplara meum decus & mea maxima regna.
Sanctaq; de nostris opibus velut ante solebas
Expulis animo curis solatia carpe.
Terra: fretum: nubes: flammæ: versatile cœlum:
Cuncta meis subsunt regnis: ego cuncta guberno.
Elige de tantis aliquid quod mulceat ægram.
Quid tuus hic inceror sibi vult? quid dulcia miris
Pallent ora modis: & quo tua forma recessit?

Parthenices Catharinæ Lib. I Fo. XXIII
Pone deum curas. diui sua fidera seruent;
Ambrosia viuant: & delectentur olymbo.
Terra subest homini: terrena neg ocia tracta,
Nec fines frustra humanos excedere tenta.
Tune potes volucrum per iter tranare sub vndis
Degere: & obscuris inter delphinæ in antris.
Sirenes vbi sunt & inertia corpora phocæ?
Ut tibi per spelæa maris: per lustra feratum
Sic quoq; per cœlos inter consortia diuum
Legibus æternis vita hospitiumq; negatur.
Nec fas est homini cœlum sperare. deorum
Regna cupis: sed emq; tibi promittis olympi
Cum neq; brutorum latebris assuescere possis?
Omnia limitibus certis ego sola diremi:
Quos transire nefas. ea vota superflua pone.
Sit tibi cura decor: tua sit tibi curavenustas
Ingenio condita meo dum fingere tento
Calliopes oculos: & virginis ora medusæ:
Vtere deliciis: & ne contemne iuuentam.
Nec te finge deam. sed te mortalibus æqua.
Sic natura parens tristem salata puellam.

Templa coronantur &c. Docet quomodo maxenti⁹ instaurauit
sacrificia: & quomodo ad strepitum clagoreq; sacrificatiū excitata
est catharina ad martyrii palmam vltro petendā: refragante tamen
paulisper natura: quia spiritus quidem prōptus caro autē in firma:
quam rem poetice & admodū graphicè describit inducens cybelē
matrem deorum hoc est naturam martyrio dehortantem: & gratiā

Aulea

Papyrus

Apis

ad ipsum inflammantem. Si qua obscura sunt vocabula ex ordine patebunt, quem simul cum expositione ponam. Est autem talis. Templa. i. phana deorum gentilium coronantur sertis. i. coronis ex floribus & herbis consertis: & ipsi sup. ministri suspendunt sub apside curua. i. curuatura & arcu: Aulea. i. vestimenta parietum figuræ aut flores intertextos habentia: quæ si sternantur tapetavcentur: vulgoq; tapeta vel tapetes dicunt: barbara. i. perigrina: & a barbaris aduecta: suspendunt inquam funibus actis. i. ductis per parietes: ministri docti. i. eruditæ qui boues ad sacra apti sint: mittunt per rura pinguiæ: quæ rura bibunt flumina. i. irrigantur a fluminibus: nili pisces. i. pisces pleni: raro enim pluit in ægypto: sed inundante nilo & artua irrigante fertilitas sequitur. Atq; quæ sup. bibunt dulcem vndam tritonidis illius paludis: papyrifere. i. pdicentis multum papyri: Est autem papyr⁹ species harūdinis in egypto nascens: in cuius interiori pellicula aliquādo scriptitatum est: vnde carthas nunc quoq; papyrum vocant: quinetiam vestes sibi ægyptiæ ex ea contexerat: & sup.mittuntur ad eam partem egyptiæ qua mareotis. i. lacus ille ingens cingit. i. circundat et sepi se: vindi harundine. i. papyro: mittuntur inquam qui adducant centum corpora boum delecta. i. de alijs lecta. i. centum boues intacts & mundos qui nūq; iugum passi fuerant. Sacerdos sacrificulus. i. expedit. i. expedite parat interea cultros quibus boues mactetur: patens. i. vasa patentia quibus sanguis suscipiatur: aut vīnum inter cornua fundatur: & thura quibus sacrificium compleatur: & locat vestes sacras. i. quibus in sacrificijs vtendum esset longo ordine: quod multæ significanrus fuisse aut magnæ. Apis. i. bos egregius in quem osirim se conuertere putant: neglectus ante ea sup. tempora: pascitur meliori gramine: & iacet. i. recubat ad psepiæ vête exto. i. pingui & obelo & cibo ac pingui pleno. Vt vero rem paucis expediā. Iuxta stygem paludem ultra quam isis mariti sui: quem osyrim diximus membra tandem inuenta sepelierat: bos egyptiæ apparuisse dicitur: quem egyptiæ osyrim putauerit: & vt dei adorare coeperunt: mutatoq; nomine apim vocauerunt: quod lingua eorum bouem significat: deinde etiam serapis dictus est. Hic bos dicitur in signis in dextero latere candente macula q; cornibus lune similis est iam crescere incipientis. nodum sub lingua habet quem cantharum appellant: non est phas eum certa vīte spacia excedere. Mersum in sacerdotum fonte enecant: alioq; multis lachrymis & luctibus quem substituat querunt: & donec inuenient deralis etiæ capitibus moerent: inuentus deducitura sacerdotibus memphim:

vbi gemia ei delubra sunt: thalamosq; vocat: quo & alterū intrasse mortiferū est: in altero dira portēdit. respōsa priuatis dat: & de manib; cōsulentū accipit cibū. Germanici cæsaris manus aduersat⁹ est: qui paulo post extinctus est. Cū se protūpit in hominū coetus sine strepitū icedit: lictorū & puerorū caterua comitat. quæ cōcinit carmē in honorē eius qd ille intelligere videt & adorari velle. Fœmina bos semel in anno ei ostēditur: semp eodē die & inueniri eam & extingui memorat: hæc deapi fabulatur. Vt ergo ægyptijs complaceret: inouauit eorū quoq; supstitiosa sacra. Iaq; dies &c. Ordo est: & dies solēnis adest iam: aurē clamāt. i. resonat mugitib; s. boū per forā: p vias vrbis: & p cōpita. i. loca q; populus cōpetit. i. simul petit. æra. i. instrumēta ærea crepāt. i. crepitū faciunt: & turbæ complētur acuto clāgore: strepitū vulgi cōsequit & murmur turbæ frē quētis. i. plurimæ. & tibia caua. i. fistula facta ad morē tibiæ (quia olim ex tibijs gruum fiebat fistulae & adhuc interdū fiunt) resonat buxo. i. ligno buxi cauato: inflato. buxus arbor est sempervirens. buxū materies. Virg. & torno rasile buxū. Maxētius clar⁹. i. resplēdēs & stipatus multis satellitib; graditut ad illustres aras: & pubes i. multitudo iuueni pubescentiū: pellea. i. alexādrina ab alexādro pelleo denoīata: & romana micat circū. i. in circuitu eius. Costis. i. filia costi catharina: volutās. i. frequēter voluēs sub alto. i. pfundo & sagaci corde voces angelicas. i. ea q; gabriel p̄dixerat. Videt tpa pugnē speratae. i. desideratē adesse: & qq; sentētia. i. propositū subeundi martyrii: maneat mente imota. i. imutata: atq; qq; libido. i. inordinata cōcupiscētia: frenata vīnclis per syncopā pro vinculis adamāteis. i. durissimis (vis vt nulla virum nō ipsi excindere ferro celicole valeat: vt dicitur. vi. ænei. dicit aut more graco & adamāteis. nā adamātinis latine dicit: sed penultia breui.) nō audeat vllfī scelus: rōne inuita. i. renuēte & obſtāte: tamē ipsa virgo. s. meditās ora furibūda. i. vultū & aspectū tyrranni furētis: atq; meditās grues poenas: horret. i. horrōte concutitur. Horror autē est dum aut timore aut frigore mehra cōcūtiuntur ac tremūt inuitis nobis: ceu. i. velutī moles faxea. i. colūna faxea: pulsa freto. i. mari ferido: & vndis æquoris circū salientibus: vapulat. i. percūtitur quidē: atq; tremit: sed nō mutat vestigia. i. nō depellit a loco suo. Dumq; animus &c. Introducit vt dixi naturam & gratiā: vicissim virginem sanctā cohortantē: alteram ad voluptatē: alterā ad martyrii palmā in qua re imitatur illud qd Cicero in officijs de hercule recitat: cui in adolescentia duæ mulieres apparuisse dicūtur voluptas & virtus. Hic enī pro voluptate naturā inducit quæ ad voluptatē prona est:

Horror

F

Pan

Cura

& pro virtute gratia: sine qua nullus virtus perfecta. Pro natura autem dea naturae apparuisse dicit: hoc est cybelenius sum representante. nam stelle in fronte coelum stellatum significat: color igneus in facie: sphaera ignis: & ita reliqua facile intelliguntur: quod Seruus pana hic dicit. Nam pana inquit dicit omnes: quasi totum viuens sum. habet enim cornua ad similitudinem solis radiorum & lunae cornuum: rubet eius facies ad aetheris imitationem: in pectore nebridem habet stellatum vestitum: et stellas imitetur pars inferior hispida: propter arbores & feras: caprinos habet pedes ut ostendat terrae soliditatem &c. dicit autem pana ex demone gorgone & chao una cum tribus partibus natu. sed ad ordinem tedeo. Dux animus catharinæ. sed impelli tantu' adest. i. seruore curas: (quia cura deum Seruum eo quod cor vrat) ecce duae species foeminae: vultu & incessu veredam: adsunt non procul quarum una pistilis. i. multum similis Cybeli quod mater deum dicitur. i. tellus seu natura ipsa: turrata caput. i. habens caput turratum & turribus ornatum: propter altitudinem celorum: quod perstellata fronte. i. hinc fronte stellata: propter firmamentum & planetas & est locutio poetica. synecdochen enim oratores fugiunt igne color hoc est rubicundus: quod possit referre. i. representare panam (eius enim facie seruus rubere dicit. facit autem pana in acto pana non panem) est super in ore. i. vultu eius: nebulae: quod regione aeris representat: per uolitatem pectora super eius: & volucres ludunt in gyro aero: alis versicoloribus. i. diuersis colorum. Venerabatur et quora & puppes pictas per aquora: & greges squamiferi. i. pisces natat caudis flexis: & pinnae arrestatis per cerula. i. maria cerulei coloris: & volat. i. celeriter mouetur ludo sanguinaci. i. simulando fugiam in ludo: per scopulos & saxa: & algas. i. herba marinaria viride. Inferius. i. in parte inferiore super sunt: capilli herbosi. i. prata & flumina curuata rupibus. & excelsim montes appositorie cacumina nemorosa inaequali vertice. i. vertice inaequali hinc: & pecudes et teda humana. i. mansiones & domicilia hominum: atque leporum auriti. i. magnas aures hinc: (sic etiam a vergilio appellatur) & dorcadis. i. capre filuestres: flexis cornibus. i. flexa & depissa cornua hinc: errant. i. vagantes pascendo per saltus incultos: & rura inuia: & dampna timidi sic in buco. Cum canibus timidi venient ad pocula dampnae & cerui tollentes. i. portantes cornua ramosa spaciatur in agris vacuis. Hec super natura: patres. i. mater terum quod amplectes dulcibus vlnis oravirginis: inquit o filia: quid. i. ad quod mergeris. i. obrueris curis & tanta sollicitudine? Contemplare meum decus & mea maxima regna: & carpe de nostris opibus. i. facultatibus & diuitiis sancta solatia: & hoc curis expulsis animo: sicut solebas ante. i. in priore iuueta. Terra / fretum. mare: nubes. i. aer: coelum / versatile. i. quod versatur: hoc est assidue vol-

uitur & vertitur: cuncta haec sub sunt meis regnis: ego guberno cuncta: elige de tantis super regnis & opibus: aliquid quod mulceat. i. mitiget & consoletur aegram super aio. i. te moerentem. Quid hic tuus moeror vult sibi? Quid ora tua dulcia pallent miris modis? & quo recessit tua forma. i. tua formositas? (Forma deum donatum a fortu quod est calidum: Forma eo quod calor naturalis formositate generet. cum ergo pallida sit: formam non facie amiserat). Pone. i. depone curas deum. i. deo: hoc est religio mea & metu deo: iuxta preceptum epicuri: diuini seruus sua sydera: & viuant abrosis i. dulci ac diuino cibo: & delectetur olympo. i. celo: terra subest hois: tracta igitur negotia terrena. q. d. coelum coeli domus: terra autem dedit filios hoim. nec tenta frustra. i. inuanum excedere fines humanos. i. hois concessos. q. d. altiora tenet ne quisieris. ne. i. an tu potes tranare. i. transuolare per iter volucrum. i. avi: hoc est per aera. q. d. minime. imitatus aut illud. vi. aenei. Insuetum per iter gelidas transauit ad artos. Potes ne tu degere. i. viuere quasi deagere. i. consumare vitam sub vndis & inter delphinias in obscuris antris: q. d. no. (Delphini delphinos hunc delphina: in plurali hos delphinias facit ultima corupta: quod si delphines more latino dixeris produceretur. etiam in buco. Inter delphinias arion. dicitur in antris dico obscuris sub vndis: ubi i. in quibus sunt syrenes: & phocae. i. vituli marini: appositorie: corpora iertia. i. somnolenta & sopori dedita. Ut i. quemadmodum vita & hospitium negat tibi per spelea. i. speluncas & antra maris: & per lustra. i. latibula & cauernas ferarum: sic. i. eodem modo: negat. quoque. i. etiam vita & hospitium tibi aeternis legibus. i. ab eterno constitutis: inter consortia diuinum per celos. nec fas est hois sperare coelum. Cupis tu regna deorum: & permittis tibi sedem olympi cum neque possis assuescere latebris brutorum: amara est interrogatio cum increpatione & vi. prohibedi. ego sola (inquit natura) diremi. i. diuini & scilicet oia certis limitibus. i. terminis: quos nephas super est transire: pone igitur. i. depone vota. i. desideria superflua: decor sit tibi cura. i. cura decorum tuum: venustas tua sit tibi cura: venustas ait codita. i. tuperata & expolita (a codio quod terqa penultima producit) meo ingenio: dum ego tento. i. conor: fingere i. exprimere & imitari in te: oculos calliopes: illius musei pulcherrime & suauissimam vocem hinc: quod heroicis praest: & ora. i. vultu & corpore spectum medusae virginis: quod oes mortales sic attrahit: ut quodsi lapides induerint: auelli quod nequiverint. Vt terribilis: & ne contineat ne consenserint iuuandas iuuentem. i. aetatem tuam iuuemus. Iuueta deum seruus est aetas: iuuendas dea aetatis: & iuuetus multitudine iuuenuit: nec fingit te deam: sed Iuuenda aqua. i. aequipara & non maiorem putat: mortalibus. i. ceteris hoibus Iuuetas Natura patres rerum solata est sic puellam tristem. Iuuetus

F . Baptis̄tæ Mantuani

Alterā quæ tales paulum cunctata loquelas
Hauserat & vafro gressum suspenderat astu.
Affuit: aurati crines: frons lactea: fulgent
Lucifero similes oculi. rubicunda colorat
Lactentes aurora genas: per eburnea colla
Cæsaries emissâ fluit. toga cætera vestit
Aurea: quæ tracto verrebat syrmate campum.
Cœlestis nitet ore decor. sparguntur odores
Ambrosij. crediq; nequit mortalis in illa
Spiritus: aut numen vel non sine numine imago,
Textus inauratae chlamydī descensus ab astris
Prolis olympiacæ: stygios ingressus ad amnes.
Ignea linguarum species: qua spiritus ingens
Intonuit super ora vírum: montisq; relichto
Vertice fidere am christus remeabat in arcem
Victor: & euulsæ cœco plutoñis ab antro
Patrum animæ niueis induitæ nubibus ibant
Aera per liquidum: terram prædatus & orchum
Rex superum tali repetebat regnatriumpho.
Gratia nomen habet: cuius præstantia formæ
Naturæ extemplo vísa obscurare decorem:
Non aliter q̄ sol maiorí fidera luce
Vmbrat: & exoriens alios exterminat ignes.
Hæc igitur sic orsa loqui. quid virginis altum
Deiçis in terras animum natura superbo

Parthenices Catharinatæ Liber I Fo. XXVII

Cæca supercilie: rerum te insana parentem
Dicis: & ignoras a quo tua venit origo.
Nec nosti genus ipsa tuum: tua signa sequuta
Nichomachi proles stellis erymanthydos vrsæ
Nauigat amissis: & naufraga sæpius arctas
Flante procelloso borea symplegadas intrat.
Namq; aliud vitæ genus immortalis olympos
Noluit esse homini. sed nocte credidit ortam
Nec me vidit inops lucis: murabile corpus
Contemplata deum sicco pertransit ore.
Auspicijs hanc vsc; tuis peruenit ad oram:
Hic sua sopito detraxit carbasa vento.
Dic vbi (si nosti) comites: primæuaq; christi
Castra: triumphalesq; viri: qui sanguine claras
Emisere animas: & qui vicere tyrannos:
Subiecere deo populos: tibi sola reliqui
Corpora: & immundos cineres & tabida membra.
Ipsa coronatas cœlesti lumine mentes
In sublime tuli: quare iam define nugis
Talibus illustres animos inuoluere cœca
Nube tuæ noctis. versis ita fata recessit
Passibus: at plutei lato natura sub orbe
Virginis in thalamo fertur liquisse pauorem.
Cuius vt agnouit fraudes abscondit amorem
Gratia discedens: eius qui strangeret omne

Virtus: & auxilio cœptis ingentibus esset.
 Protulit ora pauor gelidæ sub imagine mortis
 Pallidus: & curuo contractus pectora dorso:
 Cœcus: & clinguis: trepidus: vix ossibus hærens,
 Dentibus exertis trunca deformia nare
 Ora gerens: & crure labans: & frigore torpens.
 Cuivs ut horrificam effigiem stygiūq; colorem
 Et testudineos virgo perterrita gressus
 Vedit: ab aspectu monstri conuersa recondit
 Lumina: & admoto texit velamine frontem.
 Tum validis ardens animis alacriq; iuuenta
 Strēnuus & grato prætendens ore pudorem
 Virgineum: pictasq; ferens in pectore flamas
 In medium prorupit amor: cornuq; repartam
 Corripit: & monstri repetito verbere terga
 Pulsat: & in ictis agit extra limina plantis
 Vociferans: & fuste petens caput ora manusq;
 Non secus ac fertur: si vera est fabula: quondam
 Infernum domuisse canem tirinthius heros.
 Calcitat & manibus tensis auertere cornum
 Nititur & faciem monstrij defendere ab ictu.
 Acrius instat amor: tetroq; in puluere versum
 Execrat indignan s: limoq; infigit aquoso:
 Membrag; cœnoso sepelit moribunda sepulchro.

C Altera &c. Describit ingressū gratiæ contra naturā: graphicæq;
 atq; iucunde ex eius vestitu & sermone ostēdit quæ gratiæ opera: &
 qd naturæ prestat: cū sine ea nemo saluet. Ordo igit est. Altera. s.
 illarū formag; sceminearū: hoc est gratia q; cunctata i. imorata pau
 lum. i. modicū: hauserat. s. auribus: hoc est acceperat & intellexerat
 tales loquelas: & q; suspenderat. i. represserat: gradum. i. ingressum
 fuū vafro. i. callido: astu. i. astutia assuit. Crines supple eius: supple
 erāt aurati. i. flavi & quasi auro tecti (quia hæc est ille aureus rarus
 quo ab inferis redimimur) frons lactea. i. candida & dulcis vt lac:
 candida propter caritatē quæ liuori opponitur: & vitalitatē: quia
 mortē delet: dulcis quia sine labore obuenit et dulciter fouet ac alit
 Oculi fulgent similes lucifero: quia ea est quæ fidem parit & intelle
 ctum. Vnde dictū est: credite & intelligetis. sine gratia aut nullum
 lumen nobis est. aurora rubicūda. i. rubor candori permixtus qua
 lis est in aurora: colorat genas lactētes. i. lacti similes: cæfaries: id ē
 coma: fluit emissa per colla eburnea. i. candida & lucentia vt ebura:
 toga aurea vestit cætera. s. mēbra eius quæ togaverrebant campū. i.
 solū per qd incessit: syrnate. i. cauda eius: traçto. s. p. campū. decor
 coelestis nitet sup. in ore eius: sic primo ænei. Nāq; haud tibi vult
 mortalīs: nec vox hoīem sonat &c. Odores abrofij spargunt. s. ex
 illa. Sic iterū primo ænei. Dixit & auertēt rosea ceruice refusit Am
 brosiæq; cornæ diuinū vertice odore Spirauere. Et spūs mortalīs
 .i. qualis est in corpore mortalī: licet ipse immortalis sit: nequit credi
 in illa: sed supple aut numē aut imago nō sine numine. i. potētia dī
 uiña. Descēfus prolis olympiacē. i. fili⁹ dei viui: hoc est iefu christi:
 ab astris. i. a sumo cœlo. vñ egessio eius erat sup. textus. i. intext⁹
 chlamydi. i. togę illi iaurate: & ingressus prolis olympiacē ad anes
 stygiōs. i. infernales: hoc est descēfus eius ad inferos: erat text⁹ &c.
 Species linguaq; ignea: q; spūs ingēs (quia spūs dñi replete orbē
 terrarū) intonuit sup ora. i. facies vīrū. i. vīroq; s. apōloq; in die pēte
 costes: erat supple texta &c. et christus vīctō remeabat. i. remeare
 vīsus est in textura chlamydī illi⁹ in arcē sidereā ad dexterā. s. p̄tis
 sui: & hoc verticem mōtis. s. oliueti: relicto. vt in die ascēsionis dñicē
 etiā patrū. s. sanctoq; ex lymbo redēptōq; euulfæ. i. erutæ & libe
 ratæ e coeco. i. tenebroso antro: plutoñis. i. p̄cipis inferni: ibāt. i.
 brevidebātur: induitæ niueis nubib; per aera liquidi. i. purū: quia
 sex superū. i. superorū: & p cōsequēt etiā inferorū: hoc est dñs Iesus
 cui oē genu flectit: cœlestiū. terrestriū. & ifernorū: p̄datus. i. postq
 spoliauerat terrā: quia multa corpora sanctoq; resurrexerāt cū xpo: &
 orchū. i. ifernū: saltē lymbū & partē purgatoriū: repetebat regna. s.

cœlestia: tali triūpho qualis ibi intextus erat. Gratia nomē habet: vel ipsa habet nomen gratia (quia dicere possumus: erat illi gratia nomē: erat illi nomē gratia: habebit nomē gratia: gratiae & gratia. Sicut vocatis me magister & dñe. cuius. s. gratiae: præstaria. i. pennis nentia formæ: vīsa est extēplo. i. illico obscurare decorē nature: nō aliter q̄. i. ita vt: sol vībrat. i. offuscat & obscurat luce sua maiori: fidera: et vt sole exoriēs exterminat. i. nō apparere facit: alios ignes id est stellas. igitur hæc. s. gratia est orsa. i. incœpit loqui sic. O na- tura cœca: superbo supcilio. i. in cœcitate tua superbiæ: quid. i. ad quid: deicis in terras altū animū virginis: tu insana dicas te parē tem rerū: & ignoras a quo tua origo venit: nec ipsa. i. tute nosti. i. nouisti tuum genus. i. principiū tuae gnationis: quia lumine solius naturæ fretus nemovnq̄ dei perfectā notitiā habuit: proles nicho- machi. i. aristoteles sumus phūs filius nichomachi: qđ nomē inter- pretat victor belli: secuta (sic quītilianus scribi vult licet a sequor deduci) tua signa. i. vexilla quasi auctoritatē tuā: aut tua indicia: nauigat amissis stellis vīsa erymāthidos id ē errat vt nauta amissi polo & stellamaris. nā polos: quia patū mouentur nautæ maxime aspiciūt: nostri aut climatis potissimū polū arcticū: apud quē sunt duæ arcti. i. vīsa: maior. s. elice: & minor. videlicet cynosura. erymā this aut dicitur facto patronymico a loco. s. ab erymātho mōte ar- cadiae: in quo vagari solita est: cū tñ in lyceo monte eiusdē arcadia vbi est lycei iouis delubrū. ab arcade filio in dictū delubrū fugata dicas: & inde inter astra suscepta. nā calistona lycaonis filiā fusilea bulatur. Declinatur aut hec erymanthis: huius erymāthidos. huic loco satis est q̄ metaphorice dicat aristotelē errare: sicut nauta en- tantamissi polo: & ipsa proles nichomachi naufraga: intrat sap̄ symplegadas. i. insulas illas in periculoissimo loco sitas. et ideo dicit arctas. i. angustas: & hoc borea vento illo pceloso. i. multas pcellas excitatæ: flante: hoc est naturā secutus aristoteles sepeperi culoissime erat. Namq̄ ipse noluit homini esse aliud genus vita immortalis: in supple olympos. i. coelo: sed nec credidit te o natura ortā. i. producēta. creditenū mundū fuisse ab æterno: nec ipsa proles Ni. inops lucis: de qua dictū est. Erat lux vera q̄ illuminat oēm ho- minē venientē in hunc mundū. sed aristotelis tge nondū venerat. Vanū est aut an lucē surgere &c. vīdit me. i. ḡiam dei p̄ quā hō pōt qđ p̄ naturā nō pōt: & ipsa cōtēplata. i. scrutata corpus mutabile. i. corruptibile: p̄trāsist deū sicco ore. i. parū aut nihil de eo dices. Ip̄a puenit tuis auspicijs. i. ductu tuo atq̄ auxilio naturali: vīsq̄ ad hac oram. i. vīsq̄ ad cognitionē resū naturaliū: & detraxit hic: id est in

cognitione earum sua carbaſa. i. vela: quia non amplius indagare potuit q̄ naturalia: & hoc vento sopito. i. lumine gratię et inspira- tionis diuinæ sublato: sine quo dei cognitionem habere nō potuit Dic o natura si nosti: vbi sup. sint comites & princeps castra: id est primi milites christi. s. apostoli et discipuli eius & viri triūphales. i. martyres: qui emisere animas claras sanguine. i. per effusionē sanguis sui: & qui vicerē tyranos: & qui subiecere deo populos! Ego re liqui tibi sola corpora: & imundos cineres: et tabida membra. ipsa id est ego (Ip̄se enī apud nos: & auctoꝝ apud grēcos triū persona Ip̄se rū sunt: primē vt hic: et in buco. & ipsū ludere q̄ velle. i. me. Secun- de vt paulo ante: nec nosti genus ipsa tuū: et. vī. ænei. Ip̄a canas &c. Tertię passim reperies) Ip̄a igitur. i. ego (dicit gratia) tuli. i. por- tau i mētes coronatas cœlesti lumine: in sublime. i. in altū hoc ē ad celos: quare. i. quāobrē define iā inuoluere illustres aīos nube cœ- ca tuę noctis. i. tenebrarū tuarū: talibus nugis. i. vanis & mendaci- bus dīctis. Gratia fata. i. elocuta ita vt dictū est: recessit: et hoc pas- fibus. i. vestigijs versis: at. i. sed natura fertur liquisse pauorē in tha- lamo virginis sublato orbe plutei. i. tabulę vel afferis q̄ vel qui stu- dentiū oculis obisci solet: cuius. s. nature vt. i. postq̄ gratia agno- uit fraudes: ipsa discedēs abscondit amorē. i. charitatē: qui. s. amor: strangeret omne virus ei⁹. s. pauoris quia charitas expellit timorem & qui esset ingentibus coepitis auxilio. i. in auxiliū. Pauor protulit ora. i. faciē suā sub imagine mortis gelidæ: ab effectu. i. gelidos fa- cientes: existens pallidus: & cōtractus pectora. i. habēs pectora cō- tracta: dorso curuo. i. incurvato: existēs etiā cœcus: et elinguis: id ē mutus: trepidus: et vīx hērens ossibus. i. vīx habēs ossa cohētēia gerens ora deformia et hoc dētibus exertis. i. euulfis (ab ex et sero venit exero: quia post x nō ponitur s littera & est cōtrariū eius qđ est in sero) et nare trūca. i. trūcata: hoc est āputato naso: et labans. i. titubans et cadēs sic maro. Genua labant &c. nec dices labēs: quia tunc syllaba prima deberet produci: labās igitur crure: et torpēs fri- gore. Cuius. s. pauoris. vt. i. postq̄: virgo. s. catharina: pterrita: vi- dit effigie horrifera: et colore stygiū. i. tristē et feralē: et gressus testu- dineos. i. tardissimos quales testudo habet: recōdit lumina. s. oculo- rum suorū: cōuersa ab aspectu mōstri: et texit. i. abscondit frontē: ve- lamine admoto. Tū. i. tū: amor. s. dei & pximi: hoc est charitas: ar- dens validis animis et alacri iuuēta (Charitas enī nō excidit: nō er- go senescit) existēs strēnuus: et p̄tēdēs. i. p̄re se ferēs pudorē virgi- neū. i. qualis virginē decet: ore grato. i. placido: et ferēs flāmas. s. charitatis. pictas in pectore: prupit in mediū: & corripit. i. celeriter

capit: cornum. i. sudem ex corno arbore cuius lignum durum est: repertam. i. quā forte illuc repperit: et pulsat terga monstri. i. paucoris: verbere repetito. i. frequenti: et agit extra limina. i. exigit ipsius: plantis iniectis: agit dico vociferans & petens. i. aggrediens et pulsans fuste. i. cornū: caput: ora: et manus sup. pauoris: nō secus. i. nō aliter: ac. i. q̄ hēros thirinthius. i. hercules fertur domuisse quōdam (si fabula est vera) canē infernū. i. cerberū tricipitem. Monstrum. i. pauor: calcitrat et nititur manibus tensis. i. extensis auertere. i. amo uere a se: cornū. i. sudem corneam: et nititur defendere faciem suam ab iactu. Amor instat acrius. i. vehementius: & indignans. i. aegrefens & resisteret: execrat ipsū versū in tetro puluere: & infigit limo aquoso et sepelit mēbra moribunda ipsius pauoris: sepulchro coenos. i. foedo & coeni pleno. Et hec de primo libro huī p̄thenices. Si quis autē atgutulus dicat poetam nō efficere qđ instituerat hoc est non veridicos sed fictios versus inducere: norit in hac fictiōe nihil esse falsitatis: quis enim neget in virginē fuisse amoris cū pauore certamen: qđ in xp̄o negare nō audeat? At dicas quis credat pauorem corno interēptū ab amore. Si p̄bolicos sermones ut falsos refugis: tota in te cōsurgat biblia: sed valeat id gen̄ homines.

Secundae Parthenices Liber. II.

H Actior & pulsa victrix formidine virgo
Ocyus ad templum famulis parat ire vocatis:
Nec mora, festinant omnes & sedula nutrix
Iam longa uia ligat crines & virginis, ora
Pallida nocturnæ sumoq̄ afflata lucernæ
Materne pietate lauat: celeresq̄ ministrae
Sepositas vestes adhibet. tyllumq̄ ruborem
Induit: ar gento limbis circundatur albo;
Et caput aurato nitidum vestitur amictu.
Iam delubra subit, lucent ardoribus aræ.
Mugitu caua tecta sonant; strepit vndiq̄ murmur
Plœbis & astantum, Solio Maxentius alto

Gestit: & elato turbam circumspicit ore.

Regia progenies medium progreſſa per agmen

Mox oculos inse populi conuertit: euntem

Mirantur ceduntq̄ via: pellæa iuuentus

Nomina romanis eius patriamq̄ domumq̄

Auribus admoti narrant tenuiq̄ susurro.

Illa mouens gestu pectus faciemq̄ venusto

Scandit: et intrepido premit alta sedilia gressu.

Et vicina trucem sic est affata tyrannum.

Me tibi Maxenti solitam præferre salutem

Admonuit regalis apex: summusq̄ paternæ

Maiestatis honor: pietas violata repugnat.

Nam colis hæc simulachra deo peritura relicto;

Qui tibi solus opes tantas romanaq̄ patri

Regna dedit: fecitq̄ maris terræq̄ potentem.

Nec fuit istius tanti tibi muneris auctor

Iuppiter & giochus creteo pastus in antro:

Mortalis quondam vitæ modo lumine functus:

Sed neq̄ post petri vocem documentaq̄ pauli

Roma deum nescire potest: sciure philippi

Et pater & natus: quos funere sustulit atro

Illa hominum suprema lues grauiore ruina:

Raptus ad interitum Decius. millesimus vrbis

Annus erat. Tum roma suos solenniter ortus

Egit: & accepto celebrauit festa tonanti.

F Baptisæ Mantuanæ

Tunc fuit imperii christo sacra potestas
Et tandem sub iura dei translata: piamq;
Tunc primum sortita fidem: tunc pulsa deorum
Vana supersticio romani a limine regis:
Non satis est q; mille ioui seruiuerit annos
Et phlegethoneis sese subiecerit vmbbris
Gens longo romana iugo. tuleritq; superbū
Imperium stygiæ gentis noctisq; profundæ
Nubila: Nunc iterum iuuat ad damnata reuerti
Sacra deum: parere putant præstantius Orcho
Q; superis. diuina pudet mandata vereri:
Delectant inferna magis: nunc tartara gaudent:
Nunc furia exultant: posita nunc Cerberus ira
Motibus alludit caudæ. nunc pectore toto
Dulcia cæruleus carpit solatia Pluto.
At superum corda ægra gemunt: humanaq; damna
Pallida mutato deplorant numina vultu.
Conqueritur mater natum sparsisse cruentem
Innocuum frustra. passum tot vulnera frustra.
Define Maxenti superos offendere tanta
Impietate. Scelus Rex o romane quodaudes
Suppliciis dignum aternis. Ixionis orbem:
Tantaleamq; sitim: Titii tormenta: labores
Sisyphios: ipsi quibus hæc noua sacra litanur
Iam tibi decernunt stygiæ tua numina manes.

Parthenices Catharinæ Liber II Fo. XXXI

Finge ramen non esse scelus: dementia saltem
Bistonioridenda seni: cur cæde cruentas
Curtantis delubra boum mugitibus implex?
Tu ne deum tali credis placare tumultu?
Tu ne iouem fortasse putas reuocare sepulchro
Cantibus his? quæ te cepit vecordia nate
Cæsar is ut fieri credas boue numina cæso
Mitia? te miserum falsis oracula ludunt
Carminibus. non hac emitur romana potestas
Relligione: pium christi clementia regem
Hæc ad scæptra vocat: mundas qui sancta per aras
Dona ferat: qui reliquias iouis atq; deorum
Conterat: & pulsis noua suscitet orgia bobus.
Quid templi molem hanç magnā miratis & arcus
A tellure procul tanto se attollere flexu?
Hæc hominū fecere manus: magis aspicemundū
Hoc opus immortale dei. tua numina gaudent
Bobus: at immensi verus dominator olympi
Iusticia/ pietate/ fide/ quæ iuppiter odit.
Dona deum magis ista iuuant: sine cæde litandū est

LAETIOR: & pulsa vicitrix formidine virgo. Hactenus frater
des deoq;: & superstitionē maxētij: & q; ad martyriū diuq;
catharinæ præabula fuerint poeta executus est: nūc rem
ipsam aggredit: oñdens primū cōgressum eius cū maxētio. multa
sunt hic vt vbiq; diserte & lepide dicta: pauca subobscure nisi ijs q;
penitus poetices ignari sunt: quibus nihil satis expositū dari pōt:
verū q; dubitabilia censem suo loco exponā. Ordo igif ē. Virgo. **G**

Ocyus

catharina letior & viatrix formidine pulsa: parat ire ocyus. i. valde cito ad templū: & hoc famulis vocatis: ne sola icedat. (Crediderim famulis hic esse foeminini gñis: qa viros in famulatu habuisse post fidem suscepitā nō verisimile est. vñ paulopost: celestesq; ministra. Nec si vallae credimus: debuit dicere famulab;. licet ita ecclesiastici quidā declinet. Ocyus aduerbiū cōparandī ppositiu ponit: quia apud latinos nō habet. grace aut̄ okvσ dicitur velox & cūtus: vñ deduci putat. Nec mora supple fit: oēs supple famulæ festinat. i. fe stināter accedūt: & nutrix sedula. i. diligens & sollicita: exilis iam lōgeua. i. longo æuo pfuncta: ligat crines. s. capillos virginis. s. catherinæ: & lauat pletate materna: ora pallida. ppter studiū. Vñ per sius. Nocturnis iuuati pallescere chartis: & afflata fumo lucernæ nocturnæ. i. qua noctu vtebat (vñ qui diligēter student: lucernis vit dicuntur: & opera diligēter facta lucernas olere: sicut ōrōnes demosthenis) & ministræ celeres. i. accelerates: adhibēt. i. applicat vestes sepositas. i. seorsum positas: vt quibus domi non vtebatur: & ipsa induit rubore tyriū. i. purpureā vestē: lymbus. i. fascia seu orbis: & zona quedā vestitur argēto albo. i. cādido & puro: et caput nitidū vestitur amictu. s. rheticulo aurato. Sic quarto ēnei. de didone. Si doniam pīcto chlamydē circūdata lymbo. Est aut̄ lymbus fasciā extrema ambit vestem: & ab horatio instita vocat. Donatus dicit ibidē. Lymbus regibus deputat & diis qui eoēs caput cādido ob circūdat. I psa subit. i. subintrat: iam. s. postq; exornata est: deluba. i. tēpla deoēs: aræ lucent ardorib;. s. sacrificio & incensorū que sup altaria cremabātur. tecta caua. i. cōcava: sonant mugitu. i. clamore boū: murmur plebis & astantū. s. nobiliū & satellitū: strepit. i. sine pitum facit: vndiq; maxētius gestit. i. exultat: & more canis gestu corporis s. letū ostendit: in solio alto. i. sedē regia: ex solidō lapide aut ligno: ne adoriretur extracta & in sublimi posita: et circūspicit turbam: ore elato. i. per superbiā extento. Progenies regia. s. cath. pgressa per mediū agnē: cōvertit mox oculos populi in se. ita enī sit dū mulier egregia forma & veste incedit: & miratur ipsam eum & cedūt sup. ipsi: via de via iuuētis pellea. i. iuuenes pellei. (Et aut̄ locutio cōgrua sīm rem: nō sīm vocē: sicut pars manib; validi turres & moenia scādunt) admoti auribus sup. romanorū narrat temeritudo: noīa eius. i. p̄nōmē/nomē & cognomē: et patriā & domī. i. familiā: illa. s. cath. mouens pectus & faciē: venusto. i. pulchro& decēti gestu: scandit. s. ad soliū regis: & premis gressu intrepidō: sedilia alta: in quibus rex sedebat. & vicina. i. cū iam ppe esset: affata est sic tyrannū truce. i. truculentū & imitē. Om̄axeti: apex. i. subi-

Lucernas
olere

Lymbus

mitas & maiestas regalis: et summ⁹ honor maiestatis paternę. i. imperialis (quia maximian⁹ pater eius impator fuerat) admonuit me: p̄ferre. i. p̄bete tibi salutē solitā. i. q̄ solet regib; ab ijs q̄ eos adeūt offerti: sed supple pietas. i. religio & pius cult⁹ dei: violata per te. s. qui idola colis repugnat. nā tu colis hæc simulachra. i. has statuas ad similitudinē deo& simulatas: peritura. i. q̄ peribūt: & hoc relicto deo: q̄ solus dedit tibi tantas opes: & patri romana regna (quia oīs potestas a deo est) & qui fecit te potentē maris & terre (sicut. i. ēnei. Nymborūq; facis tēpestatiq; potentē: & est fam nomē cū ḡm re- gat. nā participiū abltm efflagitat: vt in eodē. Terra antiqua potēs armis atq; v̄bere glebae). Nec iuppiter ægiochus. i. caprinus & a capra nutritus: fuit tibi auctor. i. collator tanti munoris. i. tanti offici⁹ & tātē dignitatis. iuppiter dico: pastus. i. educatus in antro creteo Cretes insulæ: sed & creta latine dicit. vñ cretensis deflecti⁹: sicut a crete cretes creteus. Fabula quo iuppiter in antro educatus sit ne a saturno deuoraret: notior est q̄ vt recite⁹ ex his quondā mortalis & functus. i. defunctus aut̄ pfunctus mō: lumine vitæ. i. nō amplius vi uens. Et ne forte maxētius excusat ignoratiā addit: sed neq; roma pōt nescire deū. s. verū post vocē. i. p̄dicationē petri. s. apostoli: & docimēta pauli doctoris gentiū. Philippi & pater q. xx viij. impator fuit romano& prim⁹ illius noīs: et natus. i. fili⁹ eius: sciuerē. i. cognouerūt deū: quos illa sup̄ma. i. pessima lues. i. pernicies: hoīm scilicet decius raptus ad interitū. i. mortē & temporalē et aeternam: ruina. i. casu grauiore: quia a barbaris crudelissime discript⁹ est: ita vt cadauer eius nusq; reperiſ: & quia cū vita tpali aeternā amisit: grauiori casu interit⁹: qa mors peccatorū pessima: quos ergo deci⁹ sustulit. i. de medio viuentiū p̄ insidias abstulit: atro. i. crudeli⁹: fure. i. morte. Vt rem paucis explicem Philippus sui noīs primus Philippus christianus impator natione arabs: ex Serenav xore philippum filium natū consorte imperij fecit: quod Gordiano interficto obtinuerat. Is aut̄ a Fabiano summo p̄tifice edocitus: primus om̄iū ex romanis principibus vna cū vxore filioq; philippo baptisatus christi nomē confessus est: ad quem etiā Origenes scripsisse memoratur. Ipsis aut̄ baptisatis: millesimus annus ab vrbe condita. i. a quo roma fuerat condita effluēbat: propter quod innumerabiles in circō exhibuit ludos: maxime sēculares qui tentesimo quoq; anno fieri solebant. quod tangit poeta noster dicens. Annus vrbis. i. ex quo vrbis: scilicet roma fuerat condita: erat millesimus. Roma egit id est celebravit agendo ludos: solenniter tum. i. tunc suos ortus. i. primordia suæ conditionis: & celebravit festa tonati: scilicet vero. i.

christo: accepto. s. de nouo: quia potestas imperij fuit tunc sacrata christo & translatā tandem. i. aliquā post. s. tempore constatini: vel post longā morā cum prius deberet transferri: sub iura. i. iurisdictione dei: & sortita fuit primū tum. i. tunc fidē piā. vana superstitione deorū fuit pulsā tūc a limine romani regis. Sed sup. nō est satis. vel legat per amarā interrogationē sic. Non. s. an nō satis est q̄ gēs romana: sed uiuerit mille annos ioui: & q̄ subiecerit feso longo iugō. i. per longā subiugationē vmbbris phegethontis. i. infernalibus: & ad phegethonta pertinētibus. (Est autē phlegethon unus e fluuijs infernalibus ab ardore sic dictus. nam Φλέγθω ardeo dicit. de quo vergilius in sexto. Quē rapidus flāmis ambit torrētibus amnis Tartareus phlegethon: torquetq̄ sonāta faxa) & nō est satis q̄ ipsa nubila. i. in nube & tenebris errās: tulerit. i. passa sit superbū imperii gentis stygiae et profundae noctis. s. infernalis: nō inquit est satis: quia iuuat te iterū reuerti ad sacra. i. sacrificia damnata. i. reprobata deum. i. deorū: et ipsi putant p̄r̄statiū. i. melius esse: patere: id est obediere et obtēperare: orcho. i. infernali deo: q̄ superis. i. coelestib⁹ numinibus: et pudet supple eos veteri. i. cum timore obseruare precepta diuina. Inferna. i. ad infernum pertinētia: delectant magis. Tartara. i. i. qui in tartaro: id est profundo inferni sunt: gaudēt nūc id est gaudentiū more se habēt: furiae exultat nūc. Cerberus id est canis ille infernalis triceps. (Per eum enī gentilitas intellexit potestatem plutoonis: quā triplicē esse putauerunt. nā triū numinū nomina & potestatē communē esse crediderunt. vnde plutoē infernum iouem dixerunt: dederuntq̄ ioui pro tālo: fulmen trisulcum neptuno tridentē. i. fuscinā triū dentiū: & plutoē cerberū: id est canem tricipitē) cerberus ergo alludit nūc motibus caudæ: et hoc ira posita. i. deposita. Pluto cœruleus. i. cœrulei coloris aut potestatem maris etiā habens: aut in eo versari solitus. nā diuinitas in aquis et terris sunt: earū autem dñs est pluto. vnde latine dis appellatur & græce platon: carpit toto pectore: dulcia solatia: at. i. sed corda superum. i. coelestiū: aegra. i. moerore fauciata gemūt. i. ingemiscit et numina scilicet coelestia: pallida. s. prae anxietate et tristitia: deplorant vultu mutato: damna humana. i. aeternā damnationē mortuorum hominū idola colentū. Mater. s. virgo maria cōquerit gratias scilicet filium suū Iesum christū dominum nostrū sparsisse frustra quo ad damnatos: crux īnocuū: et passum frusta tot vulnera. Hæc omnia allegorice dicūtur sicut dictū est. Gaudiū erit angelis super yna peccatore poenitētiā agente: et angeli pacis amare sibi bunt. O maxenti defini offendere: id est offensos efficere tibi: su-

phlegethō

Trium nū
minū iouis
neptuni et
plutois po
testates.

peros. i. cœlestes. tāta impietate. O rex romane scelus quod audes dignum sup. est aeternis supplicijs. i. cruciatib⁹. Ipsi emphatim habebat. q. d. quos autores habes. ipsi manes stigij. i. infernales: appositorie tua numina. i. qui dij tui sunt: & quibus hæc noua sacra litanterunt. i. offeruntur: decernunt. i. addicunt iam tibi: orbem. i. reuolutio nem & rotam ixionis. i. qualem dicitur pati Ixion: & sitim tātaleā: id est qualē dicitur pati tantalus: & tormenta titij. i. qualia pati dicitur titius & labores sisiphius. i. quales sisiphus pati dicitur. Vnde Ixion ex phlegia martis filio natus: & iouis secretarius effectus iuonem de stupro interpellauit: cui Iuppiter nubem in formam iuonis fictam obiecit: e qua ille centauros genuit: sed cum se iuonē violasse iactaret: ab irato ioue ad inferos detrusus est: & illic ligatus ad rotam circūfusam serpentibus. Tantalus autē rex corinthiorum numinibus amicus fuit: qui cum frequenter deos susciperet: & quodam tempore defuissent epule: filium sum pelopem occidit & dij epulandum apposuit: quod vbi rescuerunt dij: tantulum ad inferos detruserunt haclage dānamundū: vt in eridano inferorū stans nec vndis presentibus nec vicinis eius pomarijs fruatur. vñ Hora prima satyra. Tantalus a labris sitiēs fugientia captat flumina &c. Tityus vero aut filius terre aut ab ea nutritus: latonam apollinis matrem amauit propter quod apollinis telis confixus apud inferos hac lege dānatus est vt eius iecur semper renascens vultur exercitat. de quo. vj. ænei. Necnon & tytion terra omnipotentis alūnum Cernere erat: per tota nouem cui iugera corpus porrigitur: rostroq̄ immanis vultur adūco. Immortale iecur tundens. fœcūdaq̄ pœnis Viscera rimaturq̄ pepulis: habitatq̄ sub alto Pectore: nec fibris requies daturylla renatis Porro siyphus Aelei filius in isthmo latrociniā autoliam cum ad laertem duceretur stupravit: & ex ea secundum quosdam vlyxem genuit: vnde aiax apud ouidium dicit eum cretum Sanguine siyphio. Is autem apud inferos saxum ad verticem montis voluit: quo semper lapsō finem nunq̄ metetur laboris: quoniam furtum iouis cōfessus est patri quando æginam asopī filiā stupravit iuppiter. Hæc quidem fabulosa sunt ad terrem tame n̄ peccatorum non absurde efficta. Nam per ixionam ambitiosos: p̄ tantalū auaros. per tytion luxuriosos hoc est libidinosos: per siyphum delatores intelligentia poetæ: qui haud dubie pœnas luunt sed ad ordinem redeo. Tamen finge: id est concedatur per fictionem licet verum non sit. non esse scelus. s. quod facis videlicet idolis sacrificare: est sup. saltem dementia ridenda. i. digna q̄ irrideatur: seni. i. a fene. Bistonio. i. thacensi seu thraicicio hoc

G iii

Sisyphus

Tityus

Ixion

Tantalus

F. Baptisæ Mantuani

est democrito philosopho: qui quia vbiq; stultitiam hominū vidit
risu perpetuo pulmonē agitauit: Bistonis aut̄ regio & lacus est thra-
cīę vnde democritum dicūt ortū. Cur tu cruentas. i. cruento spargis:
coede. i. mactatione boum: delubra. i. templū: cui implex ea tantis
mugitibus boum? Credis ne tu placare deum tali tumultu? Putas
ne tu fortasse reuocare iouem e sepulchro his cantibus? o nate. i. filii
caesaris: q̄ vcordia. i. vesania & peruersio cordis: cepit. i. inuasit te:
vt credas numina fieri mitia: boue cęso: oracula. i. responsa aut in-
dicia deorum tuorum: ludunt. i. decipiūt te: falsis carminibus. i. re-
sponsis q̄ carmine constabant: vnde Horatius in arte. dicta p̄ car-
mina sortes. Potestas romana. i. imperialis: non emitur. i. acquirit
hac. i. huiusmodi religione. clemētia christi vocat pium regem: ad
hęc scęptra. i. ad huiusmodi regna: qui ferat. i. offerat sancta dona:
p̄ aras mūdas. i. impollutas: qui cōterat reliquias iouis atq; deo-
sup. ceterorum: & qui suscitet noua orgia. i. sacrificia: bobus pulsis
scilicet de templo. Quid miraris hanc magnam molem tēpli: & ar-
cus templi attollere se tanto flexu. pcul a tellure. i. terra: manus ho-
minū fecerūt hęc. i. huiusmodi opera: a spice magis. i. potius: mun-
dum: hoc opus est opus immortale. i. quod nunq̄ peribit: dei. i. a deo
factum. Numina tua gaudet bobus. i. sacrificio boum: at. i. sed: ye-
rus dominator immensi olympi. i. verus deus: gaudet sup. iusticia
pietatis fide: q̄. i. quas virtutes iuppiter sup. tuus odit: vel sic: Ista:
id est istiusmodi dona q̄ iuppiter odit: iuuant. i. delectat magis deū
sup. verum. Litandū est. i. sacrificandū est: aut deus placandus est
sine cāde. i. occisione hostiarum. Litare est proprie sacrificādo pla-
care: & quod volumus impetrare.

Litare.

Sic ait. ille magis vultum q̄ verba loquentis
Admiratus: agi iubet ad regalia recta
Seruariq; locis intra penetralia clausis:
Mente scelus duplex agitans: temerare pudorem
Et violare fidem. pacis iam foedere fracto
Bellis seruor adeſt: dant pugne classica signum.
Persephone regem stimulis irritat: & acres
Cum venere accedit circum præcordia flamas.
Vritur impatiens cæci Maxentius ignis

Parthenices Catharinæ Lib. II Fo. XXXIII

Mens fugit a sacris: & amata ab imagine raptus
Figit humi frontem & curis immergitur altis.
Absentemq; animo vider alloquiturq; puellam.
Et surit: vt quotiens latali saucia telo
Cerua per idæos quærit medicamina saltus
Dictamicq; comam viridem: quæ vulnere ferrum
Mansa fuget: diramq; auertat corpore pestem.
Cincta satellitibus tali nil territa casu
Ducitur: & dominae sequitur vestigia nutrix
Perq; vias urbis perq; omnia compita clamans.
Reddite: quo mitem dominam crudelibus armis
Protrahitis: nutrix ego sum. cunabula prima
Ipsa gubernavi. nostris adoleuit in vlnis.
Vbera prima dei. dulcem mihi reddite natam:
Quam mihi vix bimam mater iam proxima morti
Tradidit: & lachrimas erit hæc tibi filia dixit.
Reddite nutrici dominam: vel pignora matti.
Verte tuos in me vultus o nata: tuamq;
Altricem conuersa vide. nihil esse solebat
Me sine dulce tibi: nostros oblita labores
Non audis lamenta: parum nec lumina flectis:
Lumina quæ tantum Costus: quæ mater amabat:
Lumina sancta domus solatia magna relictæ.
Tune putas sine te caput hoc & anilia membra
Posse diu superesse: simul moriamur ut yna

G. iii

Viximus. & tumulo pariter condamur eodem
 Flebat ut inuadi cernens a vulture nidos
 Lactentis imbellis olor. prædatoria duncis
 Vnguis & duro discerpit viscera rostro.
 Flet pater: & viridi queritur projectus invlua.
 Iamq; propinquabant tectis: cum regia virgo
 Lumine clementer verso: charissima nutrix
 Dixit abi. solare domum: sociasq; saluta.
 Non ego sum limen posthac visura paternum.
 Euocor ad superos. vos & terræ valete
 Hospitia. obsequilis inopum dodrante relicto
 Partibus æquatis mihi vos succedere mando.
 Sic abiens satur. luctu domus omnis acerbo
 Soluitur: & mœsto pallet vicinia corde.
 Luget inexhausto lachrymarum flumine nutrita
 Anxia: & immotis manet ipso in limine plantis:
 Crudelemq; vocat regem & crudeliam tecta.
 Diripiunt aulæa nurus: tristesq; ministri
 Ferrea conuoluunt bisores ad limina valvas
 Deserræ signa atra domus. suspita totis
 Aedibus alta fonant: æger tenet omnia mœror.
 Sic ait. Completa oratione diuæ virginis ad maxentium: describitur furor eius: quicam custodiri iussit: simulq; planctus nutritus: & testamētum diuæ catharinæ. Nihil autem difficultatis sed plurimū venistatis aleporis i cōtextu habet. Ordo fīs ē. Catharina sup. ait sic: vt habitu est. Ille. s. maxentius admirat magis vultū. i. spe ciē & decorē loquētis q; verba (qd stulticæ indicium est) iubet eam

agi. i. impelli & violenter duci ad tecta regalia. i. magnifice extricta: vt in quibus rex hospitabatur. & iubet seruari. i. custodiri in locis clausis intra penetralia. i. penitiora & interiora domus q; penetrare. i. penitus intrare oporteat: iubet dico: agitās. i. meditans mente duplex scelus. s. temerare. i. violare pudore. s. virgineum: & viola re fidem. s. christianam in virgine. Feruor bellii adest iam in animo maxentij & hoc foedere. i. pacis confoederatione: fracto: classica. i. signa bellica vt clangor tubarum & cornuum crepitus dant signū pugne. i. maxentius iam rapitur fluctibus irarum: perinde acsi pugnam inire debeat. Persephone: regina furiarum: irrigat regem stimulis & accendit cum venere. i. cum libidine venerea: acres flamas circum p̄cordia. i. vicina cordi & fecori ipsius regis (sunt autē p̄cordia: tenues pelliculae cor cingentes in quibus est passionum & affectionum sedes) Maxentius impatiens coecignis. i. amoris. i. ne: quiens ferre vim tanti amoris: virut. i. incenditur: & mens eius fugit. i. aliena fit et auertitur a sacris: & ipse raptus ab imagine. s. virginis sanctæ amata. i. quā tantopere amauit: figit frontem humi: & immergitur altis curis: et videt animo et alloquitur puellā abscentem: quæ omnia sunt vehementis amoris indicia: graphicæ a poeta descripta: sicut quarto ænei. Illum absēs absentem auditq; videtq;. & sup. maxentius furit: vt: id est quādmodum cerua sup. furit quotiens ipsa fauicia. i. vulnerata: telo. i. quo quis iaculo aut cuspidē: letali. i. mortifero: quærerit medicamina per saltus ideo. i. cretenses: q; p; et vel pro idest: quærerit comam viridem. i. summitatē dictam: illius herbae qua cerui telum educunt: quæ scilicet coma dictam: mansa: idest comepta: a mādormanderis. fugit. i. expellat vulnere ferrū. s. ipsius teli: & auerterat corpore pestem diram. i. mortem aut inflaturā Sumptus est locus ex quarto & xij. ænei. In quarto enim dicitur. Virut infelix dido: totaq; vagatur vrbe fures: qualis coniecta cerua sagitta: Quā procul incautam nemora inter cressia fixit. Pastor agens telis: liquitq; v volatile ferrum Nescius. illa fuga saltusq; peragrat dicteos &c. In. xij. autem sic. Tum ven⁹ indigno nati cōcussa dolore dictam genitrix cretea carpit ab ida. Puberib⁹ caudem folijs & flore comantem Purpureo: non illa feris incognita capreis Gramina: cum tergo volucres hædere sagitte &c. Licet. ergo idei saltus in phrigia quoq; sint tamen de cretensis hæloqui tur. Dictam autem siue diptam secundum dioscordem pulegium silvestre apud medicos dicitur. Sumpfit eum locum virg. ex homero ingeniorum fonte. Cincta satellitibus. Ordo est. Catharina sup. cincta, i. stipata & circundata satellitibus. i. ministris regis

P̄cordia

Dictam⁹.

videlicet apparitoribus ducitur nil. i. in nullo territa talis casu: & nutritrix sequitur vestigia domine: clamans & per vias viribus. s. alexandriæ & per oia cōpita. i. loca quæ plures petuit: reddite super. dominam meam: quo protrahitis crudelibus armis mitte dominam. Antitheton est mitem & crudelibus. ego sum nutritrix super. eius. Ipsi. i. ego gubernauit: prima cumabula super. eius. & super. ipsa adoleuit. i. excretuit in nostris vlnis: ego prima dedi ipsi vbera: reddite igitur mihi dulcē natam. i. filia quæ super. natam: mater iam proxima morti tradidit mihi vix bimam: id est biēnem: hoc est duos annos habentem: tradidit dico & ipsa lachrymans dixit: hec erit tibi filia: reddite igitur nutritici dominam: vel redite mihi matri. i. que matris loco illi hactenus fui: pignora. i. filia (nam sicut de vnicâ filia liberos) Teretius dixit: ita pignora dicere possumus. Notus est versiculus. Pignora natorum dicuntur: pignora terum o nata. i. filia verte tuos vultus in me: & conuersa super. ad me vide tuā altricē. i. nutritiē: nihil solebat esse dulce tibi sine me: tu oblitera nostros labores: quos. s. pertulimus in te educanda: nō audis lamenta super. nostra: nec flectis super. etiā paru. i. modicū: lumina: id est oculos tuos. Lumina inquā quæ costus. s. rex & pater tuus amabat tantu. i. tantopere: & quæ mater amabat tam. Lumina inquā sancta: existentia magna solatia domus reliqe. Putas ne: hoc. i. meum caput: & super. hæc anilia. i. quæ ad anū hoc est vetulā pertinēt mēbra posse superesse diu sine te: q. d. id fieri non posse: vnde subdit: mortuam simul: vt. i. quæadmodū vixim⁹ vna. i. pariter: et cōdamur id est sepeliamur in uno tumulo. i. sepulchro. Flebat super. nutritrix: ita ut olor. i. cygnus imbellis. i. resistere nequies: cernens nidos latentes. i. pullos adhuc implumes & lactentium similes: inuadi a vulnere: ipse pater. s. cygnus flet: et quæritur. i. conqueritur lamenta proiectus in viridi vlua. i. herba ad littora & ripas crescente: dum super. predator. s. vultur discerpit viscera super. pullorum adūcis. i. incuruis vnguis et duro rostro. Et ipsi propinquabant iam tectis. s. regalibus aut regijs: cū. i. quādo virgo regia. s. catha. dixit lumine verso. i. postquam oculos conuerterat clementer: o charissima nutritrix: abi solare. i. consolare domum. i. familiā nostrā: et saluta socias. s. virgines: quas socias et famulas habuit: solare est hic impatiui modis: sicut abi et saluta. Ego non sum visura posthac. i. post hoc tēpus: limen paternū. i. domus paternę: ego euocar ad superos vos et terrena hospitia valete. ego mando. i. testans et legans in ultima voluntate mea: volo vos. s. domesticas meas succedere mihi æquatis partibus. i. æquis portionibus: et hoc dodrante. i. toto asse dēpto quadrante: reliquo obsequijs in opum. i. pauperum et egeniū. Reli-

A.
Dodrans.
Quadrans
Triens

quit ergo quartam partem domesticis. Nam assis appellatione tota haereditas significabatur. Assem autem in duodecim vincias dividebant: quarum nouē significat dodrans: vta quo demptus est quadrans. i. quarta pars assis quæ sunt tres vincie. Nam triens plus continet quam quadrans: est enim tertia pars assis: et ita quattuor vincias continent: cum quadrans tres tantum contineat. sed pergo. Virgo abiens. i. discedens a nutrice fatur sic. Omnis domus. i. tota familia eius: soluitur. i. dissipatur acerbo luctu: & vicinia. i. cœtus vicinorum pallet inchoato corde. Nutrix anxia luget flumine lachrymarum in-exhausto. i. inexcicabilis: et manet in ipso litmine platis immotis & vocat regem crudelēm: et tecta super. eius crudelias: sic in buco. Atque deos atque astra vocat crudelias mater. nurus. i. quæ forte sperauerat esse nurus vel quam colebant catharinam ut nurus socrum solent: diripiunt aulea. i. vestes in parietibus tensas: et ministri tristes conuoluunt valvas bifores. i. duplices fores habentes: limina ferrea: signa atra. i. lugubria: domus deserte super. fuit Alta suspiria sonant totis ædibus: id est tota domo. moeror egredit: id est ægritudinem afferens tenet: id est occupat omnia: id est omnes illic existentes.

Interea sancto metuens Catharina pudori

Atque sciens quali regum impetuosa libido

Ferueat affectu: tali prece numina pulsat.

Sancte pater sancti genitor castissime nati

Cernis ut abrupto lupus insidiator ouili

Hance extorsit ouem coecopæ inclusit antro.

Iamque aderit: iamque inuaderet ioue plenus: & omne

Attentare nefas adaget venus atque cupidus.

Nil superest opis humanæ: via clausa saluti

Vndeque terrena. tua sola potentia nullis

Clauditur obsecibus. nostro succurre dolori.

Atque pudicitia vento rege vela secundo.

Audiit orantem cœli regina puellam;

Et se qualis erat primi post tempora partus
 Obtulit infantem niueis complexa lacertis
 Tecta sinum bisso: gradiens in vestibus albis
 Et croceum capitū serum de vellere tegmen
 Quod viridi premitur strophio: cum virgine fatur
 Plena venustatis procera iuuencula virgo.
 Stant vtrinq; leues animae: quas Iride vestit
 Multicolor nubes: pingitq; simillima nostris
 Oribus ora: pares decor imbut aureus alas.
 Et sic orsa loqui. tua me suspiria virgo
 Deduxere polo: ne sollicitere. pudoris
 Sum tutela tui. Sed quo secura quiescas
 Tollemanum. sibi perpetuo te copulat infans
 Connubio christus. nurus es mea. pone timorem.
 Sic ait: & fuluo digitum puer induit auro
 Quod moriens seruabat adhuc: quod clausa sepulchro
 Immortale tenet diuini pignus amoris.
 Hic neq; Gnosiacæ sequimur figmenta coronæ:
 Villa nec in nostro tegimus mendacia versu
 Vera sed amplectensq; rei miracula gestæ
 Historiamq; canens fidei monumenta reuoluimus.
 Interea sancto. me. ca. pu. Fusis ad deum pro conseruanda pu-
 dicicia p̄cibus adest virgo virginum maria: catharina virginis: eaq; filio despontet cū apuli subarratione. Ordo est. Catharina metues
 interea sancto pudori. i. pro pudore suo timore affecta. Notum est
 Timeo te. quid differant timeo te vel abs te: & tibi. Nam te & abs te timeo: tāq;
 Tio tibi. inimicum & abs quo mihi malum immineat: tibi autem timeo: du-

ad tuā salutē timore afficior. Timemus ergo amico & timemus ini-
 micū.) Atq; sciens quali affectu. i. affectione feruat libido regum:
 pulsat. i. coenit et orat numina. i. deū tali prece. O sancte pater. s.
 celestis. o genitor castissime sancti nati. i. filii tui consubstantialis et
 coeterni: tu cernis: vt. i. qualiter lupus. s. maxētius lupi similis: in-
 sidia ē ouili abrupto. i. ecclēsiae tuae per eū violēter inuasa: extorsit
 hanc ouē. s. me: & vt inclusus coeco. i. tenebroso antro. ipse scilicet
 lupus maxētius aderit iam: & iā inuader sup. me: plen? ioue. i. sup-
 stitione ritus gētilis. et venus atq; cupido filius. s. veneris: adiget
 id est ipellet eum attētare omne nephias. s. violationē pudoris mei:
 nil opis humanæ. i. potētia & auxiliū huius: supereft. i. reliquū est
 nihil pōt humana facultas cōtra īpetū eius: via est clausa vndiq;
 saluti terrena. i. ei quae a terrenis obuenire posset. Sola tua potētia:
 nullis. i. nō vllis: non clauditur. i. impeditur & restringit: vllis obi-
 cibus. i. obstaculis: succurre igit nostro dolori: atq; rege secūdo. i.
 prosperovento: vela pudicitie: vt scilicet ad portū salutis: hoc est
 ad te cui eā dicauit: appellat virginitas mea. Regina coeli. s. virgo
 maria: audiūt. i. exaudiuit pueram. s. catharinā orantē: & obtulit. i.
 p̄sentauit se talē supple qualis erat post tēpora primi partus. i. vt
 primū pepererat (non q; secundo pepererit: sed q; paulo ante. sicut
 dico) iam primū venisse: licet postea vēturus nō sim: & sicut primo
 genitū peperisse dicit) cōplexa. i. cōlectens & contīnēs infante. s.
 christū: lacertis. i. brachijs niueis: existens tecta sinū. i. habēs sinū
 tectū: bisso. i. bisso cooperimēto. i. tenuissimo lino: & gradies in
 vestibus albis: et tegmen. i. cooperimentū croceū. i. croci coloris:
 de vellere serū. i. illoq; papulorū qui sub regionibus īdiae: tenuis-
 simā vellera e folijs arbōe carpunt: & subtilissimas vestes quas se-
 ricas vocant īdēnent: ob quas similitudinē bombycinas vulgus
 sericas appellat: quod supple tegmē premitur strophio. i. fascia vi-
 ridi: erat supple capitū eius. et ipsa existēs virgo iuuēcula procula &
 plena venustatis. i. decoris: fatur cū virgine. s. catharina. Animæ
 id est spiritus angelici aut aīe beatæ virginis: leues. i. in corporib;
 aereis: stāt vtrinq;. i. ab vtracq; parte: quas nubes multicolor vestit
 iride. i. cooperimentō simili iridi. i. arcui cœlesti: et pigit ora supple
 eam simillima nostris oribus. i. effingit ad effigiem humanā: decor
 aureus imbut. i. intingit et colorat alas pares. i. æquales: & quas
 pares habebat. Et virgo maria est orsa loq sic. O virgo catharina:
 tua suspiria deduxere. i. deorsum duxere me: scilicet de polo id est
 celo: ne sollicitere. i. ne sis sollicita: ego sum tutela. i. protectrix tui
 pudoris: sed quo. i. vt: qescas secura. i. sine cura: tolle. i. leua manū:

christus infans. i. filius meus copulat sibi te perpetuo connubio. i.
indissolubili matrimonio: tu es mea nurus. i. spōsa & vxor filij mei
pone. i. depone timore. Sic ait. s. maria: & puer. s. iesus induit digi-
tum fuluo auro. i. annulo aureo: qui fului erat coloris: quod. s. aurū
id est quē annulū aureum ipsa moriens. i. cum decollare: feruabat
adhuc: & qđ ipsa clausa sepulchro tenet īmortalē pignus. i. pro pi-
gnore īmortalē diuinī amoris. Nos neq; sequimur hic. i. in hac an-
nuli narratione: figmēta coronā gnoſiacē. i. cretenſis (hoc eſt nō
ſingim⁹ iſta ad imitationē eorum qđ fingūtur de corona a vulcano
effecta: & per bacchū ariadne gnoſiacē. i. cretenſi puellæ tradita &
inter aſtra tandem collocata. Dicit autem coronā gnoſiacā a ciuitate
cretæ: eo qđ filiae mīnois cretenſium regis erat donata) nec tegimus
vlla mēdacia in nostro versu: sed ego qđ pro &. i. ſimul amplectens
vera miracula rei geſtæ: & canēs historiā: reuoluо. i. repeto & recē-
ſeo: monumēta fidei. i. qđ a fidelibus nobis derelicta ſunt.

Et iam turba deum ſacrī dimiſſa peractis
Cum celer ausonia pelago delatus ab urbe
Nuncius enarrat regi diademate patrem
Depoſito regni ſceptrum ceſſiſſe galero:
Lucanoſq; lares tacitiq; silentia ruris
Et nemorum ſuaues ymbras: ybi mobilis aura
Temperat ardentem placidis afflatibus aſtum:
Præpoſuſſe graui imperio: & ſplendoribus vibis.
Aruaq; & alcinoi tutam legiſſe quietem.
Atq; per irriguoſ fontes & florida prata
Murice negleto triftem oblectare ſeneſtam.
Latitiam ſubitū dolor occupat. ora tyranni
Plumbeus inuoluit color. & patuere latentis
Ingentes animi fluctus ſauiq; dolores.
His curis extracta venus: furor auctus: & ira

Acri bile tumet: nutritq; in pectore virus
Persimilis pullo qui dum inconsueta recusat
Frena pati: odit morsu indignante lupatum.
Post epulas largo paulum exhilaratus hiaccho
Captiuam iubet adduci ſpectacula mensis
Rex petulans laſciua volens præbere ſecundis.
Illa ſolo fixis oculis veſtigia lento
Tarda mouens gressu prono regi annuit ore.
Cuius ut effigiem claram videre decuſq;
Indolis egregiæ tenuere silentia cuncti.
Et triuiaſ vidiffe putant aut ora mineruæ.
Ad quam rex ſolio paucis ita fatur ab alto.
Mane deum noſtras tenuerunt orgia mentes:
Nec potuere tuis adhibeti vocibus aures.
Dic age nunc quando poſitis conuiua curis
Laſta voluptates animorum & gaudia poſcunt.
Ede genus patriamq; tuam nomēq; paternum.
¶ Et iam turba. d. f. d. p. Post peracta ſacrificia maxētius intellexit
patrē ſuum regno ceſſiſſe: vt ocio oblectare: quo accepto vt tristi-
tiam animi leuatet: catharina adduci iubet: a qua qđ ſit & quo patre
genita perquirit. Ordo eſt. Et iam turba erat ſupple dimiſſa: & hoc
laſciis deū. i. deoq;: peractis. i. cōpletis: cū. i. qđ nuncius celer. i. feſti
nāter adueniēs: delatus pelago. i. p mare: ab urbe ausonia. i. italica
enarrat regi. s. maxētio: patre. s. maximianū: ceſſiſſe. i. confeſſiſſe &
reignaſſe Galero: illi pricipi: ſceptrum. i. inſigne regiæ maiestatis
in manu: & hoc diademate. i. ornamēto capitis regi deposito. Dia-
demā proprie eſt fascia quēdā caput ambiēs: ſup quā corona impo-
nebatur Galerū hunc chronicarius galerium vocat: & enarrat regi:
patrē præpoſuſſe graui imperio & ſplendoribus vibis: lares luca-

nos. i. hortos & domicilia lucani (nisi dicamus eū in lucaniā secessisse) & silentia ruris taciti. i. taciturni et imunis a strepitu urbano: & suaves umbras nemorum. i. solitudinū vbi nemo est: et vbi aura mobilis tēperat aēstum. i. calorē solis ardente afflatibus placidis: & enarrat patrē legisse. i. elegisse aut pēlegisse arua & quietē alcinoi. i. qualē habuit alcinous phæacū rex in hortis suis: tutam scilicet ab insidijs & laboribus. Atq; oblectare senectā tristem. (Sic in geor. Optima quæd dies misericōdī mortalib⁹ æui Prima fugit: subeunt morbi: tristisq; senectus.) Per fontes irriguos. i. prata irrigantes: et per prata florida: & hoc murice. i. indumento purpureo & vestitu imperiali neglecto. Dolor subitus. i. improuisus: occupat leticiam (Iuxta illud. Extremū gaudiū luctus occupat, fere aut id vsuvenit ut dum profuse gaudemus moeror ingens suboriatur.) color plū beus. i. liuidus & moeroris index: inuoluit. i. implicat: ora. i. faciem tyranni: et ingentes fluctus & saeu dolores animi latētis. i. occulti: patuere. i. manifeste apparuerūt in facie. Veneris id est appetitus venieris et libido ipsa: est supple extucta. i. ædificata & corroborata his. i. huiusmodi curis: quia res est solliciti plena timoris amor: furor auctus est his curis: et ira tumet. i. inflatur acri bili: id est amara & vehementi colera: et nutrit virūs. i. venenum in pectore existens persimilis. i. valde similis: pullo scilicet equino: qui dum recusat. i. renuit pati frena inconsueta: rodit lupatū. i. acre frenū quod prius ex dentibus lupinis fiebat: morsu indignatē. i. indignationē mortis significante: rex petulās exhilaratus paulū: id est modicum post epulas: hiacco. i. vino: largo id est largiter sumpto: iubet capitiam: scilicet catharinā adduci: volens præbere secūdis mensis: id est pomorū (in quibus etiam ambrosijs choraulis & tibicinibus cæterisq; musicis oblectabatur) spectacula lasciua. i. quæ lasciuia labenter vident: videlicet lepidā puellam. Illa scilicet captiuia catharina: mouēs lento gressu: id est incessu vestigia tarda: & hoc oculis fixis solo. i. in terram declinatis: annuit id est nutu capitis reuerentiam fecit regi: ore prono: id est in terrā verso. Cuius scilicet catharinæ: vt id est postq; ipsi videre. i. viderunt effigiē claram: & decus egregiæ: id est nō vulgaris indolis: cuncti tenuere silentia. & putat vidiisse triuiam. i. dianā: quæ tres vias habet: in cœlo vbi luna dicitur: in terris & potissimum in siluis vbi diana: & apud inferos vbi proserpina nūcupatur. aut putant vidiisse ora mineruæ: vtraq; aut dicitur amasse virginitatē: ad quam rex fatur paucis ab alto folio: ita id est in hunc modum. Orgia id est sacrificia deum. i. deorū: tenuerunt id est occupauerunt mane nostras mentes: nec aures sup.

nostræ: potuere adhiberi: tuis vocibus. i. sermonibus & orationi: age cohortandi aduerbiū: dic nunc quādo cōiuia leta. i. ipsi coniuiae leti: poscunt. i. exigūt voluptates animorū & gaudia: et hoc curis positis. i. depositis & electis. ede. i. eloquere: exprime (ab e & do. vndēnō habet diphthongon) genus. i. progeniē tuam aut principium originis tuæ: & patriam tuam in qua nata es: & nomen parentum: id est patris tui.

Illa manum crucis instar agens sic incipit ore.

Non ego factandi studio primordia gentis

Clara meæ referam titulosq; & nomina: quando

Rex romane iubes: genus est illustre meorum:

Maiores etenim sceptrum gessere: meaq;

Sunt reges in stirpe decem: lagus omnibus auctor

Primus alexandri miles qui condidit urbem

Et quæ regna vides: & alexandræ vocavit

Mœnia: post celebres pugnas asiaq; labores

Huc venit cum rege lagus: ptolomeus ab illo

Nascitur a vili proles generosa parente:

Sicut ab exigua descendit origine flumen

Maius: hic ægypti lybies arabumq; potitus

Imperio quondam mansitq; in stirpe nepotum

Ducentos quadraginta super nisi fallimur annos.

Ast vbi romanam superis extollere gentem

Et libycas visum bellis ardentibus urbes

Vertere: murati reges: tum regia proles

Interiit, tunc arua meus vicina tenebat

Aethiopum campis atauus præfectus erembis

Dux animis armisq; potens: regi q; propinquus.
 Sanguine supremi vigilans custodia regni.
 Qui postq; sero audiuit sublata suorum
 Sceptra dolens longe æthiopum secessit ad vrbes:
 Et per isæpe pater reginæ candacis; illo
 Contrivit ductore vagos garamanthas & acres
 Massilum populos; arabumq; per æquora classem
 Duxit: & indorum spolijs remeauit onustus.
 Quartus ab hoc costus genitor mihi: doctus & ipse
 Militiam; verum patriæ telluris amore
 Ductus: ad antiquos rediit cum prole penates;
 Argenti q; tulit secum graue pondus & aurum.
 Tandem hoc aduectus tectū mercatur & agros;
 Atq; clientelis clarus fama q; parentum
 Primus in vrbe fuit: romanaq; castra sequutus
 Semper in ausonijs senuit fortissimus armis.
 Hinc genus ipsa traho. patri nata vnica costi.
 Et generis tantis soboles ego sola supersum:
 Multa dies alios longæuaq; sustulit ætas.
 Hac est orta patrum soboles hac definet vrbe.
 Sic genus & patriam nosti nomineq; paternum.
 Illa manū crucis instar agens. Ponit responsum diuinae martyris:
 originē suam docte narratis. Vnde ordo est. Illa scilicet catharina:
 agens manū: instar. i. in statum & formā crucis: incipit sic ore. i. ita
 loquitur. Ego non referā. i. nō recensebo: primordia clara. i. illustrē
 originem meæ gentis. i. generis & progeniei et titulos & noia meæ
 gentis: studio. i. conatu iastandi. i. vt iactem & extollā me: sed qñ

id est quādoquidē o rex romane tu iubes genus meoq; s. maiorum
 est illustre. i. clarū & generosum. etenī maiores mei gessere sceptrū
 .i. reges fuerunt: & decē reges sunt in mea stirpe. Sunt qui. xij. po-
 nant ptolomeū videlicet lagī filium: a quo cæteri ptolomei appelle-
 lati sunt: scilicet ptolomeus philadelph⁹: qui post regnū patris qđ
 durauit ānis. xl. regnauit annis. xxxvij. Cui successit ptolomeus
 euergetes. i. bñficus qui regnauit ānis. xxv. aut. xxvi. cui successit
 pto. philopater: regnauitq; ānis. xvi. aut. fm alios. xvij. Post quē
 pto. epiphanes regnauit. xxiiij. annis. & post eū pto. philomater
 annis. xxxv. deinde pto. euergenes quē alij euergetē quoq; dicunt
 annis. xxix. Tum pto. phiton soter cognoscatus ānis. xvij. Po-
 stremo dionysius ānis. xxx. quidā alexandrū nonū ponūt & cleo-
 patrā reginam decimā: sed neq; in regū enarratiōe: neq; in regno
 duratione cōsentint: pluresq; annos regna ægyptiorū durasse in-
 uenies q; hic auctor ponat: verū interregna & expulsiones regū hic
 forte nō enūerauit. sed ad ordinē redeo. Lagus q; vñus e gregarijs
 militibus alexandrī magni fuit: fuit supple oibus illis tegib⁹ auctor
 id est principiū generis. nā ab eo lagīdæ dicti sunt: qui primus mi-
 les alexandrī supple fuit: qui alexander condidit vrbe supple quam
 vides scilicet alexandriam: et qui condidit regna quæ vides: & vo-
 cauit mœnia alexandra. Lagus venit cum rege: scilicet alexandro
 magno: huc: post celebres pugnas & labores asiae. Ptolomeus na-
 scitur ab illo: scilicet lago: existens proles generosa: a parente vili:
 id est ignobili. sicut flumen maius descendit. i. oritur ab exiguā. i.
 modica origine: hic scilicet ptolomeus lagī filius: potitus supple
 est quondā. i. aliquando imperio ægypti: lybies & arabum et sup-
 ple regnum seu imperiū mansit in stirpe nepotū: ducentos annos
 super quadraginta: nisi fallimur: quod additur propter incertitu-
 dinem chronographorū. A st id est sed: ybi id est quo tempore vel
 postq; visum supple est. i. placuit superis extollere gentē romanā:
 & vertere: id est eruere et funditus destruere vrbes lybicas: bellis ar-
 déribus: reges supple sunt mutati: tunc proles regia. i. quæ regna-
 ret interij: tunc meus atavus præfectus etrembis qui sunt in extre-
 mis partibus arabiae: tenebat arua vicina campis æthiopū: existē-
 dus potens animis & armis: et propinquus regi sanguine id est cō-
 sanguinitate: existens etiam vigiliās custodia supremi regni. Qui
 postq; audiuit sero: id est nimis tarde: sceptra suorum: scilicet ma-
 iorū & parentū esse sublata: scilicet per romanos: ipse dolēs secessit
 longe ad vrbes æthiopum: & pater candacis reginæ contrivit per-
 sepe illo ductore: garamātas populos illos aphricę iuxta syrtes: et

Reges
 ægypti
 lagidæ

acres populos massiliū pro massilog. massili aūt sunt post in auctoritate
niā: in getulia & numidia. et duxit p æquora classem arabū: & reme
auit onustus spolijs indorū. i. quib⁹ indos spoliauerat. Costus exi
stens quart⁹ ab hoc. f. at a tuo meo: fuit supple mihi genitor doctus
& i. etiā ipse militiā. i. rem bellicā: verum. i. sed: ipse ductus amore
telluris patriæ: rediit cū prole ad antiquos penates. i. ad cunabula
antiquæ gentis suæ: & tulit secum graue pondus auri & argenti: et
ipse adiectus tandem huc. i. in hanc in qua sumus: ciuitatē mercat. i.
emit: tectum. i. domū & agros: atq; ipse clarus clientelis. i. multitudine
clientiū quibus patrocinii exhibuit: & fama parentū fuit pri
mus in vrbe: et secut⁹ castra romana: senuit in ausonijs. i. romanis
armis existens semper fortissimus. (Oriri questio potest si cū prole
sua rediit costus: quæ sit illa proles. nō enī catharinā dīci volunt cū
bimā matre orbā eam nutrix dicat: sed nihil obstat dūmodo patrē
superstite admittat: qui defuncta conuge filiā liberalibus artibus
imbuendā tradidit: & militiā romanā abiens) Hinc. i. ob hoc costo
ipſa. i. ego traho genus. Ego supersum costo patri vñica nata: &
sola soboles tanti generis. Dies multa. i. multum & longū tempus
et lōga ætas. i. duratio téporis: sustulit. i. de medio tulit & extinxit:
alios. i. alias gñationes. Soboles. i. ppago & progenies: patrū. i.
maiorū meoꝝ est orta hac vrbe: & desinet hac vrbe: scilicet alexan
drina. Sic o rex nosti. i. cognoscis (a noui verbo defectuo) genus
& patriæ et nomē paternū: ea aūt rex quæsuerat.

At postq; vita functi cecidere parentes
Ne lasciuia meam macularet inertia mentem
Ad studium duplex curas & pectora verti
Fonte salutares christi suscepimus vndas.
Et mea lustrali deus abluit ora lauacro.
Ipse vir: ipse pater: castum sacrauimus illi
Corpus: & elabens annis velocibus æuum.
Hæc mihi prima salus. teneris me costus ab annis
Tradidit eloquij studijs: & misit ad vrbes
Cœcropias. vidi thebas dirceaq; rura

Attica regna: solum pelopis: lacedæmona claram
Legibus: & quondam bellis ac marte potentem.
Atq; Therapnæos saltus helenæq; penates
Minoisq; domos: præruptaq; saxa corinthi.
Et Rhodon illustrem phœbo statuaq; superbam
Marmorea: & lydi satris atq; Herculis ara.
Vidimus & delphos dodoneasq; columbas:
Cortinam tripodas phœbi. pythoniaq; arma,
Cycladas & traches troianaq; vidimus arua.
Atq; omnem lycii graia rate legimus oram
Littoris: ausonijs mox præceptoribus vſa
Facta tuæ gentis dñdici: totumq; latinis
Viribus & bellis attritum ingentibus orbem.
Regna britannorum Germanorumq; superbam
Progeniem: scythicas alpes hircanaq; longe
Littora: & Euphratem: nabatheaq; rura: Syenæ
Et lybicas arcæ: & qua iuga porrigit Atlas
Maximus inuasit romanæq; gloria gentis:
Cæsareos proceres & quarti sæcula regni
Atq; tot illatam crudeli vulnere mortem
Principibus: legi mores & furta deorum:
Et tandem nihil esse dies mutabilis æui
Dæmonas esse deos & totum ambagibus orbem
Constat in errores ductum: nullamq; saluti
Else viam nisi per christi documenta fidemq;

Sic arabum libri sic vult iudaea vetustas:
 Sic quibus & vestri credunt cecinere sibyllae.
 Quo magis admiror vos qui terræq; marisq;
 Regna gubernatis: quorum mutabile vulgus
 Dicitur exemplo tam claro errore teneri.
 Et tanta simulachra deum ambitione tueri:
 Et statuas horum diuino extollere cultu
 Quorum vita fuit scelerum sentina. Quod lo
 Nostra. quod Ichneumon: & quod latrator Anubis
 Accipiter: Felles: Bos: Oxyrhynchus & Ibis
 Numen habet: taceo martem phœbumq; iouemq;
 Quorum tanta canunt vestri miracula vates.
 His stygios ideo metuunt iurare per amnes
 Qz stygiis mersi stagnis altaq; palude
 Dant scelerum atroces iusto sub iudice poenas.
 Veridicum vero christum sine criminе cuius
 Vita fuit: nigro manes qui traxit ab orcho:
 Qui coecas hominum mentes & lucis egena
 Lumina restituit: siccisq; liquentia plantis
 Aequora calcauit: fugitis. reuocare memento
 Rex romane pedem iusti trans limina lapsum.
 At postq;. In hac parte orationis suę diuavirgo ac martyr catharina: studiu ac religionē suam recenset dicens. At. i. sed: postq; parentes functi vita: cecidere. i. defuncti ac mortui sunt, ne inertia. i. ignavia: vita sine arte & industria: lasciuia. i. lasciuie genitrix. Mutti enim nobilitū lasciuie dediti sūt ppter ocia: ocijs autē ppter inatiā id est quia artem non habent cui vacet) macularet meā mentē ego

verti curas & pectora ad duplex studium. f. sacrarum litterarum & philosophicarum: aut ad studium recte sapiendi & iuste operandi: nos suscepimus fonte christi. i. in baptisme: salutares yndas: & deus abluit mea ora. i. sumēdo a pte totū: meipsam lauacro lustrali id est purgatiuo. L. ab originali peccato in paruulis et a ceteris etiā in adultis rite dispositis. Ipse. f. christus est sup. vir. i. maritus meo: ipse est sup. pater meus: nos sacrauimus. i. dicauimus illi corpus. f. nostrū castū. i. in uiolatū: et euū elabens. i. nobis excidens et non animaduertentibus ptransiens: annis velocibus. i. cito transeūtib; hoc est tempus vitę nostrę: quod alioquin breue esset christo sacra uimus: ita paratae sumus: vbi volet pro eo mori: hec q; sequitur fuit sup. milii prima salus. i. origo salutis meę. Cest⁹ tradidit me ab anno natus teneris: studijs eloquijs et misit me ad vrbes Cæcropias. i. athenas vicinas eis: quas cœcrops aliqui possedit. Ego vidi thebas. f. in boetia vnde plurimi poetę orti: et rura dircea: in quibus est dirce fons musis sacer nō lōge a thebis & vidi regna attica: in quibus. f. præcipua est græcorū eloquētia: et solum pelopis filij tantali. f. peloponessor. i. pelopis insulā. lacedæmonia. i. ciuitatem lacedæmonio rum: clarā legibus. f. licurgi: et potentē quandā bellis ac marte: id est virtute bellica. diu enim rerū potiti sunt lacedæmonij: Sane ciuitas lacedæmonia lacedæmoni eouis & Taygetæ filio qui eam edificauit: aut sparta dicitur: ciues lacedæmonij et spartani. Atq; vidi saltus therapneos. i. vicinos thebis: nā strabo libro nono dicit sic. In thebanis quoq; finibus extant therapnæ & Theurnefus. Credidero facile scriptū esse a poeta therapneos. i. laconicos nam laconia regio est achaieq; habens hec oppida insignia. Tēnarum Amyclas Pherem. Leutrā. Therānen et spartā: id aut̄ credidero quia subdit: helenęq; penates. i. mycenæ. vnde orta est: sicut dicitur de ea ēnei. ij. Scilicet hec spartā incolumis patriaſq; mycenæ aspiciet) & domino minois. i. cretā cuius minos rex fuit: et faxa corithi locupletissimæ olim ciuitatis ppter duos portus: prupta autē dicit faxa: aut quia ciuitas a romanis euersa fuit autqa ad montē pruptū: cui acro corintho nomē: sita est. Et sup. vidi: rhodū: illā insulā lyciē primā e cycladibus: illustrē phœbo. et supbā. i. elatā sup alias statua mar morea (est etiā illuc ingēs colossus et in p̄sidio apollinis semp habita distans ab alexandria circiter quīgēta septuaginta octo passuum milia) et sacris lyndi (Lyndus oppidū est in insula rhodo vbi sacra herculis maledictis et execrationibus celebrari solebant: Vnde addit⁹ atq; ara herculis. Nos vidimus & : id est etiam delphos: vbi Apollinis ipsius tēplū clarissimum est: et vidimus columbas

Lacedēmō

Therapnē

Lyndus

Dodoneæ columbæ. dodoneas. i. q̄i dodona silua epirotica resp̄sa olim dederūt. Quā rem herodotus enarrans dicit: duas sacerdotes iouis: a phoenicibus ab egipto abactas ita discessisse: vt altera in lybiā: altera in dodonam veniret q̄ vtraq; in ijs locis oraculum constituerunt. Verū in oraculo dodonei iouis quod antiquissimū oīm q̄ in grēcia sunt: idem assertit: notandū duas colūbas nigras ex egyptiaca thebe volasse: et alterā in lybia āmonis templū edificari iussisse: alterā in dodona silua super fagū confesidisse: voceq; humana locutā dixisse: iōuis illic oraculū constituendū. Verū herodotus putat has nō colūbas sed mulieres fuisse: colūbas appellatas: q̄ peliades antiqua lingua pelasgica et columbæ & mulieres sint: & nigras putas: ppter colorem egyptiacarum mulierū. Et sup. vidimus cortinā & tripodes: q̄ secundū donatum idē significant. Sunt autē tripodes triū pendūm mēsē in tēplo apollinis delphici in quibus positū phœbades id est sacerdotes phœbi futura p̄dicebant. auctore Seruio: qui dicit q̄ Cortina sit locus vnde oraculū exit: vel quia apollinis tripos corio pythonis tectus est: vel quia ibi sunt certa responsa: quasi certina: vel (quod est verius) quia illic cor vatis tenetur. Nam cauernai templo fuit ad quā phœbas rapta vaticinabatur: et vidimus arma pythonia. i. quibus apollo pythonē interemit: scilicet arcū & sagittas q̄ pythonia arma dicuntur sicut primo Ἔνει. dicitur. Nata patris summi qui tela typhœcia tēnis. i. quibus typhœus interemptus est: & nos vidimus cycladas. i. insulas in formā cycli dispositas: et vidimus arua thraces vt thrace thraces: vel vidimus thraces. i. populos thraciæ: & arua troiana: post deletā. i. troiā: atq; legimus. i. per nauigauim⁹ omnē orā. i. extremitatē littoris lyci⁹ sup. maris & hoc rate graia. i. naui grēca. q. d. vbicunq; in tota grēcia aliquid miraculi aut nouitatis aut doctrinę haberi pōt fuimus: & ego v̄ sa mox: id est paulo post p̄ceptoribus ausonijs. i. latinis: didici fata tuę gentis. i. romanę: & didici totū orbē attritū ingentibus viribus et bellis: latinis. i. latini populi: hoc est italicī & potissimū romanī: & didici sup. qualiter gloria romanę gentis: inuasit regna britānorū: id est eorū qui nunc anglici et scoti atq; hyberni dicuntur: & extra mundum censem⁹ positi: et supbam. i. magnificā & p̄potentē sēpe rebellē p̄geniē germanorū. alpes scythicas. i. v̄sq; ad scythas portensas: & littora hircana longe sup. posita et euphratem. i. eos qui euphratem accolunt videlicet in armenia. mesopotamia. seleucia & babilonia residentes. et rura nabathea. i. felicem arabīa: & Syene quę est v̄bs in confinib; ethiopię atq; ægypti q̄ directe locata ē sub tropico estiūo: hoc est sub cācro in extremo torridę zone: vñ

Tripodes.

Cortina

Syene.

cum sol ad cancerū venit in medio solstitij die supra verticē vrbis cādens nullā prorsus vmbra facit. Lucan⁹. Vmbras nunq; flectēt syene: & iuasit arces lybicas: et sup. eā partē videlicet mauritanā qua maxim⁹ athlas porrigit. i. extēdit iuga sua. Iuga aut̄ sunt p̄tes mōtis sub vertice eius iugo: & formā h̄ntes. Ego legi cæsarios p̄ceres: & secula quarti regni. i. romanorū quod quidam quartū ponunt: aut cæsarum qui post reges: consules & tribunos plebis: regnare coeperunt. Aut ferreum dicit: quod post aureum argenteū & æreum est. et legi morte illatam tot principib; crudeli vulnere: & legi mores: scilicet impudicos: & furta deorū: et tandem constat mihi: dies. i. tempus mutabilis aui esse nihil: & deos esse demonas: id est nequā sp̄ritus: & totum orbē esse ductum in errores ambagib; i. dubijs factis & dictis: id est illusionibus demonum: et ignorantia mortaliū: & constat nullā viam esse saluti. i. ad salutē: nisi per documenta & fidem christi. Libri arabū. i. chaldeorum vatū & astrologorum volunt sic: vetustas iudea. i. iudaica antiquitas: vult sic: et sibyllæ quibus &. i. etiam vestri. i. gentiles credūt: cecinere sic: id est nullā salutem esse nisi per christum. Quo i. quocirca: ego admiror magis vos qui gubernatis regna terre & maris: et quorū exemplo vulgus mutabile. i. quod facile sententiā mutat (vt ænei. secundo. Scinditur in certū studia in contraria vulgus) teneri tam claro. i. manifesto errore: & tueri. i. defendere et protegere tanta ambitione id est tanto & tam superbo conamine: simulachra deū. i. deorum: & extollere. i. exaltare diuino cultu. i. latrā soli deo debita: statuas horū scilicet deorum quoq; vita: fuit sentina. i. vorago & receptaculum scelerū. Quod numen. i. quam diuinitatē habet io nostra. i. quā nos ægypti colimus. i. ifis inachi filia. q. d. nullū: quod numē habet ichneumon. i. mus indicus: quē quidā ægypti colunt. vnde Strabo libro. xvij. Post arsinoiticam heracleoticāq; p̄fecturā est Ichneumō herculis ciuitas: in qua colitur ichneumon. Est autē ichneumō aīal magnitudie felis. i. cati seu murilegi. speciemuris vulgo nūc murē indicū vocant: nascit in ægypto: & cū aspide et crocodilis pugnat: mergēs enī se limo s̄epius & siccans sole: quasi lorictatus iectus aspidum irritos auersus excipit: & aspides per caudā aut caput in flumē trahit. Crocodilis vero apricātibus. i. in sole cubātibus insidiās in oris hiatū intrat & exēsis v̄sceribus: e ventre mortuo: & egreditur. Crocodilus aut̄ est aīal hoībus terra & aquis infestū: qđ arsinoitæ colunt. Deinceps inquit Strabo: est cynopolitana p̄fectura & canum ciuitas in qua anubis colitur. Nam quædā animalia sunt quæ ægypti yniuersi colunt: quæadmodū ex terrestribus tria: bouim:

Crocodili⁹

Feles.

canē: & felem. ex volatilibus accipitrē atq; ibim. ex aquatilib⁹ duo Lepidotū pīscē & oxyrynchū. Sunt alia quae quisq; seorsum colit, de quibus Iuuinalis in satyra. Q uis nescity olusi bithynice qualia demēs Aegiptus portenta colat. multa dicit: sed ad ordinē redeo. Aut quod numen habet anubis. i. osiris in specie canis adoratus. vnde addit latrator: & quod numen habet accipiter aut illa rapax et quod numen habet feles. i. animal caustum & murilegum: et bos & oxyrynchus pīscis: et ibis aut cyconiae nō dissimilis: quasi dicat nullum: quonū tamen vestri vates canūt tanta miracula: hi scilicet dij vestri metuunt iurare per amnes stygiōs: ideo q; ipsi meriti stygijs stagnis & alta. i. profunda palude: dant atroces poenas scelerū sub iudice iusto: scilicet deo. Seruus autē super illud. vi. aeneidos. Cocyti stagna alta vides: stygiāq; paludem: dij cuius iurare timet & fallere numen: dicit q; ideo per stygē dij iurare non audent & fallere: quia styx tristiciā significat que cōtraria est aeternitati. vero p sed vos fugitis christi veridicū: cuius vita fuit sine criminē: & qui traxit manes. i. animas sanctorū ab orcho nīgro. i. limbo infernali qui restituit. i. reparauit cæcas mentes hoīm: & lumina egena lucis id est qui restituit tam lumen interius q; exterius expellēs cæcitatē animorū & corporū. et qui calcauit siccis plantis aequora. i. marias līquentia. i. fluentia & līquida. venit aūta līqueo. nāl liquor līqueris primā. pducit. O rex romane memēto reuocare pedē lapsum trans līmina. i. līmites iusti. i. iustitie: hoc est redi ad poenitētiā & dera linque errores tuos.

Talibus orantem verbis mirata sedentum
Lecta cohors cīues pharij: proceresq; latini.
Inspectusq; magis sexus dicentis & aetas.
Illa etenim ter sena fuit supremaq; bruma:
Rex tamen īplícitus diuorum ambagib⁹ aq;re
Dicta tulit. mandat vīnclis & carcere claudi:
Affligiq; cibo tenui. vix fluminis vnda
Vix simplex concessa ceres. inclusa tenebris
Orat: & in magna versatur luce per vmbras.
Se dula persephone mendacis īagine sumpta

Pincerna īchthyboli: cui vox obscura procaxq;
Ingeniūm: tumidae fauces: turgentia labra:
Diffusæq; aures & nasi plurima moles:
Signa viri excordis missaq; furentis habena:
Pes breuis: & grandes proceri corporis artus:
Angustūq; caput: frons multo obscura capillo:
Hicerat in magica regi comes vnicus arte.
Fatur: & obscuris vocem de naribus haurit.
Virginis vnius quid tanti pendimus ora
Rex romane. rudes interfacunda videri
Garrulitas īdocta potest. nos prælia docti
Militiamq; sumus. si dimicet ense vel hasta
Nemo ex hoc numero tali fugiturus ab hoste est.
Verum hoc non ferro bellum: sed voce gerendū.
Nemo est omnis homo: nō omnes omnibus artes.
Collige finitimi claros ex vrbibus omnes
Rhetoras: & quibus est romanæ copia lingua
Audiat hos mulier de religione loquentes:
Et pudeat carpfisse deos: explosa dione
Aeneadum matri & nostro det thura quirino.
Si neget: impietas ferro plectetur & igne.
Persephones omni placuit sententia mensæ
Et simul a toto coetu laudata sedentum.
Nam soliti ludos celebres inferre theatris
Talia romani curant spectacula ciues.

Mittitur ad solymos: idumeos: & erembos:
 Ad claram zenone cyprum: licet æquora ventus
 Tollat & albentes veniant ad littora fluctus,
 Regia contemnit leges & frena libido.
 Mittitur ad schediae campos: mendesiaq; arua:
 Hermopolisq; plares: ad aquosam naucratis oram
 Necropolim: & claram menelai classe canopum:
 Qui vocet eloquio insignes fandiq; peritos.
 Præmia victori statuit vasa aspera gemmis
 Aurea: purpuream vestem lauriq; coronam.
 ¶ Talibus orantē. Finita oratione catharina in carcere truditur
 quippe cuius factidæ & eloquentiae diuinæq; prudétiæ respondere
 nemo poterat: verū persephone in specie ichtyboli consiliū dedit
 aduocādoꝝ rhetorū: quod maxētius cum oībus astātibus appro-
 bauit. Ordo est. Cohors lecta. i. electa & egregia sedentia. i. eorum
 qui assidebāt scilicet ciues pharij & pceres latini: mirata supple est:
 orantē. i. concionantē scilicet cath. talibus verbis: & sexus dicētis
 est magis inspectus: & etas est magis inspecta: etenī. i. quia illa. f.
 cath. fuit ter sena. i. ter senorū: hoc est. xvij. annorū: & fuit sup̄ma
 bruma. i. instabat tēpus brumale: quo frigus viget: tñ rex iplicitus
 ambagibꝝ. i. dubijs sentētijs: quas de dijs suis habebat: tulit ægre
 i. moleste: dicta. i. respōsa cath. & mādat eam claudi vincis. p. vīn-
 culis: & carcere: et affligi tenui. i. modico cibo: hoc est inedia. Vix
 vñda fluminis est cōcessa supple ei: & vix ceres. i. panis: est cōcessa
 i. permīssus ei. ipsa aut̄ inclīna tenebris orat. i. p̄catur deum: & ver-
 satur per vmbreas. i. in medio vmbraꝝ: in magna luce: q̄ eam circū
 fulsit. Persephone. i. dea inferni: sedula. i. diligens in excogitandis
 fraudibus: sumpta imagine ichthyboli pincernę regis: mēdaciſ. i.
 ficti & simulati (quia nō potuit veram imaginem eius assumere: aut
 forte mendaciſ dicit: quasi assidue mentiri soliti. cōstructio autem
 perficietur ibi: fatur & obſcuris &c. sed iterponit descriptionē eius
 dicens) cui scilicet ichthybolo vox supple est obscura & īgenium
 procax. i. petulans: fauces tumidae. i. inflatae: labra turgentia: aures
 diffusae. i. large patētes: & plurima moles. i. quātitas nasi: quæ sunt

sup. signa viri excordis. i. insensati & nullū cor habentis: sicut pri-
 dentes & contrario cordatos dicimus: & furētis habena. i. freno: mis-
 sa. i. laxato Pes sup. est breuis: & artus pceri. i. longi et extensi cor-
 poris sup. sūt: grandes. i. magni: caput est angustum. i. breue & cō-
 pressum & frons est obscura multo capillo: hic erat regi vnicus co-
 mes in artemagica Persephone inquam sedula sumpta illi⁹ imagi-
 ne: fatur & haurit. i. educit vocem de obscuris naribus. O rex roma-
 ne: quid. i. ad quid pendimus. i. facinus & appreſiamur: tanti. i. tā-
 to p̄cio: ora. i. eloquentiam vnius virginis: garrulitas. i. loquacitas
 indocta: potest videri facunda inter rudes. i. imperitos: nos sumus
 docti p̄elia & militiam. i. artem & rem militarem: si ipsa dimicet. i.
 certet enī vel hasta: nemo ex hoc numero. i. nemo nostrum: fugi-
 turus est ab hoste tali: videlicet virginē imbelli: vetum. i. sed: hoc
 bellum est gerendum non ferro. i. armis ferreis: sed v̄oce. i. sermonē
 & facundia. Nemo est omnis homo: non omnes artes sunt sup. om-
 nibus. collige. i. conuoca omnes claros thetoras: ex vrbibus finiti-
 mis. f. alexādrię: hoc est grecis & egyp̄tis ac iudeis: & sup. eos qbꝝ
 est copia romanę linguā. Audiat mulier. f. catharina hos. f. theto-
 ras: loquentes de relligione. i. deorū cultu et obseruantia: & pudeat
 sup. eam: carpfisse: id est reprehendit & vituperasse deos: & ipsa
 explosa: id est cum irrisione postq̄ deuicta erit electa: det thura: id
 est sacrificet dione matri æneadum. i. eorum qui ab ēnea descendē-
 sunt. Est enim dione mater veneris: & venus ēnē. & det thura no-
 stro. i. romano quirino. i. romulo: si neget sup. dare thura: ip̄ietas:
 id est contemptus deorum plectetur: id est punietur ferro & igne.
 Sententia persephones in forma ichthyboli loquentis: placuit oī
 mensae. i. placuit omnibus assidentibus: & laudata sup. est simul a
 toto coetu sedentum: nam ciues romani soliti inferre theatris: id est
 spectaculis publicis: celebres ludos: curant. i. libenter habent talia
 spectacula. Mittitur (suppositum ponit ibi: qui vocet eloquio &c.
 Mittitur ergo aliquis) ad solymas. i. iudeos apud hierusalem residē-
 tes: ad idumeos. i. populos idumeę vnde Iob erat: & erēbos: id est
 populos arabicæ ad cyprum insulā illā clarā. i. nobilitatā zenone. i.
 quia fuit patria zenonis philosophi: licet. i. tametis ventus tollat. i.
 excitet & cōmoueat equora: & licet fluctus albētes. f. ex spūnis illi-
 sis: veniat ad littora: libido regia: cōtēnit leges & frena. Mittit sup.
 nūcius. Missus ē aut̄ ad diuersas ptes egyp̄tis: quas Strab. lib. vltio
 describit. Vñ Schedia quattuor schoenis distat ab alexādria: q̄ ha-
 bitatio vrb̄ similiſ ē: & nauale habet thalamiforū nauigiorū: qui
 bus p̄cipes in supiōrē nauigāt regionē. Itē phatnico ostio quod

Schedia.

**Mendesiu
hemopoſt** magnitudine tertium est: p̄ter prima duo quibus delta terminatur coniungit mendesium. Itē paulo post. Circa butū hemopolis est in sebenitica p̄fectura. Milesij autē per Cyaxaris tēpora: qui medo- rum rex fuit. xxx. nauibus contra psamniticū nauigantes bolbiti- cum ostium tenuerunt: postea in Saiticā p̄fecturam nauigātes inae- ris nauali p̄lio superatis: naucratim v̄bem non multo supra sche- diam posuerunt. Et paulo post. In ipso delta flumen est naucratis.

**Naucratis
Necropol
Canopus.** Necropolis autē non procul est a mariotide lacu. Canopus vero centum ac. xx. stadijs distat ab alexandria pedestri itinere vadenti bus: dicta de nomine canopi: qui menelai classem gubernabat: & ibi mortuus est. Est autem canopicum ostium ipsius delta initium Sed ne longior sim ordo est. Mittitur ad cāpos schedie: illius loci celebris in ēgypto non longe ab alexandria: & ad arua mēdesia q̄ sunt iuxta phatnicum ostium nili: & ad lares. i. domos: hermopo- lis: illius ciuitatis ēgypti a mercurio: qui hermes dicitur: cōditæ & denominatæ: & ad orā. i. regionem aquafam: propter flumē quod in delta est: naucratis: illius vrbis in ēgypto. & ad canopū clarā. i. illustrē: classe menelai: quia canopus illic sepultus loco nomē dedit mittitur inquā aliquis nunciorū: qui vocet i. citet: accersat: sup. vi- ros insignes eloquio: & pitos fandi. i. artis dicendi: & sup. maxētū statuit. i. constituit vīctori p̄mīa: videlicet vasa aurea: aspera gēmīs (nā gēmatīs poculis domitiani r̄pibus vt Iuue, notat: diuites bibe- bant) & vēstē purpureā: et coronā lauri. i. laureā. Verba Iuue, sunt Satyra. v. Nam vīro vt multi gēmas ad pocula trāffert a digitiis.

Interea cupidus regnī Maxentius alto
Corde volutabat Romam. cupit ire per vndas
Nauigio celeri: patriæq̄ inuadere fines,
Sed piceæ nubes & hyems contraria nautis
Impediunt cursus. Aquilo bacchatur: & Eurus
Importunus agit pluuias: freta concita clamant:
Nec spes vlla vīa superest nisi vere reuerso:
Nam q̄q̄ hybernīs nonnunq̄ tuta diebus
Aequora sint dubio tamen inconstantia cœlo.
Propterea inflatum rabies abscondita pectus

Parthenices Catharinarīa Lib. II. Fo. XLVI.
Rodit ab imperio exclusum dum se videt: vndas
Exerat: & ventos & singula numina ponti:
Doridaq̄ & natas: cum matre Palamona. Glaucum.
Prothea: & Oceanum cum coniuge. velaratesq̄.
Concitus in mitem parat eructare puellam
Conceptum virus: tacitaq̄ incendit ira.
Non secus ac circumpositis haſtilibus ardet
Ceruleus serpens: & aperta fauce venenum
Colligit igniuomisq̄ oculis atq̄ auribus altis
Sibilat. & tetram diffundit in aera pestem
Sic furit impatiens caſar. iuuat ignibus ignes
Perſephone. modo nycteridem: modo nycticoracē
Fingit: & hoc acti premitur Maxentius oſtro
Perdius & pernox. animū quoq̄ ſomnia vexant.
Arduus æoi mons est titanis ad ortum
Mons asiæ lybiæq̄ ſedens confinia iuxta
Et quaſi cōmunis limes: caput erigit altum
Affyrios arabesq̄ videns ēgyptiaq̄ arua
Vertice de ſummo. Caſium dixere. ſepulchro
Romulidæ magni & celebri ſouis inclytus æde:
Huc oblectandæ ſtudio per littora mentis
Fertur equo Cæſar. triduoq̄ in rupibus altis
Delituit magicis exercens carmina ſignis.
Ichthybolusq̄ comes: tenuiq̄ abscondita nube
Perſephone: & tacito profert mēdacia riſu.

CInterea cupidus regni. Dum rhetores citantur: maxentius tēpe
state impeditus ne romā p̄fisceretur. ad casiu mōtem iter faciens:
magicis artibus iūbebat: quo tempore regina carcerem ingredit.
Caius vt diximus mons est syræ imminens anthiochiae seleuciae:
cuius altitudo quarta vigilia solem aspicit: ambitus ad cacumen.
clxxxij. M. passuum. Per directū. iiiij. Alter est in egypto iuxta selbo-
nidam paludem: quem Plinius dicit in arabia ppter propinquitatē
non procul a pelusio vbi delubrum iouis casij: & tumulus pompej:
de quo hī loquitur poeta. **O**rdo est. Maxentius cupīdus regni:
volutabat: id est versabat & considerabat interea: dum nuncij mit-
tuntur. alto corde romam: & cupit ire romā celeri nauigio p vndas
& inuadere fines patrie: id est ingredi violenter italiam: sed nubes
piceę. i. picei coloris: hoc est fulcæ ut pix & ob id dense: & lyems:
id est tempestas pluuiosa: contraria nautis impediunt cursus: id est
celerem profectionem: aquilo ventus ille bacchatur. i. furibundus
more bacchantium vagatur: & Eurus. alijs ventus: existens impot-
tunus: id est contrarius portum petētibus: agit. i. suscitat et impel-
lit pluuias: frena. i. maria a feruore dicta: cōcita. i. commota: clamāt
id est sonitu collisarū aquarū faciūt. nec vlla spes viæ. i. nauigatio-
nis superest: nisi vere. i. t̄pēvemo reuerso. Nam q̄q̄ equora sint nō
nunq̄. i. aliquid tuta: diebus hibernis. i. hyemalibus: tamē incōstātia
est sup. celo dubio. i. incerto & instabili: modo sereno modo turbi-
do & nubilo. Propterea. i. & ideo rabies ab scondita. i. occultata in
maxentio rodit pectus ei⁹ inflatū: ambitione. i. et ira. Et dū videt
se exclusum ab imperio: execrat. i. execrabiliter maledicit et icrepat
quasi extra sacra ponit: vndas & ventos: et singula numina ponti
id est singulos deos maris. i. & dorida. i. matrem nympharum: que
mare dicitur. Virg. Doris amara suam non intermisceat vndam. &
gnatas. i. filias. i. nymphas. Volūt grāmatici: gnatā nomen p gn:
scribi: sed natā a nasco participium sine g. I ta dices natum venere
& gnatū veneris. Nymphas aut sp̄as quidā vocant: vnde para-
nymphus: sed sunt aquarū deę quasi lympharū numina phisice ri-
uos aut nymbos intelliges: e mari ortos: et execrat palemona deū
illū marinū: cum matre q̄ Ino dicta est. Nam Ino cadmi & hermio-
nes filia: athamāto eoli filio nupta duos peperit liberos learchum
& melicertem: q̄ videns learchum ab īsano patre occisum sese p̄ ti-
more cū melicerte e scyronis saxo p̄cipitē dedit: sed ambo in mari-
nos deos a neptuno cōuersi sūt. Ino ī leucotheā. i. albuniā seu albā
deā ppter spumas maris: et melicerte in palemona qui latine por-
tunus dicitur. Execrat enim glaucū deū marinū & p̄thea etiā deum

Doris
Gnata.
Nata
Nympha.

Ino

Leucothe-
ti
Palemon.

marinū et vatē ac pecoris neptuni custodē: et oceanū cū cōiuge. s.
thety: item vela & rates & ipse cōcitus. i. ira p̄cit⁹. parat eructare vi-
rus. i. venenū in puellāmitē. s. diuā catharinā: & incendit̄ ira tacita
id est occulta. Nō secus. i. non aliter. ac. i. q̄ serpens ceruleus. i. ma-
rinus aut cerulei coloris ardet. i. ardore irarū flagrat: & hoc hastili-
bus circūpositis. i. dum se videt hastilib⁹ circūseptū: ardet dico: &
colligit venenū apta fauce. et existēs oculis igniuomis. i. ignē vo-
mentibus: atq̄ altis. i. erectis auribus: sibilat & diffundit. i. late spar-
it: tetrā peltē. i. veneno lam exhalationē in aere: sic cēsar i patiens
scilicet morē et dilationis furit et persephone: iuuat. i. auget: ignes
id est incēdia furoris ei⁹: ignibus. i. nouis ardoribus i spiratis: & fin-
git sup. fe: mō. i. aliquā nycteridē. i. auē illā nocturnā q̄ etiā nyctime
Noctua
ne dicitur: hæc enī cū esset puella et cū patre cōcubusset facinus re-
cognoscens in siluas aufugit et in noctū cōuersa lucē odit: nocte
tantū volitans: a grācis ῥλαυξ appellatur q̄ athenis plurima est
vnde est prouerbium. ῥλαυκαεισ αθηνας. i. noctuā athenas.
sup. ferre quod de ijs dicitur qui inutiliter laborat: ac si athenas no-
ctuā venale ferant: aut aquā in maria deferant. p̄v̄ autē grēce nox
dicitur latine: & fingit se modo nycticoracē. i. coruum nocturnū &
maxentius p̄mitit hoc cōstro. i. hoc stimulo furoris (sicut armenta
cōstro. i. genere illo vesparum incitata vagan̄ furentia) pdius. i. p
totū diem: et pernox. i. p totā noctē: et somnia. i. ilōnia phātasma-
ta nocturna: vexant quoq̄. i. etiā animū: sup. eius. Mons. s. cas⁹ ar-
duus. i. valde altus: est ad ortū titanis. i. solis eoi. i. orientalis sedēs
id est situs: iuxta confinia asia et lybiæ: et existens quasi limes. i. ter-
minus cōmunitis: erigit caput suū altū vidēs assyrios: & arabes: & ar-
ua egyptia de summo vertice. quē sup. cosmographi aut vicini dixe-
re. i. appellauerunt: casium (More vergiliano relatiū subiicit). Si-
cut primo ænei. V rbs antiqua fuit: tyri⁹ tenuere coloni. &c. Est in
secessu iongo locus: īsula portum efficit obiectu laterum. Et iterū.
Est locus hesperiam grai⁹ cognominē dicunt &c) est inquā mons
inclitus. i. clarus et famosus sepulchro magni romulidæ. i. pompej
de genere romanorū: illuc tandem sepulti: et celebri æde. i. tēplo iouis
Cēsar fertur. i. vēhitur: huc. i. ad hunc montē equo p littora. i. ma-
ris: studio. i. desiderio: oblectandę. i. recreandę mentis: & delituit. i.
multū latuit: triduo. i. spacio triū dierū: in altis rupib⁹: exercēs
carmina. i. incātamenta signis. characteribus: magicis. & Ichthybo-
lus est sup. vel delituit: comes. i. socius itineris eius: & persephone
ab scondita tenui nube: est sup. comes: et profert mēdacia. i. mēdo-
sa portenta foelicitatis: risu tacito. i. occulto & vix pceptibili.

Interea confunx vultu verbisq; puellæ
 Capta moras non fert: sed mox absente marito
 Opportuna videns data tempora nocte silenti
 Cum duce porphyrio qui præstantissimus armis
 Cyrene præfectus erat: sed venerat illis
 Milite cum multo sacrum ad solēne diebus
 Tendit ad horrentes obscuri carceris umbras
 Et tenui densam superat vix lumine noctem
 Ignis: anus cornu clausum quem prauia gestat:
 Ostia claudebant aditum tria ferrea magnis
 Vectibus: & squallere situ locus ante solebat
 Terrifico. nigra fornix caligine tinctus.
 Humidus: & nitrea paries lanugine candens,
 Marmoræ assiduum semper lachrymantia rorem
 Et iam cardinibus primo de limine versis
 Impulit ignotus nares odor: omnia vincens
 Quæ reges vnguenta syri persæq; solebant
 Dilitias inter gemmis includere & auro
 Talia seu mallent proprios seponere in usus
 Seu dare natarum muliebri scrinia mundo.
 Mox timis illustre iubar clarescere visum
 Quod duplices abigat noctilq; & carceris umbras:
 Attoniti pressere pedes. & lumine tecto
 Auribus arrectis pendent: audire loquentes
 Concentumq; lyrae exilem vocesq; canentum

Pertenuerunt vici. Raptæ dulcedine mentes
 Per longas immota moras vestigia figunt,
 Talia cœlestes animis solatia castis
 Indulgere solent: terræ contagia postq;
 Dediticere: graui scelerum de turbine sanctam
 Deducti ad mentis requiem atq; silentia claustra:
 Prolata mox luce fores reserantur: & ipsam
 Compeditibus vinctam duris gelidaq; grauata
 Mole catenarum & grauia intersaxa iacentem
 Ieiunam tremulamq; gelu videre puellam.
 Quod neq; myrmidonum quisq; dolopū venecipse
 Phallaris aut duri miles busiridis ausit:
 Non diomedeus stabula inter sœua minister
 Hoc ferus infandi sceleris Maxentius auctor
 Indignus qui viuat agit. Clementior ipso
 Crudeli regina viro: charissima virgo
 Dixit: in has tenebras quæ te fortuna rededit?
 Cur tali ærumna tantoq; horrore sepulta es?
 Quis tuus iste deus qui te tam tristia iussit
 Vincia pati? Curvis teneræ miseranda iuuentæ
 Perdere foeciles istis cruciatibus annos?
 Ad quam subridens oculis cum voce leuatis
 Virgo ait: infectæ fulgenti murice vestes
 Ante cadis rapidos ignes patiuntur ahenis
 Q; celebres ysus habeant: regumq; ferantur

F Baptista Mantuanus

In thalamos prius accensis fornacibus aurum
Solutur in riuos & multo vapulat iactu
Q[uod] gremio suaues epulas & vina capaci
Accipiat multo subiguntur verbere farra
Ante fatigatis q[uod] sint alimenta colonis.
Mens humana sui sub inertu pondere pressa
Carceris & terrae latitans in mole caduca
Non nisi per luctus & lamentabilis aui
Supplicia æternos mundi sortitur honores:
Non aliter secis luteæ contagia possunt
Abradi: imbibitas sordes animoq[ue] receptas
Hæ resecant artes, nec regina voluptas
Si veri tibi cura boni: si cura salutis
Perpetua fallat: blanda sub imagine semper
Ingriditur, nardi succos: vnguentas: sapores
Mellifluos præfert vultuq[ue] applaudit amico.
Sed nihil est sine fraude: latent sub melle venena.
Quæ post q[uod] imprudens biberis fugit illa repente
Læta dolis, manet infixum sub pectore virus.
Dic ubi nunc ille: quatum vulgata theatris
Crimina conculcant probitatem humanaq[ue] corda
Mortiferis adiungunt studiis. Briseis. Elissa,
Phyllis, & Oenone. Sappho. Chryseis, & Helle.
Tyndaris, & mater. Medeaq[ue]; Pasiphaeq[ue]
Atq[ue] meæ Cleopatra domus graue dedecus; omnes

Parthenices Catharinæ Liber II Fo. XLIX

Vt duxere breues foedis in fordibus annos
Ad stygios venere lacus: terræq[ue] sub umbras,
Forma voluptates & opes et gloria regni
Non valuerent sequi dominas: post funera nulla est
Disparitas animis: nisi quam dum vescimur aura
Disparitas morum inducit, si cernere fas sit
Aethereo regna lares & limina diuum:
Occidet omnis amor viræ mortalis; & ultra
Nulla dies posset curis abducere vanis
Altius afflatam diuino numine mentem.
Nec nisi per multos voluit deus esse labores
Ad sua regna viam, nec sidera segnibus offert:
Sic nos ipse suo noster princepsq[ue] paterq[ue]
Admonet exemplo christus: qui brachia ferro
Transfigenda dedit: plantasq[ue] & pectus apertu.
Ipse videns hominem antiquis erroribus actum
Immersumq[ue] altis tenebris non posse reuerti
Ad coelestis iter patriæ: & simulachra deosq[ue]
Marmoreos colere: & vili se credere ligno:
Venit in hos artus: & aperto lumine noctem
Abstulit horrenda: atq[ue] vagos collegit in vnum
Iusticiae & fidei callem quo sancta nepotum
Posteritas adiuta domos intraret olympi.
Sed tuus hic cæsar diuum responsa sequitus
In verum mouet arma deum: multosq[ue] trucidat

Christigenas; qui mox ut deseruere caducum
Corpus in aethereos ignes & sidera tendunt.
Ipse autem in seculis omnique miserrimus ævo
Se grauibus mergit pœnis; & more gigantum
Pugnat ut excelsos trahat in sua pectora montes.
Nunc delubra iouis nocturnaque consulit exta:
Et sibi promittit sceptrum tarpeiaque regna
Ambit; & ignauo sperat succedere patri.
O fragiles curæ: o dominandi insana libido:
Quot latissimis nuribus lachrymas: quot funera romæ:
Quot cædes dabit illa dies: cum dignior ipso
Missus ob occasu princeps insignia christi
Qui feret obmissis aquilis: latissima solus
Regna gubernabit. christoque auctore potitus
Imperio christi leges extollet ad astra.
Vir tuus arma ferox capiet: sed marte finistro
Corruet: & tristes erebi rapietur ad umbras.
Quare age ne nostros luge regina dolores:
Sed magis erumnas & formidanda mariti
Damna tui: proliſque tuæ: stragemque tuorum
Namque ego si paulum afflito sum corpore pressa
Nil tamen est in me flendum mihi: sidera carcer
Parturit iste mihi: faciunt tormenta beatam
Et iam finis adeſt: noctem iam terminat ortus
Lucifer; & clari facies aperitur olympi.

In terrena coniunx. Hic ostenditur accessio reginæ ad diuam virginem cum duce porphyrio: & vtriusque conuersio: per admirabilem eruditissimæ martyris predicationem. Ordo est. Coniunx scilicet maxætijs: capti id est illecta & irretita vultu & verbis puellæ: scilicet catharinæ: non fert. i. non patitur interea dum maxentius magicis vacat: moras. i. dilationes: sed ipsa videlicet tempora opportuna ad visitandâ virginem: esse data id est euuenisse: scilicet marito absente & nocte silenti: hoc est existente cōticinio dum omnia tacent: tendit ad horrentes umbras obscuri carceris: in quo catharina conclu debatur cum porphyrio duce: qui existens prestantissimus: armis id est rebus bellicis: erat prefectus cyrene. i. cyreniacis regnū: sed venerat illis diebus ad sacram: id est sacrificiū: solēne id est celebre: cum multo milite: id est magna copia militū: tendit inquā ad umbras carceris: & superat id est vincit & expellit vix. i. difficulter: nō item densam: tenui id est modico lumine ignis: quem igne anus. i. vetula: præuia id est præcedens: gestat. i. portat: clausum cornu. i. lucerna aut laterna cornea. tria ferrea ostia: id est tres ferrea evaluæ & fores claudebant: id est præcludebat aditum. i. ingressum: magnis vectibus: id est repagulis: & locus solebat ante. i. priusq; catharina illuc esset: squalere id est turpis & immundus esse: situ id est mucore & lanugine in loco humido & in culto annascēte: terrifico id est terror in inferēte: fornix humidus: id est arcus testudinatus seu circū fermentia carceris testudinati erat supple: tinctus id ē obsitus: caligine id est tenebrositate nigra: quia in tenebris omnia nigrescunt. & paries candens: id est albescens: lanugine id est tenui barba & situ: nitreæ id est qualem habere solet nitrum: & marmora lachrymæ. i. per modum lachrymantium emittentia semper assiduum rorem: id est guttas instar toris. & iam ignotus odor impulit: id est inuasit narres reginæ scilicet & porphyrii: et hoc cardinibus: id est valuarum connexionibus: versis id est auersis & amotis de primo limine: odor dico vincens: id est superans & excedens omnia vnguenta que reges syri & perse solebant includere gemmis & auro: id est gemmeis et aureis vasculis. (Nam secundū Seruum gemmea nondum gemmata erant pocula. Vnde in fine secundi georgicorum. Ut gemma bibat & sarrano dormiat ostro) inter delicias suas supple: seu id est siue malent seponere: id est seorsum reponere: talia scilicet vnguenta aut scrinia in id est ad proprios vsus: seu dare talia scrinia mundo muliebri: id est ad mundum muliebrem: gnatarum id est filiarum. (Mundus autem mulieris dicitur omnis ornatus Mundus ad corpus mulieris pertinens. Nam mundus proprie ornatus muliebris.)

Regaleyn
guentū

dicitur) videtur autem loqui de vnguento regali: de quo Syponius sic dicit. Regale vnguentum quo parthorum reges vtebatur constat myrobolano / costo / amomo / cynamomo / comaco / catdomomo / nardispica / myrrha / casia / styrace / ladano / opobalsamo calamo / iuncu syrio / oenanthe / melobrato / fericato / cypro / aspaletho / panace / croco / cypero / amaraco / colato / melle / & vino. Mox id est paulopost: iubar illustre. i. splendor insignis: visum est clarescere: id est lucere: rimis id est per rimas: quod iubar abigat. i. expellat duplices umbras: scilicet noctis & carceris: ipsi attoniti: id est stupefacti ac si tonitru percussi fuissent: pressere. i. cotinuerunt pedes ne scilicet strepitū facerent: sed obseruarent quidnam virgo ageret: & pendent auribus arrestis (hoc equorum & canum vergilius quoq; ad homines transfert primo æneidos dicens. Arrestisq; auribus astant) id est applicant aures ad ostium vt audiant: & hoc lumine tecto: ne scilicet perciperetur adesse: & visi supple sunt sibi: audire loquētes: et exilim: id est tenuē & summissum concentū lyre id est illius instrumenti musici: & pertenues. i. valde summissas et imminutas voces canētum scilicet angelorū: mentes supple eoru: raptæ dulcedine supple cantus: figunt. i. cogūt figere vestigia per longas moras animi. i. spiritus (quia æneus. i. animus) spiritus est & ventus) coelestes: vel legamus animis: vt sit. coelestes scilicet angelii & beati solent indulgere. i. indulgēter impartire: castis animis: talia solatia: postq; ipsi deducti de graui turbine. i. perturbatione scelerū: ad sanctā requiem mentis & ad claustra silentia. i. ad contemplationē diuinā in loco clauso & silenti: dedidicere. i. neglexerunt: aut didicerunt aspernari: cōtagia id est immūdos cōtactus terræ. i. rei terrenæ. fores id est valuae referātur. i. aperiūtur: mox id ē paulo post: & hoc luce prolata. i. in medium adducta: et supple regina & porphyritis videre. i. viderunt ipsam puellā: scilicet catharinā in cōtam duris compedibus: & grauata gelida mole catherinarum & iacentem inter grauia saxa. ieiunam & tremulam gelu: id est frigore. Maxentius ferus auctor: id est inuentor: infandi id est detestabilis sceleris: existēs indignus qui viuat: agit hoc quod neq; quisq; myrmidonū: id est immītū populo & thessaliam: qui cum achille ad troiā venerunt: ve pro vel dolopum: qui pyrrhi socij fuerunt ausit. hos autem vt duros & immites ponit vergilius æneidos secūdo dicens. Quis talia fando myrmidonum: dolopū aut duri miles vlyxi Temperet a lachrymis: nec ipse phallaris: tyrannus agrigentinus cui perillus atheniensis ad torquendos miseros mortales bouem æreum excogitauit: ausit. (Ipse ergo emphasis habet: quasi dicat

Myrmidones

Dolopes
Phallaris

quis crudelissimus sit: tamen non ausit) aut miles. i. satelles duri. i. immitis busiridis: regis ægypti: ausit. (Busiris enim cum esset rex Busiris ægypti: suscepitosq; hospites dijs imolare: ab hercule interēptus est cum eum voluisse occidere: is autē priusq; occisus esset miserat latrones ad surripiendas hesperidas seu atlantidas puellas pulchritudine precellentes: quos hercules in via offendens occidit. Miles ergo busiridis potest dici qui uis illorum latronū. nam milites olim latrones quasi laterones dicebātur. De busiride autē dicitur in principio tertii georgicorum. Aut illaudati nescit busiridis aras.) & qd minister diomedes. i. diomedis bistonij trachiae regis: ausit interficia stabula in quibus scilicet homines equis epulandos proposuit. Nam diomedē thrachiae regem dirum ac sanguinarium hominem: qui equos suos adueniarum carne in tyrida thrachiae oppido pascebat: Hercules quoq; occidit: eumq; iumentis suis epulandum apposuit. Seneca. Quid stabula memorē diri Bistoni regis? Fuit etiam diomedes ætholius rex thidei & deiphile filius: græcorum secundū maronem fortissimus: de quo hic nō loquitur). Regina scilicet maxentij vxor clemētior ipso crudeli viro dixit: o virgo charissima aut clarissima: quæ fortuna: id est quis casus: quæ aduersitas rededit: id ē impulit te in has tenebras! Cur es tu sepulta: id est immersa: tali erumna & tanto horrore! Quis supple est iste tuus deus qui iussit: id est voluit aut præcepit: te pati id est vt tu patiaris tam tristia vincula: id est vincula: cur o miseranda: id est digna miseratione (quia puella seducta secundū opinionē reginæ) vis perdere istis cruciatibus: felices id est lætos annos terrenæ iuuentæ. i. iuuenilis ætatis: Ad quam scilicet reginā: virgo scilicet catharina: subridens id est parum ridens ait: oculis leuatis. i. leuans oculos cum voce: id est simul aspergit & allocuta est eam dicens. Vates infectæ: id est tinctæ: murice id est purpura fulgenti: patiuntur ante: id est prius: ignes rapidos. i. ardentes rapaciter: in supple cadis: id est cabis & id genus vas: alienis. i. æteris (aliquādo alienum pro vase æreo per se ponunt poetæ. vt habetur in primo æneidos. Littore aliena locant alij). Est autem deductū a nomine æs æris: a quo fiunt æreus æneus: & diuisa diphthongo aerius. sed vt noscatur diuisio facta interponitur h. & scribitur alienus: et inde alienus aliquādo fit) antedico q; habeant celebres vslis: id est q; sint in celebri vsl: & ferantur in thalamos regum. Aurum soluitur: id est resoluit: prius in rūos: id est funditur prius in formicibus accensis: & vapulat. i. percutitur multo ictu: prius q; accipiat gremio: id est receptaculo:

Diomedes
bistoniusAes & ide
deducta

capaci: id est multum capienti: dum scilicet patera aut patina ex eo fit: epulas suaves: & vīna supple suauia. Farra. i. quis grana: subi-
guntur. i. flagellātur aut triturātur: ante id est prius multo verbere:
id est crebro flagello: q̄ sint colonis alimenta: & supple eodē modo
mens humana: pressa sub inertī. i. segni & ignauo pondere: sui car-
ceris. i. corporis. Nam fm ciceronē in de somnio scipionis: vt ibi
dem macrobi⁹ docte declarat: corpus nostrū quod græcre σωμα
dicitur: est quoddā σημα: id est sepulchrū & cancer. Et quia cancer
est: dicit apostolus ad romanos. vii. In sc̄elix ego homo: quis me
liberabit de corpore mortis huius? & mēs humana latitās: in mole
caduca. i. fragili: terrae. i. terreni corporis: non sortitur æternos ho-
nores nisi per luctus mundi & p supplicia lamētabilis æui. i. lachry-
mosēvitæ: quia cōtagia. i. cōtaminationes ex contactu: fecis luteq̄
id est terrenæ: hoc est terreni corporis maculæ: nō possunt abrādi. i.
purgari aliter q̄ supple per tribulationes. hæ. i. huiusmodi artes. s.
in aduersitate & luctu versari: resēcāt. i. amputāt & recidunt: (nisi le-
gas referāt. i. dissoluūt) fordes imbibitas. i. concretā. (Vnde maro
libro. vi. Q uin & sup̄mo quū lumine vita recessit. Non tamē omne
malū miseris nec fūditus oēs. Corporeæ excedūt pestes: penitusq;
neceſſe est. Multa diu cōcreta modis inoleſcere miris) labē & fordes
receptas animo: quia vīta corporis nō polluit animū nisi recipi-
antur ab eo. i. n̄i cūſentiat. Nec p & nō o regina si cura veri boni
scilicet æterni: & si cora salutis ppetuæ est supple tibi: voluptas nō
fallat. i. caue ne fallat te: quia ipsa voluptas ingreditur semper sub
blanda imagine. i. blandicias habet & illecebras in ingressu suo: &
præfert. i. pponit & obiſcit ijs quos allicere tentat: succos nardi. i.
liquorē nardi vnde fit vnguētūm preciosissimū: vnguenta supple
alia q̄ ad olfactum pertinet: & mellifluos. i. dulcissimos quasi melle
fluētes sapores: qui ad gustū spectant: & applaudit. i. arridet: assen-
tatur amico vultu. Sed nihil est supple in voluptate sine fraude: ve-
nena latent sub melle. i. dulcedine voluptatis: q̄ sup. venena postq;
tu imprudēs biberis: illa scilicet voluptas: æta dolis. i. quia doli &
fraudē tibi fecerit: fugit repente: & virtus. i. venenū: hoc est confu-
tudo lubrice viuendi aut amaritudo pœnitētiae quæ v oluptatē se-
quit: manet infixū sub pectorē. Dic vbi supple sint: nunc ille sup-
mulieres nobiles. s. heroïdes de quarū plurimis sunt epistolæ ouia-
dianæ (scies lector ille ipse iste etiam in foemino genere nō habere
diphthōgon: sed pduci ex quo sunt diphthōgatis similes voces)
quarum crimina. s. libidinū: vulgata. i. publicata & acta theatris. i.

publicis spectaculis: vt in sc̄enis tragediarū & comoediarū: cōcul-
cant. i. pessundāt probitatē. i. pudicitiā: & adigunt. i. appellūt cor-
da humana studijs mortiferis. i. ad studia mortifera. s. veneria aut si
scriptū est abigunt: dic abigūt. s. a recto statu mortiferis studijs. i.
p studia mortifera. Ob hanc aut causam augustin⁹ & reliqui sancti
sc̄enicas meretriculas: & fabulas obscena exponētes castis animis
prohibuerūt. Ille inquā videlicet briseis. i. brisei filia quæ a græcis
capta achilli in fortē venit: a quo plurimū amata & polluta fuit:
sed postea abducta chriseide ab agamēnone rapta & itidē polluta:
vnde ira illa ciuus in principio iliados meminit homerus Elissa. i.
dido quā vergilius in quarto ænei. dicit ab ænea pollutā. Phyllis a
demophoôte decepta & violata: ob quod se suspēdīſſe & in arbore
conuersa fabulatur: & œnone: nympha et paridis seu alexādri pri-
amidæ dum oves pasceret amica. Sappho puella luxuriosissima &
lyrici carminis a se dicti perita. Chriseis: chrisē ſacerdoti apollinis
filia: & cum briseide capta q̄ agamēnoni in fortē celiſit: & ab eo vio-
lata: donec a patre repetita: et per peste ab apolline græcorū exer-
citūmīſſam eidem restituta est: & helle phrixī ſoror quæ ſuper arie-
tem aurei yelleris tranſiretare conata: ſubmersa helleſponto nomē
dedit. Tyndaris id est tyndari filia: ſaltem putatia: quia iouis di-
citur fuſſe: scilicet helena a paride rapta: & mater tyndaridos: scili-
cet lede ab ioue in ſpecie cygni (vt prius dixi) polluta: & medea co-
chorum regis filia et ab iafone cognita et abducta ſed poſtmodum
deferta: & pasiphae ſolis filia & minas vxor: quæ tauri candidi co-
cupiſcentia flagrans: dedali freta artificio: in lignea vacca clauſa
ab eo ſubacta eſt. A tq̄ cleopatra vltima regina ēgypti: a Iulio cae-
fare & Marco antonio triūiro: alijsq; polluta exiſtens: graue de-
decus: id est de honestatio: domus id est familiæ ſeu progenieſ meq;
quia fuit catharina de stirpe regia: cleopatra aut regis filia & vxor
donec ab augusto in actiaco bello erat ſuperata omnes supple iam
dictæ mulieres: vt. i. poſtq duxere breues. i. paucos annos in ſeedis
ideſt libidinosis ſordibus: venere id est deſcēderunt: ad lacus ſty-
gios id est infernales: & ſub vmbraſ terra: vbi ſciliſſe ſunt tenebre
palpabiles. forma id est formositas: voluptates & opes. i. diuitiae
et gloria regni nō valuere. i. nequiuerunt ſequi dominas: id est que
eas in vita poſſederāt. nulla diſparitas id est diſterētia eſt animis (tā
anima q̄ animus ſecundū vallam in datiuo & ablatiuo pluralibus
animis facit: & ita potest hic ab vtrouis deduci) id est ſpiritibus ho-

Briseis
Elissa
PhyllisOenone
Sappho
Chriseis

Helle

Helena
Leda
Medea
Pasiphae

K iiiij

Ipse

minum: post funera: id est mortem: nisi supple ea quam disparitas morum inducit dum vescimur aura: id est dum viuimus respirando quasi dicat anima formosam ac nobilis non esse formosorem nec nobilitatem quam abiecti de plebe: si mores non habuerit meliores. O regina si fas sit cernere lares aethereos: id est mansiones coelestes & limina diuum: id est diuorum: hoc est sanctorum in coelestibus tabernacula: omnis amor vitae mortalium: occidet id est corruet & in nihilum redigetur. (Ab ob & cado media breui) et ultra: id est postea quod semel viderimus gaudia coelorum: nulla dies: id est nullum tempus: posset abducere: id est auocare aut abstrahere a contemplatione coelestium: varijs curis: id est per varias curas: mente afflata altius: id est interius & profundius: aut ab alto: diuino numine: id est visione diuinitatis. Nec pro & non: et deus non voluit viam: id est accessum esse ad sua regna nisi per multos labores. Quia oportuit christum pati: & sic introire in regnum suum. Vnde fm hieronymi. Impossibile est de deliciis transire ad delicias: vt hic quis ventrem & illuc mentem impleteat. Nec pro & non: et deus non offert segnibus: id est desidibus & ociosis: sidera id est regna coelestia. Christus ipse: existens noster princeps: quia caput nostrum est & pater: quia sponsus ecclesiae matris nostra: admonet nos sic .i. per multos labores ingredi coelos: suo exemplo .i. imitatione sui. (quia coepit iesus facere & docere. Actum primo.) qui dedit: id est exposuit brachia sua principue manus: transfigeda ferro. i. clavis ferreis: & plantas s. pedum supple transfigedas: & dedit latus apertum lancea. s. militis: & ipse christus (ipse hic & paulo ante ephesum habet: soletque a doctis ponere ubi indocti de magnis dicunt quod fecerint aliquid in propria persona: ut rex ipse: ioue missus ab ipso.) ipse ergo. q. d. qui magnus est non angelum misit: aut nouum hominem creavit: sed ipsam etydem hominem actum antiquis erroribus. s. idolatria: & inersum altis. i. profundis: tenebris scilicet errorum: non posse reuerti ad iter coelestis patriae: & videns hominem super colere: simulacra. i. statuas ad similitudinem deorum factas: & deos marmoreos: et credere. i. committere se veli ligno. i. statuis lignis quod antiquissimae erant: venit id est descendit: in hos. i. nostros: hoc est humanos: artus. i. assumpit naturam humanam: & abstulit horrendam noctem. i. tenebrositatē ignoratiā lumine aperto. i. manifestato: quia erat lux vera quod illuminat omnem hominem venientem in mundum: atque collegit super homines vagos. i. dispersos per varias regiones sectas: in unum callem. i. viam iustitiae & fidei: quo id est a quo: sancta posteritas nepotum. i. generatio posterorum: adiuta: intraret

domos olympi. i. coeli. Sed hic Cesar tuus. s. maritus: secutus: id est sequens: responsa diuini. i. deorum suorum: a persephone illi significata: mouet arma: in. i. contra verum deum. s. xp̄m: & trucidat. i. truculenter occidit: multos christigenas. i. in christo regeneratos: qui. s. christigeni: tendunt mox. i. latitudine: vt. i. postquam: deseruere. i. dereliquerunt: corpus caducum: quod. s. diu retinere non poterat: in ignes aethereos & sidera. i. in coelestes thalamos trans sidera vecti: autem pro sed: ipse. s. maxentius: in foelix: et miserrimus: omni quo. i. toto tempore vitae tantum presentis in qua curis angitur & mox occidet: quod futurę in qua eternis ardoribus cruciabitur, mergit, i. implicat se & obnoxium facit graibus poenis: et pugnat more gygantum (qui pugnasse contra deos dicuntur: et montes montibus iposuisse et iouem celo depelleret) vt. trahat excelsos montes in sua pectora: nam quidam gygantum sub montibus sepulti a ioue victi dicuntur: vt enceladus sub etna: & typhoeus sub inarime: innuit autem per hoc ipsum magna molitur contra fortiores et iustiores: vt pote contra constantinum & ita montes. i. potentias eorum in sua pectora trahet: quia succubet: aut per montes: sanctos martyres contra ipsum staturos significat hec autem diuina catharina aut ab angelo didicisse putanda est: aut spiritu prophetico nosse: iuxta id quod dictum est. Cum steteritis ante reges et presides: nolite cogitare qualiter respondeatis: dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini: non est ergo vero dissimile quod futura denunciat cum angelo conuersata & spiritus sancti plena virgo. Ita consultum. i. consilium petit nunc delubra. i. templo: iouis casis. s. et exta nocturna. i. tempore nocturno disquisita et oblata per magicam artem quem noctu fieri solet: et promittit sibi sceptrum. i. regiam dignitatem: & ambitum. i. ambitiose cupit et petit regna tarpeia. i. romana: quia tarpeiam arcem seu capitulum romani principes tenebant: et sperat succedere patri ignauo. i. ad regnandum inutili. Nauus seu ignauus secundum quod sed a nauibus dicitur quibus multum et cito transfuerit: unde nauare operam est quasi nauibus eam cito et copiose praestare: est ergo ignauus ad officium suum diligens & utilis: contra ignauus tardus et inutilis: sic maximianus herculeus: qui ut ocio frueret dereliquerat regni gubernacula. O curae fragiles. i. circa rem fragilem et facile impedibilem: o libido dominandi insana. i. in homine ignano existens: Quod lachrymas dabit illa dies nuribus latius. i. vxoris filiorum: matronarum latinarum: et quot funera et quot cedes: id est occisiones & (si ita dicam) mortes: dabit romae. illa dico dies cum. i. in qua principes. s. constantinus dignior ipso. i. maxentius missus ab occasu: quia a massilia quod est in prouincia gallie qui ferer. i.

Nauus
Nauo.
Ignauus

portabit insignia christi. i. crucem. et hoc aquilis q̄ erat insignia regum romanorū: eo q̄ aquilarū auspicio roma cōdita dicit: obmis-
sis. i. abiectis: pliaturus enī cōtra maxētiū: nōdū christianus: crucē
vidisse legitur acy oce angeli accepissū dicētis ei. Constantine i hoc
signo vinces: quāobrē aquilas cū cruce cōmutauit. gubernabit so-
lus: expulsiſ. s. maximiano. maxentio et maximino ac licino: latif-
sima regna. i. totū imperiū romanū: & ipse potitus iperio: auctore
christo extolleſ leges christi quas siluestro papē cōprobauit: & nō
nullas constituit: ad aſtra. i. ad ſumā dignitatē & venerationem.
Vir. i. maritus tu⁹. s. maxentius: ferox. i. crudelis: capiet arma: sed
corruet. i. concidet & occidetur: marte ſinistro. i. bello exiſtēt eiaſ
uerſo. et rapietur ad tristes vmbreas erebi. i. inferni: loci obſcuri (Be-
ne ſcribit abſq; aspiratione) Quare age. i. agedum. adhortādi ad-
uerbiū: o regina ne luge pro ne lugeas (quia ne potius optatiuo
q̄ imperatiuo iungitur ab oratoribus vt docet Laurentius valla.
Poetae tamen etiam imperatiuo modo quem cum ne prohibitiuſ
dixero iungunt: vt Terentius ne nega. Vergilius. ne ſequi magna fa-
cerdos. Statius. Ne pete dardaniam fruſtra theti mergere classem)
noſtros dolores: id eſt meos & reliquorū christianorū: ſed magis
id eſt potius erūnas. i. aduerſitates ac euerſionem: et damaſca tui ma-
xiti: formidanda: quia eterna & dāna tuae prolis: et ſtragem. i. cumu-
lum proſtratorum & occiſorum: tuorum. ſ. notorum et neceſſario-
rum ac familiarium Nā ſi. i. tamet ſi ego ſum preſſa paulū: id eſt mo-
dicum: corpore afflito. i. tormentis affecto: tamen nil eſt flendum
mihi ī me. Iſte carcer parturit. i. generat et acquirit mihi ſidera. iſta
tormenta faciunt ſup. me beatam. et finis. ſ. tormentorum adeſt iā
id eſt ſtatiuſ aderit: propter certitudinem enim et breuitatem tēpo-
ris: vt titur preeſenti pro futuro: lucifer. i. nuncius lucis. ſ. eterna: or-
tus. i. qui iam ortus eſt. i. citiſſime orietur. terminat. i. finit noctem:
id eſt tēpus tenebrarū pſentis ſeculi & facies clari olympi aperitū
ſup. mihi. hoc eſt iāiam euolatura ſum per tormenta ad eternā lu-
cē.

Sic ait. auditas quaſi quædā oracula voceſ
Cum duce Porphyrio voluens regina ſybillā
Cœlitus afflatam nec verba humana ſonantem
Aeſtimat: & paucis ſic eſt affata puellam.
Credimus o virgo cœli te arcana tenere:

Nec te tanta pati neceſte ſine numine fari.
Credimus & christo tecū: volumusq; ſalutis
Participes tantæ fieri. clarescere Christus
Incipit: & totū late regnare per orbem.
Omnia christus habet: rubet omnis ſanguine tellus
Innocuo. memini Romæ vidiffe gregatim
Christigenas duci: & quoſdā periſſe ferarū
Morib; & quoſdam gladiiſ: & in flumine quoſdā.
In mare complures: fodienda ad marmora miſſos.
Flumina: terra: fretum: fuſo ſacraſa cruore
Numen habent christi: debētur & omnia christo.
Vidi ego Cæciliae poenaſ: & flebile ſanctæ
Funus Anastasiæ vidi: Euphemia & q; dolores.
Tyburni fratriſ q; necem. Crudelia nobis
Vulnera Chriſologoni veniens narrauit ab Iſtris
Nuncius: & fateor lachrymæ cecidere tepeſtes.
Hippolytus laniatur equis. laurentius ardet.
Nec ſuperare virum flammæ neq; ferrea poſſunt
Verbera: ſic emitur cœlum: ſic inuidus orchus
Vincitur: & nulla eſſe poſteſt victoria maior.
Iam mea terruerant crebrae corda intima mortes.
Et tanta horrebat paſſim lamenta: virumq;
Saepius increpui: verum furibundus & atrox
Nec ſeruare modum: miſeriſ neq; parcere nouit.
Viderit ipſe ſuam ſortem: Nos caſtra ſubimus

Christe tua: & post hac tua numina sola sequemur;
 Pauca pati satius: breviibusq; æterna parare
 Gaudia suppliciis: q; dum fugientia frustra
 Complexi bona conamur retinere laborem
 Perdere: & infernos demum descendere ad annes.
 Sic ait. & rubro surgebat ab æquore fulgens
 Lucifer: & Casium rutilans aurora cacumen
 Luce colorabat crocea. Regina comesq;

Porphyrius fletu madidi rediere per ymbras.

CSic ait. Hec est responsio reginæ christianam se confitentis & fidem approbantis. **O**rdo est. Diua catharina sup. ait. i. dixit hoc est finiuit orationem sic ut dictum est. regina voluēs. f. animo hoc est repetens et considerans cū porphyrio duce: voces. f. catharinae auditas: quasi. i. tanq; quædā oracula. i. responsa diuinitus data esti mat. appreciat aut extimat. i. censet et iudicat: sybillam. i. vnam e virginibus diuinam mentem scientibus: vnde addit afflatam. f. nomine spiritus diuini coelitus. i. de caelo: nec. i. & non: et non sonant verba humana: sed sup. diuina: (Noris lector sybillas secundū marci varronē in libro diuinatu rerū ad caesarem pontificem maximum. appellatas omnes yates foeminas: vel ab yni⁹ delphidis nomine: vel a diuinis consilijs per eas enunciatis. V eteres enim græci qolice deos συ ουσ dixerunt: et βούλη consilium est) & affata. i. allocuta est puellam. f. catharinā paucis sup. verbis. O virgo nos credimus te tenere. i. perspicere aut nosse: arcana. i. secreta coeli: nec id est & non: credimus te non pati tanta sup. tormenta: nec fari. i. loqui sine numine. i. inspiratione diuina: nos credimus etid est etiam christo: tecum id est vt tu. et nos volumus fieri participes id est habere partem: tantæ salutis. f. æternæ. Christus icipit clarescere id est clarus haheri: et regnare late per totū orbem. christus habet. i. posedit omnia: id est omnes regiones: omnis tellus: id est terra: rubet innocuo sanguine. f. christigenarum martyrum christi. ego memini: id est animo repeto: vidisse: id est q; viderim (frequentius tamen præsenti iūgitur: vt sic memini viderem) romæ: christigenas duci gregatim: id est per greges: vt ducuntur pecudes ad occisionem: & me mini quosdam petuisse mortibus ferarū: id est expositos esse bestias

Scybile

dilaniandos vt sint spectaculo romanis. Id enim de noxijs fieri solebat. & quosdā perijisse. i. vitam cōsummasse: gladijs id est decollatione: quosdā perijisse in flumine scilicet dulci: & cōplures missos in mare: & ad marmora fodienda. eiusmodi enī poenæ & mortes sunt romanis legibus prescriptæ. (Aduerte posse etiā dīci: quosdā periisse in mare: quia etiam mare in ablatio reperitur. teste Prisciano vt in rudēte plautus. dicant in mare cōmuni captos &c.) Flumina terra: fretum. i. mare: sacrata crux. i. martyriū: fusō id est effuso: habent numen: id est presentiā diuinitatis christi: & omnia debentur christo. Ego (inquit regina) vidi poenas: id est tormenta Cæciliæ virginis & martyris (quā tamen chronicarij multo ante passam: vt pote tempore vibani dicunt) & vidi funus anastasie martyris: scilicet flebile: id est dignū fletibus. Erat enim illustrissima matrona & potentissimi romanorū ciuium vxor: quæ post longā incarcerationem cum ducentis viris & septingētis foeminiis ad insulas palmarias relegata post varia supplicia illic igni tradita dicitur. vnde si veri sunt chronicarij eius funus non vidit saltem romæ. Alijs tamen placet eam romæ martyrium compleuisse. Et vidi dolores euphemiae virginis & martyris: sed si verū est quod supplementum chronicarum inscribitur: euphemiae dolores etiam non vidit: quia in asia post catharinę martyriū innumera tormenta perpetua dicit. Et vidi necem: id est occisionē Tiburti pro tiburtij equitis romani & fratris supple eius: videlicet valeriani sponsi diuæ Ceciliæ: itaq; neutrius morte viderit si quicq; supplémento credimus. verū maior est mihi in hac re auctoritas auctoris nostri: qui horum meminit eo q; romani fuerint. & nuncius veniens ab istris: id est accusis istri fluuij: qui & danubi⁹ dicitur: narravit nobis crudelia vulnera chrysogoni martyris. (Is enim e primoribus romanorum pro christi fide in carcere positus & ab anastasia nutritus: tandem ad diocletianū vocatus cum fidem constateret predicaret decollatus est. & fateor lachrymæ tepentes: id est tepidæ: hoc est subcalidæ cedidere supple ex oculis meis. Hippolytus martyr ille laniatur equis: quod & nomen indicat. Nam hippo dicitur equus: & lyo soluo seu lanius: qđ nomen thesi filio ab equis dissoluto prius inditum erat. Erat autē hippolytus patritius romanus: post varia martyria ab equis indomitus distractus & dilaniatus a valeriano prefecto iussu deci tyranni Laurētius ardet in cruce positus scilicet: nec flammæ id est ardores ignis: nec ferrea id est durissima verbera. i. flagella possunt superare virum scilicet laurentium in fide persistentem. cœlum emitur sic. i. talibus tormentis: orchus id est demon infernalis: inuidus (quia in-

Cæcilia

Anastasia

Euphemia

Hippolytus

L

uicia diaboli mors introiuit in orbē terrarum) vincitur sic: & nulla
est victoria maior. cræbre mortes. s. martyru: terruerantia. i. ab illo
tempore: mea intima corda. & ego horrebā passim. i. per singulos
fere passus tanta tormenta: & increpau: i. reprehēdi sepius virum:
id est maritū meum. similia faciētem: verū. i. sed ipse furibundus et
atrox: neq; nouit seruare modū neq; parcere miseris. Ipse viderit. i.
attenderit: suā sortem: id est quod sortietur pro tot malefactis: nos
o christe sub imus tua castra. i. cōfugimus sub tuā militiā: & pro. i.
sequemur post hac: id est post hoc tempus sola tua numina: satius
id est melius & salubrīus supple est pati pauca: & parare. i. compa-
re seu acquirere æterna gaudia brevibus supplicijs: q; perdere la-
borem. i. inuanū laborare: dum nos cōplexi: i. amplectētes frustra:
bona fugientia conamur retinere supple ea: & q; supple descendere
demū. i. tandem post vitam brevē: ad amnes. i. lacus: infernos id est
infernales. sic ait scilicet regina: & lucifer. i. stella solem p̄cedēs &
lucem ferens: fulgēs surgebat ab æquore rubro: existētibus scilicet
alexandriæ: & aurora rutilans colorabat luce. i. splēdere: crocea. i.
crocei coloris: cacumen. i. summitatē: casium. i. montis casij: & re-
gina et porphyrius comes. i. comitās: madidi fletu: redire per um-
bras: ne scilicet accusarentur.

Nona dies aderat: turba stipante tyrannus.
Affuit: at decima subierunt incenia luce
Rhetores acciti verborum ambage parata.
Arduus ad leuam portum subeuntibus alta
Rupe locus surgit phariae contrarius arcū
Vnde licet totam claris prospectibus urbem
Subiectasq; rates sinuosaq; littora portus
Et procul in ciprum fluctus spectare natantes.
Hic fuit antonicum iam cicerone perempto
Victus ab augusto ciuilia poneret arma
Regia: mox iterum renouata in littore pugna
Fractus in has fugit latebras: noua moenia cæsar

Nicopolim dicens statuit: monumētaq; victor
Inclita pelleis posuit contermina portis.
Hic igitur positis amplissima sedibus aula
Cingitur aulæis: longo velamina tractu
Accipit & picto paries vestitur amictu.
Hic ninus & coniunx sexum mentita virilem
Coctilibus muris babylona semiramis ambit.
Assyri reges persæ mædigq; sequuntur.
Hic cyri genus & pugnæ funusq; cruentum:
Et thamitis vultu scythiae regina superbo
Sanguineum regis caput insertabat in utrem.
Id quoq; subscriptum graijs epigramma figuris
Debita sanguineo mors sanguinolenta tyranno.
Hic iouis & semieles gangetica filius arua
Vastat: & imbelles inuoluit cædibus indos.
Miles alexandri longinquum nauigat æquor:
Dives & emissis petitur taprobana mergis:
Namq; polus gemina qui circūscribitur arcto
Occidit: & gelidos illic non porrigit ignes.
Sidera sunt illi nobis incognita cœlo
Quæ diuersa creant illis animantia terris
Diuersosq; hominū mores aliumq; colorem.
Quando dies illis oritur densissima nobis
Nox filet: & medio voluuntur sidera lapsu.
Huc igitur romana cohors cum rege latino

Septaq; multipli regina sa tellite venit
 Certame nvisura nouum: & sine nomine turba
 Plurim a. Substratis aurata tapetibus alto
 Fulget sella loco: quam vix Maxentius ostro
 Splendidus & gemmis late rutilantibus intrat.
 Quinquaginta acres animis linguaq; diserti
 Rethores ad leuampositum ascendere tribunal.
 Pelliatur e medio vulgus sedere latini
 Ad dextram proceres, lagide tenuere sinistram.

Ordinibusq; silent completa sedilia longis.
 Nona dies aderat. Describit redditum regis: aduentum rhetoriū: re-
 ductionē catharinæ: preparamēta ad futurā cum eadē disputationē.
 Ordo est. dies nona: post perfectionē scilicet regis: aderat: & tyra-
 nus scilicet maxentius affuit turba stipante. i. dense concomitante.
 At. i. sed rhetores accisi. i. accersiti & aduocati: subierunt. i. initia-
 uerunt moenia: luce. i. die decima. & hoc ambage verbōrū. i. orōne
 ambagiōbus & verboꝝ inuolucris constāte: parata. i. premeditata:
 vt in virginē dicatur locus cōtrarius. i. aduersus & oppositus arcis.
 id est turri phariae surgit arduus in alta rupe: existens subeuntibus
 portū ad leuam. i. sinistrā manū: vnde. i. de quo loco: licet. i. per-
 mittitur & datur spectare procul. i. de longe claris prospectibus. i.
 visionib; prospicientiū: totam vrbē. s. alexandrinā: & rates sub-
 jectas. i. in īferiori loco positas: & littora portus sinuosa. i. multos
 sinus & curuaturas habentia: et fluctus natantes. i. profluente in
 cyprum insulā illam veneri sacram: hic id est hoc loco fuit regia. i.
 habitatio: antoni pro antoni: scilicet triūviri qui cleopatrā reginā
 vxorē duxerat: cum ipse victus ab augusto cæsare: scilicet octauio
 poneret. i. deponeret ciuilia: id est quibus in ciues abusus est arma:
 & hoc Cicerone iam perempto: & pugna renouata iterum mox. i.
 statim post in littore: ipse fractus. i. cōfectus prelio fugit in has la-
 tebras: cæsar. s. augustus statuit supple ibi: noua moenia. i. nouam
 vrbē: dicens. i. appellās eam nicopolim. i. ciuitatē victoriae: & ipse
 vicit posuit inclyta. i. gloriofa & clara: monumenta. i. testimonia
 victoriae suae: cōtermina. i. confinia: portis pelleis. i. alexandrinis ab

alexandro pelleo structis. Igitur quia locus congruus fuit: vt pote
 arduus et vicinus: Aula amplissima: cingitur. i. circundatur: auleis
 id est tapetibus pensilibus: & hoc sedibus positis: id est dispositis:
 & paries accipit velamina. i. cooperturas intextas: longo tractu: &
 amictu picto. i. depicto aut acu aut penicello. Hic. i. in hac textura
 seu pictura aulegorū erat sup. ninus assyriorum rex & semiramis cū:
 iunx ipsius nini: mētita. i. simulans sexum virilem. i. fingens se es-
 se virum. i. filium nini cuius erat simillima: ambit: id est circundat
 & cingit: babilona. i. ciuitatem illam in caldea nominatissimam in
 qua turris confusionis erat & declinatur hec babilon cuius accusa-
 tione hanc babilona: muris coctilibus. i. ex latere coctili hoc est co-
 cto factis (Vnde Semiramis nini magni assyriorum regis vxor &
 Nini secundi mater: cum mortuo marito adhuc iuuenula esset: &
 vnicum filium suum adhuc impuberem regno immaturum cense-
 ret: se pro illo gessit: caput tyara tegens: & brachia & cura alijs inte-
 gumentis per quę ne in suspicionem veniret: iussit vt totus popu-
 lis similiter ornatus incederet: sicut se filium cui simillima erat facile
 simulās: multas res egregie gessit: imperium auxit: & babilona (vt
 quidam volunt) in ninæ vrbis a nino conditę emulationem condi-
 dit: vt alijs placit ampliavit & muris coctilibus cinxit. tādēq; quę
 nam esset cofessa regnum nō amisit: sed admirationem auxit: que
 postea filij concubitum petens ab eodem interempta est: cum esset
 annorum lxij. & regnasset annis. xij. (Regis assyrii persé & medise
 quuntur id est ex ordine in pictura illorum velamentorum ponun-
 tur hic supple ponitur genus: id est progenies cyri. i. a cyro primo
 persarum rege descendēs: qui astyagē aum expellens regnum me-
 dorum in persas transfluit ac ciuitates multas vñacum babilone de-
 uicit. Crēlunq; lydorum regem ditissimum superauit. Cūq; asiam
 totumq; orientem subiugaslet scythas etiam bello adort⁹ est: quib⁹
 tur Thamyris seu vt hic habetur thomyris regina p̄erat: filiumq;
 reginæ omnemq; exercitum eius primo prelio victum obtrunca-
 uit: quam rem ægreferas vt iustum erat mater in montibus infidias
 locauit: ad quos cum p̄ timore fugisse cyrus censeret atq; insequere
 tur: eum cum ducentis militibus cepit ac obtruncari iussit: caputq;
 obtruncati in vtrein hoc est saccum ex corio sanguine suorum ple-
 num inferuit dicēs. Sume Cyre quem sitisti sanguinem: sicq; sepul-
 tum epitaphio in textu in latinum verso notauit. TOrdo igitur
 est. Hicerat genus cyri. & funus cruentum pugnæ id est cruentatū
 sanguine pugnatorū: & thomyris seu thamyris regina scythas &
 maliagetarum: supbo vultu. i. habens vultum propter victoriam

Semira
mis

Cyrus.

de cyro superbū: in serbat caput regis. s. cyri in vtrē sanguineū
 id est sanguinolentum: & sanguinis plenum. Et id epigramma. i.
 epitaphium erat sup. subscriptū: figuris. i. characteribus graiis: id
 est gr̄ecis. Mors sanguinolenta. i. sanguinis plena: debita sup. est
 tyranno. s. feroci regi cyro sanguineo. i. sanguinis sifienti & effuso
 ri assiduo. Hic. i. in hac parte aut in alia parte auleorū filius iouis &
 semeles. i. bacchus: vastat: id est destruit et vasta. i. valde ampla &
 sine domibus facit: arua gangética. i. orientalia ac indica ad q̄ gan
 ges fluit et inuoluit. i. implicat eōdibus. i. occisionibus: hoc est oc
 cedit: indos imbelles. i. bellī imperitos atq; insuetos. Miles alexan
 dri. s. magni: hoc est exercitus ab eo missus existens diues: propter
 spolia indorum: nauigat equor: longinquum. i. valde remotum: &
 pro. i. Taprobana insula illa: petitur nauibus: & hoc mergis id est
 auibus ab emergēdo dictis: emissis q̄ quia sepe merguntur submer
 sionem nauium portendere putantur. Vnde Persius saty. vi. Iaq
 obuia mergis Costa ratis lacerae. E contrario cygni quia nunq̄ mer
 guntur saluationi nauium augurio sūt vtaenei. i. Aspice bissexos le
 tantes agmine cygnos. vbi seruum videto. Emissi ergo dicuntur
 hic mergi propter periculōissimam nauigationem. Nā vt Strabo
 libro. xv. attestatur. Taprobanen insulam distare dicūtab austra
 lissimis partibus q̄ sunt apud Cōiacos meridiem versus septem die
 rum nauigatione. Oniscitus vero eam a continenti distare dicit
 xx. dierum nauigatione: sed naues velorum vitio male nauigare.
 Norit autem grammaticus q̄ gr̄ece in eexeunt apud nos metri cau
 fa in a sepe verti: vt hoc loco taprobana cum gr̄ace taprobane di
 catur mutando in e longum. Periculosam autem nauigationem
 poeta significat propter amissionem poli arctici qui illinc non cer
 nitur dicens. Nanq; polus qui circumscribit gemina arcto. i. vtraq;
 vrsa & maiore & minore: occidit: id est occultatur: & non porrigit
 illic ignes. i. splendores gelidos. i. e gelida regione videlicet septē
 trionali ortos. Sidera sunt illi cœlo. i. illud cœlum habet: sydera in
 cognita nobis: q̄ creat illiteris diuersa animantia: & diuersos mo
 res hominum & alium colorem. & nox densissima. i. tenebrofissima
 silet. i. silentiū facit nobis: quādo dies oritur illis: & sidera volun
 sup. tunc nobis medio lapsu: id est tunc media nox est. Igitur co
 hors romana vénit: id est accessit: huc id est ad hancaulam vbi ta
 lis pictura in auleis erat: cū rege latino: id est romano scilicet maxē
 tio: & regina. s. maxentij vxor: scepta. i. circundata multipli consel
 lite: id est multis ministris venit huc: visura: id est vt videret nouū
 certamen scilicet virginis cum tot rhetoribus: & plurima turba sine

Taprobāe

nominē: id est ignobilis & cuius nomina ignorantur: venit supple
 huſiſa nouum certamen. Sella id est sedes quasi ſeda aurata. i.
 auro tefta: fulget alto: id est in ſublimi loco: & hoc tapetibus: id est
 ſtramentis pedum ſubſtratis: quam ſup. ſellam maxētius itrat vix
 id est cum difficultate: exiftens ſplēdidus oſtro: id est pupura & gē
 mis: id est lapillis p̄ciosis vtpote margaritis: rutilantibus: id est
 reſplendentibus late. Quinquaginta rhetores exiftentes acres ani
 mis: & diſerti lingua: id est docti & faciūdi: ascendere tribunal: id est
 ſedilia ſublimia vt ſolet eſſe tribunal: poſitum ad leuam: id est ſini
 ſtram regis: vulgus pelliſt e medio (graphicē deſcribit impetuosi
 tam vulgi et eius exactionem) proceres: id est primores: latinis eſſe
 dere ad dextram lagidæ: id est nobiles egyptijs ab lago progenito
 re catharinae orti: tenuere ſinistram, & ſedilia completa longis ordi
 nibus ſilent: id est poſtq; omnes conſederunt ſilent.

Ingridit virgo tanti certaminis auctor

Quam circum magno Nasamon strepit agmine lictor

Gens fera gens īmanis agens ex æquore prædas

Dum miseros aquilo facit in vada ſyrica nautas.

Splendida lucifero ſimilis Catharina nihilq;

Extenuata fame & roſeo ſpectabilis ore.

Nam deus vt ſaxi torqueret pectora regis

Illius ambrosia vultum frontemq; comasq;

Tinxerat & totam cœlesti afflauerat aura:

Iuſſa ſedet. trabs alta ligat pendentia pugnæ

Præmia: ſtant versis arrecti vultibus omnes.

Cuncta ſilent: regis nutu data copia fandi.

Talia tum primus ſumpſit primordia Rhetor.

Maxime romulidum Cæſar: quem luppiter vnum

Deligit: immensi cui ſint conſortia regni.

Non ego dicendo laudes æquate deorum

Posse Puto: neq; enim fas id mortalibus ullis.
 Sed ne tanta leues verbosa licentia lingua
 Inflet ut in superos passim couicia iactent:
 Pauca loqui suasit pietas: causamq; tueri
 Cœlicolum: qui te Cæsar romanaq; regna
 Præcipuis tollunt studiis. qui barbara tandem
 Ausoniae sanctis domuerunt legibus arma.
 Maximus hic orbis gemino qui nítitur axe
 Quem decorant æterni ignes: quem circuit ardens
 Lumine perpetuo Titani germanaq; phœbe
 Nil ioue maius habet. sedet alto invertice mundi
 Tartaraq; & terras complexus & æ quor & auram
 Imperio æterno regit: omnia Iuppiter implet:
 Omnia mente getens animo procul aspicit omne
 Tempus: & incumbens cubito vigil excubat: ipsi
 Nulla quies & summa quies: ab origine factum
 Seruat opus: semperq; nouis noua corpora formis
 Suscitat: ex astris animis vitalibus haurit
 Quas in membra pluat: mox vitæ munere functas
 Euocat ad coelos iterum. post tempora soli
 Nota sibi rursum emittit rursumq; reducit.
 Hoc opus est quod fine caret: sed summavoluptas
 Ipsi operi coniuncta quies æterna vocatur.
 Ipse sibi tantæ molis ne solus habenas
 Flecteret ut tanti facerent cōmunia regni.

Gaudia progenuit natos: quos sustulit inter
 Sidera ut ex alto curent mortalia cœlo.
 Sic venus & pallas sic mars seriesq; nepotum
 Surgit: ut Aeneas & romæ conditor urbis
 Romulus: & claro stellatus in ætheræ Cæsar
 Indigetq; alii: quorum tutela iacentes
 Mittitur in terras. Meritis pro talibus ipsi
 Cum dare nil melius possint: fumantibus aris
 Thura ferunt homines: onerantq; altaria donis.
 Templa locant: tantoq; deos testantur honore
 Hinc Ephesi moles. dodoneæq; columbae.
 Hinc ammonis opus: clariq; oracula phœbi:
 Et lyciæ sortes: & delphica phocidis antra.
 Namq; hominum miserata graues pia numina curas
 Dant variis responsa modis. instantia bella
 Insidias pestemq; monent: casusq; sinistros
 Ingruere. humanis nunq; tacuere vocata
 Suppliciis. tumidus Mœdo cum milite grilos
 Opprimeret Xerxes miserantium oracula diuum
 Vincendi docuere viam. cum punica bella
 Cladibus innumeris italios romanaque regna
 Concuterent: diuum phrygio de littore mater
 In latium translata grauem sedasse tumultum
 Dicitur: auspiciisq; deæ vicisse latinos
 Et nedum eiecisse suis de finibus hostem:

Sed lybicos etiam ferro flammaq; penates
 Vastasse: atq; armis birsam euertisse potentem.
 Quid referam auxilio iouis & iunonis ab arce
 Deiectam senonum gentem! & capitolia forti
 Diuorum protecta manu! pestemq; repulsam
 Mœnia cum phœbo satus atq; Coronide nympham
 Versus in effigiem colubri romana petiuit!
 Quo sit ut impietas atq; irreuerentia diuum
 Sit scelus horrendum; & nullo delebile sacro:
 Sacrilegas odere manus: odere superbos;
 Numina. Tantalidis natos latona perennit.
 Iuppiter anguipedes congestis, montibus ausos
 In superos tentare viam. currq; volanti
 Aeolidem aggressum tonitru simulare fragorem
 Fulmine deiecit. torueq; Lycaona regem
 Induit ora feræ, nudus cute Marsya phœbum
 Repperit vltorem. temetaria sensit arachne
 Pallada cæcropiam. mentitæ pergama troiæ
 Ira tridentiferi perterrituit Ennosigei.

Auctor

Cingreditur virgo. Post ingressum diuq; virginis subditur oratio
 disertissima sumi oratoris ac rhetoris: in qua q; gentiles pro se alle-
 gare possent: plurima cōpletitur: sed parvū cōtra fidem nostrā mili-
 tantia. **C**Ordo est. Virgo. f. catharina: auctor. i. princeps: cuiq; gra-
 tia omnia siebant. A duerte: quia auctor ab auctoritate cōmuniſ est
 generis cum ab augeo trinitum masculini sit: eo q; auctrix inde dica-
 tur: hinc autem dūtaxat auctor. Vnde Iuno apud Virg. Auctor
 ego audēdi & sappho apud ouidiū. An nīſ legiſſes auctoris nomi-
 na sapphus) auctor igitur tanti certaminis: ingreditur, f. coetum &

coronam cōſidentium. quam circum pro circum quam strepit vel
 quam circū strepit naſamon. i. quiuiſ ex naſamonib; populis fe-
 rocibus aphricq; vt poſt dicetur: existens lictor. i. minister publico
 iuſticiæ equeſtā (qui fasces virgarum colligatarum poſt eū qui
 animaduerſionem ſeu puritionē ſanguinis habebat frebat) mul-
 to agmine. i. cū multis ſatellitibus & ministris eius loci: qui ſupple-
 ſunt gens fera: gens īmanis id est impia (Nam manum veteres bo-
 num appellaſt: vnde immane non bonum aut tam magnum q;
 terrorem inferat ut immania cete: & ea maxime immania dicimus q;
 magnitudine ſua in perniciem noſtrā abutuntur) agens id est fo-
 liata agere & perſequi p̄dias ex equeſore. i. mari: cum. i. quando: aqui
 lo. i. ventus ille impetuofus: facit id est proiicit & impellit nautas
 miſeros (ſic Maro: miſeriſ velamina nautis: vix miſerum de malo
 reperies: ſed de eo qui miſeratione dignus eſt & mala patitur, ut fe-
 crndo ænei. Nec ſi miſerum fortuna ſi nonem Finxit: vanum etiā
 mendacemq; improba finget, invada ſyrtica: id eſt periculofiſſima
 & arenarum plena ſicut apud ſyrtes. hoc eſt gens ea ignaua: ex p̄e-
 da naufragiorum v̄iebat. Catharina ſplendida: ſimilis lucifero: &
 nihil attenuata fame id eſt, per famem et inediā tam longā: & ſpe-
 cabilis id eſt placita ad ſpectandum: roſeo. i. roſei coloris: ore (Nā
 deus tinxerat id eſt imbuerat: vultum & frontem & comas illius id
 eſt catharinæ. ambrosia id eſt cæleſtibus odoribus & afflauerat eam
 totam: aura id eſt ſplendore cœleſti: vt torqueret pectora id eſt cor
 ſeu regis ſcilicet maxētij. ſeuus proprie magnus dicitur ſed is q;
 pro arbitrio rem gerit nec cuiq; cedit. Vnde etiam de pio ænea dicit
 maternis ſtat ſeuus in armis. Sed forte qui alioquin piuerat: tunc
 ſeuum videri illuc poeta voluit) hec autem iuſta ſunt per parēthe
 ſim. Nam ordo eſt. Catharina ſplendida. &c. iuſſa id eſt poſtq; rex
 iuſſerat: ſedet: & trabs alta (tholū vocant) ligat id eſt ligata ſuſtinet
 p̄emia pugnq; pendentia id eſt ſuſpensa rhetoribus ut animoſius
 certarent: omnes ſtant arreſti vultibus id eſt faciebus ſyris ſupple
 ad diſputatuſos: cuncta id eſt tam homines q; muſica instrumenta
 ſilent. copia id eſt plena facultas ac poſteſtas fandi. id eſt loquendi
 data. i. facta eſt: nutu regis id eſt rege annuente: & capite ſignū dan-
 te. Primus id eſt p̄cipiuſ rhetor: ſumpſit tum id eſt tunc talia pri-
 mordia id eſt exordia: o caſar maxim: eromulidum promulidarum
 id eſt princeps romanorum: quem vnum Iuppiter deligit. i. de mul-
 tis legit & deſtinat: cui ſint conſortia immensi regni ego non pu-
 to: poſſe: id eſt q; poſſem equare id eſt equeſtare et aſſequi con-
 digne: dicendo: id eſt orando & diſerte loquendo (quia dicimus

Manum
Immanes.

Mifer

Seuus

Dicere

ex arte: loquimur ex natura: vnde dicere laudare quodammodo ē) laudes deorum: sed ne licentia verbosa tanta. i. tam magna: aut sit nomen pro aduerbio ne duo sint epitheta sic: ne licentia verbosa tanta: id est in tantum aut tantopere: inflet linguas leues. i. dicaces & futilles: vt facient passim id est impune: conuicia id est contumelias et vituperia: in superos id est deos coelestes: pietas: id est pius cultus et religio quam in deos habeo: suasit loqui pauca: & tueri. i. defēdere: causam coelicolum pro cœlicolarum id est eorum qui cœlos colunt. i. habitant: qui. s. cœlicolę: tollunt. i. extollunt: p̄cipuis id est singularibus studiis: te & romana regna. qui sup. etiā: domine runt tandem arma barbara: id est barbarorum potentias: sanctis: id est in uolandis legibus ausonie. i. italię (luxa quod Iustinianus in principio institutionum suarum: imperatoriam (inquit) nascitatem: non solum armis decoratam: sed & legibus oportet esse armatam. quasi leges arma doment. Hic maximus orbis. i. mūndus universus: qui inititur: id est inititur & circūfertur: gemino: id est duplicitate. i. polo. s. arctico & antarctico: et quem ignes æterni. i. splendores stellarum indeficientium: decorant: id est ornant et quem titā id est sol de genere titanū: et phoebe. i. luna: germana. i. soror phœbi (quia vterq; ex ioue et latona genitus dicitur). circuit perpetuo lumine: & id quidem secundum philosophum: qui motum cœli: petuum docuit: nil habet maius ioue: quia Iuppiter habitus est hominum et deorum pater et rex sed ipse iuppiter complexus id est continens in alto vertice mundi: tartara. i. abyssos inferni: et terras et æquor. i. mare. et auram. i. aerem et ignem: regit sup. ea: imperio æterno (Sic venus ad iouem ænei. primo. O qui res hominūq; dētq; æterno regis imperio) iuppiter implet omnia. (Sic in buco. Iouis omnia plena. Et Luc. Iuppiter est quodcunq; vides: quoctūq; moueris. Et. vj. ænei. Princípio cœlum ac terras: camposq; liquentes Lucentemq; globum lunæ: titaniaq; astra. Spiritus intus alit &c. Et Georgi. iiiij. Esse apibus partem diuinæ mentis: et haustus ethereos dixerit: deum nāq; p̄ire per oēs Terrasq; tractusq; maris cœlūq; profundum. Credebat ergo iouem esse magnam animam mundi omnibus viuentibus infusam) Iuppiter gerens omnia mente: aspergit animo. i. consideratione et prouidētia. s. procul. i. diu anteq; euenit: omne tēpus. et p̄e incumbens cubito. i. requiescēs: excubat: id est excubias facit. æternas vigilias (quia excubare est extra cubiculum esse: hoc est non dormire) existens vigil sup. semper. Nulla quies est ipsi. s. ioui: in consuétudinis & gubernandis rebus: & summa quies est ipsi: quia est suminus et prim⁹ motor a nullo mobilis;

immotusq; manens dat cuncta moueri: & seruat opus factū ab origine. (Id fm platonicos dicit: quia philosophus dicit mundū ab æterno fuisse) & suscitat semper noua corpora nouis formis: id est per nouas formas: & haurit. i. accipit ex astris vitalibus: id est viua citatem generatibus: animas quas pluat: id est descendere faciat: in membra. i. corpora terrena. (Et id quoq; fm platonem: qui vt docet macrobius de somnio scipionis: docebat animas in cœlo creatas per varios stellatum planetarūq; orbes descendere: & inde affectiones suas accipere: quod reprobās diuus Augustinus doceteas nō prius creatas: sed creando infusas: & infundendo creatas) et Iuppiter euocat mox: id est paulopost (quia brevis est vita nostra) ipsas animas functas: id est pfunctas: munere. i. officio vitæ: iterū ad cœlos: & emittit suppleas et cœlo rursum: id est iterum: et reddit suppleas rursum in corpora: post tēpora nota sibi soli. Credebant enim iuxta meritā: longius aut breuius animas cœlo frui. De qua re plurima disquirūtur sexto æneidos. Cum enim creationem ex nihilo negarent: totq; homines viderent: dicebāt easdem animas in corpora redire: quinetiā pythagorici dicebant animas humanas in corpora beluina & ecouerso interdum migrate. ex redditu ergo animatū putabant hominū perpetuitatem: vnde subditur) hoc opus scilicet reductōis & euocationis animatū est quod caret fine: sed summa voluptas est cōiuncta ipsi operi: & vocatur quies æterna. hoc adiicit rhetor: quia fm philosophū: nullum violētum est perpetuū. Ipse iuppiter scilicet ne flecteret solus habetas tantæ molis: id est ne solus totū vniuersum regeret: progeniuit sibi natos id est filios vt faceret gaudia tanti regni cōmunia: quos scilicet natos sustulit. i. sursum tulit: id est exaltauit inter sidera: vt curēt mortalia. i. res mortaliū (cōtra epicureos) ex alto cœlo. Sic id est ex hac generatione iouis: surgit venus filia iouis & dionēs: et pallas id est minervia filia soli: iouis ex cerebro eius nata. sic mars etiam iouis filius & belli deus: et series. i. tota cōgeries nepotū surgit: vt æneas filius veneris: & romulus filius martis: conditor vibis romæ: & cæsar scilicet Iulius ab iulo ænæs filio originē trahens: stellatus id est in stellā mutatus aut stella clarificatus: in claro æthere. i. die medio. (Vnde in bucolicis. Ecce dionei processit cæsaris astrum. Cum enī Augustus ludos funebres iulij cæsaris veneri genitrici celebraret: apparuit die medio stella aut potius cometa. Vnde ipse augustus in quadā epistola. Appāre it ipsi meotū dierum lucis sydus crinitum per septē dies in regione cœli quæ sub septentriōibus est. Id

Cæsaris
astrum

ex arte: loquimur ex natura: vnde dicere laudare quodammodo ē) laudes deorum: sed ne licentia verbosa tanta. i. tam magna: aut sit nomen pro aduerbio ne duo sint epitheta sic: ne licentia verbosa tanta: id est in tantum aut tantopere: inflet linguas leues. i. dicaces & fuitiles: vt iacent passim id est impune: conuicia id est contumelias et vituperia: in superos id est deos coelestes: pietas: id est pius cultus et religio quam in deos habeo: suasit loqui pauca: & tueri. i. defēdere: causam coelicolum pro coelicolatum id est eorum qui coelos colunt. i. habitant: qui. f. coelicolę: tollunt. i. extollunt: p̄cipuis id est singularibus studiis: te & romana regna. qui sup. etiā: domine runt tandem arma barbara: id est barbarorum potentias: sanctis: id est in uiolandis legibus ausonie. i. italię (Iuxta quod Iustinian⁹ in principio institutionum suarum: imperatoriam (inquit) maiestatem: non solum armis decoratam: sed & legibus oportet esse armatam. quasi leges arma domet. Hic maximus orbis. i. mūdus vniuersus: qui inititur: id est inititur & circūfertur: gemino: id est dupliciti: axe. i. polo. f. arctico & antarctico: et quem ignes æterni. i. splendores stellarum indeficientium: decorant: id est ornant et quem titā id est sol de genere titanū: et phœbe. i. luna: germana. i. soror phœbi (quia vterq; ex ioue et latona genitus dicitur) circuit perpetuo lumine: & id quidem secundum philosophum: qui motum cœli: perpetuum docuit: nil habet maius ioue: quia Iuppiter habitus est hominum et deorum pater et rex sed ipse iuppiter complexus id est continens in alto vertice mundi: tartara. i. abyssos inferni: et terras et æquor. i. mare. et auram. i. aerem et ignem: regit sup. ea: imperio æterno (Sic venus ad iouem ænei primo. O qui res hominūq; deuīq; æterno regis imperio) iuppiter implet omnia. (Sic in buco. Iouis omnia plena. Et Luc. Iuppiter est quodcunq; vides: quoq; mōueris. Et. vj. ænei. Princípio cœlum ac terras: camposq; liquentes Lucenterq; globum lunæ: titaniaq; astra. Spiritus intus alit &c. Et Georgi. iiiij. Esse apibus partem diuinæ mentis: et haustus ethereos dixerit: deum nāq; ire per oēs Terraq; tractusq; maris cœliq; profundum. Credebat ergo iouem esse magnam animam mundi omnibus viuentibus infusam) Iuppiter gerens omnia mente: aspergit animo. i. consideratione et prouidētia. f. procul. i. diu anteq; euenierit: omne tēpus. et p̄e incumbens cubito. i. requiescēs: excubat: id est ex cubias faciti. æternas vigilias (quia ex cubare est extra cubiculum esse: hoc est non dormire) existens vigil sup. semper. Nulla quies est ipsi. f. ioui: in conservandis & gubernandis rebus: & summa quies est ipsi: quia est summus et prim⁹ motor a nullo mobilis;

immotusq; manens dat cuncta moueri: & seruat opus factū ab origine. (Id fm platonico s dicit: quia philosophus dicit mundū ab æterno fuisse) & suscit semper noua corpora nouis formis: id est per nouas formas: & haurit. i. accipit ex astris vitalibus: id est viua citatem generatibus: animas quas pluat: id est descendere faciat: in membra. i. corpora terrena. (Et id quoq; fm platonem: qui vt docet macrobius de somnio scipionis: docebat animas in cœlo creatas per varios stellarum planetarūq; orbes descendere: & inde affectiones suas accipere: quod reprobās diuus Augustinus docet eas nō prius creatas: sed creando infusas: & infundendo creatas) et Iuppiter euocat mox: id est paulopost (quia brevis est vita nostra) ipsas animas functas: id est pfunctas: munere. i. officio vitæ: iterū ad coelos: & emitit suppleas e cœlo rursum: id est iterum: et reddit suppleas rursum in corpora: post tēpora nota sibi soli. Credebat enim iuxta merita: longius aut breuius animas coelo frui. De qua re plurima disquirūtur sexto æneidos. Cum enim creationem ex nihilo negarent: totq; homines viderent: dicebāt easdem animas in corpora redire: quinetiā pythagorici dicebant animas humanas in corpora beluina & ecouero interdum migrare. ex redditu ergo animalū putabant hominū perpetuitatem: vnde subditur) hoc opus scilicet reductiōis & euocationis animalū est quod caret fine: sed summa voluptas est cōiuncta ipsi operi: & vocatur quies æterna. hoc adjicit rhetor: quia fm philosophū: nullum violētum est perpetuū. Ipse iuppiter scilicet ne flecteret solus habens tantæ molis: id est ne solus totū vniuersum regeret: progenuit sibi natos id est filios vt faceret gaudia tanti regni cōmunia: quos scilicet natos sustulit. i. sursum tulit: id est exaltauit inter sidera: vt curēt mortalia. i. res mortaliū (cōtra epicureos) ex alto cœlo. Sic id est ex hac generatione iouis: surgit venus filia iouis & dionēs: et pallas id est minervia filia soli: iouis ex cerebro eius nata. sic mars etiam iouis filius & belli deus: et series. i. tota cōgeries nepotū surgit: vt æneas filius veneris: & romulus filius martis: conditor vrbis romæ: & cæsar scilicet Iulius ab iulo ænæc filio originē trahens: stellatus id est in stellā mutatus aut stella clarificatus: in claro aethere. i. die medio. (Vnde in bucolicis. Ecce dionei processit cæsaris astrum. Cum enī Augustus ludos funebres iulij cæsaris veneri genitrici celebraret: apparuit die medio stella aut potius cometa. Vnde ipse augustus in quadā epistola. Appare. it ipsi meorū dietur lucis sydus crinitum per septē dies in regione cœli quæ sub septentrionibus est. Id

Cæsaris
astrum

Patara

Supplicia

oriebatur circa vndeclimā horam: clarumq; & omnibus terris conspicuū fuit) q; pro & alij indigetes. i. dij nullius egētes: aut inde. i. ex certo loco geniti & ex hoībus facti: supple surgūt sic. i. ex cōmunicatione iouis: quorū scilicet deo; & indigetum: tutela. i. protectio mittitur in terras iacētes. i. humiles. Ipsi homines ferunt. i. offerunt supple ioui & cæteris dijs pro talibus meritis: thura in aris fumanatibus: cum. i. quādoquidem n̄l. i. non aliquid: cum nō possint dare aliquid melius: & onerant altaria donis. i. holocaustis: & locant. i. struunt tēpla: & testantur: id est cōfidentur deos esse: tanto honore id est per tantū honorē: hinc id est ex hac religione: est supple moles. i. imensa structura templi: ephesi id est dianæ ephesinæ: & hinc supple sunt colubæ dodoneæ: id est templa iouis dodonei vbi columbae. i. ægyptiæ mulieres responſa dabant: vt prius dictum est. hinc supple est opus: id est templum āmonis. i. iouis harenarij: vt etiā prius dictū est. & oracula: id est diuina respoſa phœbi clarij. i. qui apud clarium oppidum in finibus colophoniorū colitur: & responſa dat. Vnde tertio æneidos. Qui numina phœbi qui tripodas clarij lauros: qui sidera fentis &c. et hinc sunt fortes. i. respoſa. (vt in arte poetica: dictæ per carmina fortes) lyciae: id est quas fortes aut quae responſa dat apud lyciam tempore hyemali. Nam apollo sex mensibus hyemalibus apud patarā lyciae vrbe: & sex aestiuis apud delon dat responſa. Vnde æneidos quarto. Qualis vbi hybernā lyciam: xanthiq; fluenta deserit: ac delon maternā inuisit apollo.) & hinc supple sunt antra delphica: id est templi delphici: phocidis id est in regiōe phocidis iuxta heliconē. Namq; numina pia: miserata id est miseratione afficiens graues curas hominum: dant responſa varijs modis. (Iuuenalis tamen dixit: quoniā delphis oracula cessant: verū tamen est responſa varijs in locis ab idolis fraude demoniorū data) & ipsa numina monent bella instantia: id est imminētia: sicut de aduentu gallorū romani admoniti dicuntur. Vnde allocutio templū sacratum docet Liuius: & monēt iniicias: pestē: & casus simistros ingruere. Vnde vergilius georgicorū primo. Sol tibi signa dabit: solem quis dicere falso. Audeat: ille etiam cōcos instare tumultus. Sæpe monet: fraudēq; & operta tunc mescere bella &c. Et numina pia vocata. i. invocata: supplicijs. i. supplicationibus humanis. Sic Cato apud Salustiū. Non votis neq; supplicijs muliebribus. Seruius autem dicit priscam paupertatem de bonis damnatorū sacrificare solitam. Vnde (inquit) supplicia dicūtur supplicatiōes: quia sunt de bonis supplicia passoriū.

Sacrum
Massiliensiū
mos.

S alustius in supplicia deorū magnifici. Hinc sacrum & venerabile et execrandū dicimus. quia sacrae res de bonis execrandorū fiebāt. Quod tractū dicit ex more gallorum. Nam cum massilienses peste laborabant vnuſ se ex pauperibus offerebat alendū anno integro publicis & purioribus cibis postea verbenis vestibusq; sacris ornatus circūducebatur per vrbē cum excretionibus: vt in eum inciderent omnia mala ciuitatis: & sic proiecibatur. Hoc autē (inquit) in petronio lectum est. Supplicijs ergo: id est supplicationib⁹ vocata: aut reuera in tormentis & tribulationibus (sicut in sanctis litteris dicitur. Ad dominū cum tribulater clamaui: & exaudiuit me) cum. i. quando Xerxes potentissimus persarum & medorū rex: timidus: id est superbus & inflatus etiā in deos impius: opprimet graios. i. græcos maxime athenienses: quos oppugnauit sed non expugnauit: medo milite: id est copijs maximis militū ex media. Vnde dicit Iuuenalis satyra decima. Credimus altos defecisse armes: epotaq; flumina medo: prandēte) oracula diuum: id est diuoge miserantū. i. miserantū docuere viam. i. modū & rationē vincendi scilicet xerxē. quia fostratus eius aduētum & abitū p̄dōcuit. Vñ ibidē Iuuenalis. Et madidis caneret q; fostratus alis. deuictus autē est a demistocle atheniefi. ductore. Cū. i. quādo bella punica. i. carthaginensis (q; punica dicūtur a p̄enīs. nā ce aliqñ in uertimus: vt a pena fit punio & a poeno punicus. dicere potes etiā carthaginē si more maiorē) cōcuterēt inumeris cladibus italos & regna romana: mater diuū. f. cybeles: translata de littore phrygio. i. troiano in latiū. i. italiā: dicitur sedasse graue tumultū: & sup. dicit latinos vicisse. i. q; latini vicerint: auspicijs. i. ductu & p̄sidio deæ: & nedū pro nō solū: eieciſſe. i. q; eiecerint: hostē de finibus suis: sed vastasse etiā penates lybicos ferro & flamma: atq; euertisse bīsam. i. carthaginē potentē armis. De quo primo ænei. Vrbs antiqua fuit: tyriū tenuere coloni Carthago italiā contra tyberināq; longius ostia: diues opū: studijsq; asperitra bellī. Et in eodē. Mercatīq; solū facti de nomine bīsam: Taurino q; tum possent circūdate tergo. Byrsa autem fm̄ donatū coriū significat. Hanc aut̄ rem Liuius lib. ix. Decadis tertiae satis recitat. Quid id est ad quid: referā. i. recenseā (quasi dicat id frustra faciam cum notissimū sit) gentē senonū: illoq; gallorū (qui fm̄ strabonē libro quarto ex treuiris & neruijs sua cū rhēnis in occasum habēt domicilia: quoq; in italiā transitū Liuius libro quinto decadis prime describit) deiectā auxilio iouis & iunonis: ab arce: scilicet capitolina: cui Iuppiter & iuno p̄fū

M ij

Allocutio⁹aesculapii⁹

Niobe

debant: verum anterē quibus eo q̄ iunctō fac̄tū essent in summa
inopia cibi ab stinebatur: clangore alarūq̄ strepitū Marcum man-
līum excitarunt secundū Līuiū: qui ascendētēm hostēm depulit.
Nihilominus tamen ludi capitolini ab eo facti sunt: q̄ iuppiter op-
timus maximus suam fedē atq̄ arcem populi romani in retrepida
tutatus esset: collegūq̄ ad eam rem Marcus furius dicator consti-
tuit ex ijs qui in capitolio atq̄ arce habitarent. Expiādē etiam vo-
cis nocturnae quē nuncia clādis ante bellum gallicū audita negle-
cta q̄ fuit: mentio illata est: iussimq̄ templū in noua via allocutio
fieri. Hac Līuiū libro quinto deca. i. allocutius autem deus est ab
alloquendo dictus) & quid referam capitolia protecta forti manu
diuorum: & quid referam pestē repulsam supple esse a romanis: tūc
supple cum: id est quando: satus id est genitus phoebo atq̄ coro-
nide nymphā scilicet aesculapius: versus in effigiem: id est speciem
colubri: id ē serpētis: petiuit moenia romana: quasi dicat id quoq̄
noturn esse. (Id autē Līuiū libro primo decadis secundā: descrip-
serat. Vnde Lucius florū. Cum (inquit) ciuitas pestilentia labora-
ret: missis legatis vt aesculapii signum: romam ab epidauro trans-
ferrent: anguem qui se in nauem eorum cōtulerat in quo ipsum nu-
men esse constabat: deportauere: eoq̄ in insulam tyberis egresso
eodem loco sedes aesculapio constituta est). Quo id est ex quo fit. i.
constat: vt impietas atq̄ irreuerentia: scilicet blasphemia diuū pro
diuorum: sit horrendum scelus. & nullo id est nō v̄lo: non delebile
v̄lo sacro: id est sacrificio. Numina scilicet deorū odere manus fa-
scrilegas: id est sacra temerare ausas: & odere superbos scilicet deo-
rum contēptores. Latona mater apollinis perenit: natos id est li-
beros quos plurimos: sed de numero ambiguit habuisse dicitur.
tantalidis id est niobes: quae apud Ouidiū libro sexto meta. sic de
se dicit. Q uis furor auditos inquit præponere visis Cœlestes: aut
cur colitur latona per aras. Numē adhuc sine thure meum est: mihi
tantalus auctor Cui licuit soli superiorū tangere mensas! &c. dixi
dubitari de nüero. Nam gellius libro decimonono: capitulo sexto
sic ait. Mira & prope adeo ridicula diuersitas fabulæ apud græcos
poetas depræhēdit super numero niobes filiorum. Nam home-
rus pueros puellasq̄ eius senos dicit fuisse Euripides bisseptenos.
Sappho bis nouenos. Bacchilides & pindarus bis denos: quidā
alijscriptores tres fuisse solos dixerunt hec ille. Quotquot autem
fuerant omnes interemit latona: aut eius causa apollo.) Iuppiter
supple perenit aut deiecit fulmine: anguipedes id est gigantes an-

Salmōeus

Lycaon

Marsia

Arachne

Ennosius
geus

guinos pedes habentes: ausos tentare viam in superos: et id mon-
tibus congestis: id est accumulatis. q̄ pro & Iuppiter deiecit ful-
mine: id est prostravit æoliden: id est salmoneū æoli: non quidem
regis ventorū: sed cuiusdā alterius apud elidem vbi regnauit filii
(qui fabricato ponte æreo: super eum agitabat currus: ad imitan-
dum tonitrua: & in quēcunq̄ facē iaculatus fuisse: occidi iubebat
ob quod postea verum fulmen expertus est. Vnde vergilius libro
sexto. Vidi & crudeles dantem salmonea poenas: Dum flamas
iouis & sonitus imitatur olympi. Quattuor hic inuectus equis: et
lampada quassans: Per graium populos: mediaq̄ per elidis vrbē
Ibat ouans: diuīm q̄ sibi poscebath honores Demēs: qui nymbos
& nō imitabile fulmen: Aere & cornipedū cursu simularat equorū.
At pater omnipotens densa inter nubila telum Contorsit. nō ille
faces: nec funera tedis Lumina præcipitemq̄ immaniturbine adest
git.) Eoliden ergo aggreditum: id est conatum simulare curru vo-
lanti: id est celeriter per ponrem ætēum tracto: fragorē tonitru. &
Iuppiter induit Lycaona regem scilicet arcadię qui hospites suos
occidere suetus: Iouemq̄ occidere conabatur: ora id est faciem et
figuram toruæ ferat: id est lupi: qui græcē ΛΥΚΟΣ dicitur. Marsia
nudus cute: id est excoriatus: repperit id est offendit phœbū: id est
apollinem: vltorē scilicet superbæ. Vnde cum apollinē de laude
cantilenæ prouocasset: iudice thmolo vicitus: excoriatus & suspen-
sus est. arboreq̄ qua pependit diu ostensa est in aphrica. Arachne
(puella lydia palladē de laude textura prouocareatus) temeraria:
quia temeritatis est deam prouocare: sensit pallada cæcropiā id est
atheniensem supple vtricem: quia victa in araneū vermēmutata
est. Ira ennosigei: id est neptuni sic græcē dīcti: ab eo q̄ terram mo-
ueat: tridentiferi id est habentis aut ferentis tridentē: scilicet fuscis-
nam pro insigni: perterruit innoeuertit pgama: id est mœnia troiæ
mētītæ. Vnde ænei. ij. Neptunus muros magnōq̄ emota tridenti
Fundamēta quatit: totāq̄ a sedibus vrbē Eruit. &c. Id autē fecisse
diciſ: quia cū apolline troiæ fabricat⁹ est muros: statuta p̄ mercede
ingēte a laomedōte pecunia quā tñ repēdere nolebat. Seruitus aut̄
dicit laomedontē youisse neptuno & apollini certam pecuniā ad
sacra faciēda: quā deinde trāstulit ad fabricā muros: vñ dī fecisse
muros & offensi esse dicūtur. Alij id effictum dicunt: eo q̄ aqua cui
neptunus p̄est: & igni cui sol adminicula p̄bet oīa strūtur.

Sed quid ego annitor phœbo superaddere lumen?
M iii

Ista satis fulgore suo sententia nota est.
 Et scelus a superis habet & sua præmia virtus.
 Quare age conceptum virgo depone furorem:
 Nec tentare deum genus infoeliciter aude.
 Est thalamis prælata venus prælata puellis
 Nubibus. t̄q̄ edas nisi sis pertusa iugales
 Sit tua cura venus: q̄ si seruare pudorem
 Virgineum maulis tibi sit tutela dianæ.
 Numen vtrumq; plur. tua qui iam possidet' orbem
 Vota secundabit cæsar. quid pallida mceres
 Pone metum virgo infelix: resipisci parumper.
 Pro genetis splendore tuī connubia cæsar.
 Clara dabit. nam te lagidarum a sanguine ductam
 Cōmemorant. proauos semēq; imitare paternum
 Et cognosce deos quos agnouere parentes
 Ante tui. quisnam nugas persuasit aniles
 Ut genitum obscura segniq; propagine christum
 Numen habere putas? mundus coniurat in omnes
 Christigenas iam terra rubet; iam sanguine pontus
 Spumat: & ex toto genus hoc exploditur orbe.
 Et tu docta bonas artes sata sanguine regum
 Et formæ splendore nitens: gratissima tantis
 Principibus: magna domino gratissima romæ.
 Et modo florentes annos ingressa iuuentæ

Parthenices Catharinæ Liber III Fo. LXIII
 Sponte tibi mala tanquam patas / vis ferre latentes
 Carceris obscuri tenebras; vis ferre catenas
 Extremamq; pati saua inter vulnera mortem?
 Ah miserere tui saltem miserere tuorum:
 Deseritæ miserere domus. lamenta precesq;
 Ne contemne tuæ gentis. depone rigorem
 Marmoreum virgo: nec contra iura deosq;
 Fœmineas extende manus. tibi gloria victæ
 Maior erit q̄ victrici. spes ynica tanti
 Sanguinis extingui prolem patiere tuorum?
 Carminibus tua corda malis possessa retardar
 Christus: & haud cōpos mentis cognoscere sanctos
 Non sineris monitus: sed mox vt martis ad aram
 Numen adoraris: pulsa caligine toller
 Libera mens oculos. & te tua limina latro
 Accipient vultu reducem. quid lenta resistis?
 Rumpemorcas. nec te clementia cæsar is vllum
 Ad scelus inuitat: nec ad importabile pondus
 Vrget: opus leue: iucundum: laudabile: sanctū
 Imperat: id proceres oprant. id supplicat omnis
 Vib⁹ tua. quid tantis & sola & fœmina votis
 Non parere potes? da thura calentia martis:
 Dux tibi cæsar erit; nos te comitamus euntēm.
 Sic ait; & cæsar nutu assentitur & ore.

Sed quid ego annitor. Pergit rhetor ab argumentis seu eris ad blandiora & muliebri animo conuenientiora transiens ac dicens, Sed quid: id est ad quid: annitor ego. i. conor: superaddere phœbo: id est soli: lumen. i. rei clarissimæ clarificationem & approbationem! Ista sententia est satis nota: id est euidentis & clara: suo fulgore: scilicet q̄ &: id est simul scelus. i. peccatum: habeat a superis sua præmia: id est stipendia: scilicet poenas. et virtus habet sua præmia a superis: scilicet gaudia. Quare id est quāobrē: age o virgo: depone furorē conceptū. i. dementiā quam cōcepisti contra deos, nec aude tentare genus deum. i. deorum: infoelicitē id est cum tua summa infoelicitate: quia senties deos vltores: aut cæsarē deorum cause defensorē. Venus est plata thalamis: id est legitimis nuptijs quia nubentes cesto cingit. & est plata. i. prefecta puellis nubilib: id est maturis ad nuptias: et ideo supple venus sit tua cura: nisi sis pertesa. i. nisi ex tēdio aspernata es: tēdas id est faces iugales. i. matrimoniales: quia nubētibus: id est puellis cū ad maritū ducerētur noctū: faces p̄ferebātur. V sus aut̄ est dictione pertesa personaliter: cum tamē vltatiū impersonaliter dixeris. Nisi te sit pertesum te: darū. Sicut dido ænei. iiiij. Si non pertesum thalami tēdæq̄ suillet Nam tēdet impersonale vsurpat pro præterito pertesum est: q̄ si mauiis: id est magis vis seruare pudorē virgineū: id est virginalem diana sit tibi tutela. vtrūq̄ numen est supple pīti. et Cesar qui iam possidet orbem: secūdabit id est prospera faciet: tua vota. i. desideria: quid id est ad quid tu existens pallida. (Queras quomodo pal lidam dicat: cum dictū sit q̄ deus eam totā coelesti afflauerat aura! Sed dices aut verū nō esse: quis rhetor id dicat: aut mutatū colorē) quid ergo tu pallida mōres. i. doles & mōesta es: quod etiā verum nō est: sed forte præsupponitur a rhetore verū esse. O virgo infelix: pone. i. depone: metū. i. timorē: eum etiā nō habuit: sed rhetorice ex more accusatorū dicit eam timere: quasi causæ suæ diffidat: cum ipse ecōtrario fiduciā præ se ferat. Relipisce. i. resume sensum bonum & sapientiā pristinā parū per. i. saltē modicū cæsar dabit tibi clara cōnubia pro splendore. i. iuxta splendorē & claritatē tui generis. Nam cōmemorāt. S. omnes qui te noscunt te ductā. i. ortā a sanguine lagidarū. i. regū aegyptiō: qui a lago descēderunt: imitate proauos. i. maiores tuos & seren paternū. et cogitose supple eos deos: quos parētes tui agnouere ante. i. prius. quisnā persuasit tibi: nugas id est res friuolas & nihil cōmodi agentes: aniles id est quales anus. i. vetulæ delitare solent. s. vt putes christum genitum

propagine obscura & segni: id est ignobilis (id autem mētitur: quia regali ex progenie maria orta refulget) habere numen id est diuinatatem: mundus coniurat in omnes christigenas. q. d. temere sola cōtra maiorum tuorum defuctorū: & omnium viuentium fidem christo adhaeres: terra rubet iam: & pontus id est mare spumat iam sanguine scilicet christigenarum. q. d. aliorum exempla deberent tibi esse documento & hoc genus scilicet christigenarum: exploditur id est contumeliose effugatur toto orbe scilicet terrarum: &. i. attamen tu docta. i. quę didicisti bonas artes: & sata id est progenita: sanguine regum: & nitens splendore formę & gratissima tantis: id est summis principibus: & supple domino magnæ romę scilicet Maxentio qui pro te conuertenda nos conuocauit: & tu ingressa modo. i. paulo ante hac: arinos floretis iuuenētē. i. iuuenilis etatis: paras. i. cōparas et acquiris tibi: sponte. i. nō coacta: tāta mala. et vis ferre cathenās: et vis pati extremā mortem inter seu vulnera. Hec oīa possit interrogatiue legi: aut admiratiue: et placido atq̄ cōdolēte vultu p̄nunciāda sunt. Ah (dolentis interiectio) miserere tui: & si nonvis sup. tui misereri: miserere saltem tuorū: miserere domus deserte. id ē q̄ per te deseretur: et extingueſ: et ne cōtēne: pro ne cōtemnas: lamenta & preces tuę gētis. i. plebis tuę hoc est subditorū tuorum aut familię tuę. Nā de genere nō pōt intelligi ne sit cōtrarium quod diceſ. Spes vnicā. &c. Vnde difficile purgatu est qđ catharina dixit in fine primi huius se lactētem et parentib⁹ orbā ab angelis susceptā: et in secūdo a patre liberalibus studijs imbūdā ad varias regiones missā) O virgo quod sexū & etatē notat: et ita vim p suadendi habet. quasi dicat cū sis fœmina cedendū est viris: & cum sis virgo. i. iuuēcula (dicitur enī virgo aviridiore etate quasi adhuc Virgo vigens: vnde etiā de triū aut pluriū liberorū matre pasiphæ dicit in buco. Ah virgo infoelix &c.) cedendū est puerorib⁹. ovirgo igitur depone rigorē marmoreū. i. obstinationē tuā: ne extēdemanus fœmineas: q̄ fere imbelles sunt: cōtra iura et deos Maior gloria erit tibi vict̄e q̄ vītrici. i. vincēti: quod ipsiſ rhetoribus postea cōtigit. Nūquid sup. tu existens vnicā spes tanti sanguinis patiere. i. patieris: prolē. i. propagationē tuorū extingui? Christus retardat id est occupat aut hebetat aut ipedit: tua corda possella. i. capta malis. i. nocuīs camminibns. i. incātationib⁹: & tu haud. i. nō cōpos mentis. i. impos rationis tuę: nō sineris. i. non permitteris: cognoscere. i. approbare & acceptare: sanctos monitus sed mox. i. statim vt. i. postq̄ adoraris: pro adoraueris numē martis: ad. i. iuxta arā martis mens tua libera. i. liberata ab incātationib⁹ christi: tollet. i.

F Baptista Mantuanus

Ieuabit oculos s. cognitionis: & hoc caligine. i. tenebrositate igno-
rantię pulsę. i. depulsa. & tua lumina accipient te reducē. i. ad ratio-
nem reuertentē vultu lēto. quid tu lenta. i. tarda resistis sup. admis-
tionibus sanctis. r. si pē moras. i. accelerā nec clemētia cæsarī iū-
tat. i. allicit: te ad vllū scelus. i. facinus nefandū: nec vrget te ad pō-
dus importabile. i. ad opus vltra vires tuas: quia sup. imperat op⁹
leue. iucundum. laudabile. sanctum: et ita genus bonitatis cōtinēs.
Proceres. i. prīncipes & primōtes regni: optant id. i. vt id facias:
omnis tua vrbis: id est tota ciuitas tua: supplicat id. quid. i. ad quid
vel qui id est quomodo tu & sola et foemina: potes non parere. i. re-
sistere tantis vtotis: clā marti thura calentia id est incensa: Cæsar erit
tibi dux id est ducet te ad aram: nos comitamur id est parati sumus
comitari: te euntem id est si modo iueris: sed artificiose vtitur p̄sen-
ti tempore: quasi de re certa. nam orator debet semper p̄ se ferre
fiduciam: qua si id quod optet iam aut factū sit aut fiat. Sic ait sup.
rhetor: et Cæsar assentitur nutu et ore: id est approbat sentētiā eius.
Vnde magnum sumitur argumentum ad virgininem subuertendam
Nam si tot docti viri p̄dican ipsam ertore teneri: & liberatum iri si
modo sacrificauerit semel marti: paratici sunt ipsam vna cum cæsa-
re ad Martis aras adducere: vnde non signominiam sed gloriam po-
tius cōsequā: videtur aut demēs aut pterua & salutis suæ inimica:
si periculū facere recusat. & ita vt cætera oia artificiosissime contex-
ta sunt: vt peritis constat: imperitis autem intrudi non potest quas
propter supersedeo.

¶ Finis expositionum secundilibri.

Secundæ Parthenices. Liber. iii.

BEGLIA Progenies fixis immota manebat
Luminibus: turri similis quam saxa moles
Sustinet: atq; omnem fert inconcussa procellam:
Et tali assurgens sermone silentia rupit.
Si mea mens vlo poterat sermone moueri:
Hoc fateor compulsa foret: namq; omnia rhetor
Attigit humanum quibus est mutabile pectus.

Parthenices Catharinæ Lib. III. Fo. LXVI.

Et factum satis est arti: si iniulta remansi
Divinæ hoc virtutis opus: si numen abesser
Victor erat: grauibus potui succumbere dictis.
Victrices habeat lauros prolataq; pugnæ
Dona: ferat virtus & non fortuna coronam.
Quoad potuit fecit: potui sine numine vinci.
Sed mihi numen adest: quo mens arrepta moueri
Nescit ad Euphratem porti? sua flumina mitter
Eridanus: Thyberim Tagus influet: Abdua Nilum:
Ante & Pyrenes Rhodope iuga mittit ad arces:
Taurus ad Atlantem fugiet: Carmelus ad ossam:
Q; mea sanctus amor Christi p̄ recordia linquat.
Q; marti & gelidis ponam libamina faxis.
Nec superos odi: nec numina sācta: nec aras
Numinibus sacras. verum quæ numina vanum
Vulgus ait tenebrosa sequens vestigia patrum:
Numen habere nego: teneat si Iuppiter arcem
Aetheream: quis templa loui quis sacra negabit?
Sponte ego thura feram. Veneris (si numen haberet)
Numen adorarem. Phœbum sequar atq; sororem
Si soror & phœbus dii sint. venerabimur aram
Palladis æthereo pallas si nata cerebro.
Impius & mergi dignus phlegethone sub imo
Sacrilego quicunq; deum sermone lacepsit.
Sed vetus & toto iam vulgatissimus orbe

F Baptista Mantuanus

Mortales inter miseris effervescit error:
Atq; aliter q̄ res habeat sentire coagit.
Somnia nec refuso: sed quod narramus aperta
Monstrari ratione potest. Dic optime Rhetor
Quis fuit ante iouem: qui lucida volueret astra?
Qui regeret cœli cursum: qui clauderet vndas
Littore: qui latto vestiret gramine campos?
Mundus enim fuit ante iouem: qui raptus ab ipsa
Fauce patris coribantum opera translatus ad Idam
Gnosiacasq; domos creteo crevit in antro.
Iuppiter est igitur proles humana: propago
Est humana iouis: nullum fecere quod ipsos
Esse deos testetur opus. furtæ: arma: rapinae:
Stupra: doli: fraudes: opera hæc præclara deorum.
O insanæ hominum mentes: quæ credere diuos
Artibus his factos potuere: ardentis olympi
Artificem fecere hominem: dementia nulli
Admittenda viro. Deus est æternus: & ingens.
Nec comprensus adhuc: nec quæ comprehendere possit.
Mens est villa deum. Simplex essentia nullis
Intercepta locis: non circumscripta figuris.
Vnus & in plures nunq; diuisus ab omni
Conditione procul nostra. mortalia nedum
Omnia verum etiam vincens coelestia longe.
Solus hic immensum fecit non iuppiter orbem.

Parthenices Catharinæ Liber III Fo. LXVII
Quicquid habet phlegethon: quicqd caua viscera terræ:
Quicquid inest pelago: quicquid secat aera pennis
Condidit: & solus totum hoc opus ipse gubernat.
Quæ narras de prole iouis de stirpe deorum:
Scœnica sunt: leuibus vulgo recitanda poetis:
Exhibitura iocos populo: plausumq; theatro.
Iuppiter & proles ita sunt in sidera lati
Ut sfera syluosæ nemees: ut portitor helles:
Portitor europeos: autiga: & iasonis argo.
Pægasus: arctophilax: & raptis miluius extis.
Cæsareusq; thronus: coma regia: procyon vrsæ.
Coruus/olor/lepus/ara canis/lyra/cancer/& vrna:
Arq; aliae cœli formæ: quas gracia mendax
Finxit: & audaci vatum facundia cantu.

Begia progenies. Hic est tertius & vltimus huius secundæ
Parthenices liber: in quo reliqua q̄ proposuerat auctor:
diserte prosequitur: ostendēs primo respōsum diuæ virginis: quo rhetores ad fidē conuertit. Laudat peritiam rhetoris: in
quo se candidā: hoc est minime inuidam: nec laudis humanæ cu-
pidam ostendit: simulq; beniuolentiā ipsius rhetoris captat. seq̄
inuidā preēdicat nō humanis sed diuinis opibus fretā: quo audiē-
tes ad christū conuertat. **O**rdo est. Progenies id est proles: hoc
est filia regia: scilicet catharina. (Solet quidē progenies etiam de
vno dici: vt de achille: statius in principio achilleidos. Magnani-
mum è acide formidatāq; tonanti: progeniem. Sed tunc proprie-
quādō tota eiusmodi generatio in vno cōsistit: vñ solus achilles
formidatus tonāti fuit: & sola catharina progenies regia. s. de do-
mo lagidae) manet imota: & hoc lumenib⁹ fixis. i. habēs oculos
fixos & nō vagātes: existēs similis turri: quā moles saxea sustinet
atq; quē sup. existens incōcussa. i. nō expulsa de loco fert. i. tolerat

Progenies

N

omnē procellā. i. impetu procellā: et ipsa assurgens: upit silentia
tali sermone. i. sic loqui coepit. Si mens mea poterat: pro potuisset
aut posset (& est frequēs eiusmodi a pudicis locutio) moueri. s.
a fide & pposito: villo sermone. i. quauis sua fatione aut oratione: ego
fateor supple q̄ ipsa foret compulsa: hoc supple sermone. Namq̄
rhetor attigit omnia. i. oēs locos quibus pectus humanū est muta-
bile: & satissimū est arti. i. quantū ars exigit. Si ego remansi. i. per-
mansi inuicta: hoc supple est opus virtutis diuinæ: ipse erat: id est
fuisset vīctor: si numē. i. auxiliū diuinū abesse: ego potu succum-
bere. i. vīnci & superari grauib⁹ dictis supple rhetoris: habeat sup-
rhetor lauros vīctrices. i. vīctoriae indices: aut vīctori debitas: &
dona i. p̄m̄ia pugnæ: prolata. i. pposita & cōstituta: et virtus. i.
peritia & sc̄iētia eius: ferat sup. fecū. i. asportet corona. i. honorē &
p̄m̄ia cōstituta: et nō fortuna. i. casus inopinatus: quia p̄ter op-
tionē erat q̄ virgo diuino numine fulcireb⁹: ipse fecit quod potuit
vel quoad. i. quatenus potuit: ego potui vīnci. i. superari sine na-
mine. i. sine auxilio numinis. Sed numen adest. i. auxilio est mihi:
quo. i. ad quod mens arrepta. i. attracta nescit moueri. i. pellit a loco
suo. Eridanus fluuius ille italæ qui & padus dicit: mittet potius. i.
citius: sua flumina ad euphraten fluuiū per babyloniam fluentē et in
rubrū mare cadentē. et tagus fluuius lucitanie aureas ha-
bens: influet potius tyberim. i. fluuiū illum per urbē romā fluentē:
abdua seu (vt strabo eū nominat) adua: fluuius e lacu verbano ex
alpibus in laciū lacum influēs: influet ante nilum fluuiū ægyptum
per trāseuntē: & rhodope mons thraciae mittet ante. i. prius iuga. i.
partē cacuminū suorum ad arces. i. summitates p̄tēnes. i. montis
hispaniā a galliā diuidentis: et taurus mōs ille cōterminus ripheis
montibus: fugiet ante. i. prius ad atlantem montē mauritanie. car-
menus mons ille inter cæsarīa tyron & iordanem ad carpatriū vīc⁹
mare protēsus. de quo in priore parthenice plura dicta sunt: fugiet
supple ante ad ossiam: mórem illū thessalię: q̄ sanctus amor christi:
linquat: id est deserat: mea præcordia. i. interiorē affectionē cordis
mei. & q̄ ego ponālibamia. i. sacrificia marti: & pro. i. gelidis: id est
frigidis: quia sine sanguine & vita: axis id est faxeis simulachris.
Nec ego odi superos. i. sanctos: nec numina sancta. i. ea quæ ego
sancta censeo: nec odi aras sacras. i. sacras numinibus verū. i. sed
ego ne go ea sup. hoc est simulachra deoꝝ: quæ vulgus vanū: id est
mendax & stolidū: sequens tenebrosa vestigia patrū. i. maiorum
suorum: ait. i. dicit & appellat numina. i. diuinās potētias aut deos
nego inquā ea habere numē. i. diuinā potentia qua p̄nitu agant.

Si uppiter teneat arcem ætherē. i. cœlestem quod false presuppo-
nit (quis negabit ioui templo: quis sacra. i. sacrificia supple nega-
bit: quasi dicat nemo nisi demens: ego feram. i. offerā ioui supple
si numen haberet: sponte id est voluntarie nō coacta nec sollicitata
a vobis thura. i. sacrificiū thuris: et ego adorarem numen veneris: si
supple venus haberet numen ego seuar phœbū. i. apollinē: atq̄
sororē: id est dianā: si phœbus & soror supple eius sint dei (ita recte
scibitur q̄uis vt monosyllabon hic proferatur) nos venerabimur
aram palladis: si pallas nata supple sit cerebro æthereo: id est tīpius
iouis qui phisice æther dicitur. Nam phisice id est naturaliter lo-
quentes poetæ per iunonem inferiorē aerem intelligunt: per iouem
superiorē ac puriorē: vnde in manu fulmen habere dicitur: ver-
tice autē sphera ignis attingit. Vnde pallas seu minerva dea sapi-
entia nata fingitur: q̄ calor ille cœlestis præcordiis infusus sapien-
tiam cōferre putatur. Vnde contra dicit māro. Sin has nō possim
naruræ accedere partes: Frigidus obstiterit circum præcordia san-
guis &c. Impius supple est et dignus mergi: id est sepeliri aut im-
mergi sub tīmo. i. profundū phlegethone: id est fluuiο infernali sem-
per ardente: quicunq̄ laceſit. i. carpit & prouocat ad iram ac blas-
phemat deum sennone sacrilegio: id est blasphemō: et sacrū. i. diui-
num eius numen detrahente: sed error vetus & vulgatissimus iam
toto orbe. i. per totum mundū: effebuit: id est frequens & creber
effectus est inter mortales. s. hoies: atq̄ sup. ipse error coe-
git sentire de simulachris. s. deorū: aliter q̄ res habeat. Nec p̄ & nō:
et ego nō refero. i. narro somnia. i. res triuolas & vanas et a somniis
ante excogitatas: sed illud quod nos narramus potest monstrari:
aperta. i. manifesta ratione. O optime rhetor dic qs fuit ante iouē
qui volueret. i. circūmoueret astra lucida. i. resplendentia: et qui re-
geret cursum coeli: & qui clauderet vndas scilicet maris littore: & q̄
vestiret campos gramine lēto: id est abundante aut lētificāte: quasi
dicat oportet q̄ aliquē des: enim pro quia: quia mundus fuit ante
iouē: qui raptus ab ipsa fauce patris. s. saturni qui ipsum deuorare
voluit: & supple trāslatus ad idam. i. siluā illā cretensem: et domos
gnosiacas. i. cretēles opera. i. per operā & sedulitatē: coribātū illos
populorū cretēs: creuit in antro creteo. Nota est fabula. Nam
Iuppiter saturni atq̄ opis filius & eodē partu cum iunone genitus
ne a saturno occideretur: q̄ cū titano fratre pactus fuerat se omnē
prolē masculā interēpturū: missus est ab opis in montē & curetibus
traditus est educādus: siue (vt quidā volūt) cureti regi cretensiū: q̄
ingnoso yrbe illū seruavit: ybi matris eius est templū. vtrāq̄ opis

Pallas
Aether
Iuno

Iuppiter
Curetis
Gnosus

Nij

Curetes
Coryban-
tes.

nionem tangit hic dicens translatns ad idam gnosiacas p domos. Qui vero curetibus nutritū affirmant: addunt in antrū montis idē ab eis delatū: & ne forte vagitus deflentis audiretur: cymbala illos et tympana & clypeos atq; alia arma pulsasse: & ad eorum sonitū cōuenisse apes & infants ori mella instillasse: cuius beneficij gratia iouem posīq; coeli imperiū adeptus erat: induluisse apibus vt fine coitu generaret: quam op̄i. virg. geor. iiiij. sequitur. Curetes autem sacerdotes fuerūt cybeles seu cybellis matris deū. & qui corybātes & caberi & idei et telchines & dactyli dicuntur: fueruntq; filii fatumi et alio pes: aut solis & minierū. Sunt qui dicunt iouem nymphis alē dum datū amaltheę & melissā: nec defunt qui in dictū montē nutritū pdicent: sed in toto figmēto sunt fabulae historiae admixtæ ne aut̄ poeta alterā opinionē dñāret: cōmune lūmp̄st dicēs creteo creuit in antro: quia tam idē q̄ dictū antrū est creteū: hoc est cretense. Igitur si iuppiter genitus & nutritus est Iuppiter est proles humana: & propago. i. et ppagatio seu progenies iouis est hūana: hoc est iuppiter purus hō: puros hoīes genuit: qui supple nullū fecere opus: quod testetur ipsos esse deos. Nam furtā: arma. i. bella & cædes: rapinā. Stūra. i. deuirginatiōes: dolī: fraudes: hec supple sunt p̄clarā opera deorum. i. eorum quos deos dicitis. Vnde ex clamat. O insanæ mentes hominū quæ potuere credere diuos esse factos his artibus: id est huiusmodi scelerib⁹: & quæ supple fecerūt: reputauerunt hominē esse artificē olympi. i. cœli: ardētis id est re splēdentis: & ardore ignis cincti: q̄ supple res est: dementia nulli. i. nō vlli: non admittēdā vlli viro. i. quā nullus vir admittere debeat Deus est æternus & ingens. i. magnus sine exēplo: nec cōpren̄sus id est incōprahensus adhuc: nec vlla mens est quæ possit cōpren̄dere deum. Est enī supple essentia simplex: nullis locis intercepta: id est nō circūscripta dimēsionib⁹ localibus: & nō circūscripta figuris: et supple deus est vnuſ & nunq̄ diuisus in plures: et procul ab omni cōditione nostra. i. humana: vincens. i. antecellens lōge nedū omnia mortalia. i. corruptibiliā: versūtiam omnia cœlestia: hic scilicet deus fecit solus. i. sine alicuius adiutorio: orbē immensū. i. totum vniuersum: nō iuppiter. & condidit quicquid phlegethon. i. infernus habet: & quicquid viscera terrae caua. i. cōcaua supple habent: & quicquid inest pelago: id est mari: et quicquid secat: id est diuidit pennis aera. i. quicquid volat: & ipse solus gubernat hoc totū opus suū: ea supple quæ tu narras. i. recitas de prole iouis & de stirpe deorū: sunt scenica. i. figmēta fabulae in scēnis agibiliū. sunt iigitur scenica. i. argumēta scenarum: recitanda

vulgo. i. coram indocto populo: sup. a poetis leuib⁹. i. res inaneſ ſectantibus exhibitura: vt quæ exhibeāt populo ſocis: & theatro id est accipiendo contentos pro continente: existentibus in theatro: hoc est publico ſpectaculo: plauſum id est applauſum. Iuppiter: et proles. i. liberi eius: ſunt lati id est translati in ſidera: ita vt ſeria nemees: illius regionis in arcadia ſiluose id est multas ſiluas habentis: est supple translata: hoc est vt leo dicitur translatus in ſidera: quem Nigidius tradit a luna iuſſu iunonis in terra arcadica & regione nemee educatum: et deinde in exitium herculis demifum quē hercules iuſſu euristhei claua quem a molorcho hospite accepérati- terem: qui poſtea claua illa pro gladio: & pelle pro clypeo vſus di- citur. Leonē vero aut Iuno ob inuidiam herculis: aut Iuppiter in gloriam eius: in cœlum tranſtulit: qui ad occasum ſpectans ſupra caput hydræ conſtitutus est. & vt id est quemadmodum portitor helles id est aries aureum vellus habens ſuper quen helle pontum tranare cum phryxo cupiens ſubmersa eſt: ponto nomen dans. Tradunt enim phryxum athamantis regis thebarum ex nephele filium: vna cum ſorore helle: cū defuncta matre: nouercæ(que ino vocabatur) inſidias ferre non poſſent conſentiente patre de fuga cogitasse. Itaq; arietem aurei velleris datum ipſis a matre dum viue ret aut a patre viuente adhuc: conſcendisse: et portum ea parte qua anguſtior eſt tranſfretare coepisse: hellen vero puellari timore exterritam decidisse in pontum: vnde qui prius pontus dicebatur hellespontus eſt vocatus. Phryxum vero in columem in colchos ad Oetam regem perueniſſe: & arietē quo vectus fuerat immolaſſe ioui & pelle ariā in tēplo fixiſſe: arietēq; ipſū a ioue translatū: & iter ſidera locatū pristinā effigie tenuiſſe qui a phryxo phryxeus eſt vo- catus quidam tū dicūt vellus illud aureū marti fuſſe conſecratum: & arietem coeleſtē eū eſſe qui baccho p deserta lybiæ vbi ammonis tēplū poſtea factū eſt apparuit. Et vt portitor europeſ .i. taur⁹ qui europenagenoris filiā in cretā iſulā in columē trāſuexit: nota eſt fa- bula. et vt ſup. auriga trāſlatus in ſidera: videlicet bootes q̄ plauſiū in ſeptētrione regit. & vt argo. i. nauis lōga q̄ prima fuſſe dici- tur: qua Iason & ceteri argonautē ad colchos p aureo vellere vexti ſūt. & vt Pegasus. i. equ⁹ ille alat⁹ qui hippocrenē ſotē fecit: & e ſan- guine medule a perſeo interēptē nat⁹ diciſ. & vt arctophylax. i. cu- ſtos vrf̄. i. caliſtous matris invrſā verſe & vt milui⁹ auis illa rapax translat⁹ ſup. eſt in ſidera: extis raptis. i. poſtq̄ exta rapuit. dicitur vulgo miluius: ſed ab horatio in epiftolis etiam miluius vocatur. & vt thronus cesarius. i. iulij. cesaris: quē quidā inter ſidera locatū

Leo cœleſtis

aries cœleſtis.
Helle

Taur⁹ cœleſtis.

Berenicet et
capill^o ei⁹.

Beringunt: & vt coma regia: vel Nisi megarensium regis: a sylla eius
filia abrasta & minoi tradita & tandem inter astra locata. vel potius
berenices reginæ. Nam cū Ptoleme⁹ berenicē ptolemei & arsinoes
filiam sororem suam duxisset uxorem: et paulo post in asiam cum
exercitu proiectus fuisset: tradunt eam youisse: si vīctor Ptoleme⁹
redijisset ē crinē detonsuram: atq; eo voto dānatam: hoc esteius tei
compotem factam: crinē in veneris templo consecrasse: qui cū po-
stridie non apparuisset: egre id fereti regi: Conō mathematicus ei⁹
gratiam captans dixit crinē inter sidera collocatum: idq; a rege cre-
ditum est vīsis quibusdam stellis crini non dissimilibus. & procyō
id est anticanis a ϖ o quod estāte: & vī op̄ canis. Cicero in arato
primam syllabam meo iudicio recte corripit dicens. Anticanem
procyon graio qui nomine fertur. nam pro grēcum corripitur. Est
ergo procyon stella ante canem: quidam sīrum putant. et vt sup.
vīsa de quibus prius dictum est: sup. translatē sūt in sidera. Et vt
coruus. olor id est cygnus. lepus. ara. canis. lyra. cācer. et vīna atq;
alīe formā coeli id est coelestium signorum supple translatē sunt
in sidera: quas supple formas: grēcia mendax. Sic Iuuenalis. & q̄
quid grēcia mendax audet in hy storia finxit: et quas facundia va-
tum finxit audaci cantu id est carmine audacter hoc est contra fide
et verisimilitudinem ficto. q. d. licet nomina deorum gētilium pla-
netis & stellis attributa sunt non tamen ipsi continuo in celū trāf
lati censemuntur: nisi eo modo: quo & beluarum & inanimatorum
figurę in celo a poetis constitūtur. De omnium autem istorum
metamorphosi ac translatione videbis Ouidium aut Iginum: ion-
gum enim & inutile esset singula persequi.

Non ita naturae speculati arcana sagaci
Ingenio sensere viri: quos attica tellus
Quos iudaea tulit: babylong; antiqua magorum
Clara rudimentis: bragmanarumq; reposito
Ora iacens mundo: nudis vicina sophistis.
Primus Anaxagoras quadam coelestia dixit
Mente regi. non ille iouem: non ille mineruam
Non Maia semeleue satum præfecit olymbo:
Non hominum quēq; breuibus qui tanta lacerit is

Corpora perpetuo neque at conuoluere gyro.
Aethica cæcropias docuit qui primus athenas
Insignis virtute senex: simulachra deosq;
Risit: & hic sophia^z princeps ab Apolline vestro
Dictus. & iccirco iussus potare cicutam.
Matre Perictonia veniens a stirpe Solonis
Clarus Aristocles: humeris Plato dictus ab ampliss;
Cum comite Eudoxo nostram peruenit ad urbem.
Quicquid ab habramo nostri didicere parentes.
Transtulit ad graios: & ab his Academia terris
Orta deos plures aufert. vnumq; fatetur
Artificem mundi dominatoremq; deumq;
Magnus Aristoteles hominum figura petrosus
Lyncea in æthereos attollens lumina tractus
Vidit in hac vnum mundi testudine numen:
Et coluit. patrios ideo fugisse penates
Euboicosq; lates fertur petuisse: diemq;
Chalcide supremum longa clausisse senecta.
Hic deus errantes miserans in imagine nostra
Venit: & istorum fraudem detexit & artes
Spirituum sacros quibus indulgetis honores.
Hic deus. hunc vnum colimus. vobisq; colendum
Dicimus. at plures luci præferre tenebras
Et coelo phlegentia volunt: & funera vitæ.
Huius in aduentu yester trepidauit Apollo

Squallidus: & vultu radios contraxit opaco.
 Tunc cecidere deum statuæ: simulachraq; miris
 Sunt contrita modis: vestri meminere parentes.
 Hunc solymi vates perhibent vestræq; sibyllæ
 Sacula facturum lustratis aurea sæclis.
 Huius ob imperium æternum promissaq; genti
 Regna suæ: nec forma meos nec sceptra nec ætas
 Sollicitant animos, bona nec mortalia tantum
 Ducimus. hoc etiam vestri docuere poetæ.
 Nam quid Lyriopes & graii filius amnis
 Vos aliud docuit, fragilis q; noxia formæ
 Blandimenta malis præbere incendia curis
 Et sibimet nec solum aliis inferre venenum?
 Et quid opes aurumq; Midæ monuere? quid ausus
 Quid phætonis equi? nisi q; vota improba regum
 Diuitiæq; abeunt pessum, secumq; ruinis
 Inuoluunt grauisbus regumq; ministros?
 Dicite: Plutoni veterum prudentia vatum?
 Cur subiecit opes? forsitan quia viderat aurum?
 Ex ima tellure trahi: sub montibus altis
 Aes lateri, argenti decor est in viscere terræ.
 Betica testatur regio. Pactolus & hermus
 Astipulantur, agunt etenim flauentis harenæ
 Diuitias, fuluñq; trahunt cum piscibus aurum.
 Et quia sub terris ditem regnare volebant

Quæ tellure latent diti attribuere profundo.
 Forsitan hæc fuerit ratio quæ mouerit illos.
 Altera se nobis longe præstantior offert
 Ad mores inuenta bonos: studiosa salutis
 Consona dogmatibus nostris. Concedimus ergo
 Diuitias orcho: quia sunt fomenta malorum:
 Et scelerum instrumenta: quibus subuertitur omne
 Iusticiae robur, coecos quibus itur ad amnes
 Sulfureosq; lacus regnum implicabile ditis.
 Non aliam ob causam mundi saluator iniquas
 Appellauit opes: & lucra ferentia mortem
 Distribuenda pios hominum mandauit in usus.
 Discite vestrorum monitis contemnere quicquid
 Est mortale: omnem regna in cœlestia curam
 Ferte, nec ætati: fluxæ neu fidite vitæ:
 Mobile tempus abit: mora nulla fugacibus annis:
 Nunc quoq; dum loquimur Cæsar tua præterit ætas
 Anxia: nec gelidam tardat tua purpura mortem.
 CNo ita nature, &c. In hac parte responsionis sua docet diua martyris Augustinus in de ciuitate dei etiā attestatur philosophos quosdā melius de deo sensisse q; vulgus & indoctos principes: qui poetarū figmēta nō intelligētes: sed tñ credentes: errores ac superstitiones inumeras de dijs habuerūt. Ordo est. Viri, i. philosophi sculptati, i. scrutatæ: sagaci, i. prudenti ac perspicaci ingenio: arcana id est secreta nature: nō sensere ita: vt sup. poetarū figmēta sonant & vulg⁹ credit: quos sup. viros: tellus attica, i. atheniensis: tulit, i. produxit: & quos iudea tulit: & quos babylon antiqua existēs clara ritudinētis, i. doctrinis & eruditonibus: magorū, i. sapiētū quos babylonij ac perse magos vocat, sup. tulit: & quos ora: id est regio

bragmanarū: iacēs. i. sita sup. in mūdo reposito. i. longe posito & ab alijs regionib⁹ separato: & existēs vicina sophistis nudis. i. gymnosophistis. i. sapientibus indiq⁹ sup. tulit. De bragmanis
bragmanē sophistis. i. sapientibus: plurima in vita alexandri dicunt, quoniam multa a strabone lib. xv. recitant: atq⁹ inter cetera dicit eos partim cū grēcis sentire: vt qđ mūdus sit creatus & corruptibilis & sphaeris: et qđ cōditor et administrator oīm de⁹ yniuersū peruidit. &c.
Gymnet⁹
Gymno-
sophistæ Gymnet⁹ aut̄ seu gymnosophistæ in india nudi philosophantur, sub dio. i. ioue seu cœlo. vnde & nomē accepūt: nā rūμ. yop⁹. grēci nudū dicūt: sophista aut̄ sapiens dicitur etiā verus licet nūc vulgo pro eo qui petit videri sapiēs potius qđ esse: accipiat. hi philosophantur in mira austēitate vsc⁹ ad. xxxvij. annū. postea remissius viuunt) Anaxagoras philosoph⁹ ille dixit prīmus: sup. iter philosophos grēcos: coelestia sup. corpora: regi. i. gubernari: quadā mēte: quā s. primā intelligentiā vocat. Ille. s. anaxagoras: nō p̄ficit: id est p̄ficiendū cēsūt: olympo. i. cōcelo: iouē: nō mineruā: nō fatū. i. genitū: maia. s. mercuriū: ve pro vel: satū semele: videlicet bacchū: non etiā quēq⁹. i. quēuis hoīm: qui nequeat cōoluere ppetuo gyro id est perpetua revolutione: corpora tanta. i. tam magna vt sūt coelestia: lacertis. i. brachijs: breuibus. Senex. s. Socrates: insignis virtute: qui prīmus docuit athenas cæcropias. i. a cæcroke rege sic dictas: ethica. i. moralia/ prīmus enī de moribus disquisiuit: vñ philosophiā de cōelo in terras auocasse dicitur. eo qđ qui prius coelestia scrutabātur: ipso monitore se scrutari inceperint: quomodo honeste ac decenter dégant: et in quo sūmū bonū constituant p̄quires tes) ris: t̄ simulachra et deos. i. quos vulgus deos putauit. et hic. i. deorum derisor. dictus. i. iudicat⁹ est: ab apolline vestro. i. quē voi colitis & veridicū iudicatis: prīces sophię. i. sapientię(nā chere phonti socratis discipulo apollinem consulenti quēnā in terris sapiente censeret: ipse socrates sapientissimus oīm pronūciatus est: q̄ res illi summā inuidiā peperit: falsoq⁹ criminatus cīcuta diē clausit in carcere atheniensī. Vñ Iuuenalis. In opē vīdistis athenē nil p̄ter gelidas ause conferre cīcutas. Accusauit autē melitus qđ iura violat: et qđ existimaret deos non esse: quos ex maiorum īstituto suscep̄at ciuitas athenarum: & qđ alia noua dēmonia induceret: et qđ cōtra ius et fas iuuenes corrumpet. Fuerūt etiam accusatores Anytus et Lycon vnde anyti reum Horatiū vocat.) Et iussus suppleē Socrates potare cīcutam id est succum cīcūtē herbæ frigidissimæ & venenosæ. idcirco: quia scilicet deos esse negauit. Aristoteles clarus scilicet inter philosophos: veniens stirpe Solonis: illius nobilissimi

mi athenarum principis et legislatoris ob virtutem tamen a tyranno expulsi: matre peritonio. i. ex parte matris peritonie: dictus: id est denominatus ab amplis humeris Plato(nam ὥλατρος laetus dicitur: cum autem pri⁹ vocaretur Aristocles ab Aristone p̄lestrita vocatus est Plato. habuit patrem quoq⁹ Aristonem & matrem peritoniam: auditor fuit socratis: quo mortuo cratylū & hermogenē p̄ceptores habuit: & megara euclidem: vnde Cyrenen profectus Theodorum philolaum & eurytum pythagoreos audiuit: deinde petiit ægyptum comite(vt hic dicitur) eudoxo (vt alijs volunt) euripede: & multa a prophetis et sacerdotibus didicit: resuersusq⁹ athenas in academiā habitavit: ter militavit: ter nauigauit in siciliā. semel venundatus est. Adeo autem in omni genere disciplinarum & p̄fertim in philosophia excelluit vt & diuin⁹ Plato et philosophorum homerus vocatus sit: sed ad ordinem redeo) ipse inquam Aristocles dictus plato: peruenit cum eudoxo comite ad nostram vrbem scilicet alexandriam: & translulit ad graios: id est grēcos quicquid nostri parentes. i. maiores nostri didicere ab habramo: patriarcha scilicet(Nam vt pri⁹ dixi sicut ab habraā fit latine habraamus: ita ab habram(quo nomine ille vocatus est) fit habramus. Habramus autem siue habram cum tempore famis in ægyptum commigrasset: ægyptios arithmeticam & astrologiā primus docuit: vnumq⁹ deum p̄dicauit) et academia vīcus ille athenensis vbi plato postea p̄cepit: orta ab his terris id est prudentiā suam habens ab ægyptijs: auferit: id est negat esse plures deos: & factetur vnum artificem: id est factorem mundi: et dominatorem et deū Aristoteles magnus scilicet philosophus: perosus: id est perfecto odio prosequens figura hominum: attollens lumina lyncea: id est p̄spicacissimos oculos quales lynceus habuisse dicitur(cui⁹ me trinit Seneca in medea: & Horatiū in prima epistola dicens. Nō possis oculo quantū contendere lynceus: nō tamen idcirco cōtemnas lippus iungī: in tractus æthereos: id est regiones & orbes celestes: vidit in hac testudine mundi id est corpore coelesti testudinis formā hebetē: vñū numē. i. vñū deum. videlicet vñū primū motorem: & coluit sup. illud vñū numē(ob qđ accusat⁹ in chalcidē secessit vt in vita ei⁹ cōstat) & ferū fugisse ideo penates patrios: & petiſſelares euboicos: & clausisse diē sup̄mum: longa senecta. i. cū iā diu vixisset: chalcide. i. in ea ciuitate eubœ regionis. (Verū huic loco obstatre videtur quod in fine primi hui⁹ dictum est. qđ videlicet Ni comachi proles mutabile corp⁹ Contemplata: deum sicco p̄trāſit ore. Sed dicemus illic dictumē qđ sepe errauerit: et parū deo bū

Plato

senserit: verū tñ vt hic dicitur ad vni⁹ primi motoris cognitionem peruenit quē deū esse credit̄. hic deus. s. vnus est artifex & dñator oīm: miserans errātes. s. hoīes: venit in nostra. i. humana: imagine & detexit. i. aperuit & manifestauit: fraudē et artes. i. astutias istas & spiritū quib⁹ indulgetis sacros. i. diuinos honores. hic. s. q. venit est sup. deus: & nos colimus hūc vnū. i. solū: & dicimus. i. pdicam⁹ colendū vobis: at. i. sed: plures. i. valde multi v olūt p̄ferre. i. āfserre & p̄ponere: luci tenebras: & cœlo phlegetōta. i. infernū: & vita: funera. i. mortē. V ester apollo. i. quē vos colitis: trepidauit. i. timore cōcussus est: existēs squallidus. i. iclūtus et tristis in adūtu huius scilicet dei. hoc ē xp̄i: & cōtraxit radios. s. prioris lucis: existēs vultu opaco. i. dēlo et tenebroso. et tūc statuē deū. i. deorū cecidere: & simulachra deorū sūt cōtrita. i. cōfracta: miris modis: quia nō videbantur qui ea cōterebāt: vestri parētes meminere hūc. i. mētionē se cerūt hui⁹. vates. i. p̄phetē solymi. i. iudei & vestrē sybille phibēt id est attestan̄t hūc facturū secula aurea: & hoc sc̄elis: p̄seculis sup. priorib⁹: lustratis. i. purgatis. de qua re virgil⁹ sibyllina carmina recēsens egloga. iiii. multa xp̄i natuitati cōsona ponit. Nec forma id est speciositas mea: nec sceptrā. i. regalis dignitas mea: nec etas: id est iuuēta mea: sollicitat̄. i. sollicitos facere possūt aīos meos: ob eternū imperiū hui⁹. s. deī & ob regna promissa. i. q̄ ip̄se p̄misit sue genti. i. christigenis: dura erit reciprocatio: regna p̄missa suēgenti nisi dixeris: promissa. i. q̄ ip̄se promisit: aut siue. i. proprię & debite genti: quia dedit potestate filios dei fieri: ijs q̄ credūt in noīe eius. Nec nos ducimus. i. estimamus: bona mortalia. i. trāistoria et tēporalia: tanti vt sup. propterea coelestia deseramus. Vestri poetē: idē graci docuerunt etiā hoc. i. bona tēporalia nō esse magni facienda Nā quid filius lyriopes et amnis grai⁹. i. graci. s. æagri: hoc est Orpheus (quē tñ Virg. filū calliope⁹ seu calliopes muīe in bucolici dicit. Vñ quidā calliopes nō lyriopes legunt. Ali: eū apollinē non æagrū fluuiū thraciae patrē habere dicūt: docuit vos altud q̄ blāndimenta noxia. i. nocua: formæ fragilis. i. cito peuntis: p̄bere incidia: malis. i. noxiis curis (nō enī omnes curæ malæ sūt. sed vt Iuvenalis dicit. Rara est cōcordia formæ atq̄ pudicitiae. Orpheus autē euridicē misere amauit: vt quarro georg. Virg. recitat) & inferre: bimet nec solū (pro nedū) aliis venenū. i. pernicie. Multienī ppter prēstantiā formæ perierunt: & quid opes. i. diuītiae et aurū mīcā: & quid ausus: et quid equi phaetōtis monuere sup. aliud: nisi q̄ ip̄se ba vota regū et diuītiae regū: abeunt. i. dilabunt̄. pessum. i. in conculationē et nihilū & q̄ inuoluunt secū reges & ministros regum

grauibus ruīnis? q. d. nihil aliud poetæ per hoc monuerūt. Midas fuit rex phrigiæ opulentissimus. vt herodotus libro primo docet: cuius pater Gordius nō ab agricultura ad imperium est euectus: qui de suo nomine gordiam ciuitatē inter phrigiam maiore & minorem a se conditā denominauit: vbi & p̄lastrum quo aliquando vīsus erat asservabatur. Quia ergo ex agricultura patris ad immenſas opes euectus est midas: qui eis vt nequivuit: quia obtuso ingēnio & duris auribus marsiæ victoriā contra apollinem dedit: finixerunt poetēum impetrasse a diis: vt quicquid tangere aurū fieret: atq̄ ita inedia ab sumptū: verum eusebius dicit eum sanguine tauri epoto extinctū. Phaeton autē apollinis seu solis & clymenes nympha filius: vt se ab apolline origiñē trahere probaret a patre impe trauit currus eius gubernationē: cui cum impar esset in padum incidit: quem & a se eridanū denominauit. Nam phaeton idem est qui & eridanus. Fabulā ponit ouidius in fine primi et in principio secundi metamorphoseos. Dicite o rhetores supple cur prudentia veterū vatum: id est poetarū (qui ijdē theologi fuerunt etiam augustinus teste: vt orpheus linus & museus) subiecit plutoni: id est dīt: hoc est deo inferiorū: opes id est diuītias. forsitan ideo quia viserat aurum trahi ex ima tellure: id est ex viscerebus terre. es id est quodlibet genus metalli latet sub altis móribus. decor argēti est in viscere terræ. regio bethica q̄ in finibus hispaniæ est a bethis fluvio denominata: qui cū tago aurifero fluvio originē trahit e boeti móte vbi sunt argēti metalla. Bethica ergo regio testatur q̄ decor argēti est in viscere terræ: & pactolus in asia fluius aurifer: & hermus fluius lydiæ etiā aureas harenas habēs: astipulātur. i. suffragan̄t huic sententiae. etenī quia certe ipsi agunt. i. impellūt suo fluxu diuītias harenæ flauētis. i. aurei coloris: & trahunt cū p̄scibis aurum fulū. Et quia veteres poetæ volebāt ditem. i. plutonē regnare sub terris ipsi attribuere dīt. p̄fundō. i. infernali ea q̄ latent tellure. i. in terris. (Macrobius tamen in de somnio scipionis alias causas quoq; affigat docēs post mortē homines diuītiae fieri in aeliis cāpis) forsitā hec fuerit ratio q̄ mouerit illos: scilicet poetas ad hoc fingeādū. Altera supple ratio inuēta ad bonos mores: existēs lōge p̄stantior & studiosa salutis et cōsona nostris. i. christianis dogmatib⁹: offert nobis se. i. p̄sto est. Nos cōcedimus orcho. i. plutoni diuītias: ergo id est ideo: quia sunt fornēta maloḡ & instrumenta seclerū: quibus omne robur iusticie subuertit. (Multi enī per diuītias corrūpunt.) & quibus itur ad amnes cēcos. i. infernales: vbi tenebræ palpabiles oēs vt cēcos efficiūt caligine: & lacus sulphureos: appositorie: res

gnū implacabile ditis. i. principis inferni: qd̄ implacabile est: quia nequeūt ignorare manes. In inferno enī nulla est redēptio. Saluator mundi. s. Iesus christus appellauit ob nō alia. i. ob eandē cām: opes. i. diuitias iniquas: & mādauit lucra ferētia. i. afferentia mortē supple aeternā distribuēda in pios vsus hominū supple egenorum dicens. s. Luce. xvi. Facite vobis amicos de māmona iniquitatibus: vt cum defecritis recipiat vos in aeterna tabernacula. discite monitū. i. per monita vestrorū supple doctoꝝ & poetarū: contēnere quicquid est mortale. i. corruptibile: & fertile. i. dirigite omnē curam in regna cœlestia: nec fidite. i. cōfidite ætati: neu. i. neue vīta fluxae id est cito effluentis. tēpus mobile. i. quod ex motu depēdet: vel qd̄ assidue fluit: quia tēpora labūtur more fluētis aquæ. nulla mora est annis fugaciis. i. assidue fugiētibus. o cæsar: tua ætas anxiā: id est curarū plena: pterit quoq;. i. etiā nunc dū loquimur. (Sic persius. Vnde memor læti: fugit hora: hoc qd̄ loquor inde est. Et tuuinalis. Festinat decurrere velox. Flosculus angustæ miseraeꝝ breuissima vitæ Portio dū bibim⁹: dum ferta vnguēta puellas Poscimus: obrepit nō intellecta fene&⁹.) nec tua purpura. i. regalis vestis tardat gelidā mortē. Ex p̄cepto rhetorico q̄ maxime moueant ad terrena cōtemnēda: & ad libidinē refrenandā: in fine ponit.

Finis erat verbis: uno cum rhetores ore
 Nil veriti regem (res admiranda) superbū
 Sacrilegum quiddā simulachra deosꝝ fatentur.
 Incestumq; iouem: subitoꝝ afflata repente
 Numine tota cohors victorē extollere christū
 Cœpit: & in summā fidei prorumpere laudem.
 Torua supercilio maxentius ora minaci
 Tollit: & accensus flagrantī corda furore
 Elata vocat arma manu. citus arma satelles
 Admouet. accusu proceres tenuere citato
 Talib⁹ ardenter furijs. subuersa tumultu
 Omnia p̄cipiti. post q̄ sedata parumper

Ira. leues animos dixit quæ mouit herinnis?
 Quis malus inuasit nutantia pectora dæmon?
 Ergo ne fœmineæ potuerunt vertere nugæ
 Vos quoq; vos inq̄ quos defendenda deorum
 Causa peregrinis ad nos contraxit ab oris?
 Hoc honor exhibitus vobis: hoc dona meretur
 Hoc suspensa tolo! sic nos sic omnia romæ
 Numina negligitis? quæ tanta ignavia! multos
 Vna puella viros superat. pro dedecus: inter
 Milia tot præstantum hominī certaminis hulus
 Præmia fert mulier: sic rex. concorditer omnes
 Respondere viri. quid nos terrere minando
 Niteris illabī manifestum in pectora numen
 Sensimus: & rutilare sacro caput illius igne
 Vidimus: & labi flamas ex ore loquentis.
 Vincimur a superis: & vici ponimus arma.
 Da veniam cæsar. Christi transimus ad aras.
 Iuppiter & proles & numina falsa valete.
 Cæsaris exemplo facies excanduit: ardent
 Lumina: labra tremunt. rauco clamore ministros
 Conuocat: infandum facinus iubet: ore tragœdo
 Atq; sophocleo scelus enarrabile cantu.
 Tollite sacrilegos clamat: lugulare deorum
 Sacra prophanantes: auibusq; epulanda per agros
 Extate date. hæc illis sint præmia; yadat ad yribes

Fama peregrinas: tantæ victoria pugnæ
 Has habeant lauros, hæc gloria segnibus esto.
 Ite rogum ingentem struite: & date corpora flâmis:
 Et cincus æquoreas vento rapiatur in vndas.
 Talia fulmineo iaculans late intronat ore.
 Attoniti tenuere omnes, feralibus armis
 Circunfusa cohors vincos prætoria ducit
 Rhetoras: & magno circuistrepit agmine miles.

CFinis erat verbis. Docet conuersione rhetorū: & furorem sermo-
 nēq; maxentiū. Ordo est. Finis erat verbis: scilicet catharinæ: quū
 id est quādo: rhetores nūl. i. in nullo: veriti: id est timētes: regem su-
 perbū: scilicet maxentiū (quæ supple est res admirāda) fatētur uno
 ore. i. cōcorditer loquētes: simulachra & deos. i. simulachra deorū
 esse quiddā sacrilegum: id est sacros: hoc est diuinos honores sacri-
 lege v̄surpans: & fatētur iouem incestū. i. nō castum sed adulterū &
 stupratorē: et tota cohors: scilicet rhetorum asflata repente: subito
 numine scilicet spiritu sancti: cœpit extollerere. i. exalta: christum
 victorē: & prouipere: scilicet silentia. i. vocem extollere in summā
 laudem fidei: scilicet christianæ. Maxētius tollit. i. erigit: ora torua
 supercilios minaci: et accensus corda. i. habēs corda accensa: furore
 flagrati. i. æstuant: vocat id est voce petit arma: & hoc manu elata
 id est extensa ad ea capiēda: satelles. i. minister ad seruitū eius astas
 citus. i. festinus: admouet id est porrigit regi arma: vt pote gladiū:
 sed proceres. i. principes astates: tenuere. i. retinuerūt supple maxē-
 tium ardente talibus furīs: tenuerūt dico accusu citato: id est acce-
 lerato: hoc est celeriter accurrētes. Omnia supple sunt subuersa pre-
 cipi: tumulti. i. cōmotione. Postq; ira supple regis est sedata pa-
 rumper: dixit quæ erynnis. i. quis furor: mouit id est subuertit leues
 animos supple vestros o rhetores. Quis malus dæmon inuasit pe-
 ðora nutantia. i. vacillatia & incerta. Ergo ne (interrogatio est fi-
 gurata qua indignātes vti solent: vt Augustus. Ergo ne sup̄mis
 potuit vox improba verbis Tam dirum mandare nephias: ergo
 ibit in ignes.) Ne id est: ergo foeminae nugae: id est verba nu-
 gosa a foemina prolata: potuerunt vertere. i. a proposito mouere.
 (vt primo aeneidos. Quæ te genitor sentētia vertit?) quoq; i. etiā

vos! Vos inquā quos causa deorū defendenda. i. vt defenseretur:
 cōtraxit ad nos: ab oris. i. regionib; peregrinis. i. externis & longe
 positis. Anne supple honor exhibitus vobis meret hoc. i. vt deos
 vilipēdatis vici a puella. An dona. i. præmia suspensa hoc tolo. i.
 hac trabe erecta: merentur hoc: negligitis sic nos: negligitis ne sic
 omnia numina romæ. i. quæ romæ colit: quæ supple est tanta igna-
 uia: id est segnices & inertia animorū vestroꝝ: vna puella superat
 multos viros. Duplex causa indignationis: & q; puellay viros: & q;
 vna multos superat. Pro (interieccio indignatis & neq; c neq; aspi-
 rationem habet) dedecus. q. d. o detestabile dedecus: mulier fert. i.
 aufer & secū fert præmia huius certaminis: inter tot milia præstan-
 tum hominū: id est in cōspectu tot præstantiū virorum: vbi igno-
 miniosius est vinci q; in loco seposito. Sic rex supple locutus est.
 Omnes viri: scilicet rhetores: respōdere concorditer. quid o rex: ni
 teris. i. conaris: terrere nos minādo. i. per minas tuas. Nos sensim?
 id est percepimus: numen manifestū. i. manifestis indicis apparet
 illabi in pectora illius: scilicet virginis. & vidim⁹ caput illius rutis
 lare. i. chorus care sacro igne: & vidimus flamas labi ex ore loquētis
 quæ indicia sunt præsentię spiritus sancti. Nos vincimur a superis
 id est a deo cœlesti: nō a puella: & nos vici ponimus. i. deponim⁹
 arma. i. resistentiā. O cæsar da veniam. i. ignosce aut patere æquo
 animo: nos trāsimus ad aras christi. i. sacrificare volumus christo.
 tuergo o iuppiter: & proles supple iouis: et vos falsa numina va-
 lete. i. discedite a nobis. Quia enī ijs a quibus discedere volumus: Valere
 dicimus valete: tractū est valere ad significationē discedendi aut
 abeundi. Vnde comicus. Valeat qui inter nos dissidium querunt.
 Facies cœsaris excādūt. i. inflamata est: extēplo id est illico: e vesti
 gio: quod tractū volunt ab augurijs: in quibus designato tēplo &
 dicente aut clamāte augure extēplo: omnes illico aufugiebat ne au-
 guriū impedian. vnde tractū est vt extēplo sumatur pro eo qd est
 tam cito vt fugiunt quibus dicitur extēplo.) Lumina. i. oculi eius
 ardent: labra tremūt: quæ omnia furentis indicia sunt: cōuocat cla-
 more rauco. i. voce rauscēte aut ppter vehementiā aut propter cō-
 motionē: ministros. i. satellites suos: & iubet ore tragædo. i. terri-
 bili exclamatiōne quali vtūtūr tragædi: qui infortunia regū agūt:
 atq; iubet scelus enarrabile. i. dignū qd enarretur: cātu sophocleo:
 id est carmine tragicō in quo sophocles excelluit. & clamat: tollite
 .i. auferete vel abstrahite hinc sacrilegos: & iugulate. i. occidite petē
 do iugulū. i. partē gutturiſ: prophanātes. i. eos qui prophanāt. i.
 procul a phano cēsent: hoc est violat ſacra deoꝝ: & date exta eorū

Segnis

Ferae

epulanda aubus p agros. hec sint illis p̄mia: fama vadat ad vrbes
peregrinas: & victoria tanta pugnae supple vadat. i. diuulget: ad
vrbes peregrinas. habeat ipsi has. i. huiusmodi lauros. i. coronas
ex lauro vīctoribus debitas: hoc est habeat hæc tormenta loco lau-
rotum. hec id est huiusmodi gloria. i. summa cōtumelia: esto id est
detur segnibus. i. ignavis (Segnis enim dicitur ignavius & tardus:
quasi seorsum ab igni q̄ maxime actius est.) Ite struite. i. cōstruite
ingentē rogum. i. pyram: & date corpora eoꝝ flāmis: et cinis sup,
combustorū rapiatur vento in vndas æquoreas. i. in mare disper-
gatur. (Præcepit ergo ne sepelirētur: nec in vrnā cōderētur cineres
multis enī nationibus honestissima vīsa est sepultura: comburi &
cineres in vrnā condī: vt persis & indis et nōnullis romanis. vel
quia credebāt omnia potissimum ex igne constare: aut quia vere
bantur corpora sua aliquādo posse erui: quod alijs euenisce conse-
xerant. Sed quæres quomodo hec cōstant: q̄ iugulare iubet & in
agros spargi: & postea comburi? dices nō cōstante: sed incōstantis
animi indicia esse: quia ergo furibundū significat cæsarem: nō est
præter decorū si incōstantē & repugnantē ei dat sermonē.) Cæsar
supple iaculās. i. violenter ejēiens talia supple verba intonat late
ore fulmineo. i. sic cōmoto ac si fulmē emitteret: oēs supple astates
tam rhetores q̄ alij: attoriti. i. stupefacti quasi tonitru percussi: tre-
muere scilicet horrore. cohors p̄toria. i. ministrorū p̄toris circu-
fusa armis feralibus. i. letiferis & mortalibus: quia antiqui morte
feram dixerunt eo q̄ nemini parcat: sed fera primā corripit: feralis
producit. vt aenei. iiii. Solaq̄ cultinib⁹ ferali carmine bubo Vīsa
queri) ducit rhetoras vinctos: & miles circūstrepit magno agmie.
Si dicere vēlis poetice p̄positionē esse sublatā: ordo esse poterit: co-
hors ducit rhetoras vinctos p̄toria. i. ad carcere p̄toris: sed si co-
hors est p̄toria: nō tum est quo ducat.

Voce recedenres talī carharina monebat:
Ite triumphales aūimæ superate tyrannum:
Ite alacres. hodie yobis reserantur olympi
Limina: momentum mors est. vbi transiſt: æther
Panditur: & liber petit ignea spiritus astra.
Ite domos cœli sanctosq̄ intrate penates.
Ite; sequar. nec vos sacri iactura lauaci

Parthenices Catharinariæ Liber III Fo. LXXVI
Terreat: abradet scelus omne salutifer ignis.
Nec mora: comportant alijs sarmenta trabesq̄
Materiam arentem: & syluæ virgulta salignæ.
Et piceas alijs pinos & odora cyprefſi
Robora: iuniperi ramos: campoq̄ patenti
Construxere pyras: adipem fomentaq̄ flammis.
Plurima subiſciunt: olea&q̄ liquoribus addunt:
Sulfura certatim: coit omnis turba: viæq̄
Eruunt hominum turbas. velut aggere fracto.
Cum padus in virides spumanti vortice campos.
Insilit euertens segetes: spemq̄ obruit anni
Subiecere faces. salit ardua flamma: comamq̄
Spargit: & in nubem sumi glomerantur opacam:
Corripiunt vinctos binis: stringuntq̄ retorto
Fune manus & fune pedes: iaciuntq̄ per altos
Ingenti clamore rogos. surit ignis: & ardor
In mentum salit atq̄ comas stridore corusco.
Tanta sacerdotes alaci spectacula vultu
Conspiciunt: tabulisq̄ iuuant incendia factis.
Cæsaris extollunt animos. vrgentq̄ ministros.
Et rediſſe deum libamen & orgia gaudent
Extinctis mox busta viris cecidere: nec artus
In cineres abierte: togas & corpora lambens.
Leniter abstinuit viresq̄ coercuit ignis
Ipse suas: sanctos veritus tractare. sepulchro

O iiiij

Christigenæ intrepidi sublata cadauera ponunt
Suppliciter fientes; & tristia funera ducunt.

CVoce recedentes tali catharina monebat. Ponit confortationem diuinae virginis ad rhetores & ipsorum martyrii. Ordo est. Catharina monebat recedentes: scilicet rhetoras tali voce. i. tali sermone. O animæ triuphales: id est de tyranno triumphature: ite: superate tyrannum: ite alacres: quia limina olympi referatur: id est aperiuntur vobis hodie. mors est momentum: id est in momento pertransiens: & ubi: id est postquam transiit æther. i. coelum: panditur id est aperitur: & spiritus liber ab omni peccato & contagio mortalitat: petat astra ignea: id est rutilantia more ignis. Ite: intrate domos coeli: & sanctos penates. i. thalamos celestes. Ite: ego separar: nec iactura. i. damnum ex omissione sacri lauacri: id est baptismatis fluminis: terreat vos. quia ignis salutifer: id est afferens salutem: abradet omnem scelus. tam originale quam actuale. & ita baptisabantur baptismino fluminis. Nec mora supple fit. Alij id est aliqui ministri & cōportant sacramenta. i. putamēta vitium: & trabes: materiā scilicet ignis: arenam. i. aridam: & virgulta. i. minores virginas: filiae salignae. i. salicum arborū dum sicca sunt cito flamas recipientia. & alijs comportant supple pinos. i. lignum pinii quod resina habet: & robora odora. i. truncos odoriferos cypressi: & ramos iuniperi: et cōstruxere pyras id est ingentem struem lignorum ad incendium faciendum: campo patenti id est largo: & subiiciunt flammis adipem. i. pingue: et plurima foimenta: id est nutrimenta ignis. & addunt certatim. i. cum certamine & studio superadi: liquoribus olea. i. oleo qui fructus est olea: sula phura. omnis turba coit. i. congregatur: & vires eructant: id est euomunt turbas hominum: velut. i. sicuti supple eructatur: hoc est confluunt hoies: cum. i. quando: padus: fluuius ille maximus in italia: qui & eridanus dicitur. (Vnde geor. primo. Fluuiorū rex eridanus camposq; per omnes Cum stabulis armēta tulit.) insilit in virides capos: vortice. i. gurgite aquarū circuuerente: spumante id est ex ipetu nimio spumas emittente: & hoc aggere fracto. i. ripa ab aquis disrupta. insilit dico: euertens segetes: & obruit. i. immersit: spem anni. i. frumenta in quibus agricultorū spem de penu annuo reponit. Postquam supple ministri subiecere illis pyris. s. extrectis: faces: flama salit ardua & spargit comam. i. radios & scintillas in modum comæ. et fumi glomeratur. i. circuoluunt in atrā nubē. & sup. ministri bini id est quod vulgo dicitur duo & duo: corripunt. i. celeriter capiunt supple singulos rhetores vincitos: & stringunt. i. stricteligant: sua

ne retorto. i. chordis s̄epe tortis manus & pedes: & iaciunt. i. p̄scunt sup. eos p̄ altos rogos: sup. cū ingenti clamore. Ignis furit. i. ferui de ardet: & ardor salit in mentū. i. barbā atq; comas: stridore chorus sco. i. choruscante. Sacerdotes. s. gentiles conspiciunt rāta spectacu laalaci vultu: & inuunt. i. augmentat: incendia tabulis factis. i. infectis: et gaudent libamen. i. sacrificiū et oblationē: & orgia. i. festa deum. i. deorū: rediisse. i. iterū celebrari. Busta. i. bene vīta. hoc est striae lignorum exustorū excedere. i. resoluta sunt in cineres: mox. i. statim post: et hoc viris extinctis. i. suffocatis in flāmis et mortuis nec artus. i. mēbra sup. virorū hoc est rhetorū: abidere. i. resoluta sunt in cineres: quia ipse ignis lambēs. i. contingēs: leniter. i. sine impen- tu & cōbustione togas. i. incumenta rhetorū & corpora eorū: absti- nuit et coercuit. i. repressit vires suas: veritus. i. timēs: tractare sanctos. s. martyres. Christigenæ fientes suppliciter. i. tenere et humili- ter ut q̄ supplicia patiuntur: ponunt sepulchro. i. sepelunt: intrepidi i. sine tiore: cadauera sublata. i. sursum aut clā elata: & ducunt tristia funera. Imitatio est virgilij. Imo totus versus virgilianus est: sed in diuersis locis: dicit tamē in primo. Suppliciter tristes. &c.

Cædis adhuc audius Cæsar: nec criminē tanto
Territus: at multo madidus post prandia baccho:
Mandat ab obscuris foribus cœcoq; renulsam
Carcere victricem mensis astante puellam.
Illa catenarum strepitu per lata sonante
Atria: nil pavitans duri subit ora tyranni.
Composito vultu & frontis feritate parumper
Vix tandem posita ficto rex pectore fatur.
Regia progenies virgo tua maxima virtus
Insigni nobis hodie certaminē nota
Conciliare potest tibi me: nisi nostra vereri
Sacra negas. versis igitur palinodia verbis
Est dicenda palam. ne te male numina perdant
Est placanda deum dictis melioribus ira.

F Baptiste Mantuanus

Illa quid his iterum nūgis me vertere tentas?
 Cæsar ait. Tu saxa colas. sine numina nobis.
 Forsan honoratis lapides: quia creditis olim
 Deucalioneis homines de cotibus ortos.
 Talibus accensus dictis Maxentius altum
 Ferrea clamabat date verbera. verbera lictor
 Expedit: & nudos humeros ac pectus apertum
 Virginis inuadens crebro ferit impius iectu
 Innocuum corpus. miti gemit ore: deumq;
 Alloquitur virgo. nostri cape sancte cruoris
 Primitias. animum serua. sit victima fluxum
 Corpus: ut Habraamus seruato pignore sacrum
 Fecit & illustrem pecudis crux imbuit aram
 Sic mea seruata caro concitat hostia mente.
 Sic ait. ex oculis lachrymæ fluxere tepentes
 Ora genasq; rigant. largus de vulnere sanguis
 Labitur: & terram cædes effusa cruentat.
 Suppicio affectam tali iubet ire sub umbras
 Nulla q; bissensis præberi alimenta diebus.
 Vertitur abstergens oculos: gemebūdaq; pectus.
 Velat: & in noctem lachrymans descendit opacam.
 Cædis adhuc auidus. Recitat flagellationē & incarcerationē dux
 virginis ac martyris catharinae. Ordo est. Cæsar auidus. i. cupido
 adhuc: cædis. i. percussionis aut occisionis: nec. i. & nō territus tan
 to crimine: at. i. sed: madidus. i. irrigatus & potus multo baccho. i.
 vino: post prædia. i. postq; pranus est: mādat puellā vi tricē reuul
 sam. i. tetractā ab obscuris forib; & cœco. i. tenebroso & vīsum nō

Parthenices Catharinariæ Lib. III. Fo. LXXVIII.

admittente: carcere: astare mensis. In quo ostenditur crudelitas &
 improbitas eius qui vi tricē non assidere sed astare mandat. Illa. s.
 catharina vi tricē: subit. i. igit reditur: nil. i. nullo modo pauitā ora:
 id est conspectū duri tyranni. f. maxētij. & hoc strepitu catenarū
 quibus vinclata: sonante per lata atria. et rex satur peccatore factio. i. si
 mulato tandem. i. post longam reluctancem: & hoc vultu compo
 sito. i. ad beniuolentiam simulandā: & feritate frontis: posita: id est
 deposita parumper. i. ad modicum tñpis: satur dico sic. o virgo: exi
 stens progenies regia: tua maxima virtus: nota. i. cognita & p spe
 da nobis hodie insigni certamine. f. cū rhetoribus habito: potest
 conciliare. i. placari me tibi: nisi tu negas. i. renuis: vereri. i. reuereri
 & honorare: nostra sacra. Igitur vt sup. reconcilieris: palinodia. i.
 contracantatio aut recantatio hoc est prius dictorum reuocatio: ē
 dicenda palam. i. in p̄sentia omnium: & hoc verbis. f. tuis: versis. i.
 in oppōlitā sententiā mutatis. $\tau\alpha\lambda\mu\omega\Delta\alpha$ hoc est palino dia
 recatatio dici potest: et est cū male de quopiā scribētes deinde rescri
 bentes bene de eodem scribimus: dicendi mutatio. Nam $\tau\alpha\lambda\mu\omega\Delta\alpha$
 dicitur iterū: aut retro & $\omega\Delta\mu\alpha$ cantus) neu. i. neu: hoc est vel ne
 mina perdant. i. destruant: te male. i. multū & in perniciem tuā: ira
 deum pro deorum: est placanda. i. fedāda aut mitigāda: melioribus
 dictis. Illa. f. catharina: ait. i. respondit o cæsar: quo. i. ad quid: ten
 tas. i. conaris iterū vertere. i. mutare in p̄posito: his. i. huiusmodi:
 nūgis. i. inanibus verbis: Tu colas saxa. i. idola faxea: & sine. i. cō
 cede & derelinque nobis numina sup. colēda. i. verum deū. vos ho
 noratis forsitan ideo sup. lapides: quia creditis hoīes ortos olim. f.
 tempore diluuij: de cotibus. i. duris lapib;. deucalioneis. i. a deuca
 leone post terga projectis. Deucalionis enī & pyrñq; tēporibus vt
 narrat Ouidij lib. primo metamor. aut diluuiū per yniuersam ter
 ram fuisse: quūq; ipsi duo tātūmodo: quia optimi essent restitissent
 vecti. f. parua rate in parnasi montis phocidis cacumina: nam cete
 ra texerat equor Themidis oraculo ducti suadentis. f. vt ossa ma
 tris post terga iacerēt tandem lapides post terga iecerunt: Inq; breui
 spacio superiorum numine faxa missa vīti manibus facie traxere i
 torum Et de scemineo reparata est scemina iactu. Inde genus durū
 sum experientq; laborum. Et documenta damus qua simus origi
 ne nati. Veritas ramē alia est. Nā vt Iustinius lib. i. scribit. Amphi
 theonis athenarum regis tñpis aquarum illuviae maiorem grēcie
 partem absumpit: superfuerē quos refugia montium exceperunt:
 aut qui ad deucalionem thessaliz regem ratibus euecti sunt: a
 quo propterea genus humanum reparatum dicitur: & saxum q;

Palinodia

Deucalio.

F Baptis̄ Mantuani

ille saxosa loca inhabitaret. Maxentius: accensus. s. ira: talib⁹ dicit
scilicet catha. clamata tū. i. alte (nomē pro aduerbio) date ferrea. i.
durissima verbera: i. ictor expedit. i. expedite dat verbera. i. flagella.
(Nam verbera instrumēta verberantū sūt: potius q̄ ictus) et inua-
dens humeros nudos. i. nudatos (quia nudū est qđ nō cooperitut
vt facies: nudatū qđ prius tectū fuit: vthumeri virginis) ac pectus
apertū. i. nudatū & discinctū virginis. s. catharine: ferit. i. percutit
existens impius: crebro. i. frequenti ictu: corpus. s. virginis: inno-
cuum. i. qđ nulli nocuit. Virgo gemit. i. sumisse plorat: miti ore: &
alloquitur deū: dicēs sup. o sancte sup. deus: cape primitias. i. pri-
mas oblationes: nostri croris: et serua animū: corp⁹ fluxū. i. cadu-
cum & fragile & assidue ad interitū fluens sit: victima. i. sacrificium
vt. i. quomodo: habraamus. i. habraā: fecit sacrū. i. sacrificium: pi-
gnore. i. filio ysaac: seruato: & cror pecudis. i. arietis imbuit. i. ma-
defecit: arā illustratē ipsū abraam: sic. i. eodē modo mea caro cond-
dat. i. in terrā corruat existens hostia. i. oblatio: et hoc mente serua-
ta. s. illesa. Sic ait sup. catharina. Lachrymę tepētes fluxere ex oculis: & sup. rigant. i. humectant: ora et genas: largus sanguis labit:
id est profluit de vulnere (more poetico singularis pro plurali). i.
de vulneribus: et cedēs. i. flagellatio effusa. i. vehemens vel effusus:
cruentat. i. cruro spargit terrā. Maxentius sup. iubet sup. catha: af-
fectam tali supplicio: ire sub vmbras. s. carceris: et nulla alimenta p-
beri. i. q̄ nulla alimēta p̄beantur ipsi: bissenis diebus. i. spacio. xij.
dierum. Virgo sup. vertit. i. abducitur a loco supplici⁹ abstergens
oculos (vel si legatur oculis. dic abstergens sup. lachrymas oculis:
id est tergens oculos a lachrymis: sed potius oculos legam) & ipa-
gemebunda: velat. i. cooperit pectus a carnifice nudatū: et ipsa la-
chrymans descendit in opacā noctem. i. tenebras carceris. Nox enī
est vmbra terræ.

Est locus æuos phœbi nascentis ad ortus
Arduus attollens vicina cacumina cœlo.
Thraicia maior rhodope: sublimior ossa:
Pelion æmonium superans & culmen olympi:
Caucasusq̄ niues vbi sunt iuga maxima Tauro.
Illiç perpetuo vernantia gramine rura
Perpetui fructus æternaq̄ gratia florum:

Parthenices Catharinariæ Liber III Fo. LXXIX

Vernaq̄ temperies semper sine nubibus aer
Lympidus. austēr abest. boreas nō sibilat. eurus
Exulat. occidua zephyrus non murmurat aura.
Hic primæua quies homini: iejuna priusq̄
In felix vetita viciasset guttura frugē:
In medio fons est lato pulcherrimus orbe
Quattuor vnde fluunt occulto flumina cursu.
Nam tria secretis delapsa meatibus arcton
Versus eunt: at mox verso reuocātur in austrum
Tramite. ad æthiopes combustaq̄ solibus arua
Defluit assiduis quartum. meroenq̄ refuso
Gurgite complectens mēphitica regna peragrat.
Ad vitrei fontis ripas in margine lato
Sunt oleæ pingues. sunt medica mala: cypresſi.
Et semper virides lauri. palmetaq̄ longis
Frondbus: & pini pingues: & myrtle sylua.
Sunt & odoratæ cedri foecundaq̄ semper
Ficus: & vua graui pendens in palmite. pruna
Cærea. iuglandes: & amigdala. purpureumq̄
Quod tulit arctois pomum lucullus ab aruis.
Prata sub arboribus ratis florentia semper.
Lilia: serpillum: narcissus: amaracus: omne
Gramen odoriferum: violæ: rosa: balsam us: arbor
Thurea: myrra: thymus: buxus: terebinthus: amomū:
Nardus: & aiacis frondes: rorisq̄ marini.

Irriguo circum riuos sua brachia rendunt.
 Innocui vitreo ludunt in gurgite pisces.
 Vbera distendunt pecudes, hic nulla leonum
 Semina, non serpens; nec cauda scorpius vnga.
 Omnia tuta, cubant lepores; nec bella nec cyllas
 Infidias metuunt; cantu nemus omne volucrum
 Personat; & florum per summa cacumina nectar
 Libat apis, letumq; cauis opus aggerat antris.
 Nuncius ante pater summa quem miserat arce
 Virgineo occurrens morbo: casusq; futuri
 Præscius: inde fauos illis & mella diebus
 Pomaq; decerpens dapis inconsueta ferebat
 Xenia desertæ trans æquora lata puellæ.
 Hæc sunt illa quibus foelicem pabula vitam
 Helias & socij longæua in sæcula ducunt.
 Omniaq; infuso curauit vulnera moly:
 Moly: quod omnigenis fecit deus utile morbis.
 Nigra subest radix, viridis coma: floribus albet.
 Iam bissena dies ierat, reuocatur ab umbris
 Ambrosium vulture referens catharina decorum.
 Nectenuata fame nec tristi squalida nocte.
 Cæsar ut aspexit solitum decus otis honesti:
 Fraude ministrorū pastam putat: æstuat: ardet
 Vociferans, trepidat mugitu regia tanto.
 Non secus ac nautæ pelago cum turbidus imber

Parthenices Catharinæ Liber III. Fo. LXXX
 Ingruir: & rauco volitat cum murmure nubes
 Pulsa notho, tumet vnda, micat pice nigror aer
 Ignibus: & tonitru ingenti tonat altus olympus
 Perdite custodes clamat vel mergite ponto
 Tergore consutos, sicutis vel adurite tauris.
 Iussa citi gara mas nasamon maurusq; facestunt
 Marmaridæ: psilli; numidæ: quibus vna libido
 Sanguinis, accensos miserí raptantur ad ignes.
 Vinculaq; insculunt pedibus: terraq; volutos
 Versatosq; luto & scedatos puluere terga
 Ad tormenta trahunt, nihil illis mollia profundit
 Verba scum, lachrymæ nihil inter verba cadentes,
 Nil longi labor obsequij: votisq; vocata
 Numina nil profundit, manet implacabile pectus
 Regis & indomitum virus medicamine nullo
 Frangitur, o infelix quæ te inclemens cæsar
 Virgo ait innocuos homines torquere coagit.
 Non ego terrenis epulis: sed ab ætheremissa
 Sum dape pasta dies bissex, qui pabula genti
 Per deserta dedit solymæ: cum vecta per vndas
 Aequore suspenso panchæos venit in agros
 Me quoq; certamen pro religione: fidemq;
 Afferere audentem pauit: sanavit: & ipsa
 Parta salus opus esse docet cœlesti, cicatrix
 Nulla per offensos ferro deprenditur artus.

Incipe sedata fieri clementior ira:
 Et neq; sanguineo similem te finge neroni
 Sed qualis traianus erat; vel iulia proles
 Augustus; qualesq; tulit gens flauia reges
 Et patrem & natum: quorum vestigia debes
 Sancta sequi si vis tanto succedere regno.
 Dignus eris si iustus eris. clementia reges
 Efficit imperio dignos: pro immanibus actis
 Crudeli mercede deus tibi digna rependet
 Praemia. crudeles superi crudeliter vrgent.
 Vicit foemineo facundia iuncta decori.
 Sedatusq; parum cæsar: quo perdita virgo
 Vsq; ioui differs inquit parere: iuuentæ
 Nec miserere tuæ: non te seruilibus utar
 Obsequijs: nec enim id patitur tua forma nec ætas.
 Assentire meis aliquando & subde rebelles
 Imperijs animos. quid me: respondit: iniquis
 Sollicitas verbis: & turpi pectora voto
 Fœda geris! cur sanctū audes violare pudore?
 More suum coeno assuetus sordescere nunq;
 Desinis: & mundæ nescis assuescere vitæ
 Sic tuate instituit venus: hæc documēta tuorū
 Casta deum. sunt hæc quibus assentire iubemur
 Imperia? hi monitus? vtrum tua prouida virtus
 Consultit ytilius nobis. humanane iussa

An diuina sequi? Quod amas deus odit. & audes
 Impugnare deum: cum sis morralis: ab vrbe
 Ciuibus hæc tam vana meis documenta tulisti?

Cest locus eos p.n.ad ortus. Docet quo pacto ab angelo fuerat
 in carcere refecta cibo paradisiaco: cuius occasione describit primo
 paradisum. Ordo est. Locus est ad id est apud eos. i. orientales
 phœbi: id est solis nascentis. i. orientis: existens arduus & attollēs
 cacumina id est summītatem: vicina coelo. i. summo aeri Immō se-
 cundum bedam altitudine eius vsq; ad lunarem circulum pertingit:
 existens etiā major rhodope thracia. i. illo monte thracie: et subli-
 mior id est altior ossa. illo monte iuxta olympum in thessalia: supe-
 rans pelion montem illum: emonium. i. thessalicum: & superas cul-
 men: id est altitudinem & summītatem olympi: illius montis altissi-
 mi in græcia. Sunt autem quatuor. unus inter thessalam & macæ
 doniæ: qui altissim⁹ est: alter in gallogræcia. tertius ad mylos quem
 Plini⁹ misu quoq; dictū affirmat: quart⁹ in ida phrygia. Est quoq;
 olympus ad mare rubrum in ethiopia qui oriente sole vsq; ad quin-
 tam diei oram flamas emittit. quidam in lesbo etiam olympt⁹ po-
 nunt: sane quia altissimus mons est in quo iouis olim tēplum: pas-
 sim pro coelo ponitur: & nubes caucaseas: q; sunt in vertice caucasi
 montis indiq; ad septentrionem: scythes versus: quem Herodotus
 censet omnium altissimum: vnde hic dicitur: vbi sunt Tauri maxi-
 ma iuga. i. vbi taurus altissimus est: nam iuga sunt ad summites mo-
 tium. Taurus autē est mōs asiae ab æois littoribus assurgēs: & i. occa-
 num tendēs: qui varijs noībus nūcupat: & interdū idē nomē resu-
 mit: eius autem pars caucasicus est. Illic sup. sunt: rura vernantia .i.
 vernam temperiem habentia: perpetuo gramine: & illic sup. sunt
 fructus perpetui: & illic est est eterna gratia. i. oblectatio florum: &
 semper temperies verna. i. qualis est alijs locis in vere. aer est lym-
 pidus id est purus serenus ac sudus: sine nubibus: Auster ventus
 meridionalis abest: boreas vētus septētrionalis nō sibilat sup. illic:
 & zephyrus ventus occidētalis nō murmurat .i. nō facit murmur:
 aut stridorē: aura occidua. i. occidētali. Hicid est hoc loco erat sup.
 homini primæa id est primi qui hoc ē prima omniū quies: priusq;
 ipse infelix: viciasset id est polluisset guttura ieuna id est quæ ni-
 hil adhuc gustarant: fruge yetita id est fructu ligni yetiti. s. scientię
 boni & mali. Fons pulcherrim⁹: lato orbe. i. habens latum orbem

F Baptisæ Mantuanæ

& ambitū: est in medio sup. paradisi. Quattuor flumina fluunt id
id est ab illo fonte: cursu occulto. Nā tria sup. flumina: de la psa. i. ca-
dentia & defluētia: secretis. i. occultis: meatibus: eunt. i. tendūt ar-
cton versus. i. ad septētrionē: at. i. sed reuocantur mox in austrum
id est meridiem: tramite. i. cursu verso: & quartū sup. flumen: scilicet
gyon qui et Nilus dicitur defluit. i. de orsum fluit ad ethiopes & ad
arua cōbussta assiduis solibus. i. ad torridam zonā: & cōplectēs me-
roen insulam illam egypti in medio nili: pragat regna mēphitica
id est egyptiaca: gurgite refuso. i. postq̄ se occultauerit iterum ostē
so. de his fluminibus dicitur genesis. ij. Et fluuius egrediebatur de
loco voluptatis ad irrigandū paradisum quide diuidit in quat-
tuor capita: nomen vni physon &c. vocatur ergo p̄imum flumen
physon ac Ganges. Secūdum Gion ac Nilus de quo Lucan⁹. Ar-
canum natura caput non p̄didit vlli. Tertiū tygris et secundū io-
sephum dilach. Quartum euphrates: quib⁹ quia a costinographis
incertae assignantur origines cū nescianta paradiſo oriri: bene di-
cit auctor. Quattuor vnde fluunt occulto flumina cursu. Ft reuera-
si quem ei assignat situm attenderis: occultū dixeris illorū fluminū
ortum. verū non est impossibile apud deū omne verbū) Oleæ pin-
gues sunt. i. nascuntur: ad. i. iuxta ripas fontis vitrei. i. clari et trā-
lucidi more vitri in margine lato. i. amoeno: et malia. i. poma medi-
ca. i. qualia sūt in media: de quibus Virg. geor. ij. Media fert tristes
succos tardūq̄ saporem. Fœlicis mali: quo non plentius vllū Po-
cula siquando sequē infecere nouerē &c. & cypressi: et lauri semp vi-
rides sunt illic: et palmetta. i. palmē illic nascentes: longis frondib⁹
id est quibus sunt longe frondes: et pini pingues: et silua myrtle:
id est abundantia myrti q̄ est arbor odorifera veneri sacra (Vnde i
buco. Et vos o lauri carpā & te pxima myrtle Sic posite quoniam
suaves miscetis odores. Epithetis autē varijs carmen suū exornat
poeta cōpatriotā maronē secutus) et cedri odoratē. i. odorifere (sed
imitatio est illius septimi q̄nei. Vrit odoratā nocturna in lumina ce-
drum) sunt sup. illic: et ficus semp fœcunda est sup. illic: bene semp
quia passim bifera inuenitur. et via pendens in palmitē graui: id ē
ponderoso aut grauato pondere ipsius vuę: et pruna c̄rea. i. c̄rei
coloris: sicut in buco. Addā c̄rea pruna & honos erit huic quoq̄
pomo. iuglandes. i. iouis glandes. hoc est nuces & amigdala et po-
mum purpureū. f. cerasū: quod. i. quale Lucullus. f. Lucius lucullus
patrius romanus tulit. i. apportauit: ab aruis arctois. i. ex ponto
Nam vnt diuus hieronimus ad marcellum de muneribus acceptis te-
statur. cerasū primus Lucullus romā ex pōto detulit: deuictō cera-

Lucullus
Cerasum

Parthenices Catharinæ Lib. III. Fo. LXX XII.

so oppido: vñ mox totā italiā impleuit. Sane sub appellatione pō
misit omnes fruct⁹ cortice molli. Vnde pruna Virg. pomū dixit) Pomum
subaudi semper: est vel sunt illic. Prata florentia semp sub ratis ar-
boribus sunt illic. Lilia. i. illi flores: serpillū. i. herba odorifera Nar-
cissus flos pulcherrimus ex puerō in eo verso denominatus. amara-
cūs et iam frutex mollis qui et sansucus dicitur: cui⁹ meminit Virg.
q̄nei. primo. di. vbimollis amaracus illum floribus et dulci aspirās
amplectitur umbra: traxit autem nomē ab amaraco regis filio. &
omne gramē odoriferū. violę. rosa. balsamus arborthurea. i. thuri-
fera. myrrha. i. myrrifera arbor. thymū herba suauissima apibus
grata: buxus arbor semper vitens. terebinthus: arbor amœna resi-
nācios. slimā distillans amomū. nardus: vnde vnguentafiunt: &
frondes aiacis. i. iacinti floris in quem Ajax versus dicitur. xij. me-
tamor. et rorismarini: tendunt sua brachia. i. ramos suos: circū fon-
tes irriguo. i. loca vicina irrigātes. Pisces innocui ludunt in vitro
gurgite. Pecudes distendunt. i. implent lacte: vbera. Nulla semina
leonū sup. sunt hic: serpens non est hic: nec scorpius vncia. i. curua
cauda: in qua venenū habet. sup. est hic. Omnia tuta sunt hic. lepo-
res cubant. i. securi dormiunt hic: nec metuūt bella: nec villas insi-
dias: scilicet canum aut venantium. omne nemus personat hic can-
tu volucrū: et apis seu apes (vtrūq̄ enim dicitur) libat. i. sumo ore
atttingit: nectar. i. dulcedinem: florū. i. mel & fauū: per summa
cacumina scilicet arboꝝ aut collum: et aggerat. i. accumulat: opus
lectum. i. collectum: cauīs antris: non enim aluearia illic habet. Nū
eius. f. angelus gabriel: quem pater. f. coelestis miserat ante. i. prius
sup. de summa arce. i. altitudine cœli: occurrēs. i. p̄ueniēs: morbo vir-
gineo. i. inedię virginis: & p̄scius futuri casus. i. qui p̄scuit casū
futuru decerpens inde. i. ex illis antris apū & locis paradisi: illis die-
bus. i. paulo ante: fauūs et mella & poma: ferebat. i. afferebat puelle
scilicet catharinę desertę. i. deſtitutę ab auxilio humano: xenia. i.
munuscula dapis inconsueta. i. non ab ea gustata: ferebat inquam
trā lata equora. Hec sūt illa pabula quibus helias et socii. f. enoch
& secundū quorūdā opinionē Iohannes euangelista ducunt vitā
foelicem in secula longeua: & nūcius. f. gabriel curauit omnia vul-
nera: moly. i. medicamento ex moly herba: infuso: moly inquā qđ
deus fecit vtile: oīgenis morbis. qđ Homerus asserit: radix substan-
tiæ. f. herbe: nigra: coma v̄tidis albet florib⁹. i. habet flores albos.
vtetā Ouidius testatur Dies bissena. i. tempus. xij. dierū: ierat. i. p
fluxerat iam: & catharina referens. i. representans vultu: decorē am-
broſiū. i. qualē habet qui ambrosia vescuntur: reuocatur ab ymbbris

garamates
Matmari
de
Pfilli
Nasamones
Numidæ
Mauri.

scilicet carceris existens: nec tenuata id est tenuis effecta: fame id est
finedia: nec squallida id est immunda & tristis: nocte id est caligine
carceris: tristi id est tristitia generante. Cæsar: vt. i. postq; aspergit
decus solitum id est formositatem solitam: oris honesti id est pul-
chri: putat eam pastam: id est nutritam fraude ministrorum: & sup-
ple aestuat id est incenditur ira: & arder v ociferans id est in clamans
& intonans in omnes ministros. Regia trepidat: tanto nugitu id
est clamore cæsaris in morem tauri mugientis: trepidat dico: non
secus id est non aliter: ac id est q; nautæ supple trepidant: quum id
est quando: imber turbidus id est procellosus: ingruit pelago: id
est incidit in pelagus: & quum id est quando nubes pulsæ notho
id est vento illo humido: volitat supple cum rauco murmure: id est
stridore vehementi: & supple quum vnda tumet: id est inflatur: &
aer nigror pice: id est nubibus cinctus: micta ignibus: id est fulgu-
ribus: & olympus altus: id est aut mons ille aut summa aeris: to-
nat ingenti tonitu. Clamat inquam Cæsar: perdite id est occidite:
custodes: scilicet catharinæ: vel mergite ponto id est obruite: eos
consutus: id est simul insutus: tergore: id est facco ex tergore hoc
est corio: videlicet culeo: vel adurite eos tauris sicutis: id est quales
habuerunt tyranni sicuti: & potissimum phallaris agrigentinorum
tyrann: qui a perillo taurum quem fabricatum habuit. Garamas
id est quiuius seruus ex garamantibus hominibus sequissimus: & Na-
samoni: id est quiuius ex nasamonibus. & mauri: & marmaridae &
psilli & numidae omnes illi ministri ex aphrica: quibus est vna: id est
consimilis: libido: id est auditas mala: sanguinis: id est mortis alio-
rum: facie sunt. i. factum eut: citi. i. festinantes iussa. f. maxentij (De
his populis dicit strabo lib. iii. sic. Incolunt aphricam getes ignotæ
plurime. Eos autem qui sunt meridionalissimi æthiopas appellant:
qui vero sub istis plurimi sunt. Garamantes & Arusios & Nigritas:
& qui ad huc sub ijs: Getulos. Mari autem propinquos: vel etiâ
ipsum tangentes ægyptum versus: marmaridas vsq; cyreneam: su-
pra hanc autem supraq; syrites Pysyllos atq; Nasamones atq; getu-
lorum aliquos. deinde Abyntas & Byzacios vsq; ad carthaginem eisem
regionem: ea ei est multa: coniecturq; eidem Numidae. Horum postre-
mi sunt maurici &c. Miseri supple ministri raptantur ad ignes ac-
censos: & satellites iam dicti sup. iniiciunt pedibus vincula: id est
pedes: & trahunt eos volutos terra. i. per terram: & versatos. i. sepe
versos luto. i. perlutum: & foedatos terga. i. habentes terga foeda-
ta puluere: ad tormenta. Nihil. i. non in aliquo: & mollia: id est dul-
cia verba pcam. i. deceptiva: non profundit illis in aliquo: & lachry-

me cadentes inter verba. i. inter pcam nihil sup. profut illis. labor
longi obsequij. i. seruitij obsequiosi: nil sup. prodest illis. et numia
scilicet deorū gētiliū in vocata. i. inuocata votis. i. cū votoriū persol-
uendō promissione: nil profundit sup. illis: pectus regis manet im-
placabile. i. irreconciliabile: et virus. i. venenū furoris eius indomi-
tum. i. indomabile: nullo. i. non vlo: nō frangitur. i. rupitur & ex-
pellitur vlo medicamine. Virgo. f. catharina: ait: o infelix cæsar
q; dementia coegerit te torquere hoies innocuos! Ego nō sum pasta:
id est educata et refecta: bissex. i. duodeci dies: epulis terrenis. i. ab
homine ministratis: sed dape. i. esca: missa ab æthere. f. a paradiſo i
æthere constituta. Is sup. f. deus verus qui dedit genti solymæ: id
hierosolymitanæ: hoc est iudaicæ: pabula. i. nutrimenta: per deserta
scilicet arabicæ: quū. i. qñ: sup. ipsa gens solyma seu israelitica: vecta
per vndas. f. maris rubri medias: & hoc e quore. f. rubro: suspeso. f.
a fluxu & per mediū diuiso: venit in agros panchœs. i. arabicos is
inquit: pauit. i. nutrituit & sanauit: quoq;. i. etiâ me certâne pre religio-
ne sup. sua: et audentē asserere. i. pdicare & confiteri: fidē sup. suam:
et ipsa salus. i. sanatio mēbrorum meoꝝ: parta. i. acquisita militi: do-
cet esse opus cœleste: & nō humanū: quia nulla cicatrix. i. nullū ve-
stigium aut stigma: deprendit. i. depheditur: hoc est dinoſcīt: p art⁹
ide est p membra mea: offensos. i. leſa: ferro. i. verberibus ferreis. In-
cipe o cæsar fieri clementior: ira sedata. i. postq; ira tua sedata. i. miti-
gata sit: et neq; fingit te similē Neroni sanguineo. i. homini sangui-
nario: & sanguinis sitienti: sed sup. sis talis: aut fingit te tale: qualis
erat traianus. optimus ille & iustissim⁹ impator: qui tñ non nullos
christianorū persecutus est: vel qualis erat Augustus. f. octauius
existens proles iulia. i. a Iulio cœſare adoptata: qui parēs patriæ &
clementissimus Augustus appellatus est. in hoc cæsarem imitatus
quemq; ad pœnititudinē clementē Plinius pdicat: et quales reges
tulit gēs flauia: patrē. f. vespasianū & natū. i. titū: cū tñ domitian⁹
eiulit gentis imo filius vespiani pessimus fuerit quorū. f. regum
& impatorū bonorū sācta vestigia sequi debes: si vis succedere tan-
to regno: quia tu eris dignus succedere tanto regno: si eris iustus:
clementia efficit reges dignos impio. deus rependet. i. psoluet tibi p
immanibus. i. inhumanis & crudelibus actis: p̄mia digna crudeli-
mercede. quia superi virginē crudeles crudeliter. Facūdia. f. cathari-
nae iūcta. i. associata foemineo decori: vicit sup. irā cœſaris: et cœſar
sedatus. i. placatus parū: inquit o virgo pdita: quoisq;. i. vsq; quo:
q; diu (Est enim tmesis. i. diuisio dictioñis cōpositæ q; minus figura
ta est magisq; plicita q; simplicis) differt parere. i. obedire: ioui: nec p

non: quousq; nō miserere. i. misereris tue iuuentū? Ego non vtar te obsequijs seruilibus. i. ad obsequia seruilia: enī pro quia: nec forma nec etas tua patitur id. i. vt te sic abutur. Assentire. i. ānue & suffragare; ab assentior deponētali verbo) aliquando. i. tandem: meis imperijs: & sub de meis imperijs aios rebelles. s. tuos. Catharina sup. ref pō dit: quid. i. ad quid o Cesar sup. sollicitas me inquis (quia iprobris & corruptionē in suātibus) verbis et ad quid geris pectora foeda; id est polluta: turpi voto. i. desiderio & turpi concupiscētia: cur audes violare pudorē sanctū. i. qui sanctus esse deberet: tu assueris coeno. i. volutabro cœnoso: hoc est imundæ & lubricæ vītæ: nūq; desi nis sordescere. i. sordidus fieri: et nescis assuēscere vītæ mundæ. quia vt dicit philosophus Difficile est cōsueta relinquerē: & plebejū ver sicutus. Qui nō assuerit virtuti dū iuueneat. A vītis nescit disce dete qñ fenescit. V enus tua. i. quā colis & colēdā p̄dicas: instituit. i. docuit & erudiuit te sic. hęc. i. hmōi sūt sup. casta documēta tuorū dēū p̄ deorum (Sed pulchra est eclipsis vt vīte cōcursum eiusdē syl labē. Sic Cice. Iā dolobella me neq; tui neq; tuorū liberū. &c.) Sūt ne sup. hec impia: & hi monit⁹ qbus iubemur assentire. V trū. i. (si ita dicere liceat) qđ duog⁹: vīt⁹ tua p̄uida. i. q̄ p̄uida eē deberet: consulit. i. cōsulendo censet vīli⁹: ne pro an: an feq; hūana iussa: an diuina: q. d. haud dubie diuia seq; merito cōsulas: sed de⁹ odit. i. odio p̄sequit⁹ (a verbo odi cui⁹ prima lōga: nā odio cui⁹ prima eēt breuis nō rep̄it: nisi semel odias ap̄d Ci.) id qđ tu amas. s. imundā vītā: & idolatriā: &. i. & tñ tu cū sis mortalis audes ipugnare dēū tulisti. i. portasti ne hec tāvana documēta meis ciuib⁹. s. alexādris: ab vrbe s. ro. Bōa inuētio ad excitādā idignationē vt furor libidinē vīcat.

Erubuit Cæsar. sceletis mens conscientia non fert
Iurgia. non audet vultus attollere; seq;
Vertit ad Ichthybolum: & reuehi præcepit ad vmbram
Carceris: atq; nouis tradi custodibus antrum.
Ichthybolum vero cui mens crudelis & atrox
Ingenium: regi quidnam vulgaribus inquit
Hanc poenit terrere paras! sub fidere natam
Credimus helleo: nam frons marpesia: caute
Taurominitana asperior; rigidoq; adamante

Durior: aufonios fasces nostraq; secures
Ridet: & imperio diuum parere recusat.
Cedimus: an iustis dementem vrgere flagellis
Præstat: & imperii causam diuumq; tuerit⁹
Mollia non obstant duris: nec fortia possunt
Debilis vinci. nec ligno saxa cauantur.
Nec manibus muri. sed duro marmora ferro:
Moenia contortis magno molimine faxis
Eruimus. si auferre paras a virgine Christum:
Finge rotas: magnaq; aliquot vettiginis orbes.
Et crebris armetur opus mucronibus omne.
Et radii cultros & curuatura rotarunt
Ancipites habeant. Orbis contrarius orbi
Currit: & affixos verso seget impetus axe.
Persephone imanes poenas & saeva docebat
Supplicia oceultis voluens corda impia formis.
Aspera inhumanum flexit sententia regem.
Quæritur in tota si quis foret vrbe Perillus
Atq; phereclea quisq; præstantior arte
Dædalus. aut auctor troianæ cladis Epæus.
Nox erat. & medium caoli stellata per axem
Cum ioue ducebant nitidi vestigia pisces.
Maximus ætherei Christus regnator olympi
Agmine cœlicolum magno stipatus ab astris
Labitur: & nūi transit per cornua tauri.

F. Baptis& Mantuan

Intrat ad humentes vmbras & triste baratum.
 Fit sonus: & nigram subito lux aurea noctem
 Dissipat. apparent pulchra sub imagine diui.
 Primus Ioannes: humeros cui lucida vestit
 Pellis: & aurati pendent in tergore villi.
 Alter erat senior Petrus cui candida mento
 Cæsaries geminæq; micant in pectore claves.
 Tertius ardenti Paulus mucrone cocuscans
 Igneus ore. ligant intextæ guttura gemmæ
 Quartus Ioannes aquila signatus/ amictu
 Lucet in albenti: mentoq; & vertice canus.
 Hi primi: sua quemq; ducem stant agmina circum.
 Squalor abit: fulget paries: circumfluus aer
 Fragrat: & armenio carcer lustratur amomo.
 Tum vultu diuum dominus sit fatur amico.
 Hactenus ex alto pugnam spectauimus orbe
 Occulæq; tuis procul aspirauimus orsis
 Fortibus: hæc clarae fuerint præludia pugnæ.
 Nunc acie tota pugnatur & omnibus armis.
 Macta: & in extremo palmam ne desere cursu.
 Pars superest tibi parua viæ: iam proxima palmæ
 Curris. & appetit grauium suprema laborum
 Meta. dies feret optatum tibi crastina finem.
 Dixit: & ambrosia frontem perfudit & armos.
 Et sic satus abit: dulciq; adit æthera cantu.

Parthenices Catharinæ Liber III Fo. LXXXV

Erubuit cæsar. Erubescens atq; attonito cæsari ichthybolus cō-
 filium dedit faciendarū rotarū: contra quarū terrorē christus diuā
 virginē ac spōsam suā visitans: suauis sermonis cohortaē animatq;
 Ordo est. Cæsar erubuit. i. rubore perfusus est: mens eius conscientia
 sceleris. i. cōsentiens se culpabilem & agnoscentis obiecta a virgine
 sceleris: non fert. i. non patitur amplius iurgia. i. obiurgationē vir-
 ginis: & non audet attollere. i. erigere vultū: sed supple vertit se ad
 ichthybolū: magicū scilicet ministrū: & præcepit supple catharinā
 reuehi ad vmbra carceris: atq; antrū tradi nouis custodibus: vero
 pro sed ichthybolus: cui mens supple fuit crudelis: & cui ingeniu
 fuit atroc: inquit regi. quidnam. i. ad quid: o cæsar tu paras terrere
 hanc: scilicet virginē: penis vulgaribus: nos credimus eam natā
 sub sidere helleo. i. arietino propter duriciā frontis. Helle enī arietē
 habētem aureū vellus: vt pontū transfretaret cum phryxo ascēdit:
 qua submersa: aries tandem in coelum translatus dicitur. Sunt qui
 putēt hellē fidus dici: quia hellen filius deucalionis fuit: qui axis
 genus humanū reparauit: aut quia hellas græcia dicitur. quæ dura
 semper hostibus fuit: aut quia portus venenis abundat: ad quam
 insulā helle tetendit: verū a nominatiuo hellen: fieret helleneus &
 ab hellas helladis helladius. præterea ad frontē respexit quæ arietē
 durissima est. vnde sequitur. nam pro quia: frons eius marpesia. i.
 faxea aut dura vt cautes marpesia. nam marpesus mōs est in paro
 insula habēs durissimos lapides. Vnde sexto æneidos. Nec magis
 incepto vultū sermone mouetur: Q; si dura silex aut stet marpesia
 cautes. Hic tamē frons dicitur marpesia: est supple asperior caute:
 id est cote aut saxo: taurominitana. i. siciliensi a taurominio monte
 siccatae asperrimo vbi & taurominiū oppidū est: & durior adamāte
 rigido: quem sū vergiliū. Non ipsi excindere ferro Cœlicole va-
 leant. Hinc tamen cruore frangitur: ridet. i. deridet fasces: id est
 fasciculos virgarū ausonios: id est quibus ausonij: hoc est romani
 plectūt noxiōs: & ridet nostras. i. ægyptiacas secures: quibus colla
 secatur: & recusat parete imperio diuū. Cedimus. i. nunquid æquū
 est nos cedere puellæ: an præstat. i. melius est vrgere dementē: id est
 insanā puellam: iustis. i. satis magnis: flagellis. i. tortūtis quibus
 liber: & tueri id est protegere cauiam imperij: & diuum pro diuogis:
 quasi dicat maxime: q; molia nō obstant duris: nec fortia possunt
 vincit supple a debilibus: nec saxa cauātur ligno: nec muri cauātur
 manibus: scilicet inermibus. sed nos eruimus marmora duro ferro:
 scilicet calibe: aut marmora cauantur duro ferro: & nos eruimus. i.
 euertimus mœnia. i. muros oppidorū: saxis cōtortis .i. appulsis:

Q

Perillus.

Phereclas.

Epeus.

Dedalus.

Stipo.

magnō molimē. i. maximis machinamētis. Si tu paras. i. conariſ auferre christū. i. fidē christi a virgine: finge id est cōſtrue rotas: & aliquot orbes. i. circūferentias magnae vertiginis. i. magni gyri & magnae revolutionis: & omne. i. totū opus: id est tota machina rotařum: armetur crebris. i. densis & frequētibus mucronibus: id est puncturis nouacularū aut aliorum cultrorū: & radij. i. ligna intermedia quæ ab axe ad circūferentiā protenduntur: sicut radij a sole procedūt. radij ergo rotarū & curvatura. i. cāthus & circūferentiā rotarū: habeat cultros ancipites. i. ab vtraq; parte ſcindētes. & orbis currat cōtrarius. i. vna rota currat cōtraria orbī. i. alteri rotae. & impetus. i. vel hemēs impulsus: ſecet id ē intercidat: axe verſo. i. circūlato: affixos. i. eos qui affigūtur & ſuſpendūtur. Perſephone id est dea infernalis: volūes id est versans & tractās corda impia: formis id est modis occultis: hoc eſt occultis inspirationibus: docebat immanes. i. crudeles ac inhumanas atq; abomiabilis poenās: & ſeuia ſupplicia. Sentētia aspera. i. dura & impia flexit id eſt vertit & ad ſetraxit regē inhumanit. Quæritur. i. inquirit & inuestigatur: ſi quis perillus. i. artifex ſubtilis tornētorū ſicut fuerat perillus atheniēſis qui phallaridi agrigētinoꝝ tyrāno: taurū æreum effinxit: vt in coimpoſiti miferi arderēt: nech humana ſed bouinā vocē emitterēt: ne forte vox humana tyrannū fleat: cuius rei ipſe primus periculū fecit) foret. i. eſſet in totavrbe. Atq; ſupple q̄ritur an quisq; dēdalus .i. architectus vt erat dēdalus: existens pŕefatiōr arte phereclea. i. q̄ fuerat phereclas qui paridis naues cōſtruxit: aut ſupple queritur an quisq; epeus. i. epeo ſimilis qui fuit auctor troianæ cladi. i. euerſionis: quia equū illum ad cuius introitū portæ ruptæ ſunt fabria cauerat. Vñ aenei. i. Et menelaus & ipſe doli fabricator epeus Inauadūt vrbē ſomno vinoꝝ ſepultā. Dēdalū aūt ſubtiliſſimū architectū ac fabrum lignariū fuſſe: vt qui labyrinthū in creta & ligneā vaccā ſtruxit: vela & antennas atq; alia multa inuenit: oēs ſciunt: quo circa fabrī dēdalī vocātur vt dēdala cyrce apud maronem & dēdala tellus apud lucretiū. Nox erat. describit aduentū christi ad virginē consolandā. Ordo eſt. Nox erat: & pīſces nitidi. i. resplendentes qui ſignū cœleſte faciunt: ducebāt cum ioue. i. cum illo plānetā: veſtigia ſtellata. i. ſtellis ornata: per mediū axem coeli. i. iam mediū erat noctis: & christus maximus regnator olympiāetherei: id eſt coeleſtis: cū ſup piter in terrefri ſolū regnauerit labitur: id eſt dulciter descendit ab astris: existens ſtipatus. i. circūdatus cōpreſſe (tractū enim eſt a nauibus que ſtipātur: dum nīmē ſtipis arcētur) magno agmine coelicolū pro coelicolaꝝ: & trāſit per cornua tauri

nuei. i. candidi. / talis enī dicitur fuſſe qui etropā vexit & in coelū translatus eſt: & intrat ad umbras humētes. i. humorē obſcenū habentes: ſclicet in loco humido carceris profundi. vnde addit: & intrat baratrū triste: id eſt voraginē & profunditatē carceris tristia: tiam generantis. Sonus ſclicet cōcentus angelorum aut ſtrepitū aduentantiū fit: & lux aurea. i. fulgida diſſipat. i. abolet: cito noctē nigrā. i. caliginē carceris: diui. i. sancti apparent ſub imagine pulchra: in qua ſclicet noſcibantur. Primus ſupple erat aut apparet Ioannes videlicet baptista: cui pellis ſclicet camelī: lucida. i. iam reſplēdens veftit humeros. & villi. i. pili villosi camelī: aurati id eſt auro ornati ſicut pingūtū: pendens in tergo. i. coriō camelī: aut in tergo ioannis. Alter id eſt ſeſtūdus erat senior: videlicet petrus: cui candida cæſaries. i. barba longa: micat ſupple in mento: & cui geminæ claves micant in pectore: eas pro insigni defert: eo q; chriſtus ei dederit claves regni cœlog. Tertiū erat paulus: coruſcās. i. reſplēdens: mucrone id eſt gladio: quo decollatus erat: ardentī. i. relucenti & radianti. exiftēs igneus ore propter ardentem pŕedicationē & gemmā intextae ligant guttura: id eſt palliū ſub gutture. Quartus ioānes ſclicet euāgelista: ſignatus aquila. i. hīns aquilam pro insigni: luet in amictu albēti. i. vefte alba: exiftēs canus mēto. i. in barba & vertice. i. capillis. hi ſupple erant primi: quēq; ducem illorū quattuor circūſtant ſua agmina. i. circūvñtūqueq; illoꝝ: quat tuor erant alijs sancti eiusdē ordinis & cœtus. Squalor. i. obſcenitas carceris:abit. i. aufugit: paries fulget: & aer circūfluus. i. circūfluens aut circūdans illicexistētes: fragrat id eſt ſuauiter redolēt. & carcer lustratur. i. purgatur amomo armenio: id ē quale in armenia nascit. quod vergilius affirmit ſocat dicens. affirmit vulgo naſcet amomum. Tum. i. tunc postq; omnia purgationa effecta ſunt: dñs diuum. i. diuorū: hoc eſt omniū ſanctoꝝ christus affatur. ſ. catharinā amico vultu. Légi potest etiā diuam: vt ſit dñs affatur diuam. Verba christi ſunt. Nos ſpectauimꝝ hactenus. i. hucusq; pugnā. i. certamē tuū: ex alto orbe. i. ccelorū: & nos exiftētes procul alpīſūimus occulēt tuis fortibus orſis: i. coeptis: nunc pugnat. i. pugnat: tota acie & oībus armis. i. nunc totis viribus in te graſſabīt tyranus. Macta. i. ſi magis aucta. (Vnde ſeruitus ad illud. ix. aenei. Macte noua virtute puer ſic itur ad astra. macte (inquit). i. magis aude affectatā gloria. Et eſt ſermo tractus a ſacris. Quoties enim aut thus aut vinum ſuper vietimam fundebatur dicebant mactus eſt taurus vīno vel thure: hoc eſt cumulata eſt hostia & magis aucta. hec ille. Et inde venit mactare: quod proprieboſtarum eſt. Macto Q. ij

Vnde nō cædi sed mactari dicunt: vt Solēnes taurū ingente macta
bat ad aras. Et mactat lectas de more bidētes. Olim per oēs casus
declinabat: nunc in ysu tantū est macte: qđ dicitur ei cui virtus au
getur. vt in dicto carmine Virg. & in illo Horatij primo sermonū.
Mactevirtute esto inquit sentētia dia catonis. V erūtamen quia hic
ad virginē sermo fit: nō putē scriptū esse macte: sed macta in foemi
nino gñ: qđ magis consonū est qđ macte aduerbiū.) & ne desere pal
mā in extremo cursu. i. agone parua pars viē supēst. i. reflat tibi: tu
curris iā exīs p̄xima palmae. i. vīctoriae: & supēma meta. i. yltimus
finis grauiū labōrē apparet. dies crastina feret. i. afferet tibi finē op
tatū. (Non est ergo cōtrariū qđ tota acie pugnandū dicit: & parua
partēvīe supēsse: qā in momēto totis viribus pugnari pōt.) Dixit
.f. christus & pfudit frontē. f. cath. & armos. i. humeros abrosia. i.
suauiſſimo vnguento: & fatus. i. postq̄ locutus est sic: abiit: & adit
aethera supple cū dulci cantu: videlicet angelorū cōcomitantū.

Altera lux aderat: feralis machina cōelo
Erigitur: populiq̄ foro concursus aperto
Cogitur. horrescunt visu: & crudele fatentur.
Id genus insolitum pœnæ: de robore querno
Textitur: & bissex cubitis ascendit in auras
Pons: vbi voluendos lictor se attollat ad axes.
Impulsi magnis strident conatibus orbes.
Rostratiq̄ micant gladij: curuisq̄ minantur
Dentibus. & paruo inter se discrimine distant:
Corpus vt affixum lateri e regione locatum
Discerpit latus: arq̄ uno secet omnia cursu.
Membra leues subito procul eiaculanda per auras.
Terrificum incutiens animis structura pauorem
Aspectuq̄ nocens solo. super aurea sedit
Stragula: & a recto spectat maxentius alto

Coniugis extendens baccatam ad colla sinistram.
Protrahitur virgo: quæ postq̄ immania vedit
Currere protensis armata volumina rostris
Substitit: & presso suspexit sidera gressu
Sic memorans. obſiste pater crudelibus atis.
Percute dentatos orbes. ostende tyranno
Te ioue contempto cōeli terræq̄ potentem.
Inſelix videat contabescatq̄ videndo
Quanta tuæ virtus & quanta potentia dextræ.
Vix ea finierat: gelida cum erupit ab arcto
Ventus: & ardenti resonans cum fulgere fulmen:
Grandineq̄ immixta nimbus caliginis atræ.
Distumpitq̄ rotas: trabibusq̄ per aera pulsis
Maxima consequitur strages: quo tetrica vertat
Turba pedem noctis tenebris inclusa profundæ
Nescit: & attonitos frustatim machina labens
Opprimit: auditur clamor: sonitusq̄ ruentum
Impete cum magno trabium. periere ministri:
Quattuor: vt fama est: rapuit furibunda virorum
Milia tempestas & lapsus ab aere turbo.
Vtq̄ dies claro detersit nubila cōelo
Detegitur clades hominū. laniata per omne
Membra forum. facies vītae: conuulsaq̄ labra
Dentibus exertis: laceratq̄ per ardua uestes
Culmina tectorum. mixto fluit ynda cruore.

Quæ superant cladi lugent cōmunia matres
 Funera pelle æ. lamenta per omnia surgunt
 Compita; in ingenti tota vrbis ploraturaceruo.
 Plaebis in occasu tantæ gauisa per auras
 Persephone volat. ac socios ac dæmonas omnis.
 Ad prædam ciet ex aris adytisq; deorum.
 Illi precipites altis e turribus adsunt:
 Corripiuntq; vagas animas: stygijsp coercent
 Funibus in fasces: & in intima tartara voluunt.
 Persimiles aquilis quotiens videre volucres
 Dulcibus e stagnis tolli: tenuemq; per auram
 Nare cateruatim: campisq; inferre volatum
 Qua rigat effusis mantoam gressibus vibem

Mintius intexens iuncis & harundine ripas.
CAltera lux aderat. Describit machinæ rotarū erectionē & eius
 onem. Ordo est. Altera lux. i. postera dies aderat: & machina fer-
 lis. i. mortifera & execrabilis: vt mors quā feram vōcāt: erigif celo
 id est ad coelū. vt sit fm Nigrū octauus casus. quotiens enī aliquid
 aliquo fertur aut tendit: loco accusatiū & p̄positionis eius: possumus
 ponere datiuū. sicut vergi. Inferretq; deos latio. i. in latium.
 It clamor celo. i. in coelū. Obuertūt pelago proras. i. in pelagus;
 aut pelagus versus. Viridi cōpellere hibisco. i. ad hibiscū. Sic eri-
 gitur celo. i. ad coelū: aut coelū versus: hoc est in altū) & ē cursus
 populi cogitur. i. constringitur & in vnum cōpellitur: videlicet in
 foro aperto. i. patēte supple populi (aut si maius populus: quia col-
 lectua singularia plurali apposito passim iungūtur. & ita legerem
 conformiter fatentur: nō fatetur. Et quia supina posteriora q; in u-
 exeunt: nō reperiunt in significatione actiua: quale esset horrefactū
 visu: id est dum vident: fed dūtaxat in passiua. & id quidē cum no-
 minibus adlectiuis: dicerē visu nō esse supinum: sed nomen. vt sit)
 horrefactū. i. horrétes fiunt: & horrore cōcutiuntur visu: id est per
 visum solū: & fatentur id insolitum. i. inuisum: genus poenæ. i. tor-

Casus octa-
eus datiu⁹
localis

Collectiua

Supina i. u

menti: crudele subaudi quod texitur: de robore. i. fortissimo ligno
 querno. i. arboris q; quercus dicitur. vnde fit querus. na. num. &
 quercetus. a. um. sicut a salice salignus. a corulo columnus &c. & pōs
 vbi. i. in quo lictor: scilicet tortor: attollat. i. erigit se: ad volūedos
 axes. i. rotas: a parte totū accipiendo: ascendit. i. extendit in au-
 ras: id est in aerē: bissex cubitis. i. spacio. xiij. cubitorū. Orbis id est
 circūferentiae rotarū strident. i. stridorē faciunt: existentes impulsi
 magnis conatibus. i. magno molimine: & gladij id ē cultri raforij:
 rostrati id est adunci in morē rostrorū: micant id est resplēdent ex
 quadam motu & vibratu: & minantur curuis dentibus togutop
 id est idipsum dicit: & distant scilicet dentes aut rostra nouacularū
 interse: id est ab inuicem: paruo discrimine. i. parua distantia: vt
 id est ad eum finē: vt latus supple alterum rotarū locatum. i. situm
 & positū e regione. i. ex aduerso & in opposita parte: discerpant. i.
 in diuersas partes carpat & secet: corpus affixum lateri supple re-
 liquo rotarū. Atq; vt scilicet latus oppositū: secet id est diuidat &
 dīfrūpat vno cursu. i. vno impetu: omnia mēbra scilicet corporis
 affixi: eiaculanda. i. excutienda per iactū: subito per auras leues:
 id est faciliter cedentes: q; supple est structura incutiens animis pa-
 uorē terrificū. i. terrorē facientē: & nocens solo aspectu. i. dum solū
 modo aspicitur. Maxētius sedit. i. se reposuit sup stragula. i. vesti-
 menta a sternēdo dicta: quasi dicat tapeta aurea. i. aureis filis inter-
 texta: & spectat sup. machinā a tecto alto: e cuius fenestrā tornēta
 visurus esset: extēdens sinistrā supple manū bacchatā. i. petulantē
 & more bacchantiū vagantē. (Legitamē potest baccatam: hoc est
 baccis ornatā. sed maxime omniū legerē baccata. i. baccis ornata
 colla. sicut dicitur primo ænei. colloq; monile baccatū. Nec obstat
 q; christiana effecta erat: quia adhuc occultauerat religionē: verū
 tamē quia superbiam & petulantiam regis significare vult: & durior
 esset hiatus: baccata ad: legamus baccatam. Sane baccha est sacer Baccha
 dos bacchi. i. mulier bacchi sacra ferens. Sed baccā sine aspiratiōe Bacca
 est oīs fructus in silvis crescēs rare & sparsim. vt lauri / myrti / oleæ /
 &c. et a similitudine rotundi corporis baccas appellat vñiones. i.
 margaritas: quæ in indicō mari optimæ nascuntur: & potissimum
 apud taprobanen insulam. dicimus ergo baccatā sinistram) aut
 baccata: id est baccis: hoc est margaritis in monili existētibus or-
 nata colla coiugis: id est vxoris suæ. Virgo scilicet catharina: pro-
 trahitur id est violenter a longe trahitur ad suppliciū: quæ supple
 virgo postq; vedit immania: id est magna & terrifica volumina: id
 est circūvolutiones rotarum: currere: id est celeriter circūvolui: exi-

Mutatio
temporis
in verbo

stentia armata rostris. i. incurvis cultris: protēsis. i. longē extensis substitit. i. parum stetit & gressum firmauit: & suspexit. i. susum seorsum asperxit: sidera. i. ccelum: & hoc gressu. i. incessu: presso i. represso & cōtracto memorās. i. memoriter orans sic. O pater supple cœlestis: ob sistē crudelibus ausis. s. maxentij: persecute. i. prosterne fulmine orbēs dentatos. i. rostratas rotas: multos cultros adūcos habentes: & ostende tyranno scilicet maxentio: te potentē cœli & terrę. i. habere potentiam in ccelo & in terra: & hoc ioue summo genitilium deo: cui gentes fulminis potestate attribuunt: contēpto. i. aspernato & vilipenso. Infelix scilicet maxentius tyrannus: videat quanta. i. q̄ magna supple sit virtus tuae dextræ: & quanta sit potentia tuae dextræ: & cōtabescat. i. tābe: hoc est sanguine artefacto & corrupto ex inuidia cōsumatur: videndo id est dum videt inuidus potentiam tuam. sic persius. Virtutē vt videant intabescatq; relicta. Catharina supple vix finierat. i. finiuere ea supple verba: aut eas preces: cum. i. quādo ventus scilicet boreas: erupit. i. violenter extortus est: ab arcto gelida. i. a polo septētrionali semp frigido: vbi arctos. i. vrsavtraq; est. & fulmen resonans cum fulgere ardēti: id est micanti aut comburēti: & nimbus. i. nubes procellosa: atræ. i. obscuræ caliginis: id est tenebrositatis: grādine imixta. i. habens grādinem imixtā supple erupit a gelida arcto: & disruptum. i. dissipat postq; eruperat rotas (Decenter tēpus mutat dicens erupit in p̄terito: & disruptum in p̄senti propter exigentiam rerum. prius enim rupit: & iam dissipit rotas. Sic in principio. iii. ænei. Ceciditq; superbū ilium: & oīs humo fumat neptunia troia. prius cecidit & adhuc fumat & maxima strages. i. prostratio & cedēs astantiū: consequitur. i. subsecuta est: trabibus scilicet machinarū: pulsis id est impulsis vi ventorū & fulminis per aera. Turba id est multitudo populū turbā facere solita territa. i. terrefacta: & supple iclusa tenebris profunda noctis. i. tempestatis in morē noctis caliginosae: nescit quo id est in quā partem vel quorumsum vertat. i. vertere debeat pedē fugiēdo scilicet: & machina. i. structura rotarū: labens id est decidens frustatim. i. p̄ frusta: hoc est particulas & fragmēta: opprimit scilicet populos: attonitos. i. tonitu & fulmine percussos: ac perplexos. Clamor & sonitus ruentum. i. cadentiū audiuit: nisi dicas clamor morientiū supple: & sonitus trabū ruentū. i. cadentiū cum magno impete. i. impetu (a nominatiuo impes impetis: sicut p̄pes p̄petis) auditur: sed cōtextus videtur: clamor & sonitus ruētum. i. occidētiū: hoc est morientiū auditur: & ministri perierte cū magno impete trabiū. tempestas furibunda: id est furenti similis: & turbo

id est ipetus venti cōturbati: lapsus ab aere: rapuit. i. assumpfit (vt fama est: qđ more virgiliano addit: quia certus est numerus) quatuor milia virorū. dices eleganter (quattuor milia virū) qđ p̄&: vt id est postq; dies. i. lux & serenitas: detergit. i. tergendo amouit: cœlo claro. i. fudo & sereno: nubila. i. nubes & caliginem: clades. i. strages & cedēs hominum detegitur. i. manifestatur & appetit. Mēbra sup. detegunt aut apparent: laniata. i. dilacerata: per omne forū. i. omnē pte fori. & facies vītae. i. cōbustę: & labra cōuulsa: dētib⁹ exercit. i. excussis & vestes lacere. i. disruptę detegunt sup. aut appetit per ardua. i. sublimia: culmina. i. summities tectorū: phisice gratia corpora deorsū per forū: & leues vestes sursum in culminibus apparet dicit vnda. i. pluvię & grandinis: fluit crōore mixto. i. habens crōorem occisorū admixtū. Matres pelleę. i. alexandine: quia italę illuc non erant: q̄ superat. i. sup̄ sunt cladi: lugent funera cōmunia. i. omnibus: quia vix erat q̄ funus lugendū nō habebat. Lamenta. i. lamentationes & fletus: surgunt per oīa cōpita. i. loca communia: tota vībs. i. ciuitas: ploratur in ingenti aceruo. i. stage occisorū & p̄stratorū fulmine. Persephone gaufa in occasu. i. morte tantę plebis volat p̄ aurā: ac p̄ & ciet. i. cōuocat & excitat ex aris & adytis. i. se cretiorib⁹ locis lacrorū q̄ nemini p̄terq; sumo p̄tifici adire licebat: qualia sūt sancta sanctoru: socios ac oīs dēmonas. i. versutos sp̄ritus (Si quis grāmatices ignarus hic dubitet: sciat a nominatiuo in n̄ litterā desinēte sēpe accusatiuo singularē in a finari: vt titana panā syrena. delphina. dēmona. Ab a aut singulari rite fit pluralis in as vt hic dēmonas: as aut tertię semp corripitur. Quoties vero accusatiuo singularis in im vel in definit aut genitiuo pluralis in iū fit accusatiuo pluralis rite etiam latine in is productā: quia oī eis scribebatur. vt omneis: bene ergo omnis dēmonas declinavit) Illi scilicet dēmones adsunt. i. accelerant: p̄cipites. i. p̄cipitanter descēdentes: et turribus altis (vt quibus tēpore fulminis plurimū nocēt) & corripunt. i. simul arripiunt: animas vagas id ē corpore exutas (quas per fantasiam quandā vagari dicit, & coercent. i. constringunt eas in fasces. i. sarcinas: funibus. i. vinculis & ligis: stygijs. i. infernalibus. & voluunt: id est p̄cipitant eas: in intima tartara. i. profundiissimas tenebras iferni. existētes persimiles. i. multū similes aqlis: quotiens sup. aquilę videre. i. viderūt volutes. s. cygnos (de quib⁹ quē hic imitatur Virg. loquitur dicens geor. ii. Et qualē infelix amisit mantua campū. Pascentē nūeos herbosō in flumine cygnos) tolli. i. euolare in aera estagnis dulcibus. i. aquarum dulcium: aut gratis: & quotiens videre volutes: mare. i. volare: remigio. s. alarū

Mantua.
Manto.

cateruati: id est per cateruas: vel in cateruis: per aurā tenuem: id est aerē lymphidū & purū: & iferre campis. i. in campos: volatum sup. ea parte: qua mintius fluuius ille: qui e benaco ortus iuxta mantuā in padum incidit: rigat. i. irrigat: vrbem mantoam id est mantuam a vate seu thiresiē vatis filia quę manto dicta est. denominatam. A cuius filio oculo muris cincta est. Vnde Virgilius ænei. decimo. Ille etiam patrijs agmen ciet ocnus ab oris Fatidicæ mantus & thusci filius amnis Q uia muros matrisq; dedit tibi mantua nomen) gressibus id est fluctibus effusis id est: abundanter fusis intexens id est ve stiens ripas supple suas: iuncis & harundine. Sic Maro in buccolicis. Limosq; pâlus obducat pascua iunco. Est autem patria auto ri huius operis: sicut et virgilio. Sanemanto declinatur hui⁹ man tus aut mantoos. Vnde fit mantous mantoa. um. sicut ab argo ar gous. & cetera.

Saucia iam dudum cœco regiuia dolore:
Dissimulare nequit flagrantem pectore flammam
Sicq; virum alloquitur: quæ te immanissime: quæ te
Pestis agit: manifesta vides miracula: nec dum
Irritare deum cessas. tibi me quoq; Christus
Abstulit: & viuo crines in flumine laui.
Nec tua sum post hac, nec me reuerentia martis
Nec Iouis vlla teneret: tua sint hæc numina. vincet.
Christus: & occumbes cum religione deorum.
Cæsar ad hæc frendens contorquet lumina denso
Torua supercilio. & clamans noua funera lictor
Poscimus: accipe & hanc. & amaro vulnere truncis
Vberibus cæsa caput a ceruice reuulsum
Aequoreæ volucres habeant. piscabitur illud
Petrus: & inuentum Christi suspendet ad aram.
Nec mora: dum totam magnis ylulatibus vrbem

Dira lues agitat: dum cædibus omnia compleat
Persephone exultans & tanta strage superbis:
Vincta manus sparsis trahitur regina capillis.
Res indigna nimis: missaq; ad colla capistro
Ducitur ad littus lachrymans: & crine ligatam
Arboris ad ramos patulis quæ vmbrosa lacertis
Stabat harenosæ frondens in margine ripæ.
Afficiunt probris & multo verbere tandem:
Pectore conuulso pharrias truncatur ad arces.
Exanimes artus nudant: rapiuntur inaures
Implicitumq; cornis aurum gemmisq; monile
Diues: & amissosæ uit fera turba pudore.
Ceu plures cum nocte lupi inuenere reliquam
Desidia pastoris ouem: simul agmine facto
Communem iuadunt prædā: atq; in vulnera certant.
Dilaniant: caput hic. iecur ille: in clunibus alter
Pascitur: & fauces implent rictumq; cruentant.
Audiit horrendum facinus: veniensq; repente
Porphyrius multo raptum cum milite corpus
Textit humo lachrymans: meritosq; exoluit honores
Infoelix q̄tum sors & breuis hora sinebat
¶ Saucia iaduđū. Recenset cōfessionē & maryriū reginę hoc ēv xo
ris Maxentij: & eiusdē sepulturā a porphyrio exhibitā. ¶ Ordo est
Regina saucia. i. vulnerata iaduđū. i. a modico tpe dolore: cœco. i.
occulto & latente: nequit dissimulareflammā. i. vim charitatis: fla
gratē. i. extuātē atq; ardētē in pectore sup. suo. & alloquit sic virū. i.

maritum suū Maxentiū O imanissime. i. crudelissime & sequissime: q̄ pestis. i. quis malus furor agit. i. impellit & vexat te! tu vides mira cula manifesta. f. euersione rotarū ad p̄ces virginis subortā: Necdū id est: & nō adhuc cessas irritare. i. ad irā p̄uocare dēū. Christus. i. religio & fides christiana: abstulit tibi quoq; id est etiā me. & laui id est baptisauit aut baptisando purgauit: crines. f. capitū: accipiendo a parte totum: in flumine viuo id est. fonte baptismali viuificante animam peccato saltem originali prius mortuam. (Virgilius secūdo æneidos dicens donec me flumine viuo Abluero: fluentē aquā intelligit: quam purgatiuam vīm habere gentilitas credidit: ad quā hinc alludit poeta) nec ego sum posthac. i. post hoc tempus: tua. i. professionis & secte tuae. nec vīla reuerentia. i. relligio superstitionis martis nec iouis tenet me. Hec numina. f. martis & iouis q̄ tu numina credis: sint tua id est a te culta: xp̄s vīncet. i. superabit sup̄ ea: & tu occumbes. i. succumbes et peribis cum relligione deorum sup̄ tuorum: quia dij gentium demonia sunt Cæsar. f. maxentius: frendens. i. dentes cum fremitu concutiens: ad hēc. f. dicta reginæ: con torquet. i. circiuoluit lumina. i. oculos: torua. i. itortos & immites: denso supercilio: & clamans: o lictor. i. tortor: nos poscinus. i. exigitimus a te noua. i. non visa: quia vxoris: aut magna: quia reginæ: aut de nouo post mortem rhetorum infligenda: funera dico noua: id est mortem nouam accipe: &. i. etiam: hanc. f. coniugem meam: & fac sup̄. vt volucres equoreq; i. maritimè in littore versari solita: vt fulicæ & vultures: habeant caput sup̄. reginæ reuulsu. i. amputatum a ceruice cæsa. i. incisa: & hoc vberibus sup̄. eius truncis idē truncatis & abcisus prius: crudeli. i. crudeliter illato: vulnere sic Ma ro. Extinctum nymphæ crudeli vulnere daphnium flebat. Petr. f. apostolus princeps christianorum ex piscatore effectus: piscabitur illud. f. caput aut cadauer eius: & suspendet id est sursum pendet il lud inuentum id est postq̄ inuenierit: ad aram christi. Nec mora sup̄ ple sit. Interēa sup̄. dum: dira. i. seu: lues. i. strages: p̄stratorum fulmine: agitat: id est vexat: totam vrbem magnis v lulatibus. & dum persephones exultans complet omnia cedibus id est cæforum ca daueribus & luctibus & superbis. i. se iactat: tanta strage. i. de tanta cæde: regina trahitur vincita manus i. habens manus vietas: & capillis sparsis. i. habens capillos sparsos (sic secundo ènei). Eccetra: hebatur passis priameia virgo Crinib⁹ & ipsa ducitur lachrymans p̄re pudore. f. de anxietate (quia spiritus quidem prōptius caro aut infirma) ad littus: & hoc capistro. i. fune quo equi capi solent: misso ad colla: sup̄. eius: que sup̄. est res nimis indigna: & sup̄le tortes afficiunt ipsam ligatam crine id est per capillos suos: ad ramos

arboris quæ stabat vmbrosa lacertis. i. brachijs scilicet ramis: paululis id est semper patētibus & extensis frondens in margine ripæ harenosæ: id est littoris marini. Afficiunt inquā sic ligata: probris id est opprobijs & cōtumelij: & multo verbere. & supple ipsa trū catur: id est decollatur: tandem. i. post longa tormenta ad arcēs pharias: id est iuxta pharon turrim sumptuosissimam illic a ptolemeo philadelpho constructam: & hoc pectore conuulso: id est contuso amputatis mamilis: & supple tortores illi nudant: id est spoliant: artus exanimis: id est mēbra defunctæ reginæ: inaures id est ornamenta aurium quæ ex vñionibus auroq; cōstabunt: rapiuntur scilicet a tortoribus: & aurum. i. rheticulū aureum implicitum comis supple rapitur: & monile id est ornamētū colli: diues. i. preciosum: & magnificū: auro supple rapitur. turbā fera: scilicet tortorū: sequit id est sequitiā suam in eam exercet: pudore amissio. i. amissa verecunda: qua debebāt vereri corpus reginæ ac dominæ suę sic spoliare. Ceu id est sicuti plures lupi: cum id est quādo inuenere ouē relictā nocte: desidia id est per desidiam: hoc est negligentiā & pigritudinem pastoris: inuadūt simul agmine facto: prædā communē. i. ad oēs a quibus inuenta est æqualiter pertinente: atq; certant. i. contēdunt: in vulnera facienda. Ipsi supple dilaniat: hic dilaniat caput: ille dilaniat iecur. i. hepatis. Alter id ē tertius: pascit in clunib⁹. i. morsum fert in clunes: & sup̄. oēs implēt fauces: & cruētāt. i. cruore spargūt rictū. i. aperturā oris. Porphyrius. f. dux cū regina iam christian⁹ effectus: audiit facinus. i. factū illud horredū: & ipse venies repete cū multo milite texit humo. i. sepeluit lachrymās corpus. f. reginę raptū. f. ab auib⁹ & feris: & exoluit. i. impēdit honores meritos. f. sepulturæ decētis: existens insfelix q̄tum fors. f. illa: & breuis hora scilicet præsentis vitæ sinebat. i. pmittebat eum insfelicē esse: quia paulopost beatus effectus est per martyrij coronā.

Iamq; nouas afferte dap̄ es: dis cumbere tempus

Cæsar ait: sat mane loui superis q̄ litatum

Omnibus: & fuso placati sa nguine manes.

Solute tristitiam: curas q̄ immergite baccho.

Debetur noua nupta mihi: namq; impia coniunx

Pernoua iudeo nupsit d'iuortia christo.

Ferte c ados: date crete o de palmitē vina.

Ponite amyneos latices: chiumq; liquorem
 Et si quid campana sui vindemia misit
 Nectaris: omnigeno spument crateres faccho:
 Discumbunt: celeres volitant agilesq; ministri:
 Et mensas epulis onerant: maxentius ira
 Iamdudum exustus largo se ingurgitat hausto
 Sæpius: & pergit venas inflare calentes.
 Callida persephone graibus conuiua rixis
 Immiscere volens sumptis præteruolat alis
 Aequoram simulans volucrem: petat ardua nubes.
 Itq; reditq; frequens: ducitq; per aera gyrum:
 Garrituq; sonat pluvio. denunciat inquit
 Ichthybolus ventos tempestatēq; futuram.
 Iam pelago furor & nautis grauis ingruit imber.
 Cæsar ut audiuit pelagus: succurrit imago
 Coniugis ad littus cæse. iubet ire ministros.
 Necropolimq; trahi: & conditellure cadauer.
 Respondere ducem iamdudum funere ducto
 Porphyrium veteri re gumi imposuisse sepulchro.
 Ecce iterum lachr ymas: iterum ciet ira furorem:
 Lætagi subuertit præcepis conuiua luctus.
 Porphyrium cæsar tunc e regione sedentem
 Pallidus & stomachum vultu confessus opaco
 Alloquitur. quid me inuito violenter ademptū
 Corpus humas: quæ religio: quæ cura meorum:

Proudus: ardorem mentis ratione gubernat.
 Et placidis mulcet bacchantem vocibus iram
 Porphyrius. nobis cæsar fore dederat inquit
 Immortale ratus: si peruenisset ad aures
 Vrbis id infandum facinus quod percitus ira
 Incomposq; tui mandas: celanda putauis
 Corpora defunctæ: & sceleris monumēta nephādi:
 Sed furor impatiens freni mitescere nulla
 Voce potest: similisq; padī torrentibus vndis
 Aestiuo cum sole niues saxosa gehennæ
 Præcipitant iuga: si cursus occludere tentas
 Obijce contortis crescent spumantia terga
 Vorticibus: semperq; magis violenta superbit
 Congeries: tumidaq; premit retinacula mole.

Donec iter gurges agat indignatus apertum.
 Clamq; nouas afferte dapes. Rursus inter gaudia profusa cæsaris
 nouis (vt solet) luctus suborit: audita coniugis sepultura. Scriptū
 enī est de gaudijs inordinatis: q; extremū gaudiū luctus occupat.
 Coniugis aut̄ suæ ipsum memorē persephone fecisse poetice dicit:
 quod verisimile est: cū constet magie peritū & auguri studio sum
 fuisse. Ordo est. Cæsar ait. Afferte iam nouas dapes. i. exquisitas &
 ceteris delicatores: tēpus supple est discubere. (Id græcorū more
 dicit. nā latine cōsuetius diceret: tēpus est discubendi. Cum substā
 tiū enī nominibus nō infinitiū sed gerundia construi. Laurētio
 devalla docente volunt. Vergilius tñ etiam sic dicit. ij. ænei. Sed si
 tantus amor casus cognoscere nostros) Litatū. i. sacrificiū (cum
 placatione vt confidit) sat. i. satis ioui mane. i. tēpore matutino: &
 manes. i. dij inferi: placati supple sunt: sanguine fuso. i. inferæ sunt
 inferis exhibitæ. Sunt autem mortuorū sacrificia quæ inferis sol-
 uitur ac manibus defuctorū. Vñ maro libro vndecimo de ænea
 in funere pallantis. Vinxerat & post terga manus: quos mitteret

Inferæ

R. ij

Cretica
vina

Amynea
Chia
Phalerna
Cecuba
Setina
Calcena
Iacchus

vimbris In ferias: cæso sparsuros sanguine flammā. Et hora. ij. ear
minū. Victorū nepotes Rettulit i ferias iugurthæ. Solute tristitia
& i mergite baccho. i. vino curas. (Nam bacchus lyeus dicit: eo q
curas soluat. *D*uō enī idē est qd̄ soluo). Noua nupta. i. recens con
funx: debetur mihi. nā coniunx supple mea ipia. f. in deos: nups sit
christo iudæo: p̄ diuortia noua. i. insolita & iaudita romanis: quib⁹
fudeo & nomē inuisum ac supstitionis reputatiū est. Ferte. i. afferte
cados. i. vasa quibus vinū transſerti ſolet. vt primo aenei. Vina bo
nus quēdeinde cadis onerarat aeftes. date vina de palmite creteo
. i. vite cretenſi: hoc eſt cretica vina: q̄ vulgus maluatica vocat. po
nite latices. i. liquores inviui latētes: amyneos. i. ex genere amyne
arum vitiū. de quib⁹ geor. i. Sūt & amyneæ vites firmiſſimavina.
Sunt aut̄ quinq̄ earti genera: & ponite liquorē chiu. i. vinū qd̄ in
chio iſula nascit: qd̄ amyneū eſt maxime in phaneo portu: ſoletq
aruſiū dici. & fi vindemia. i. vitifera regio cāpana. i. quae eſt in cā
pania italie vbi ſunt phalerna. cecuba ſetina & calena vina lauda
tiſſima. misit quid. i. aliquid (non leges qd̄) ſui neclaris. i. optimi ac
dulciſſimi vini. Sic in bucolicis. Vina nouū fundā calathis aruſia
nectar. Crateres. i. vasa vinaria ſpument omnigeno. i. ois generis
iaccho. i. vino. (Eſt enim iacchus vñū ex nominibus bacchi: quia
iακχεω idē eſt qd̄ resono: nec vno c ſcribef. Nomina aut̄ deorū
pro rebus quibus p̄ſunt ponūtur) diſcūbunt. f. rex & proceres: mi
nisti volitāt. i. citiſſime currunt: existentes celeres & agiles: et one
rant menſas epulis. Maxētius exuſtus. i. exiccatus & arefactus iā
dudum. i. iam a paucō tēpore: ira id eſt per irā quae eſt accēſio ſan
guinis circa cor: quae ſitim parit: ingurgitat. i. obruit & proluit ſe
ſaepius largo hauiſtu. i. multū & frequēter bibit (q̄ ad ebrietatē facil
liſma via eſt) & pergit. i. pſeueraſ inflare. i. tumefacere venas calētes
ex vīni ardore. Perſephone callida. i. vafra & aſtuta: volēs imiſcere
. i. cōtaminare cōuiuia. i. gaudia cōuiuantū: grauibus rixis: p̄ter
uolat. i. e. regione ſeu ante cōſpectum volat: alis ſumptis. i. poſtq
aſſumpſit alas: & ipſa ſimulans volucrē & quoreā. i. maritimā: id eſt
maria frequētare ſolitā: vt ſolent mergi & fulicæ: de quib⁹ hic intel
ligi videt locus: dicēteverg. geor. i. Iam ſibi tū curuſ male tēperat
vnda carinis Q uū medio celeres reuolat ex & quore mergi Clamo
remq̄ ferunt ad littora: quūq̄ marinae In ſicco ludūt fulice ipſa at
dua. i. ſublimis effecta: petit. i. aggredit nubes: & it & redit frequēs
. i. frequenter: & ducit gyru per aera. i. circūuolitat: & ſonat garritu
pluuiio. i. pluuiā futura ſignificat. Ichthybol⁹ magus ille & augur
inquit ſup. illa auis: denūciat vētos ſup. futuros & tēpeſtate futurā

furo. i. turbo & commotio ventorum: ingruit iam pelago: & graz
uis ibi ingruit. i. imminet & incidit iam nautis. i. in nautas. hoc ē
in petniciem nautarum. Vt. i. poſtq̄ cēſar audiuuit pelagus. i. mētio
nem pelagi: imago coniugis cēſe. i. occiſe ad littus: ſuccurrit ſup.
ci: iubet ministros ire ſup. ad littus & iubet cadauer ſup. eius trahi
necropolim. i. ad ciuitatem mortuorum ſeu cadauerum. i. vbi cada
ueria nobilium ſepeliri ſolebant: & iubet cadauer condi tellure. i. ſe
peliri. Sup. ministri respondere porphyrium ducem impoſuiffe iā
dudum. i. aliquanto prius: veteri ſepulchro regum. i. in quo reges
ſepeliri ſolebant & hoc funere ducio. i. pōpa funebri exhibita (q̄a
dictum eſt meritoſq; exoluit honores) Ecce! aduerbiū rei iopinatae
& ſubito apparentis) ira ciet. i. excitat iterū lachrymas. i. moeſtitia.
& ciet iterum furorem: & luctus præceps. i. præcipitanter & ex ipro
uifo ortus: ſubuertit lœta conuiuia. i. lœtia conuiuantium. Cæſar
pallidus (ex commotione enim animi ſanguis ad cor descendens:
faciem pallidam dereliquerat) & confeſſus id eſt maniſtant: vultu
opaco: . nubilo & tristi: ſtomachum id eſt furorem & indignatio
nem animi quae & ſtomachum concitat: alloquitur porphyrium ſe
dentē e regione. i. ex aduerſo. Q uid. i. ad quid o porphyri ſup. hu
mas id eſt ſepelis me inuitio: corpus. i. cadauer: coniugis mee adem
ptum. i. ereptum violenter: ſup. auibus aut custodibus. Que id eſt
qualis ſup. eſt iſta religio: que id eſt qualis ſup. eſt iſta cura meo
rum. ſcilicet quam habes de meis nihil ad te pertinentibus ! Por
phyrius prouidus id eſt prudēs & circumſpectus vir: gubernat ar
dorem mentis: id eſt iram: ratione. i. rariionabili ſermone: & hoc in
telligendo de ardore maxentij: aut gubernat ardorem id eſt zelum
fidei ſuæ: ratione. hoc eſt occultat eum ad tempus: & mulcet id eſt
mitigat: iram. i. cēſaris: bacchātem: id eſt furentem: vociibus placi
dis. i. molli ſermone. quia ſermo mollis frangit irā. i. quid ergo ſup.
Porphyrius. i. dixit: ego o cæſar: ratus. i. arbitrās: dedecus. i. vitiū
& vituperium: immortale: id eſt ſemper duraturum: fore id eſt fuſu
rum eſſe: nobis ſi id iſandum facinus. i. turpiſſimum factum: quod
tu percitus. i. omnino distractus & commotus: ira: & iſcompos tui:
id eſtrationis tuæ: mandas. i. p̄cipis: perueniſſet ad aures vrbis. i.
roman. hoc eſt ſi innotuſſet romanis q̄ iuſſeris coniugem in ſepul
tam derelinqui: putauſ corpora defuncte. i. coniugis: celanda id ē
occultanda videlicet in ſepulchro: & putauſ monumēta. i. testimo
nia nefandi ſcleris cēlanda ſup. Sed. i. tamet ſi mulcet iram: tamen
furor ipatiens freni. i. nesciens pati moderationem: nulla. i. nō villa
non pōt mitescere. i. mitior fieri vlla ratione. & existens ſimilis vna

dis. i. fluctib: padi: illius fluuij in italia maximi (de quo Virg. geor. primo. Proluit insano contorquens vortice filias Fluuiorum rex eridanus: caposq; per omnes Cū stabulis armenta tulit) torrentib: id est effluentibus & inundantibus: cū. i. quando: niues precipitant id est deorsum obruunt: sole estiuo: id est per solem estiuū aut vernum: iuga saxosa gebēnē: illius ciuitatis ad quā non padus sed rhodanus nascitur verum ex iisdem al pibus licet plusculo interuallo nascentur aut augētur quattuor p̄cipui europeū fluuij eridanus seu padus in orientem. i. mare superū tendens: qui vñus in italia est: & danubius ad istros & pānonios sep̄ētrionē versus fluens: & rheus ad oceanum belgicum seu britanicum currēns: & rhodanus ex opposito fere danubij per lugdunū: viennā: valētiā: auinioneq; in mare prouincię galliarū se se p̄cipitās: licet ergo non ex gebēnē iugis nascatur padus: ex illorū tamē niuibus augetur nam plurimos fluuios recipit: si tu tentas. i. si quiuis tentat. occcludere. i. obstruere: obice. i. quoquis obstaculo obiecto: curfus id est impetum padi: terga spumantia: id est vndē & summitates aquarum padi spumantes crescunt id est superabundant: & hoc vorticibus id est gyris & circuolatiōnibus: contortis. i. violenter circumotis: & congeries. i. congestio & cōgregatio aquarum: superbis id est superior fit: et supereminet semper magis violenta: & premit retinacula. i. obstacula quae eam refinere tentant: mole. i. multitudine aquarum: tumida id est inflata donec gurges id est ingurgitatio & fluxus aquarum: indignatus id est egreferensq; restrictus fuerat: agat apertum iter id est p medium obstaculi dissoluti libere fluat.

Quid scelus excusas hominum turpisime Cæsar
Inquit: & ignaua regem grauitate lacefis:
Omnia Theritæ similis: quid gutture latras
Sardanapaliaco: pallenti excanduit ore
Dux animo dextraq; potens claræq; superbis
Militiæ titulis: voluitq; inuadere pectus
Cæsaris: & capulum dextra complexus eburnum
Destitit. ardentem virtus compescuit iram.
Atq; ita suspirans fatur. Quid fida tuorum
Pectora Maxenti verbis premis acribus: Et quid

Læta procelloso turbas conuiuia vultu:
Si tibi causa minus placuit recitata: fatebor
Altera causa subest potior Sepelire iacentem
Relligio Christi dominam me iussit: & ipsos
Rhetoras ante dedi tumulo: Nam flumine vivo
Me quoq; (si nescis) lauit regnator olympi
Christus: & abiecto verum Ioue numen adoro.
Saucius incomposq; animi Maxentius: ergo
Tu quoq; carminibus magicis subuerteris: inquit.
Tu magicas artes tu cædem incendiaq; audes
Dux ait: infelix sequere: & scelus omne reuolue.
Ingluuiem nutri. duro rape viscera ferro.
Sanguine tingi manus: innoxia membra trucida.
Numina Maxenti iustissima. numina tantum
Sunt visuræ nefas. meritas dabitis impiæ poenas.
Expectant te Thybris aquæ. calor iste sub vndis
Occidet: & tanq; Phaeton temerarius axe
Pulsus ab excelsō vastum rapieris in æquor:
Forsitan & inuenies extinctæ coniugis ora.
Interea pingue nutri delphinibus escam.
Ira (scio) tua me morti iam destinat. vltro
Ibimus: & strictos caput extendemus ad enses
Intrepidi. nobis nihil est in morte timendum
Christigenis: quibus est aliud post funera longe
Nobilius vitæ genus immortalis olympos.

Oppetere est iterum nasci. tormenta subire
 Pro virtute plium. triplex contingit origo
 Christigenis. vulgata prior quia nascimur omnes
 Semine concepti patrio: cum septima foetum
 Luna peragrat vel nona peregerit orbe.
 Altera sic natos terris per mystica transfert
 Flumina: & ablutos genitrix ecclesia lacte
 Nutrit ad ambrosiae semper viuentis odorem.
 Tertia cum supræma dies mortale resoluit
 Corpus & in cineres opus hoc natura caducum
 Traxit: ad æthereos orbes empyrea regna
 Mittit: ubi & reduces animos complectitur vlnis
 Dulcibus & nitida cœli pater accipit aula.
 Ista fides lorica mihi est adamantina nullis
 Peruvia fortunæ iaculis. dum talibus orat
 Porphyrius tumido bilem sub pectore Cæsar
 Rodit: & impatiens vultus obscurat herinnys.
 Et circumpositis stimulat præcordia flammis.
 Dux animum firmante deo nil territus: atra
 Fronte quid atroci dudum concepta venena
 Corde premis: dixit. ne pars innoxia vitæ
 Villa tuæ dignum venia te reddere possit?
 Incipe rumpere moras. aperi crudelia tandem
 Ora. sarellitibus diris mea funera manda.
 Membra iube lanianda feris in littore spargi.

Defuncti careamus humo: careamus harena:
 Corpora iacentur monstris laceranda marinis
 Discite crudeli proceres seruire tyranno.
 Rege sub ingrato sub iniqui principis umbra
 Seruitis emitur mors obscurissima longis.
 Rumpitur inflatum pectus: mentisq; superbæ
 Nec frenare potest nec dissimulare furorem
 Cæsar: in extremis ardet iam fauibus ira.
 Non aliter q; cum sicco sub somite dormit
 Ignis & afflato crebro excandescit & aura
 Exilit: & tremulæ tutillant per nubila flammæ.
 Ferte citi procul hinc hominem: date vincula clamat.
 Cūq; suo totam domino iugulate cohortem
 Quæ ducis infecti traxit contagia: finem
 Sacrilegis dabit ista dies. Per numina iuro
 Per iouis æternum imperiū fulmēq; trisulcum
 Ibitis ad lethen: stygiasq; videbitis vndas.
 Dux & tota cohors missis ad colla catenis.
 (O funesta dies: o lamentabile tempus
 O furor rabies o detestabile virus
 O dolor o regum impietas o mortua virtus)
 Ducitur: & longa properant ad funera pompa.
 Ventum erat ad littus: cum dux fortissimus ægros
 Alloquitur comites: turbataq; pectora firmat.
 O socii mecum terræ pelagiq; labores

Experti totiens: longæq; pericula passi
 Militiae, quid vos terret præsentia mortis?
 Quæ celerem cursu Zephyrum volucremq; sagittam
 Vincit! ubi fortis animi generosaq; virtus?
 Cordaq; ad horrendos nunq; perterrita casus?
 Ponite tristitiam: rectos attollite vultus.
 Cernite perpetuo fulgentem lumine mundum:
 Aethereasq; domos, animis ea patria nostris.
 Ecquid fœminea pauidæ formidine frontes
 Despiciunt terras: hodie veniemus in astra.
 Sic ait, & Christo sacrum pæana canentes
 Accipiunt altos pronis ceruicibus enses.
 Omors dura virum vita præstantior olim
 Noxia cum rapidæ purgant sæcula flammæ
 Membra memor vestri deus immortalia reddet;
 Interea gaudete bonis cœlestibus: inter
 Spirituum cœtus alacres: & sancta precati
 Numina tertigenis Christi implorate fauorem;
 Pectora trunca iacent: fusq; rubescit harena
 Sanguine, mactata est duplex hecatuba tonanti.
 Cum duce bis centum comites in littore cæsos
 Christigenæ effossis mœstii imposuere sepulchrif.
 CQuid lcelus. Quia ergo placari placido sermone non potuit: iterum iurgij instat maxetius: ob q; porphyrius se christianu cōfess⁹
 ad supplicia damna cū ducentis cōmilitonibus: quos more ducis
 contiuncula contra mortis terrorē animat. Ordo est. Cesar ingt
 videlicet ad porphyriu: o turpissime hoīm: quid, i. ad quid excusas

id est purgas: scelus sup. tuū: & lacefis, i. carpis & puocas regē, s.
 me grauitate ignauia, i. occultans ignauia tuā specie grauitatis (ea
 autē grauitas erat in occultando dedecore regis: qd patuisset cōi-
 ge eius insepulta) Quid tu similis oia, i. per oia seu in oibus: & est
 greca locutio: sic Virg. Aenei, iii. Omnia mercurio similis vocēq;
 coloremq; therfite, i. illi homini ignauissimo sed loquacissimo: la-
 tras gutture sardanapaliaco, i. molli & delicato seu effemiatō qua-
 le habuit sardanapalus. Therfites ab homero satis describit in ilia-
 de cuius verba hoc sonant. Ceteri quidē sedebant & detinebātur p
 sedilia. Therfites aut̄ adhuc solus imoderatus in sermone picabat
 (id est nugabatur aut garriebat) qui verba mentibus suis inornata
 & multa icebat temere: sed nō sectūdū decorū: contendere regib;: Therfites.
 sed quodcūq; ei viſū eslet ridiculū achiuis erat. Turpissimus autem
 homo troiā acceſſit. Strabo erat claudus altero pede. humeri autē
 curui in pectus coniuncti: sed desuper acutū erat caput: rara autem
 floruit lanugo: Inimicissim⁹ aut̄ maxime achilli erat & vlyxi Illos
 enim conuictis incessebat. hec ille. huic Vlyxes sceptro terga & hu-
 meros peccusit: ille autem torquebat: germinas aut̄ ei excidit lachry-
 ma: vlx vero cruenta ex tergo ei surrexit de sceptro aureo: sed ille
 sedit & timuit dolēs: utiliter autē aspiciēs abſterit lachrymas &c.
 Sardanapalus vero semp̄ felix assyriorū rex gulę indulgebat: ac Sadanapa
 corporis mollicie: qui semiramidis filius vltimus in siria regnauit lus
 vir muliere corruptior. Cuius praefectus arbactus nomine: medis
 præpositus: cum eum inueniſſet inter fotorum greges colo purpu-
 ras nentē & muliebri habitu cū mollicie corporis & oculorum laſci-
 via omnes fœminas anteire: ac penſa inter virgines partiētem: in-
 dignatus tali fœmineq; tantum virorum esse subiectum: tractantiq;
 lanam: ferrum & arma habentes parere: progreſſus ad socios: quid
 viderit refert: negantq; se el parere posse: fit coniuratio: bellum sa-
 danapalo infertur, qui victus se in regiam recepit: ubi extorta in-
 censaq; pyra se cum diuitijs suis incendio absumpsit: hoc solo virū
 imitatus: vt auctor est Iustinus libro primo. Cicero vero libro qui
 eo tūsculanarum refert sardanapalum iussisse in busto incidit: hec ha-
 beo quæ edi: quæq; exſaturata libido hausit. at illa iacent multa &
 præclara reliqua. quæ quidem verba Cicero in sepulchro bouis in-
 scribi posse dicit: huic autem semper felici nullus amicus secundū
 valerū maximū fuit: sed ad ordinem redēo dux, s. porphyrius: po-
 tens aīo & dextra: & superbus, i. clarus & inluytus titulis claræ mili-
 tie: id est bellorum clare gestorum: excāduit. i. ira succensus est ore
 pallenti (id enim quibusdam iratis ychementer eueuit vt palleant

cū qui simul cū ira pudore afficiuntur erubescant) palluit aut eo q̄ animus cōmotus sanguinem ad p̄cordia attraxerat: & voluit inuadere pectus cesaris: & cōplexus dextra.i. arripiens: capulum.i. manubrium gladij quo.s. capitū: eburnū. i. ex ebore factū: defitit. s. ab incepto(a defisto fit vt notū est: defisti) quia virtus.i. prudētia eius compescuit iram. Quod Homerus de achille in hanc sententiā dicit. His cōmotus Achilles capulū arripit: & ferro in agomēnona irruisset: nisi iuno mineruā demisisset q̄ eū retineret &c. per mineruā autē sapientiā & rationē intellexit. hoc quoq; statius in achilleide imitatus est: sed pergo Atq; Porphyrius suspirans fatur ita. O maxenti: quid. i. ad quid p̄mis. i. vrges & lacefiss: acribus. i. acerbis & contumeliosis hoc est acriter pungentibus verbis: pectora fiduorum. i. eorum qui tibi fidi sunt(exponit hoc dicens alijs verbis) & quid turbas conuiua lēta: id est conuiuas lētos vultu proceloso. i. turbido. & inflāmato: si causa recitata minus. i. non placuiti bi: ego fatebor: sup. qd̄ verū ē: q̄ scilicet altera causa potior subest: id est latet in hac: quia religio christi iussit me sepelire dominam. s. reginā: iacentē. i. cū iaceret occisa: &. i. insuper dedi tumulo. i. sepe lui: ante. i. prius: ipsos rhetoras: nam christus regnator olympi. i. coeli: lauit quoq;. i. etiam me (si nescis. i. hoc dico quia videris nescire) flumine viuo. i. fonte baptismatis animā viuificante. & ego adoro verū numen. i. veram diuintatem: ioue. s. gentiliū deo: cuius falsum est numen) abiecto. Maxētius saucius. i. æger & Iesus in animo hoc est qd̄ dicit incōpos animi: inquit. i. respondet: ergo tu quoq; id est etiā tu: subuerteris. i. occulte puerteris: magicis carminibus. Dux. s. porphyrius: ait. i. respondit: tu sup. o maxenti: audes sup. exercere: artes magicas: tu audes cedem. i. occisionē innocentium & tu audes incendia. i. cōbustionē innoxiorū sicut rhetorū: tu o infelix: sequere sup. magicas artes. & reuolue. i. recognita & exquire omne scelus: nutri ingluuiē. i. turpē gulā: rape viscera. s. matrū grauidarū: duro ferro (quia vt dicitū est maxentius vteros grauidarum xpianarum dissecuit: & foetib⁹ extractis i necromatijs abutebatur) tingi. i. intinge: manus sup. tuas sanguine. s. xpianorū: trucidā: id est truculenter occide: mēbra innoxia. i. nullā noxā lahentiū. Ita autē ironice p̄ferenda sunt: & sub modo p̄cipiendo: quivet andīm habeat: vñ seq̄tur. O maxēti numina: numina dico iustissima: sunt visura tātū nephas: & ideo: tu i probe dabis poenas meritas. Aquæ thybris: fluuij illius romā p̄trācūtis: expectāt te. quia in eis dicitū submersus cum magna parte complicū suorū (cū enim poniē dolo sum super thybrim constituisset: postea timore cōcussus & imemor

fraudis suae: incidit in fouē quā fecerat. Illud autē nouit porphyri⁹ ex diu catharina q̄ id reginæ in carcere p̄dixerat presente porphyrio: aut ab eodē spirituflando quo & illa p̄doctus). Iste calor. i. iste feruidus furor: occidet. i. exterrinabīs & extingueſ sub vndis. s. thybridis: & tu rapieris ab impetu. s. aquarū thyberis qui in mare tyrrhenū influit in vastū aequor. i. amplū mare: tanq̄ supple esſes phaeton filius ille clymenes & apollinis qui in padū cecidit: temerarius: quia audebat regere currū solis patris sui: pulsus. i. detrusus & p̄cipitatus: ab axe excelsō. s. currus solaris: & tu inuenies forsan ora cōiugis extinctæ. hoc in derisionē dicit sicut maxētius dixerat p̄scabis illud petrus &c. quia sciuit iam sepultā esse. Nutri interea delphinibus. i. piscibus marinis: pingue escā. i. corpus tuū ab illis deuorandū. Ego scio tua ira destinat. i. adiudicat tā morti me. Nos ibim⁹ vltro. i. nō coacti sup. ad mortē: & nos extēdemus intrepidi. i. iperterriti & sine pturbatione caput supple nostrū & potissimū colla ad enses. i. secures aut gladios: strictos. i. euaginatos. Nihil ē timendū nobis christigenis. i. qui sumus in christo regeniti: quib⁹ aliud genus vitæ immortalis: longe nobilius est olympos. i. in celo post funera. i. post mortē temporalē. & quibus sup. oppetere. i. fortiter succubere & mori: est nasci. (Oppetere p̄prie est contrapetere: hoc est dentib⁹ terrā petere. qui enī apud romanos in bello fortiter ceciderūt: reperti sunt terrā cadēdo momordisse: ne vocē viro fortī indignā emittant. Vñ est illud vergilianū. & humum semel ore mortidit. Hinc etiā oppetere p̄ fortiter mori accip̄it. vt primo ænei. O terq; quaterq; beati: quis ante ora patrū troæ sub mœnib⁹ altis Contigit oppetere) & quibus supple subire tortuēta pro virtute. i. fide & veritate ac religione: est. i. reputatur: pium. i. teligious ac mite. triplex origo. i. natuuitas cōtingit christigenis. Prior(potius dixisset prima: quia prior de duabus tm̄ dici debet partib⁹. potest etiā ponī loco eius dictionis: vna est: sed nolumus quicq̄ mutare) supple est vulgata. i. omnibus cōmuniſ & nota: qua nos omnes cōcepti semine patrio. i. paterno nascimur cum. i. postq̄ luna septima post conceptū scilicet vel nona supple luna: peregerit id est matuerauerit foetum: orbe scilicet coelesti peragratio. i. Iphaera sua septies aut nouies peragrata: hoc est post septimū aut nonum mēsem. nā in octauo menſe pauci nascūtūr: nec i superiuūt. Altera. i. secūda origo seu natuuitas christianorū: transiit natos sic. i. more naturali & vulgari: terris in terris: aut ad terrenā vitam: per flumina mystica. i. spiritualia: in quibus occulta virtus spirituflandi operatur vitā spiritualē: & ecclesia genitrix. i. mater nutrit. i. educat ablutos:

Oppetere

Ecclesia

id est purgatos ab omni peccato: nutrit dico lacte. i. dulcedine gratiarum sacrametalium ad odorē ambrosiae illius herbae (qua dij dicti sunt delectari: & qua vesci dicūtur) semper viuetis. i. cœlestis: hoc est regeneramur in fonte ad cœlestē vitam percipiendā. (A duerte aut in quo pluriū errant: ecclesia bene pferri secunda longa: quia h̄o est ita græcū quod in secunda syllaba habet: scribitur enim sic εκκλησια: apud nos semp in elongū mutat. & dicit̄ cœtus cōtio aut conciliū.) Tertia supple origo seu nativitas: mittit. s. nos christigenas ad orbēs æthereos. i. cœlestes: appositorie: regna empyrea. i. q̄ sunt in celo empyreo vbi est beatoꝝ sedes: cū. i. postq̄ dies supma. i. vltimū tēpus vitæ huius: resolut̄ corpus mortale: & natura traxit hoc opus caducū. i. corruptibile videlicet corpus quod ex cōtrarijs compositū semp ad interitū tendit: mittit inquā ad empyrea regna: vbi. i. in quib⁹ regnis: pater. i. patrator & factor cœli seu pater cœlestis: cōplectif dulcibus vlnis. i. brachijs: aios reduces. i. a se creatos & ad seruertētes: & accipit sup. eos in aula nitida. i. splēdida. (Accipere pprie dicimur ad cōiūtiū. Vñ comicus. nemo accipit melius: & poeta Illos porticibus rex accipiebat in amplis. Iuxta hoc aut dicitur Luce. xxij. Ego dispono vobis sicut disponuit milii pater meus regnū: vt edatis & bibatis sup mēsam meā in regno meo. V erū hec oia sane intelligēda sunt. Non enī animē sic reduces sunt: vt platonici dicunt: vt videlicet prius in celo creat̄ sint & postea ī corpora per cœli orbes demissae. Nec deus sic vlnas habere credet: vt figura aut dimēsionibus circūscribi putetur. Nec sic accipere: vt corporalibus cibis nutriat. Non ī proprie aut dixit animos. nālicet animus vulgo capiat pro qualitate aīe: hoc est p animositate: tñ hois sp̄ritus animus pprie dicitur. Vñ Iuuinalis satyra. xvi. Sensum a cœlesti demissum traximus arce: Cuius egēt prona: & terrā spectatia mundi Princípio indulxit cōmunitis conditor illis. Tantū animas nobis animū quoq.). Ista fides est miliorica. i. tunica a cōtrarijs protectiva q̄ olim ex loris siebat) adamātina. i. durissima & quasi ipenetrabilis ac si esset ex adamāte. Vnde addit: nullis. i. nō vllis: nō pertrāsibilis vllis iaculis fortunae. i. aduersitatis externæ a casu pueniētis. Sic thessa. v. Indulorica fidei) dū porphyrius orat. i. ōfōne loquitur: talibus supple verbis caesar rodit bilem. i. indignationē ex bili: hoc est atra colera ortā: sub pectore turrido. i. inflato periram: & etynnis. i. furor impatiens. i. more aut dissimulationis: obscurat vultus supple eius. & stimulat. i. pungit & instigat p̄cordia: id ē vicina cordis vbi est affectionū sedes: flānis circūpositis. Dux. s. porphyrius: nil ter-

Accipere

Animus

titus: & hoc deo firmātē. i. coroborātē animū supple eius: dixit o maxēti quid p̄mis. i. occultas frōte atra. i. obscura: & corde atroci: venena concepra dudū. i. malū quod cōcepisti ī me: ne vlla pars vitæ tuæ: innoxia. i. innocēs & sine noxa: possit reddere. i. efficere tandem ora crudelia: manda satellitib⁹. i. ministris tuis diris: mea fūnera. i. executionē mortis meæ. iubemembra supple nostra spargi ī littore laniana. i. delacerāda feris. i. a feris in littore. & iube sup. vt nos defuncti caream⁹ humo. i. humatione seu sepultura: & careamus harena. i. nō sinamur ī harena sepeliri q̄ tñ deberet esse cōis. (Vnde dicit̄ primo ænei. Q uod genus hoc hoīm q̄ ve hunc tā barbara morē: Permittit patria: hospitio phibemur harenæ.) Et iube vt corpora nostra iactētur lacerāda monstris marinis. O proceres discite seruire crudeli tyranno. mors obscurissima. i. ignominiosissima emitur longis seruitijs sub rege ingrato: & sub vmbra. i. clien tela iniqui principis. Cæsar rūptur pectus inflatū rumpit: & cæsar nec pōt frenare nec dissimulare furorē mētis supbæ: & ira ardet. i. excādescit iam in extremis faucibus. Non aliter q̄ cū ignis dormit. i. sopitur sub somite siccō. i. stuppa aut alio fomento arido: & excādescit. i. inflānatur crebro flatu. i. sufflatiōe: & aura. i. splēdor scintillarū exilit: & flānæ tremulæ. i. scintillātes: rutilāt. i. coruscāt p̄nubila. i. tenebras aut nubes. Et sup. cæsar clamat ferte. i. tollite citi. i. festini: procul hinc. i. a cōspectu meo: hoīem. s. porphyrium: date vincula. i. ligate eū: & iugulate totā cohortē. s. militū q̄ sub eo militauerāt cū suo dño: que. s. cohors traxit contagia. i. infectionē ducis infecti. i. a duce infecto. Ista dies dabit sacrilegis finē. i. exterminabit sacrilegos. s. christianos: ego iuro p numina. i. per deos & per aeternū imperiū iouis & p fulmētrisulcū. i. tres sulcos faciēs: qđ ioui. p̄ insigni datur: sicut neptuno fuscina tridens: & plutoni: ceterus triceps) vos ibitis ad lethēn. i. fluuiū obliuionis: apud iferos Lethe quē transēutes fm gētiles: defūctorē aīe obliuiscitur eos: q̄ in vita gesserūt: & dum ab elisis cāpis iterū in corpora cōpelluntur: obliuiscitur eos: q̄ apud inferos viderint) & vos videbitis vndas stygias. i. infernales a moestitia dictas. Dux (igī sup.) & tota cohors scilicet ducētoꝝ militū: ducitur sup. ad mortē: versa vice. nā ducis est ducere: nunc aut ducit̄: catenis. i. vinculis ferreis missis ad colla & sup. turbæ aut pceres properat ad funera. i. ad mortē ducis & militū longa pōpa. Contra qđ exclamat poeta dicēs. O dies funesta: id est lugubris & funeribus polluta. o tempus lamentabile. o furor

regū. o rabies regū. o virus. i. venenū detestabilē. i. dignū detestatōne. o impietas regū. o virtus mortua regū. i. in regibus. Ventū erat. s. a duce: militib⁹ & tortoribus: ad littus. s. maris cū. i. quādo dux fortissim⁹. s. porphyrius alloquīt⁹ comites. i. cōmilitones suos: ægros. i. de mortis angustia cōturbatos: & firmat. i. confortat pectora supple eorū turbata: dicēs supple. O soci⁹ experti mecum tōtiens labores terræ & pelagi: & passi pericula longæ militiæ. (Sic æneas primo ænei. O soci⁹ (neq̄ enim ignari sumus antemalorū: o passi grauiora: dabit deus his quoq̄ finē. V os & scylla rabiē penitusq̄ sonātes Accēstis scopulos: v os & cyclopia saxa. Experti: reuocate animos moestūq̄ timorē Mittite &c.) quid. i. ad quid presentia mortis terret v os: quæ scilicet mors vincit zephyrū ventum illū occidentale: celerem cursu. i. velocissime currentē: & sagittā volucrē. i. celerrime volantē: vbi supple sunt nunc animi fortes & virtus generosa: & corda nunq̄ pterrita ad casus horrēdos! (ducū est pteritæ virtutis milites cōmonere: vt ad instātia fortes sint. Sic Lilius saepe in cōtionibus ducum facit.) Ponite. i. deponite tristitia: attollite vultus rectos & nō demissos per tristitiā vel aspice coelos hoc est cernite mundū. i. ornatū coeli fulgentē perpetuo lumine: & cernite domos æthereas. i. cœlestes: ea patria est supple nostris animis. Ecquid (ab en & quid fit ecquid.) i. ecce ad quid. mētes supple vestrae pauidæ (diceret pauētes: quia ad tēpus pauebāt) formidine foeminea. i. qua foeminae pauidæ esse solent: despiciunt. i. deorsum inspicūt: terras demissis. s. luminibus (vbi attendes despicere non esse semper contēnere: sed pprie deorsum inspicere. vt primo ænei. Et iam finis erat: cū iuppiter æthere summo Despiciēs mare veli uolū &c. verum quia ex contēptu qñq̄ aspicerem nolumus: dicimur despicere quos contēnimur. vt in buco. Despectus tibi sum: nec qui sim quæreris alexi) nos veniemus hodie in astra. Sic ait. s. porphyrius: & ipse soci⁹ eius canētes christo pēana. i. cantici laudis sacrū. Pēan auctore festo a ḥ q̄ w qd est ferio deriuat: vel vt euastio placet a ḥ q̄ w qd est medeor. & est apollo aut apollinis laus & abusus omnīū deo: vt dicit seruius ad illud. vi. ænei. Vescētes lētūq̄ choro pēana canētes. Declinatur aut̄ hic pēan: sicut pan & titan: sed carnē pindari pēana singulari caret) accipiunt pronis. i. inclinatis ceruicibus: altos. i. ab alto veniētes: enses. i. gladios. O clara mors virū. i. viro: p̄stātor vita: deus memor vestri: reddet olim. s. in nouissimo die cū. i. post q̄ flāmæ rapidæ purgarint. i. purgauerit secula noxia. i. p̄ctis polluta: reddet dico mēbra imortalia: cū fm apostolū ad Ro. vii. vii. uificabit mortalia corpora yia: Gau

Despicere

Pēan

dete interea bonis coelestib⁹ ex̄ñtes alacres inter coetus spirituū. s. coelestiū: & vos p̄cati. i. p̄cantes sancta numina. s. sanctā trinitatē iplorate. i. ipetrare terrigenū. i. nobis in terra degētibus & genitis fauorē christi. Pectora. s. illo: martyriū: iacent trunca. i. trūcata & capitibus priuata: & haarena rubescit. i. fit rubra sanguine fuso. fm Vallā diceret rubefit: quia a rubore externo: duplex hecatuba. i. sa crificū ducēto: capitū mactata ē tonati. i. summo deo. (hecatubē enī est centū capitū sacrificiū: sed pppter versum dixir more latino: hecatuba. Christigene. i. reliq̄ christiani q̄ in illis locis occulti erāt moesti. i. dolētes imposuere sepulchris effossis bis centū. i. ducētos comites cēflos. i. occisos in littore: cū duce sup. eos. s. porphyrio.

Et iam prona dies nocti cedebat & vmbbris:

Occiduo radians excelsam lumine calpen.

Cum furijs cæsar longis iam fessus & ira

Sic secum. quæ tanta istis constantia! quodnam

Robur inest animis tantum! quæ pectora virtus

Inconcuſſa regit: quæ spes: quæ præmia tanti!

Morte quid expectant obita? neq̄ credere dignū est

Sanctius his numen: quorum res publica pauper

Q̄ nostris qui regna tenent telluris & vndæ

Illam ego numinibus gentem melioribus uti

Crediderim cuius terrena potentia maior.

Nam si regna dei arbitrio terrena gubernant

Distribuuntq̄ suo: qui dant maiora putandi

Maiores: lybiam iuno: regna attica pallas:

Iliacam phœbus: tarpeiam iuppiter arcem

Constituit. regnum regno ceu numine numen

Maius erat: sed christigenis nec regna nec vibes.

At fuerit satius tantos sedare tumultus

Vnus interitu, vel si mutabitur; eius
 Connubio: tantumq; decus seruare iugali
 Födere: & has tandem curas extinguere rædis.
 Saturni iam bruma dies & læta reducit
 Tempora: quæ nobis patrio celeberrima ritu
 Iucundos hyberna sales & xenia poscunt
 Ocia nocturnæ poscunt coniuia mensæ:
 Expediam: tristis ne se inter gaudia luctus
 Ingerat. interea placidas mihi iuppiter vndas
 Aequoris: & cursus dabit ad mea regna secundos.
 His dictis placet accito lictore puellam
 Duci iterum e tenebris: iterum tentare loquendo
 Virgineumq; nouis pedicis captare pudorem.
 Quam simul ac vidit sic est aggressus. amicas
 Trojus affluitu subito expugnauit adulter.
 At tua terdenis nondum est mollita diebus
 Duricies. ponti glacies hircanaq; tandem
 Frigora & arctoæ vincuntur sole pruinæ.
 Tu getico sopita gelu vel gorgone visa
 In silicem durata ne quis mansuescere. quercus
 Orpheus. amphion lapides: delphinus arion
 Mouit: & orphæos senserunt tartara cantus.
 Tu niue frigidior. tibi ferrea corda: sepulti
 Vsq; adeo tibi sunt sensus hebetataq; mentis
 Lumina: ut albenti videare simillima saxo:

Coniugis assyriæ verso quæ in marmora vultu
 Fluxit & ardente spectat fugitiua Gomorram.
 Heu quianam contra genium moremq; iuuentæ
 Molliciemq; tui sexus generisq; superbii
 Stemma superciliosp; spernis regalia toruo
 Imperia: ah demens: tu blandimenta minasq;
 Despicis. & surda perstas immobilis aure.
 Tu populo spolias vrbem: tu coniuge regem.
 Militibusq; ducem: duce Cyrenensis regna.
 Et miseremur adhuc: & te seruare parati
 Mitibus alloquimur verbis. Genus aspice quantum
 Romanum pietate valet. Mitesce parumper.
 Si seruire pudet. mecum regnabis. habero
 Coniugis extinctæ thalamos. Romana videbis
 Moenia. & incedes latiam regina per vrbem:
 Quod tua gentilis quondam Cleopatra tumultu
 Ambiit Actiaco: tu Cæsare digna marito:
 Accipe largimur sine bello & sanguine regnum.
 Sic ait & coe co languet Maxentius igne.
 Illa velut dorsum mediis in fluctibus ingens
 Vapulat assiduis & nunq; vincitur vndis:
 Desine plura: nefas iterum me nubere: dixit
 Nupsimus. inserto nuptam manus indicat auro.
 Et mihi nunc alacres nitidis coniuia mensis
 Virgines parant. hodie subitura mariti

Limen: & etenebris claros aditura penates.
Nec sum dura. fidem seruo. Tu sanguine gaudes
Non ego. tu tanti sceleris durissimus auctor.

CEt iam prona dies. Cū aduerserat maxētius curarū plenus: quia vt Maro inquit sub noctē cura recursat: disquirit secū quænā esse poteſt christicolis tanta fiducia: sed impietate coeſus nō potest in tam humili christi christianorumq; conditione verum numen agnoscere: qui error iudeos quoq; hactenus illudit. Cōſtituit ergo virginem aut in cōnubiuſ ſuū allicere: aut morte abolere. **O**rdo ē. Et dies prona. i. ſol inclinatus: cedebat iā nocti & vmbbris. i. iam ad uesperascebat: cedebat dico illuminans: calpen excelsam. i. mōti illū excelsū ſed non ſane magnū in hispania vt auctor eſt Strabo: lumine occiduo. i. occidentalı: eſt etiā calpe inſula occidetalis ad gades ſed quia excelsā dicit de mōte loquit̄. Cū. i. qñ caſar iā fefuſ ſurijs longis: & ira ſup. longa: ſecū ſup. diſputat ſic. Q[uod] q[ui] tāta conſtatia: eſt ſup. iſtis. ſ. miseriſ hominib⁹: quodnā tantū robur ineſt animis ſup. eoꝝ: q[uod] virtus regit pectora ſup. eorū incōuſta. i. imobilia: q[uod] ſpes ſup. eſteis. q[uod] p[ro]mia ſup. ſunt eis tāti. ſupple momēti quid expectant morte obita id eſt oppetita & pacta. q. d. non video. neq; dignū eſt credere: sanctius numen: eſte ſup. his quorum reſpu blica eſt paup: q[uod] noſtris. i. romanis principibus qui tenēt regna tel loris & vnde. i. terre & maris. Ego crediderim illā gentē vt i meliori bus numinibus: cuius potentia terrena eſt ſup. maior. Nā ſi dei gu bernat & diſtribuūt regna terrena ſuo arbitrio. i. ad nutū & arbitriū ſuū: illi ſup. dei qui dāt maiora ſup. regna putandi ſupple ſūt mai ores. quod probat iinductiue. Iuno cōſtituit lybia. i. regnum carthaginense in lybia: Pallas. i. minerua cōſtituit attica: id eſt athenien ſia regna. Phoebus. i. apollo cōſtituit iliacā. i. troianā arcem. Iup piter cōſtituit tarpeia arcem. i. capitolū romę: & regnū ſup. aliud erat maius regno ſup. alio: ceu. i. ſicuti numen erat maius numine. ſed nec regna nec v̄rbs ſup. ſūt christigenis. At. i. ſed: ſatius. i. p[ro]ſta tius eſt fedare tantos tumultus interitu. i. interēptione vni⁹. ſ. virgi nis: vel fedare tantos tumultus cōnubio ei⁹. ſ. virginiſ: ſi mutabit ſ. a fide ſua & ſeruare: id eſt conſeruare tantum decus. i. ornamētu formę & prudentię (Magna laus ab hoſte laudari. ſicut. i. enei. I p[ro] hoſtis teucros inſigni laude feret) ſcedere iugali id eſt vīculo ma trimoniali: & extinguere: has. i. meas curas. i. flammas amoris: te dis. i. fauibus nuptialib⁹: & hoc cōmercio eius per nuptias cōcē

Calpe

Cōnubiuſ

ſo (Noris grāmatice nubes. & nubo & nubilū primā producere: cū connubiū ſecundā cōmunem habeat: modo. breuē vt hic & primo enei. Connubio iungā ſtabili propriāq; dicabo. Modo longam v[er]t eiusdē quarto Cuiq; loci leges dedim⁹: cōnubia noſtra Reppulit) Bruma. i. breuiflma tépeſtas lucis iſtans: inducit iā dies saturni. i. quibus ſaturnalia celebrari ſolent & pro. i. reducit leta t[er]pa: q[ui] exiſtē tia nobis celeberrima ritu patrio: id eſt patrię meę videlicet romae: poſcūt ſales iucūdos. i. facetias & vibanas ſermones & iocos: Sic marti. Poſtulate ecce nouos ebria bruma ſales. & xenia. i. dona quaſ ſtrenas quidā vocāt: hyberna. i. hyemalia: & cōiuia nocturne mē ſe. i. q[uod] cum libertate in noctē vſq; celebratur: poſcūt ocia. i. cefſatio nem a curis & oþationib⁹. Expediā i. expedite & cito finē imponā & alterū faciā: ne luctus triftis. i. triftes efficiens ingerat ſe iter gau dia. Iuppiter dabat interea mihi placidas vndas equoris. i. maris: & ſecūdos. i. p[ro]ſperos cursus ad mea regna. ſ. romana: q[uod] nimū viſe recuperiebat. Sed ne qd te lateat lector: noris (qd Macrobi⁹ libro. i. ſaturnaliorū late diſquirit) ſaturnalia festa fuſſe romanis celeberria Saturna ad. xvi. calēdas ianuarias: in quib⁹ ſerui cū dñis māducabant: & li berte in dñis cōuiciabant: ob memorā libertatis q[ui] erat t[er]pe quo ſaturnū ianus fuſceperat. vino p[ro]terea ap[er]liter indulgebāt: q[uod] ſaturnū vitisatorē cēſerēt) His diſtis. i. poſtq[ue] hec ſecū dixerat Maxentius: placet puellā duci. i. vt puella ducat iterū & tenebris: lictore citato: id eſt vocato: & placet tētare iterū loquēdo p[ro] blādū ſermonē: & ca ptare nouis pedicis. i. laq[ui]s: pudore v̄rgineū. i. pudicitia & caſtitati v̄rginalē. quā. ſ. puellā ſimul ac. i. imediate vt v̄dit: aggressus eſt ſup. cā ſic. Adulter troiū. i. troianus. ſ. Paris expugnauit ſubi to affaltu amiclas. i. paruā illā ciuitatē vñ helenā auexit. vñ Stati⁹ ad principiū Achilleidos. Soluerat cebalio claſſe de littore paſtor Dardanus: incautus blāde populaſ amiclas. A t. i. ſed tua duricies nondū eſt mollita. i. mollificata terdenis. i. triginta diebus. glacies ponti. i. maris pontici: & frigora hircana q[uod] ſūt in hircanis mōtibus boreæ ſub ſeptētrione expositis: & pruinæ arcto. i. ſub arctis. i. v[er] ſis in ſeptētrione p[ro]pe glacialē zonā: vñ cuiuſ tandem: tu ſopita. i. in uoluta gelu getico. i. p[ro]petuo quale e apud getas: vel durata i ſilicē: id eſt lapidē durissimuſ: & hoc gorgone. ſ. medusa: q[uod] vna e gorgoni bus dicitur: viſa: quā. ſ. v[er]idētes in ſaxa verti fabulabānt antiq[ue] poe tē: nequis. i. nō. vales: māſuſcere. i. māſuſtior fieri: Orphe⁹ mouit quercus: aphion vates thebanus: mouit lapides ad cōſtructionem ſcilicet mōrō thebanog: Ariō muſicus ille myteleneus mouit del phinas. i. piſces illos qui eū in dorſo excipientes in columne terris

Orpheus.

reddiderunt: & tartara. i. in ferne: senserunt catus orpheos. i. orphi-
cos quib⁹ orpheus euridicen coniugē suā ab inferis eduxerat & re-
ductā retinuerat si non retrospexit. Notē sunt fabulē de medusa
enī prius diximus: de orpheo & amphione sic dicit Horatius in ar-
te poetica. Siluestres hoies facer iterpresq; deorū: Cædib⁹ & victu
fœdo deteruit orpheus. Dictus ab hoc lenire tygres rabidosq; leo-
nes. Dictus & amphion thebanæ conditor vrbis Saxa mouere so-
no testudinis: & pce blanda ducere quo vellet &c. quomō euridicē
reduxit: docet Maro geor. iiiij. De arione vero A. gelliū legito) Tu
sup. es frigidior niue: corda sunt sup. tibi ferrea: sensus. i. affectiōes
humanæ: sūt sepulti sup. tibi vſq; adeo. i. intantū: & lumina mentis
sunt hebetata. i. obtusa tibi vſq; adeo: vt videare. i. videaris simili-
lma saxo albenti. f. cōiugis assyrię. i. vxoris loth in assyria residen-
tis q̄ fluxit. i. resoluta est in marmora. i. statuā salis q̄ marmora vide-
tur & hoc vultu verso. i. retrospiciēt & q̄ fugitua. i. cū fugeret spe-
ctat gomorrā ciuitatē illā: ardente. f. sulphure & igni: vt dicit gene-
sis. xix. (Sed q̄res quomō hec nota sint maxētio: dices nō dissonū
esse veritati eū cū fuerit litterarū peritus & rerū nouarū studiosus:
eam historiā ab egipcijs audiuiſle: quibus nō longe abest ea regio:
& qui iudeorū libros a. lxxij. interptib⁹ sub ptolomeo philadelpho
versos habuerūt) heu quianā. i. cur. sic Maro. Heu quianā tāti cīxe-
runt ethera nymbi tu toto supcilio. i. habēs totuū supciliū: sper-
nis cōtra geniū. i. naturalē inclinationē tuā: & cōtra morē iuuentē:
& contra molliciē tui sexus. f. fœminini qui mollior esse solet: & cō-
tra stēma. i. coronā nobilū tui generis) In stēmate enī oīm qui alia-
quid laudis in eo genere meruerūt: noīa & effigies p lineas deduce-
bantur: nos citabaturq; per lineas seu ramusculos: a quo & p quos
quisq; genus traxerat: quia ergo a decē regibus se catharina genus
ducere cōfessa est in primo hui⁹. bene dicit eā habere nobile stēma)
tu inquā spernis iperia regalia. i. sumā qualia regi: qui vñus oia re-
git: cōpetūt: ali demēs tu despicias. i. aspernaris blādimēta & minas
& tu perstas immobilis: aure surda. q. d. obturata. tu spolias vrbem
scilicet romanā ppter quodā ex militibus porphyrij & ppter regi-
nam: populo: tu spolias regē cōiuge. tu spolias ducē. f. porphyriū
militibus: & tu spolias regna cyrenēsia q̄ prius cyrena: ca dixit du-
ce. f. porphyrio qui illic pfectus erat: &. i. attame nos miseremur. i.
parcimus adhuc: & nos parati seruare te: alloquimur te mitib⁹ ver-
bis: aspice. i. attende: quātū genus Romanū valet pietate. (Hanc
laudē pietatis licet inique maxētius sibi vendicat: romani tñ princi-
pes oīi obtinuerūt: quo circa maro vt ab origine Iuliū cēsare pieta-

tem traxisse ostēderet: q̄ neam semp pium effinxit) Miteſce. i. effice-
re mitis patumper si pudet ſcriuire: tu regnabis mecum: habeto tha-
lamos. i. cubile coniugis extinctæ: tu videbis moenia romana: & in-
cedes regina pervrbem latiam. i. per romam q̄ caput latij est. Tu di-
gna cēſare marito. i. habere cēſarem maritum accipe (nos enī largi-
mur) illud regnum ſine bello & ſanguine. i. ſanguinis effuſione: qđ
cleopatra. i. vltima regina egipci: tua gentilis. i. de gente hoc eſt. p
genie tua: ambiit. i. ſuperbe & ambiſioſe petiuit: quodam. i. tempo-
re augufti cum aſtonio triſſuſo nuberet tumultu. i. bello tumultuo-
ſo: actiaco. i. quod in actiaco mari gestum eſt: vbi antonius & cleo-
patra in fugam versi ſunt. Maxentius ait ſic: & languet. f. conficit
& vritur. coeco igne. f. amoris excoecante miferos amantes. Illa. f.
catharina: vapulat. i. percutitur velut. i. ſicut ingens dorsum. i. ſco-
pulus vapulat. i. percutitur in mediis fluctibus: & nunq; vincit affi-
duis vndis. & sup. dixit. O maxenti deſine plura sup. proloqui ad
nuptias reconciliandas inter nos: quia nephas sup. eſt me nubere
iterum (non dum enim prior maritus defunctus erat: vnde ſubdit)
Nos nupsimus sup. xpo. manus incerto auro. i. habens aurū. i. an-
nulum aureū in ſertū: idicat me nuptam & vir. f. xps: & ſocer. f. de-
pater existentes alacres. i. laeti: parant mihi nunc coniuia in nitidis.
i. coeleſtibus mensis. ego ſubitura ſura hodie (hoc qnoq; ex re-
uelatione ſciuit) limen mariti: & aditura ſum hodie claros penates:
id eſt thalamos: e tenebris. Nec ſu dura: vt sup. dicis: ſed sup. ſeruo
fidem: tu aut̄ gaudeſ ſanguine: nō ego. & tu es auctor durifliss⁹ tā-
ti ſceleris. q. d. ego non cofului nec volui: vt quiſq; p me moriatur
ſed quilibet per fidem christianam ſaluetur.

Hæc vbi dicta, videns atrox immota tyranus

Pectora nec precibus flecti: nec verbere frangi:

Spe veneris posita iubet a lictore necandam

Necropolim duci. pullo velata cucullo

Atq; capistratis manibus de carceris antro

Truditur ambigua faciente crepuscula nocte.

Aemonius Chiron media iam parte ſub umbras

Iuerat: & laðæ funefatam pignora noctem.

Aere voluebant piceo: niger hesperus ore

F Baptista Mantuanus

pallidulo tristi per cœlum ascendere vultu
Visus. ab aspectu sceleris noua luna nephandi
Cornua substraxit: nubes teterima clausit
Aethereos ignes & conscia sidera morti.
Auditæ halcyones grauibus lamenta querelis
Spargere per littus: mœstosq; ad funera cantus;
Edere. & æquoreæ volucres dare fœbile carmen.
Est locus ad boream pelagi porrectus ad vndas
Densa vbi siluestrem faciunt spineta recessum.
Areaq; in medio. crebris ibi terra sepulchris
Surgit: & in tumulos fossæ cumulantur harenæ:
Sacra cadaueribus tellus: polyandrion Hellas
Voce vocat patria: nudis paßim ossibus albet
Vrticis vmbrosus ager grauibusq; cicutis
Et nigris ebuli baccis & olente Sabuco.
Campus iners & sepiuagis domus apta colubris.
Hos ingressa locos durus dum brachia lictor
Expedit inuertens manicas: dumq; explicat ensem
Sanguineum. virgo cœlum suspexit & ignes
Aethereos. taliq; deum sermone precata est.
Opater exiguae tanto pro munere grates
Soluimus: ingentes autem debere fatemur.
Tu grauibus pressam tenebris in clara vocasti
Lumina: tu manes tu das superare tyrannum:
Et modo tam vario functam discrimine tandem

Parthenices Catharinæ Liber IIII Fo.CIII

Ad palmam regnumq; vocas. da numine dextro
Egressus animo faciles: reditusq; secundos
In patriam cœliq; domos. hanc accipe mentem
Et prolem ne sperne tuam de fauce reuulsam
Ditis: & oranti famulæ tua limina pande.
Et si quando memor quisq; certaminis huius
Implorabit opem: pater exorabilis esto.
Finierat: subito cum vox audita per auræ.

Annuimus. secura veni. tum poplite flexo
Et crucis explicita per pectus imagine lictor
Verberat orantem gladio. pro cede cruenta
Lacriueum fluxit: tellus incanduit albo
Sanguine. lingua deum neruis delusa recisis
Personat: & moriens verba imperfecta relinquit.

Cæsa solo iacet atq; in cœlum vita recessit.

Chæc vbi dicta. Hic diuæ virginis martyrij cōsumationē & p̄ces
precūq; exauditionē diserte cōmemorat. Ordo ē. V bi. i. postq; hæc
dicta sup. fuerant a virginie: tyranus atrox. s. maxētius videns pe-
ctora sup. ca. ha. imota: nec flecti p̄cibus: nec frangi verbere: iubet
eam necandā. i. occidēdam duci a lictore necropolim. i. vt dixi ad
ciuitatē mortuorū ad locū vbi corpora sepeliebātur: & hoc spe ve-
neris. i. cōcubitus: posita. i. deposita. Catharina igis velata. i. tecta
pullo. i. nigro cucullo. i. indumēto rustico & vili: atq; manibus ca-
pistratis. i. habēs manus capistratas. i. capistro virgas: trudif de
antro carceris: & hoc nocte ambigua. i. cū die certatē: faciente cre-
puscula. i. tpa ea quibus nox diē pellere icipit. s. cut diluculū mane
dicitur qñ discerni lux diei a noctis tenebris. Chiron æmonius. i.
theſſalicus: hoc est signū sagittarij in quod chiron versus dicitur
fuerat iam media parte sub vmbras. i. incepérat occidere. Dicitur
enī vulneratus sagittis herculis sanguine hydrae tintis extindus:
& post nouem dies inter astra locatus. Vnde Ouidius. Nona dies

Sagittarij

T

aderat: cū tu iustissime chiron Biszeptē stellis corpore iunctus eras.
 Et cū supple pignora. i. filij: læde. s. castor & pollux: qui in geminorū signa trāslati singūtūr: voluebat aere piceo. i. suffusco noctē funestā. i. funere virginis cōtaminandā. hesperus. i. stella vesptina qui & vesperus appellat: niger. i. offuscatus: cum sit cādidiſſimus visus supple est ascendere per cēlū: quasi refugeret noctē visus est retrocedere. nō enī ascēdit tpe vespertino sed descēdit. nec cīcīt q̄ ascēderit sed q̄ visus sit ascēdere: ore pallidulo. i. aliquātulum palido: & vultu tristi. Luna subtraxit cornua noua. i. inouata lumine quo ad nos: ab aspectu nephādi sceleris: nubes teterrima. i. maxie atra clausit. i. abscondit: ignes æthereos. i. sidera: & p id est sidera cōscia supple visa morti: hoc est omnia visa sunt subtristia. sicut in resurrectione dñica: lēta. Halcyones: volucres ille marinæ in quas cęyx cum coiuge versi dicūt: quę tēpore summæ tranquillitatis: hoc est hyberno: in mari nidificant: sc̄reatuq̄ suo malū portēdunt audite supple sunt spargere per littus lamēta cum graibus q̄relis & edere. i. emittere cantus mœstos ad funera supple futura: & volucres æquoreq. i. marinæ vt fulicæ supple auditæ sunt dare carmēfle bile. i. querulosum. **E**st locus &c. More vergiliano (vt dixi) locū prius describit q̄ quid i eo actū sit dicat. Locus iḡ est ad boreā. i. septētrionē verius: porrectus. i. extēsus ad vndas pelagi: vbi. i. in quo: spineta densa. i. frutices spinarū illic dense crescentiū: faciunt recessum siluestrē. i. siluis obsitū & circū datum: & area. i. locus planus est sup. in medio: & terra surgit. i. tumet ibi crebris sepulchris: id est tumulis: & harenæ fossæ. participiū est a fodior. i. per fossos nem aperte: cumulatūr. i. aggeratur: in tumulos. i. ad cōstructionē tumorū: quæ supple est tellus sacra. i. dicata cadaueribus: & sup. quod hellas. i. græcia vocat voce. i. appellatione patria. i. græcia polyandron. i. multorū vitorum locū seu sepulchrū. Nam poly dicitur multū & andros vir: & polyandros multos viros habens. Latini etiā v̄surpant hoc vocabulū: vt legitur in officio recōciliationis violatæ ecclesiæ. Sane more vergiliiano relatiū subtraxit: & potissimū vbi dubites in quo genete ponas: an cū antecedēte: an cum sequēte. vt Eſt locus hesperiā grai⁹ cognomine dicūt: vbi eleganter subintellexeris quā: & grāmatice quem. sicut hic. Eſt locus quod polyandron græci dicunt: vel quē &c. Nota: est enim seruana regula: quotiēs relatiū inter duo substantiūa ponitur: si sequens est propriū: ipsum debere sequenti cōformari in genere numerō & casu: si appellatiū vtrius. maxime autem intercedente verbo substitutiō aut vocatiō sequēti adheret. Ager albet passus

Polyadriō
Relatiui
subtractio

Regula
seruana

Id est p singulos passus: nudis. i. a carne nudatis ossibus: & est vmbrosus vrticis & graibus. i. mortiferis aut magnis cicutis: herbis illis venenī vim habētibus: & nigris baccis. i. fructib⁹ ebuli illius fruticis: & sabuco arbore illa in locis desertis crescēte: olente: id est grauis odoris. Vulgus sambucū vocat exillis supple cāpus. i. locus capax & largus: iners. i. inutilis & desertus: & domus apta colubris. i. serpētibus sepiuagis. i. inter sepes vagari solitis. Virgo. s. catharina igit̄ hos locos (nā pro locis terrarū etiā locos dicim⁹). **Locus**
 vt primo aenei. Deuenere locos: & explorare locos &c. interea sup. dum lictor durus aut dirus: expedit. i. aptat brachia: inuertēs id est reuolēs manicas: & dum explicat. i. euaginat ensem sanguineum id est sanguinolentū: suspexit id est sursum aspexit cēlū: & ignes æthereos: id est stellas: & precata est dēū tali sermone. O pater supple coelestis nos soluimus: id est referimus exigucas. i. valde modicas grates: id est gratias pro tanto munere. i. pro corona & aureola martyrij: autem pro sed: nos fatemur debere ingentes: id est valde magnas supple gratias: quia tu vocasti sup. me pressam graibus tenebris: scilicet carceris aut vīta huius: in clara lumina. s. cōlorū: & tu das superare manes: id est inferos: hoc est spiritus infernales: & tu das superare tyrannū: scilicet maxentiū: & vocas tandem id est post magnum desideriū me functā. i. perfundā & liberatā modo via discriminē: id est periculo: scilicet precū/minarū/blanditiarū/tornētorum/ambitionū &c. ad palmā: id est coronā victoriae: & ad regnum: vt scilicet tecum regnē. **Palma** (Palma vt dicit plutarchus in problematis coronantur summi vīctores: nō quia semper vīreat: sed quia lignū eius cōtra pōodus renitatur: vt fortis cōtra aduersa) Da animo. i. spiritui meo: egressus id est exitus faciles: dextro id ē prospero & benigno numine tuo: & da secūdos. i. prosperos redditus id est ingressus in patriā & domos cōeli. accipe hanc mentē. i. aiam aut volūtate: & ne sperne: pro ne spernas: tuā problematūsam. i. liberatam de fauce: id est deuoratione ditis. i. platonis: hoc est demonis infernalīs: & pāde id est aperi supple milī famulæ tuæ orāti id est precanti tua limina. i. ianuā regni tui. Et o pater si quisq̄ memor huius: id ē mei certaminis implorabit quādo: id est aliquādo opem. i. auxiliū tuum: esto exorabilis: id est facilis ad exorandum id est ad im̄petrandū a te quod petierit. Finierat supple catharina sermonē: cum vox audita est subito perauras dicens supple. Annuim⁹. i. approbamus cōcedimus qđ petis: veni secura. i. seorsum a cura: tum. s. deinde lictor verberat gladio supple catharina orantem: & hoc poplite. i. poplitibus hoc est genibus eius: flexo. i. cur-

T ij

tatis. (Poples ē post genu sup suras. Peccat qui pplex sicut q̄ lo-
cuplex scribūt) & imagine crucis explicita .i. per explicationē dex-
terae facta: p̄ pectus. f. virginis a virgine. Lac niueū. i. cādidiſſimū.
fluxit p̄ cēde crūta. i. loco crūoris qui ex cādetali effluere solet. &
tellus incaduit. i. alba facta est: albo sanguine. lingua delusa. i. de-
fraudata: neruis recisis. i. intercisis: plonat dēū. i. laudē aut inuoca-
tionē dei. & ipsa moriē relinquit verba impfecta. i. nō pfecte. plata
& ipsa cāfa. i. decollata: iacet. i. derelinquit a lictore: solo. i. in terra
atq̄ vita. i. aīa in q̄ vita permālit: recelit in cēlū. Sic verg. in fine
ænei. de aīa Turni. Vitaq̄ cū gemitu fugit indignata subvmbras.

Affuit extēplo superum de sedibus agmen
Spirituum duplex: vnum quod corpore nudam
Suscipiat mentem: dulciq̄ ad sidera cantu
Transferat. exanimes aliud quod tolleret artus.
Insolita noua luce dies in nocte refulsi:
Atq̄ repentinum subito cum lumine fulgur
Emicuit ceu cum frangit caua nubila fulmen
Cum graui ardente succedit iulius æstum.
Euolat attonitus lictor: trepidiq̄ ministri
Corripueret fugam. toto symphonia cēlo
Spargitur. & mixta vocum dulcedine carmen
Astra petit. sensimq̄ abiens discedit ab aure.
Visaq̄ per cēli tractus ascendere nubes
Lucida: persimilis soli lucentior astro
Luciferi: & claro rutilantem lumine caudam
Ducere & ignis ero ferti vltra sidera cursu.
Et caput insertare polo. patuere tonantis
Atria. curuatus læto pater obuia vultu

Brachia diffundens reduci dedit oscula nata.
Et triplici claram radiauit sidere frontem.
Altera sp̄ititum legio collegit ab hortis
Balsama iudæis aloes myrrhaq̄ liquorem:
Ablutosq̄ vadis artus & odoribus vnctos
Aereum per iter rubri trans æquora ponti
In montes arabum summæq̄ cacumina Sinæ
Transtulit. & corpus pario clausere sepulchro
Quod superum fecere manus: Opobalsama semper
Marmor odoratum sudat: quibus ægra iuuantur
Corpora: difficiles isto cæromate morbos
Indigenæ pellunt. sacros Alabastra liquores
Atq̄ salutares lachrymas oleiq̄ fluentis
Accipiunt guttas. membris honor iste sepultis.

FINIS.

Caffuit extēplo. In hac vltima parte describit auctor admirabile
diuē virginis sepulturā. **O**rdo est. Duplex agmē. i. duplex exer-
citus qui ductu dei agit: spirituū. f. beatorū: affuit extēplo .i. illico
post decollationē catha. de sedibus superū p̄ superorū: hoc est cœle-
stium: vñ sup. agmē fuit: qđ suscipiat mentē. i. animā nudam. i.
nudatam corpore: & transferat. i. transportet ipsam ad sidera sup.
cū dulci cantu. Aliud pro eo qđ est alterū sup. agmen: affuit: quod
tolleret. i. asportaret: artus exanimes. i. mēbra sine aīa hoc ē demor-
tua. Dies noua. i. claritas diei nō vulgaris refulsi in nocte: luce iso-
lita. i. inconsueta. Atq̄ fulgur repētinū. i. claritas cœli repēte ex or-
ta: emicuit: id est resplēdit cū subito lumine: ceu. i. veluti. qñ: ful-
men frangit. i. disruptū: nubila caua. i. nubes vētofas: sup. tūc: cum
iulius. i. calor iulij mēsis succendit estū ardente. i. ardorem estiuum
Lictor attonitus: id est stupefactus: euolat: id est subito cursu se-
cripit: aut proripit: & ministri. f. lictoris: trepidi: id est p̄ timore
T iii.

F Baptista Mantuanus

trepidantes & festinantes: corripiuere. i. simul arripiuere fugā. Simphonio. i. consonantia seu concentus angelorū spargitur toto coelo: & carmē. i. canticū laudis & letitiae: petit astra. i. extollitur ad astra & hoc dulcedine. i. dulci modulatione vocū mixta. i. admixta: & ipsū carnē abiens. i. discedēs sensim. i. paulatim ita q̄ sensu percipi posset: discedit ab aure. s. fugietū: & nubes lucida. i. clara & splēdida p̄ quā aia catha. denotatur: vīla est ascendere per tractus coeli existēs p̄similis. i. valde similis soli: & lucētior. i. resplēdētior astro luciferi. i. stellae matutinę. & vīla est ducere caudā rutilantē. i. coruscantem: claro lumine. & ferri. i. assumi: ignifero cursu. i. quo ignis ascendit yltra sidera. i. ultra ccelū stellatū: in empyreū. s. & vīla est insertare. i. inserere & imponere polo. i. coelo: caput. Atria tonatis id est penetralia dei altitonatis: patuere. i. aperta sūt vīla. Pater. s. celestis: curuatus. i. inclinatus & diffundēs lāto vultu. i. hilaritate vultus: brachia obuia. i. obuia protēsa: dedit natae. i. filię: hoc est aie diuę virginis: reduci. i. reuertenti: oscula. & radiauit. i. exornauit p̄ diademate: clarā frontē. s. virginis: tripliū fidere id est tripliū aureola. virginū: martyrū: & doctorū. Altera legio. i. secūdū agmē angelorū ad sepulturā demissū. collegit ab hortis ius deis. i. arabicis. balsama & liquores aloes & myrrhe. quib⁹. s. cōdiūtur v̄ta putredine conseruent̄ defūctorū corpora: & trāstulit. i. trāsportauit: artus. s. catha. ablutos vndis. i. aquis fluvialib⁹: & vñctos odoribus. i. vnguētis p̄ iter aetē: trans equora rubri pōti. i. maris: in montes arabū & in cacumina sinæ sup. montis: vbi mōses p̄ces diuina suscepit. & clausere corpus. s. catha. sepulchro pario. i. de marmore candido quale in paro insula plurimum est: qđ sup. sepulchrū man⁹ superū. i. cœlestiū spiritū fecere: & ita laus sumitur a materia & artificibus. Marmor. i. sepulchrū illud marmoreū: odo ratum. i. vnguentis imbūtū: sudat. i. distillat: semp opobalsama. i. succos balsami: quibus corpora egra iuuantur. i. leuantur ab egritudinibus suis. Indigenę. i. homines inde. i. ex eo loco natū: pellit isto cōromate. i. vnguēto: morbos difficiles sup. curatu. i. qui alioquin curari non possint. Alabastra. i. vasa vnguētaria ex alabastro accipiunt sacros liquores. i. ipsi conseruant in alabastris sanctum oleū ex sepulchro diuę virginis & martyris defluens: & accipiūt la chrymas salutares q̄ pro. i. guttas olei fluētis. i. ex sepulchro manūtis abunde. Iste. i. istiusmodi honor est mēbris sepultis. s. diuę virginis: & per eam acclamationem claudit auctor opus suum. Et nos quoq̄ finem facimus.

Deo gratias.

Francisci Cereti Patiensis Iuris Pōtificis Scolaris **C**Exādescere ē
ita & inuidia in-
flammari.
CRhodij foci
sunt qb⁹ herculi
cū execratōib⁹
sacrificaſ v̄t pri⁹
dictū ē: sūt ergo
maledici & exe-
cratiui.

INDE quid tantū iuuat excandescere lector!

Et Rhodiis Linguax ponere sacra fociſ:

Thersitæ similis sine sensu & mente loquenti

Cur facis in Vatem verba Canina pium?

En merito sceleris tanti dabis improbe poenas;

Edere scis grauius q̄ maledicta pati.

Liuide si nescis Superum Regina Poetam

Hunc souet: & Costo nata parente Dea:

In quarum Laudes quantum certauerit: arte

Pindarica fulgens testificatur opus.

Nulla erat (infandum facinus) reuerentia cœlo:

Squalidus inculto numine Christus erat:

Hic pius ad sedes hominem reuocauit olympi:

Restituens nostro mystica Sacra deo.

Protulit in lucem veterum monumenta parentum:

Quicquid & a Christo lex noua nostra capit.

Ergo tuos tandem mores depone ferinos:

Et me mori vatis pectore nomen habe:

Detur & Euripidis versum transfette sepulchro

Qui suit Aemathio conditus ante solo:

Nulla ætate tua o vates monumenta peribunt

Fatidicæ Mantus; Virgilisq̄ nepos,

FINIS

CThersitē pri⁹
descripsimus vt
index monstrat

CEdere. i. emit-

tere maledicta: q̄

stult⁹ pati negt.

CPidar⁹ summ⁹

lyric⁹ apud græ-

cos.

CInculto numi-
ne: honestis. s.
carminibus non
dum culto.

CReuocauit ho-
minem. i. studiū
humanū ad dei
laudes.

CFerinos. i. ad
feras p̄tinētes.

CEuripides tra-
gic⁹ poeta claris-
simus.

Solo æmathio

i. terra thessalica

CFatidicæ māt⁹
& mātuę pri⁹ me-
minim⁹: idicē se-
quere.

CNepos virgin-
ij quia compa-
triota dicitur.

F. Baptiste Mâtuani Carmelitæ Theo
logi: aureum contra impudice scribentes
opusculum: familiariter explicatū. Quod
vbi venundetur finis indicat.

Iodocus Badius Ascensius Nicolao de queru artium bonarū ad modū perito: & amico inter primos dilecto. S.p.D.

pusculi huius aurei quod Baptista Mātuani Alter togatorū
o homerus: contra impudice scribentes edidit explanatiūculā
tuo nomini Nicolae suauissime nuncupat amvolūim: q̄ nō
solū litterature cultioris quæ hic plurima ē sed & moris & sermonis
pudici obseruātissimus hactenus vixisti. Quocirca tametsi tute hinc
parū addiscas: tamen quia scientē monuisse quādoq; profuit ptiūq;
meārum duxi amoris in te mei qualem cunq; significationē facere: li
benter patiare negligētores sub tui nominis prefatione cohortatos
et imperitiores eruditos. Tantum volui. Vale Ex lutecia parthiſorū
ad quartum idus octobris. anno 1499.

Quedam prenotatiūculæ in sequens opus.

poetæ vitam in parthenices marianæ prenotaciūculis recitatam
m⁹ Titulus operis est. F. Baptiste Mantuani Theologi: contra impu
dice scribentes: carmen.

Qualitas carminis est elegiaca hexametro & penthametro cōstā
ita vt plerisq; vndeū pedū carmen videatur: Nābinis quibusq; ver
sibus fere sententia clauditur: aut priorē pentametro suspensa per se
quens terminatur: quocirca cū facilis sit ordo superfluū fore ipsum
colligere. De hoc genere sic ait flaccus in arte. Versibus impariter iū
etis querimonia primū: post etiam inclusa est voti sententia compos
Quia ergo quosdā leues impudice scribere & propterea grauiū poe
tarum nomine floccipendi conqueritur: bene hoc carminis genere vti
tur cuius legem in epigrammati latius executuri sumus

Intentio auctoris haud dubie est poetiken profitētes ab impudico
sermone ad castiorem auocare: vt sint in precio carmina casta suo

Numerus librorum nō est hic querendus: vnuis enim est libell⁹ vniō
num modo non mole sed virtute atq; decore estimandus.

τελος.

Rerum & Verborum Index

Indicill⁹ retū verborūq; in hui⁹ Delebile	fo.v.
opuscūlī cōmētariis annotādorū Dignus	fo.xv.
H Byssus folio. ix. Dilutum vīnum	fo.xiii.
Achidalia ven⁹ fo. iii. Dirce	fo.x.
Aconitum fo. xiij. Dione	fo.vi.
Agrorum species fo. xviii. Effeminatorū execratio.	fo.ix.
Aiunt de quibus dicatur fo. vii. Elogium	fo.xii.
Ambrosia fo. vii. Erebus	fo.xviii.
Amomum fo. xv. Ergastulū & Ergastulus.	ibidē.
Apollo heroici carminis auctor Erucasalax	fo.viii.
seu inuentor fo. iii. Facies	fo.xviii.
Apollinis ministri fo. xiii. Festorum casta obseruatio	fo.vi.
Arma fo. iii. Figura	fo.xviii.
Aqua fo. xix. Fons	fo.v. & xix.
Asphaltus fo. x. Fornices	fo.vi.
Aurum fo. xviii. Frons	fo.xii.
Aureum fo. iii. Garrulitas	fo.xiii.
Bacchus fo. viii. & xiii. Gremiū & sinus	fo.xii.
Bacchi ministri fo. xiii. Hedere	fo. viii.
Bacchis fo. eodem Helicon	fo.vi. & vii.
Cadauer fo. v. Hermofroditus	fo.ix.
Carminis heroici inuentor. fo. iii. Heroes	fo. iii.
Castella fo. xix. Hippolytus	fo.xix.
Castitas poetarum fo. v. Incestus & incesto	fo.v.
Castitas festorum fo. vi. Indigetes	fo.xvii.
Castitas vatuum fo. vi. Insanivates	fo.x.
Celi decem fo. xviii. Iuuentus & iuuenta	fo.xiii.
Cereris ministri fo. xiii. Lacus	fo.xix.
Cicuta fo. viii. Laurus	fo.vii.
Ciuica corona fo. viii. Laurea	fo. viii.
Cypria venus fo. iii. Lemargia	fo.xiii.
Cyprie virginēs fo. iii. Liber	fo.eodem
Corone diuerse fo. viii. Libethrides	fo.vi.
Cupido fo. v. Lymphatum	fo.xiii.
Cura fo. iii. Lyrici	fo.x.
Daphnes fabula fo. vii. Lucretia	fo.xii.
Dapes fo. vi. Lucifer	fo.xviii.
Dari fo. iii. Lupanar	fo.vi.
Dedala terra fo. xviii. Lustra	fo.xii.

Aa. ij

Rerum & Verborum Index

Manes	Folio. xviii.	De Q non sunt annotata
Manus manū	Ibidem.	neq; delittera R.
Mare mortuum	fol. x.	Salax.
Merum vīnum	fol. xiiii.	Salmacis
Meracum	folio eodem.	Sancti
Ministri musarum	Ibidem.	Sanctum
Mimallones	folio. xiii.	Ibidem.
Mnemosine	folio. vii.	Sanies
Musica	fol. xiiii.	Scortum & Scortes
Musæ	folio. vii.	Sermo & vox
Musarum ministri	fol. xiiii.	Silua
Muralis corona	folio. viii.	Syllogismus
Naualis corona	Ibidem.	Sinus
Nerui	folio. xv.	Singularis numerus
Numerus singularis	fol. xi.	Sophia
Oleagina corona	fol. viii.	Species
Olympus	fol. viii.	Spicula
Optandi verba	folio. vi.	Spurcum
Orgia	folio. iiiii.	Suburbia
Orcus	fol. xiiii.	Sus
Orpheus	folio. v.	Taxus
Ofiris	folio. iiiii.	Tetricus ca. cum.
Oualis corona	folio. ix.	Thyas
palma	folio eodem.	Triumphalis corona
perstandū in metaphora	fol. iii.	Vadum
penelope	fol. xix.	Vatum in sanse
pharetratus	folio. vii.	Vatum castitas
phocis	folio. x.	Venus cypria
pierides	folio. vi.	Vena
poetarum castitas	folio. v.	Verba optandi
poeſis & poema	fol. iiiii.	Virgines cyprias
poetice	folio eodem.	Virgo
poeta	folio. xiii.	Villa
promo	folio. xiiii.	Vitæ honestæ auctoritas
promus	folio. xii.	Vitreus fons
prophano	folio eodem.	Vox & sermo
prostibulum	fol. v.	Vrbs & suburbium
priapus	folio. vi.	Vultus & facies
procax	folio. ix.	Deceteris nō sunt annotata.
	fol. xiiii.	τελος.

Contra impudice scribentes Lib. I Fol. III

Fratris baptistæ Mantuani Carmelitæ heologi
contra poetas impudice loquentes carmen.

Vnt quibus eloquii datur aurea vena poetæ:

Sed cadit in sordes inficiturq; luto.

Nam cypric curas & olentia gaudia ponunt:

Claraq; tam foedo mergitur vnda lacu.

Hoc decus hoc animis carmen cælestibus aptum

Rebus immundis degenerare nephias.

Dona dei carmen nitidum: facundia prestantis:

Mittitur ex astris a superisq; datur.

Est tuba Romane fidei legumq; poesis:

Quę canat heroo sacra deumq; pede.

Vnt quibus eloquii &c. Sunt inquit quib; natura diuitē venā
in carmina dederit: quicq; egregiā laude cōsequerentur: si ma-
teriam dignam poeta assumerent eāq; nō lasciuis verbis inficerent.
Dat ergo statim principio egr; giā doctrinā benignitate soli' nature
neminē bonū ēē: neminēq; laudatū. Nā multi licet bñ dicēdienā a
naturalis ceperint/gatamē eā ad lubrica lasciuaq; cōvertūt nihil ve-
re laudis meretur. Vtī aūt aptissimā trāstilatione. Nā facilis illa vber-
tas dicēdi venavocatur/eo q; suapte naturaverba per eā veniāt neq; Vena
extorqueātur. Nā in oībus q; profluūt vena dicimus. Aurea autē vena
in metallis preciosissima est. Vnde quicquid bellū & pulchrū precio Aureum
sumq; est aureū vocatur vt aurea venus. aurea coniunct. sic iigif aurea
vena. i. ppulchra & p. elegati vena dicēdi. Neq; a natura abhorret lo-
cutio. Nā reuera in metallis vena est. Quin et ipsa metalla terrarū ve-
ne dicūt. Vnū in geor. de italia. Hec eadē argētirios erisq; metalla.
Ostēdit venis atq; auro plurima fluxit prestat aūt docte ī metaphorā perstat in
nā sicut mūdius purgatiūlq; nihil est q; aurea vena: vt qua aurum pur metapho-
ratū formacibus effluit: ita obſcenū atq; fetidiq; nihil est luto. Graui ra-
ter ergo peccant & inscīte agunt qui aureā ingenii venam sordibus
obruūt. Bene dicit datur quia que nobis gratis aut dei aut naturæbe Dari

F. Baptiste

Mantuani.

nigritate cōserūtur dari dicunt: vnde Teren. in prologo andriæ. Id sibi negoci credidit solū dari: populo vt placeret quas feciss̄ fabulas Et thraso in eunicho eius dē. Est istuc mīhi datum profecto. vt grata sint que facio oia. Ordo est facillimus qualis in hoc carminis genere esse debet. tamē vt vel pueruli eum ad manū hebeant faciant talem. Sūt poete quib⁹ datur vel a fatis vel a natura aurea vena eloquii. i. op̄tim⁹ stilus dicendi: sed ea aurea vena cadit in sordes. i. in sordidā māteriā & inficiā. i. obruitur & cōtamināt luto. i. sordibus argumēti qđ assumunt. probat. Nā ponūt. i. describūt & componūt curas. i. amores & cupidines cyprie sup. deae. i. veneris que in cypro potissimū colitur. & gaudia olentia. i. vina & comedationes que olent nīdore. Et clara vnda. i. purior ille fōs poetic⁹ mergitur tam foedo lacu. i. tā sor didis rebus qđ scribūt obruitur lumē illud æthereū igenii. Nephias autē est degenerare. i. ad ignobilē vt litatē protrahere in rebus imūdis hoc dec⁹ & hoc carmē qđ benignitas nature cōtulit aptū. i. quadrās & cōueniēs & cōiūctū celestib⁹ aīs. (Quia vt Iuue. dicit. Sēsum a cēlesti demissum traxim⁹ arce) nitidū carmē & pīstas facūdia (qđ duos sūt) dona dei. mittitur ex astris benignitate astro& & toti⁹ naturalis cōgētiae. & a superis. i. a deo abs quo oē bonū qđ nature habenas tēperat poesis. i. pīars pīoetica ē tuba. i. pīconiū legū & fidei Romane. i. xpīa ne cui⁹ Romanus pōtifex in tertis caput & pīses habet. Quātuba canat. i. canere debeat heroo pede. i. heroīcīs carmīb⁹ sacra & deū. i. sacra dei vel sacra. i. es qualsī sacras & etiā deū iſpm. vt more poetarū principē sacratū terū subiūgit. Cyprie curas. Affectare dicit cyprie poti⁹ qđ veneris. Nā ven⁹ celestis est honestiqđ cōcubit⁹ cestū gerēs Vñē Natīs ven⁹ alma creādis. hic & Lucreti⁹ eā oīm. pīdu&tricē pōit dicēs Aeneadū genitrix hoīm diuīc⁹ voluptas Alma ven⁹ &c. Et a Virg. vocat diuīa creatrix. & vt opinat Ser. ipsa quocqđ est mater deū. De vere ergo hōesta possūt hēri carmia. Sed tres sunt veneres: quarum qđ cypria dicit ex genitilib⁹ celi & spuma maris pīgenita & in cōcha cyprō adiecta dicit. vbi reuere a mira libidīs vis regnauit. ven⁹ qđ sumo pere culta ē. Vñ Hora. Sicut diuīa potēs cypri &c. & Virg. dicit ē i. cypro habere suas. i. proprias sedes. Vñ ē illudi prio aenei. Ipsa paphum sublimis abit sedesqđ reuosit Letas suas: vbi tēplū illi cētūqđ sabao ture calent are fertisqđ recētib⁹ halāt. paphū ei vrbs i cypro est qđ Cicero ad sextiliū sic docet. Oēs tibi cōmēdo cyprios sed magispaphios h̄z ergo i cypro suas sedes. Nā illuc primū vt dixi ex mari appulī ē dicit Vñ. Tibull⁹ & faueas cōcha cypria vecta tua. hic & kūt pīapse iā u dixit theocrit⁹. & cyprogeia ēt appellāt & cypria. Libido aut̄ & lasciu

Cypria
Venus

paphum

Contra impudice scribentes Lib. I Fol. IIII

mores ei⁹ gētis illā sibi asciverūt. Nā virgines cypriæ nō aīi nubebāt qđ Virgines cy ap̄d portū aduenas excipiētes cōcubitib⁹ dotes lucrarēt. Scriptū aut̄ pīrīa est i ea historiā quā prisci sacrā appellāt Venerē artē meretrice cātuēisse auctorēqđ mulierib⁹ i cypro fuisse: vt vulgato corpe quātū facerēt ne sola ipudica & virorū appetēs videref. Lactati⁹ etiā autor est ēa mere triceā artē isti tuisse Herodot⁹ aut̄ ait atīqssia oīm tēplo & veneris fuisse duo primū Ascalone vrbe assyriæ secundū i cypro vbi lege cautū fuit oēs mulieres semel saltē i vita in honorē veneris eo in tēplo cū alieno viro cōcuberēt. qđ ergo tāta i cypro luxuries ēvt secūdū Vir. cētū aris assidue illic colatvbi & paplū oppidū & idali⁹ mōs & amath⁹ & sexcēta alia loca veneri sacra sūt scīadeo vt cypria & cyrogenia id dedicat bñ diligēs poeta elegit nomē rei cōueniēs dicēs et cypriæ curas. Bñ aut̄ dicit curas Nā ven⁹ curas iūcīt vt & achidalia scīdm Ser. dīa Xoo^c Cura enī cura ē Virg. mīltis locis. pī amore curā posuit vt i principio. iii. aene: Achidalia at regia graui iādudū saucia cura & i. vi. Curā nō i pīa imorte reliquūt et horari⁹ i poetica. Musa dedit fidib⁹ dīuos puerisqđ deo& & pugilē victorē & equū certaie primū Et iuuenū curas & libera via referte. Do let ergo poetæ qđ relictis deis & pueris deo& oēs nūc iuuenū curas et olēcia gaudia hoc ē via canāt dicūt autez scīdm Ser. cure qđ cor vrant vñ aenei. iii. Vuln⁹ alīt venīs & cēco carpī signi. dona dei carmē niti dū. appositiō ē. dicit nitidū carmē qđ sordidū & lasciuū ab hoi nascit dicit pīstas facūdia qđ. pīsapiētā dirigif. Nā vt dicit Hora. Scribēdi re pīstas fa cētē sapē & pīcipiū & fōs rētib⁹ sōrtice poterūt oīndere charte &c. cūndia Ut aut̄ docet Cice. pīnciosa est eloqntia vbi desit sapia sed nihil pīnciōlū a supis dāt poēsis ē tota cōpō poetæ. poēma quod quis op̄. poētice i pīa ars qđ poēsis dicit. Canat. i. caner. debeat. quō Vallet. op̄ poēsis tatuua verba posita sepe dōcet. vt faceres. i. facere deberes. fecisses. i. poēma fecisse debuisses & sic de aliis. Heroo pede. i. quo heroū gesta canūt. poetice heroes atīlū ex deo& hōe natī: vel qđ corpe mortalē eternī atēmerū Optatiua erūt uōs gesta hexamētri scribūt versib⁹ qđ sublimēs sint diuīas verba qđ & hūanas pīsonas loquētes introducāt heroīcī vocāt. Quibus ho Heroes mer⁹ in iliade & odyssēa. Virg. iñpāneide. Stachius i thebaide vīsūt

Carmina quē sanctos deus ipse parauit ad vīsus

Impīamortiferi carminis arma facis.

Quid maculas turpi diuīa libidine dona

Quid teris immundo munera tanta pede

Aa iiiii

F. Baptiste

Mantuani.

Non ista Hieremias docuit: non Thracius orpheus

Non ita lessi regiam musa senis.

Sancta prophana ris celus est delebile multo

Verbere: suppicio culpa pianda graui.

Vita decet sacros & pagina casta poetas:

Castus enim vatum spiritus atq; sacer.

Si proba vita tibi lasciuiaq; pagina: multos

Efficis incestos: inueni remq; trahis.

Verba mouent animos: oris lasciuia pectus

Pulsat: & in venas semina mortis agit.

Carmina q; sanctos. Clariora sūt q; vt ordinē colligā prgit quo coepit
Docetq; verecūdā maxime decere carmia. De⁹ inquit parauit caria
ad sanctos usus. hoc est ad laudes diuinās & ad virtute excitādam Est
aut̄ vt docet plinius ipe Apollo autor & iūētor heroici carminis. Nā
oracula phebi & carmia Sybillina heroico pede costabāt. Vñ Horati.
Sic honor & nomen diuinis vatib⁹ atq; carminib⁹ venit. post hos
isignis Homer⁹ thyrteusq; mares aios in martia bella Versib⁹ exacuit
dictē per carmia sortes. Et vite mōstrata via est: & gratia regū. pieris
tētata modis ludusq; repert⁹. Et lōgōz operū finis: ne forte pudori:
Sit tibi musa lire solers & cātor Apollo De⁹ ergo parauit ad sanctos
vi⁹ carmia q; tu facis ipia arma. i. iſtrumēta mortiferi carmis. p qd. s. ilu
xuriā & libidinē quod ē mortale vitū ferimur. Armasūt cuiuslibet ar
tificis iſtrumēta. vt agricole armasūt aratru sarcula matre bīdētes. Su
toris forme & scalpra. tōsoris peluis & nouacula. Militis gladi⁹ & ſcutū
Immūdo pede respicit ad carmē qd pedib⁹ cōſtatſicut ergo pedib⁹
rez quā vilē & foedā iudicam⁹ cōculcam⁹ ita ī mūdo pede teris tanta
hocē diuinā munera q; ſic luto iuoluis hoc ē lasciuia canēdo abuteris i
geniū virib⁹ Hieremias notior ē q; vt plura de eo dicā eſteni iſ hieremi
as. cui⁹ libri extāt i biblia nrā q; carmie pl̄ra cōſcripſit vñ ipe poeta nrā
i apologetico cōtra eos q; carmia dānāt Dicite hieremias ſāt⁹ At ipe
nūteris threnos ſcripsit quo ḡne poematis prim⁹ Simonides ap̄d gre
cos ſyls dicit⁹ &c. Orphe⁹ Thraci⁹ a virginio quoq; dicit. Fuit eni ex

Apollo au
ctor heroi
cicarmis

Arma

Orpheus

Contra impudices ſribentes. Lib. I Fol. V

Thracia vñ ex antiquissimis poetis q; ex doctrinis egyptiorū pluria
ſumpſitq; cū iudaica ſcriptura conueniunt. Virtutem & ciuiles mores
docuit. Vnde Horati⁹ i arte poetica. Siluestres hoies ſacer i terpresq;
deoꝝ. Cedib⁹ & victu foedo deterruit orphe⁹. Dicit⁹ ob hoc lenire ty
gres rapidosq; leones. nō igif Orphe⁹ q; honeſte vite p̄cepta & deoꝝ⁹
laudes carie collegit: ita docuit vt ſc̄z canas tā turpia tāq; impudica. Nō
etiā regia musa ieffei senis. i. Dauid. ppheta diuin⁹ q; ex ieffes radice
natus ē. Ieffei aut̄ a noiatiuo ieffe⁹ q; a ieffe formaſt a crete crete⁹. Sctā
pphanari &c. Facit ſyllogismū qui fit vt docet Serui⁹ ex ppropositiōe al
ſumptiōe & cōclusiōe. ppropositio: quā maiore vocat elt. Quecūq;
ſctā & ſacra ſūt nephas eft pphanari. Aſſumif ſiue ſubſumif i minore
ſic. ſpiritus vatum eft ſact⁹ & ſacer. Concludif ergo ſpirituſ vatum ne
phas eft pphanari. Et iterū. Quecūq; ſacta & ſacra ſūt nephas eft ppha
nari. Carmina ſūt ſancta & ſacra. ergo ea nephas eft pphanari. Maior
nota eft. q; illud ſactū ē quod pollui nō licet. Minor patet q; aſpūs va
tū diuinus eft. dictū eni est dona dei carmē &c. Et Ouidi⁹ Eſt deus i
nobis agitatē caleſcim⁹ illo & c. pphanari eft fieri pphanū. ppha
num autē dicit quod pcul debet eē aphano & a templo deoꝝ. vt pote
qd execrable ipūq; eft & cui i terdictū eft piorū cōciliis Scel⁹ delebile
hic poti⁹ necessitudinē q; pſſibilitatē aſtert. Vñ nō dices ſcel⁹ delebi
le quod pſſit deleri vel quod aptū eft vt deleat vel quod facile ē dele
tu ſed quod debeat deleri multo verbere nedū verbis. Efficis iſestos
i. nō castos ab eo eni quod ē cast⁹ ſit iſestos. a. um. et verbū iſestos quod
eſt cōtamino & polluo. vt. vi. eneī. Totāq; iſestos funere classem poſ
ſet etiā dici a cefto veneris cīgulo quo legi time nubentes cīngū. Vñ
ecōtrario iſestos dicūtur cōcubit⁹ nō qui p̄ter legē ſit q; cōtra legē ſit
vt cū cōſāguineis aut veſtalibus quas vulgo moniales vocat. Inven
rem. i. in luxuriā & libidinē. Docet ergo nō ſatis eſſe levitā poetarū eſſe
caſtam. imo oportet vt verba etiā caſta ſit. Vñ yideſ iprobarē illud
Catullianū. Caſtu eē decet pī poeta Ip̄m: veſſiculōs nihil necelle eft
Qui tū deniq; habēt ſalē & leporē ſi ſūt molliculi ac partū pudici. pro
batq; nō ſatis eē qd Adrian⁹ ipator de Voconio poeta ſic. pſiteſ ſaci
u⁹ veſlu mēte pudic⁹ eras et quod Oui. deſe dicēdo. Credē mihi mō
res diſtāt a carmie noſtroviſa verecūda ē muſa iocola mihi & Martia
lasciuia ē nobis pagia: vita p̄ba ē. ex quo verbo iſet poeta ſubſumere
Si. p̄ba vita tua ē lasciuiaq; pagina multos efficis iſestos iſeſteſ ſi tra
hīſ. Si iqt forte tute glaſciua ſcribis caſt⁹ es: lectorē tñ i fraudē illicis
Qui averba mouēt aios. oris lasciuia pect⁹ pulsat: & i venas ſeia mor
ti. agit: Vñ luuenalis. Quod eni nō excitat ingue Vox blāda: &c.

pphanor

Delebile

Incestus

Inceſto

poetarū
caſtas

F.

Baptistē

Mantuani

Improbus has sordes in carmina semi nat orcus
 Cui studium mentes cōmaculare p̄fas.
 Non secus acutum si quis vult ledere fontem
 proicit in dulces putre cadauer aquas.
 Hoc animaduertas quicq; poemæa condit
 Est opus: astygio fer procul amine pedem.
 pelle pharetrati cum matre cupidinis arcum
 Atq; dioneo subtrahe colla iugo.
 Mater adulterii venus est stupriq; repertrix
 Atq; lupanar ifornicibusq; fauet.
 Casta dei genitrix. castus regnator olympi
 Mens capit ambrosias non nisi casta dapes:
 Lex venerem festis verat exercere diebus
 Sacra ministrorum corpora castavolunt
 pierides castæ: castæ libethrides vndæ
 Tota pudicitiam vera poesis amat

Orcus

Improbus has sordes. &c. Orcus cognomē ē fluuii ifernalis: dicti eo q; opt
 et dicitur iuramētū elygia ei palude dii cui⁹ iurare timet & fallere nu
 mē orit: & fm Home. ipeneū flumē thessalie manat nec ab eo recipit
 s̄upnatās breui spacio portatū abdicat. vñ qa e mōtib⁹ sulphureis&
 piguib⁹ nascit: ab iferis orit dī. Verū latini suā etymologiā fecuti: or
 cūq; virgū ab virgēdo deducūt & p̄ deo ifernali accipit: vñ hic pro
 spūmaligno capif q̄ saluti hūane iuidēs mittit has sordes in carmia.
 Nō sec⁹ ac vitreū &c. Vitreū fontē duplii de cā dixit & pp̄ter colore
 estei aqua nō turbida vitrei coloris. & pp̄ter lypmiditatē: qa vt vitrū
 ita aqua mūda pellucet. Dulces aquas. quales vt plurimū in fontib⁹
 vel dulces. i. cōueniētes & amabiles. Sicut dulce satis humor: depl̄sis
 arbut⁹ hedis lenta salix foeto pecori. Fōs dicit q̄ aquā fundat. Cada

Vitreus
fons

Fons
Cadauer

Contra impudicesribentes. Lib. I Fol. VI

uer dicit a cadēdo. vñ & caduci dicūf. Multe aut̄ fūt apud ignaros ri
 dicule etymologie. qb⁹ etiā docti illisi sunt: vt Testamentū testatio
 mētis. Auat⁹ audius eris. parc⁹ par arce. cadauer. caro dataverib⁹
 & multa alia. Hoc aia duertas. Ordo est. opus ēt tu q̄cūq; cōdīs car
 mina aia duertas. i. aio cōplectaris & cōsideres. hoc videlicet q̄ orci
 seminat sordes in carmia. q̄q; poemæta inficiūt lascivis carminib⁹
 sicut fons pur⁹ cadauere. Fer pedētuū. pc̄l a stygio. i. ifernali amne.
 Hoc ē p̄spice ne orco duce in sordes irruas. pelle pharetrati: cupido
 filius veneris an oris de⁹ in altera manus sagittā ignitam in altera flā
 mā hz. vñ qui a pharetrā que sagittarū theca est portat. pharetrat⁹ di
 citur. Vñ Ouid. Abeas pharetrate cupido. pelle arcū cupidinis pha
 retrati cū matre. i. cū venere. Hoc est tolle cōcupiscētiā veneris & etiā
 rem ipsam. Et subtrahe colla tua Dioneo. i. venereo iugo. Dionēū in
 quit Ser. ad illud in bucolicis. Ecce dionei processit cesaris astrū/lon
 ge petitū est epithetū a dione matre veneris. quod quidez verū. si ad
 Cefarem vt apud virgilū referatur. Quia Iulius cesar per longā ppa
 gationē a Iulo originē duxit. Iulus ab ænea. Aeneas ab venere. Ve
 nus a dione. proprie hic ergo Dioneo iugo dixit: Quia ven⁹ diones
 est filia. subtrahe colla iugo/notū est & cōmodatitū hemistichii. p
 pertius. Dū licet iniusto subtrahe colla iugo. Mater adulterii &c. pro
 batū est in illo verbo Cypria. quomodo adulterii & stupri inuētrix sit
 adulteriū fit cū muliere/ & alteri⁹ cōiuge. Stuprū cū virgine vel vidua
 vel quacūq; persona violenter. Lupanar dicitur. prostibulū. domus
 meretricū. q̄ etiā lupe vocantur a foeda rapacitate. Lupanar ergo est
 vbi lupæ. i. metetrices sunt. prostibulū vbi prostitūtūt meretrices.
 Fornices sunt arcus edificiorū quales in theatro / in quib⁹ p̄stabāt to
 gate. i. famose mulieres. vñ tractū est vt fornices ēt lupanaria signifi
 cent: Cū oēs arcus & in pontibus & in arcub⁹ trūphalibus & in moe
 nibus & in muris fornices hēant. Hinc ēt fornaci & forniciatio de
 ducunt. Casta dei genitrix. Docuit nō auscultandū veneri que impu
 dica est: & mores impudicos instituit. nūc docet pudicitia amādā ēē
 iis qui musas amant. Quia sicut deus regnator olympi castus & ipol
 lutus. imo castitas & pudicitia mera ē: sic & genitrix dei ppetua virgo
 maria casta ē. Quasi dicit. Spūs sanct⁹ nūq; obūbrasset virginī marie
 neq; despiritu sancto saluatorē nostrū cōcepisset: nisi castissima fuīs
 set. Itaq; q̄ castū musarū spiritū appetūt fontēq; sitiunt: necessum est
 vt. & ipsi casti sint: castæ loquāt. Quia mens nō capit ambrosias da
 pes. i. deorū nō vescit epulis nisi casta. Regnator olympi. i. cœli dici
 tur de⁹ a loue q̄ olympū niuiale/ vt dicit homer⁹ respiciēs ad cretēlem

Cupido
pharetrat⁹

Dione

Lupanæ
prostibulū
Fornices

Olympus

F.

Baptistę

Mantuani

Ambrosia

habitauit/Quia enī illo iuppiter/qui sumus deorū īterpretaē resedit
homer⁹& posteū p̄q multi ali⁹ poete olympū p̄celo ponūt plen⁹ hec
ī parthenice mariana deduxim⁹. Ambrosia dapes. Ambrosia apud
medicos herba est de qua Dia cordides Ambrosia quā multi rotim aut
artimisiā vocāt. frutex est multas virgas habēs longas palmis trib⁹/
& folio initio simillima rute. Virge sunt plene seīe: vt sint quasi acini
tur. Fingunt aut̄ poete ambrosiā esse cibū deorū suauissimū. vt nectar
potū ip̄lorū. plato aut̄ ponit ambrosiā pro cognitione terū celestū.
Nec̄tar vero pro gaudio qđ inde p̄cipim⁹. Nō iḡit capit mēs abroſi
as n̄iſi caſta. Quod diu⁹ Maro idicat etiā in. ii. aenei. vbi Aenei. celeſtia
cōtēplari nō potuit preſente venere qua remota illico p̄spexit Dapes
aut̄q̄ valla volūt eſſe aut̄ deorū aut̄ n̄ras iſacrificis deorū. Lex vene
rēfēſtis &c. Multa apud Romanos aliosq; veteris deorū cultura erāt
festa iqb⁹ nō licuit habere rē etiā cū cōiuge. vnde lue. Ille petit veniā
quotiēs nō abſtinet vxor. Cōcubitus ſacris obſeruādīſq; dieb⁹. Maxie
iſefēſtis iſidiſ caſtitati mos gerūd⁹ fuit. vnde pro p̄perti⁹ iea irat⁹. Que
dea tā cupidos totiēs diuſlit amātes. Que cūq; illa fuit ſēp amara fuit
In abaruali etiā festo dū vitulationē p̄ frugib⁹ faciebat caſti erāt. Vñ
in buco. Dū faciā vitula p̄ frugib⁹ ipevenito. Sacra etiā. i. res ſacrevo
lūt caſta corpora miſtrorū. quales ſacerdotes ſūt quos caſtos eſſe opor
tet. qñgdē apud hebreos male periiit q̄ pridie q̄ ſacrā arcā tāgeret cō
iuge cognouerat pierides caſte &c. pierides muſe dicūt. vt alio loco
oſtēdim⁹. Fabulosū aut̄ cēſet Ser. q̄ Oui. eas iſicas cōuerſas dicit. v.
de trāſformatiſ. Virgines aut̄ & caſte ſūt muſae vñ virg. Vates pios &
caſtos in eliſio gaudere dicit in. vi. aenei. Quiq; pii vates & phoebo di
gnalocuti. Quiq; ſacerdotes caſti dū vita manebat. Idē ſibyllas virgi
nes iterpellat. Oui. dicit vates nō eē ſub cupidis iure. vt i principio ele
giarū ad cupidinē. Q̄uis tibi ſeu puer dedit hoc in carmia iuris. pie
ridū vates p̄ tua turbasum⁹. Caſte libethrides vnde. Libethrides dī
cte ſunt muſae ſcdm Ser. a libethro ſōte vbi coluntur de qua reſtrabo
lib. ix. Helicon igitur nō procul a parnaso diſtans illi xemulus ē et alti
tudine & circuitu: vterq; niuibus pulſat & rupeſ amborū ſaxea ē.
Nō multa vero illos regio circuſcribit. Hoc aut̄ in loco eſt cōſecrata
muſiſ ædeſ ſōq; caballin⁹ & libethridū ſpelūcanympharū. Qua ex
reſuſpicari l̄ eos ḡ & helicōa & pieriā & libethridū & pimpliā eis dē mu
ſis cōſecrauerūt thraces extitifſc pieres aut̄ vo cabātūr qbus extictis
loca hec macedōes nūc poffidēt. hec ille. hic aut̄ vnde dicūt libethri
des ſumpto patronymico a loco ſicut muſae heliconides vocantur

Dapes
Festorū ca
ſta obſerua
tio

pierides.

Vatum ca
ſitas

Libethri
des
helicon

Contra impudices ſribentes. Lib. I Fol. VII

Eſt helicon virgo: virgo peneia daphne:

Caſtalidasq; aiunt virgine matre ſatas.

Ite procul veneris vates heliconis ab amine:

Virgineus veftro lēditur ore liquor.

Non hederæ uobis phœbi non conuenit arbor:

Non amat incestas caſta corona comas.

Taxus olenr: eruca ſalax: grauſ herba cicutæ:

Sordidulos vates talia ſerta decent.

Salmacis eſt uobis helicon: date vota priapo:

Helleponiacis ponite thuraſociſ.

Sit liquor asphalti vobis prophocidiſ vnda:

Stringit vbi infames ſulphuriſ ardor aquas.

Eſt helicon virgo. Multis argumētis demōſrat caſtitatē decere poe
tas Sane vt docet Noni⁹ Marcel. omne caſtu incorruptū ſub virginis
vocabulo veteres appellauere. Cice. foratore. philoſophia caſta vere
cūdīa incorrupta virgo. hec il. virgi. autē virginē a viridiōri etate vſur
pauit etiā pro ea cū iā mater eſſet. vt de paſiphæ i buc. Ah virgo iſocelis
&c. Helicō vt Solin⁹ & plini⁹ in qnarto refert mons eſt boetiae iuxta
thebas. Atq; vt Strabo inono meminit phocidi vicin⁹ eſt & nō pcul
aparnaso. vt pote Circiter qnidecim paſiuū milia. emul⁹ eparnaso &
altitudine & circuitu: Eſt autē apollini ſacer & muſis. vnde & muſae
heliconides & heliconiades appellantur. persi⁹ heliconidaq; palli
dāq; piteriem. Lucreti⁹ Adde heliconiadū comites quorū vnuſ ho
merus: qā aut̄ a muſis que caſte ſūt colis. illiſq; vaticinia hauriūtur v
apud Virgilii. pādite nūc heliconadea cātulq; mouete. ideopoeta
dicit Eſt helicon virgo. i. caſtu & incorruptus. Quid ip̄to de trāſfor
matis. Virginēq; helicona petit. Quando ergo dicit. Eſt helicon
virgo hyperbole eſt. q.d. incorruptissimus. ſicut apud Terentiu pro
ſene ſentū. pro ſapiētiā. pro ſomniante ſomniū. pro ſceleſto
ſcelus repies. Virgo peneia daphne. Daphne penei ſluminis filia cū Daphne
omnū virginum que in theſſalia eſſet. ſpeciоſiſſima haberetur: adeo

Virgo

Helicon

Daphne

Laurus.

Castalides

Mnemosine
MusæAiunt cur
dicat.

vt omnes sua pulchritudine caperet Apollo cū eam cōspexit fo
ma eius expalluit. Quā cū neq; precibus neg^r pollicitis obtinere por
tuisset vim vt inferret instituit. At illa cursu cōspectū eius effugere cu
piēs/patrē inuocauit/ vt virginitati sue auxiliū ferret quā ille auditis
precibus fauore deorū in laurū conuertit/ vt est apud Ouid. in primo
methamorp. Apollo aut̄ quia virgine potiri non potuit arborem sibi
sacrā fecit. Atq; ex ea sibi coronam conseruit/ Qua & poetæ corona
tur. vii per metonymiā Daphne aliquādo p lauro ponitur. Est ergo
daphne peneia virgo. vnde ip̄a ad patrē. da mihi ppetua genitor cha
rissime dixit Virginitate frui dedit hoc pater aī dianæ. Ille quidē ob
sequitur/ sed te decor iste qđ optas. Esse vetat votoq; tuo: tua forma
repugnat &c. Castalidaq; aiut̄ virgine n̄ atre satas. Castalides dicte
sūt musæ q̄ colāt castaliā fontem. qui a Castalio apollinis filio deno
minaſ. Dicit ergo satas matre virgine. quia fons a quo denominant
purus est quomō helicona virginē vocauit: vel quia vt dicit Hesiod⁹
musæ ex Ioue & Mnemosine nate sūt. Mnemosine autē memoria est
que producendo musas nō corrūp̄t. imo vt dicit Quintilianus. Me
memoria excolendo sicut cetera oia augetur. Musarū aut̄ noia & inuen
tā in siluis nostris latius explicuimus nec pauca in parthenice Maria
na diximus. Sūt em̄ decem Clio a glorie celebritate dicta: Euterpe a
suauitate concentus Thalia a floriditate. Melpomene a canēdo. Ter
psicore a delectādis choreis. Erato ab amoribus canendis aut a desi
derio. polymnia a multitudine carminū seu laudat̄ onū Vrania a cœ
lesti concētu. Calliope a bona voce. Quarū inuenta sic maro percur
rit. Clio historias iuenit Melpomenē tragedias Thalia comedias Eu
terpe tybias Terpsichore psalteriū Erato geometriā calliope litteras
Vrania astrologiā. polymnia rhetoriciā. Hec ille. Verū quia theolog⁹
est poeta christianus: solumq; christū vera generatione de matre vir
gine satum sit: consulto addidit aiunt. Quomodo Virgilii fabulo
sum dicturus admonitos facit lectors premilla huiusmodi particu
la. vt aiunt. vt phibent vt fama est vt dicunt. vt dicit. vt fer̄ &c. vt ve
ritatem inquirat. Satas. i. progenitas a sero seu satū. vt notū ē. Itē p
cul. ab āne heliconis. i. a fonte qui in helicone est musis cōsecrat⁹. Vir
gineus liquor fontis. Nā poetæ dicunt se se dū canūt fonte musis sa
cro prolui. vii persi. nec fonte labra prolui caballino dicūtq; fontem
amus haustū canēdo explere. vnde statu. Tu modo si veteres digne
depleuimus haustū: Da fontes mihi phoebe nouos ac fronde sc̄dane
&e comas &c. Virgineus igitur liquor. i. pur⁹ ille & diuin⁹ spūstib; in
fusus ledit vestro q̄ turpia canitis ore. nā veneris. i. luxurie i Yates estis

Hederæ

Bacch⁹ p.
etatu; pre
ses

Nō hedere &c. quoniā poetæ in tutela bacchis eu liberi patris sūt he
dera coronātur: q̄a in tutela phœbi lauro. hac ēt dere Seruū illusum
putat q̄ parnasum quē oēs bicipitē attestātur docuit diuidi i cithero
nē liberi & heliconē apollinis cui⁹ sūt musæ nā graues autores docēt
parnasum in phœcide esse. heliconē vero & citheronē mōtes iter sedi
uiſos i boetia. poetas aut̄ in bacchi tutela eē multi poetarū loci decla
rāt. vii Hora. iij. carminū. Bacchū iremotis carniarupib⁹ vidi docen
tē. Idēprio ep̄lātū. Ut male sanos ascripsit libes satyris faunisq; poe
tas. & luca. Nec si te pectorē vate accipiā cyrrhea velim secreta monē
tē. Sollicitare deū bacchūq; eu ertere nysa. Quia igit̄ in bacchi tute la
sūt bñ hedera coronāt̄ q̄ baccho sacra ē. vii pperti⁹. Mi folia ex hede
raporrige bacchetua. Et hora. Me doctarū hederæ p̄mia frōtiū diis
miscētupis. & per. Heliconidasq; pallidāq; pirene illis īlinquo quo
rū imagines labūt̄. Hedera sequaces. Iuue. vt dign⁹ venias hederis &
imagine macra. & Virg. pastores hedera crescēt ornate poetā. Itē a te
principiū tibi desinet accipe iussis carmia copta tuis: atq; hāc sine tpa
circū. intervictrices hedera tibi serpelauros. Sane hedera diciſ nūc i
asia nasci negauerat Theophrast⁹ nec i indianis imōtemero. harpo
lus vt i medis veniret frustrāltis modis laborauit. Alexāder victor
ex india ob raritatē coronato exercitu rediit exēplo bacchi in cui⁹ di
xi diuitiis ē. Repiſ mas & foemina. ē alba & nigra & vt plini⁹ docet elix
Est & figēs hedera q̄ sine admiculo stat. ob qđ cistos diciſ. Sūt & alie
spēs apud phis̄ cos memorate. Volūt dictā ab herēdo. quo circa p̄si⁹
hederas sequaces dixit. & iō poetis in coronā dari: qm̄ laus quā cōſe
quūt ppetuo ip̄is adheft. vii Hor. ifmo de lucilio. Neq; ego illi detra
here ausim herētē capiti multa cū laude coronā. Verū prias syllaba ta
lē deductionē deſtruit. Nā hæreo pria lōga. pfer̄t. hedera vero breui
dicitergo poeta nō hedere vobis phœbi nō cōuenit arbor: & ē zeug
ma ab ifteriori. Ordo ē O veneris yates arbor phœbi nō cōuenit vo
bis & hedere nō cōueniūt vobis. nā casta corona nō amat incestas co
mas. i. premiū castorē nō d̄z incestis dari. Arbor phœbi ē laur⁹ i quā Coronē dā
q̄a daphne versā ē tātope amauit qua poete ēt coronāt̄. Dan̄ enico uersæ.
tone ex illis reb⁹ quarū virtutē & naturā imitat̄ sūt. Nā fortissimis q̄ palma
busq; ais palma daf̄ q̄ cōtrapōodus renitit̄. sicut illi qb⁹ daf̄ cōtra ad
uersa. Triūphales corone q̄ ipatorib⁹ victoriā ex cōtinuā vigilitātia cō
secutis nūc auree olim lauree corone dabātur. q̄ vt laur⁹ p̄ virēt: nec
frōdib⁹ spoliaſ: fulmineq; nō ic̄t̄: sic ipator fortis semp vigilātia pro
spicit Optia a se spolia auferrī nō sinit. Aduersis subito more fulminū
adortētib⁹ neq; p̄sternīt̄ neq; cōsternat̄. Cūnica corona ex gramie i eo Ciūica.

F.

Baptiste Mantuanus

Muralis. loco collecto vbi conciuē saluauerat/dabat. Muralis corona ex murī pinnis dabat ei q̄ primū murū trāscēdebat. Naualis meruit q̄ primū ho stū naues igrēssus viator egrediebat quae rostris nauū insignita erat. Oualis coronā ouāti ex myrto dabant. q̄ arbor veneris ē q̄ nō martius sed quasi venereus qdā triūph̄ foret. vt q̄ nō ex iusto hoste: neq; p̄ bel lūrite idicū pueniret. Oleagina coronati solebat q̄ i p̄lio nō fuerūt sed triūphū p̄curarūt q̄ nō hasta & egide palladis: sed olea victores. poetis igī & hedera semp̄ coherēs & laur̄ semp̄ vītēs cōuenit. si mō īgenio bono bacchī munere p̄diti sint. Aut phoebo digna locuti Nec a musarū castissimis cōciliis & fōrib̄ adborrētes. Nā lubrīci & lascivii sordida canētes alia corōa vt iquit poeta dignisūt vñ ait Taxus oles &c. Tax⁹ arbor gracilis & tristis & minime vītēs dura & nullā succū habēs. Mas aut̄ sola fert baccas noxio ac letali fructū. In hyspania p̄ci puevenenū iel̄ Vasa etiā vinaria ex ea facta mortifera fuisse i gallia cōptū ē. Estq; i archadia tāp̄fītis veneni vt si q̄ dormiat sub ea cibūue capiat moria. Sūt q̄ toxicā venena qb̄ sagitte tigūf̄: hic dicta putat. Reptū est inoxiā fieri si in ip̄a arbore clau⁹ ene⁹ abda⁹. hæc fere apud pli. offendēris Virg. dicit eā illocis frigidis & agloni expositis nasci. Bacch⁹ amat colles aglonē & frigora taxi. idē dicit taxū apib⁹ eē noxiā. vñ i buco. Sic tua cyreneas fugiāt examina taxos. Et i q̄rto georg. Neu ppi⁹ testis taxū sere &c. Taxi eniōdor apes necat. Nāv̄t iā dictū est capiētes vmbra⁹ aut vescētes sub eanecari cōpertū ē. Corsica etiā nella amaro rē habent. ppter copiā taxi. vñ Cyrneas q̄ latine corsicas dicūt. taxos apib⁹ fugiēdas dixit. Etpoeta olēte taxo coronādos dicit poetas q̄ toxicā carmina quib⁹ animi ificiūf̄: edūt. Eruga salax ab effectu facit eni hominē salacē. i. luxuriosum & ad coitū pronū. dicit eni a saliēdo qd̄ ad armētorū coitū ptinet. Eruga aut̄ plurimū libidinē excitat. vñ Virg. in moreto: Intybaq; & venerē reuocās eruca mōrātē. Digna igitur ex qualasciuis poetis qui itidē venerē reuocāt fiat corona. Grauisherba Cicutē. Cicutā herba est que habet caulem fistulosum. vnde in illo bucolico. hac tenos fragili donabimus ātē cicutā pro fistula ex cicuta accipitur. Cæterum hæc herbā Diaſcorides Common vocat arabice dicit succata. Eius frigiditas vim intermēdi precipue hominē habet. sed vīno meraco & calefacto huic malo subuenit. Quia itaq; frigidissima est. frigiditas autē pigričē parit Nam Virg. frigus pigrū vocat. pigries autē grauē facit hominē & denissi ai. dicit grauis herba cicute. Que quia frigidissima est nihil q; veris poetis magis cōtrariū. Nā dicit Ouidi⁹. Est de⁹ i nobis agitāte caleſcim⁹ illo Enīuero minerua dea genii de patro yertice nata est. i. de purissimo

Contra impudicesribentes Lib. I Fol. IX

z there. vñ q̄ frigidap̄cordia habēt obtuso īgenio sunt. iuxta illud Sihas ne possim nature accedere partes: Frigid⁹ obſtiterit circū p̄cordia ſāguis &c. Merito ſordidis poetis dat. vñ inquit Sordidulos vates talia ſerta decēt. Taliā ſerta. i. coronā cōſerte velex taxo velex eruca. vel ex cicuta decēt ſordidulos poetas. ſordidulos per di minimū ſed a ſordido deduxit Neq; tamē hic iminutionē iportat ſed metri neceſſitate coactus eſthic pro primitivo ponere quod etiam alias ſice ret. Salmacis eſt vobis helicon. Salmacis fōns eſt cariae regionis de quo strabo ait libro. xiii. Salmacis fōns neſcio quā obre calūniat⁹ tāq; emolliēs eos qui ide bibāt: hoīm enī mollicies videtur ab aere vel ab aqua cauſam trahere cū ea minime ſint cauſa molliciei. Sed diuitie & vītus incontinētia. Salmacis nymphā dicit rapuisse hermafroditū qui mercurii (qui hermes. i. interpres diuū dicitur) & veneris q̄ a ſpuma: vnde genita & q̄ grece αφροσ. dicit αφροδιτή. noīata ē filius fuit & vtriusq; parētis effigie preſe tulit. vt dicit Ouidi⁹ i quartō de trāformatis. Vbi docet Salmacē nymphā puerū nudū vt ſele ū fonte lauet inuitaſſe. atq; ibi ip̄sum amplexāvſq; detinuiffre relutatē. Et deos orasse vt ne vñq̄ quidē ab ei⁹ corpe diuelli posset. Q̄ dē etiam exorauit Nā ambo in vñ corpus gemini ſexus cōuerſi ſunt. vñ hermafroditū ſadiuertens ſe plane neq; virū neq; ſeeminā eſſe a parētibus ip̄trauit neſolus infamis eſſet vt quicūq; ei⁹ fontis aqua contingeretur ip̄ſequoq; molleſceret. Vnde Ouidi⁹. Ergo vbi ſeliquidas quo vir deſcederat. vndas ſemimarē feciſſe videt mollitaq; illis. mēbra manus tēdē ſed iam nō voce virili Hermaphrodit⁹ ait: natō da te munera veftro. Etpater & genitrix amborum nomē habēti. Quis quis in hos fontes vir venerit exeat inde ſemiuit & tactis ſubito molleſcat in vndis. Motus vterq; parētis nati rata verba biformis Fecit & in ſerto fonte medicaminet inxit &c. Eandē rē approbat idē lib. xv. eiusdē operis vbiſic ait Quodq; magis mirum ſunt qui non corpora tantū Verum animos etiā valeant mutare liquores. Cui non audiata eſt obſcene Salmacis vnda. De effēciatis ergo viris dici pōt qd̄ Cicero cōmēorat in officiis adducēdo verba Ennianas. Itaq; in pbris maxie in prōptu eſt ſi quid tale dici potest. Vos etenim iuuenes anios geritis muliebres. Illaq; virgo viri. Et ſi quid eſt eiusmodi. Salmacidas ſpolias sine ſanguine & ſudore. Que verba vt pueri intelligat hoc dicunt. Vos iuuenes qui virilem ſexū habetis geritis aios muliebres & illa virgo videlicet Chlelia que ſtatuum equeſtrem nuerit gefit anios viri. Etsi quid eſt eiusmodi. verba ſunt Ciceronis. qui Etsi inquit quid. i. aliquid eiusmōi etiā dici pōt quale eſt Salmaci &c. Ordo

Salmacis

Hermaphroditus

In effēciatis
natōs

F. Baptiste Mantuanus

est. O salmaci tu das spolia sine sanguine & sudore hoc ē facile ab effe-
niātis victoria acquiritur. Salmaci ē ergo ibi vocatiū casus. q ablata
s littera quantitatem seruat. vt eīm breuis est vltima in pallas colchis
Salmacis ita in palla colchi Salmaci & ecōtra vt lōga est vltia in æne
as anchises. ita in ænea anchise. Nūc ad poetaz. Quia ergo Salmacis
fons Cariæ hoīes in molli ciem trahit. idemq; lasciuia scribentes effi-
cere molunt recte ait Salmacis est vobis helicon. Date vota priapo.
Et ponite thura helespōtiacis aris. Hoc est quia nō musarū qui castis
sime sūt sed priapi vates estis ponite deo vestro sacrificia. nihil eivos
cū musis rationis habetis. priapus hortoru et deus & custos dicitur.
Vnde Virg. hellepontia seruet tutela priap i. Diodorus autem vbi de
diis eḡiptiis loquitur sic ait. Hircum deificarunt vt greci priapū pro-
pter eam corporis partem a qua fit omnī ortus. pudendis enim nō
solum Aegiptii. sed & alii sacra faciūt tanq; cause animantium gene-
rationis. Alio autem loco refert Dionysii & veneris filium fuisse pri-
apū phisica rōe. Nā qui vino calent proni in venerem sunt. Alii dicūt
virile membrū prīcos priapū appellasse & q; generandorum homi-
num causa sit immortalitate donasse. Aegiptii asserūt Tytana s Osy-
rim ex insidiis lacerasse. & singulos singula membra exportasse. Viri-
le solum membrū quo d nullus exportare voluerit in flumen abieciſſe.
Itaq; Iis cū reliqua repperiſſet membra & cōſecratiſſet. et ipsum virile
inuenire non posset seorsum vt deum colendū instituisse. Appellant
Itypallū & non solum in templis habebant sed in agris quoq; custo-
dem vitibus & hortis adhibebant. Q uin & fascinationes prohibere
putatur. hec Diodori. Datur autem inquit Landin⁹ deus hortis: q
nullum genus agrorum fertilitas & qd magis gignat iis est. Serui⁹ di-
cit priapum de Lamplaco ciuitate helleponti de qua pulsus propter
virili mētri magnitudinē post in numerum deorum est receptus et
numen hortoru habitus. Vnde ipse de se apud horatium in sermoni
bus Olim truncus eram ficulnus inutile lignum. Cum faber incertus
scamnū ficeret ne priapum Maluit esse deū: deus inde ego furū auū
q; Maxima formido nā fures dextra coheret. Obscenog; rubet por-
rectus ab inguine palus. Ast iportunas volvices invertice atudo ter-
ret fixa vetatq; nouis cōſidere ihortis. Strabo vbi de phrigia scribit
priap⁹ port⁹ est inqt & vrb̄s ad mare sita siue a milleſius siue a cizicēis
condita & nomē habet a pri apo qui apud eos colit. Siue ex horneis
qui apud Corinthū sunt: nomē acceperit siue liberī patris & nymphē
filii dicatur: homines ad eu3 colendum moti sunt. Nā hec regio &
finitima pariana & Lamplacena vīncis abūdāt. Hic a iuniorib⁹ deus.

priapus

Osyris

Contra impudice scribentes Lib. I Fol. X

habitus est. Nāhesi odu s priapum nō nouit. Ex his autem quisq; nī
obscoenū esse deum conſtat & a fōrdibus venereisq; cultū quod poe-
ta indicat. Sit liquor asphalti vobis p phocidis vnda. phocis regio ē
in qua pernasi & plurimi fontes musis sacri. quibus boni & honesti
poete labra plūt. At vobis inquit o fōrdidi poete sit liquor asphalti
qui sulphure & coeno memphiti exhalat vbi inquit poeta ardor sul-
phuris. sulphur enī facillime incendit stringit conſtrīt. i. fluxuꝝ
impedit atq; ita coenositatē inducit atq; efficit ifames aquas. i. a poe-
tis dānatas. Sane asphaltus lacus est Scyrie in. puincia q; hacten⁹ pen-
tagonis dicta fuit: diciturq; latie quasi tutamē: nā ασφαλτομα
hoc est asphaltome dīſ tucor seu defendit enīne quicq; in
eo viuū submergatur. Vnde mortuū mare ab historicis nominat⁹ di-
cente so ino cū de iudea tractaret: mare mortuū nihil præter bitumē
gignit aīal nullū h3 nec in eo aliq; viuum mergi potest. Quare tau-
ri & camelī impugne illud tranſeunt. Vnde Iosephus lib. v. captiuita
tis in daice Vespasianus inquit cū iudeos vicisset: quos dam iussit na-
tādi inſcios manibus poſt terga ligatis in ipsum proīci: qui etſi iacti
merſiq; ſint: tanq; a vehementi ſpiritu ad ſuperiora venientes ſtatiſ
repulſi euaserunt. Nec teſte Iuſtino lib. xxxvi. nauigari potest cum in
eo protin⁹ cūcta vita carentia ſubmergātur. hec ille autore tortelio.
Cū ergo nihil ſit veris poetis magis abſonū q; ſpiritus torpens et fri-
gidus congruē malis & ineptis poetis mare mortuū affīgnat

Desine:pone lyram vates infane: nec vltra

Cum Stygiis dirces flumina ſunge vadis

Proſtituīs muſas meretrices imagine facta

Ante cauernos ifornicis antra locas

Frangishoneſtatem frontis gremiūq; ſinuūq;

So luſis & infameſ mittis in ora modos

Omnia dasturpi muſis loca ſacra dione:

Atq; pudicitę non ſiniſ eſſe locum

Propterea merito pro vate vocabere leno

Elogio ſceleri conueniente tuo

phocis

Asphaltus

Mare mor-
tuum

F. Baptiste Mantuan.

Lytici

Desine pone lyrā vates ifane. Torquet sermonē ad vnū genus poeta
rū vt potest ad lyrics atq; ita singulari vtif. Lyricorū aut̄ vt iqt Horat.
in versibus quos posuimus. Musa dedit fidib⁹ &c. Est describere lau
des hymnolq; deorū & hoīm Itē amores & cōiuia. Sed poete dolet
eos plurimū lasciuia & ebrietate canere. rarissimū aut̄ deos aut̄ sc̄tōs.
vn̄ idignos cēlet q̄ lyrā tāgāt. Ait ergo. Desine pone lyrā vates ifane.
Insanū aut̄ vocatū hm̄oi poetā q̄ obsecna describit bipharia accipi
m⁹ Vel quia oēs veri poete insanū sūt: oēlq; sui mīme cōpotes: q̄nqdē
nisi diuino furore raperētur nō possent certo futura dicere: quo circa
Virg. sibyllā de qua dīctū erat ænei. iii. Insanā vate aspicias. dōcet in
.vi. oīno furere & ifanire & rabido ore oīa ploqui. vt nō ip̄as ed deus
p̄ ip̄am loqui credere. Quin poeticā exercere ifanire vocātv̄ ibuco
lico illo ifanire libet &c. Dolet ergo vate insanū eē. hoc ē aureā hēre
venā & poetico sacroq; furore rapi posse: atq; dīna canere dono dei
in describēdis turpib⁹ abuti. quo circa ait Vates insane desine obsecne
na canere pone. i. depone lyrā. Vel ideo insanū vocat: quia abutī opa
quomō male sana dīctī ænei. iii. Anna q̄ sororē amore incēstā adhor
tando inflāmauit. Nec vltra cū stygiis &c. Oñdit rationē quare vult
ip̄os desinere: vt nō iūgātv̄tra. i. post hac flumia dyrce. i. aquas illi⁹
fōtis musis sacratissimi cū stygiis. i. infernalibus & tristib⁹ vadis. i. vt
nō āplius poetico spū lasciuia vn̄ mors & tristitia infernalis legentib⁹
orū: canere tētet. De styge palude infernali q̄ tristitia sonat dīctū est
in p̄thenice priore p̄ tabulā require. Dyrce aut̄ fons est iuxta thebas
a dyrce solis filia in eū cōuerfa denoīat⁹. Nā vt antea quoq; tetigim⁹
Linceus thebarū rex vxore habuit antiopē: ex qua iuppiter Amphiō
nē & zetū filios sustulit. Alii Calaim tertū ad dūt. Verū hac re offen
sus cū illā pregnantē rescuiisset Linceus: ea repudiata dyrce solis fi
liā nouā vxore superduxit q̄ a marito ip̄etravit: vt antiope in vincula
cōlicere. Sed iuppiter calamitatē cōmiserat⁹ eā soluit que in Cythe
ronē mōtē aufugit ybi filios quos dixi peperit qui expositi a pastore
nutriti sūt. zetus aut̄ cū adoleuisset dyrce thauo alligauit a quo tra
cta discerpaq; est & tandem in fontem sui nominis imutata qui quidē
fons musis sacer est habitus atq; ab āphione vate thebano pidaroq;
nobilitatus. Nā vtterq; ab eo dyrceus dīctī. prostituis musas meretri
cis imagine facta. Augmētāt sceleris turpitudinē plus etēm est virgi
nē prostitue. i. copiam eius omnibus facere q̄ abuti dūtaxat. Ordo
est. tu prostituis musas facta īmagie meretricis: hoc ē fingis eas mere
trices que dese hōeste sunt. Nā vt mulier meretricia toga īfamis co
gnoscitur: ita & poeticus furor ſordibus ītuolitus ſordid⁹ & ſtimat⁹.

Dyrce

Contra impudice ſcribentes. Lib. I Fol. XI

Ipeq; puelle demusis loquor q̄ merito vestales effēt & diuinis hono
rib⁹ dēdītāe ad quos ægros etiā mortales cohortarēt nūlubrice atq;
molliter cītāe ad venerē p̄uocāt: ſicut mulieres i meretricio habitu
pter eūtē allīcūt. Ante cauernos i fornicis ātra locas & locas iqt mu
ſas an̄ ātra cauernos i fornicis. de fornicē iā dīctū ē. quē cauernos dī
cit q̄m cauernis vt fere i lūtris lateſcūt mulieres vn̄ ēt luſtra dīctū me
reticū domicilia ſicut i p̄e lupe. frāgis honestatē frōtis &c. Monſtrat
quō ſiat i illis meretricis imago. frāgis iqt hōestate frōtis. In frōte ei
cognoscīf verecūdia & ſeueritas quā tū ſimulatā Iuue. doc̄, cū dīct
Frōti nulla fides: qs ei nō vīc⁹ abūdat Tristib⁹ obſcenis hñt pudice
mulieres frontē demīſā & modeſte velatā: meretrices apertā & elatā.
Gremiūq; ſinūq; ſoluis q̄ duo meretricio aucupio aptissima ſūt. Si
nus ei ſitra brachia ē in quo mamillæ ſūt. Gremiū intra fœmora vn̄ &
oē genialis ſeminis receptaculū gremiū vocātvt gremiū terre. ſoluis
ergo qa vtrūq; cōclusuſ nulliq; peruiū virgines hñt & ifames mittis
in ora mōdos. quartū quo allectāt mēbrū ligua ē. quo plurimū blan
de meretrices polliſt. vn̄ Tibull⁹. Nec vos aut capiāt pēdētia brachia
collo Aut fallat blāda ſordida liguaſide. Et ſi p̄q; ſuos fallax iurauit
ocellos Iuonēq; ſuā p̄q; ſuāvenerē nulla fides ierit piuria ridet amā
tū luppiter & vētos irrita ferre iubet. & satyric⁹. Q̄ dēi nō excitat in
guēVox blāda: Modos. i. versus & caria q̄ modis & nūeris cōſtat. Lo
quūt aut̄ muſae p̄ rhythmō ſeu nūeros. vn̄ & nūeri dīctūt a metro &
mō. Oia das turpi &c. Tu das oīa loca ſacra muſis turpi dione. i. vene
riſmati. Atq; nō ſinis eē locū pudicitiae. propterea merito pro vate
i. loco vatis hoc ē poete vocabere. i. vocaberiſ leno. Lenō dīctī q̄ ex
meretricio q̄ſtu viuit Meretricias puellas aut vendit aut locat. q̄verō
hm̄oi vēdītōi p̄fēt. ſicut & equorū māgo ſol̄ appellari. Lenōes fest⁹
pōpeius ab allicīdō deducit q̄m iuuētētē allīcūt. quālī ſit a verbo
quo in ſimpliū nō ytūm lecio in cōpōe aut̄ frequēter allicio illicio
&c. Q̄ uia igī lenociniū facis p̄ſtituēdo muſas merito p̄ vate voca
bereleno. & hoc dico Elogio. i. preconio cōuenīētē tuo ſceleri. i. qua
drātē cū tua facinore. Elogiū ē inq̄t valla) teſtificatio de aliquo ſite
vitupatiōis ſue honoris cā. Vitupatiōis. vt Quinti. Nō ē iudices q̄
putetis iō nullū adiectū ad exheredationē iuuēnis eloq̄ū quia de ſce
lere cōſtaret. Honoris cauſa. vt. M. Tulli⁹. In quod eloq̄ū plurime cō
ſentiūt gētes virūtē ſcie ciuitatis primariū &c. et iterū. Quid eloq̄ia ſe
pulchrorū &c. Q̄ ue qualia ſint ait Valla. Suetoni⁹ in Claudii vita oī
dit dicēs. Nec cōtētūs eloq̄io tumulo ei⁹ versib⁹ a ſe cōpositis iſcul
pliſſe vitæ etiā memoriam proſa oratione compoſuit.

Luftra

Frons

Sinus

Gremium

Elogium

F.

Baptistę

Mantuani

Silegeret casu spurcum Lucretia carmen:
Contereret presso carmina lecta pede.
Quod prohibet fieri quod vult natura taceri
Promis: & urbanum mel lissuum p̄ putas.
Falleris haud aliter q̄ qui pro p̄scibus hydros:
Pro violistrībuloſ aut aconita legit.
Id canis a ſola quod ſit meretrice videndum:
Quod n̄iſi laſciuo non queat ore legi.
Iprocula grauium coetus celerate virorum:
Ferprocula ſacra religione gradum.
Hęcleuitas grauibus fit pernicioſa poetis:
Namq̄ leues ſtudio credimur eſſe pari.
Non bene defidei rebus ſentire putamur:
Innocui culpe ledimur enſe tuæ.
Hi veriti non ſunt sanctas per ſcorta ſorores
Ducere: & ad tantum ſollicitare nephias.

Silegeret casu spurcū Lucretia carmen &c. probat aliis argumentis
detestabile eſſe carmē turpē moře profitens. vt quod nō niſi ab infa-
mi muliere legi dignum fir. Si etem Lucretia inquit. i. q̄libet & hone-
ſta matrona caſu spurcū. i. inceſtū & immūdū carmen legeret. Conte-
reret carmina lecta presso pede. dicit ſignāter caſu q̄a honeſte matro-
ne ſcientes immūda nō legerēt. ſed ſi forte in manus acceperint arbi-
trantes longe alia eē tūc vbi ſe falſas p̄ceperint indignabundae con-
culearēt. Spurcū dicitur inceſtū & immūdū. Nam ſpurcos vocamus
ex inceſto. p̄creatos vt ex adultera aut ex veſtali quoſ legitimos fieri
aut heredes fieri lex vetat. Sūt aut̄ talia carmia ſpurca. vt pote que ex
ſanctiſimiſ virg' nib' p̄ ſceleratos poetas p̄creantur. Artificioſe aut̄
mutat nūerū. Nā vt Seruius docet plus eſt in singulari q̄ in plurali nu-

Spurcum

Singularis
numerus

Contra impudicē ſcribentes Lib. I Fol. XII

mero. cū enim dico. mare per inelusum. totū elementū ſignifico. cū
vero maria tūc quedā maris genera ſignifico. Similiter qui terrā pā-
bulat totū elemētū circum. qui terras certas regiōes. Accipit ergo to-
tū ſpurcū carmē ignara vt legeret: & deinde vbi p̄ſenſit immūdiciem
carmina lecta. i. partē carminis quā legit conterit: Nō em̄ Lucretia ta-
le carmen plegerit. Lucretie hiftoriā: liuſus in fine primi & Seruius in
.vi. ænei. late prosequūtur. Verba ſeruiana ſūt hæc. Tarquini⁹ ſupb⁹
perditos filios habuit: inter quos Aruntē: qui dū in caſtriſ eſſet patre
ardeā obſidente & ort⁹ eſſet inter eū & Collatinū maritū lucretiæ de-
vxoribus ſermo eouſq; p̄ceſſit cōtentio vt ad probādoſ earū mores
arreptis equis ſtatim domos suas p̄ficiſceretur. Ingressi itaq; ciuitatez
collatiā vbi fuit lucretiæ domus inueniēt eā lanificio operā dātē &
tristē ppter mariti absentiā. Inde & arūtiſ domū p̄fecti cū vporē ei⁹
inueniēt cātilenis & saltationib⁹ indulgētē reuersi ad caſtra ſūt. qđ
aruns dolēs cū de expugnāda lucretiæ caſtitate cogitaret mariti ei⁹
noie epistolā finxit & dedit lucretie in qua hoc continebat: vt arū
ſuſcipereſ hospitio quo factō p nocte ſtricto gladio eius ingressus cu-
biculū cū ethiope hac arte egit vt ſecū coiret: dicēs niſi mecū concu-
bueris: æthiopem hunc tecū interimā tanq; in adulterio deprehēde-
rim. Timēs itaq; lucretia ne caſtitatis famā morte deperderet: quip-
pe quā ſine purgatiōe futurā eē cernebat: inuita turpib⁹ iperis paruit
& altera die cōuocatis p̄pinq; marito collatino patre tricpitino
bruto auūculo: qui tribunus equitū celertū fuerat: rem indicans petiit
ne violatus pudor neue inultus eſſet ſuus interit⁹ & erecto gladio ſe i-
teremit: quē Brutus de eius corpore exertū tenēs. p̄ceſſit ad populuſ
& multa cōqueſtus de Tarquinii ſupbia & filiorū ei⁹ turpitudine. egit
nei vibē recipereſ auctoritate qua plurimū poterat: hec ille. Valerius
aūt maxim⁹ & Liu⁹ dicūt id factū a ſexto Tarquinii filio: Liu⁹ quoq; di-
cit maritos primū romā. p̄fectos verū qđ ad illitutū noſtrū facit ſatis
eſt Lucretiā p̄ egregio pudicicāe matrimonialis exēplo p̄dicatā a ro-
manis oñdere vñ Valeri⁹. Dux inq̄t romane pudicitie lucretia cui⁹ vi-
rilis aim⁹ maligno errore fortunæ muliebre corpus ſortit⁹ ē: a Sexto
Tarquinii regis ſupbi filio p̄ vi ſuprū pati coacta cū grauiſſimis verbis
iuriā ſuā i cōcilio neceſſariorū deplorasset ferro ſe qđ veſte teſtū attu-
lerat iteremit cāmqtā aioſo iteritu iperū cōſulare p̄ regio p̄mutādi
populo romano p̄buit atq; hāc inultā iuriā nō tult. Erat ei brut⁹ ſtre-
nu⁹ vltor violate pudicitiae. Augustin⁹ aut̄ noſter docet Lucretiā nō
vere caſta aut ſaltē nō prudēter caſtitatē amiaſſe nā ſi vere caſta fuſſet
maluſſet caſtitate ſalua vitā & famā amittere: q̄ ea amissa violatiōis

Lucretia

Bb iii

promo
promus

Aconitum

graues viri

dānū icurrere. Detestabilior siqdē ē famie cā vñ culpa q̄ i p̄a infamia si utraq̄ vitari nō p̄t. Nemo eternū ad culpā cōmittēdā cogit. licet ad op̄ qd̄ adhibito cōsenī malū eēt cogat. prudētior ergo multo & caſtior cēſenda est susanna q̄ cū famie & vite piculo caſtitatē & fidē deo ac marito seruauit vñ docet Aug. de ciuita. dei li. i. & ca. xix. lucretiā ſi ab adulterio purgeſ ab homicidio purgari nō posse. verūtū magnū fuit in ethnica muliere pudicitie amor q̄ niſi p̄ infamie timorē cōpelli nō poterat quā Ouid. ad finē ſedifactorū vbi historiā. pseq̄ tā caſtaſ fuſſe dicit vt qd̄ de cesare dici ſolet. moribūda decidēs demiffa ma nu ne ihoneſte caderet ſeſe cōtexerit. verba Ouid. ūt. Tū quoq̄ iā mo riens nenō procūbat honeſte. Respicit. hec etiā cura cadētis erat &c. Quod p̄hibet fieri quod vult natura taceri promis. Arguit eos qui turpis amores in pueros aut profiteſ aut canūt. eos enī natura prohi bet fieri. Quin oēm rē venereā natura tacitā vult vt lib. xiii. ca. xx. de ciuitate dei Aug. cōtra Cynicos docet. Vñ Tibullus. Coelari vult ſua furta venus. promis. promere ſpectat ad eū q̄ ex penario cibū aut po tuſ profert. qui ppter ea promus dicit. a quo ois qui abditā rem in lucē profert eiulq̄ vidende aut potiunde copiam facit. eā promere dicit promis ergo. i. profers & apertū facis & putas eſſe vrbani. i. facetuz et lepidum quales vrbani ſunt mores ſicut agrestes & duros/ruficos vocam̄. Falleris haud aliter &c. hydry ſunt lerpētes aquatiles q̄ etiā grece hydry dicūtūt. ab hydos aqua. Aconitū herba venenosa eſt. q̄ ab Auicēna Strangulator dicitur. Naſcitur in locis nudis & petroſis quos Aconas vocat vt ait plini⁹. Alii aconitū dictū volūt ab Acone portu q̄ ſt in pōto. Seruūt aūt ἀ το ΤΗΣ ἀ κονησ. i. a cote. q̄ dicit quod dicim⁹ το ἀ κονητον και τα ἀ κονητα. Credit ei inq̄t herba hec nata inter cotes ex ſpuma Cerberi quo tēpore eū hercules abife riſ traxit de qua re vide Ouid. de transformatis lib. vii. vbi ſic ait. Est via declivis p̄ quā Tyrinthius heros Reſtātē cōtraq̄ diez radioſ q̄ mi cantes. Obliquantem oculos nexis ad amante catheňis Cerberon at traxit rapida qui cōcitus ira Impleuit pariter ternis latratibus auras. Et ſparſit virides ſpumis albentibus agros. Has concreſſe putant na etasq; alimēta feracis. Foecundiq; ſoli vites cepiſſe nocendi. Que qa na ſcūt dura viuacia caute Agrestes aconita vocat &c. Videſ aūt poe ta noſter ad conciū ſuū Maronem refexiſſe qui ſic in ſecūdo Geor gi. inquit de Italia. At rabidae tygres ablunt & ſeuia leonum Semina nec miferos fallūt Aconitalegentes. Contra enī dicit. pro violis tri balos aut aconita legit. Id canis a ſola qd̄ ſit meretrice vidēdū. Non egēt interprete verſus hi. At ne ſequētes quidē duo. Graues viri dicūt

maturi & ſeueri & in quib⁹ ē autoritas & pōdus verborū. vt. i. Aenei. At pietate graue ac meritis ſi fortevirū quē Cōſpexere ſilēt arreſtiſ q̄ aurib⁹ aſtant Ille regit dictis aios & peccatora mulcet &c. Ite ergo. pcul a cōtu grauiū virorū q̄a iāpridē ſine autoritate eftis ex quo laſciua dicitis & ſcribitiſi plurimū e vita honeſta ad ſentēciarū verborumq; pōdus facit. Nā vt Aulus Gelli⁹ lib. xvii. ca. iii. recitat. Timarch⁹ vbi optime ſuafit: quia turpis vita erat vt inq̄t æſchines nō approbatuſ eſt: ſed eius ſententia per virū minus faciūdū ſed melioris vita recita ta accepta eſt. Vñ inquit. Haec leuitas grauiibus fit pernicioſa poetis. Quia inquit poetæ plurimi turpiā nūc canūt ſanctissimū poetarum nomen odio aut cōtēptui eſt. Nāq̄ pleues ſtudio creditur eē pari. nā & boni inquit poetæ eiulde p̄feſſionis eius dēq̄ vita existimāt: atq̄ ita boni. ppter malos cōtēnūt. Qui olim in ſumma veneratiōe erāt. Quādoquidē primi Theologi poetæ erāt. Nihil ei aliud eſt poetica q̄ p̄fiscorū theologia omni rerū ſcītēa exornata. Nā vt teſtatur Māliuſ. Omne gen⁹ terū docti cecinere poetæ. dicitur aūt a το οις ſeu a το οιω quod eſt facio. Nā deū quē nos modo factore ſcīlē & terrae Mō creatorē vocam⁹. græci poetā appellāt dicētes in ſymbolo το οι Η ΤΗΗ ΟΥΡΑΝΟΥ και Υ Η Σ. i. poetā ſcīlē & terre. nō igis alſpnādū eēt poetæ nomē ſi ipi dignas poeta res canerēt. At nūc pauci boni m̄lo rū ſcelera luſt. Nā vt inq̄t poeta. Nō bñ de fidei reb⁹ ſetire putamur. Qualia ei qſq; loq̄ ſtalis crediſ. & q̄ obſcoena ſcribūt primū inter poe tas ſibi locū vēdīcat. nā glorie nō virtutis audiſtūt. Ideo q̄ oēs poete ihoneſti cēſen̄t. reliqua facillima ſūt. Ordo aūt ē. nos in oīcū ledimur enſe. i. offeſſione tue culpe: q̄. ſ. nobis obiicif. hi. ſ. q̄ turpia canūt nō ſūt veriti ducere laſtas ſorores. i. muſas hoc eīſpiratiōeſ dinas: per ſcortū. i. pſtitutaſaut. pſtibula. Nā ſcortū ḡne neutro repreſentat tā ma ſcullū q̄ foemellā: q̄ vel que vt ſcortes q̄ ſūt teſticularū arietinorū pelles ſubigit: aut ſuper ſcortes. i. pelles dū ſubigatur. pſternit: et ſolli citare ad tantū nephas: quātū in virgīnes impudica verba ad audiētiū lenocinia proferre. Nā qui impudica carmina ſcribūt muſis leno num aucupia tribuunt: quod haud dubie nephas eſt.

Vina mīmalloniæ vobis dant cretica bacche

Et yetat in fundi ſordida thyas aquam

Tale docet Seineles puer & lemargia carmen.

Bacchidas & veneſes iſta poeſis olet.

Vita hone ſta auctori tatē parit

Poeta

Scortum
Scortes

F Baptisē Mantuanī

Castalium verū potant non vīna poetæ:
Sobrietas fons est: ebrietas q̄ merum.
Qui bibit assidue gelidis de fontibus vndam
Et vitriō siccā diluit amnesitū:
Carmina casta facit. Veneris commercia vīat:
Nec mouet ad versus ora pudica leues.
Vīna iocosq; canunt veneris bacchicq; poetæ:
Quod latet in vapido pectore carmen olet.
His sunt quos statuens sancti consortia cœtus
Esse procul iusta iussit ab urbe Plato.
Fautores scelerum corruptoresq; iuuentæ
In mala deceptum plurima vulgus agunt.
Dumq; licere volunt suā sit quecūq; voluptas
In mores acuunt spicula multa pīos:
Improbā garrulitas verbisq; procacibus ardens:
Semīnat in sancta innoxia verba fidem.

mīmallōes Vīna mīmallōe vobis &c. Mīmallones bacche mulieres sūt cornua in festis bacchū que orgia dicitur ferētes eaq; spīritu inflates cognominate vt nō nullivolūt a mīma monte Iōnie: iuxta quē Strabōe autore solēnia & certamina libero patri quotannis celebribātur. vel vt alii volunt a mīmisi. i. ab imitatione q; bacchū imiten̄ inferendis cornibus de quo sappho apud Ouid. Accedāt capitī cornua bacchū erit Quin & Cassandra Lycophrō clari Mīmallonē appellauit q; in claro vbi Apollinis respōsa dabātur artē vaticinandi ab eo edocta illum in vaticinādo imitaretur. Itaq; Mīmallonē bacchae sunt imitrices sacerdotū bacchī hoc est meretrices & potrices quibūlūcū vertātur vīnosi & mulerosi poetæ. Sic etiā a perfīo adducit. Tōrūa Mīmalloniū implerūt cornua bombis. quasi diceret talibus bōbis qua

Contra īmpudice scribentes. Lib. I Fol. XIII

les Mīmallones edūt. Addam? huic loco qd Strabo lib ix. dicit cui⁹ verbasunt. plato & aū illum pythagorici philosophiā musicā voca- uere: vniuersumq; mūdū cōcētu & hermonia constare differunt: omne musicū opus deorum arbitratī. Sic & dee musæ & apollo musarum dux: & tota poetica diuotū cantū (quos hymnos appellat) celbra- trix. Fodē mō & moralem apparatum musicæ attribuūt: perinde ac oē rectū mētis officiū penes deos existat plurimi igitur grecorum totū ceremoniale negociū quod orgiā vocat bacchanaleq; & chorū et sacrōtū mysteria libero patri attribuerūt: & Appollini & hecate et musis ceteris: Iachū aūt vocant & dyonisium & cerealium mysterio- rū ducē demonē arborūq; creationes Choræ etiā & sacrōtū solen- nia horū deorū cōmunias sūt. Musæ vero & apollo ille quidē chorea- rū presides. Hic aūt & harū & diuinationis magister. Musarū autē mi- nistrisunt eruditī oēs proprieq; musici. Apollinis vero sūt & isti & va- tes vñversi. Cereris qdē sūt antīstites tēdiferi & sacrōtū interpretēs. Liberi aūt: sileni. satyri. bacche. lene. & thie. & mīmallōes. & naiades & nymphæ & quos tyrios vocat. accipies igitur sic. bacche mīmallōiae i. imitatrices dāt vobis cretica vīna q; hodie laudatissima. Nā ea sūt q; vulgo maluatica vocantur/ veniūt em̄ ex creta que vulgariter nūc a candore cādida dicitur. Et thyas sordida quasi dicat præses baccha- rū vetat aquā infundi. hoc est meracius bibitis quo ampliter ebrī si- tis. vīnū purū merū dicitur & meracū. vīnū aquatū dicitur etiāz dilu- tum a diluo. male aūt latine sciunt qui lymplatum vocant: quādo ip- si potius ita vocentur. Thyas dicitur ab eo quod est θυειη. i. futere. furiūt em̄ bacchi sacerdotes vnde debacchari verbū sumitur. Acron Thīadas bacchas vocatas vult quasi thead as a sacrificio. nā theō gre- ci deūvocant. Tale docet Semeles puer &c. i. bacchus filius Semeles ex Iōne. Lemargia aūt pōt interpretari turpe ocium aut segnities nā Λημαργία hoc est leme lemes: dicitur lippitudo & sordes oculorum. Αργία vero hoc est argia. ocium & segnities sed & lippitudinis & turpis ocii venus mater: vnde subdit. Ista poēsis quasi dicat detestāda olet bacchidas & veneres. Olet. i. appetere videtur vel certe p se fert. Vñ Hora. Vīna fere dulces oluerunt manūe camoene. Bacchis meretrix comica est vt apud Teren. Bacchidas ergo grece declinavit. Nā que cīq; accusat: nū singularē in a mittunt: plū alem̄ in as finiunt. vñ & re- cē breū posuit as līcūt semper in tertia declinatio ne. Est aūt conue- niēs nomē: nā bacchides compotī ces pleteq; sunt. Venetes ergo & bacchidas pro omnībus meretricibus posuit quæ post vīna petūtūr. Vñ aposto. Nolite inebriari vīno in quo est luxuria. & Comicus. Sine

Musica

Orgia
Liber
Bacchus

Musarū
mīnistrī
Apollinis
Cereris
Bacchī
Cretic

Merum
Meracum
Dilutum
Limpitatū
Thyas

Lemargia

Bacchis

Cerere & baccho friget ven⁹. Castaliū veri potant &c. Ver⁹ igit furor poeticus amusis nō avino orit. Nā veri poetæ potat castaliū fōtē nō vīna. Sobrietas enim est ille fons quē poetæ potant. Nā ebrietas est merū. i. vīnū impermixtum. hoc est per sobrietatē venitur ad fontem musarū: per merū aut ad ebrietatē. Qui astidue bibit vndam. i. aquā vndantē & salientē de gelidis fontibus. Et qui diluit irrigādo sedat siccā siti. i. q̄ siccas fauces efficit vitreo. i. puro & pellucēte āne. i. aqua quauis facit casta carmina & vitat cōmertia veneris hoc ē rē venereā nō ei habet rationē cū ea. nec talis mouet ora pudica ad leues. i. ioco sos & lubricos versus: qbus leues. i. sine granitate & cōstantia simus. E tecōuerso poetæ bacchi canūt vīna & poetæ veneris canūt iocos. i. dicaces sales dictaria & iocularia verba Carmē qd latet in pectore vapido. i. vīni pleno vñ vapores erigunt. olet. i. odorē exhalat hoc ē carmia q̄ a vīnōsis fiūt vīni saporē hñt. Nā qualis quisq̄ est talia loq̄ Nā vt notū verbū est Ex abūdātia cordis o sloq̄. Seneca. Imago ai sermo est qualis vir talis orō. Est ei vox (vt dicūt) angel⁹. i. iterpres & nūci⁹ mētis. vñ in de poetica Hora. Format ei natura prius nos intus ad oēm fortunariū habitū iuuat aut ipellit ad irā. Aut ad humū mero re grāti deducit & angit post effert aī mot⁹ interpte lingua. hic Sene ca. Turpia ne dixeris. paulati ei pudor rerū per verba discutitur &c. hi sūt quo s plato iussit abesse. pcul ab iusta vrbe statuēs. i. cū institueret cōsortia sancti coetus. i. ciuitatis que sc̄ā eē d̄z. plato de repub. loq̄ s dicit pernicioſissimū eē genus hoīm q̄ turpia canētes & loquētes: anīmos viriles effēminat eos q̄ vīt pestem propulsandā monet. Nā fautores scelerum & corruptores iuuētae. i. iuentutis vel reuera iuuētae iuentutis. i. iuuenum. Nā iuuētus iuuenes sunt. Iuuenta aetas iuueni lis. Iuventas dea ipsa. Agunt. i. impellunt vulgus id est indoctā & im prouidam plebem in multa mala. Et dum hm̄oi poetæ volunt licere id est licitū videri quecunq̄ vo'luntas id est turpis libido: suisit acūt multa spicula in pios mores: id est multis argutiis virtutē inuertunt ac turpitudinē defendūt: asserētes sibi licere talia scribere dūmō honeste viuāt vñ illud qd modo adduxim⁹ catullianū. Nā castū eē dec̄ piū poetā ip̄z; versiculos nihil neceſſe ē. q̄ res efficit vt dū m̄lti licēter iocosa & laſciua scribere studēt multos i neq̄ciā trahāt atq̄ ita spic̄la q̄ iacula ad modū spicarū acuta sūt: acutūt pios mores. iproba garris litas &c. Garrul⁹ dicit q̄ vt auis cuius pp̄tū garrire: oia indifferēter loquitur. Indefit Garrulitas. procax fit a proco. procuſ aut est q̄ con iugem aut amicā ſibi petit: quo nihil impatientius aut importunius ſaſpe est. Vnde penelope. Turba ruunt in me luxuriosa proci. & Dido

Sermo
Vox

Iuentus
Iuenta
Iuentas

Spicula
Garrulus
procax

Contra impudiceſcribentes. Lib. I Fol. XV

Rutsus ne procos iſtis priorēs Experiār: Inde ergo pcax/q plurib⁹ verbis & iportuniſ rē efflagitat. Verba aūt hic, pcacia ſunt mollia et laſciuiſcula qualia ablādis procis fūt: dū ſtudent aīm puellā allice re. Et quia vt dixi crebro aut importune id faciunt. dixit ardens garulitas. Ardēns & feruēs dicitur: qui ſtudioſe molitur rem efficere. si cut frigere ceſſantes & ocioſi. Noxiū dicit quod nocet. Cōtra autē fidē est defendere peccata aut aſſerere cuiq̄ licere impudice loqui.

Imſer & ueniam ſuperos pro criminē poſce:

Ante flagellati vulnera quinc⁹ dei

Voce genu flexolachrymis & pectore tonſo

Fletibus erroris damina repente tui.

Carmine qui celebrat uesana cupidinis arma

Et veneri neruos ingeniumq̄ dicit:

Hic facit in ſanīem: violas in ſtercus amomum

Atq̄ ſub obſcenos lilia vernasues.

Sulphuream lethes haurit de fontibus vndam

Et stygiam latoguttare potat aquam:

Se facit indignum ſuperos qui cernat & astra

Nam miser in ſolam lumina vertit humum.

Transfugita ſuperis ad limina diſtis & arder.

Gaudia contempto luxuriosa deo.

Imſer &c. Sancte corhorta eū q̄ haſten⁹ turpia ſcripſit ad poenitētiā & palinodiā faciēdā: monetq̄ vt ſe pſternat āte vulnera flagellati dei. i. xp̄i q̄ de⁹ & hō. voce. i. oratiōe genuflexo eomodo quo diximus pleni⁹ qd elle i ſingulari q̄ iſlurali. Nō enī negat vtrūq̄ genu flectandū elle. Repēde. i. pſolue. tractū a poena pecuniaria q̄ pēdebat. pēdit ei q̄ mutuo dat aut ſceneri aut quoq̄ ſacto obligat repēdit q̄ ſoluit. Cōtra ſcribit q̄ ſe obligatū fateſ. Vñ ſcribe decē nerito &c. reſcribit q̄ ſoluitioſis ſcriptū recipit Repēde ergo fletib⁹ q̄ dpeccaſti iocis. Carteq̄ cele

Cc.i.

F. Baptiste

Mantuani.

Nerui

brat: Nerui sunt in carmine nexus illi qb^o partes ei^o coherēt. Dicūtū
itē cōpages cuiusq^o rei. dicūtū & vincula pedū. Vñ illud Catonis. Fu-
res priuatorū furorū i nero atq^o i cōpedib^o ætate agūt. Fures publi-
cī auro atq^o i purpura. Sic etiā dicūtū videt posuisti i nero pedes me-
os &c. Qui ig^o celebrat. i. celebria facit catmī. i. quo quis poemate ve-
fana arma vt iacula & flāmas & icitamēta amādi cupidinis. i. amoris
Et q^o dicat. i. destinat: addicit: dedicat i geniū & neruos. i. artē & vīres
veneri. hic iacit violas i saniē. i. allegorice. Diuina munera sordib^o ob-
ruit. & iacit. i. proiicit abiicitve amomū i sterlus. i. putredinē & iacit
verna lilia. i. formosa & tempestiuā qualia sunt in vere/ sub obscoenos
sues qui coeno gaudēt. Horatius. Et amica luto sus. Sulphuream &c.
Hic etiā haurit de fontib^o lethes illius fluuij infernalis qui obliuionē
significat sulphureā vndā & potat lato gutture stygiā aquā. i. poculū
tristitia ex styge lacu per quē tristitia cōnotatur. Se facit indignū &c.
Ordo facillimus est. Sanies dicitur pus. i. sanguis corruptus & q^o cūq^o
immundicies de corpore stillās ex corruptione carnī aut sanguinis.
Stercus vocatur exremētū alui. Et etiā omnis putredo. aut sordes.
Vnde David. Et de stercore erigēs pauperem. Amomū ait Diacorū
des est gen^o herbæ odoratissimæ: cui^o frutex similis est botruo in cir-
cuitu cuiuslibet arboris nascēs. ramulos habēs siccos & duros virgu-
lis affimiles coloris subrufi: circa quos folia copiosa. ex thyrso botru-
osum semē redolēs & sibi cōnexū florē albū velutī violæ foliis similia
brioniæ habet. Brioniavero vītis alba est. Triplex iuenit: primū armē
nicū qd cæteris p̄stat aurosi coloris vel fului. odoris bōi. Scdm medi
cū Tertiū pōticū. plura apud pliniū leges. Sub obscoenos sues. Bene
vīsus est accusatiuo: q^o mutationē loci iportat. Obscoenū diciturpe
& foedū quasi obuolutū coeno. Sus græchys dicitur. mutata ergo aspi-
ratōe in l & y i u fit sus. Lethe est fluui^o obliuionis. Styx tristiciæ. Se fa-
cit indignū supos q cernat & astra. honesta locutio. sic em̄ frequenter
vtunfū iis dictiōib^o dign^o & idign^o sequēte relatiuo. vt dign^o es game-
ris. q. d. vt sis i s q ameris. facit ergo se indignū q cernat. i. vt sit i s q aspi-
ciat. qae m̄ terrena amat & carnalia: ad res terrenas carnaleq^o spicē
rehabet. nō ad eas q altiores sunt vt eis fruāt. Ditis. i. plutonis quem
quare ditē vocat late docet macrobi^o i desōno scipiōis: significās de-
fūctos eē beatos vt i siluis nostris recitauim^o Ardet. i. ipatiēter & cū ar-
dore amat luxuriosa gaudia cōtēpto deo. Maior autē culpa est q^o deū
cōtēnit q^o gaudia luxuriosa amat. Ideo autē deū cōtēnit. qui aspre-
tissimūs præceptis: amicæ aut carnis iussa facit. Nā si pluris deū fa-
ceret: vtq^o eius præceptis obediret. Negligētia ergo cōtēnit. Nā qui

Contra impudice scribentes Lib. I Fol. XVI

directe deum spreuerit: non amans sed demens vocandus esset. Nec
flagello sed face castigādus. Verū ad reliqua.

Est opus ardente frenis arcere iuuentam

Nec sinere in mores luxuriare malos.

Colliget terrenis mixtum de sordibus aurum:

Gemmaq^o in illustri splendeat istaloco.

Est deus est trinum semper laudabile numen:

Vnde trahunt rerum semina prima genus.

Spirituū soboles celiq^o decemplicis astra:

Astrorumq^o vices multiplicesq^o viq^o:

Sunt animē diuum nītido quos ethere virtus

Donat & hos sanctos indigetq^o vocant.

Et quæ materiam p̄ebent elementa caducis

Rebus: & ceterne dant alimenta neci.

Sunt erebi manes: sunt tartara nigra: lacusq^o

Sulphurei: & nigri regna profunda iouis.

Sunt loca poenarum: sunt altē ergastula mortis:

Sunt quibus ceterno lucifer igne calet.

Sunt scelerum poenq^o tormenta debita nostris

Sordibus: & veneri carminibusq^o tuis.

Sunt ea quæ profert aer: quæ parturit equor:

Quæ generat pingui dēdala terras inu.

Multicolor facies agri silueq^o eomantes

Multis long^o volucres multiuageq^o fere.

C. ii.

F Baptiste Mantuanus

Sunt sophiae partes/est ingeniosa mathesis:

Verbaq; clamosi litigiosi afori.

Sunt howisnum uitæ:sunt digna negotia uersu-

Plurima gesta foris:plurima gesta domi.

Collige diuorum mortes:& fortia facta:

Inclita martirii bella rubentis habes.

Iugera multiferæ tibi sunt telluris & horti:

Nauigium:merces ueliuolumq; mare..

Sunt tibi pampine ovesti palmitæ colles:

Sunt iuga:sunt ualles:multi comumq; nemus.

Arua:lacus:urbes:castella:suburbia:uillæ:

Sunt caua:sunt tenui fluminina pressa uado..

Elige de multis aliquid:tibi copia rerum

Maxima :materiam carminis ista feret.

Est opus ardentem frenis arcere iuuētā. Quantū flagitiū sit iuuentu-
tē ad nequiciā inuitare:poeta paucis perdoceat. Nā ipsa natura fomi-
tem sufficiente ardēt:quocircā non instiganda est verum quan-
ta maxima diligentia sieri pōt refrenāda. Neq; vero propterea nos
poeta amuis auocat/q; a venere& baccho retuocet:nec segnē iacere
iuuentā nostrā p̄cipit. immo mille argumēti genera ostendit:quibus
ingenium exercitari & ad letā frugē perduci posset. q; omnia ordīne
fere quo de eis plinius in naturali historiā scribit exequitur. Tandem
quibus artibus venerabile poete cognomē aut si mauis agnomē me-
teri possimus edocet. & hæc summa est. Opus est.i. operaæ preciūz vel
vtile est arcere.i. restringere frenis iuuentam ardentē.i. ad venere&
nequissimam vitam fertuentem. Nec &nō sinere.i. perpeti malos mo-
res ea luxuriare.i. luxuriose & abūdāter exerescere. proinde: Collige
aurum mixtum de terrenis sordibus. Et ista gemmas splendeat in illu-
stri.i. eminente loco. Obscurior est in his duobus versibus propter

Contra impudicēsribentes Lib. I Fol. XVII

metaphorā sentētia.nos triphariā interpretabimur. primo sic vt sit fi-
gurata iussio. q; tac.tā prohibitionē habet. Collige aurū mixtū de ter-
renis sordibus:Aurū enī nō ē nisi lutū iduratu & fuluo splēdore p̄fusū Aurum
p̄inde q; mixtū est sordibus:multorūq; causa malorū. Obliq vult vt
aurū delpic̄ am⁹ & ad bonos mores p̄p̄rem⁹. Itaq; amare dicit Col-
lige &c. Et ist: gemma,quā tu tātī facis nō p̄pter virtutē/sed raritatē
inductus splēdeat in illustri loco.i. in auro rutilo.oēs enī lapilli p̄cio-
siores/& dec⁹ & virtutē p̄cipue in auro habēt:q; sentētia bona qdē est:
sed sequētibus minus quadrās. Secūdo sic. Collige de sordibus terre-
nis aurū mixtū.i. ex his q; ab amasiis poetis amatorie & sordide dicta
iunt collige tu iuuensis/aurū Quomodo aiūt Virg. cū percūctaretur
atqui tantope in ennianis librī versare: ita respōdisse. Colligo aurū
de enī stercore.i. nobilēs ētētā sordide dictā. Tertio potest poeta.p
sua modestia de se loq extenuādo vires. vt sit Collige de sordib⁹.i. de
iis q; minus lepide p̄ponā aureā ferraginē scribēdi. & ista gēma splen-
deat in illustri loco.i. hāc tibi ad gloriā assūme. Hæc aut̄ iterptatio se
quētib⁹ viā aperit: sed nō tā humilē se poeta cognoscit. neq; is ēq; vbi
sordes vetat: se sordibus pollui dicere. p̄serti cū primū argumētu de
deo p̄ponat Relictis ergo ambagib⁹(nō etenī hæc dixi vt assentires
sed vt dissentire audeas) Collige aurū.i. nobilē & p̄ciosam materiā &
purā quale est aurū purgatū de terrenis sordibus mixtū.i. ex tāta terū
ferragine excēre purissima quæq;. & ista gemma' quæ etiā ex sordi-
bus colligitur splendeat in illustri loco.i. & eam materiam quam tibi
sump̄isti cū decoro persequere. Est deus est trinū &c. Nunc quas res
pro argumento sumere possumus colligit incipiens ab fonte omniū
rerum deo. Cuius inquit trinum numē est semper venerabile. Nam vt
christianus trinitatē personarum in vna diuina essentia (si ita dicām)
profitetur prima semina terū sunt elementa. Nō ergo vt qui creatio-
nem ex nihilo negarūt: chaos æternū fuisse protestatur. sed omnia q;
citra deū sunt a deo creata dicit. semina quidem terū immediate. res
vero compositas naturæ ministerio cuius deus arbiter& director est.
Trahunt genūs.i. generationes sui & productionem. Spirituū sobo-
les.i. naturas intelligētarum choros & ordines angelorum. velsi vis-
terū ordinem inuertere/quod me auspice non feceris/dices sobolem
spirituū qm̄ incubi phibētur sublecto semine genuisse. Sed qui mihi
auscultabit accipiet pro spirituū generibus. Sunt etenim secūdū deū
naturæ spirituum. Melius autem spirituum dixit q; angelorū. quia an-
gelicū nomen ex officio datur: dicitur enim angeli.i. nuncijs. Cælicq; Celidecē
decemplicis astra. decem enim sunt orbes celorum primus.i. citimus

F.

Baptistē Mantuani.

hoc est p̄xim⁹ ad nos est lunæ. secūd⁹ mercurij. tert⁹ veneris. quart⁹ solis. quint⁹ martis. sextus iouis. septimus saturni. octauus fixarū stellārū. nonus est crystallinus. decimus est eius quod cælū embryreū vocat. Bono ordine post deū & spiritus celos ponit quia vt docet Macrobius a luna deorsum natura incipit caducorū. Nam luna ipsa est in confinio transmutabilium & intransmutabilium. primū ergo se perpetuis dicit. Astrorūq; vices multiplicesq; vie vices. i. viciſſiudines: quas i terris efficiūt variis iter se cōſpectionib⁹. vie ſunt ob⁹ cursū habent. Inuitat ergo ad astronomiā. Sunt anime diuī. deſcēdit ad partē caducorū et quibus primos qui imortales ſunt animos noſtros elicit. ſed tamē poſtq; hinc euolarint. Sunt ergo aie diuī. i. luorū hoc eſt fanſtorū quoſ virtus donat aethere. i. celo/ſicut caelū. p aere & ethere ecō uero reperitur & vocat inq; hos quoſ diuinos dixit. / actos & idigetes Sanctos quidem etiam apud nos: idigetes aq; apud priſcos. apud quoſ etiā sancti dicebantur. Vnde aeneas ad pat: ē quē deū effectū eſſe ruit aenei. v. Salutē ſancte parens. iterū ſaluete recepti nequicq; cineres. Indigetes autē iūt (iqt festus poenip⁹) quoſ nomina vulgarinō licet. idem paulo poſt. idigetes indigetis facit. hoc noīe Aeneas ab asciano nominat⁹ eſt cū pugnās cū mezentio: nuſq; appariuſſet in cuius noīe etiam tēplū cōſtruxit haec ille. Seruius dicit eūdēelle vocatū iouē in digetem. auctoritate Ouidii. qui quartodecimo Meta. iucūde docet eum omnē mortalitatē numico flumine abluiſſe/dicens. Quicq; in Aenea fuerat mortale repurgat. Et resperſit aq; pars optima reſtitit illi. Lustratū genitrix diuino corpus odore rixit. & ambroſia cum dulci nectare mixta contingit os: fecitq; deū quē turba Quirini Nū cupat idigetem tēploq; arisq; recepit. Et tibullus ipm vtroq; noīe cōpellat. illiſ ſanctus eris cū te venerāde numici vnda deū cælo miferit Sanctum indigetem. Sane ſanctū eſt: quicq; ſancitū eſt in violet: aut cōtaminetur. Indigetes autē vocabat qui ex hoie mortali ad imortalitatē recepti credebātur: quales ſunt quoſ noſtra religio ſanctos dicit. et que materiā prebēt elemēta eaducis reb⁹: nūc ad caduca venit ſeruato oridine. Nā primo terū principia que elemēta vocatū memorat. ſunt autē quattuor: terra frigida & ſicca: aqua frigida & humida. aer humid⁹ & calid⁹: ignis calid⁹ & ſiccus. Que elemēta vocantur vera tamē elemēta que oīm terū principia ſunt Aristoteles materiā formā & priuationē ponit. Nā & ipsa q; elemēta vocatū ex materia & forma ſunt. Et eterne dāt alimēta neci. Maro enī docet animas purgari in quattuor elemētis. vt lib. vi. ergo exercētur poenīs veterūq; malorū Supplicia ex pēdūt alie panduntur inanes. Suspense adventos: aliis ſub gurgite

Contra ſimpudice ſcribentes. Lib. I Fol. XVIII

vasto Infedū eluitur ſcelus. aut exuritur igni. poeta autē de morte dānatorū in inferno loquitur: vbi eſt aeternū mori & nunq; mortuū eſſe. Sunt erebi manes. Exequiſ & eas res quae in plaga caducorū ppetuæ Manes ſunt. Manes inq; Seruius aia ſunt quae egresso corporibus nōdū alia Manum intrarū corpora: & dicūtur p antiphraſim. Nā manū bonū eſt. Vn & mane dictū. vt Eumenidas. parcas. bellū. lucū. per contrariū ſenſum dicūt. Alij manes dicūt a manādo. Nā animabus plena ſunt loca in ter lunatē circulū & terram. vnde defluūt. Alij manes deos infernales putat. Hæc ille. Cuius due priores opinione errorē habet. Nā neq; in alia corpora trāſire: neq; ante iuſiōne creatas eſſe credim⁹. Tertia fabulosa eſt. verū huic loco magis cōformis. Nam vel ſpiritus mali gnos vel aia ſpeccatrices poſſimus Erebi manes appellare. Erebus autē grācū eſt & ſignificat obſcurū ſcribitur ſine aspiratione aperitiſ diciturq; ex nocte plurima generaſſe. Item. Sunt tartara nigra: lacusq; fulfurei & nigri regna: pſunda iouis. Nigri iouis. i. plutonis quē iouē stygiū appellat virg. in quarto aenei. Sacra iouī ſtygio q; rite incopta paraui perficere eſt anim⁹ &c. Dicit ergo nigri iouis ad discretionē celeſtis. Nā regna pſunda etiā de celo intelligi poſſent. Vn Virg. coe liq; pſundū dicit. eo q; procul a fundo ſit. Sed is iuppiter nō ē niger dñocens: ſed iuās pater. Vn tris iouēs tris iuonēs tris mercurios &c. legimus. Supernū infernū & mediū. Vn de iuonē. Junoni iſerne dictus ſacer. Tāgit ergo materiā quā homerus & Virgi. de inferi ſtra etatū q; ampliter le offert volēti ſcribere. Sunt loca poenarū &c. idē dicit. q; ſciliſet poſſum⁹ deſcribere poenias infernales. Sunt alte ergaſtula mortis. Nonius Marcellus Ergaſtulū & ergaſtul⁹ genere ita & itelle Ergaſtulū & ibis differūt. Nā neutro carceris locus eſt. Mafculino cuſtos poena Ergaſtulus liſ loci. Luc. in. xv. Nō ergaſtulus vn⁹ & ali⁹ iudicē appoſuit ut nemo ſentētiā libere q; ergaſtulus dicere poſſit &c. Ergaſtula ergo alte mor tis. i. caſcer infernalis. Sub qb⁹ eterno lucifer &c. Lucifer hic nō eſt ſi lucifer matutinū: quomō ſcđo aeneidos. Iaq; iugis ſūme ſurgebat luci feride. ſed princeps demoniorū. Sunt ſcelerū poenē. de qb⁹ Virgil⁹ in ſexto. inducit admirabūdū Aeneā p̄cūtātē. Que ſcelerū facies o virgo effare quibusve Vrgētū poenīs q; tātū plāgor ad auras. Et ſibyl lam poſt multa ſic cōcludentē Nō mihi ſi lingue centū ſint oraq; cen tū Ferrea vox: oēs ſcelerū comprehendere formas: Omnia poenarū per currere noīa poſſem. de his igitur cū plurime ſint qlibet ſcribere pōt. Sunt ea q; proferunt aer. Nunc ad generabilia & corruptibilia transit. pri mūq; de his quae in aere proferuntur ſeu producūtur quae a phisicis impreſſiōes vocat̄. de quib⁹ Aristotleſ in methoris. Cuiusmodi ſunt C. iii.

Sancti

Indigetes

Sanctum

hoc est p̄xim⁹ ad nos est lunæ. secund⁹ mercurij. tert⁹ veneris. quart⁹ solis. quintus martis. sextus ioui⁹. septimus saturni. octauus fixarū stellarū. nonus est cristallinus. decimus est eius quod cælū emþreū vocat. Bono ordine post deū & sp̄ititus celos ponit qui a vt docet Macrobius a luna deorsum natura incipit caducorū. Nam luna ip̄a est in confinio transmutabilium & intransmutabilium. primū ergo deperpetuis dicit. Astrorūq; vices multiplicesp; vie vices. i. vicissitudines: quas iterris efficiū variis iter se cōspectiōnib;. vie sunt qb; cursū habent. Inuitat ergo ad astronomiā. Sūt anime diuū. descēdit ad partē caducorū e quibus primos qui immortales sunt animos nostros elicit. sed tamē postq; hinc euolarint. Sūt ergo aie diuū. i. diuorū hoc est sanctorū quo virtus donat æthere. i. celo. sicut cælū. p̄ aere & ethere ecō uero reperitur & vocat inq; hos quos diuos dixit. sanctos & idigetes Sanctos quidem etiam apud nos: idigetes apud priscos. apud quos etiā sancti dicebantur. Vnde æneas ad patrē quē deū effectū esse ruit ænei. v. Salutē parens. iterū salutē recepti nequicq; cineres. Indigetes autē sūt: iqt festus pōnpei⁹. quorū nomina vulgari nō licet. idem paulo post. idiges indigetis facit. hoc noie Aeneas ab ascanio nominat⁹ est cū pugnās cū mezento: nūq; apparuit in cuius noie etiam tēplū cōstruxit hæc ille. Seruius dicit eūdē esse vocatū ioui⁹ in digetem. auctoritate Ouidii. qui quartodecimo Meta. iucūde docet eum omniē mortalitatē numico flumine abluisse/dicens. Quicqd in Aenea fuerat mortale repurgat. Et res persit aq;: pars optima restitit illi. Lustratū genitrix diuino corpus odore vnxit. & ambrosia cum dulci nectare mixta contingit os: fecitq; deū quē turba Qurini Nū cupat idigetem tēploq; arisq; recepit. Et tibullus īpm vtroq; noie cōpellat. illuc sanctus eris cū te venerāde numici vnda deū caelo miserit indigetem. Sane sanctū est: quicqd sanctū est ne violet: aut cōraminetur. Indigetes autē vocabāt qui ex hoie mortali ad imortalitatē recepti credebāt: quales sunt quos nostra religio sanctos dicit. et que materiā prebēt elemēta caducis reb⁹: nūc ad caduca venit seruato ordine. Nā primo rerū principia que elemēta vocātur memorat. sūt autē quattuor: terra frigida & sicca: aqua frigida & humida. aer humid⁹ & calid⁹: ignis calid⁹ & siccus. Que elemēta vocantur vera tamē elemēta que oīm rerū principia sunt Aristoteles materiā formā & priuationē ponit. Nā & ip̄a q̄ elemēta vocātur ex materia & forma sunt. Et eterne dāt alimēta neci. Maro enī docet animas purgari in quattuor elemētis. vt lib. vi. ergo exercētur poenitēs veterūq; malorū. Supplicia ex pēdit alie panduntur inanes. Suspense ad ventos: aliis sub gurgite

Contrā impudice scribentes. Lib. I Fol. XVIII

vasto Infectū eluitur scelus. aut extirritus igni. poeta aut̄ de morte dānatorū in inferno loquitur: vbi est æternū mori & nunq; mortuū esse. Sunt erebi manes. Exequi & eas res quae in plaga caducorū ppetuae sunt. Manes inq; Seruius aie sunt quae egressi corporibus nōdū alia intrarū corpora: & dicūt p̄ antiphrasim. Nā manū bonū est. Vñ & mane dictū. vt Eumenidas. parcas. bellū. lucū. per contrariū sensum dicūt. Alij manes dicūt a manādo. Nā animabus plena sunt loca inter lunā & circulū & terram. vnde defluūt. Alij manes deos infernales putat. Hæc ille. Cuius due priores opinione errorē habet. Nā neq; in alia corpora trāsire: neq; ante ifusionē creatas esse credim⁹. Tertia fabulosa est. verū huic locomagis cōformis. Nam vel spiritus malignos vel aīas peccatrices possumus Erebi manes appellare. Erebus autē græcū est & significat obscurū scribitur sine aspiratione a peritis diciturq; ex nocte plurimā generasse. Item. Sūt tartara nigra: lacusq; sulfurei & nigri regna. p̄fundā ioui⁹. Nigri ioui⁹. i. platonis quē ioui⁹ stygiū appellat virg. in quarto ænei. Sacra ioui⁹ stygio q̄ rite incepta paraui perficere etiā anim⁹ &c. Dicit ergo nigri ioui⁹ ad discretionē celestis. Nā regna. p̄fundā etiā de celo intelligi possent. Vñ Virg. cœlū. p̄fundū dicit eo q̄ procul a fundo sit. Sed is iuppiter nō ē niger & hocens: sed iuuās pater. Vñ tris ioues tris iuonēs tris mercurios &c. legimus. Supernū inferiū & mediū. Vñ de Iunone. Iunoni inferne datus sacer. Tagit ergo materiā quā homerus & Virgi. de inferis traetarū q̄ ampliter se offert volēti scribere. Sūt loca poenarū &c. idē dicit q̄ scilicet possum⁹ describere poenas infernales. Sūt alte ergastula mortis. Nonius Marcellus Ergastulū & ergastul⁹ genere ita & itelle & ibis differunt. Nā neutro carceris locus est. Masculino custos poenalis loci. Luc. in. xv. Nō ergastulus vñ⁹ & ali⁹ iudicē apposuit ut nemo sentiāt libere q̄ ergastulus dicere posset &c. Ergastula ergo alte mortis. i. caicer infernalis. Sub qb; eterno lucifer &c. Lucifer hic nō est sidus matutinū: quomodo scđo æneidos. Iaq; iugis sume surgebat lucifer ide. sed princeps demoniorū. Sūt scelerū poenae. de qb; Virgili⁹ in sexto. inducit admirabūdū Aeneā p̄cūltatē. Que scelerū facies o virginē effare quib; vñ Virgētur poenis q̄s tātus plāgor ad auras. Et sibyl lam post multas sic cōcludentē Nō mihi si lingue centū sint oraq; cētū Ferrea vox: oēs scelerū comprehendere formas: Omnia poenarū per currere noīa possem. de his igitur cū plurime sint qlibet scribere pōt. Sūt ea q̄ profert aer. Nunc ad generabilia & corruptibilia transit. pri mūq; de his quae in aere proferuntur seu producūtur quae a phisicis impressiōes vocāt. de quib; Aristoteles in methoris. Cuiusmodi sūt

Manes
Manum

Erebus

Ergastulū
Ergastulus

Lucifer

Ccliiij.

Dedala

Sinus

Facies
Species
Figura

Vultus

Agrorūspe
cies

Silue

Sophia

fulmina: fulgura nubes coruscatoes tonitrua grādines, pluuiæ ibres
 niues, ros, pruina: itis calma: hyat⁹. & id gen⁹ multa: preter animalia
 quæ demittunt⁹. Quæ pturit æquor, omnia eni animaliū genera q̄ in
 terris etiā in mari esse volūt, atq; alia q̄ plurima. vñ Virg. i. vi. Et quæ
 marmoreo fert mōstra sub æquore pōtus Quæ generat pigui dedala
 terra sinu, dedala, i. affabré artifici osa q̄ lis dedal⁹, de quo alio loco di-
 cū est. Imitat̄ aut̄ poeta in huius vocabuli attribut̄ ðe lucretiū q̄ etiā
 terrā dedalā vocat: sicut ennius mineruā & Virg. Circē ob variū mul-
 tiplexq; geniū: & plato astutos artifices sermonis logo dedalos, sin⁹
 dicit ois curuatura i sinū collecta, verū videtur hic sumi pro gremio.
 iuxta prius dicta. Multicolor facies agri, i. species virg. dero'a. Tot
 species tātosq; ort⁹ variosq; nouatus ipsa dies aperit coficit ip̄a dies.
 Sane facies dicitur onnis rei species & forma, vñ in qnto Aenei. Qui
 bus aspera quōdā Visa maris facies. de hac re Nonius Marcel. Facie
 totius corporis formā. ὡροσώμω. i. os seu psonā posuit ātigas
 prudēs, vt ab aspectu species, & a fingēdo figura ita a factura corpo-
 ris facies, plautus in penulo. Sed ea nutrit̄ qua sit facie mihi expedit.
 Statura nō magna corpe aglino ipsa est, pacu. Nupta ætate integrā.
 feroci genio: facie pcera. Salustius historiarū lib. ii. Sardinia i africo
 mari facie vestigij hūani in occidētē q̄ in oriētē latior. Valla dicit Fa-
 cies magis ad corp⁹. Vultus ad aim refer⁹ atq; volūtate, vñ descēdit.
 Nā volo supinū habebat vultū &c. Nō est ergo solius oris verū tot⁹
 facture facies. Est ergo multicolor facies agri. Quia agrorū quattuor
 sunt species teste varrone, ois eni ager aut aru⁹ est, i. sativalis: aut ar-
 boribus cōserēdus: aut pascuus pecorib⁹, aut florid⁹ i quo sunt horti
 apib⁹ cōgruētes: itaq; Virg. iiiij. georg. li. scripsit. Siluæq; comātes, i.
 frōdētes & emitētes varias comas, vñ illud hora, diffugere niues re-
 deūt iā gramina cāpis arboribusq; comāe &c. Siluæ silatinū estvt qui
 dā volūt a silēdo per i nostrū scribit. Si a græco hyle quā materiā pri-
 mā vocat p̄y scribef. Multisonæ volucres, i. variorū cātuū & sonorū:
 quasi multis modis sonātes in siluis. Multi uagæq; fere, i. multis va-
 gātes modis: vel multæ vagabūdæ, sicut luna dicit̄ noctiuaga: quia
 noctu vagatur ergo actiū significationē. Sunt sophiæ par-
 tes. Iophia est sapientia sed grecum est. Vnde affranius in togata cui
 sellæ nomen est inducit sapientiam sic loquētem ad po. Ro. Vfus me-
 genuit, mater peperit memoria Sophiam vocant me graij vos sapiē-
 tiā &c. Sophos enim sapiens est, quo mō antiqui sapiētes vocabant.
 donec pythagoras se nō sophū, i. sapientē, sed philosophū, i. amato-
 rem & studiosum sapiētie vocari voluit. Sunt ergo sophiæ, vt nūc

dicūt philosophie ptes vt q̄ deo est quā theologiā vocat, de rebus
 supnaturalib⁹ quā methaphysicā, de naturalibus quā phicam, de mo-
 ribus quā ethicā dicūt. Est ingeniosa mathesis, quā mathematicā vo-
 cat Verbaq; clamosi litigiosi fori, de foro iudiciali intelligit, atq; itale-
 ges & iura ampliā volēti scribere materia p̄bere docet, horatius vafrū
 & nodosū vocat, sane litigiosū est forū. Sunt hoīm vitæ &c, gesta fo-
 ris, i. militiæ & in legatione gesta domi, i. in pace & ocio. Collige di-
 uorū, i. sanctorū mortes: intelligit de morte aialis. nō aie. Nā tuſt⁹ in
 perpetuū viuit. Martyr grecū est: significat testē. Rubētis ergo mar-
 tyri dicit vulgarē significationē deterians qua martyres vocam⁹ q̄
 sanguinē, p̄ f. de, aut virtute fuderunt. Iugera &c. Iugerū est quātū iu-
 gū, i. par boū vno die arare pōt. Sane hic accipif, vt sint arua. Nauigi-
 um quo merces velunt⁹, & veliuolū mare sic Vir. i. aenei. Despiciēs
 mare veliuolū, i. in quo vela volāt. Vnde dedalus volasse fingit. Sūt
 tibi pāpī, Virg. Liber pāpīneas iuidit collib⁹ vmbras, pāpīni sūt fron-
 des vitiū, palmes itē ramus vritis sicut termes olinæ. Sūt iuga. Iugūz
 pars mōtis sub verticib⁹ Nem⁹ multicomū, i. multas comas emittēs
 Virg. de ramo aureo i. vi. S̄nō aī daī telluris opta subire Auricomos
 q̄s decerpserit arbore sc̄t. ē ergo ei⁹ imitatio, arua ab arādo vt iqt
 Varro dicūt. Lac⁹ ē ybi fontis aqua colligit, fōs est aque iitū inqt do-
 nat⁹ ad illud in: viii. aenei. Q uo te cūq; lac⁹ miseratē i cōmodanrafō
 tez quoctūq; solo pu' cherrim⁹ exis. vribes v̄l ab orbe q̄m i orbē fiebat
 vel ab vrbo, i. pte illa aratri qua describebāt dicūt. Castella sūt i morē
 castroq; cōstructa. Suburbia sūt edificia i cōplexu vrbī, vulgovillagi
 avocat. Cōueticulatū illa pagos vocat quo rūstici cōuenerūt nāville
 sigle dom⁹ sūt circaquas possessiōes n̄ashēm⁹, errat q̄ p̄vibe aut op-
 pido accepit vulgari gallico iducēte. Caua sūt sū visibili corpore locasi
 uevn lapides excisi, vel terra vt fossa faciat ablata ē. Estei sermo abso-
 lut⁹, vt sint caue res. Sūt tenui fluiā p̄sa vado, ad discrimē mariū & al-
 torū fluminū, vado, vadum dī, p̄ qd vadere l̄z, p̄t or tñ syllaba discre-
 pat, elige de ml̄tis aliqd cōcludit docēdo quare has res p̄posuit: vt s̄
 relictis turpibus & obscēnis honestoris argumēti tēscribamus

Natafreto uenus est: ueneremq; sub æquora mitte

Infima qua nigris pallet abyssi aquis.

Id cane quod tetrici possint audire catones.

Quod probet hippolyti penolopeq; pudor.

Arua
 Lacus
 Fons
 Vrbs
 Castella
 Suburbia
 Villæ
 Caua
 Vadum

Tunc ego te vatis dignum cognomine dicam:

Tunctua cantari digna poesis erit.

Tunchelicona b̄ibes castisq; rigabere lymphis

Si venus in versu non erit vlla tuo.

Nata fredo Venus est. hoc in principio huius *interpretationis* ostē dim⁹ est enim venus nata de spumis maris: vt est apud Ouidiū quarto metamor. ybi sic ad neptunū loquitur. Si tamē in medio quondā concreta profundo Spuma fui gratumq; manet mihi nomen ab illa. dicitur enim a spuma que aphros appellatur aphrodite. hinc ad eam neptunus. in fine quinti ænei. Fas omne est cytherea meis te fidere regnis. Vnde genus ducis. Infima abyssus. Abyssus est profunditas aquarum immensa. Infima ergo abyssus. i. vorago. Id cane quod Tetrici possint audire catones Tetricus mōs in sabinis asperimus est. vnde tristes rigidi & seueri homines tetrici vocantur. sed nulli catonibus in censendis yitiis seueriores. Cane ergo quod tetrici catones i. seueri & graues viri possent audire hoc est cane rem honestā. Quod p̄bet hippolyti penopelq; pudor. de hippolyto Thesei filio vt ppter castitatem a nouerca falso accusatus ab equis disceptus est vidimus in aliis operibus. penelope autem vlyxis coniuncta castissima perhibetur viginti annos marito absenti inuolatum thorum seruasse: tametsi ab innumeris procis sollicitaretur. nam ait in prima epistola apud Ouidium Turba tuūt in me luxuriosa proci. Fefellit autem eos eo pacto vt pertexto quod ceperat stamie ipsis consentiret: sed quātum interdiu texuerat noctu retexuit itaq; optata procis dies nō euerat. Dicit ergo cōcludendo poeta. Scribe aliquid quod castissimus quisq; legere potest. quodq; pudicas auris non offendat. Et dignum cognomine poete te censebo. Nam præsertim vt inquit Acron apud græcos poetae salutabantur hoc agnomine tanq; laudatissimū esset. vnde dicebant. Χαὶ πε τῶιητησ. quod est Salutis vel aue poeta. Vñ Hora. Descriptas seruare vices operumq; colores: Cur ego si nequeo ignoroq; poeta salutor &c. Si itaq; nulla venus. i. nullum venereæ p̄fessionis verbum erit in tuo versu. tunc poesis tua. i. totum opus poeticum tuū erit digna cantari. i. legi more carminū. Et tunc b̄ibes helicona. i. verum haustum diuini furoris sumes: & rigabere. i. rigaberis hoc est prolueris & madefies castis lymphis. i. fontibus musarum qui vt musæ casti sunt. Respicit autem ad epigrammaticum cum dicit. Si

Abyssus
Tetricus

Hippolyt⁹
penelope

Contra impudicescientes. Lib. I Fol. XX

venus in versu nō erit vlla tuo. Nā apud Martiale eadē fere verba sed dispari rōne ponuntur. Ex his aut̄ oībus videre licet q̄ vrbane: quātūq; venustis argumētis poeta quam xpo deuouit casitatem p̄cipit. Eniuero nihil periculosius ac detestabilius est q̄ turpia dicere & scribere. Nam qui turpia faciunt: secreta loca querunt. qui loquuntur: audiunt volunt. Qui vero scribunt. ab omnibus legi desiderant. Itaq; faciens in se dūtaxat spicula acuit si id secrete fiat. Qui vero turpia scribit in omnis mortales. Grauius autem formidandum est peccatum quod per alios q̄ per nos patramus. eo q̄ difficilius eos ad pœnitūdinem reducimus. Hæc sunt quæ in huius operis expositionem collegimus. Vale lector optime.

Impressum est hoc opus pro Iohanne petit Commorati in vico
Dñi Iacobi Ad Intersignum Leonis argentei. Anno dñi. 1502.
Die vero xxii. Martii.

